Bundel van de Raad openbaar Druten van 28 maart 2019

1 Opening en mededelingen

2 Vaststelling agenda

Agenda_Raad_openbaar_Druten_28_maart_2019.pdf

3 Besluitenlijst rondetafelgesprekken en vorige raadsvergadering

U wordt gevraag om de besluitenlijsten van de raadsvergadering van 28 februari en van het rondetafelgesprek van 21 maart vast te stellen.

19-02-28 concept besluitenlijst Raadsvergadering.pdf

19-03-21 concept besluitenlijst RTG vergadering 21 maart 2019.pdf

4 Rechten van de raad

Gelegenheid voor het stellen van politieke vragen aan het college van B&W. Raadsleden die hiervan gebruik willen maken moeten 24 uur van tevoren hun vragen indienen bij de voorzitter van de raad en de griffier.

LvMT Raad - maart 2019.pdf

5 HAMERSTUKKEN

5.1 Integraal Veiligheidplan Tweestromenland 2019-2022

Dossier 42 voorblad

Beslisnota gemeenteraad Druten

Bijlage 1: IVP Tweestromenland

Bijlage 2: Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020

5.2 Verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink

Dossier 175 voorblad

Beslisnota: verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink

6 DEBATSTUKKEN

6.1 Vaststelling bestemmingsplan ‘Kom Horssen. Herziening Rijdt 52-56’

Dossier 56 voorblad

Raadsvoorstel Vaststelling bestemmingsplan Herziening Rijdt 52-56

Bijlage 1 Zienswijzennota

Bijlage 2 Plantoelichting BP Rijdt 52-56 12-03-19

Bijlage 3 Planregels BP Rijdt 52 en 56 Horssen 12-03-19

Bijlage 4 Bestemmingsplan Rijdt 52-56

6.2 Voorzetting deelname BVO DRAN en kostenbeheersingsmaatregelen doelgroepenvervoer

Dossier 144 voorblad

Beslisnota Gemeenteraad Druten Deelname BVO DRAN doelgroepenvervoer

Bijlage 1: BVO DRAN Adviesdocument Toekomst Doelgroepenvervoer_1

Bijlage 2: Addendum Adviesdocument Toekomst Doelgroepenvervoer_1

Bijlage 3: Notitie Kostenbeheersing en kostenreductie in het doelgroepenvervoer

Bijlage 4: Beleidskeuzes kostenbeheersing doelgroepenvervoer

7 Ingekomen stukken

Het presidium biedt u de lijst met ingekomen stukken ter vaststelling aan. Raadsleden kunnen over een ingekomen stuk het woord voeren, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter van de raad en de griffier.

2019-03-28 RV ingekomen stukken.pdf

7.1 Informatienota's

19-010 Informatienota_Beschikbaar stellen krediet voor de reconstructie van de rijbaan (gedeeltelijk) op de waalbandijk te Druten.pdf

19-011 Informatienota_Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid.pdf

19-011 Informatienota_Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid_bijlage 1A_Arbeidsmarktanalyse regio Rijk van Nijmegen Panteia C12243 DEF 150219_1.pdf

19-011 Informatienota_Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid_bijlage 1B_Arbeidsmarktanalyse regio Rijk van Nijmegen Panteia bijlagenboek C12243_1.pdf

19-011 Informatienota_Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid_bijlage 1C_Arbeidsmarktanalyse regio Rijk van Nijmegen Panteia bijlage Tafels C122...pdf

19-012 Informatienota_Reactie op advies Inclusie agenda.pdf

19-012 Informatienota_Reactie op advies Inclusie Agenda_bijlage 1_Brief reactie op advies Inclusieagenda.pdf

19-012_Informatienota_Reactie op advies Inclusie agenda_bijlage 2_Brief ASD over inclusie agenda 06-11-2018.pdf

19-013 informatienota_Zienswijze gemeente Druten op Ruimtelijke Uitwerking RPW.pdf

19-013 Informatienota_Zienswijze gemeente Druten op Ruimtelijke Uitwerking RPW_bijlage 1 concept ruimtelijke uitwerking RPW.pdf

19-013 Informatienota_Zienswijze gemeente Druten op Ruimtelijke Uitwerking RPW_bijlage 2 zienswijze gemeente Druten op concept Ruimtelijke Uitwerking RPW.pdf

19-014 Informatienota_Regionale adaptatiestrategie (RAS).pdf

19-014 Informatienota_Regionale Adaptatiestrategie RAS_bijlage 1_RAS - Rijk van Maas en Waal.pdf

19-015 Informatienota_Voortgang Reclame en Terrassenbeleid.pdf

19-016 Informatienota (def)_Voortgang Avan.pdf

19-017 Informatienota_reactie op advies Adviesraad Sociaal Domein Clientervaringsonderzoek Jeugd 2018.bijlage 1_ongevraagd advies.pdf

19-017 Informatienota_reactie op advies Adviesraad Sociaal Domein Clientervaringsonderzoek Jeugd 2018.bijlage 2_reactie op ongevraagd advies.pdf

19-017 Informatienota_reactie op advies Adviesraad Sociaal Domein Clientervaringsonderzoek Jeugd 2018.pdf

7.2 Schriftelijke raadsvragen en antwoorden

Beantwoording raadsvragen_Dorpslijst Afferden_Afronding reconstructie Klapstraat en veiligheid oversteek zebra Klapstraat van Heemstraweg.pdf

Beantwoording raadsvragen_Dorpslijst Puiflijk_Druten-Zuid_Onveilige verkeerssituatie Koekoek.pdf

Beantwoording raadsvragen_Dorpslijst Puiflijk_Druten-Zuid_Wisselronde GFT-Afvalcontainers.pdf

Schriftelijke vragen_De dorpslijsten_Bepaling WOZ-waarde woningen door de gemeente Druten.pdf

Schriftelijke vragen_fractie Kernachtig Druten_Aanrijroute Veerdam.pdf

Schriftelijke vragen_Sociaal Maas en Waal_Streekmuseum Tweestromenland.pdf

7.3 College van B&W

20190219 besluitenlijst college Druten (openbaar) 19 februari 2019.pdf

20190226 besluitenlijst college Druten (openbaar) 26 februari 2019.pdf

20190312 besluitenlijst college Druten (openbaar) 12 maart 2019.pdf

7.4 Regio Rijk van Nijmegen

N.v.t.

7.5 Ingekomen Stukken derden

Brief_ GGD Gelderland Zuid_Bouwstenennotitie tbv Meerjarenstrategie GGD GZ 2020-2023.pdf

Brief_ GGD Gelderland Zuid_Bouwstenennotitie tbv Meerjarenstrategie GGD GZ 2020-2023_bijlage 1_Bouwstenen Meerjarenstrategie 2020-2023.pdf

Brief_aanvulling op circulaire Invoering nieuwe rechtspositiebesluit_overgangsrecht ICT.pdf

Brief_Gemeente Nijmegen_Stand van zaken aanbevelingen Grip krijgen op Veilig Thuis.pdf

Brief_GGD Gelderland-Zuid_bijlage 1_Bouwstenennotitie Meerjarenstrategie 2020-2023.pdf

Brief_GGD Gelderland-Zuid_Bouwstenennotitie tbv Meerjarenstrategie GGD GZ.pdf

Brief_Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties_Handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders.pdf

Brief_Omwonenden Uivermeertjes_Zorgen over plan SBNL voor zonnepark op Uivermeertjes.pdf

Brief_Omwonenden Uivermeertjes_Zorgen over plan SBNL voor zonnepark op Uivermeertjes_bijlage 1_reactie op verrslag info bijeenkomst 26 sept. 2018.pdf

Brief_Provincie Gelderland_bijlage 1_Verordening Toekomst bestendig Wonen Gelderland_versie februari.pdf

Brief_Provincie Gelderland_Financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen.pdf

Brief_Provincie Gelderland_Financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen_bijlage 1_Toezichtvorm 2019 en aandachtspunten 2020.pdf

Brief_Provincie Gelderland_Stimuleringsfonds Energiemaatregelen en asbestsanering particuliere woningen.pdf

Nieuwsbrief_Archiefweb_Module AVG scan.pdf

Nieuwsbrief_BDO_Financiële positie gemeenten onder druk.pdf

Nieuwsbrief_Billybird_tankstations en gemeentelijk beleid inzake energietransitie.pdf

Nieuwsbrief_Cultuur Oost_Cultuurdebat bij de oploop nr. 4.pdf

Nieuwsbrief_Cultuur Oost_De stad als podium.pdf

Nieuwsbrief_Cultuur Oost_Maak je punt met kunst en cultuur.pdf

Nieuwsbrief_Cultuur Oost_Wat is jouw punt als het gaat om kunst en cultuur.pdf

Nieuwsbrief_Gelders Genootschap_beeldspraak februari 2019.pdf

Nieuwsbrief_GNMF_Aanbieding Actieplan Natuurinclusieve landbouw.pdf

Nieuwsbrief_GNMF_Actieplan Natuurinclusieve landbouw Gelderland.pdf

Nieuwsbrief_GNMF_bijlage 1_Actieplan Natuurinclusieve landbouw Gelderland.pdf

Nieuwsbrief_Hans van Braak_info m.b.t. gezondheidsrisico's elektromagnetische straling.pdf

Nieuwsbrief_Hans van Braak_info m.b.t. gezondheidsrisico's elektromagnetische straling_bijlage 1_resolutie van het Europees Parlement over gezondheidsrisico's.pdf

Nieuwsbrief_Klimaatverbond Nederland_duurzame ontwikkelingen en activiteiten_maart 2019.pdf

Nieuwsbrief_Museum De Tuut_februari 2019.pdf

Nieuwsbrief_Nederlands Debat Instituut_5 gouden tips om jezelf als professional te profileren.pdf

Nieuwsbrief_Nederlands Debat Instituut_gemeente tips_de 3 grootste irritaties bij vergaderingen en oplossingen.pdf

Nieuwsbrief_Regio Arnhem-Nijmegen_Regionaal nieuws_maart 2019.pdf

Nieuwsbrief_RvN_Line-up Ondernemersdebat en Durf te vragen_op de stip Druten_19 maart 2019.pdf

Nieuwsbrief_Stolwijk Kelderman Accountants Fiscalisten_wijziging commissie BBV_Hoe opnemen algemene uitkering in jaarstukken.pdf

Nieuwsbrief_The Economic Board_februari 2019.pdf

Nieuwsbrief_verzoek tot samenwerking_ondernemer van het jaar Maas en Waal 2019.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Afspraken WNRA en ledenraadpleging.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Bekendmaking invulling vacatures VNG bestuur en commissies etc._nr. 19-012.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Geschillenregeling CAO Gemeenten.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Geschillenregeling CAO Gemeenten_bijlage 1_Artikelen en voorbeeldreglement.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Totaalrapportage informatiebeveiliging GeVS_nr. 19-010.pdf

Nieuwsbrief_VNG_Wijzigingswet Open Overheid_nr. 19-011.pdf

Nieuwsbrief_Water Natuurlijk Midden Nederland_nr. 4_maart 2019.pdf

Persoonlijke boodschap_raden aan het stuur_18 maart 2019.pdf

Presentatie_vermindering aantal bijstandsgerechtigden en omgevingswet_gemeenteraden Druten-Wijchen_7 februari 2019.pdf

Nieuwsbrief_G1000_voorjaar 2019.pdf

7.6 Uitnodigingen

Reminder_Regionale Raadsbijeenkomst_Sturing op Gemeenschappelijke Regelingen_18 maart 2019.pdf

Reminder_Regionale Raadsbijeenkomst_Sturing op Gemeenschappelijke Regelingen_basisinformatie Gemeenschappelijke regelingen.pdf

Reminder_Regionale Raadsbijeenkomst_Sturing op Gemeenschappelijke Regelingen_bijlage 1_uitnodiging 18 maart 2019.pdf

Reminder_Regionale Raadsbijeenkomst_Sturing op Gemeenschappelijke Regelingen_jaarplanning GR 2019.pdf

Uitnodiging concept_Gemeente Wijchen_Agenda informatiebijeenkomst gemeenteraden Druten en Wijchen_4 april 2019.pdf

Uitnodiging_Euregioraad Rijn-Waal_netwerkbijeenkomst_bijlage 1_agenda.pdf

Uitnodiging_Euregioraad Rijn-Waal_netwerkbijeenkomst_Kleve Duitsland_21 maart 2019.pdf

Uitnodiging_Fractievoorzitter VVD Nijmegen_Nijmeegse Bindingsdag Clientenraden 2019_16 april 2019.pdf

Uitnodiging_Fractievoorzitter VVD Nijmegen_Nijmeegse Bindingsdag Clientenraden 2019_16 april 2019_bijlage 1 programma.pdf

Uitnodiging_Fractievoorzitter VVD Nijmegen_Nijmeegse Bindingsdag Clientenraden 2019_16 april 2019_bijlage 2 routebeschrijving.pdf

Uitnodiging_Geldersgenootschap_jubileumexcursie_21 maart, 11 april of 23 mei 2019.pdf

Uitnodiging_Informatieavond Omgevingswet_Bergharen_4 april 2019.pdf

Uitnodiging_Informatieavond Omgevingswet_Bergharen_4 april 2019_bijlage 1_agenda.pdf

Uitnodiging_Leefbaarheidsalliantie Gelderland_Save the date_Zomercongres_IPKW Arnhem_27 juni 2019.pdf

Uitnodiging_Logistieke Hotspot Rivierenland_LHR extra_Logistiek Debat Gelderland_Arnhem_13 maart 2019.pdf

Uitnodiging_MEE Gelderse Poort_De Toekomstcoach_Elst Gld._21 maart 2019.pdf

Uitnodiging_Nederlands Debat Instituut_gratis workshop_Positief raadsleden beinvloeden_Hilversum_5 april 2019.pdf

Uitnodiging_Projectleiders Waterschapsverkiezingen_verkiezingsdebatten_11 maart Nijmegen.pdf

Uitnodiging_Raadsledenvereniging_Raad in Control_Wageningen_16 maart 2019.pdf

Uitnodiging_Regio Arnhem Nijmegen_Regionale Raadsinformatiebijeenkomsten RES_17 en 18 april 2019.pdf

Uitnodiging_Regionale bijeenkomst Raden aan het Stuur_Nijmegen_18 maart 2019.pdf

Uitnodiging_VNG Congressen_Blik op samenspel_Nieuwegein_28 maart 2019.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_Dag van de Gelderse Gemeenten_Radboud Universiteit Nijmegen_8 april 2019.pdf

Uitnodiging_Regio Arnhem Nijmegen_Regionale Raadsinformatiebijeenkomsten RES_17 april, 18 april en 7 mei 2019.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 0_agenda ALV.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 1_Verslag ALV VNG GLD 2018.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 2_Jaarverslag 2018.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 3_Jaarrekening 2018.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 4 a_Advies Koersdocument.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 4 b_VNG Gelderland koersdocument 2018 - 2024.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 4 c_Samenvatting Koersdocument.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 5 a_Toelichting Financieel overzicht VNG.pdf

Uitnodiging_VNG Gelderland_ALV_Nijmegen_8 april 2019_bijlage 5 b_Meerjarenbegroting voor 2019-2025.pdf

8 Sluiting

Agenda Raad openbaar Druten

Datum	28-03-2019
Tijd	19:30 uur
Locatie	Druten, raadzaal
Voorzitter	C.A.A. van Rhee- Oud Ammerveld **griffier** H.W.G.M. Vreman
Aanwezigen	C.J.G. Arts, M. Aslan, W.T.J. Cornelissen, A.C. Ebben, M. Enkür, M.J.H. Faassen-Tomassen, P.A.J.M. van den Hurk, C.J.P. Pen-van Leeuwe, R.H.A.M. Postulart, J. Reijers, P.W.J. Thomassen, D.C.M. Uitdehaag-Meesters, C.P.T. de Waard-Barten, A.H. Wijnen, G.W.J. de Wildt en G.S.B. Worm

1 **Opening en mededelingen**

2 **Vaststelling agenda**

3 **Besluitenlijst rondetafelgesprekken en vorige raadsvergadering**

U wordt gevraag om de besluitenlijsten van de raadsvergadering van 28 februari en van het rondetafelgesprek van 21 maart vast te stellen.

4 **Rechten van de raad**

Gelegenheid voor het stellen van politieke vragen aan het college van B&W. Raadsleden die hiervan gebruik willen maken moeten 24 uur van tevoren hun vragen indienen bij de voorzitter van de raad en de griffier.

5 **HAMERSTUKKEN**

5.1 **Integraal Veiligheidplan Tweestromenland 2019-2022**

Voorgesteld besluit

De raad besluit in te stemmen met:

1. Het concept Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2019-2022 vast te stellen, waarmee de prioriteiten voor de komende vier jaar worden vastgesteld.

2. Kennis te nemen van het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020.

5.2 **Verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink**

Voorgesteld besluit

de Gemeenteraad besluit:

De benoeming van dhr. W.G.M. Brink tot tijdelijk wethouder te verlengen voor een periode van 6 april 2019 tot 6 augustus 2019, of zoveel korter als mogelijk is.

6 DEBATSTUKKEN

6.1 Vaststelling bestemmingsplan ‘Kom Horssen. Herziening Rijdt 52-56’

Voorgesteld besluit

de Gemeenteraad besluit:

1. De ingekomen zienswijzen ontvankelijk, deels gegrond en deels ongegrond te verklaren;

2. Het bestemmingsplan ‘Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56’ gewijzigd vast te stellen;

3. Geen exploitatieplan vast te stellen;

4. Gedeputeerde Staten verzoeken om de gewijzigde vaststelling eerder bekend te mogen maken dan na de in artikel 3.8, lid 4 Wro voorgeschreven termijn.

6.2 Voorzetting deelname BVO DRAN en kostenbeheersingsmaatregelen doelgroepenvervoer

Voorgesteld besluit

De Gemeenteraad besluit:

1. De deelname aan BVO DRAN met betrekking tot het regionaal doelgroepenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen voort te zetten;

2. De uitvoering van het Wmo-vervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren;

3. De uitvoering van het leerlingenvervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren;

4. Kennis te nemen van de verbeteringen die de BVO DRAN gaat doorvoeren in de organisatie van het vervoer;

5. Kennis te nemen van de kostenbeheersingsmaatregelen die lokaal doorgevoerd worden.

7 Ingekomen stukken

Het presidium biedt u de lijst met ingekomen stukken ter vaststelling aan. Raadsleden kunnen over een ingekomen stuk het woord voeren, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter van de raad en de griffier.

7.1 Informatienota's

7.2 Schriftelijke raadsvragen en antwoorden

7.3 College van B&W

7.4 Regio Rijk van Nijmegen

N.v.t.

7.5 Ingekomen Stukken derden

7.6 Uitnodigingen

8 Sluiting

Besluitenlijst openbare raadsvergadering d.d. 28 februari 2019

Voorzitter: mw. C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld
Raadsgriffier: dhr. H.W.G.M. Vreman (Plv.)

Aanwezig: dhr. G. Worm (Kernachtig Druten), mw. C. Barten (Kernachtig Druten), dhr. K. Arts (Kernachtig Druten), mw. K. Pen (Kernachtig Druten), dhr. T. Wijnen (Kernachtig Druten), dhr. M. Aslan (Welzijn Druten), Dhr. W. Cornelissen (Welzijn Druten), dhr. M. Enkür (DL Puiflijk / Druten-Zuid), dhr. R. Postulart (DL Puiflijk / Druten-Zuid), dhr. R. Thoonen (DL Puiflijk / Druten-Zuid), dhr. G. de Wildt (DL Horssen), dhr. J. Reijers (DL Afferden), mw. M. Faassen (DL Afferden), mw. E. Thomassen (DL Deest), mw. D. Uitdehaag (Sociaal Maas en Waal), dhr. T. Ebben (Sociaal Maas en Waal), dhr. A. van den Hurk (CDA).

Afwezig: -

Agenda nr.	Voorstel	Besluit
1.	**Opening om 19:30 uur en mededelingen**	
2.	**Vaststelling agenda**	Ongewijzigd vastgesteld.
3.	**Besluitenlijsten rondetafelgesprek en vorige raadsvergadering** A. Besluitenlijst openbare raadsvergadering van 19 januari 2019 B. Besluitenlijst RTG 19 februari 2019	A. Ongewijzigd vastgesteld B. Ongewijzigd vastgesteld
4.	**Rechten van de raad** *Inclusief vaststelling Lijst van Moties en Toezeggingen-feb*. 2018	Lijst van Moties en Toezeggingen ongewijzigd vastgesteld. De fractie van Kernachtig Druten voert het woord over de routekaart. De fractie van Sociaal Maas en Waal voert het woord over punt T-88 op de LvMT; onderzoek naar gebruik Gelrepas. De fractie van Dorpslijst Deest voert het woord over stand van zaken/plannen en zorgen over Uivermeertjes Deest. *De wethouder zegt toe de zorgen van om- en aanwonenden mee te nemen in de verdere procesgang.* De fractie van Sociaal Maas en Waal voert het woord over vernielingen bij SCD Deest. De fractie van Kernachtig Druten voert het woord over het Drutens Bosje.

		De wethouder zegt toe de communicatie in de richting van de burgers te intensiveren.

5.	**Onderzoek geloofsbrieven en toelating burgerlid J.G. Wiersma**	De geloofsbrieven worden akkoord bevonden en dhr. J.G. Wiersma wordt toegelaten en beëdigd.

6. HAMERSTUKKEN

6.1	**Masterplan Druten Werkt** **Voorstel:** 1. In te stemmen met de uitwerking van het masterplan Druten Werkt; 2. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een werkkrediet van € 25.500,--; 3. Het werkkrediet van € 25.500,-- uit de reserve uitstroombeleid te halen en dit verwerken in de Voorjaarsnota 2019.	Conform voorstel besloten.
6.2	**Wijziging Gemeenschappelijke Regeling MARN** **<u>Voorstel:</u>** 1. Toestemming te geven aan het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester om de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) conform bijgevoegd ontwerpbesluit 'Voorstel wijziging tekst van de gemeenschappelijke regeling MARN' vast te stellen; 2. Vast te stellen de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) conform bijgevoegd ontwerpbesluit 'Voorstel wijziging tekst van de gemeenschappelijke regeling MARN'.	Conform voorstel besloten.

6. DEBATSTUKKEN

7.1	**Afwegingskader Woningbouwinitiatieven** **<u>Voorstel:</u>** Het 'Afwegingskader voor woningbouwinitiatieven, gemeente Druten' vast te stellen.	Amendement Kernachtig Druten; Aangenomen: Voor 14: (Kernachtig Druten, DL Puiflijk/Druten- Zuid, DL Afferden,DL Horssen,DL Deest en Sociaal Maas en Waal). Tegen:3 (Welzijn Druten en CDA).

		Amendement Dorpslijsten: Aangenomen: Voor: 14 (Kernachtig Druten,DL Puiflijk/Druten-Zuid,DL Afferden,DL Horssen,DL Deest en Sociaal Maas en Waal). Tegen:3 (Welzijn Druten en CDA). Met inachtneming van de aangenomen amendementen wordt het voorstel aangenomen. Motie Kernachtig Druten; Aangenomen: Voor 16 (Kernachtig Druten, Welzijn Druten,DL Puiflijk/Druten-Zuid,DL Afferden,DL Horssen,DL Deest en Sociaal Maas en Waal. Tegen: 1 (CDA) Motie Sociaal Maas en Waal; Ingetrokken *De voorzitter zegt toe in de presidium vergadering van 11 maart 2019 aan de orde te stellen een extra thema bijeenkomst van de raad te organiseren aangaande de procesplanning van het raadsagenda onderwerp "wonen".*

8.	**Ingekomen stukken** Incl. vaststelling Lijst met Ingekomen stukken.	Conform voorstel besloten.

9.	**Sluiting 21.30 uur**	

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 28 maart 2019,

de raadsgriffier Plv, de voorzitter,

H.W.G.M. Vreman C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld

Besluitenlijst Raad RTG Druten

Datum	21-03-2019
Tijd	19:30 - 21:50
Locatie	Druten, raadzaal
Voorzitter	Karin Pen **griffier** H.W.G.M. Vreman
Aanwezigen	B. Arts, C.J.G. Arts, M. Aslan, W.T.J. Cornelissen, F.A.B. Diekstra (agendapunt 1 t/m 4), T.H. van Dinteren, A.C. Ebben, M. Enkür, J.W.M. Eskes, M.J.H. Faassen, P.A.J.M. van den Hurk, H.A.M.A. Klein Velderman (agendapunt 3 en 4), R.H.A.M. Postulart, J. Reijers, A.P.M. Rikken (agendapunt 5 t/m 7), P.W.J. Thomassen, R.G.C.J. Thoonen, D.C.M. Uitdehaag, C.P.T. Barten, A.H. Wijnen, J.G. Wiersma (agendapunt 1, 2 en 5), G.W.J. de Wildt en G.S.B. Worm

1 **Opening en mededelingen**

19:30 *Besluit*

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2 **Vaststelling bestemmingsplan 'Kom Horssen. Herziening Rijdt 52-56'**

19:35 *Besluit*

Het voorstel gaat als debatstuk naar de raadsvergadering van 28 maart 2019.

3 **Informatieavond AVAN**

20:05 *Besluit*

Presentatie door de directeur van de BVO en door mw. A. Nijhuis, directeur van Meervoormekaar.

4 **Voorzetting deelname BVO DRAN en kostenbeheersingsmaatregelen doelgroepenvervoer**

21:05 *Besluit*

Het voorstel gaat als debatstuk naar de raadsvergadering van 28 maart 2019.

De wethouder zegt toe het meest recente klantentevredenheidsonderzoek aan de stukken voor de raadsvergadering van 28 maart 2018 toe te zullen voegen.

De wethouder zegt toe een overzicht van de kosten voor het WMO en leerlingenvervoer over 2015/2016 aan de stukken voor de raadsvergadering van 28 maart 2019 toe te voegen.

5 Integraal Veiligheidplan Tweestromenland 2019-2022

21:20 *Besluit*

Het voorstel gaat als hamerstuk naar de raadsvergadering van 28 maart 2019.

6 Mededelingen en Technische vragen

21:40 *Besluit*

Wethouder Brink schetst de stand van zaken betreffende de “raadsagenda openbare ruimte”. Conform afspraak komt er vóór 1 april 2019 een procesvoorstel.

7 Sluiting

21:55

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 28 maart 2019;

de griffier Plv.,	de voorzitter,
H.W.G.M. Vreman	C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld

Raadsvoorstel

Onderwerp	**Lijst van Moties en Toezeggingen februari**
Raadsvergadering	28-3-2019

Datum presidium	11-3-2019
Behandelend ambtenaar	Raadsgriffier

Bijlage	Lijst van Moties en Toezeggingen
Toelichting	**Groen:** nieuw op de lijst
	Oranje: gewijzigd
	Rood: voltooid; gaat van de lijst af
	T,M: Toezegging, Motie
	PH: Portefeuillehouder
	MD: Medewerker
Digitaal beschikbaar	Bovenstaande bijlage is digitaal beschikbaar op: www.druten.nl
Ter inzage	Bovenstaande bijlage ligt ter inzage in het gemeentehuis.

Voorstel:
1. Het raadsvoorstel Lijst van Moties en Toezeggingen maart 2019 vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van 28 maart 2019;

de Plv. griffier, de voorzitter,

H.W.G.M. Vreman C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld

Moties en Toezeggingen

nr.	Onderwerp	Vergadering	Datum	T, M	Indiener(s)	Opmerkingen TOEZEGGINGEN en MOTIES	Termijn	Status afhandeling	Stand van zaken	PH
T-62	Onderzoek verhuur ruimtes binnen scholen inclusief gymzalen	Raad	29-03-2017	T		Het college doet onderzoek naar de verhuur van ruimtes binnen scholen. Gymlokalen worden hierin ook betrokken.	Q3 2019	Dit nemen we op in het nieuwe IHP in Q3 2019.	Lopend	**SE**
T-67	Aanpak Hogestraat. Onderwerp moeten we eigenlijk herformuleren in: Opstellen reclame- en terrassenbeleid	Raad	20-04-2017	T	Samenwerkende DL	Overlast bij laden en lossen/ uitstelling reclame uitingen zal worden gehandhaafd	Q2 2019	We verwijzen naar de informatienota van januari 2019: begin 2019 maken we een start met het opstellen van reclame- en terassenbeleid. Dit ronden we in Q1 af en bieden het vervolgens in Q2 ter vaststelling aan aan de raad.	Lopend	**AS**
T-112	Jaarrekening BVO DRAN	RTG	14-06-2018	T		de wethouder geeft aan dat wanneer de raadsagenda besproken wordt, dit teruggekoppeld zal worden aan de raad			Lopend	**AS**
T-114	Voorjaarsnota 2018	Raad	28-06-2018	T		De raad ontvangt binnen een paar weken een plan wanneer welke bermen behandeld worden.		Overzicht uitgevoerde werkzaamheden staat in de Jaarrekening 2018 in de paragraaf kapitaalgoederen. Planning voor 2019 en een doorkijk naar 2020 sturen we in K2 dmv een informatienota naar de raad. Betrekken bij de raadsagenda.	Lopend	
T-117	Routekaart energieneutraal druten 2040	Raad	25-10-2018	T		De wethouder brengt de raad tijdens de voorjaarsnota en de najaarsnota op de hoogte van wat er gerealiseerd is en wat de planning is			Lopend	**AS**
T-120	Najaarsnota	RTG	29-11-2018	T		De wethouder zegt toe, dat plan B van de ontsluiting Molenhoek op de Markt voor 1 juli 2019 wordt uitgevoerd zonder aankoop van grond van derden.	Q3 2019	Het college komt in Q3 met een voorstel naar de raad.	Lopend	**ML**

Moties en Toezeggingen

nr.	Onderwerp	Vergadering	Datum	T, M	Indiener(s)	Opmerkingen TOEZEGGINGEN en MOTIES	Termijn	Status afhandeling	Stand van zaken	PH
T-123	Najaarsnota	Raad	06-12-2018	M		Een integrale aanpak voor valpreventie voor alle senioren (65+) in de gemeente Druten op te zetten; Te stimuleren dat senioren deelnemen aan valpreventietrainingen, waarbij eventuele financiële drempels worden weggenomen; Hiermee in 2019 te starten.		Motie aangenomen	Lopend	**SE**
T-124	Najaarsnota	Raad	06-12-2018	M		1. Een onderzoek te doen naar de mogelijkheden om te starten met werkervaringsplekken bij de gemeente Druten; 2. Hierbij de participatiecoach te betrekken om de doelgroep kansrijker te maken.		Motie aangenomen	Lopend	**SE**
T-125	Verzilverlening	Raad	31-01-2019	T		De wethouder zegt toe, dat hij zal nagaan of deze lening in deze gemeente kan worden ingevoerd.		Het college onderzoekt op dit moment het mogelijk toepassen van de verzilverlening.	Lopend	**AS**
T-127	Afwegingskader Woningbouwinitiatieven	Raad	28-02-2019	M		1. Bij nieuwe koopwoningen op grond van de gemeente, een zelfbewoningplicht voor eigenaren, kopen om te verhuren is dan niet meer mogelijk; 2. Een anti speculatiebeding, zodat woningen niet gekocht kunnen worden met als enige doel ze weer met winst door te verkopen; 3. Deze maatregelen ook toepassen bij private partijen, als het juridisch mogelijk is; 4. Afspraken maken met de woningbouwcoöperaties om met hen dezelfde doelen te bereiken.		Motie aangenomen	Lopend	**AS**

Moties en Toezeggingen

nr.	Onderwerp	Vergadering	Datum	T, M	Indiener(s)	Opmerkingen TOEZEGGINGEN en MOTIES	Termijn	Status afhandeling	Stand van zaken	PH
T-128	Uivermeertjes Deest	Raad	28-02-2019	T		De wethouder zegt toe de zorgen van om- en aanwonenden mee te nemen in de verdere procesgang.			Lopend	**AS**
T-129	Drutens Bosje	Raad	28-02-2019	T		De wethouder zegt toe de communicatie in de richting van de burgers te intensiveren.			Lopend	**WB**

Periodieke evaluaties

nr.	Onderwerp	Vergadering	Datum	T, M	Indiener(s)	Opmerkingen TOEZEGGINGEN en MOTIES	Termijn	Status afhandeling	Stand van zaken	PH

Raad openbaar Druten

Dossiernummer	42
Extern Zaak ID	Z/19/027511
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 maart 2019
Agendapunt	5.1
Omschrijving	Integraal Veiligheidplan Tweestromenland 2019-2022
Organisatieonderdeel	domein Bestuur, Strategie en Projecten - team Strategische projecten en advies
Eigenaar	Muskens, Eefje
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	P1 Veiligheid
Portefeuillehouder(s) Druten	Rhee - Oud Ammerveld van, C.A.A. (Corry)
Telefoonnummer steller	024-7517156
E-mail adres steller	e.muskens@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Beslisnota gemeenteraad Druten
Bijlage 2: Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020
Bijlage 1: IVP Tweestromenland

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Druten	12 februari 2019
Stukken gemeenteraad Druten	28 maart 2019
Raad RTG Druten	21 maart 2019
Raad openbaar Druten	**28 maart 2019**

Voorgesteld besluit

De raad besluit in te stemmen met:

1. Het concept Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2019-2022 vast te stellen, waarmee de prioriteiten voor de komende vier jaar worden vastgesteld.

2. Kennis te nemen van het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020.

Besluit (Aangenomen)

Conform voorstel besloten.

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: Z/19/027511

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2019-2022

Voorgesteld besluit
de gemeenteraad besluit:
1. Het concept Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2019-2022 vast te stellen, waarmee de prioriteiten voor de komende vier jaar worden vastgesteld.
2. Kennis te nemen van het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020.

Aanleiding
Vier jaar geleden besloten de zes gemeenten binnen Tweestromenland (gemeente Beuningen, Druten, Berg en Dal, Heumen, West Maal en Waal en Wijchen) om gezamenlijk een Integraal Veiligheidsplan op te stellen. Die gedachte was ontstaan uit het feit dat, na de invoering van de nationale politie, de politie binnen deze gemeenten gezamenlijk één basisteam (basisteam Tweestromenland) vormt. De burgemeesters vormen sindsdien ook samen met het OM en de politie, één gezagsdriehoek. In 2015 is daarom het Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2015-2018 vastgesteld. Afgelopen jaar hebben de burgemeesters van Tweestromenland besloten om wederom gezamenlijk een meerjaren integraal veiligheidsplan op te stellen.

Het concept Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2019-2022 (hierna: IVP) benoemt de prioriteiten, de strategie en de uitgangspunten voor coördinatie en samenwerking op het gebied van veiligheid voor de komende vier jaar voor de zes gemeenten van Tweestromenland.

In november 2018 is het concept IVP vastgesteld in de gezagsdriehoek Tweestromenland. Het definitief vaststellen van het plan zal plaatsvinden, nadat het in alle gemeenteraden van Tweestromenland is besproken en vastgesteld.

Eerdere besluiten
-

Gewenst resultaat
Voor de komende vier jaar de prioriteiten, de strategie en de samenwerking op het gebied van veiligheid vaststellen.

Argumenten
1.1. De basis van dit plan betreft het Veiligheidsbeeld Tweestromenland
Door de afzonderlijke zes gemeenten is het eigen gemeentelijke veiligheidsbeeld beschreven. Daarbij is uitgegaan van informatie (objectieve en subjectieve gegevens) van interne partners (afdelingen van de gemeente) en externe partners (bijvoorbeeld woningbouwverenigingen en zorg- en welzijnsinstellingen). Ook is een koppeling gemaakt met de geregistreerde cijfers van de politie. Op basis van deze afzonderlijke beelden is één gezamenlijk beeld voor Tweestromenland beschreven. Dit beeld is verwerkt in het IVP.

1.2 In dit plan zijn de (regionale) prioriteiten voor de komende periode benoemd

Aan de hand van de politiecijfers van de afgelopen jaren en de gesprekken met onze interne- en externe veiligheidspartners, heeft de gezagsdriehoek de volgende drie onderwerpen voor de komende jaren geprioriteerd:

1. ondermijning
2. zorg en veiligheid
3. vroegsignalering

Deze prioriteiten komen in elke gemeente van Tweestromenland in meer of mindere mate voor. De drie prioriteiten worden naast de structurele veiligheidswerkzaamheden met extra aandacht (regionaal) opgepakt en worden verwerkt in de jaarplannen van de politie. Naast het vaststellen van deze prioriteiten is in het gezamenlijke IVP ook opgenomen wat de gezamenlijke aanpak op hoofdlijnen ten aanzien van deze thema's is.

Voor de gemeente Druten geldt voor de komende jaren als lokale prioriteit de jongerenoverlast. Hier zullen wij samen met de BOA's, de politie en jongerenwerk volop aandacht voor houden.

Ten aanzien van ondermijning zijn inmiddels door het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) de ondermijningsbeelden van de gemeente Druten opgehaald. Wij willen deze beelden en ons plan van aanpak op korte termijn in een aparte, vertrouwelijke sessie aan u presenteren.

1.3 De genoemde prioriteiten sluiten aan bij de prioriteiten van Gelderland Zuid- en Oost-Nederland niveau.

Op het gebied van veiligheid werken we samen met partners binnen onze eigen gemeente en met de zes gemeenten van Tweestromenland. Daarnaast werken we ook samen op het niveau van Gelderland Zuid en Oost-Nederland. Zowel binnen de veiligheidsstrategie van Oost-Nederland als binnen Tweestromenland, zijn er prioriteiten vastgesteld voor de komende jaren, deze sluiten aan bij de gestelde prioriteiten in het IVP.

2.1 Tweejaarlijks wordt een regionaal uitvoeringsplan opgesteld.

Het IVP zal worden uitgewerkt in twee uitvoeringsplannen: een uitvoeringsplan voor de jaren 2019 en 2020 en een voor de jaren 2021 en 2022. De uitvoeringsplannen worden vastgesteld door het college. In de uitvoeringsplannen wordt het IVP vertaald in concrete acties en maatregelen voor de komende jaren. Het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020 vindt u in bijlage 2 van deze beslisnota.

Tegenargumenten en risico's

1.1 Er moet aandacht blijven voor lokale prioriteiten.

De burgemeesters van Tweestromenland hebben besloten om wederom gezamenlijk een IVP op te stellen. De redenen hiervoor zijn het (vier jaar geleden) ingevoerde basisteam Tweestromenland van de politie (waardoor afstemming van de prioriteiten van de gemeenten in Tweestromenland zeer wenselijk is), het feit dat de samenwerking op veiligheidsgebied binnen Tweestromenland steeds hechter is geworden en het feit dat criminaliteit en veiligheid zich niets aantrekken van gemeentegrenzen.

Uiteraard moet er naast deze gezamenlijke prioriteiten ook voldoende aandacht blijven voor lokale wensen en prioriteiten. In de gezagsdriehoek is besloten dat deze lokale wensen ook opgepakt kunnen worden. Zoals hiervoor al is beschreven blijven wij in Druten de komende jaren aandacht houden voor jongerenoverlast.

Financiële gevolgen

Op basis van de huidige situatie zijn reeds budgetten begroot voor de verschillende activiteiten en werkzaamheden op het gebied van integrale veiligheid. Evt. kosten van deelname aan (extra) projecten komen ten laste van de individuele gemeenten en zullen naar verwachting uit het bestaande budget worden bekostigd.

Communicatie
Voor de uitvoering van het IVP hoeven geen communicatiemiddelen ingezet te worden.

Uitvoering of Vervolgstappen
De uitvoering van het IVP wordt tweejaarlijks uitgewerkt in het gezamenlijk Uitvoeringsplan. In de gezagsdriehoek wordt op basis van de prioriteiten in het IVP de capaciteitsinzet afgestemd met de politie. Eveneens bewaakt de gezagsdriehoek de voortgang van het gezamenlijke uitvoeringsplan om te bezien of de doelstellingen van de veiligheidspartners worden gehaald en hoe (indien nodig) kan worden bijgestuurd.

Geheimhouding:
Niet van toepassing.

Collegevoorstel
Advies
Bij de totstandkoming van het veiligheidsbeeld is input gevraagd aan onze belangrijkste externe veiligheidspartners (politie en brandweer). Ook zijn de gegevens uit waarstaatjegemeente.nl geraadpleegd. Naast de externe veiligheidspartners is ook advies gevraagd aan verschillende collega's die werken met veiligheidsthema's, denk aan toezicht, verkeersveiligheid, en veiligheid in de openbare ruimte.

Integraal veiligheidsplan Tweestromenland

2019-2022

Concept

Gemeente West Maas en Waal
Gemeente Druten
Gemeente Wijchen
Gemeente Beuningen
gemeente Heumen
Gemeente Berg en Dal

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Uitgangssituatie 2018 en waar willen we naar toe 3
3. Strategie 4
4. Prioriteiten 2019-2022 6
4.1. Prioriteiten Oost Nederland 6
4.2. Prioriteiten Tweestromenland 8
4.2.1. Ondermijning 9
4.2.2. Zorg en Veiligheid 12
4.2.3. Vroegsignalering 13
5. Wat gebeurt er verder op veiligheidsgebied 14
5.1. Veilige woon- en leefomgeving 14
5.2. Bedrijvigheid en veiligheid 15
5.3. Jeugd en veiligheid 15
5.4. Fysieke veiligheid 16
5.5. Integriteit en veiligheid 16
6. Overlegvormen en samenwerkingsverbanden 16
6.1. Gezagsdriehoek 16
6.2. Districtelijk Veiligheidsoverleg (DVO) 17
6.3. Veiligheidsregio 17
6.4. RIEC 17
6.5. Veiligheidshuis 17
6.6. Samenwerking toezicht en handhaving 18
6.7. ODR(N) 18
6.8. Halt 18
7. Organisatie en coördinatie 19
7.1. Uitgangspunten van de samenwerking 19
7.2. Coördinatie integraal veiligheidsbeleid 19
7.3. Ambtelijke samenwerking 19
7.4. Bestuurlijke afstemming 19
7.5 Beleidscyclus 19
7.6. Budgettering 20
7.7. Communicatie 20
Bijlage: de cijfers en grafieken 21

1. Inleiding

4 jaar geleden besloten de 6 gemeenten binnen Tweestromenland voor het eerst een gezamenlijk Integraal Veiligheidsplan (IVP) op te stellen. Die gedachte was ontstaan uit het feit dat, na de invoering van de nationale politie, de politie binnen deze gemeenten gezamenlijk één basisteam vormden en de burgemeesters, samen met het OM en de politie, 1 gezagsdriehoek. Deze ontwikkeling, samen met het feit dat criminaliteit en veiligheid zich niets aantrekken van gemeentegrenzen, deed iedereen beseffen dat samenwerking essentieel was. De afgelopen 4 jaar is deze samenwerking op veiligheidsgebied steeds hechter geworden en dus was het voor de gezagsdriehoek ook meer dan logisch om ook voor de jaren 2019-2022 te komen tot één gezamenlijk IVP.

Het IVP 2019-2022 benoemt de prioriteiten en strategische thema's op het gebied van veiligheid voor de komende vier jaar voor de zes gemeenten (Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen) die samen basisteam Tweestromenland vormen.

Om te bepalen waar je naar toe wilt is het van belang te weten waar je vandaan komt en wat de stand van zaken is op het moment dat je start. Om deze reden heeft de politie, voor alle gemeenten afzonderlijk een veiligheidsanalyse uitgevoerd, aan de hand van de vijf veiligheidsvelden zoals benoemd in het Kernbeleid Veiligheid. De uitkomsten binnen de afzonderlijke gemeenten zijn vervolgens naast elkaar gelegd en lieten een vrij eenduidig beeld zien. Daarnaast hebben de integraal veiligheidsmedewerkers van de verschillende gemeenten met hun belangrijke partners & stakeholders (o.a. woningcorporaties, wijkteams, welzijnsstichting, jongerenwerk en ondernemersvereniging) gesprekken gevoerd over de thema's en mogelijke prioriteiten voor de komende jaren.
Op basis van de uitkomsten van de veiligheidsanalyse en de gesprekken zijn vervolgens de prioriteiten geformuleerd voor de komende jaren en vastgesteld door de gezagsdriehoek. Deze prioriteiten zijn vervolgens verder uitgewerkt in dit integraal veiligheidsplan 2019-2022. Eind november 2018 is het concept integraal veiligheidsplan vastgesteld. Het definitief vaststellen van het plan zal pas plaatsvinden, nadat het in alle gemeenteraden van Tweestromenland is besproken.

In dit Integraal Veiligheidsplan leest u in hoofdstuk 2 over de uitgangsituatie in 2018 en waar we in 2022 willen staan. In hoofdstuk 3 leest u de strategie die we toepassen om daar te komen. In hoofdstuk 4 gaan we dieper in op de gestelde prioriteiten voor de komende jaren, terwijl we in hoofdstuk 5 een beeld schetsen van de andere onderwerpen die er binnen veiligheid spelen. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke samenwerkingsvormen er allemaal bestaan op het gebied van veiligheid om tenslotte in hoofdstuk 7 een beeld te schetsen hoe wij de veiligheid binnen de gemeenten van Tweestromenland hebben georganiseerd.

2. Uitgangssituatie 2018 en waar willen we naar toe[1]

Over het algemeen kunnen we stellen dat de criminaliteit in ons gebied is afgenomen de afgelopen jaren. Bij verschillende typen misdrijven zien we een daling in de cijfers ten opzichte van 2014. Uit de cijfers kunnen we de volgende conclusies trekken:

[1] Bijlage 1

- Het aantal aangiften van de "ouderwetse" vermogensdelicten, zoals woninginbraken, winkeldiefstallen etc. is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Er lijkt een verschuiving te ontstaan naar de digitale wereld, want er is een opvallende stijging te zien van internetfraude. Dit is te vinden onder "horizontale fraude";
- Het geweld lijkt ook iets afgenomen, alhoewel hier per gemeente nog wel verschillen in zitten (bedreigingen iets afgenomen, mishandelingen min of meer gelijk, openlijk geweld gelijk gebleven, vernielingen iets gedaald);
- Overlast lijkt de afgelopen jaren toegenomen, met name overlast verwarde personen, overlast jeugd, maar ook burengerucht / relatieproblemen is toegenomen.[2]

Ondanks dat niet in de volle breedte sprake is van dalende cijfers, staan wij er in Tweestromenland qua veiligheid beter voor dan 4 jaar geleden. Wel moeten we ons realiseren dat met deze cijfers uitsluitend de geregistreerde criminaliteit zichtbaar gemaakt wordt. Een deel van de criminele activiteiten die plaatsvinden, zijn niet terug te vinden in deze cijfers, omdat ze voor ons niet zichtbaar zijn. En we mogen dus niet de conclusie trekken dat deze niet plaatsvinden. Ook moeten we ons realiseren dat deze cijfers alleen iets zeggen over het aantal misdrijven dat plaatsvindt binnen Tweestromenland. De cijfers zeggen niets over de opsporing of vervolging.

En waar willen we staan in 2022? We willen dat inwoners, ondernemers en bezoekers in de zes gemeenten zich veilig voelen en zien dat er wordt opgetreden op die plekken waar zich bedreigingen (dreigen te) voordoen. Inwoners ervaren hun woonomgeving als hun veilige plek waar zij goed kunnen wonen en leven, gesteund door gemeente(n) en partners. De mensen moeten de zekerheid hebben dat als er een veiligheidsprobleem is, dat hun eigen verantwoordelijkheid te boven gaat, dat ze bij de gemeente terecht kunnen, en dat er ook iets aan gebeurt. Door deze objectieve en subjectieve veiligheid is er een stevige basis voor maatschappelijke participatie en kunnen de gemeenten verder groeien en bouwen aan een nog veiligere omgeving.

Dit Integraal Veiligheidsplan zal worden uitgewerkt in 2 uitvoeringsplannen: een uitvoeringsplan voor de jaren 2019/2020 en één voor de jaren 2021/2022. In de uitvoeringsplannen zullen concrete actiepunten worden beschreven voor de komende jaren.

3. Strategie

We creëren een veilige samenleving wanneer wij het met z'n allen voorkomen dat er een onveilige samenleving ontstaat, en daar waar wij niet in staat zijn geweest om het te voorkomen, te zorgen dat we de onveilige situaties zo snel mogelijk aanpakken. Dit klinkt heel simpel, maar het is in werkelijkheid een stuk lastiger.

Preventie, signaleren, integraal samenwerken en informatie stroomlijnen zijn de sleutelwoorden die de komende jaren centraal komen te staan in de te volgen strategie. Belangrijk flankerende beleidsdomeinen zijn Wmo, jeugdzorg, participatie, horeca en evenementen, toerisme en recreatie, verkeer en milieu, wonen en openbare ruimte. In onze strategie leggen we consequent de verbinding met deze domeinen. Zodoende werken we daadwerkelijk integraal, investeren we in preventie en hebben ook de repressie op orde.

[2] Voor exacte aantallen per gemeente en totalen zie bijlage 1.

Belangrijke bovenlokale beleidskaders zijn de Veiligheidsstrategie Oost Nederland 2019-2022, het Meerjarenbeleidsplan Politie (MJB) 2019-2022 en het Regionaal Beleidsplan van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. Als gemeenten zijn wij betrokken bij en partij in deze overkoepelende beleidskaders.

Het integraal veiligheidsplan Tweestromenland zal weer als input dienen voor de jaarplannen van de politie en brandweer binnen onze gemeenten.

De strategie die wij de komende jaren gaan hanteren:

- *Samen met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties*

Cruciaal is een actieve rol van onze maatschappelijke partners: bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Risicobewustzijn, signalering en zelfredzaamheid zijn cruciale vormen van betrokkenheid. We implementeren echter ook actieve vormen zoals buurtpreventie en publiek-private samenwerking.
Het veiligheidsbeleid heeft veel raakvlakken met andere beleidsterreinen (welzijn, zorg, ruimtelijke ordening, economie, …). We gebruiken deze raakvlakken, zoeken ze op en werken er actief mee samen. De belangrijkste actoren binnen gemeenten zijn: de integraal veiligheidscoördinator(en), toezichthouders en handhavers, afdelingen die zich richten op welzijn, jeugd, sociale dienstverlening, economische zaken, openbare ruimte en beheer en verkeer. Binnen iedere gemeente wordt ingezet op een integrale samenwerking binnen de ambtelijke organisatie, waarbij ieder in zijn kracht staat. Dit is ook het uitgangspunt richting onze externe partners: gemeenschappelijkheid wat betreft doelen, wederzijdse aanvulling en versterking wat betreft de in te zetten instrumenten om onze doelen te bereiken.

- *Samenwerking tussen basisteamgemeenten*

Op meerdere fronten wordt binnen het basisteam Tweestromenland ambtelijk en bestuurlijk samengewerkt. De in dit Integraal Veiligheidsplan beschreven prioriteiten worden gezamenlijk uitgewerkt in uitvoeringsprogramma's en zoveel als mogelijk, met alle zes gemeenten gezamenlijk uitgevoerd.

- *Verantwoordelijkheid nemen*

Gemeenten hebben een zeer belangrijke (regisserende) rol ten aanzien van het veiligheidsbeleid. De verantwoordelijkheid ligt bij ons en zetten daarom, daar waar nodig, de veiligheidsinstrumenten in waar wij over beschikken, met de intensiteit die past bij de problematiek. Ook zorgen wij als gemeenten voor de juiste 'infrastructuur' voor samenwerking met al onze ketenpartners.

- *Meer 'aan de voorkant' komen*

We gaan consequent uit van een integrale, gemengd preventief-repressieve aanpak. Het accent ligt daarbij op nog meer 'aan de voorkant' komen, zowel bij sociale veiligheid (woninginbraak, jeugdcriminaliteit, veiligheid kwetsbaren) als fysieke veiligheid. Voorkomen is immers beter dan genezen! Vroegsignalering vormt één van de beleidsdoelstellingen de komende jaren.

- *Gebieds-, persoons- en themagericht*

Onze insteek is primair vanuit de thema's die we geprioriteerd hebben. In de uitwerking zal onze aanpak op onderdelen echter ook gebieds- en/of persoonsgericht zijn. Dit verschilt per onderwerp. Maatwerk moet mogelijk zijn.

- *Samenwerking met andere gemeenten*

Naast de samenwerking tussen de basisteamgemeenten wordt ook op grotere schaal met andere gemeenten samengewerkt; op Gelderland Zuid niveau of zelfs op Oost Nederland niveau. Het gaat onder meer om de samenwerking in het ambtelijk IV/AAC-overleg Gelderland-Zuid, verschillende bestuurlijke werkgroepen in Oost Nederland, ambtelijke platforms binnen de Veiligheidsregio en binnen het Veiligheidshuis. We pakken problematiek aan op het schaalniveau dat nodig is gezien de aard van het probleem. Aanpak kan plaatshebben op het niveau van buurt, wijk, gemeente, basisteam Tweestromenland,

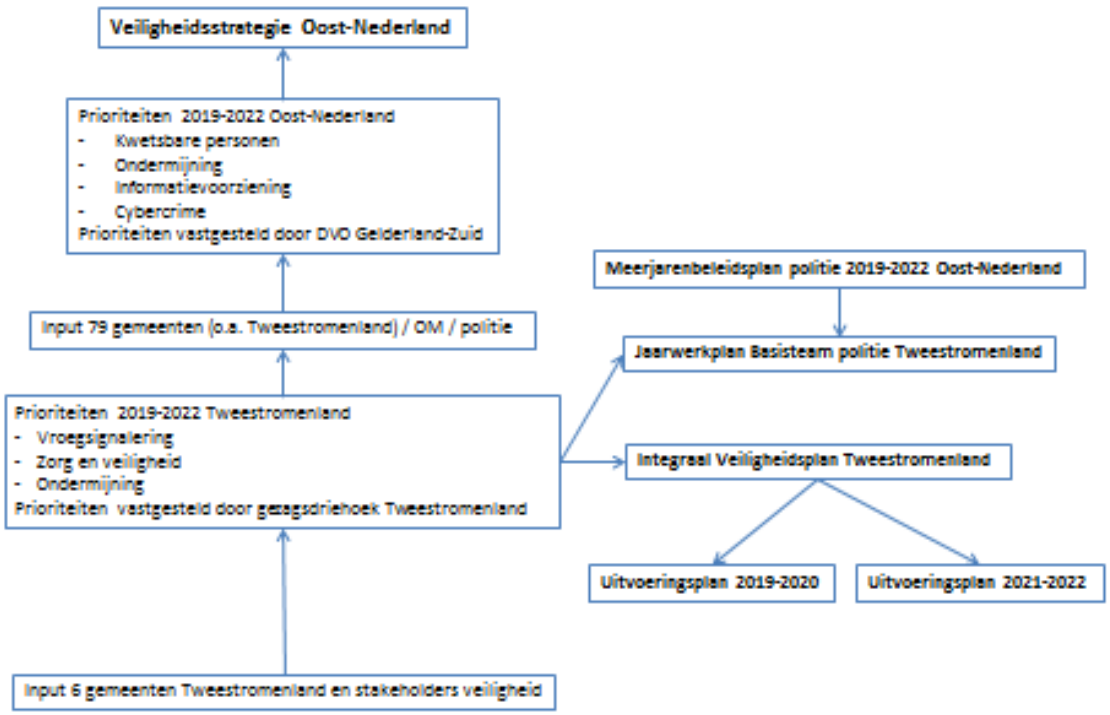
Gelderland Zuid, Oost Nederland etc. Vaak zal er sprake zijn van aanpak op meerdere niveaus tegelijk.

4. Prioriteiten 2019-2022

Op het gebied van veiligheid werken we samen met partners binnen onze eigen gemeente, met de 6 gemeenten binnen Tweestromenland, maar werken we ook samen op het niveau van Gelderland-Zuid en zelfs op het gebied van Oost- Nederland.

Zowel binnen de veiligheidsstrategie van Oost-Nederland als binnen Tweestromenland, zijn er prioriteiten vastgesteld voor de komende jaren. In dit hoofdstuk zullen deze prioriteiten worden benoemd en beschreven. De verdere uitwerking van de prioriteiten gebeurt in de uitvoeringsplannen.

Op veiligheidsgebied worden er op verschillende niveaus en binnen verschillende organisaties meerjarenplannen gemaakt en prioriteiten gesteld. Hoe deze plannen zich tot elkaar verhouden, is zichtbaar gemaakt in onderstaand schema.

4.1. Prioriteiten Oost Nederland

Doel van de veiligheidsstrategie Oost Nederland is om criminaliteit tegen te gaan en een waterbedeffect te voorkomen in Oost-Nederland.

Uitgangspunten voor de samenwerking binnen Oost-Nederland zijn:

1. De lokale veiligheidsaanpak staat voorop;
2. De verantwoordelijkheid voor de veiligheid in Oost-Nederland is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle partners;
3. We geloven erin dat een gezamenlijke en integrale aanpak op sommige veiligheidsthema's sterker is dan een individuele aanpak van afzonderlijke partners;
4. We werken integraal samen op het niveau van Oost-Nederland en leveren een bijdrage aan het tegengaan van criminaliteit door kennis te delen, van elkaar te leren en producten en effectieve werkwijzen aan te bieden;
5. We werken samen met partners uit onder meer de zorg en met andere veiligheidsnetwerken, zowel in Nederland als met Duitsland, waar nodig;
6. We zijn innovatief en ondernemend;
7. We maken gebruik van bestaande structuren, zoals het Districtelijk Veiligheidsoverleg (DVO) en het Regionaal Veiligheidsoverleg (RVO) en de ambtelijke netwerken;
8. We laten partners participeren door hen daartoe actief de gelegenheid te bieden;
9. We werken samen met burgers en ondernemers.

Om te komen tot een keuze van thema's voor de nieuwe veiligheidsstrategie 2019-2022 van Oost-Nederland, zijn de volgende criteria gehanteerd:

- Het onderwerp wordt door meerderheid van de partners als prioriteit aangemerkt;
- Het onderwerp vraagt om meer dan een reguliere aanpak;
- Een gezamenlijke aanpak op de schaal van Oost-Nederland is van toegevoegde waarde voor een lokale aanpak;
- Er kunnen concrete producten ontwikkeld worden op de schaal van Oost;
- Er is sprake van een bepaalde mate van urgentie.

Op basis van het bovenstaande is binnen de veiligheidsstrategie Oost-Nederland gekozen voor de volgende thema's:

Thema 1 veiligheidsstrategie Oost-Nederland: Kwetsbare Personen

Hieronder vallen onder meer personen met verward gedrag die de openbare orde n/of de veiligheid bedreigen, en jongeren die doorgroeien naar het criminele milieu.

Op dit moment is het onderwerp 'Personen met Verward Gedrag' al een thema van de Veiligheidsstrategie en gericht op het faciliteren van de sluitende aanpak in iedere gemeente per 1 oktober 2018. Hoewel het onderwerp primair een verantwoordelijkheid is van het domein zorg, leeft de verwachting bij veel partners dat dit onderwerp voorlopig nog de nodige aandacht behoeft, zeker daar waar het veiligheidsdomein en de zorg elkaar raken en gezien de schaalgrootte van een aantal betrokken partijen.

Een ander onderwerp dat onder dit thema zal vallen is 'Jeugd'. Er is behoefte om de bestaande infrastructuur intact te houden om daarmee zicht te behouden op jeugdgroepen; hiermee kunnen ook (ten dele) de zorgen over de doorstroom van overlast gevende jongeren naar criminele jongeren geadresseerd worden. Op termijn

zijn ook andere accenten onder dit thema denkbaar.

Thema 2 veiligheidsstrategie Oost- Nederland: Ondermijning

Hieronder vallen onder meer onderwerpen als OMG's, hennep/synthetische drugs, vakantieparken, zorgfraude, mensenhandel/-prostitutie.

De nieuwe Veiligheidsstrategie zal zich in ieder geval richten op de harmonisatie van de aanpak van hennep in Oost-Nederland, de gezamenlijke en effectieve aanpak van OMG's, de bestrijding van mensenhandel en zorgfraude. Ook de expertisedeling bij de aanpak van vakantieparken wordt geregeld genoemd. Andere fenomenen die uit het ondermijningsbeeld zullen komen, kunnen te zijner tijd tot een bijstelling in focus leiden.

Thema 3 veiligheidsstrategie Oost-Nederland: Informatievoorziening

Dit is een thema dat alle thema's raakt en rand voorwaardelijk is. Het gaat hier onder meer over de inzet van intelligence. Dit was en is nog steeds een voorwaardelijk thema voor een goede en effectieve aanpak van criminaliteit in Oost-Nederland.

Door verschillende ambtenaren en bestuurders is aangegeven dat er behoefte is aan een kennis-, informatie- expertisedeling binnen Oost-Nederland.

Een ander onderwerp is de ontwikkeling van intelligence. Momenteel draaien in verschillende steden zgn. Intelligenceprojecten en de verwachting is dat steeds meer gemeenten en andere partners in deze ontwikkeling mee willen.

Thema 4 veiligheidsstrategie Oost-Nederland: Verkenning van de aanpak van cybercrime/-fraude

Er zal verkend worden of een aanpak van cybercrime/-fraude in Oost-Nederland zinvol is. Cybercrime is een belangrijk onderwerp, maar we weten er nog onvoldoende van om te kunnen bepalen of/wat we hier gezamenlijk kunnen en willen doen. Vanuit de Veiligheidsstrategie Oost-Nederland zal een verkenning gedaan worden naar het onderwerp: hoe bakenen we dit af, wat wordt er al gedaan en door wie, wat zijn de taken en verantwoordlijkheden van de partners in Oost-Nederland. De verkenning moet leiden tot een antwoord op de vraag of we dit onderwerp vanuit de Veiligheidsstrategie willen en kunnen oppakken.

De exacte uitwerking van deze thema's en het ambitieniveau vindt later plaats, en in samenspraak met veel van de betrokkenen.

De leden van de gezagsdriehoek Tweestromenland kunnen zich, gelet op de gehanteerde uitgangspunten en criteria, volledig vinden in de gestelde prioriteiten binnen de veiligheidsstrategie 2019-2022 van Oost Nederland.

4.2. Prioriteiten Tweestromenland

Aan de hand van de politiecijfers van de afgelopen jaren en gesprekken met mensen uit de veiligheidsketen in breed verband, heeft de gezagsdriehoek 3 onderwerpen voor de komende jaren geprioriteerd:

Ondermijning
Zorg en Veiligheid
Vroegsignalering

In dit hoofdstuk zal per thema worden aangegeven wat we de komende jaren willen bereiken.

4.2.1. Ondermijning

Ondermijning is een breed begrip en zeer veel vormen van criminaliteit kunnen onder dit begrip vallen. In het algemeen kan je stellen dat het niet-zichtbare criminaliteit betreft en waarbij er een (bedoeld of onbedoelde) samenwerking plaatsvindt tussen de onder- en bovenwereld. Vormen van ondermijning zijn: drugscriminaliteit, mensenhandel, OMG's en zorgfraude.

De komende 4 jaar willen we als gemeenten veel meer gaan inzetten op ondermijning. Voor een goede aanpak moeten we in staat zijn een passend antwoord te hebben op de volgende 3 vragen:

Hoe gaan we ondermijning leren zien?
Als we het zien, hoe pakken we het dan aan?
Hoe gaan we voorkomen dat ondermijning plaatsvindt?

Ad. 1 Hoe gaan we ondermijning leren zien?

a. Bewustwordingsbijeenkomsten

Het probleem met ondermijning is dat het vaak niet zichtbaar is. Op het moment dat iets niet zichtbaar is, moet je dus allereerst iets zichtbaar maken. Je moet ondermijning willen zien. En als je bereid bent om het te willen zien, dan moet je überhaupt in staat zijn om het daadwerkelijk te kunnen te zien. En dat leren zien is best lastig.

Allereerst moeten gemeenteambtenaren, in de volle breedte, bewust gemaakt worden van het bestaan van ondermijning. Hiervoor houden we bewustwordingsbijeenkomsten, georganiseerd vanuit het RIEC. Op het moment dat een gemeente zich bewust is van het fenomeen ondermijning, ben je als gemeente ook in staat om de kwetsbare plekken aan te wijzen binnen je eigen organisatie. Kwetsbare gemeentelijke bedrijfsprocessen moeten geïnventariseerd worden en zonodig anders worden ingericht zodat onrechtmatigheden worden uitgesloten.

b. Opmaken ondermijningsbeelden

Het RIEC maakt in 2018/2019 voor de 6 gemeenten binnen Tweestromenland een ondermijningsbeeld op. Aan de hand van meerdere sessies met abtenaren en politie maakt het RIEC o.a. een signaallijst op met casussen waarbij signalen van ondermijning naar boven zijn gekomen. Dit zijn casussen waar we als gemeenten concreet mee aan de slag kunnen. Niet ieder signaal levert ook daadwerkelijk een ondermijningscasus op.

c. Verder en anders kijken

We moeten als gemeenten kijken op welke manier we meer kúnnen zien en onszelf kritisch afvragen of we alle mogelijkheden gebruiken waarover we beschikken. De gemeente heeft hiervoor mogelijkheden op onder andere het gebied van vergunningverlening, subsidieverstrekking, bibobprocedures, GBA-controle, het voeren van stopgesprekken en kritisch kijken bij de (ver)koop van vastgoed. Daar waar we nog niet alle mogelijkheden gebruiken, moeten we dit wel gaan doen.

Handhaving speelt binnen de aanpak van ondermijning een cruciale rol. We moeten niet langer zaken gedogen, maar meer vasthouden aan de afgesproken norm. Op het moment dat de norm wordt overschreden moeten we handhaven. Daarbij is het van belang om binnen de handhaving meer samen te werken en gezamenlijk op te trekken. Daarbij moet er geleerd worden om breder te kijken; als een handhaver ergens achter de voordeur komt, moet deze ook andere zaken kunnen waarnemen die buiten zijn eigen werkterrein liggen.

Het leren zien van ondermijning dient plaats te vinden binnen de hele gemeenteorganisatie. De gemeentesecretaris heeft hier een zeer belangrijke rol in en deze taak dient hij / zij de komende jaren op te pakken en niet meer los te laten.

2. Als we het zien, hoe pakken we het aan?

Op het moment dat ergens signalen van ondermijning naar boven komen, dan dient het voor iedereen duidelijk te zijn, wie er aan zet is en wie de desbetreffende casus op gaat pakken. Dit vereist wel beschikbare capaciteit en deskundigheid.

a. Inrichten lokaal informatieknooppunt

Als een ambtenaar ergens op stuit waarvan hij / zij het gevoel heeft dat zaken niet kloppen, of er komt een melding binnen van een burger of een niet-gemeentelijke instantie, dan moet dit "niet-pluis-gevoel" op een centraal punt binnen de gemeenteorganisatie neergelegd kunnen worden; een zgn. informatieknooppunt. Bij dit informatieknooppunt wordt de binnengekomen informatie opgeplust: alle binnen de gemeente beschikbare informatie over deze persoon / adres / bedrijf wordt verzameld. Na deze informatieverzameling ontstaat er een beeld van het binnengekomen signaal: het niet-pluis-gevoel klopt niet, óf het niet-pluis-gevoel is versterkt.

Iedere gemeente zou moeten beschikken over een informatie knooppunt. Op dit moment fungeert de IV-er vaak als informatieknooppunt, maar we gaan onderzoeken of dit niet meer een aparte functie moet worden en op welke manier dit het best binnen de gemeentelijke organisatie gerealiseerd kan worden.

b. IGP

In Gelderland-Zuid is inmiddels een ondersteuningsstructuur ingericht via de zogeheten Intergemeentelijke Projectteams (IGP's). Met daarin vertegenwoordigd: de gemeentelijke afdelingen integrale veiligheid, bevolkingsadministratie, de sociale recherche, betrokken beleidsafdelingen, ODRN en wijkmanagement. Een IGP zorgt met alle daarin vertegenwoordigde partners voor een effectieve aanpak en uitvoering, juist ook door de aanpak op de verschillende echelons af te stemmen. Mocht de aanpak van het IGP niet voldoende zijn, dan kan worden opgeschaald naar het informatieplein waar het RIEC, OM, politie en belastingdienst in vertegenwoordigd zijn.

Het IGP betreft een pilot en na een jaar zal de IGP-projectstructuur worden geëvalueerd.

3. Hoe gaan we voorkomen dat ondermijning plaatsvindt

Voorkomen is beter dan genezen en dus is het zaak de overheid, maar ook de wereld daarbuiten te versterken, waardoor ondermijnende praktijken minder kans van slagen hebben. Dit gaan we doen op 3 fronten:

a. Kritisch dienstbaar zijn

De afgelopen jaren stonden deregulering en dienstverlening richting de burger vaak centraal. Het vertrouwen in de burger was groot en er werd niet gebruik gemaakt van alle regels waar wel gebruik gemaakt van zou kunnen worden.

We moeten als gemeenten meer "kritisch dienstbaar" zijn, wat betekent dat we kritischer zijn, meer controleren / handhaven en meer gebruik gaan maken van de mogelijkheden die we hebben: inventariseren en aanpassen van kwetsbare processen, optimaal gebruikmaken van onze mogelijkheden en alle mogelijkheden benutten op het gebied van handhaving.

b. Bestuurlijke weerbaarheid en integriteit

Daarnaast draait het om het helder krijgen van tegenstrijdige belangen binnen de organisatie (bijvoorbeeld economische belangen versus het belang om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan) en het versterken van de ambtelijke en bestuurlijke integriteit. De screening van personeel is een belangrijk aandachtspunt, maar ook de mogelijkheid van beïnvloeding van ambtenaren verkleinen door bijvoorbeeld maatregelen te treffen als: in bepaalde gevallen geen één op één afspraken meer, besluiten altijd via leidinggevende laten gaan en op naam van. Etc.

c. Mobiliseren maatschappelijke weerbaarheid / vorming veiligheidscoalitie.

Het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid is gericht op de het vergroten van de bewustwording en de sociale norm in de samenleving. De strategie hierachter: we willen criminaliteit afzetten tegen een maatschappelijke norm, waardoor criminaliteit als verwerpelijk en asociaal wordt gezien. Nu wordt criminaliteit nog te vaak als romantisch of als een manier om de overheid te slim af te zijn gezien. Communicatie (framing en storytelling) is essentieel bij het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid. Communicatie is daarom een belangrijk onderdeel van het programma. Per casus wordt bekeken hoe communicatie ook kan worden ingezet om de maatschappelijke norm te versterken.

Daarnaast richt de aanpak zich op branches waar facilitators voorkomen. We spreken deze branches aan op het belang van een schone branche. Branchegenoten die criminelen helpen bij hun criminele activiteiten vertonen zelf ook crimineel gedrag. Ook zullen we kwetsbare branches moeten versterken en helpen om zich te weren tegen mogelijke ondermijnende activiteiten. Hierbij valt te denken aan voorlichting geven binnen de agrarische sector, horecabranche etc.

Tenslotte is de rol van de inwoners belangrijk. Zij zien direct om zich heen wat er gebeurt. De inwoners moeten gestimuleerd worden om samen met ons een front te vormen. Daarbij zullen we als gemeenten een meldpunt moeten inrichten.

4.2.2. Zorg en Veiligheid

De decentralisaties in het sociale domein hebben gemeenten verantwoordelijk gemaakt voor veel taken op het gebied van zorg en veiligheid. Door deze ontwikkelingen hebben gemeenten nu de gehele regie over de zorg en ondersteuning voor kwetsbare jeugdigen en volwassenen.

Deze verschuiving heeft als gevolg dat medewerkers binnen een gemeente er goed aan doen hun visie te verbreden en verbinding te zoeken met andere domeinen; zowel binnen de gemeente als buiten de gemeente. Deze verbinding is echter nog lang niet overal voldoende tot stand gekomen.

En waar eerst nog sprake was van een verzorgingsstaat, leven we tegenwoordig in een participatiesamenleving. De burger wordt in eerste instantie geacht voor zichzelf te zorgen en de overheid biedt passende ondersteuning en grijpt pas in bij bepaalde problemen die de burger niet zelf kan oplossen. Een van de uitgangspunten van deze participatiesamenleving is het vergroten van de zelfredzaamheid van de burger.

Het probleem is vaak dat kwetsbare groepen hier niet toe in staat zijn, waardoor adequate zorg en hulp te laat wordt gerealiseerd, problemen zich opstapelen en de zorgkosten toenemen. Kwetsbare burgers weten vaak niet waar ze terecht kunnen met bepaalde problemen en raken de weg kwijt, waardoor zij uiteindelijk niet de hulp krijgen die zij nodig hebben. In dergelijke situaties kunnen ook veiligheidsrisico’s ontstaan. Ook is er een groep die het wel zou kunnen, maar niet wil participeren. Ook voor deze groep is het een integrale aanpak nodig, waarin zorg- én veiligheidsmaatregelen worden gecombineerd en op elkaar afgestemd. Een bijkomende uitdaging is het goed beleggen van de regiefunctie, waardoor hulpverleners en andere betrokken professionals direct van elkaar weten wie betrokken is en met welk doel. Van belang is om heldere afspraken te maken over wie wanneer verantwoordelijk is en waar de regie ligt.

Doelen die we de komende jaren willen bereiken zijn:

Verhogen bewustzijn van veiligheid in de zorg

Daar waar mensen binnen de veiligheidssector werken, vaak achterdochtig zijn en achter alles iets ernstigs zoeken, is dit binnen de zorg en hulpverlening minder het geval. Daar bestaat soms het gevaar dat situaties onderschat worden en dat opschaling niet tijdig gebeurt. Door meerdere oorzaken (drukte sociaal team, handelingsverlegenheid, vertrouwensband niet willen schaden) worden casussen soms binnen de zorg gehouden, terwijl een verbinding met het veiligheidsdomein terecht zou zijn.

Ook vanuit het veiligheidsdomein wordt nog te weinig de oplossing gezocht in de hulpverlening of zijn de mogelijkheden daartoe niet bekend.

Bewustwording en kennis over elkaars en andere domeinen moet worden versterkt.

Verbeteren van gemeentelijke regievoering op snijvlak zorg en veiligheid

Het voeren van regie op complexe casussen waar zowel zorg en veiligheid een rol spelen is een vak apart. Je moet breed kunnen denken en van veel terreinen iets weten. Wanneer zaken niet lopen zoals ze zouden moeten lopen, dien je als procesregisseur op tijd bestuurlijk op te schalen, waardoor de uitvoering van het plan van aanpak niet wordt gestagneerd. Dit is een vak apart!

Gemeenten moeten de regierol die zij hebben serieus nemen en deze niet weg organiseren naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis. Een gemeente is en blijft eindverantwoordelijk. Uiteraard kan een gemeente, daar waar er voor een juiste uitvoering van het plan van aanpak afspraken gemaakt moeten worden met bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderenbescherming of OM, wel gebruikmaken van het veiligheidshuis, maar de regie op de totstandkoming van het plan van aanpak ligt bij de gemeente. De komende jaren zal worden bekeken hoe en waar deze rol als procesregisseur complexe casussen het beste belegd kan worden. Ook zal gekeken worden of we dit als Tweestromenland gemeenten gezamenlijk kunnen oppakken

Versterken en borgen informatiepositie

Bij regievoering op een goede manier, is het hebben van een juiste informatiepositie essentieel. Het is vaak onduidelijk bij wie informatie neergelegd kan worden en als je informatie nodig hebt, ligt de informatie verspreid bij verschillende mensen. Nergens is het plaatje compleet.

De gemeenten zullen komende jaren gaan nadenken hoe dit het beste georganiseerd moet gaan worden, zonder de bestaande privacyregels te schenden. Ook hier zou het inrichten van een (gezamenlijk) informatieknooppunt wellicht een uitkomst kunnen zijn.

4.2.3. Vroegsignalering

Bij de thema's ondermijning en zorg & veiligheid is de signalering van de problematiek een essentieel onderdeel. Het goed signaleren is een voorwaarde voor een goede aanpak. Als een organisatie niet in staat is om goed te signaleren, heeft een aanpak op de genoemde thema's nauwelijks zin. Een goede informatievoorziening en informatiestroomlijning is een essentiële voorwaarde om de andere 2 thema's goed te kunnen oppakken. Dit is dan ook de reden dat de gezagsdriehoek ervoor heeft gekozen om vroegsignalering als derde prioriteit te kiezen voor de komende jaren. Want des te eerder problemen worden gezien, des te beter kunnen ze worden opgelost en des te lager de bijbehorende kosten zullen zijn.

Aangezien een juiste signalering moet worden gezien als een voorwaarde voor de andere thema's, zijn de zaken die we de komende jaren moeten gaan realiseren ook al benoemd in paragraaf 4.2.1 en 4.2.2. Daarom hier slechts een korte opsomming.

Bij vroegsignalering zijn de volgende zaken van belang:

Bewustzijn van mogelijke problematiek en breed kijken;
Het in verbinding staan met je partners, aangezien ook zij signalen opvangen;
Het hebben van een informatieknooppunt binnen de gemeente.

Wat gebeurt er verder op veiligheidsgebied

Het feit dat de gezagsdriehoek enkele prioriteiten heeft gesteld voor de komende jaren, wil niet zeggen dat er op andere onderwerpen niets gebeurt. Integendeel zelfs, ook daar houden we ons uiteraard de komende jaren mee bezig (going concern activiteiten).

Het werkgebied veiligheid is breed en kent vele facetten. Het wordt vaak, en zo ook hier, beschreven aan de hand van het model Kernbeleid Veiligheid van de VNG. Dit model kent vijf veiligheidsvelden.

In dit hoofdstuk kunt u lezen wat ieder veiligheidsveld inhoudt en wat het veiligheidsbeeld (zie bijlage) in Tweestromenland is op deze velden. Vervolgens wordt op hoofdlijnen toegelicht wat de reguliere aanpak is op de diverse onderwerpen binnen de veiligheidsvelden.

5.1. Veilige woon- en leefomgeving

In het veiligheidsveld "veilige woon- en leefomgeving" gaat het met name om de leefbaarheid en veiligheid in de wijk, buurt en straat en de omgang tussen de bewoners. Het gaat hierbij o.a. om de volgende onderwerpen: (woning)inbraken, huiselijk geweld, jeugdoverlast, woonoverlast, relatieproblemen en overlast van verwarde personen.

Reguliere aanpak

Aan de hand van de volgende 6 aspecten wordt de aanpak van problemen in de woon- en leefomgeving bepaald. Deze aspecten verdienen de komende jaren dus blijvende aandacht

Infrastructuur

Hierbij gaat het om in welke mate ketenpartners elkaar kunnen vinden. Bij een goede infrastructuur kunnen problemen snel worden opgelost. Via welke reguliere overleggen worden problemen zichtbaar gemaakt? Worden deze problemen dan ook daadwerkelijk opgepakt? Bestaat er een meldpunt voor inwoners om veiligheidsproblemen kenbaar te maken? Is deze ook daadwerkelijk bekend bij de inwoners?

Investeren in fysieke kwaliteit

Hierbij gaat het om de inrichting, het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte zoals zwerfvuil, graffiti en vernielingen en verbetering van bijvoorbeeld groen, speeltuinen en kwaliteit van verlichting.

Investeren in sociale kwaliteit

Dit wordt bewerkstelligd door in te zetten op de kwaliteit van sociale netwerken in wijken en buurten. Men moet zich veilig en prettig voelen in de buurt waarin hij / zij leeft en weinig woonoverlast ervaren. Dit vraagt om een aanpak voor problematische huishoudens, overlastgevende personen / gezinnen en kwetsbare bewoners. O.a. Maatschappelijke opvang, het Veiligheidshuis en het bestaan van buurtbemiddeling zijn zaken die hierbij een belangrijke rol spelen. De aanpak van drugsoverlast zal ondermeer plaatsvinden via bijvoorbeeld sluiting van drugspanden en beleid inzake artikel 13b Opiumwet.

Betrekken bewoners bij veiligheid en leefbaarheid

Bij dit aspect kan bijvoorbeeld worden gedacht aan wijk- en buurtpanels, buurtschouwen, gezamenlijke onderhoudsprojecten, buurtpreventie en Burgernet.

Toezicht en handhaving

Het gaat hierbij om het toezicht en de handhaving in de openbare ruimte in woongebieden en winkelcentra , gericht op woonoverlast, jeugdoverlast en kleine overtredingen ('kleine ergernissen') zoals verkeerd parkeren en het verkeerd aanbieden van huisvuil (APV). Voor een deel gebeurt dat door de politie, maar de meeste invloed heeft de gemeente op de inzet van gemeente-BOA's. Tevens fungeren zij als ogen en oren in de wijk die in een vroege fase problemen kunnen signaleren.

Aanpak van specifieke criminaliteitsfenomenen

Gerichte inzet op afzonderlijke criminaliteitsproblemen. Voorbeelden zijn de integrale aanpak van woninginbraak (High Impact Crimes) en huiselijk geweld (toepassing Wet tijdelijk huisverbod) en een overstijgende aanpak veelplegers via 'Top X-aanpak' Veiligheidshuis.

Bedrijvigheid en veiligheid

Binnen dit veiligheidsveld gaat het om de (on)veiligheid rond recreatieve en economische voorzieningen zoals winkelcentra, bedrijventerreinen en uitgaansmogelijkheden.

De komende jaren zal de aanpak van ondermijning een rol gaan spelen. Bewustwording van de mogelijke gevaren is hierbij essentieel. Denk hierbij bv aan OMG's die proberen horecabedrijven over te nemen, of agrariërs die benaderd worden om hun schuren te verhuren aan drugscriminelen.

Verder zal er ook aandacht blijven voor Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO), regionaal en lokaal evenementenbeleid, uitvoering Drank- en horecawet (DHW) en alcoholmatiging.

Tenslotte zullen we ook aandacht moeten hebben voor het aantal evenementen dat er plaatsvindt binnen de 6 gemeenten van Tweestromenland, waarbij we als gemeenten rekening moeten houden dat de politie-inzet bij evenementen beperkt is.

Jeugd en veiligheid

Het gaat binnen dit veiligheidsveld over de veiligheid in relatie tot jeugd rondom huis, school, uitgaan en in de buurt. Hierbij wordt onder jeugd/jongeren verstaan jeugd tot 23 jaar.

Een goed jeugdbeleid ter preventie en een integrale aanpak daar waar er toch problemen ontstaan, vormt de basis voor de aanpak. Een goede samenwerking met sociale-, regie- en wijkteams, Jongerenwerk, Veilig Thuis en scholen zijn essentieel.

Voor de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen wordt het zgn. 7 stappen model gebruikt, waarbij, samen met betrokken partners, zowel een integrale aanpak op de groep als ook een persoonlijke aanpak wordt gemaakt op de individuele jongere.

Fysieke veiligheid

Fysieke veiligheid is de mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door brand of ongevallen (in het verkeer of in de industrie), en tegen onheil van niet-menselijke oorsprong, zoals in Nederland vooral overstromingen, stormschade, en soms blikseminslag.

De rampenbestrijding en crisisbeheersingsorganisaties van de gemeenten is op regionaal niveau ondergebracht bij de Veiligheidsregio Gelderland Zuid (VRGZ). Binnen de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie van de VRGZ zijn er vier kolommen, waarvan de gemeentelijke kolom er één is. De taak van de gemeenten is om deze kolom, Bevolkingszorg, effectief gestalte te geven. Samen met de stafsectie Bevolkingszorg van de VRGZ zijn er draaiboeken opgesteld, de gemeentelijke processen bemenst en worden functionarissen opgeleid, getraind en geoefend.

Naast de crisisbeheersingsorganisatie van de VRGZ beschikken gemeenten ook over een lokale crisisbeheersingsorganisatie. Verdere versterking van kennis, urgentiebesef en betrokkenheid van de gemeentelijke organisaties blijft ook de komende jaren noodzakelijk.

Er zal de komende jaren ook gekeken worden naar de piketregelingen en de mogelijkheid van samenwerking tussen gemeenten hierbij.

Integriteit en veiligheid

Dit veiligheidsveld omvat verschijnselen die een inbreuk vormen op onze maatschappelijke integriteit c.q. op belangrijke regels en andere afspraken in het kader van de veiligheid en stabiliteit van onze samenleving, waaronder georganiseerde criminaliteit en radicalisering.

In het vorige hoofdstuk is hier uitgebreid op ingaan, aangezien ondermijning één van de prioriteiten is de komende jaren.

Overlegvormen en samenwerkingsverbanden

In dit hoofdstuk vindt u een korte beschrijving van de verschillende overlegvormen en samenwerkingsverbanden die we in Tweestromenland kennen.

6.1. Gezagsdriehoek

Binnen het basisteam Tweestromenland vindt 5-6 keer per jaar een driehoeksoverleg plaats tussen de zes burgemeesters, de gebiedsofficier van Justitie en de basisteamchef van de politie. De driehoek wordt voorgezeten door de burgemeester van Wijchen.
Het Openbaar Ministerie is verantwoordelijk voor de handhaving van de wet en het vervolgen van wetsovertreders. De burgemeesters zijn verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in de gemeenten. Zowel het OM als de gemeenten hebben de politie nodig in de uitvoering van hun verantwoordelijkheden en in elkaars verschillende bevoegdheden. Het driehoeksoverleg richt zich naast de afstemming over de taakuitvoering van de politie alsook op integrale aanpakken van veiligheidsproblematiek.

6.2. Districtelijk Veiligheidsoverleg (DVO)

Op het niveau van Gelderland-Zuid vindt geen formele sturing op de politieorganisatie plaats, want dat vindt plaats in de gezagsdriehoek. Wel vindt er tussen de burgemeesters van alle gemeenten van Gelderland-Zuid, de hoofdofficier van justitie en de districtschef van politie een afstemmingoverleg plaats waarin veiligheidsonderwerpen de revue passeren.

6.3. Veiligheidsregio

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) bestaat uit de Regionale Brandweer Gelderland-Zuid (RBGZ), de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen Gelderland-Zuid (GHOR), de Regionale Ambulancevoorziening Gelderland-Zuid (RAV), het Veiligheidsbureau en de Gemeenschappelijke Meldkamer Gelderland-Zuid (GMK).
De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op de volgende terreinen:
Brandweerzorg
Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR)
Rampenbestrijding en crisisbeheersing
Ambulancezorg
Het voorzien in een meldkamerfunctie
De taken van de veiligheidsregio hebben ook relaties met de sociale veiligheid waar het bijvoorbeeld gaat om de advisering bij evenementen, het voorkomen van sociale onrust en het uitwisselen van informatie bij de aanpak van hennepteelt. Daarnaast organiseert de veiligheidsregio het platform voor bestuurders om onderwerpen op het terrein van sociale veiligheid op districtsniveau af te stemmen.

6.4. RIEC

Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Oost-Nederland is het samenwerkingsverband tussen de 79 gemeenten in Oost-Nederland, politie, OM, Belastingdienst en FIOD. De samenwerking focust zich op het effectief bestrijden van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Het RIEC ondersteunt gemeenten en veiligheidspartners in de herkenning en aanpak van criminele activiteiten.
In 2018 en 2019 gaat het RIEC per gemeente ondermijningsbeelden opmaken, waardoor de bestuurlijke weerbaarheid per gemeente in beeld wordt gebracht. Hier zullen verschillende ondermijningscasussen uit naar voren gaan komen waar gemeenten en veiligheidspartners mee aan de slag zullen moeten gaan. Op basis van het ondermijningsbeeld wordt bepaald op welke thema's de komende jaren de focus binnen de aanpak van
georganiseerde/ondermijnende criminaliteit komt te liggen.
Het RIEC gaat vervolgens de gemeenten en veiligheidspartners ondersteunen bij het uitvoeren van de aanpak en maakt daarbij informatie-uitwisseling tussen RIEC-partners mogelijk.

6.5. Veiligheidshuis

Het Veiligheidshuis Gelderland-Zuid is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, veiligheids- en zorgpartners. Het doel van de samenwerking in het Veiligheidshuis is het verbeteren van veiligheid en leefbaarheid in de gemeenten in Gelderland. Het Veiligheidshuis focust zich daarbij op de aanpak van complexe casuïstiek. Deze aanpak omvat mede de integrale persoonsgerichte aanpak (daderaanpak), waarbij 'integraal' duidt op combinaties van maatregelen vanuit zorg, strafrecht en bestuur.
Het Veiligheidshuis is een cruciale factor in het slagen van ons veiligheidsbeleid. In het licht van de *centralisatie*bewegingen (en dus toename van schaalgrootte) van justitiële organisaties is positionering van het Veiligheidshuis essentieel om uitvoering te geven aan thema's van het veiligheidsbeleid. Het Veiligheidshuis is op het niveau van de

individuele casus namelijk het enige podium voor samenwerking met justitiepartners. Voor het maken van afspraken met deze justitiepartners is het voor gemeenten essentieel om vaker gebruik te maken van het Veiligheidshuis. Op deze manier kan in veel gevallen (verdere) escalaties voorkomen worden.

6.6. Samenwerking toezicht en handhaving

Op het gebied van Toezicht en Handhaving wordt momenteel nog niet veel samengewerkt binnen de 6 gemeenten. Wel is er enige ervaring opgedaan binnen het IGP Beuningen Wijchen Nijmegen, waar toezichthouders van verschillende gemeenten en ook verschillende disciplines op projectbasis hebben samengewerkt. Daarnaast kennen we een regionale pool van toezichthouders Drank en Horecawet.
We willen de komende periode echter wel verkennen in hoeverre een intensievere vorm van samenwerking op het gebied van toezicht en handhaving mogelijk is. Het doel hierbij is efficiëntievoordelen voor alle gemeenten en een eenduidige manier van werken op het gebied van Toezicht en Handhaving voor alle gemeenten en externe partners. Deze intentie wordt de komende periode verder uitgewerkt in concrete thema's waarop samengewerkt zal gaan worden.

6.7. ODR(N)

De gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen werken samen binnen de gemeenschappelijke regeling van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen. De gemeente West Maas en Waal valt onder de omgevingsdienst Rivierenland (ODR). Beide diensten voeren een pakket van wettelijke taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De wettelijke taken (basistaken) zijn:
Vergunningverlening milieu (agrarisch, procesindustrie en afval).
Toezicht en handhaving milieu (agrarisch, procesindustrie & afval).
Toezicht bodemsaneringen en stortplaatsen
Wij verwachten dat de komende jaren de samenwerking tussen de gemeenten en de omgevingsdiensten zal intensiveren, aangezien zij op het gebied van handhaving een essentiële rol spelen. Over deze samenwerking zullen nadere afspraken gemaakt moeten worden.

Door enkele gemeenten is ook de vergunningenverlening, toezicht en handhaving mbt bouwzaken bij de ODR(N) ondergebracht (behalve Druten / Wijchen).

Halt

HALT staat voor Het ALTernatief. Halt is een organisatie die kortlopende interventies organiseert om jeugdcriminaliteit te voorkomen, bestrijden en bestraffen.

Iedere jongere verdient een kansrijke toekomst door van fouten te leren en ze weer goed te maken. Hier zet Halt zich dag in dag uit voor in. Jongeren handelen vaak ondoordacht en staan niet altijd stil bij de gevolgen van hun gedrag. Dit leidt soms tot grensoverschrijdend en ook strafbaar gedrag. Met de Halt-interventie biedt Halt jongeren een tweede kans.

Dit doen ze door:

de jongere te leren de gevolgen van het eigen gedrag in te zien;
de jongere te leren zijn gedrag 'recht te zetten';
de jongere te leren gedragsalternatieven te ontwikkelen.

Halt kan o.a. ingezet worden bij jeugdcriminaliteit, jeugdoverlast, middelengebruik, online grensoverschrijdend gedrag

7. Organisatie en coördinatie

Het zorgen voor een veilige samenleving doe je niet alleen. Dit Integraal Veiligheidsplan is ontwikkeld door en voor de 6 gemeenten van Tweestromenland, de politie en het OM.
In dit hoofdstuk zal er nader worden ingegaan op de samenwerking, hoe we het integraal veiligheidsbeleid, zoals hier beschreven, coördineren, hoe de ambtelijke en bestuurlijke afstemming plaatsvindt en hoe onze beleidscyclus er uit ziet.

7.1. Uitgangspunten van de samenwerking

De regie op de uitvoering van het integraal veiligheidsbeleid ligt bij de gemeenten. Een sterk en krachtig bestuur is daarbij essentieel. Gezamenlijk zijn er enkele prioriteiten benoemd, waar we de komende jaren, samen met onze partners, hard mee aan de slag zullen gaan.

De onderlinge samenwerking, willen we de komende jaren verder intensiveren en willen we, behalve dat we een gezamenlijk beleid voeren, ook in de uitvoering meer gaan samenwerken. Daar waar op dit moment een gemeente te klein is om zich op 1 onderwerp te specialiseren, is dit met 6 gemeenten wel mogelijk. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het juridisch afhandelen van huisverboden, de ontwikkeling en uitvoering van Bibob-beleid, de vorming van een informatieknooppunt.

7.2. Coördinatie integraal veiligheidsbeleid

Op bestuurlijk niveau ligt de regie bij de 6 Colleges van burgemeester en wethouders met de burgemeesters als portefeuillehouders. Ook de gemeenteraden van de 6 gemeenten spelen een belangrijke rol. Zij stellen het integraal veiligheidsplan 2019-2022 vast en stellen daarmee de kaders voor het te voeren beleid.

7.3. Ambtelijke samenwerking

Tussen de integraal veiligheidsmedewerkers van de 6 gemeenten van Tweestromenland en de ambtenaren van politie en OM vindt er regelmatig afstemming plaats. Sinds 2017 beschikken de 6 gemeenten over een gezamenlijke strategisch beleidsadviseur die de samenwerking coördineert. De strategisch beleidsadviseur is tevens de secretaris voor het overleg van de gezagsdriehoek.
Behalve de beleidsafstemming tussen de 6 gemeenten, de politie en het OM, vindt er uiteraard ook ambtelijke afstemming plaats binnen de afzonderlijke gemeente (de iv-er met de politie).
Iedere gemeente beschikt over een integraal veiligheidsmedewerker die binnen de gemeente, fungeert als een spin in het web bij veiligheidsthema's.

7.4. Bestuurlijke afstemming

De bestuurlijke afstemming betreffende het veiligheidsbeleid vindt plaats binnen de gezagsdriehoek. Hierbinnen vindt ook de afstemming plaats met betrekking tot de capaciteitsinzet van de politie. Iedere burgemeester heeft uiteraard ook weer zijn eigen lokale afstemming met de politie.
Binnen de 14 gemeenten van Gelderland Zuid vindt afstemming plaats binnen het Districtelijk Veiligheidsoverleg en binnen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio.

7.5 Beleidscyclus

Het integraal veiligheidsplan loopt van 2019-2022. Het IVP zal nader worden uitgewerkt in twee uitvoeringsprogramma's. Het uitvoeringsprogramma heeft een looptijd van 2 jaar.

Per gemeente worden de uitvoeringsprogramma's door het College van B en W vastgesteld.

De raad wordt één keer in de twee jaren geïnformeerd over de stand van zaken van het gevoerde veiligheidsbeleid (terugkoppeling stand van zaken uitvoeringsplannen). Daarnaast is er uiteraard de (jaarlijkse) algemene begrotingscyclus.

De komende jaren ziet de planning er als volgt uit, waarbij zo mogelijk ook een koppeling wordt gemaakt met de veiligheidsstrategie Oost Nederland en het Meerjarenbeleidsplan Politie:

Vierde kwartaal 2018 Vaststelling Integraal Veiligheidsplan en gezamenlijk uitvoeringspan 2019-2020 in de gezagsdriehoek.
Eerste kwartaal 2019 Vaststelling IVP en gemeenschappelijk uitvoeringsprogramma 2019-2020 in de colleges en de gemeenteraden.
Vierde kwartaal 2020 Stand van zaken uitvoeringsprogramma 2019-2020 en vaststellen gemeentelijke uitvoeringsprogramma's voor de periode 2021-2022
Eerste kwartaal 2022 Start met ontwikkelen Integraal Veiligheidsplan 2023-2026.

7.6. Budgettering

Uitgangspunt is om de uitvoering van het integraal veiligheidsplan binnen de huidige begrotingskaders (formatie en budgetten) te laten plaatsvinden. Indien vanuit de uitvoering van het beleid blijkt dat dit uitgangspunt wijziging behoeft, zullen vanuit de uitvoeringsplannen onderbouwde voorstellen worden gedaan voor het bijstellen van de ambitie, het anders prioriteren van thema's dan wel zal de raad om additionele middelen gevraagd worden.

7.7. Communicatie

Communicatie over veiligheid zal in de meeste gevallen worden toegespitst op de lokale situatie. Komende jaren wordt geïnvesteerd in een eenduidige communicatie vanuit alle gemeenten.
Bewonersparticipatie en social media: Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties worden betrokken bij veiligheid en handhaving op wijk- en buurtniveau. Dit levert een positieve bijdrage aan zowel de objectieve als subjectieve veiligheid. Het gebruik van social media (zoals buurtwhatsapp-groepen) zal door gemeenten en partners worden gepromoot. Gemeenten zetten daarnaast social media gerichter in om inwoners te bereiken.

Bijlage: de cijfers en grafieken

Misdrijven (stuur)		2014	2015	2016	2017	2018
1.1.1. Diefstal/inbraak woning	BERG EN DAL	84	113	105	64	58
	BEUNINGEN	81	74	59	68	41
	DRUTEN	45	32	43	18	27
	HEUMEN	43	57	63	36	35
	WEST MAAS EN WAAL	63	72	41	38	27
	WIJCHEN	87	88	89	91	62
	Totaal	**403**	**436**	**400**	**315**	**250**
1.1.2. Diefstal/inbraak box/garage/schuur/tuinhuis	BERG EN DAL	24	33	29	18	20
	BEUNINGEN	18	14	27	16	17
	DRUTEN	15	29	29	13	7
	HEUMEN	23	21	27	9	10
	WEST MAAS EN WAAL	15	24	19	16	16
	WIJCHEN	44	43	51	27	26
	Totaal	**139**	**164**	**182**	**99**	**96**
1.2.1. Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	BERG EN DAL	129	171	111	75	79
	BEUNINGEN	108	120	81	88	82
	DRUTEN	53	57	31	53	40
	HEUMEN	114	136	87	121	99
	WEST MAAS EN WAAL	44	50	29	29	18
	WIJCHEN	181	233	132	144	121
	Totaal	**629**	**767**	**471**	**510**	**439**
1.2.2. Diefstal van motorvoertuigen	BERG EN DAL	18	15	21	14	10
	BEUNINGEN	26	43	26	18	14
	DRUTEN	5	15	4	9	2
	HEUMEN	22	39	25	12	9
	WEST MAAS EN WAAL	8	15	3	13	7
	WIJCHEN	63	59	41	36	16
	Totaal	**142**	**186**	**120**	**102**	**58**
1.2.3. Diefstal van brom-, snor-, fietsen	BERG EN DAL	92	104	89	66	53
	BEUNINGEN	136	97	105	74	78
	DRUTEN	86	62	50	33	19
	HEUMEN	57	60	45	49	36
	WEST MAAS EN WAAL	88	57	34	9	19
	WIJCHEN	196	198	196	129	130
	Totaal	**655**	**578**	**519**	**360**	**335**
1.2.4. Zakkenrollerij	BERG EN DAL	10	12	6	8	5
	BEUNINGEN	15	7	9	12	9
	DRUTEN	7	1	4	5	1
	HEUMEN	12	7	7	5	1
	WEST MAAS EN WAAL	4	2	2	2	1
	WIJCHEN	44	28	26	15	29
	Totaal	**92**	**57**	**54**	**47**	**46**
1.2.5. Diefstal af/uit/van overige voertuigen	BERG EN DAL	19	21	22	9	19
	BEUNINGEN	15	12	19	19	24

	DRUTEN	16	17	13	8	13
	HEUMEN	8	7	5	7	15
	WEST MAAS EN WAAL	23	26	21	9	16
	WIJCHEN	45	23	27	39	37
	Totaal	**126**	**106**	**107**	**91**	**124**
1.3.1. Ongevallen (weg)	BERG EN DAL	105	123	122	110	100
	BEUNINGEN	104	89	77	87	94
	DRUTEN	50	51	48	45	54
	HEUMEN	69	66	62	71	55
	WEST MAAS EN WAAL	51	39	50	36	55
	WIJCHEN	138	139	155	135	135
	Totaal	**517**	**507**	**514**	**484**	**493**
1.4.1. Zedenmisdrijf	BERG EN DAL	16	9	10	15	13
	BEUNINGEN	15	7	6	5	14
	DRUTEN	9	14	7	2	11
	HEUMEN	14	4	7	4	6
	WEST MAAS EN WAAL	5	3	2	1	4
	WIJCHEN	19	15	6	14	11
	Totaal	**78**	**52**	**38**	**41**	**59**
1.4.2. Moord, doodslag	BERG EN DAL	4	6	4	0	4
	BEUNINGEN	2	2	1	3	3
	DRUTEN	1	5	2	1	0
	HEUMEN	1	0	2	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	4	0	3	4	4
	WIJCHEN	1	8	2	1	4
	Totaal	**13**	**21**	**14**	**9**	**15**
1.4.3. Openlijk geweld (persoon)	BERG EN DAL	5	3	9	4	5
	BEUNINGEN	2	1	1	4	2
	DRUTEN	0	0	3	1	3
	HEUMEN	2	2	0	1	0
	WEST MAAS EN WAAL	1	1	0	2	0
	WIJCHEN	8	11	7	7	4
	Totaal	**18**	**18**	**20**	**19**	**14**
1.4.4. Bedreiging	BERG EN DAL	64	52	52	57	48
	BEUNINGEN	37	15	16	20	15
	DRUTEN	24	19	14	18	12
	HEUMEN	9	17	20	8	22
	WEST MAAS EN WAAL	8	7	12	18	9
	WIJCHEN	60	44	36	44	32
	Totaal	**202**	**154**	**150**	**165**	**138**
1.4.5. Mishandeling	BERG EN DAL	63	104	77	73	69
	BEUNINGEN	40	31	40	31	40
	DRUTEN	38	33	27	24	19
	HEUMEN	20	35	43	13	20
	WEST MAAS EN WAAL	23	16	20	19	17
	WIJCHEN	73	85	52	53	53
	Totaal	**257**	**304**	**259**	**213**	**218**
1.4.6. Straatroof	BERG EN DAL	0	0	1	2	0

	BEUNINGEN	0	0	1	0	0
	DRUTEN	0	1	2	0	0
	HEUMEN	3	0	5	0	1
	WEST MAAS EN WAAL	0	0	0	0	1
	WIJCHEN	0	1	6	2	0
	Totaal	**3**	**2**	**15**	**4**	**2**
1.4.7. Overval	BERG EN DAL	2	0	2	1	2
	BEUNINGEN	1	0	1	0	0
	DRUTEN	0	1	1	0	0
	HEUMEN	1	0	1	1	1
	WEST MAAS EN WAAL	1	1	2	0	0
	WIJCHEN	9	3	2	1	1
	Totaal	**14**	**5**	**9**	**3**	**4**
1.5.2. Diefstallen (water)	BERG EN DAL	1	0	0	4	0
	BEUNINGEN	1	0	2	0	0
	DRUTEN	1	1	1	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	5	7	5	12	4
	WIJCHEN	0	2	3	2	0
	Totaal	**8**	**10**	**11**	**18**	**4**
1.6.1. Brand/ontploffing	BERG EN DAL	7	7	11	6	11
	BEUNINGEN	12	4	10	7	4
	DRUTEN	6	7	3	6	3
	HEUMEN	2	0	3	5	2
	WEST MAAS EN WAAL	5	3	4	10	0
	WIJCHEN	17	3	22	9	5
	Totaal	**49**	**24**	**53**	**43**	**25**
1.6.2. Overige vermogensdelicten	BERG EN DAL	209	173	140	114	89
	BEUNINGEN	123	78	105	101	86
	DRUTEN	51	53	78	58	61
	HEUMEN	87	107	108	70	59
	WEST MAAS EN WAAL	82	73	75	67	67
	WIJCHEN	189	190	140	118	136
	Totaal	**741**	**674**	**646**	**528**	**498**
1.6.3. Veiligheid overig	BERG EN DAL	0	0	0	0	1
	BEUNINGEN	0	0	1	0	0
	DRUTEN	0	0	1	0	1
	WEST MAAS EN WAAL	0	1	0	0	0
	Totaal	**0**	**1**	**2**	**0**	**2**
2.1.1. Drugs/drankoverlast	BERG EN DAL	1	0	0	0	0
	HEUMEN	0	0	1	0	0
	Totaal	**1**	**0**	**1**	**0**	**0**
2.2.1. Vernieling cq. zaakbeschadiging	BERG EN DAL	162	134	114	144	130
	BEUNINGEN	136	104	102	117	84
	DRUTEN	118	113	187	134	52
	HEUMEN	94	111	89	87	65
	WEST MAAS EN WAAL	63	60	58	62	47
	WIJCHEN	193	214	215	162	138
	Totaal	**766**	**736**	**765**	**706**	**516**

2.4.1. Burengerucht (relatieproblemen)	BERG EN DAL	0	1	0	0	0
	DRUTEN	1	0	0	0	0
	WIJCHEN	0	0	0	0	1
	Totaal	**1**	**1**	**0**	**0**	**1**
2.4.2. Huisvredebreuk	BERG EN DAL	2	7	2	4	4
	BEUNINGEN	2	2	0	1	4
	DRUTEN	1	2	0	0	0
	WIJCHEN	4	2	1	1	6
	Totaal	**9**	**13**	**3**	**6**	**14**
2.5.1. Diefstal/inbraak bedrijven en instellingen	BERG EN DAL	33	49	37	19	29
	BEUNINGEN	14	35	43	43	30
	DRUTEN	18	15	19	9	14
	HEUMEN	23	13	14	18	7
	WEST MAAS EN WAAL	17	29	16	11	11
	WIJCHEN	34	40	40	33	41
	Totaal	**139**	**181**	**169**	**133**	**132**
2.5.2. Winkeldiefstal	BERG EN DAL	9	28	17	17	16
	BEUNINGEN	22	22	16	30	13
	DRUTEN	12	6	12	14	11
	HEUMEN	9	10	20	9	7
	WEST MAAS EN WAAL	3	17	11	13	11
	WIJCHEN	45	46	39	30	31
	Totaal	**100**	**129**	**115**	**113**	**89**
2.6.1. Inrichting Wet Milieubeheer	BERG EN DAL	0	1	0	0	0
	WIJCHEN	0	0	1	0	0
	Totaal	**0**	**1**	**1**	**0**	**0**
2.6.13. Dieren	BERG EN DAL	6	5	2	0	0
	BEUNINGEN	1	1	0	1	0
	DRUTEN	0	1	0	0	0
	HEUMEN	1	0	1	0	1
	WEST MAAS EN WAAL	2	2	2	0	0
	WIJCHEN	7	4	2	1	0
	Totaal	**17**	**13**	**7**	**2**	**1**
2.6.2. Bodem	BERG EN DAL	0	0	2	0	0
	DRUTEN	0	0	0	1	0
	HEUMEN	0	1	3	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	0	1	1	0
	WIJCHEN	0	0	0	1	0
	Totaal	**0**	**1**	**6**	**3**	**0**
2.6.4. Afval	BERG EN DAL	1	0	0	0	1
	BEUNINGEN	1	0	0	0	0
	DRUTEN	2	0	1	0	0
	WIJCHEN	0	0	1	0	0
	Totaal	**4**	**0**	**2**	**0**	**1**
2.6.8. Transport gevaarlijke stoffen	BERG EN DAL	1	0	0	0	1
	BEUNINGEN	0	0	0	1	0
	DRUTEN	0	0	0	0	1
	Totaal	**1**	**0**	**0**	**1**	**2**

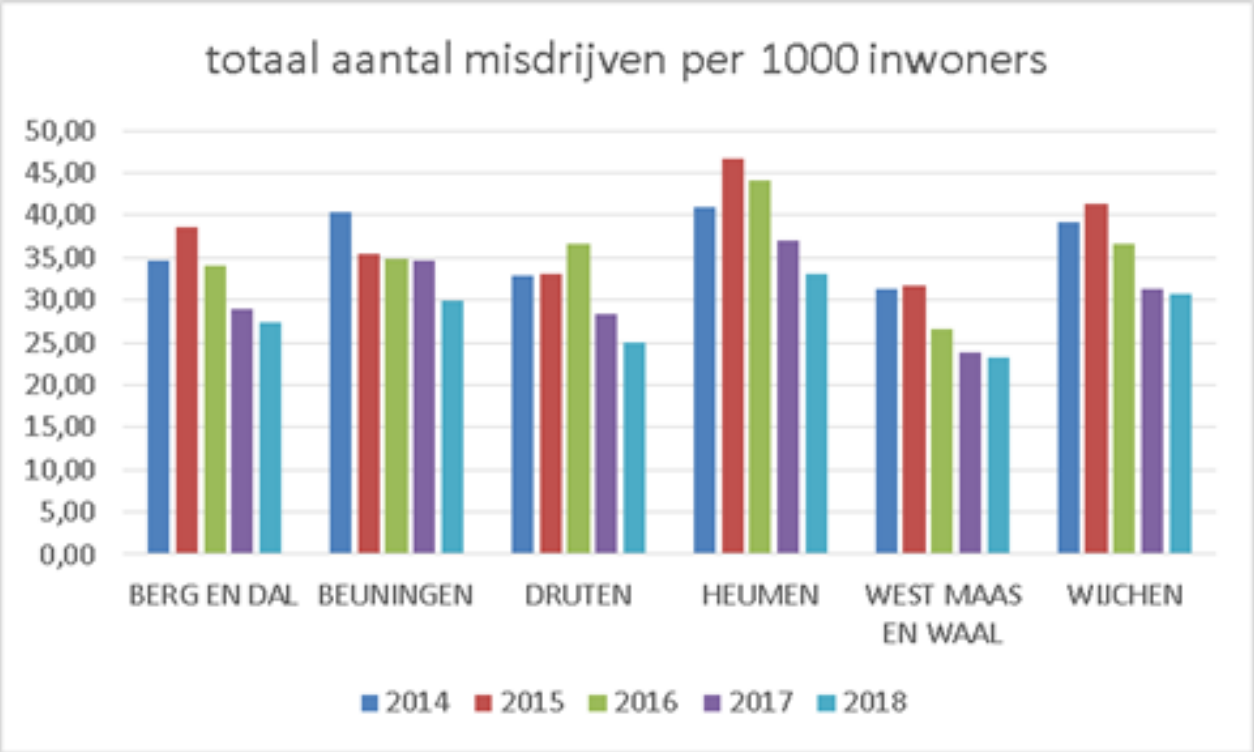
2.6.9. Vuurwerk	BERG EN DAL	0	1	2	0	1
	BEUNINGEN	2	0	0	0	0
	DRUTEN	0	0	0	0	1
	WEST MAAS EN WAAL	1	1	1	0	0
	WIJCHEN	0	1	0	0	0
	Totaal	**3**	**3**	**3**	**0**	**2**
2.7.2. Bijzondere wetten	BERG EN DAL	1	0	1	1	2
	BEUNINGEN	2	3	1	1	4
	DRUTEN	0	1	0	0	0
	HEUMEN	1	1	2	1	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	3	2	0	0
	WIJCHEN	2	0	1	0	1
	Totaal	**6**	**8**	**7**	**3**	**7**
2.7.3. Leefbaarheid overig	BERG EN DAL	1	0	0	1	0
	BEUNINGEN	1	0	0	1	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	0	1	0	0
	WIJCHEN	0	0	0	1	0
	Totaal	**2**	**0**	**1**	**3**	**0**
3.1.1. Drugshandel	BERG EN DAL	14	4	3	5	6
	BEUNINGEN	6	12	5	9	10
	DRUTEN	1	6	8	5	10
	HEUMEN	2	6	5	3	3
	WEST MAAS EN WAAL	9	9	7	8	11
	WIJCHEN	41	40	24	19	31
	Totaal	**73**	**77**	**52**	**49**	**71**
3.1.3. Wapenhandel	BERG EN DAL	7	3	2	5	2
	BEUNINGEN	7	2	4	4	2
	DRUTEN	1	1	3	3	2
	HEUMEN	3	2	4	2	1
	WEST MAAS EN WAAL	0	0	1	0	3
	WIJCHEN	2	9	6	3	1
	Totaal	**20**	**17**	**20**	**17**	**11**
3.2.1. Kinderporno	BERG EN DAL	0	0	2	1	1
	BEUNINGEN	2	1	1	0	1
	DRUTEN	0	1	1	0	0
	HEUMEN	1	1	0	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	1	0	0	0
	WIJCHEN	1	0	3	1	0
	Totaal	**4**	**4**	**7**	**2**	**2**
3.2.3. Mensenhandel	BERG EN DAL	0	1	0	0	0
	HEUMEN	1	0	0	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	1	0	0	0
	Totaal	**1**	**2**	**0**	**0**	**0**
3.4.2. Onder invloed (water)	WIJCHEN	0	1	0	0	0
	Totaal	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**
3.5.2. Onder invloed (weg)	BERG EN DAL	31	27	38	26	23
	BEUNINGEN	33	42	21	30	21
	DRUTEN	13	16	12	11	26

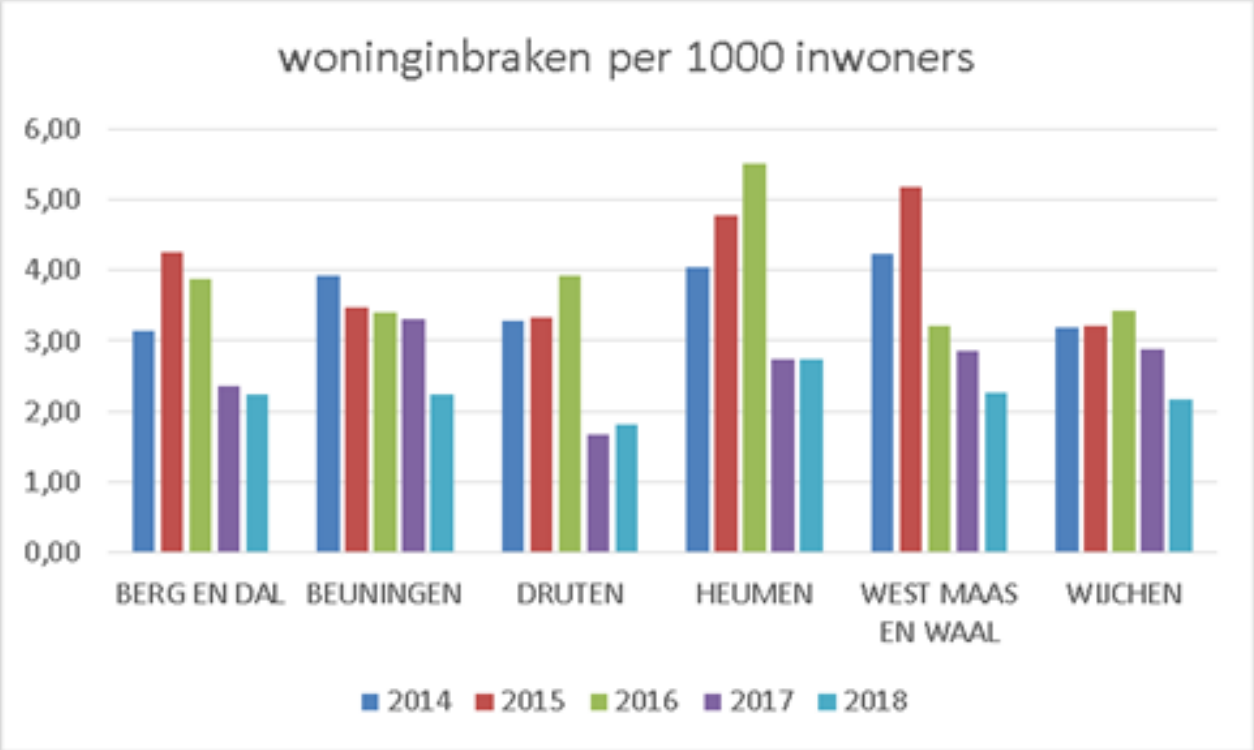
	HEUMEN	21	18	8	21	23
	WEST MAAS EN WAAL	15	15	13	15	15
	WIJCHEN	50	46	30	28	29
	Totaal	**163**	**164**	**122**	**131**	**137**
3.5.5. Weg overig	BERG EN DAL	3	2	5	4	2
	BEUNINGEN	6	5	2	2	3
	DRUTEN	2	3	2	1	0
	HEUMEN	3	1	2	1	3
	WEST MAAS EN WAAL	3	1	1	3	1
	WIJCHEN	2	1	5	2	6
	Totaal	**19**	**13**	**17**	**13**	**15**
3.6.4. Aantasting openbare orde	BERG EN DAL	6	2	3	4	1
	BEUNINGEN	0	2	1	0	2
	DRUTEN	1	1	2	0	5
	HEUMEN	1	1	5	2	4
	WEST MAAS EN WAAL	0	3	0	0	0
	WIJCHEN	5	8	5	4	6
	Totaal	**13**	**17**	**16**	**10**	**18**
3.7.1. Discriminatie	BERG EN DAL	0	0	1	0	0
	DRUTEN	2	0	0	0	0
	HEUMEN	0	0	0	1	0
	WEST MAAS EN WAAL	1	1	0	0	0
	WIJCHEN	1	0	0	0	0
	Totaal	**4**	**1**	**1**	**1**	**0**
3.7.3. Maatschappelijke integriteit overig	BERG EN DAL	23	19	10	18	10
	BEUNINGEN	17	14	7	7	6
	DRUTEN	5	6	10	12	5
	HEUMEN	7	5	6	3	5
	WEST MAAS EN WAAL	10	7	3	6	6
	WIJCHEN	13	13	14	9	19
	Totaal	**75**	**64**	**50**	**55**	**51**
3.9.1. Horizontale fraude	BERG EN DAL	1	67	122	116	134
	BEUNINGEN	6	38	90	79	68
	DRUTEN	1	23	55	39	67
	HEUMEN	2	27	51	49	53
	WEST MAAS EN WAAL	3	29	56	44	68
	WIJCHEN	5	74	114	119	131
	Totaal	**18**	**258**	**488**	**446**	**521**
3.9.2. Verticale fraude	BERG EN DAL	1	1	1	2	1
	DRUTEN	1	0	0	1	0
	HEUMEN	0	0	0	0	1
	WEST MAAS EN WAAL	0	0	1	1	0
	WIJCHEN	0	0	1	1	0
	Totaal	**2**	**1**	**3**	**5**	**2**
3.9.3. Overige fraude	BERG EN DAL	32	22	5	0	3
	BEUNINGEN	25	18	1	0	1
	DRUTEN	13	12	1	3	1
	HEUMEN	12	9	1	1	1

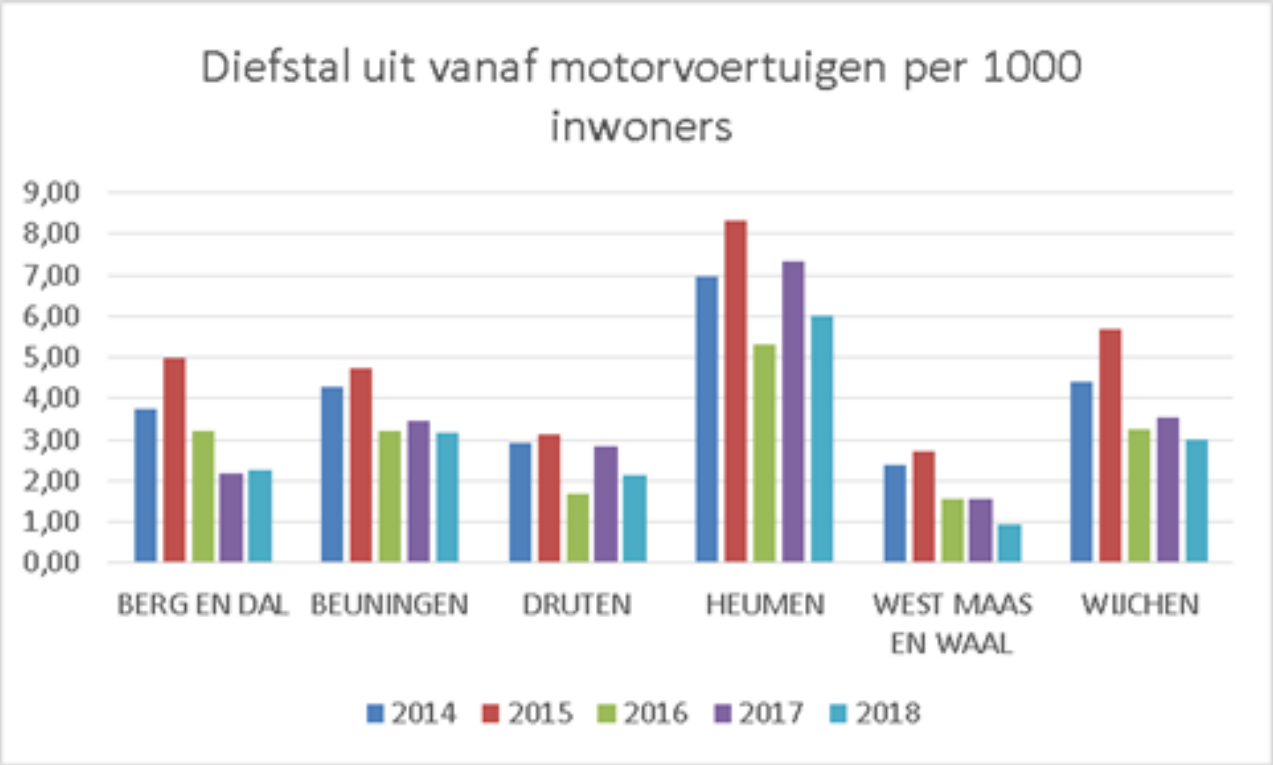
	WEST MAAS EN WAAL	19	13	1	0	1
	WIJCHEN	27	20	2	1	5
	Totaal	**128**	**94**	**11**	**5**	**12**
Totaal	**BERG EN DAL**	**1.187**	**1.320**	**1.180**	**1.007**	**953**
	BEUNINGEN	**1.019**	**895**	**881**	**879**	**772**
	DRUTEN	**599**	**605**	**674**	**527**	**468**
	HEUMEN	**668**	**764**	**722**	**610**	**545**
	WEST MAAS EN WAAL	**576**	**589**	**497**	**449**	**439**
	WIJCHEN	**1.606**	**1.692**	**1.497**	**1.283**	**1.248**
	Totaal	**5.655**	**5.865**	**5.451**	**4.755**	**4.425**

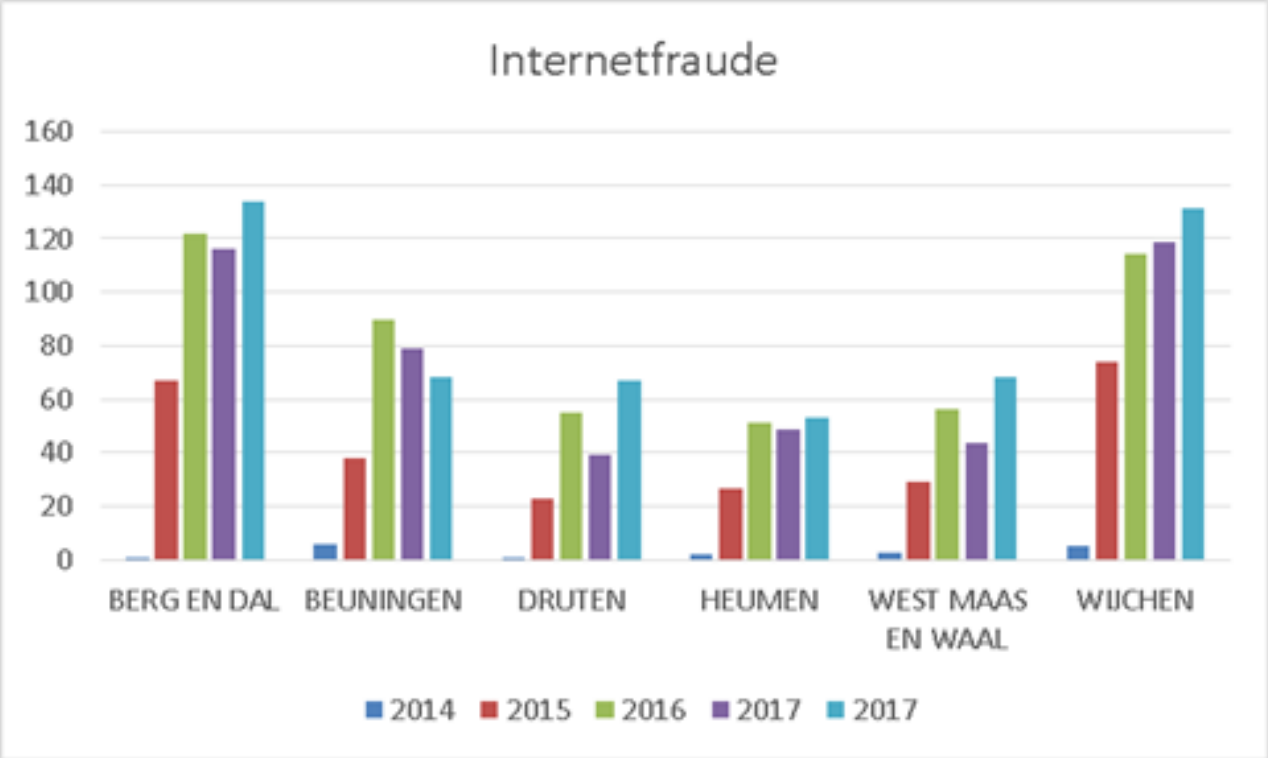
Incidenten		2014	2015	2016	2017	2018
E33 OVERLAST DOOR VERWARD/OVERSPANNEN PERSOON	BERG EN DAL	91	136	139	166	215
	BEUNINGEN	49	54	46	46	38
	DRUTEN	29	36	59	56	43
	HEUMEN	34	46	64	72	82
	WEST MAAS EN WAAL	9	44	22	37	37
	WIJCHEN	80	125	83	88	231
	Totaal	**292**	**441**	**413**	**465**	**646**
E34 MELDING GLUURDER	BEUNINGEN	0	2	0	0	0
	WEST MAAS EN WAAL	0	1	0	0	0
	WIJCHEN	0	1	0	0	0
	Totaal	**0**	**4**	**0**	**0**	**0**
E35 MELDING OVERLAST JEUGD	BERG EN DAL	185	132	184	195	114
	BEUNINGEN	99	129	128	219	142
	DRUTEN	115	90	103	132	91
	HEUMEN	84	86	68	60	129
	WEST MAAS EN WAAL	45	34	42	71	47
	WIJCHEN	237	238	233	239	258
	Totaal	**765**	**709**	**758**	**916**	**781**
E37 OVERLAST ILLEGALE ZENDER	WIJCHEN	0	1	0	0	0
	Totaal	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**
E392 OVERLAST PROSTITUTIE	BERG EN DAL	2	1	0	0	0
	BEUNINGEN	1	2	0	3	1
	DRUTEN	0	0	0	1	0
	HEUMEN	0	0	1	0	0
	WIJCHEN	0	1	0	0	0
	Totaal	**3**	**4**	**1**	**4**	**1**
E41 OVERLAST ZWERVERS	BERG EN DAL	6	11	6	19	4
	BEUNINGEN	2	1	2	4	3
	DRUTEN	1	3	2	0	5
	HEUMEN	0	1	10	4	3
	WEST MAAS EN WAAL	0	1	0	0	0
	WIJCHEN	5	3	3	3	10
	Totaal	**14**	**20**	**23**	**30**	**25**
M131 AFSTEKEN VUURWERK	BERG EN DAL	50	54	75	36	34

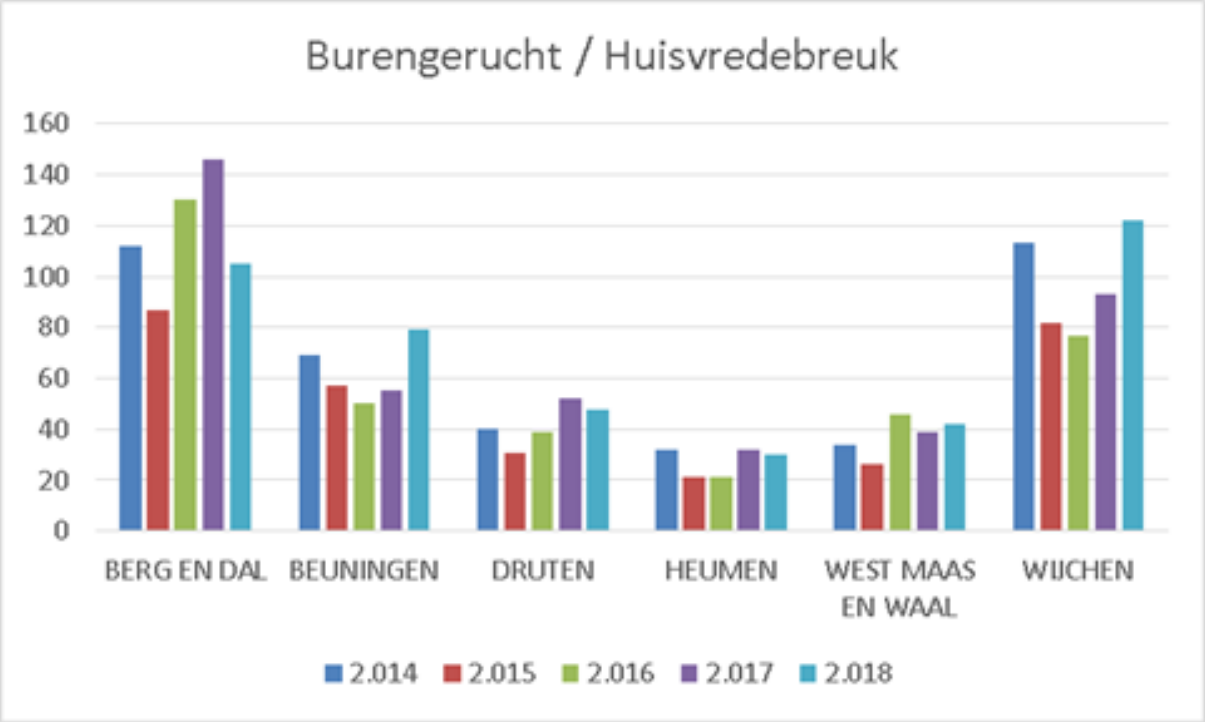
	BEUNINGEN	29	30	35	25	37
	DRUTEN	28	34	31	17	34
	HEUMEN	28	26	21	21	17
	WEST MAAS EN WAAL	13	16	26	16	10
	WIJCHEN	35	49	52	56	46
	Totaal	**183**	**209**	**240**	**171**	**178**
M21 OVERLAST STANK/ROOK/STOF	BERG EN DAL	13	14	5	9	14
	BEUNINGEN	6	9	5	9	30
	DRUTEN	7	6	7	3	7
	HEUMEN	5	4	3	2	4
	WEST MAAS EN WAAL	14	20	6	2	13
	WIJCHEN	10	11	10	9	9
	Totaal	**55**	**64**	**36**	**34**	**77**
2.7.1. Overlast	**BERG EN DAL**	**347**	**348**	**409**	**425**	**381**
	BEUNINGEN	**186**	**227**	**216**	**306**	**251**
	DRUTEN	**180**	**169**	**202**	**209**	**180**
	HEUMEN	**151**	**163**	**167**	**159**	**235**
	WEST MAAS EN WAAL	**81**	**116**	**96**	**126**	**107**
	WIJCHEN	**367**	**429**	**381**	**395**	**554**
	Totaal	**1.312**	**1.452**	**1.471**	**1.620**	**1.708**

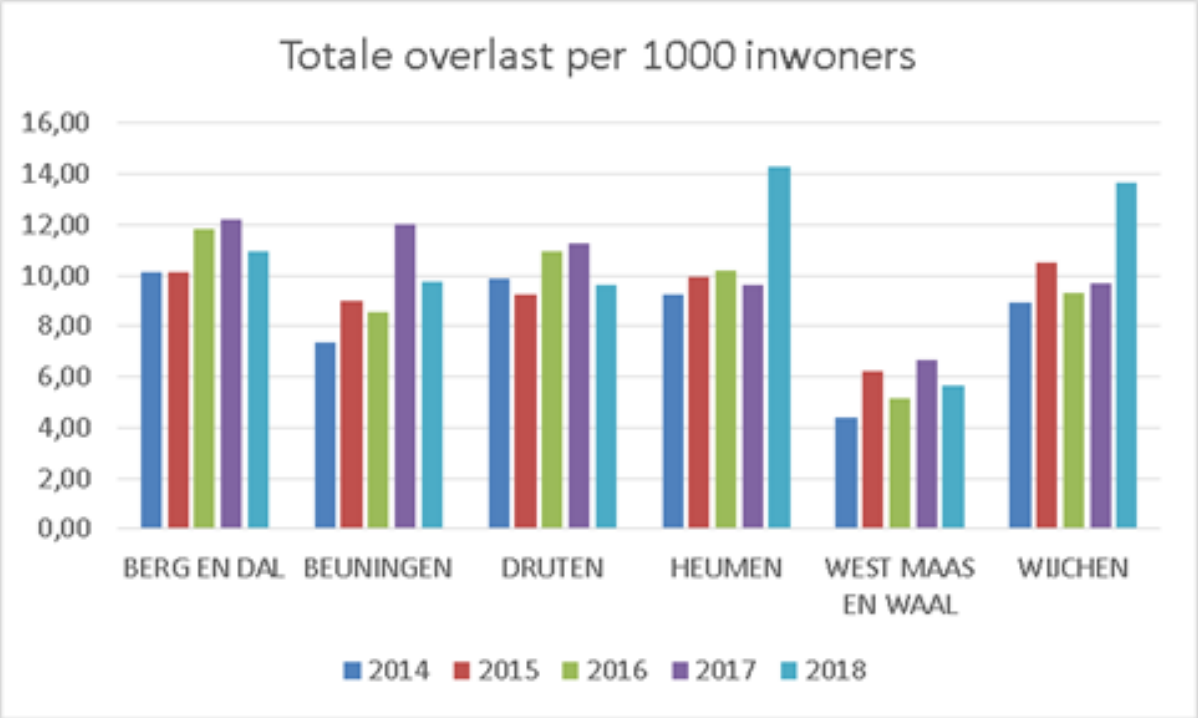

totaal aantal misdrijven per 1000 inwoners
50,00
45,00
40,00
35,00
30,00
25,00
20,00
15,00
10,00
5,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

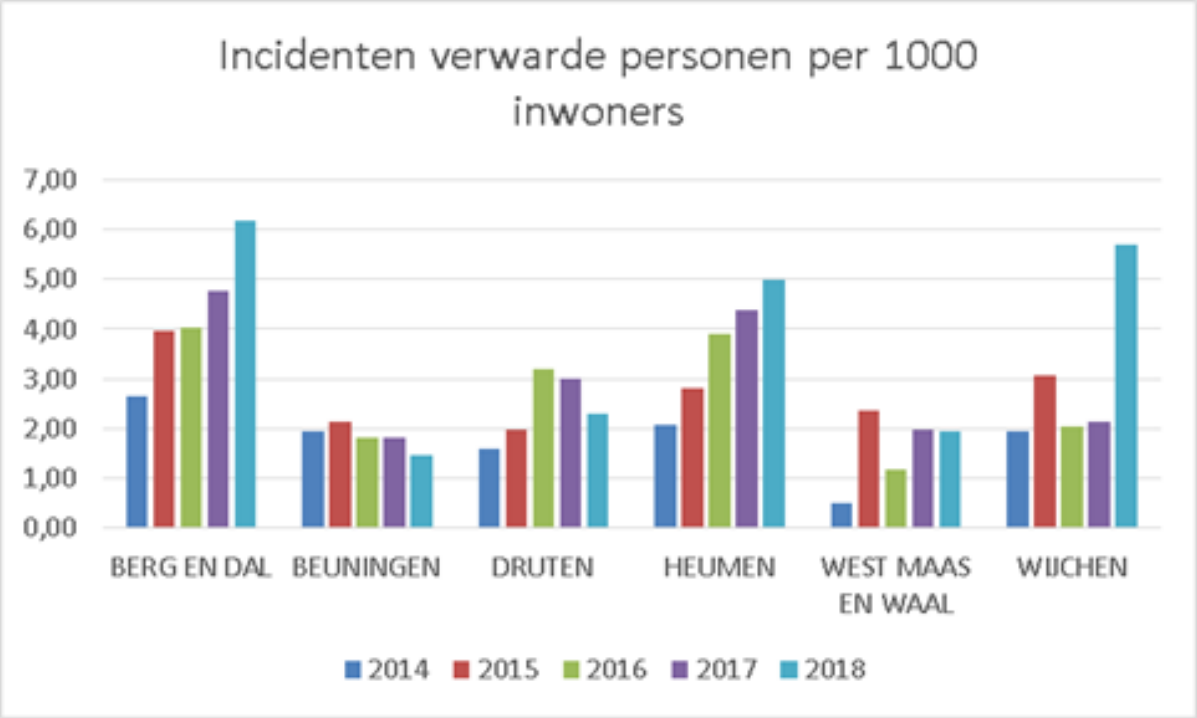

woninginbraken per 1000 inwoners
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

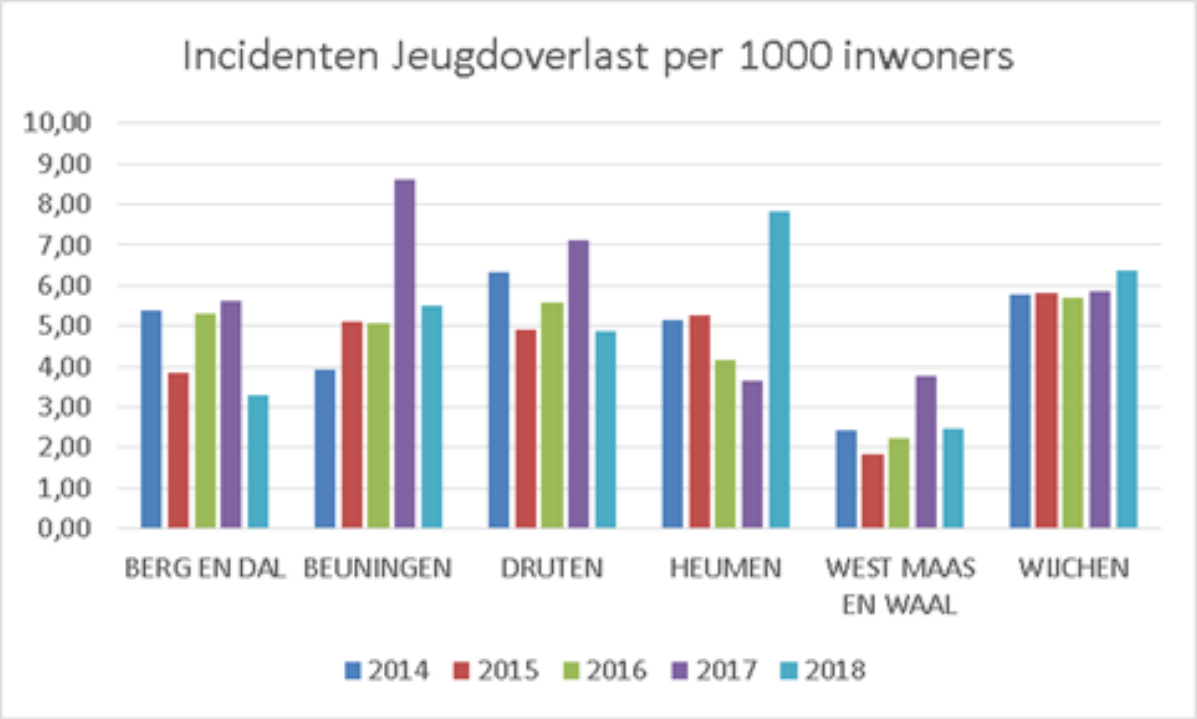

Diefstal uit vanaf motorvoertuigen per 1000 inwoners
9,00
8,00
7,00
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

Internetfraude
160
140
120
100
80
60
40
20
0
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2017

Burengerucht / Huisvredebreuk
160
140
120
100
80
60
40
20
0
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2.014
2.015
2.016
2.017
2.018

Totale overlast per 1000 inwoners
16,00
14,00
12,00
10,00
8,00
6,00
4,00
2,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

Incidenten verwarde personen per 1000 inwoners
7,00
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

Incidenten Jeugdoverlast per 1000 inwoners
10,00
9,00
8,00
7,00
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
BERG EN DAL
BEUNINGEN
DRUTEN
HEUMEN
WEST MAAS EN WAAL
WIJCHEN
2014
2015
2016
2017
2018

Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Tweestromenland 2019-2020

Inleiding

In het integrale veiligheidsplan 2019-2022 staat in grote lijnen beschreven waar de 6 gemeenten van Tweestromenland de komende jaren naar toe willen. Het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid is een doorvertaling van het Integraal Veiligheidsplan. Het geeft handen en voeten aan de hoofdlijnen die zijn vastgelegd in het IVP en benoemt de voorgenomen concrete inzet, actie en maatregelen rond de gestelde prioriteiten. In het uitvoeringsplan staan uitsluitend de prioriteiten uitgewerkt. Op het gebied van de overige onderwerpen, blijven we als gemeenten uiteraard ook onze taken uitvoeren.

In het IVP worden 3 prioriteiten genoemd: 1. Ondermijning 2. Zorg en veiligheid en 3. Vroegsignalering. Aangezien vroegsignalering een voorwaarde is voor een goede aanpak op ondermijning en zorg en veiligheid, zijn de activiteiten die moeten leiden tot een verbetering ten aanzien van vroegsignalering vermeld onder de onderwerpen ondermijning en zorg en veiligheid.

Ondermijning

Hennepplantages, het witwassen van geld, uitbuiting van arbeidsmigranten of motorbendes; het zijn allemaal begrippen die onder de noemer vallen van de term "ondermijning". Steeds vaker zie je dat de criminelen uit de onderwereld, organisaties of personen uit de bovenwereld gebruiken voor hun criminele activiteiten. Het naar elkaar toegroeien van de boven- en onderwereld kan grote gevolgen hebben. Daarom is het belangrijk om de komende jaren hier op in te zetten.

In het IV-plan zijn er voor de aanpak van ondermijning 3 fases aangegeven:

1. Hoe gaan we ondermijning leren zien?
2. Als we het zien, hoe pakken we het dan aan
3. Hoe gaan we het voorkomen.

De antwoorden op deze vragen, betreffen de concrete actiepunten voor de komende jaren. In de tabellen hieronder staan ze weergegeven

Hoe gaan we ondermijning leren zien?

Actiepunt	Termijn	Verantwoordelijk	Resultaat	Capaciteit en middelen
Vergroten bewustwording zowel ambtelijk als bestuurlijk	Langdurig en continue proces	Gemeentesecretaris en IV-er	Kennissessies voor bestuurders, ambtenaren, inwoners en ondernemers m.b.t. signalen ondermijnende criminaliteit en kennis over wat daarmee te	Regulier

			doen.	
Meldingsbereidheid vergroten	2019	IV-ers en afdeling communicatie	Verbeterde bekendheid van verschillende meldingsmogelijkheden (gemeente, politie, MMA)	Regulier
Inrichten meldpunt waar zowel interne afdelingen als externe partijen / inwoners hun vermoedens “niet-pluis” gevoel kwijt kunnen.	2019	Gemeentesecretaris en IV-er	Eén vaste plek waar signalen vanuit inwoners/ maatschappelijke organisaties bij de gemeente binnenkomen.	Regulier
Onderzoek naar meerwaarde inrichten (gezamenlijk) Informatieknooppunt	2019-2020	Strategisch Beleidsadviseur	Een rapportage naar kosten / voor- en nadelen (gezamenlijk) informatieknooppunt voor Tweestromenland met een besluit hierover.	Regulier
Totstandkoming van eerste ondermijningsbeelden	2018-2019	IV-er	Eerste lijst met signalen van ondermijning, maar ook lijst van zgn. witte vlekken	Regulier

Als we het zien hoe pakken we het aan?

	Termijn	**Verantwoordelijk**	**Resultaat**	**Capaciteit en middelen**
Uitvoering geven aan hennepbeleidsregels en toepassen wet damocles handhavingsarrangement seksbranche toepassen	continue	IV-er / juristen	Sluiting woningen / handhavingsacties	Regulier
Aanpak van de signaaldossiers onder regie van de gemeenten	2019	IV-er ism IGP	Een effectieve aanpak voor elke individuele casus	Deels regulier, deels nader te bepalen, handhavingscapaciteit
Onderzoek naar invoering van gezamenlijk Tweestromenland Interventie/handhavi	2019	Strategisch Beleidsadviseur veiligheid	Rapportage met voor- en nadelen van een gezamenlijk interventieteam.	Regulier

ngsteam voor de integrale aanpak van casuïstiek.			En besluit hierover.	
Evaluatie IGP en onderzoek naar vervolg	2019	IV-er	Besluit over voortbestaan IGP-projectbureau	Regulier
Lokale casuïstiek actueel houden, en aanvullen waar nodig	Doorlopend proces	IV-er	t.z.t. herhalen van het maken van het ondermijningsbeeld.	Regulier
Binnen gemeenten Tweestromenland uitwisseling handhavingscapaciteit.	Indien nodig	BOA's	Meer doorzettingsmacht	Regulier
Communicatie en maatschappelijke normstelling t.a.v. ondermijnende criminaliteit	Bij behalen resultaat van de aanpak	IV-er en communicatie	Duidelijke gezamenlijke communicatie bij resultaten aanpak van ondermijning (nadruk op ondermijnende effect voor samenleving en integrale werkwijze)	Regulier
Analyseren ondermijningsbeelden en aanpak bepalen	2019	IV-ers Tweestromenland	Plan van Aanpak en prioritering	Regulier

Hoe gaan we ondermijning voorkomen?

Actielijn	**Termijn**	**Verantwoordelijkheid**	**Resultaat**	**Capaciteit en middelen**
Inventarisatie kwetsbare gemeentelijke processen	2019	Gemeentesecretaris ism IV-er	Inzicht in kwetsbare processen. Lijst met kwetsbare processen en versterkingsmogelijkheden	Regulier (wel extra incidentele capaciteit gevraagd van betrokken afdelingen)
Versterken kwetsbare gemeentelijke processen	2020 en continue proces	Gemeentesecretarissen ism betrokken afdelingshoofden	- vermindering van het aantal kwetsbare processen, en verhoogde bewustwording daarvan. - koppeling van informatie ter voorkoming van facilitering vanuit gemeente.	Deels regulier, deels extra (bijvoorbeeld mogelijke uitbreiding bibob voor vastgoed en subsidies)
Aanscherpen gedragscode /	2020	Gemeentesecretaris	Meer zicht op integriteit en mogelijke	regulier

integriteit ambtenaren / raadsleden / bestuur			kwetsbaarheden binnen organisatie	
Onderzoeken preventiemogelijkheden voor potentiële slachtoffers	2020	Gemeentesecretaris	Voorlichting geven aan en bijeenkomsten organiseren voor agrarische sector, horecabedrijven en autoverhuurbedrijven	

Zorg en Veiligheid

We hebben steeds meer te maken met hulpbehoevende inwoners met een opeenstapeling van persoonlijke problemen binnen meerdere leefgebieden, zoals psychische klachten, een verstandelijke beperking of een verslaving. Vaak zijn deze mensen niet in staat om hun situatie zelf te veranderen. Denk hierbij aan personen met verward gedrag, dak- en thuislozen, personen met een ernstige psychiatrische aandoening al dan niet gecombineerd met verslaving en (licht), verstandelijke beperking. De problemen kunnen dermate groot zijn dat ze uiteindelijk een gevaar voor zichzelf of hun omgeving gaan vormen en overlast en veiligheidsproblemen veroorzaken. Ook lopen zij een bovengemiddelde grote kans om zelf slachtoffer van misbruik of criminaliteit te worden.

Actielijn	**Termijn**	**Verantwoordelijkheid**	**Resultaat**	**Capaciteit en middelen**
Invoeren meldpunt voor bewoners tav nieuwe Wet GGZ	2019	IV-er en beleidsmedewerker zorg	Meldpunt waar bewoners hun zorgen kwijtkunnen tav verwarde personen	Nog niet bekend
Voorbereiden op wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (ipv Wet BOPZ)	2019	IV-er en beleidsmedewerker zorg	Gemeente is voorbereid op nieuwe ’crisismaatregel’ en de inrichting van het verkennend onderzoek	Regulier
Rolverdeling / rolopvatting vastleggen tussen gemeentelijke (regie)teams / wijkteams en veiligheidshuis	2019	IV-er en beleidsmedewerker zorg	Helderheid over regie	Regulier
Duidelijkheid creëren voor interne als externe	2019	IV-er en beleidsmedewerkers zorg	Helderheid over regie	Regulier

organisatie over invulling regierol gemeente bij zorg/veiligheid casussen.				
Inventarisatie stand van zaken rondom nazorg ex-gedetineerden TBS-ers	2020	IV-er en beleidsmedewerker zorg	Goede begeleiding van ex-gedetineerdern waardoor kans op recidive afneemt	Regulier
Afstemming burgemeester en wethouder zorg opzetten	2019	Burgemeester en wethouder	Afstemming op “gezamenlijke” casussen	Regulier

Raad openbaar Druten

Dossiernummer	175
Extern Zaak ID	Z/19/029332
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 maart 2019
Agendapunt	5.2
Omschrijving	Verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink
Organisatieonderdeel	Griffie Druten
Eigenaar	Klaassen, Gabi
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	
Portefeuillehouder(s) Druten	Rhee - Oud Ammerveld van, C.A.A. (Corry)
Telefoonnummer steller	G. Klaassen
E-mail adres steller	griffie@druten.nl

Bijlagen
Beslisnota: verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Raad openbaar Druten	**28 maart 2019**
College BenW openbaar Druten	26 maart 2019
Stukken gemeenteraad Druten	28 maart 2019

Voorgesteld besluit

de Gemeenteraad besluit:

De benoeming van dhr. W.G.M. Brink tot tijdelijk wethouder te verlengen voor een periode van 6 april 2019 tot 6 augustus 2019, of zoveel korter als mogelijk is.

Besluit (Aangenomen)

Conform voorstel besloten.

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 29332

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Verlenging benoeming tijdelijk wethouder W.G.M. Brink

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

De benoeming van dhr. W.G.M. Brink tot tijdelijk wethouder te verlengen voor een periode van 6 april 2019 tot 6 augustus 2019, of zoveel korter als mogelijk is.

Aanleiding
Omdat het herstel van wethouder M.H.T. Lepoutre langer gaat duren en hij heeft gevraagd om verlenging van zijn ziekteverlof voor een periode van 16 weken, of zoveel korter als mogelijk is wordt voorgesteld om met inachtneming van artikel 39 e.v. Gemeentewet de benoeming van dhr. W.G.M. Brink te verlengen.

Eerdere besluiten

Datum	**6 december 2018**

Gewenst resultaat
Voorzien in de lacune, die ontstaat door de afwezigheid van wethouder Lepoutre.

Argumenten
Niet van toepassing.

Tegenargumenten en risico's
Niet van toepassing.

Financiële gevolgen
De tijdelijke wethouder, dhr. W.G.M. Brink werkt gedurende een periode van maximaal 16 weken parttime voor 32 uur per week, verdeeld over 4 dagen. Er is sprake van dubbele lasten voor de bezoldiging van wethouder M.H.T. Lepoutre en W.G.M. Brink. In totaal is het financiële gevolg een nadeel van bruto € 28.000,-- voor de periode van 16 weken. Dit is een bedrag inclusief werkgeverslasten, vakantiegeld en eindejaarsuitkering. Deze extra salariskosten melden we in de voorjaarsnota 2019 omdat het een overschrijding is ten opzichte van de begroting van 2019.

Communicatie
Niet van toepassing.

Uitvoering of Vervolgstappen

Niet van toepassing.

Geheimhouding:
Niet van toepassing.

Voorstel
Advies
Niet van toepassing.

Raad openbaar Druten

Dossiernummer	56
Extern Zaak ID	Z/19/026580
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 maart 2019
Agendapunt	6.1
Omschrijving	Vaststelling bestemmingsplan 'Kom Horssen. Herziening Rijdt 52-56'
Organisatieonderdeel	domein Fysieke leefomgeving - team Gebiedsontwikkeling
Eigenaar	Warrens, Frank
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	P8 Wonen en bouwen
Portefeuillehouder(s) Druten	Springveld, A (André)
Telefoonnummer steller	0487580140
E-mail adres steller	f.warrens@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Raadsvoorstel Vaststelling bestemmingsplan Herziening Rijdt 52-56
Bijlage 1 Zienswijzennota
Bijlage 2 Plantoelichting BP Rijdt 52-56 12-03-19
Bijlage 3 Planregels BP Rijdt 52 en 56 Horssen 12-03-19
Bijlage 4 Bestemmingsplan Rijdt 52-56

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Raad RTG Druten	21 maart 2019
Raad openbaar Druten	**28 maart 2019**
College BenW openbaar Druten	12 februari 2019
Stukken gemeenteraad Druten	28 maart 2019

Voorgesteld besluit

de Gemeenteraad besluit:

1. De ingekomen zienswijzen ontvankelijk, deels gegrond en deels ongegrond te verklaren;
2. Het bestemmingsplan 'Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56' gewijzigd vast te stellen;
3. Geen exploitatieplan vast te stellen;

4. Gedeputeerde Staten verzoeken om de gewijzigde vaststelling eerder bekend te mogen maken dan na de in artikel 3.8, lid 4 Wro voorgeschreven termijn.

Besluit (Geamendeerd aangenomen)
Met inachtneming van het aangenomen amendement wordt het voorstel aangenomen.

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: Z/19/026580

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Raadsvoorstel vaststelling bestemmingsplan 'herziening rijdt 52-56'

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

1. De ingekomen zienswijzen ontvankelijk, deels gegrond en deels ongegrond te verklaren.
2. Het bestemmingsplan 'Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56' gewijzigd vast te stellen.
3. Geen exploitatieplan vast te stellen.
4. Gedeputeerde Staten verzoeken om de gewijzigde vaststelling eerder bekend te mogen maken dan na de in artikel 3.8, lid 4 Wro voorgeschreven termijn

Aanleiding
De locatie aan de Rijdt 52-56 in Horssen is één van de inbreidingslocaties die in beeld is voor woningbouwontwikkeling. Aangezien de initiatiefnemer/eigenaar O. van Dijk deze inbreidingslocatie graag wil ontwikkelen heeft het college op 25 september 2014 besloten in principe medewerking te verlenen. Hierbij is aangegeven dat de te ontwikkelen woningen passend moeten zijn in het straatbeeld en aansluiten op de kwalitatieve woningvraag. Daarnaast is verzocht om een stedenbouwkundige visie te laten opstellen en deze aan het college voor te leggen. Op 20 juli 2015 heeft het college besloten om gedeeltelijk medewerking te verlenen aan een inbreiding op deze locatie, waarbij niet is ingestemd met het amoveren van het gemeentelijk monument op perceel Rijdt 52. Aanvullend is op 8 maart 2016 door het college ingestemd met het realiseren van maximaal zestien woningen in één bouwvlak aan de Rijdt-Julianalaan in Horssen. Vervolgens zijn door de initiatiefnemer de benodigde haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd en is de inbreidingslocatie verder uitgewerkt tot een woningbouwlocatie. Op de planlocatie zijn de bestemmingen 'agrarisch met waarden' en 'tuin' van toepassing. Hiermee is het bouwplan in strijd met het vigerende bestemmingsplan 'Kom Horssen'. Om de bouw van de woningen planologisch mogelijk te maken is het onderhavig (postzegel) bestemmingsplan opgesteld. De woningen zijn opgenomen in ons woningbouwprogramma 2016-2019.

Het voorontwerp-bestemmingsplan is om deze ontwikkelingen mogelijk te maken, voor advies voorgelegd aan de provincie en het Waterschap Rivierenland, in het kader van de vooroverlegprocedure. De vooroverleg reacties zijn verwerkt in het ontwerpbestemmingsplan. Het ontwerpbestemmingsplan heeft vanaf 26 juni t/m 9 augustus 2018 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Tijdens deze periode zijn er zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen hebben geleid tot het aanpassen van het bestemmingsplan. Ook zijn er enkele ambtshalve wijzigingen in het bestemmingsplan opgenomen. Deze wijzigingen staan in de bijgevoegde Zienswijzennota.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen (raads)besluiten
19-6-2018	Vaststelling ontwerpbestemmingsplan 'Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56

Gewenst resultaat
Het gewijzigd vaststellen van het bestemmingsplan 'Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56' en daarmee de ontwikkeling van maximaal zestien nieuw te bouwen woningen in het plangebied mogelijk maken.

Argumenten
1.1 De zienswijzen hebben geleid tot wijziging van het bestemmingsplan.
Tegen het ontwerpbestemmingsplan zijn zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen zijn tijdig ingediend en daarom ontvankelijk. Voor een inhoudelijke beoordeling van de zienswijzen verwijzen wij uw raad kortheidshalve naar de bijgevoegde Zienswijzennota. Hierin worden ook een aantal ambtshalve wijzigingen voorgesteld.

2.1 Het bestemmingsplan dient gewijzigd te worden vastgesteld.
Er zijn wijzigingen en ambtshalve wijzigingen -zie de Zienswijzennota- ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan aangebracht. Het bestemmingsplan dient daarom gewijzigd vastgesteld te worden.

3.1 Het kostenverhaal is anderszins verzekerd.
Met initiatiefnemer is een exploitatieovereenkomst (=anterieure overeenkomst) gesloten. In deze overeenkomst is het verhaal van kosten van de grondexploitatie over de in het plan begrepen gronden geregeld. Zodoende is het kostenverhaal anderszins verzekerd en is het niet noodzakelijk om tegelijk met de vaststelling van het bestemmingsplan ook een exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van Wet ruimtelijke ordening vast te stellen. Daarnaast is met de initiatiefnemer ook een planschadeverhaalsovereenkomst gesloten.

4.1 Op deze wijze treedt het bestemmingsplan eerder in werking.
Wanneer een bestemmingsplan gewijzigd wordt vastgesteld, mag volgens artikel 3.8, lid 4 Wro het besluit pas zes weken na de vaststelling bekend worden gemaakt in plaats van binnen twee weken, zodat Gedeputeerde Staten kunnen beoordelen of de wijzigingen provinciale belangen raken.
Indien dit niet het geval is kan worden verzocht of het besluit versneld mag worden gepubliceerd. Aangezien de wijzingen geen provinciale belangen raken, kan op deze wijze tijdwinst worden geboekt

Tegenargumenten en risico's
n.v.t.

Financiële gevolgen
De kosten voor het opstellen van het bestemmingsplan met de bijbehorende onderzoeken komen voor rekening van de initiatiefnemer. De leges kosten voor het in behandeling nemen van dit verzoek tot herziening van het bestemmingsplan zijn reeds voldaan door de initiatiefnemer.

Communicatie
Na uw besluit wordt de initiatiefnemer van de nieuw te bouwen woningen door ons college geïnformeerd. Ook de indieners van de zienswijzen worden schriftelijk geïnformeerd over uw besluit en krijgen de Zienswijzennota toegezonden.
Aan uw raad is voorgesteld om Gedeputeerde Staten te verzoeken om de gewijzigde vaststelling eerder bekend te mogen maken dan na de in artikel 3.8 lid 4 Wro voorgeschreven termijn van zes weken, aangezien de wijzigingen geen provinciale belangen raken. Het vaststellingsbesluit wordt gepubliceerd in 'het (elektronisch) Gemeenteblad', in de 'Staatscourant' en op de gemeentelijke website en wordt kort

vermeld in 'de Maas en Waler". Het gewijzigde vastgestelde bestemmingsplan wordt voor een periode van zes weken in de gemeentewinkel ter inzage gelegd. Tevens wordt het bestemmingsplan langs elektronische weg beschikbaar gesteld. Tegen het vastgestelde plan kan door belanghebbenden, die ook zienswijzen hebben ingediend, beroep worden ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij geen zienswijze bij uw raad naar voren hebben gebracht, kunnen ook beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Tegelijkertijd kunnen belanghebbenden ook om een voorlopige voorziening vragen aan de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.
Deze rechtsmiddelenverwijzing wordt opgenomen in de bovengenoemde publicaties. Ook worden betrokken medeoverheden geïnformeerd over de vaststelling van het bestemmingsplan.

Uitvoering of Vervolgstappen
Planning
12 februari 2019: behandeling van het bestemmingsplan in het college van B&W.
21 maart 2019: behandeling van het bestemmingsplan in het RTG. De indieners van de zienswijze worden hiervoor uitgenodigd.
28 maart 2019: behandeling van het bestemmingsplan in de Raad

Geheimhouding:
Niet van toepassing. (Alinea hieronder kan verwijderd worden.)

Collegevoorstel
Advies
n.v.t.

Gemeente Druten

Zienswijzennota ontwerpbestemmingsplan ‘Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56’

1. Inleiding

Het ontwerpbestemmingsplan ‘Kom Horssen, herziening Rijdt 52-56’ heeft op grond van artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening met ingang van 28 juni 2018 voor een periode van zes weken ter inzage gelegen tot 8 augustus 2018. Gedurende de periode van terinzagelegging zijn drie zienswijzen ingediend. De zienswijzen zijn ontvangen binnen voornoemde termijn en daarom ontvankelijk. De zienswijzen worden in deze nota samengevat en van een reactie voorzien. Aangegeven is welke gevolgen de beantwoording van de zienswijzen voor het ontwerpbestemmingsplan heeft. De samenvatting van de zienswijzen kan inhouden dat niet alle aspecten expliciet in die samenvatting zijn benoemd. Er heeft echter wel een integrale beoordeling van de zienswijzen plaatsgevonden. De volledige zienswijzen zijn opgenomen in de bijlage.
Daarnaast is het ontwerpbestemmingsplan ambtshalve door de gemeente aangepast. In deze zienswijzennota wordt achtereenvolgens ingegaan op de ingekomen zienswijzen, de beantwoording hiervan en de ambtshalve aanpassingen van het ontwerpbestemmingsplan.

Anonimisering

Op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens is het niet toegestaan de persoonsgegevens (NAW-gegevens) van natuurlijke personen te verwerken zonder bijvoorbeeld een wettelijke grondslag, dringende noodzaak of toestemming van de betreffende personen. In deze zienswijzennota worden indieners van zienswijzen daarom niet met name genoemd, met uitzondering van de gegevens van rechtspersonen. In bijlage 1 zijn in de analoge versie van deze nota de persoonsgegevens terug te vinden.

Gemeente Druten

2. Ontvangen zienswijzen

Samenvatting zienswijze 1	Reactie op zienswijze 1	Gevolgen voor bestemmingsplan
Indiener heeft in 2003 deze woning gekocht omdat ze zowel aan de voorzijde als achterzijde van de woning een vrij uitzicht hebben. Aangezien er nu aan de achterzijde van hun woning een 16 tal woningen worden gebouwd voldoet hun vrije uitzicht niet meer aan wat ze in 2003 voor ogen hadden en indiener verwacht hierdoor een waardevermindering van hun woning.	De zienswijzenprocedure van een bestemmingsplan is niet het platform om over een eventuele waardevermindering van het perceel van indiener een discussie te voeren. Voor financiële schade ten gevolge van een bestemmingsplan (planschade) kent de Wet ruimtelijke ordening een aparte procedure zoals vermeld in Afdeling 6.1 van die wet. Een eventuele waardevermindering komt in die procedure aan de orde. Er kan een verzoek om vergoeding van planschade worden ingediend, binnen vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan. De Wet ruimtelijke ordening voorziet op aanvraag in tegemoetkoming van een vermindering van de waarde van een onroerende zaak indien die als gevolg van een bestemmingplan ontstaat (planschade), voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd.	Geen
Samenvatting zienswijze 2	**Reactie op zienswijze 2**	**Gevolgen voor bestemmingsplan**
Indiener en acht anderen, allen wonende aan de Rijdt, Hertenkamp en Julianalaan in Horssen hebben gezamenlijk één zienswijze ingediend. Hierna te noemen Indieners. Indieners hebben een uitgebreide zienswijze ingediend en deze verdeeld in de hoofdstukken A t/m F. Elk van de hoofdstukken kent weer subonderdelen. Deze indeling zullen we hanteren bij de beantwoording.		

Hoofdstuk A. Inbreidingsplan 1. Inspraak en zomerperiode Indieners vinden het niet fair van het bevoegd gezag om dit ontwerpbestemmingsplan, dat voorziet in zo'n ingrijpend woningbouwplan, in de zomerperiode te publiceren. In die periode zijn veel belanghebbenden met vakantie en zij hebben daardoor onvoldoende gelegenheid om een zienswijze in te dienen. Ten aanzien van de inspraak merken indieners op dat de ontwikkelaar in 2016 alleen de direct aanwonenden persoonlijk heeft uitgenodigd en geïnformeerd over de voorgenomen ontwikkeling binnen dit plangebied. Verder niemand, zelfs de gemeente Druten was daarbij niet betrokken. Vervolgens voeren indieners aan dat er geen verslag van de gesprekken met de omwonenden is gemaakt door de ontwikkelaar. Indieners zijn van mening dat het een maatschappelijke morele plicht is van de gemeente om bij een dergelijk plan met grote impact voor het dorp een inloopavond te (laten) houden voor de hele bevolking van Horssen. Er zijn veel meer belanghebbenden dan alleen de directe aanwonenden.	De terinzagelegging is tijdig en ruim voor de vakantieperiode op 26 juni 2018 in het huis aan huis blad "Maas en Waler" gepubliceerd en bekend gemaakt op de gemeentelijke website, en op de landelijke voorziening www.ruimtelijkeplannen.nl en in de Staatscourant. Hiermee is voldaan aan de wettelijke vereisten ter zake van de kennisgeving van de terinzagelegging. Zowel de Wet ruimtelijke ordening (Wro) als de Algemene wet bestuursrecht (Awb) verzetten zich niet tegen het ter inzage leggen van een ontwerpbestemmingsplan in een vakantieperiode. De initiatiefnemer heeft in een zeer vroeg stadium de direct omwonenden persoonlijk uitgenodigd en geïnformeerd. De gemeente onderschrijft het initiatief om de omwonenden al in een vroeg stadium te informeren. Dit betrof een private voorlichting waar geen verslag van is gemaakt. De initiatiefnemer heeft ons in een reactie laten weten dat de bewoners van Rijdt 50, 58,75 en Hertenkamp 24 en 45 persoonlijk zijn geïnformeerd. Twee genodigden Rijdt 58 en 75 hebben bij de initiatiefnemer gemeld mogelijke nadelige gevolgen voor hun kavel te verwachten. Door de omwonenden is destijds niet om een verslaglegging verzocht. De inspraakverordening 2015 gemeente Druten verplicht uitsluitend tot terinzagelegging van een voorbereidings-bestemmingsplan als het de integrale actualisatie van plannen betreft. Het betreffende ontwerpbestemmingsplan behelst geen integrale actualisatie, maar heeft betrekking op de percelen Rijdt 52 en 56, waarvoor een herziening van het vigerende	Geen

	bestemmingsplan “Kom Horssen” moet plaatsvinden om woningbouw mogelijk te maken Volgens indieners zijn er gelet op andere mogelijke ontwikkelingen in Horssen veel meer belanghebbenden dan alleen de directe omwonenden. De gemeente is van mening dat het betreffende plan geen zodanige grote impact heeft op het dorp dat de gehele bevolking van Horsen tijdens een formele inloopavond geïnformeerd had moeten worden. Op grond van artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt onder een belanghebbende verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit betrokken is en daar rechtstreeks belang bij heeft. Bij het betreffende ontwerpbestemmingsplan zijn dat de omwonenden in de directe omgeving van de onderhavige locatie.	
2. Situering bouwvlak/bestemmingsvlak “Wonen”. Indieners vinden de ligging van de voorgevelrooilijn op drie meter van de achterkant van de molgoot van de Rijdt en vanaf de achterkant van de betonrand ter plaatse van de Julianalaan onaanvaardbaar en menen dat deze ten onrechte is vastgesteld in het onderhavige ontwerpbestemmingsplan. Indieners stellen voor om meer aansluiting te zoeken bij de bestaande bouwvlakken (rooilijnen) en groen (voortuinen) in het vigerende bestemmingsplan “Kom Horssen”.	In het kader van de voorliggende planontwikkeling is door Architektenburo Otto van Dijk een studie-analyse gemaakt (zie bijlage 8 bij de toelichting). In deze studie-analyse is door de initiatiefnemer de situering van het bouwvlak/bestemmingsvlak “Wonen” gemotiveerd. Het inbreidingsplan dat initiatiefnemer voor ogen heeft refereert aan de rooilijnen van het middendeel van de Rijdt. In het middendeel van de Rijdt (huisnummers 20-22-37-31-27) komen kleine rooilijnen voor. Deze kleine rooilijnen zijn minder geschikt om te worden herhaald in het nieuwe inbreidingsplan. Daarom wordt gekozen om aan te sluiten bij de rooilijn van het gemeentelijk monument, geadresseerd aan de Rijdt 46. De rooilijn ter plaatse is 290 cm, vanaf gevel tot achterkant molgoot ter plaatse. Op grond hiervan heeft de initiatienemer	Geen

	voorgesteld om de rooilijn vast te stellen op 3 meter van de achterkant van de molgoot van de Rijdt en vanaf de achterkant van de betonrand ter plaatse van de Julianalaan. Met dit voorstel voor de rooilijn aan de Rijdt en de Julianalaan heeft het college van burgemeester en wethouders in hun vergadering van 20 juli 2015 ingestemd. Waarmee voor beide partijen de rooilijn voor het betreffende ontwerpbestemmingsplan vastligt. Er bestaat derhalve geen aanleiding om de voorgevelrooilijn aan te laten sluiten op die van de woningen aan de Rijdt 50 en 58 en de woningen aan de Julianalaan.	
3. Aantal woningen niet onderbouwd. indieners vinden dat de behoefte aan het aantal van 16 woningen onvoldoende is aangetoond. Daarnaast zijn indieners van mening dat met de woningen D en E geen goed woon- en leefklimaat kan worden gegarandeerd, omdat de ze een frontbreedte hebben van 3,5 tot 4 meter en een behoorlijke diepte. Vervolgens vrezen indieners dat het grote aantal woningen, dicht naast elkaar (zonder doorzichten en met een bouwmassa-breedte van ca. 4 meter) en op elkaar (poortappartement en woningen met appartement erboven) en dicht op de straat een onaanvaardbare impact heeft op het open karakter van dit deel van de Rijdt. Indieners oordelen dat van zorgvuldig ruimtegebruik, aandacht voor ruimtelijke kwaliteit geen sprake is.	De behoefte aan starters- en levensloopbestendige woningen en appartementen is gebaseerd op de Woonagenda sub regio Nijmegen en omstreken 2017-2027. Op grond van het woningbouwprogramma van de gemeente Druten mogen er in de kern Horssen tussen 2019-2022 in totaal 34 woningen worden gebouwd. Het aantal van 16 woningen of te wel het getal 16 geeft het maximale aantal woningen aan dat binnen het bouwvlak opgericht mag worden. De discussie over de frontbreedte van bepaalde woningen en of de woningen dicht naast elkaar staan is in het kader van de bestemmingplanprocedure niet aan de orde. De vormgeving en afmetingen van de woningen komen aan de orde te komen bij de omgevingsvergunningprocedure voor de activiteit bouwen. Gelet op de toelichting bij het ontwerpbestemmingsplan is juist sprake van een goed ruimtelijke ordening en bovendien past het aantal woningen en de verscheidenheid van omvang/prijsklasse van de geprojecteerde woningen, in de gemeentelijke Woonvisie 2016-2021.	Geen

4. Verdichting straatbeeld Indieners kunnen zicht niet vinden in de wijze waarop het historische karakter van het middeldeel van de Rijdt is gewaarborgd bij de toekomstige ontwikkeling en verwijten de gemeente dat de cultuurhistorische waarden van dit gebied niet voldoende is onderzocht. Vervolgens halen indieners aan dat er rekening moet worden gehouden met langzaam verkeer (belangrijke looproutes) en dat dit een veilige plek verdient in de openbare ruimte.	Wij kunnen ons ,na bestudering van bovengenoemde Studie-analyse, vinden in de visie van de ontwikkelaar en hebben bovendien bij onze besluitvorming het advies van het Gelders genootschap met betrekking tot de cultuurhistorisch waarden van dit gebied betrokken. Op basis daarvan hebben wij onze afweging gemaakt tussen het belang van het behoud van het historische karakter en de toekomstige ontwikkeling. Met betrekking tot het rekening houden met langzaam verkeer verwijzen wij naar het akoestisch onderzoek Wegverkeerslawaai, waaruit volgt dat de Rijdt een 30 km/zone weg is. Dus een weg waar juist aandacht is voor veiligheid voor alle verkeersmodaliteiten.	Geen
5. Kenmerkende doorzichten indieners merken op dat in de toelichting van het ontwerpbestemmingsplan is opgenomen dat er evenals bij de historische bebouwing aan de Rijdt, doorzichten zullen blijven met maximale inkijk vanaf de straten Rijdt en Julianalaan naar het binnenterrein van het plangebied. Echter artikel 5.2.2.g van de Planregels maakt het mogelijk bijbehorende bouwwerken te bouwen ter hoogte van de voorgevelrooilijn met een goothoogte van 3,5 m en een nokhoogte van 5,5 m. Hierdoor worden de doorzichten volledig afgesloten. Indieners pleiten ervoor om de geplande doorzichten als eis in het bestemmingsplan op te nemen, met maatvoering en	Door indieners wordt terecht opgemerkt dat in de toelichting wordt gesproken over doorzichten met een maximale inkijk vanaf de Rijdt en de Julianalaan. Artikel 5.2.2.g maakt het inderdaad mogelijk dat er bijbehorende bouwwerken tussen de hoofdbebouwingen kunnen worden opgericht. Met betrekking tot de doorzichten heeft de initiatiefnemer in de toelichting opgenomen: ‘Alle carports en aangebouwde buitenbergingen (bijbehorende bouwwerken) die gesitueerd zijn tussen de vrijstaande hoofdbouwmassa’s, dienen aangaande de carports zo transparant mogelijk te worden vormgegeven en dienen allen zo laag mogelijk te blijven. Dus alle carports en buitenbergingen in dit inbreidingsplan max. bouwhoogte 3,2 m. en één bouwlaag hoog. Deze onderdelen uitvoeren als: plat dak zonder hellende daken op eerste verdiepingsniveau. De carports mogen niet gesloten zijn, dus nu en in de toekomst niet voorzien	Om de doorzichten tussen de hoofdbebouwing aan de Rijdt en de Julianalaan te garanderen is binnen de bestemming ‘Wonen’ een dubbelbestemming ‘Waarde-Openheid’ opgenomen. Deze dubbelbestemming waarborgt het behoud van de openheid van het plangebied en in het bijzonder van de zichtlijnen. Vervolgens is

handhavingsvereisten. Tevens voeren indieners aan dat het zicht op het gemeentelijke monument door de nieuwbouw geheel is verdwenen en vinden dit een aanzienlijke aantasting van de cultuurhistorische kwaliteit van het plangebied.	worden van garagedeuren'. Zodat een doorkijk naar het achtergelegen binnenterrein mogelijk blijft. Dit biedt echter geen zekerheid dat er geen bebouwing komt, waardoor de doorzichten gegarandeerd zijn. Dat het zicht op het gemeentelijk monument Indiener verdwijnt is inherent aan de ontwikkeling van de nieuwe inbreidingslocatie.	een nieuw artikel 'waarde-openheid' met voorschriften opgenomen in de regels. Daarmee vervallen ook de mogelijkheden om vergunningsvrije bijbehorende bouwwerken op te richten op deze gronden. In bijlage 3 is dit toegelicht.
6. Monument Rijdt 52 Indieners geven aan dat vroeger tegenover Rijdt 52 en 56 een basisschool heeft gestaan en dat dit een open gebied betrof. Deze openheid komt in zijn geheel niet terug in het architectuurhistorisch advies (zie bijlage 11). Tevens geven indieners aan dat de ruimte tussen de nieuwe bebouwing en het gemeentelijk monument Rijdt 52 ongeveer 5 à 7 meter is en vinden dit een onaanvaardbare aantasting van de continuering van het monument.	In het architectuurhistorisch advies (zie bijlage 11) komt de vroegere basisschool niet terug, wel is op het kaartje op afbeelding 4 (1980) waarneembaar dat de voormalige basisschool daar heeft gestaan., Ondanks het ontbreken van een verwijzing naar de voormalige basisschool aan de Rijdt, kan uit het architectuurhistorisch advies voldoende duidelijk de historie van de planlocatie en de omgeving worden afgeleid en is deze betrokken bij de ontwikkeling van het ontwerpbestemmingsplan. In dit ontwerpbestemmingsplan zijn de bijbehorende planregels van toepassing. In artikel 5.2.1 van deze planregels is bepaald dat in de bestemming 'Wonen', hoofdgebouwen uitsluitend binnen het bouwvlak mogen worden gebouwd. Tevens is in dit artikel bepaald dat de afstand van een vrijstaande of twee-aaneen woning tot de zijdelingse perceelsgrenzen aan beide	Geen

Daarnaast geven indieners aan dat in de studie-analyse van de inbreidingslocatie de monumentenstatus van Rijdt 52 onderuit wordt gehaald, omdat de omgeving is gewijzigd, het geen boerderij meer is en het pand is slecht onderhouden. Ook vinden indieners het belangrijk dat het monument behouden blijft voor de toekomst en willen dit terug zien in het bestemmingsplan. Vervolgens vinden indieners dat de bebouwing, in de Julianalaan te veel woningen zijn. Het geeft een versteende uitstraling en het contrast met het ernaast staande monument is niet acceptabel.	zijden niet minder mag bedragen dan 2 meter. Aangezien de afstand tussen het gemeentelijk monument en het nieuwe bouwvlak c.q. perceelsgrens ca. 9 meter is, wordt ruim voldaan aan deze in acht te nemen afstand. Met betrekking tot het behoud van het gemeentelijk monument verwijzen wij naar het collegebesluit van 20 juli 2015. Het college heeft besloten om het gemeentelijk monument in stand te houden en niet in te stemmen met het amoveren van het gemeentelijk monument en hier ook geen bouwvlakverruiming toe te passen. Het college heeft besloten om in te stemmen met de studie-analyse (bijlage 8). Hierin staat opgenomen dat er vier grondgebonden starterswoningen worden gebouwd aan de Julianalaan. De kortste afstand tussen het gemeentelijk monument en de vier starterswoningen is ruim 10 meter. Hierdoor is het contrast met het gemeentelijk monument acceptabel.	
Hoofdstuk B. Rijdt 58 7. Aantasting privacy woning Rijdt 58. Indieners menen dat de impact van het plan op de woning Rijdt 58 aanzienlijk is. Namelijk het ontwerpbestemmingsplan maakt het mogelijk dat op de zijdelingse perceelsgrens tussen de woning Rijdt 58 en het plangebied een erfafscheiding van 2	Indieners merken terecht op dat artikel 5.2.3 onder e van de planregels van dit ontwerpbestemmingsplan het mogelijk maakt dat op de perceelsgrens een erfafscheiding mag worden gebouwd van 2 meter hoog. Deze regel hebben wij in al onze bestemmingsplannen binnen de gemeente Druten. Tevens is dit een uniforme regel in den lande voor een bouwhoogte van erf-	De bouwhoogte voor bijbehorende bouwwerken volgens Artikel 5.2.2 als volgt te wijzigen: - 5.2.2. onder b:

meter hoog en ca. 35 meter lang mag worden aangebracht, of mag op die plaats een bijbehorend bouwwerk van 35 meter lang en 5.5 meter hoog worden geplaatst. Tevens geven indieners aan dat op 2 meter van de zijdelingse perceelgrens een woning gebouwd kan worden van 7 meter hoog en ca. 35 meter lang. Daarop mag dan ook nog een dak worden geplaatst met een hoogte van 3 meter. Ook mag een dakterras worden aangebracht op het hoofdgebouw. Daarnaast wordt het bevoegd gezag verweten dat het onvoldoende inzichtelijk heeft gemaakt of er maatregelen zijn genomen om te voorkomen dat toekomstige bewoners rechtstreeks zicht hebben op de tuin en de woning aan de Rijdt 58 .	en terreinafscheidingen. Op grond van artikel 5.2.2 van de planregels is het inderdaad mogelijk om tot op de perceelgrens een bijbehorend bouwwerk te bouwen met een bouwhoogte van 5,5 meter. Wij achten dit niet wenselijk. Gelet hierop hebben wij in overleg met de initiatiefnemer besloten om de bouwhoogte voor bijbehorende bouwwerken aan te passen. In artikel 5.2.1 van deze planregels is bepaald dat in de bestemming 'Wonen', hoofdgebouwen uitsluitend binnen het bouwvlak mogen worden gebouwd. Tevens is in dit artikel bepaald dat de afstand van een vrijstaande of twee-aaneen woning tot de zijdelingse perceelsgrenzen aan beide zijden niet minder mag bedragen dan 2 meter. De ligging van het bouwvlak zal daarom zodanig worden aangepast. Dat houdt in dat de afstand tussen het te bouwen hoofdgebouw en de perceelsgrens van de woning Rijdt 58 minimaal 2 meter zal bedragen. De initiatiefnemer moet zich hieraan houden. Dit geldt ook voor de op grond van artikel 5.2.1. aan te houden goot- en nokhoogte en het aanbrengen van een dakterras mits de maximale goot- en bouwhoogte niet wordt overschreden. De maximale goothoogte van 7 meter en de maximale nokhoogte van 10 meter refereren aan en overgenomen uit het geldende bestemmingsplan 'Kom Horssen' dat ook van toepassing is op de omliggende woonbebouwing.	"goothoogte" te vervangen door "bouwhoogte". - 5.2.2. onder c: "goothoogte" te vervangen door "bouwhoogte". - 5.2.2. onder d: vervalt en- 5.2.2. onder e tot en met f te vernummeren. De ligging van het bouwvlak zal op de verbeelding zodanig worden aangepast, dat de afstand tot de zijdelingse perceelsgrens overal minimaal 2 meter bedraagt.

Vervolgens merken indieners op dat het plan een substantiële impact heeft op de woning Rijdt 58, door het wegvallen van het gehele uitzicht door hoge bebouwing en privacy aantasting door inkijk op het perceel en inkijk in de woning, waardoor het woon- en leefklimaat ernstig wordt aangetast.	Met betrekking tot het punt over de inkijk en aantasting van privacy zijn wij van mening dat de zienswijzenprocedure van een bestemmingsplan niet het platform is om over een eventuele waardevermindering van het perceel van Rijdt 58 een discussie te voeren. Voor financiële schade ten gevolge van een bestemmingsplan (planschade) kent de Wet ruimtelijke ordening een aparte procedure zoals vermeld in Afdeling 6.1 van die wet. Een eventuele waardevermindering komt in die procedure aan de orde. Er kan een verzoek om vergoeding van planschade worden ingediend binnen vijf jaar nadat bestemmingsplan onherroepelijk is geworden. De Wet ruimtelijke ordening voorziet op aanvraag in tegemoetkoming van een vermindering van de waarde van een onroerende zaak indien die als gevolg van een bestemmingplan ontstaat (planschade), voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd	
8. Toename schaduwwerking en afname bezonning.. indieners voeren aan dat het nieuwbouwplan leidt tot een substantiële afname van het aantal bezonningsuren bij de woning Rijdt 58. Dit komt door de toegestane goot- en nokhoogte van respectievelijk 7 meter en 10 meter, hierdoor zal de bezonning op het perceel en de lichtinval in de woning Rijdt 58 afnemen. Bij het ontwerpbestemmingsplan ontbreekt een bezonningsstudie. Hierdoor heeft het bevoegd gezag de feitelijke afname van het aantal uren	Indieners merken terecht op dat de toename van schaduwwerking en de afname van bezonning niet in het plan is opgenomen, waardoor een bezonningsstudie ontbreekt. Naar aanleiding hiervan hebben wij aan de initiatiefnemer gevraagd de bezonning en schaduwwerking op het perceel van de woning Rijdt 58 in beeld te brengen. In bijlage 2 geven de tekeningen een goed beeld van de bezonning op dit perceel. Op de bladen 5.1 en 5.2 wordt de rooilijn volgens het ontwerpbestemmingsplan en de beoogde verspringing ervan weergegeven. Op de bladen 5.3 en 5.4 is de situatie met de rooilijn zoals de indieners die idealiter zien. De beide laatste	De overgelegde bezonningsstudie zoals opgenomen in bijlage 2 van deze zienswijzenota, zal als bijlage worden toegevoegd aan het onderhavige bestemmingsplan.

bezonning en de schaduwwerking op het perceel Rijdt 58 niet bij de belangenafweging betrokken.	bladen laten zien dat honorering van de wens van indieners in ieder geval zal leiden tot meer schaduwwerking. De weergegeven schaduw op de bladen 5.1 en 5.2, is min of meer vergelijkbaar met de schaduw van de bomen in de tuin van Rijdt 58. In vergelijking met de bestaande situatie zal er dus geen, dan wel nauwelijks, afname zijn van het aantal uren bezonning op het perceel Rijdt 58. Met deze overgelegde bezonningsstudie is zowel de schaduwwerking als de bezonning op het perceel Rijdt 58 voldoende gemotiveerd in beeld gebracht en in de belangenafweging betrokken.	
Hoofdstuk C. Verhouding planregels en toelichting 9. De planregels zijn niet in verhouding tot de toelichting van het ontwerpbestemmingsplan. indieners zijn het niet eens over het flexibel karakter van het ontwerpbestemmingplan omdat hierdoor interpretaties kunnen ontstaan over het gebruik van de gronden en over de kwaliteit van de bebouwing en verwijzen daarbij naar een noot onder twee uitspraken van de ABRvS Vervolgens wordt door indieners verwezen naar een gedetailleerde inrichtingsschets, maar doordat het aantal te bouwen woningen afhankelijk is van de marktwerking, is niet duidelijk of het plan ook zo ontwikkeld wordt. Indieners zijn van mening dat hierdoor de plansystematiek in het ontwerpbestemmingsplan zeer onnauwkeurig en onzorgvuldig zijn voorbereid.	In de twee aangehaalde uitspraken is geen sprake van een flexibel bestemmingsplan, maar werd geconstateerd dat de keuzemogelijkheden in de regels voor uitkragingen en dakopbouwen voor meerderlei uitleg vatbaar waren. Dat is iets anders dan waar het in het onderhavige ontwerpbestemmingsplan om gaat, namelijk het aantal woningen. Er wordt verwezen naar een in de Toelichting opgenomen gedetailleerde inrichtingsschets. Deze heeft juist het karakter van een schets omdat deze enkel dient om aan te geven dat het, volgens de Regels maximaal toegestane, aantal woningen inderdaad gerealiseerd zou kunnen worden. Indieners verlangen dat op de verbeelding de bouwvlakken conform de inrichtingsschets worden vastgelegd. Echter, er is nadrukkelijk en met goede redenen voor een flexibel plan gekozen. Zie de Toelichting in de derde alinea onder 1.1. De mogelijkheid om ook minder, dan het maximaal toegestane van 16, woningen te bouwen biedt de kans optimaal aan te sluiten	Geen

	bij de vraag uit allereerst de lokale markt conform de Woonvisie 2016-2021. Ook het college heeft in haar besluit van 8 maart 2016 ingestemd met het realiseren van maximaal zestien woningen in één bouwvlak aan de Rijdt-Julianalaan. Er bestaat derhalve geen aanleiding een meer gedetailleerde verbeelding aan het ontwerp te verbinden.	
9.1 Begripsbepalingen. Door initiatiefnemer worden voorkomende begrippen opgesomd die zijn opgenomen in de regels van het ontwerpbestemmingsplan. Voor Indieners is het onduidelijk wat met deze begrippen wordt bedoeld en wat daardoor mogelijk is binnen de bestemming.	De opgesomde begrippen door Indieners komen inderdaad voor in de bestemmingsomschrijvingen en zijn niet als zodanig opgenomen in de begripsomschrijvingen van artikel 1. De opgesomde begrippen staan in al onze bestemmingsplannen zo genoemd onder de 'bestemmingsomschrijvingen' per artikel. Deze begrippen zijn in den lande uniform in de regels van bestemmingplannen. De begrippen die niet zijn opgenomen inde begripsbepalingen worden in beginsel geacht van algemene bekendheid te zijn en geen nadere duiding te behoeven om de planregels nader te duiden. Om aan indieners tegemoet te komen, zijn de begrippen die zijn opgenomen in de uniforme planregels en die in dit plan worden gebezigd, opgenomen in artikel 1 van de planregels.	Begripsbepalingen zijn opgenomen in de uniforme planregels en in dit plan gebruikt.
9.2 Bestemming 'Wonen' Indieners en menen dat ten onrechte geen onderscheid is gemaakt tussen de functie wonen en de andere bestemmingen genoemd in artikel 5.1 onder b t/m h van de regels. 9.2.1 Hoofdfunctie Het is voor Indiener niet duidelijk welke hoofdfunctie voor de verschillende	Indiener merken terecht op dat er geen onderscheid is gemaakt tussen de functie wonen en de andere bestemmingen. In de regels wordt bedoeld dat de andere bestemmingen ook mogelijk zijn naast de bestemming wonen. Het kan niet zo zijn dat een parkeerterrein mogelijk wordt gemaakt binnen de bestemming Wonen, omdat de bestemmingsomschrijving 'parkeervoorzieningen' is opgenomen. Hiermee wordt bedoeld dat parkeervoorzieningen, lees parkeerplaatsen, mogelijk zijn	

	bestemmingen geldt.	binnen de bestemming wonen.	
9.2.2	Internetwinkels Indieners menen dat internetwinkels niet ondergeschikt zijn aan de woonfunctie en kunnen als hoofdfunctie in gebouwen worden gevestigd. Indieners vrezen dat bestellingen door Afnemers kunnen worden opgehaald en dat in volumineuze goederen mag worden bevoorraad, waardoor de verkeer aantrekkende werking zal toenemen er de parkeernormen niet worden gehaald.	Ook hier geldt dat de hoofdbestemming wonen is en dat binnen deze bestemming ook een internetwinkel, uitsluitend in categorie 1 van de bedrijfsactiviteiten mogelijk maakt. Met betrekking tot internetwinkels hebben wij als gemeente Druten nog aanvullend beleid dat is opgenomen in het 1e periodieke plan als bijlage 3. Bij een internetwinkel in categorie 1 komt alleen een elektronische transactie tot stand. Ter plaatse worden alleen administratieve handelingen verricht. Er is sprake van een virtuele internetwinkel omdat er naast administratieve handelingen geen verdere activiteiten plaatsvinden. De goederen zijn alleen via het internet te bekijken en te bestellen. Overlast voor omwonenden zal bij deze vorm van internetwinkel niet aan de orde zijn.	‘Beleidsnotitie internetwinkels ’uit het 1e periodieke plan als bijlage opnemen bij de Regels.
9.2.3	Vrije beroepen Indieners merken op dat de Vrije beroepen niet is gedefinieerd in de begripsbepalingen. En ook hier wordt weer geen rekening gehouden met een toename aan verkeer aantrekkende werking en parkeren.	Vrij beroep: volgens onze uniforme planregels gedefinieerd als: het uitoefenen van een beroep of het beroepsmatig verlenen van diensten. Hieronder wordt verstaan: de uitoefening van tand- en dierenarts, fysiotherapeut, advocaat, accountant, notaris en makelaar door de gebruiker van de woning. Het exploiteren van een prostitutiebedrijf wordt niet onder een vrij beroep begrepen. Voor het parkeren, verwijzen wij naar onze reactie onder 12.	De begripsbepaling ‘vrije beroepen’ opnemen in Artikel 1 van de Regels.
9.2.4	Bouwvlak Indieners hebben geconstateerd dat het bouwvlak ‘Wonen’ gelijk is aan het bestemmingsvlak ‘Wonen’ en er is geen bebouwingspercentage opgenomen.	Hier is gekozen voor een flexibel bestemmingsplan, waarin we de bouwvlakken nog niet wilden vastleggen, maar wel de voorgevelrooilijn. Er is inderdaad geen bebouwingspercentage opgenomen, maar wel een maximaal aantal woningen voor het	
9.2.5	Dakterrassen Indieners menen dat het toestaan van		

dakterrassen binnen dit dichtbebouwde plangebied stedenbouwkundig onaanvaardbaar is, omdat het ten koste gaat van een goed woon- en leefklimaat van de aangrenzende percelen. 9.2.6 Bijbehorende bouwwerken Indieners menen dat door artikel 5.2.2.g niet voldaan wordt aan de in de toelichting aan gehaalde doorzichten tussen de bebouwing. (zie ook punt 5 van deze zienswijze).	gehele bouwvlak aan de Rijdt en Julianalaan. Het college heeft hier in haar besluit van 8 maart 2016 mee ingestemd. Indieners menen dat door het toestaan van dakterrassen inkijk zal plaatsvinden op de aangrenzende percelen. Hiervoor kan door de eigenaren van de aangrenzende percelen een verzoek om tegemoetkoming in planschade worden ingediend. Nadat de planologische mutatie onherroepelijk is geworden. Indieners merken dit terecht op en om er voor te zorgen dat er wel doorzichten zijn tussen de bebouwing is een nieuw artikel in de regels opgenomen (zie ook onder 5 van deze zienswijze): Daarnaast zijn op de onderdelen 9.2.1 t/m 9.2.6 uit deze zienswijze ook de artikelen 5.3 t/m 5.6 van de Regels van toepassing.	
9.3 Bestemming 'Groen' Indieners merken op dat voorzieningen voor verblijf en recreatie via artikel 3.1.a en 3.1.f rechtstreeks zijn toegestaan en dat er geen bepalingen zijn opgenomen onder welke voorwaarden deze zijn toegestaan. Vervolgens ontbreken de begripsbepalingen hiervan in artikel1.	Indieners merken dit terecht op.Er zijn geen bepalingen opgenomen onder welke voorwaarden recreatie en voorziening voor verblijf binnen de bestemming Groen zijn toegestaan en de begripsbepalingen ontbreken . Om de veronderstelde onzekerheid weg te nemen laten wij de artikelen vervallen. Het is niet de bedoeling van de initiatiefnemer in het gebied met de bestemming Groen enige voorziening voor verblijf te bouwen of enige vorm van recreatie in het binnenterrein te laten plaatsvinden.	In de Regels onder artikel 3.1 de onderdelen a en f laten vervallen.
9.4 Evenementen Indieners geven aan dat in artikel 9.3 van de planregels is bepaald dat alle gronden tevens bestemd zijn voor evenementen (cultuur en	Indieners merken terecht op dat artikel 9.3 niet thuis hoort in dit bestemmingsplan. Dit artikel is abusievelijk opgenomen. Ook gelet op artikel 3.1 onder h is het beter om dit artikel te laten vervallen, omdat de initiatiefnemer geen evenementen gaat	In de Regels onder artikel 3.1 het onderdeel h laten vervallen en artikel 9.3 geheel laten vervallen.

expositie). Daarnaast zijn de evenementen niet in de begripsbepalingen gedefinieerd en zijn er geen bepalingen opgenomen waaronder een evenement is toegestaan. Indieners pleiten dan ook voor om evenementen uit het bestemmingsplan te verwijderen of regels toe te voegen.	organiseren op het binnenterrein met de bestemming Groen.	
9.5 Ontbreken van de parkeernormen Indieners merken op dat de parkeernormen ontbreken en zijn van mening dat het ontbreken van de parkeernormen in de planregels het ontwerpbestemmingsplan rechtonzeker maakt.	Indieners merken terecht op dat de parkeernormen ontbreken. In de toelichting van het ontwerpbestemmingplan is duidelijk uiteengezet dat de Nota Parkeernormen Druten 2011 van toepassing is, maar in de planregels wordt hier niet naar verwezen. De verwijzing naar de Nota Parkeernormen Druten 2011 wordt opgenomen in de planregels.	Nota Parkeernormen Druten 2011 onderdeel laten uit maken van de Planregels en deze als bijlage 4 toevoegen aan deze planregels.
9.6 Geen beperkingen ten aanzien van windmolens Indieners maken ernstig bezwaar tegen deze energievoorziening, nu geen onderzoek is gedaan naar de geluidproductie of slagschaduw van deze windmolens.	De regels in 3.2.2.b zijn van toepassing op alternatieve energievoorzieningen zoals zonnepanelen en niet op windmolens van 15 meter hoog. Op deze hoogte kan een windmolen ook niet rendabel geïnstalleerd worden. De tekst in artikel 3.2.2 onder b en artikel 3.1 onder k zal hierop aangepast worden. Tevens zal dit in de toelichting worden verwerkt.	In de Regels onder artikel 3.1 onder k en 3.2.2 onder b de woorden “zoals zonnepanelen” vervangen door “windmolens uitgezonderd”. In de Toelichting op pag. 22 tekst hierop aanpassen.
9.7 Voorwaardelijke verplichting Indieners geven aan dat het voor hun onduidelijk is op welke wijze zeker is gesteld dat het landschapsplan zoals omschreven in de toelichting op pagina 40 en weergegeven op tekening S6-307 d.d. 19-01-2018 daadwerkelijk wordt uitgevoerd en in stand wordt gehouden. Indiener verzoeken om hiervoor een	Indieners merken terecht op dat er geen zekerheidsstelling voor het aanleggen van de beplanting is opgenomen in de Planregels. Langs de Julianalaan zijn vijf bomen in eigendom van de gemeente aanwezig en op het voorterrein van kavel 52 is een bomenlaantje aanwezig. Deze bomen komen niet voor op de gemeentelijke Groenkaart en kunnen zonder vergunning en zonder herplantplicht worden verwijderd. De initiatiefnemer heeft zelf voorgesteld ter compensatie voor het kappen van de	De tenuitvoerlegging van het door initiatiefnemer opgestelde landschapsplan opnemen als voorwaardelijke verplichting in de planregels. Het

voorwaardelijke verplichting op te nemen in de Planregels.	betreffende bomen een landschapsplan uit te voeren voor de totale inbreidingslocatie Rijdt 52-56. Vanuit de gemeente is hierop positief gereageerd en geadviseerd om langs de erf grens op de privé grond van de toekomstige eigenaren bijvoorbeeld hagen of leibomen of een combinatie daarvan te planten en hiervoor een instandhoudingsverplichting voor op te nemen in de verkoopcontracten. De initiatiefnemer heeft dat advies overgenomen in het bijgevoegde landschapsplan in bijlage 4. De uitvoering van dit plan wordt als voorwaardelijke verplichting opgenomen in de planregels.	landschapsplan als bijlage opnemen.
Hoofdstuk D. Overige opmerkingen 10. Waardevermindering woningen Indieners geven aan dat door het huidige planvoornemen het uitzicht vanuit de woning Rijdt 58 geheel wordt weggenomen en ook het uitzicht van de woningen Rijdt 50 en 75, Hertenkamp 24 en 45 en Julianalaan 2 en 4 ten opzichte van het oorspronkelijke open karakter van het plangebied. Hierdoor heeft het nieuwbouwplan een nadelige invloed op de waarde van de genoemde woningen. Indieners verzoeken hierbij om compensatie van deze waardevermindering van de bovengenoemde woningen.	De zienswijzenprocedure van een bestemmingsplan is niet het platform om over een eventuele waardevermindering van de woningen van Indieners en een discussie te voeren. Voor financiële schade ten gevolge van een bestemmingsplan (planschade) kent de Wet ruimtelijke ordening een aparte procedure zoals vermeld in Afdeling 6.1 van die wet. Een eventuele waardevermindering komt in die procedure aan de orde. Er kan een verzoek om vergoeding van planschade worden ingediend binnen vijf jaar nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden. De Wet ruimtelijke ordening voorziet op aanvraag in tegemoetkoming van een vermindering van de waarde van een onroerende zaak indien die als gevolg van een bestemmingplan ontstaat (planschade), voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd.	Geen
11. Titel ontwerpbestemmingsplan	Zowel de titel van de Toelichting, Regels en Verbeelding van het	In artikel 1.1 van de

Indieners merken op dat er geen uniforme benaming voor het ontwerpbestemmingsplan wordt gehanteerd.	ontwerpbestemmingsplan zijn gelijkluidend. Tevens is deze benaming aan het slot van de Regels ook als citeertitel vermeld. Wel is in artikel 1.1 abusievelijk de schrijffout 'Afferden' in plaats van 'Horssen' opgenomen. Dit zullen wij aanpassen en er tevens voor zorgen dat de benaming bij het ter inzage leggen van het bestemmingsplan ook hetzelfde is.	Regels de schrijffout 'Afferden' vervangen door 'Horssen'.
Hoofdstuk E. Veiligheid en parkeren 12. Verkeersveiligheid en parkeerchaos Indieners zijn van mening dat de maatvoering van de parkeerplaatsen zoals op genomen in de Parkeernota Druten 2011 en het inrichtingsplan te minimaal is. Als gevolg daarvan zal men niet op de daarvoor bedoelde plaatsen parkeren, maar een parkeerplaats in de openbare ruimte zoeken. Vervolgens zijn Indieners van mening dat de flexibele regels van het bestemmingsplan waarin internetwinkels, vrije beroepen en beroepen aan huis rechtstreeks zijn toegestaan een parkeerchaos kunnen veroorzaken op de Rijdt. Bovendien is de verkeersaantrekkende werking van deze functies niet onderzocht.	De gehanteerde maatvoering voldoet aan de NEN 2443, deze maatvoering is correct vastgelegd in de Nota 'Parkeernormen 2011' gemeente Druten. Dat andere gemeenten, zoals gemeente West Maas en Waal, een grotere maat hanteren doet daar niet aan af. Het ontwerpbestemmingsplan maakt het inderdaad mogelijk om internetwinkels, vrije beroepen en beroepen aan huis toe te staan. In de hiervoor aangehaalde Nota Parkeernormen 2011 gemeente Druten is vastgelegd dat voor die functies extra parkeerplaatsen vereist zijn. Hiermee is derhalve rekening gehouden in het ontwerpbestemmingsplan. Gelet op de overgelegde parkeerbalans bij het ontwerpbestemmingsplan, die voldoet aan onze Nota parkeernormen vinden wij de veiligheid voor fietsers en voetgangers voldoende gewaarborgd, omdat er ons in ziens hierdoor geen sprake is van veelvuldig parkeren op de Rijdt. Met betrekking tot de verkeersveiligheid voor met name verkeer vanuit de Julianalaan, vinden wij dat er geen sprake is van onoverzichtelijkheid. Als voldoende ver tot op de Rijdt met het voertuig en /of fiets wordt doorgereden is het overzicht op de Rijdt ons inziens voldoende. De bebouwing staat zowel aan de	Geen

Daarnaast vinden Indieners dat de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers door het parkeren op de Rijdt had moeten worden onderzocht en ook nu een woning wordt gebouwd op de hoek Rijdt/ Julianalaan in verband met overzicht op de Rijdt.	Rijdt als de Julianlaan drie meter uit de molgoot van de weg. Deze afstand vinden wij als gemeente voldoende zodat een verkeersveiligheidsonderzoek niet noodzakelijk is.	
Hoofdstuk F. Conclusie Indieners zijn van mening dat dit ontwerpbestemmingsplan voor de omwonenden een podium voor overlast creëert. Het plan is daarmee in strijd met de goede ruimtelijke ordening en met een goed woon- en leefklimaat in de omgeving van het plangebied. Indieners verzoeken dan ook om het bestemmingsplan niet vast te stellen.	Deze mening om het bestemmingsplan niet vast te stellen delen wij niet. Wij vinden dat -mede gelet op de bovenstaande voorgestelde aanpassingen en wijzigingen- het bestemmingsplan voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening. Het woon- en leefklimaat van de direct omwonenden wordt hierdoor niet op onaanvaardbare wijze aangetast.	Geen
Samenvatting zienswijze 3	**Reactie op zienswijze 3**	**Gevolgen voor bestemmingsplan**
Indiener, lees initiatiefnemer, wenst twee muurdelen met daarin een poort en daarachter twee bergingen te bouwen in de bestemming ‘tuin’ van het onderhavige ontwerpbestemmingsplan. Tot nu toe is aan de bovengenoemde gewenste situering door het college goedkeuring onthouden. Indiener draagt de volgende argumenten aan:	In het kader van de voorliggende planontwikkeling is door Architektenburo Otto van Dijk een studie-analyse gemaakt (zie bijlage 8 bij de toelichting). In deze studie-analyse is door de initiatiefnemer de situering van het bouwvlak/bestemmingsvlak “Wonen” gemotiveerd. Tevens heeft Indiener/initiatiefnemer in deze studie-analyse voorgesteld om de rooilijn vast te stellen op 3 meter van de achterkant van de molgoot van de Rijdt en vanaf de achterkant van de betonrand ter plaatse van de Julianalaan. Met dit voorstel voor de rooilijn aan de Rijdt en de Julianalaan heeft het college van burgemeester en wethouders in hun vergadering van 20 juli 2015 ingestemd. Waarmee voor beiden partijen de rooilijn en het bouwvlak/bestemmingsvlak voor het betreffende ontwerpbestemmingsplan vastligt. Dit waren ook de	Geen

	belangrijkste uitgangspunten voor het opstellen van het onderhavige ontwerpbestemmingsplan. Wij geven geen geen gehoor aan het verzoek van indiener (zie verder de onderstaande reactie) om de beoogde tuinmuren van 1.80 meter hoog met poort, met daarachter twee bergingen door de -door het college vooraf vastgestelde- voorgevelrooilijn te bouwen in de bestemming 'tuin'. Dit is in strijd met de Regels in artikel 4 en artikel 5.2.2. 'Bijbehorende bouwwerken onder' f en g van het onderhavige bestemmingsplan.	
1. Een inbreidingsplan heeft minder flexibiliteit dan een uitbreidingsplan en is erg maatgevoelig. Een verschuiving van het bouwblok ad. Julianalaan richting groene open binnenterrein betekent een vermindering van uitzicht vanuit pand Rijdt 52 richting binnenterrein.	Indiener is van mening dat een inbreidingsplan minder flexibel is dan een uitbreidingsplan en erg maatgevoelig is. Deze mening delen wij niet omdat bij de ontwikkeling van ieder plan altijd gekeken moet worden naar een goede ruimtelijke kwaliteit. En of het nu een inbreidingsplan of uitbreidingsplan betreft het zal altijd moeten passen en/of worden afgestemd op de bestaande woonomgeving, zodat er sprake is van een goed woon- en leefklimaat. Het door indiener aangedragen argument dat door de verschuiving van het bouwblok het uitzicht vanuit het pand Rijdt 52 wordt verminderd, wordt ook bevestigd door de bijgevoegde brief van de betreffende bewoner. Alle reden dus om het bouwvlak aan de binnenzijde niet te vergroten en zo te laten. Het staat de initiatiefnemer vrij om met de hoofdbebouwing en de bijgebouwen te schuiven als de bebouwing maar binnen het bouwvlak plaatsvindt.	Geen
2. Het niet kunnen positioneren van bergingen aan eigen tuin en/of carport geeft een lastige verkoop in een dorpse setting en een stevige waardevermindering van alle vier de	Indiener Het is aan de initiatiefnemer hoe hij het bestemmingsvlak gelegen aan de Julianalaan indeelt, met of zonder bergingen, als er maar voldaan wordt aan de regels en uitgangspunten van het onderhavige bestemmingsplan. De	Geen

	woningen.	conclusie van de makelaar dat het zonder bergingen een lastige verkoop gaat worden en een stevige waardevermindering van de 4 woningen oplevert kan aanleiding vormen voor de initiatiefnemer om de verkavelingsopzet te herzien. Maar wel zo dat het past binnen de regels van het onderhavige bestemmingsplan.	
3.	De vier starterswoningen worden gerealiseerd in twee haaks op de straat gesitueerde woonvolumes. Ter bereiking van privacy zijn de kopgevels van beiden woonvolumes en de gevels van de bergingen blind uitgevoerd. De starterswoningen hebben naast de eigen patiotuin een besloten gezamenlijke woonhof en waarvan de hof middels een poort is afgesloten van de straat. De besloten woonhof wordt op de erfgrens langs de straat, op eigen grond van de starterswoningen, afgeschermd middels een gemetselde muur van 1.8 meter hoog met daarin een poort. De beiden gemetselde muurdelen worden voorzien van gevelbegroening.	Wij verwijzen naar onze reactie hierboven.	Geen
4.	De beoogde beiden bergingen zijn gesitueerd tussen de gemetselde muurdelen en de gesloten gevels van de beiden bouwvolumes. Daarmee worden brandgevaarlijke houten bergingen voorkomen. Ter bereiking van de kwalitatieve uitstraling bevindt zicht achter de beide muurdelen de opstelplaats van de	De kwalitatieve uitstraling, brandgevaar en opstelplaatsen voor containers dienen geregeld te worden in het kader van de aanvraag om omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen.	Geen

afvalcontainers, zodat deze niet zichtbaar zijn.		
5. Buren aan de Julianastraat en Rijdt hebben tegen deze duurzame oplossing van muur met poort en daarachter bergingen; geen bezwaar, temeer daar privacy, duurzaamheid en kwaliteit, door de ontwerpuitgangspunten voldoende zijn gewaarborgd (zie bijgevoegde ondergetekende petitie).	Het feit dat de buren akkoord zijn (via getekende petitie) met de plaatsing van tuinmuren met poorten en daarachter bergingen, maakt niet dat deze ook in strijd met de regels van het onderhavige bestemmingsplan gebouwd mogen worden. Voorgaande vormt voor de gemeente geen reden om hieraan medewerking te verlenen.	Geen
6. De gevelbegroening is een voortzetting van de te handhaven schuur met gevelbegroening op het erf Rijdt 52. Het advies van architectuurhistoricus M. Kruidenier 'De onderste Steen' ondersteunt dit ontwerpuitgangspunt.	Dit gaat voorbij aan de strijdigheid met het onderhavige bestemmingsplan. Dergelijk bebouwing voor de voorgevelrooilijnen past niet ook niet in het huidige straatbeeld van de Julianalaan, waar dit afgezien van het bijgebouw van de boerderij Rijdt 52 verder in de straat niet voorkomt. Refereren aan deze enige uitzondering is naar onze mening niet steekhoudend. De voorgestelde woonbebouwing aan de Julianalaan heeft in zijn opzet en verschijningsvorm niets te maken met een boerenerf.	Geen
7. Als voor verschuiving bouwblok wordt gekozen ontstaat er door deze verschuiving enerzijds een verminderende relatie tussen pand 52 en het binnenterrein en anderzijds ontstaat er langs de Julianalaan een niet functionele brede groenstrook waarvan het ongewis is wie het onderhoud hiervoor dient uit te voeren. Waardoor deze groenstrook mogelijk een hondenpoepterrein wordt.	Wij zijn en blijven van mening dat de initiatiefnemer een andere oplossing voor het vraagstuk moet zoeken en daartoe zo nodig het aantal woningen en/of de positionering ervan aan te passen zodat het past in het onderhavige bestemmingsplan.	Geen

3. Ambtshalve wijzigingen

De volgende ambtshalve wijzigingen zijn het in bestemmingsplan (regels en/of verbeelding) aangebracht:

- De Beleidsnota 'Internetwinkels wordt toegevoegd als Bijlage 3 aan de Regels.
- De Nota parkeernormen gemeente Druten wordt toegevoegd als Bijlage 4 aan de Regels.

http://beta.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0225.BPperiodiekstb01-1704/b_NL.IMRO.0225.BPperiodiekstb01-1704_3Beleidsn..etwinkels.pdf

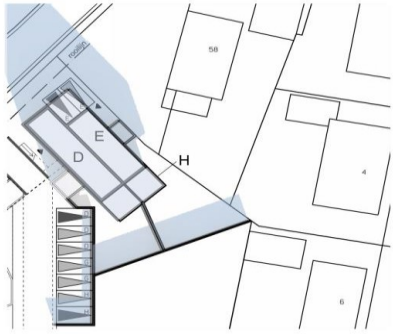
http://beta.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0225.BPperiodiekstb01-1704/b_NL.IMRO.0225.BPperiodiekstb01-1704_2NotaPark..nteDruten.pdf

Gemeente Druten

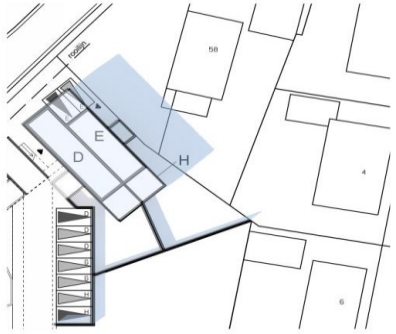
Bijlage 1 NAW Gegevens ingekomen zienswijzen

Gemeente Druten

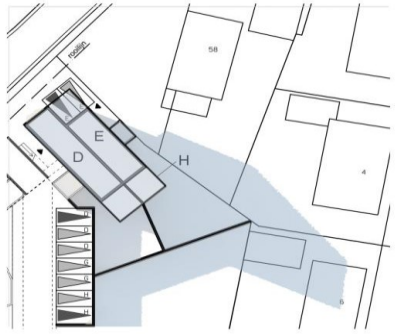
Bijlage 2 Onderbouwing schaduwwerking

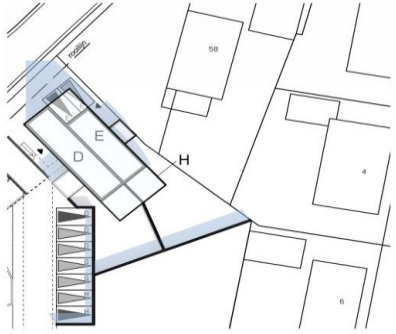
Bezonningsstudie - 21 maart 10:00 uur

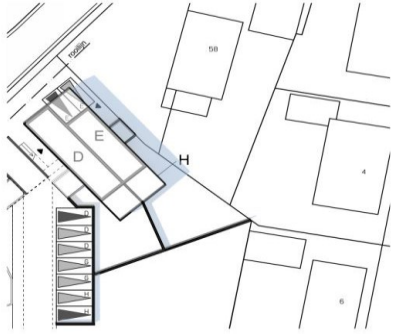
Bezonningsstudie - 21 maart 14:00 uur

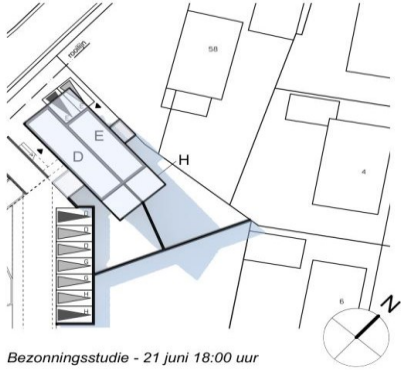
Bezonningsstudie - 21 maart 18:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 10:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 14:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 18:00 uur

BIJLAGE 5 -1

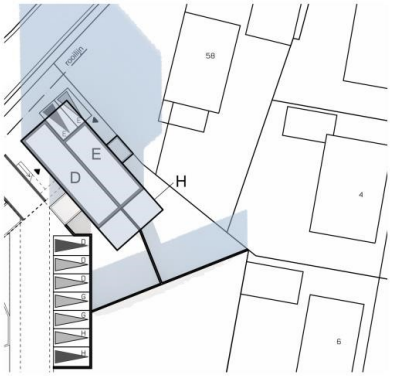
BEZONNINGSSTUDIE
ROOILIJN 3 METER

360

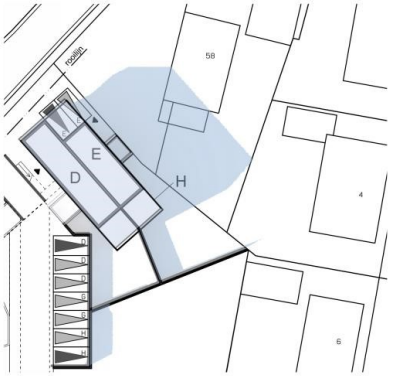
10-09-2018

schaal 1:500

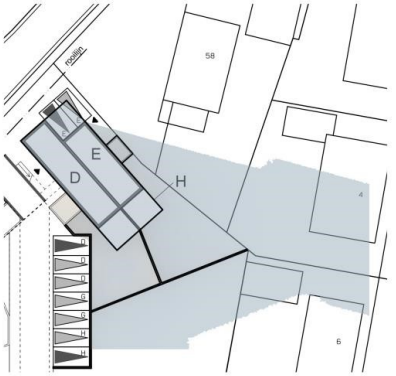
ARCHITEKTENBURO OTTO VAN DIJK - HORSSEN T: 0487-542144 E: architektenburo@ottovandijk.nl / i.s.m. ir A. van Dijk AVD ARCHITECTUUR

Bezonningsstudie - 21 oktober 10:00 uur

Bezonningsstudie - 21 oktober 14:00 uur

Bezonningsstudie - 21 oktober 18:00 uur

BIJLAGE 5 -2

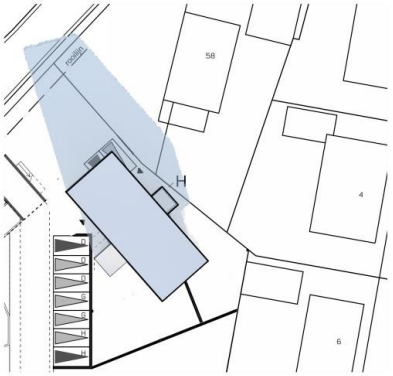
BEZONNINGSSTUDIE
ROOILIJN 3 METER

360

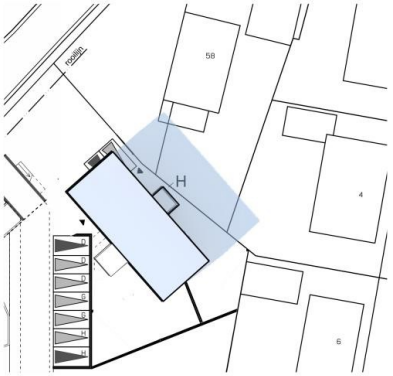
10-09-2018

schaal 1:500

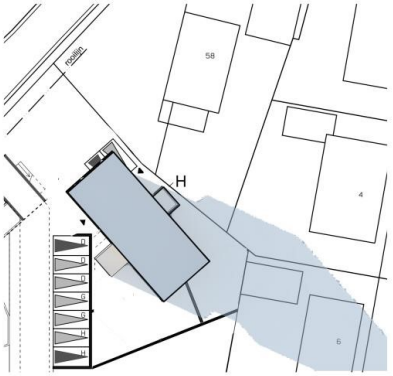
ARCHITEKTENBURO OTTO VAN DIJK - HORSSEN T: 0487-542144 E: architektenburo@ottovandijk.nl / i.s.m. ir A. van Dijk AVD ARCHITECTUUR

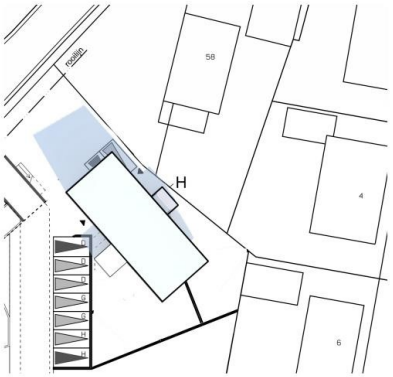
Bezonningsstudie - 21 maart 10:00 uur

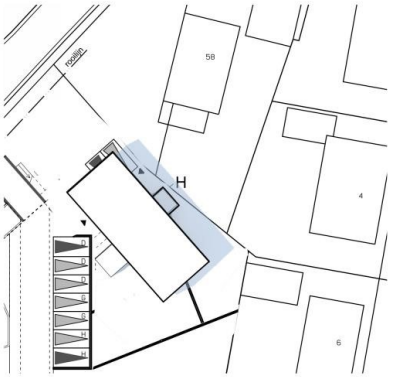
Bezonningsstudie - 21 maart 14:00 uur

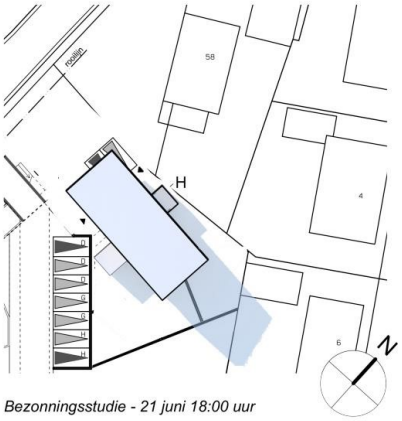
Bezonningsstudie - 21 maart 18:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 10:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 14:00 uur

Bezonningsstudie - 21 juni 18:00 uur

BIJLAGE 5 -3

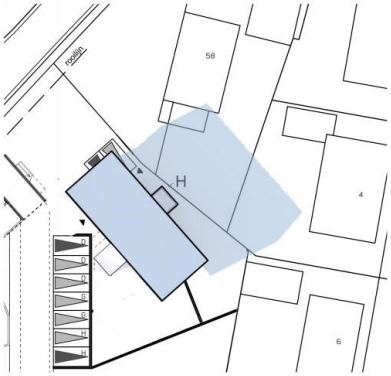
BEZONNINGSSTUDIE
ROOILIJN VOORSTEL INDIENERS 360

10-09-2018 schaal 1:500

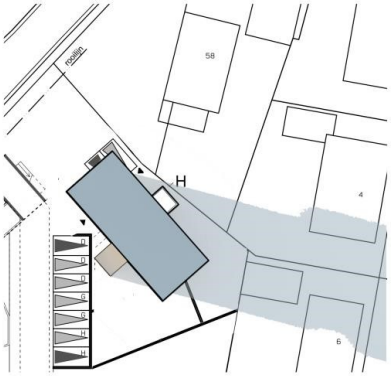
ARCHITEKTENBURO OTTO VAN DIJK - HORSSEN T: 0487-542144 E: architektenburo@ottovandijk.nl / i.s.m. ir A. van Dijk AVD ARCHITECTUUR

Bezonningsstudie - 21 oktober 10:00 uur

Bezonningsstudie - 21 oktober 14:00 uur

Bezonningsstudie - 21 oktober 18:00 uur

BIJLAGE 5 -4

BEZONNINGSSTUDIE
ROOILIJN VOORSTEL INDIENERS 360

10-09-2018 schaal 1:500

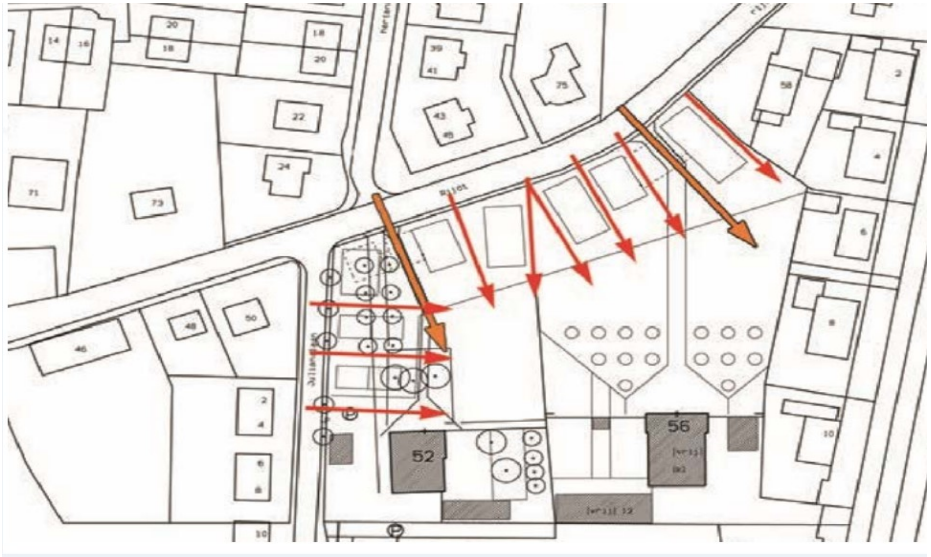
ARCHITEKTENBURO OTTO VAN DIJK - HORSSEN T: 0487-542144 E: architektenburo@ottovandijk.nl / i.s.m. ir A. van Dijk AVD ARCHITECTUUR

Gemeente Druten

Bijlage 3

Opnemen in de Toelichting: Waarde – Openheid (dubbelbestemming)

De gronden binnen de bestemming ‘Wonen’ hebben, de dubbelbestemming ‘Waarde - Openheid’ gekregen. Deze dubbelbestemming waarborgt het behoud van de openheid van het plangebied en in het bijzonder van de zichtlijnen zoals aangegeven in afbeelding 13 van bijlage 8 van de toelichting. Op deze gronden, waar de zichtlijnen staan aangegeven, is het bouwen van gebouwen en bouwwerken geheel uitgesloten, met uitzondering van erf- en terreinafscheidingen van maximaal 1 meter hoogte. Op de zijdelingse perceelgrenzen mag de bouwhoogte 2 meter bedragen, aangezien daardoor geen onevenredige verstoring van de zichtlijnen optreedt.
Voorts is een omgevingsvergunningstelsel opgenomen voor enkele werken en werkzaamheden die de openheid en de zichtlijnen mogelijk kunnen aantasten. Met het opnemen van de hierboven beschreven regeling, worden de gronden met de dubbelbestemming ‘Waarde - Openheid’ uitgesloten van het begrip ‘bebouwingsgebied’ als bedoeld in het Besluit omgevingsrecht (Bor). Daarmee vervallen de mogelijkheden om vergunningsvrije bijbehorende bouwwerken op te richten op deze gronden.
Dit is wenselijk, omdat dergelijke bouwwerken een verstoring van de waardevolle openheid en een belemmering van de zichtlijnen kunnen veroorzaken.

afbeelding 13 van bijlage 8 van de toelichting

Gemeente Druten

Regels: Nieuw artikel 9 opnemen in Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 9 Waarde – Openheid

9.1 Bestemmingsomschrijving
De voor 'Waarde - Openheid' aangewezen gronden zijn, -gelden ter plaatse van de zichtlijnen zoals aangegeven in afbeelding 13 van bijlage 8 van de toelichting-, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor:
a. de bescherming en het behoud van de openheid van het binnenterrein aan de Rijdt 52-56; en
b. behoud van de zichtlijnen ter plaatse van deze gronden.

9.2 Bouwregels
Op of in deze gronden mogen, ongeacht hetgeen in overige bestemmingen is bepaald, geen bouwwerken worden gebouwd, anders dan erf- en terreinafscheidingen, waarvan de hoogte niet meer mag bedragen dan:
a. 2 meter voor zover gerealiseerd op de zijdelingse perceelgrens;
b. 1 meter voor het overige.

9.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden
a. Het is op de in lid 9.1 bedoelde gronden verboden zonder of in afwijking van een vergunning van het bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden uit te voeren of te laten uitvoeren:
1. het vergraven, egaliseren en ophogen van gronden alsmede de aanleg van wallen;
2. het bebossen of anderzins beplanten met houtachtige gewassen, waaronder begrepen het telen van bomen, struiken en heesters.

b. Het onder a. vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden welke:
1. behorende tot het normale onderhoud, gebruik en beheer;
2. reeds in uitvoering zijn, dan wel krachtens een verleende vergunning reeds mogen worden uitgevoerd op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan;

c. De werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden, bedoeld onder a, zijn uitsluitend toegestaan voor zover door de uitvoering daarvan, dan wel door de direct of indirect te verwachten gevolgen, geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de waarden bedoeld in lid 9.1.

Gemeente Druten

bestemmingsplan

"Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56"

PLANTOELICHTING

NL.IMRO.0225.BPhorRijdt5256-1903

Titel:	**Bestemmingsplan "Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56"**
Datum:	12-03-2018
Projectnummer:	2017.141
Status / versie:	Definitief / 12-03-2018
Particulier initiatiefnemer:	**De heer O.J.G.M. van Dijk**
Contactpersoon:	Otto van Dijk
(Post)adres:	Rijdt 56 6631 AT Horssen
Telefoon:	(0487) 542 144
E-mail:	architektenburo@ottovandijk.nl
Architect:	**Architektenburo Otto van Dijk**
Contactpersoon:	Otto van Dijk architekt avb
(Post)adres:	Bredestraat 12 6631 BC Horssen
Telefoon:	(0487) 542 144
E-mail:	architektenburo@ottovandijk.nl
Adviesbureau:	**Wintraecken Advies B.V.**
Auteur:	Teun van de Camp Msc. (planoloog) en mr. David Wintraecken (planjurist)
Contactpersoon:	David Wintraecken
(Post)adres:	Harry Bolsiuslaan 13 5481 BN Schijndel
Telefoon:	(073) 850 51 29 / (06) 146 488 29
E-mail:	info@wintraeckenadvies.nl
Website:	www.wintraeckenadvies.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en/of Wintraecken Advies.

Wintraecken Advies
planologisch adviesbureau

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5
1.1 Aanleiding en planbeschrijving 5
1.2 Planlocatie – bestaande situatie 6
1.3 Vigerend bestemmingsplan 8
1.4 Doelstelling bestemmingsplan 9
1.5 Leeswijzer 9
2. Ruimtelijk beleidskader 10
2.1 Inleiding 10
2.2 Rijksbeleid 10
2.3 Provinciaal beleid 14
2.4 Gemeentelijk beleid 17
3. Milieu- en ruimtelijke waardentoets 24
3.1 Geluid 24
3.2 Bodem 25
3.3 Water 27
3.4 Milieueffectrapportage 28
3.5 Luchtkwaliteit 29
3.6 Verkeer en parkeren 32
3.7 Archeologie 33
3.8 Cultuurhistorie 36
3.9 Flora en fauna 41
3.10 Bedrijven en milieuzonering / hinderlijke bedrijvigheid 43
3.11 Externe veiligheid 45
3.12 Fysieke belemmeringen: kabels en (buis)leidingen 47
4. Ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit 49
5. Juridische toelichting 55
5.1 Het bestemmingsplan als juridisch instrument 55
5.2 Systematiek van de regels 55
5.3 Bebouwing algemeen 56
5.4 Toelichting bestemmingen 56
6. Uitvoeringsaspecten 57
6.1 Economische uitvoerbaarheid 57
6.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid 57
7. Slotconclusie 59

Bijlagen

1. De Roever Omgevingsadvies, Wegverkeerslawaai inbreidingsplan Rijdt 52 – 56 te Horssen, Realisatie woningen, documentnummer: 20161140/C01/RK, 04-10-2016;
2. MILON, Verkennend bodemonderzoek Rijdt 52 en 56 te Horssen, projectnummer: 20151677, 18-07-2016;
3. MILON, Watertoets ter plaatse van Rijdt 52-56 te Horssen, projectnummer: 20151677-1, 06-04-2017;

3.1 Architektenburo Otto van Dijk, Tekening waterbergingsinfiltratie, 22-11-2016 laatst gewijzigd 19-01-2018;

4. Architektenburo Otto van Dijk, Principeverkaveling parkeerplaatsen en landschapsplan Rijdt 52 – 56, 19-01-2018;
5. Bureau voor Archeologie, Rapport 319: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen, projectnummer: 2015100602, 06-06-2016;
6. Blom Ecologie, Gewijzigde quickscan flora en fauna inbreidingslocatie Rijdt 52 en 56 te Horssen, kenmerk: BE/2018/008/r, 19-01-2018;
7. Architektenburo Otto van Dijk, Gewijzigde tekening kabeltracé energieleidingen vanaf Rijdt 52, 19-01-2018;
8. Architektenburo Otto van Dijk, Studie-analyse inbreidingslocatie Rijdt 52-56, d.d. 28-04-2015, ingediend: 12-05-2015;
9. Vooroverlegreactie provincie Gelderland d.d. 10-01-18;
10. Vooroverlegreactie Waterschap Rivierenland d.d. 29-01-2018;
11. Architectuurhistorisch advies onderzoeks-en adviesbureau De Onderste Steen nr. 1810 d.d. 03-05-2018
12. Bezonningsstudie Architektenburo Otto van Dijk d.d. 10-09-2019
13. Zienswijzennota

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en planbeschrijving

Particulier initiatiefnemer is voornemens om op de voor agrarische en tuindoeleinden bestemde, en momenteel voor tuindoeleinden in gebruik zijnde, gronden aan de voorzijde van de woningen Rijdt nummers 52 en 56 te Horssen, 12 grondgebonden woningen en 4 appartementen op te richten. De wooneenheden worden voornamelijk gesitueerd aan de Rijdt. Enkele van de woningen zijn geadresseerd aan / georiënteerd op de Julianalaan (zuidwestzijde). De grondgebonden woningen zijn zowel vrijstaand aan de Rijdt als geschakeld aan de Julianalaan. De 16 woningen zijn als volgt verdeeld: 4 grondgebonden geschakelde starterswoningen, 8 grondgebonden woningen en 4 kleine appartementen met bijbehorende bijgebouwen.

De 8 grondgebonden woningen (van verschillend formaat) zijn ondergebracht in 6 bouwvolumes, zodat er 2 bouwvolumes zijn gereserveerd voor eventuele rugzakwoningen. Van de 8 grondgebonden woningen zijn 6 woningen levensloopbestendig met een slaapkamer/douchemogelijkheid op de begane grond. Geheel conform de karakteristieken van de dorpse bebouwing van de Rijdt in Horssen bestaat dit bouwplan uit een diversiteit van woningtypen en woninggrootten gebouwd met wisselende korte rooilijnen van 3 meter vanaf de straat (gemeten vanaf achterkant betonband of vanaf achterkant molgoot) .

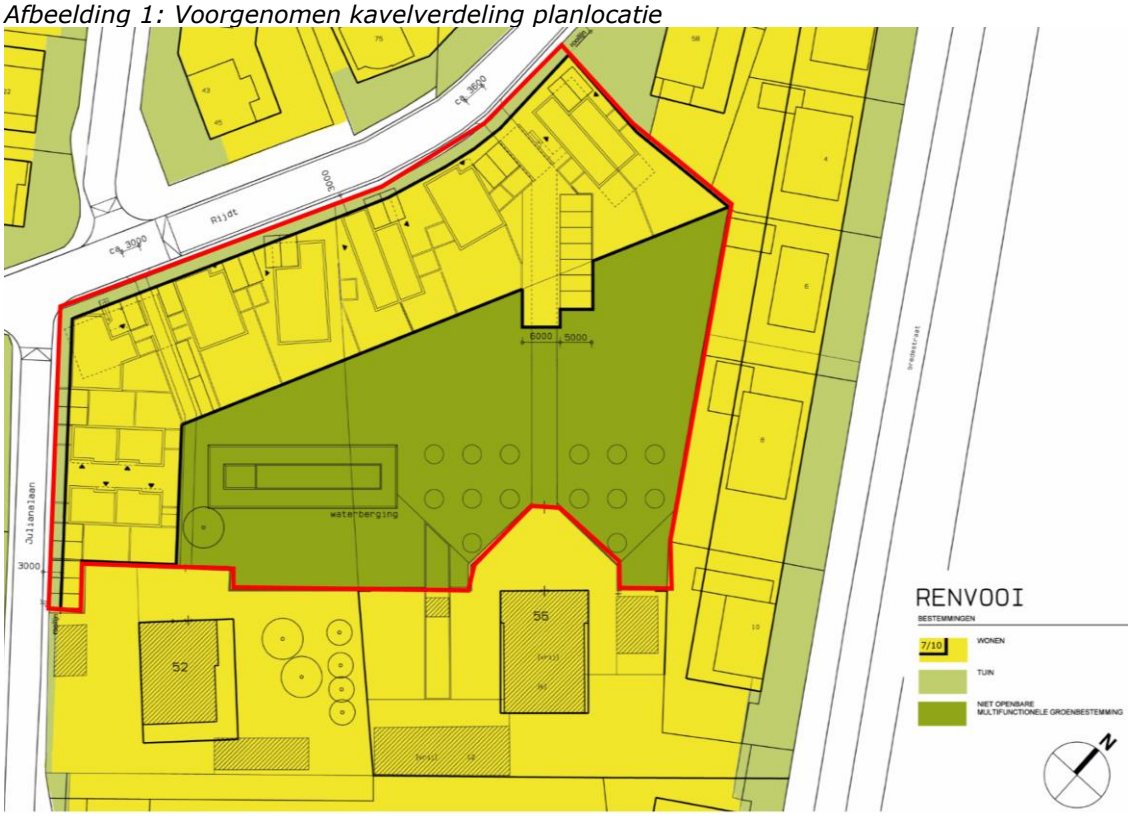
Het betreft een flexibel bestemmingsplan waar de vraag uit de markt bepaalt hoeveel woningen uiteindelijk worden gerealiseerd, met een maximum van 16 woningen, een vastgelegde rooilijn en met een vastgelegde bouwhoogte. De flexibiliteit bestaat verder onder andere uit de karakteristiek van een niet-aaneen gebouwde grondgebonden bouwmassa, waarvan het type en de (kavel)grootte nader, afhankelijk van de vragen, kan worden bepaald. Deze vraag uit de markt bepaalt ook of er rugzakwoningen worden gerealiseerd of niet. Uitgangspunt blijft dat het uitbreidingplan een differentiatie in woningtypen kent.

Met onderhavig initiatief wordt een open locatie binnen de bebouwde kom en aan een bestaand bebouwingslint, van bebouwing voorzien, dit conform de 'ladder voor duurzame verstedelijking': inbreiding gaat voor uitbreiding. De goot- en bouwhoogte van de woningen in het nieuwbouwplan sluiten aan op de goot- en bouwhoogte, zoals die gelden voor de aanwezige woningen in de directe omgeving van de planlocatie.

Het inbreidingsgebied is vanuit cultuurhistorisch en stedenbouwkundig oogpunt onlosmakend verbonden met de Rijdt en de beide voormalige boerderijen Rijdt 52 en 56. Gezien de prominente ligging van het gebied midden in het karakteristieke dorpsaanzicht van Horssen, is als uitgangspunt voor de stedenbouwkundige inpassing van het inbreidingsplan gekozen dat deze aansluit op deze cultuurhistorische context. Het inbreidingsplan bestaat uit een grote mate van 'maatwerk'.

Navolgende afbeelding geeft een principeverkaveling van de planlocatie weer, de definitieve verkaveling is afhankelijk van de vraag uit de markt. Binnen de rode lijnen is de planlocatie aangeduid. De kleine appartementen worden gerealiseerd op de eerste verdieping aan de Rijdt, boven de erfontsluitingen van de panden Rijdt 52 en 56.

Afbeelding 1: Voorgenomen kavelverdeling planlocatie

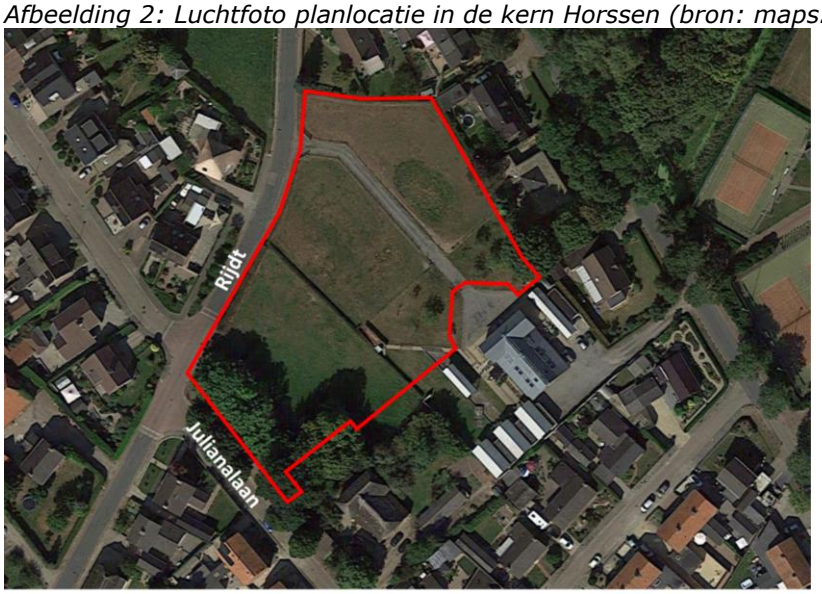
Het (bouw)plan betreft de herontwikkeling en herstructurering van het hiervoor nader gedefinieerde plangebied naar woningbouw met de daarbij behorende parkeervoorzieningen en (groen)inrichting. Er wordt geen nieuwe infrastructuur aangelegd, alle woningen worden rechtstreeks ontsloten vanaf de bestaande infrastructuur.

Het plan van initiatiefnemer, zoals hiervoor kort omschreven, is in strijd met het vigerende bestemmingsplan: woningbouw op de betreffende locatie is vooralsnog, planologisch-juridisch gezien, niet mogelijk. Zoals in het verdere vervolg van deze plantoelichting zal blijken, heeft het bestemmings- en bouwplan geen negatieve ruimtelijk-fysieke, logistieke en milieu-hygiënische gevolgen voor de plangebied en de directe omgeving ervan. Alle uitgevoerde onderzoeken en uitwerkingen ervan zijn reeds geaccordeerd door de gemeente.

1.2 Planlocatie – bestaande situatie

De planlocatie is gelegen in de kom van het dorp Horssen, op de hoek Rijdt, Julianalaan, binnen de gemeente Druten, Gelderland. De locatie is momenteel niet bebouwd en niet verhard. De omgeving van de locatie is in gebruik voor woondoeleinden en vormt onderdeel van de afronding van de bestaande dorpskern. Onderstaande luchtfoto geeft de planlocatie weer.

Afbeelding 2: Luchtfoto planlocatie in de kern Horssen (bron: maps.google.com)

Onderstaande afbeelding betreft een foto van de Rijdt op de planlocatie. Deze toont aan dat er sprake is van een open karakter binnen de dorpsgrenzen van Horssen.

Afbeelding 3: Foto van de planlocatie, gezien vanaf de Rijdt (bron: maps.google.com – streetview)

De omgeving van Horssen bestaat uit een groen gebied met een landelijke uitstraling. Horssen is gelegen ten zuiden van Druten en bevindt zich op geringe afstand van zowel rivier de Waal (noord) als rivier de Maas (zuiden). Navolgende afbeelding betreft een uitsnede van een luchtfoto.

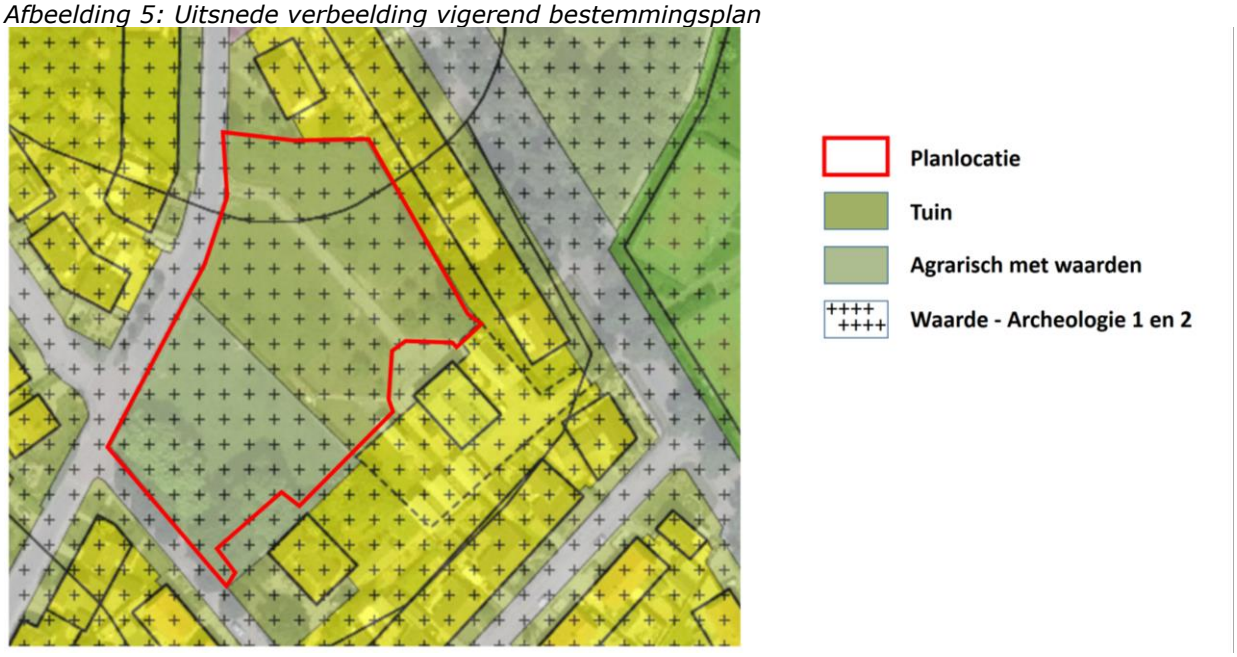
Afbeelding 4: Luchtfoto planlocatie ten opzichte van omgeving (bron: maps.live.com)

1.3 Vigerend bestemmingsplan

De planlocatie valt binnen de grenzen van het bestemmingsplan "Kom Horssen" uit 2012 Het plan is in 2017 op onderdelen aangepast c.q. aangevuld met het bestemmingsplan "Periodieke plan Gemeente Druten 2017". Binnen de vigerende regeling zijn de bestemmingen 'Agrarisch met waarden' en 'Tuin' van toepassing op de planlocatie. Tevens is de gehele planlocatie dubbel bestemd als 'Waarde – Archeologie 1 en 2'. Navolgende afbeelding betreft een uitsnede van het thans vigerende bestemmingplan.

Afbeelding 5: Uitsnede verbeelding vigerend bestemmingsplan

De voor 'Agrarisch met waarden' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. grondgebonden agrarische bedrijven;
b. behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke, cultuurhistorisch en ecologische waarden;
c. voorzieningen voor langzaam verkeer;
d. tuinen, erven en verhardingen;
e. groenvoorzieningen;
f. watergangen;
g. water en waterhuishoudkundige voorzieningen;
h. niet van toepassing

De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. grondgebonden agrarische bedrijven;
b. behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke, cultuurhistorisch en ecologische waarden;
c. voorzieningen voor langzaam verkeer;
d. tuinen, erven en verhardingen;
e. groenvoorzieningen;
f. watergangen;
g. water en waterhuishoudkundige voorzieningen;
h. niet van toepassing.

De voor 'Waarde – Archeologie 1' en 'Waarde - Archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming, mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.

De nieuwe hoofdbestemming 'Wonen' is vooralsnog niet mogelijk binnen de regels van het vigerende bestemmingsplan. Om onderhavig planvoornemen te realiseren dient een planherzieningsprocedure te worden doorlopen. Een en ander dient tevens te worden voorzien van de benodigde onderzoeken.

1.4 Doelstelling bestemmingsplan

Doelstelling van het flexibele bestemmingsplan "Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56" is om de realisatie van het onderliggende bouwplan planologisch en juridisch mogelijk te maken. Het bestemmingsplan besteedt aandacht aan de ruimtelijke en milieu-hygiënische effecten van de voorgenomen ontwikkeling. Onderzocht wordt hoe het plan zich verhoudt – zowel in negatieve als in positieve zin – tot de aanwezige functies en waarden van de planlocatie en de directe omgeving ervan. In dit kader worden, behalve het ruimtelijk-planologische beleid, alle ruimtelijke en milieu-hygiënische aspecten alsmede de ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit nader beschouwd.

Aan de volgende deels juridische voorwaarden dient te worden voldaan:
- het motiveren van de afwijking(en) van de geldende bestemming middels het opstellen van een bestemmingsplan;
- het met een bestemmingsplan aantonen van de ruimtelijk-fysieke, logistieke en milieu-hygiënische aanvaardbaarheid;
- het in procedure brengen van het bestemmingsplan.

Met dit bestemmingsplan wordt derhalve een planologische en juridische basis gelegd om de gewenste ruimtelijke ontwikkeling te kunnen realiseren. De met dit bestemmingsplan aangetoonde ruimtelijke en milieu-hygiënische aanvaardbaarheid heeft betrekking op het onderliggende bouwplan om de bouw van woningen te kunnen ontwikkelen in de planlocatie.

Het bestemmingsplan dient verder te voldoen aan de Wro en het Bro en de RO-Standaarden 2012:
- IMRO2012 (Informatie Model Ruimtelijke Ordening 2012);
- SVBP2012 (Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen 2012);
- STRI2012 (Standaard Toegankelijkheid Ruimtelijke Instrumenten 2012).

1.5 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken wordt aandacht besteed aan de verschillende aspecten van de ruimtelijke onderbouwing. Hoofdstuk 2 gaat in op het ruimtelijk-planologische beleidskader. Voor een beschrijving van de milieu-hygiënische en ruimtelijke aspecten wordt verwezen naar hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 behandelt de ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit van het plan. De juridische aspecten worden toegelicht in hoofdstuk 5 en het onderdeel economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 bevat de slotconclusie.

2. Ruimtelijk beleidskader

2.1 Inleiding

Wat betreft de verantwoordelijkheidstoedeling en bevoegdheidsverdeling zijn het Rijk, de provincies en de gemeenten verantwoordelijk voor hun eigen belangen. Rijk en provincies beschikken in de Wet ruimtelijke ordening over dezelfde bevoegdheden als gemeenten om hun eigen ruimtelijke belangen te kunnen uitvoeren. Er kan slechts sprake zijn van bemoeienis van Rijk of provincie met de gemeente, indien dat noodzakelijk is vanwege een nationaal respectievelijk provinciaal belang.

Daarnaast kunnen het Rijk en de provincies algemeen verbindende regels uitvaardigen en aanwijzingen geven om hun belangen veilig te stellen.

2.2 Rijksbeleid

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR), 2012
Toetsingskader
Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) van kracht geworden. Deze structuurvisie vormt de uitwerking van de ambities van het Rijk, op basis van haar verantwoordelijkheden, in Rijksdoelen en daarmee samenhangende nationale belangen op het gebied van een samenhangend ruimtelijk en mobiliteitsbeleid. Het Rijk heeft tot doel Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig te maken in een periode van economische conjunctuurschommelingen, klimaatverandering en toenemende regionale verschillen.

Het Rijk onderscheidt thans nog dertien nationale belangen. Uitsluitend op basis van deze belangen intervenieert het Rijk in de ruimtelijke ordening. Een groot deel van deze belangen leidt tot het reserveren van ruimte voor functies. Dit betreft dan bijvoorbeeld het reserveren van ruimte voor waterberging, militaire activiteiten en de uitbreiding van het hoofdwegennet. Deze belangen zijn vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening (Rarro).

Eén van de belangen die niet leidt tot een ruimtereservering is het belang van een ‘zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten’. In het kader van dit belang heeft het Rijk besloten om, ten behoeve van het verminderen van de bestuurlijke drukte en het neerleggen van verantwoordelijkheden bij decentrale overheden, de verstedelijkingsstrategie te wijzigen. Dit houdt in dat het bundelingsbeleid, verdichtingsbeleid, locatiebeleid voor bedrijven en voorzieningen, beleid voor basiskwaliteit, stedelijke netwerken, nationale landschappen en rijksbufferzones is afgeschaft en dat daar slechts één beleidslijn voor terug komt: de ‘ladder voor duurzame verstedelijking’. Deze 'ladder' heeft tot doel het principe van vraaggericht programmeren en het principe van zorgvuldig ruimtegebruik bindend voor te schrijven bij de afwegingen van gemeenten en provincies. Dit belang is als procesvereiste vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

Grondgedachte van de ‘ladder’ is dat een activiteit op meerdere locaties zou kunnen plaatsvinden en dat vervolgens de planologisch meest juiste locatie gekozen moet worden. Dat gaat uit van de activiteit. Hiermee wordt beoogd om de voorheen bestaande

praktijk, waarbij in veel gevallen een bestemming wordt gezocht voor een bepaalde locatie om te vormen.

Doorwerking (plan)gebied
Het voorliggende plangebied is niet gelegen in een gebied waarvoor van rijkswege een (relevante) ruimtereservering geldt. Uitsluitend het nationale belang van een 'zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten', als vervat in de ladder voor duurzame verstedelijking, is van toepassing op het onderhavige bestemmingsplan. Aan dit belang wordt navolgend getoetst.

Conclusie
Geconcludeerd kan worden dat het onderhavige plangebied niet gelegen is in een gebied waarvoor van Rijkswege een relevante ruimtereservering geldt. Aan de ladder voor duurzame verstedelijking wordt navolgend getoetst.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro), 2012
Toetsingskader
Het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) bevestigt in juridische zin die kaderstellende uitspraken. Op 30 december 2011 is het Barro in werking getreden met daarin een regeling voor een beperkt aantal onderwerpen. Op 1 oktober 2012 is het besluit aangevuld met regels voor de andere beleidskaders uit de SVIR en tevens uit het Nationaal Waterplan en het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening. Door de nationale belangen vooraf in bestemmingsplannen te borgen, wordt met het Barro bijgedragen aan versnelling van de besluitvorming bij ruimtelijke ontwikkelingen en vermindering van de bestuurlijke drukte. Een aantal onderwerpen is geregeld in de bij het Barro behorende Regeling algemene regels ruimtelijke ordening (Rarro).

Doorwerking (plan)gebied
Het plangebied is niet gelegen in een gebied waarvoor op basis van het Barro en Rarro een relevante ruimtereservering geldt. Daarnaast wordt niet in een ontwikkeling voorzien die raakt aan een van de nationale belangen.

Conclusie
Geconcludeerd kan worden dat het Barro en Rarro niet van toepassing zijn op onderhavig plan.

Ladder voor duurzame verstedelijking (artikel 3.1.6 lid 2 Bro), per 1 juli 2017
Toetsingskader
Met de inwerkingtreding op 1 oktober 2012 van artikel 3.1.6 lid 2 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) – de 'ladder voor duurzame verstedelijking' – geldt voor alle juridisch verbindende ruimtelijke plannen van decentrale overheden die (planologisch) nieuwe stedelijke ontwikkelingen mogelijk maken een bijzonder procesvereiste.

Het procesvereiste van het doorlopen van de Ladder is gebaseerd op één van de nationale belangen als opgenomen in de SVIR, opgesteld door het Rijk. Dit nationale belang houdt in dat, ten behoeve van een goed systeem van ruimtelijke ordening, een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij ruimtelijke besluiten plaats dient te vinden. Deze zorgvuldige afweging heeft tot doel om, vanuit een oogpunt van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, planologisch ongewenste versnippering en een onaanvaardbare leegstand te voorkomen.

Op 1 juli 2017 is het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) gewijzigd, waarbij een nieuwe Laddersystematiek geldt. Artikel 3.1.6, tweede lid, luidt nu als volgt:

De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, bevat een beschrijving van de behoefte aan die ontwikkeling, en, indien het bestemmingsplan die ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, een motivering waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien.

De Laddertoets moet worden uitgevoerd wanneer er sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. In artikel 1.1.1 onder i van het Bro is een nadere omschrijving van het begrip stedelijke ontwikkeling vastgelegd. Als stedelijke ontwikkeling wordt genoemd: *ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen.*

In het Bro is geen ondergrens voor de minimale omvang vastgelegd. Of er sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling in relatie tot de omgeving. Voor woningbouwlocaties geldt 'in beginsel' dat sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling als er meer dan 11 woningen gerealiseerd worden. Voor wonen is daarmee de lijn dat er vanaf 12 woningen sprake is van een stedelijke ontwikkeling.

De Laddertoets geldt alleen voor 'nieuwe' stedelijke ontwikkelingen. Beoordeeld moet dan worden of sprake is van een nieuw beslag op de ruimte. Daarvan is in het beginsel sprake als het nieuwe ruimtelijke besluit meer bebouwing mogelijk maakt dan er op grond van het voorheen geldende planologische regime aanwezig was of kon worden gerealiseerd. Daarnaast volgt uit jurisprudentie dat wanneer het een functiewijziging betreft, moet worden beoordeeld of er sprake is van een naar aard en omvang zodanige functiewijziging dat desalniettemin gesproken kan worden van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. Daarbij moet ook et ruimtebeslag betrokken worden.

In de nieuwe Ladder is het woord 'regionale' niet meer aanwezig. De Ladder bepaalt niet nader voor welk gebied de behoefte in beeld moet worden gebracht. Het is primair aan het bevoegd gezag om op basis van het ruimtelijk verzorgingsgebied van de stedelijke ontwikkeling te bepalen tot welk gebied de beschrijving van de behoefte zich moet uitstrekken. De aard en omvang van de stedelijke ontwikkeling bepaalt op welk niveau de afweging moet worden gemaakt.

De toelichting van het bestemmingsplan moet een beschrijving bevatten van de behoefte aan de nieuwe stedelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt. Daarbij is het niet relevant of het plangebied binnen of buiten bestaand stedelijk gebied ligt. In beide gevallen dient de plantoelichting een beschrijving van de behoefte te bevatten**.**
In artikel 1.1.1 onder h van het Bro is een nadere omschrijving van het begrip 'bestaand stedelijk gebied' vastgelegd. Als bestaand stedelijk gebied wordt aangemerkt: *bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur*.

Uit de definitie volgt dat er sprake moet zijn van een stedenbouwkundig samenstel van bebouwing. In de Nota van Toelichting wordt opgemerkt dat de kwalificatie bestaand stedelijk gebied afhangt van de omstandigheden van het geval, de specifieke ligging, de feitelijke situatie, het bestemmingsplan en de aard van de omgeving.

Doorwerking (plan)gebied
Is in het geval van onderhavig (bestemmings)plan sprake van een stedelijke ontwikkeling?

Ja, het betreft een ontwikkeling van maximaal 16 woningen die ruimtelijk en functioneel samenhang vertonen.

Is de stedelijke ontwikkeling 'nieuw'?
Ja, er is sprake van een functiewijziging en er komt meer bebouwing dan in het voorheen geldende planologische regime mogelijk was.

Wat is het ruimtelijke verzorgingsgebied?
Vanuit lokaal perspectief betreft dat Horssen met enige overloop uit de rest van de gemeente Druten.

Marktsituatie
De gemeente Druten streeft naar een evenwichtige woningmarkt met voldoende, goede, betaalbare, gevarieerde en passende woningen. Dit streven komt onder meer terug in haar beleid ten aanzien van wonen en woningbouw.

Zowel het provinciale als gemeentelijke beleid is gericht op het behouden van de leefbaarheid in kleine kernen. Dat is ook waar dit plan aan bijdraagt. Door te zorgen voor nieuwbouw creëren we enerzijds de mogelijkheid om te blijven wonen in de eigen dorpsgemeenschap. Aan de andere kant bieden we een woonmilieu aan dat door prijszetting, landelijk dorps en groen karakter ook een aantrekkelijke optie kan zijn voor woningzoekenden binnen het stedelijk gebied als geheel.

Samengevat kunnen we stellen dat in dit plan de woonconsument centraal staat. Het aanbod is afgestemd op de vraag die er is vanuit de lokale bevolking. En daarbij is er ruimte voor opvang van de regionale behoefte om doorstromers binnen de regio te houden.

Ligt de stedelijke ontwikkeling in bestaand stedelijk gebied?
De locatie ligt binnen bestaand stedelijk gebied conform de definitie in artikel 1.1.1 onder h van het Bro.

Is de behoefte op te vangen binnen het bestaand stedelijk gebied?
Zoals hiervoor reeds opgemerkt, is het woningbouwplan in eerste instantie bedoeld voor de groeibehoefte van de kern Horssen, als onderdeel van de totale regionale behoefte aan woningen.

Mede met het oog op de wens van de Gemeenteraad van Druten om te bezien of alsnog woningbouw in Horssen mogelijk gemaakt kan worden, gelet op de ladder van duurzame verstedelijking, de mogelijkheid van snelle realisering en de beschikbare voornemens tot woningbouwontwikkeling, is ter (gedeeltelijke) invulling van de vervangende ontwikkelingsrichting bij besluit van 23 september 2014, onder andere onderhavig planvoornemen aangewezen. In de praktijk betekent dit dat de gemeente binnen haar bestaande structuurvisie de vrijgekomen 'ruimte' van de 34 voorgenomen woningen in Horssen Oost, gedeeltelijk vervangt door ontwikkeling van 16 woningen aan de Rijdt – Julianalaan. De gemeente Druten zegt daarmee feitelijk dat onderhavige ontwikkeling passend is in het beleid van de gemeente Druten voor de langere termijn – de structuurvisie.

Aangezien de nieuwe woningen gesitueerd worden in de bestaande kern van Horssen is hier sprake van een (her)ontwikkeling op een inbreidingslocatie. Het bestaand stedelijk gebied wordt niet in oppervlakte uitgebreid. Het betekent ook dat voldoende gemotiveerd is dat dit plan en de ontwikkeling zien op zorgvuldig ruimtegebruik en niet leiden tot over-programmering op regionaal niveau. Zo is het woningbouwplan afgestemd met de subregio Nijmegen (onderdeel Wonen).

Het plan doet geen afbreuk aan de doelstellingen en uitgangspunten, zoals verwoord in de beleidsstukken van de gemeente Druten. Het voorliggende woningbouwplan is derhalve in overeenstemming met de gemeentelijke prioriteiten, beleidsdoelstellingen en uitgangspunten. Verwezen wordt naar paragraaf 2.4 (gemeentelijk beleid).

Conclusie
Het plan voldoet aan de Ladder voor duurzame verstedelijking.

2.3 Provinciaal beleid

Omgevingsvisie Gelderland
Toetsingskader
Op 9 juli 2014 hebben Provinciale Staten de Omgevingsvisie Gelderland vastgesteld. De Omgevingsvisie Gelderland vervangt het Streekplan en enkele andere structuurvisies. Deze visie richt zich formeel op de komende tien jaar, maar wil ook een doorkijk bieden aan Gelderland op een langere termijn. In de Omgevingsvisie Gelderland staat hoe de provincie denkt dat de omgeving er in de toekomst uit moet zien. Het gaat over verkeer, water, natuur, milieu en ruimtelijke ordening.

De provincie kiest er in deze Omgevingsvisie voor om vanuit twee hoofddoelen bij te dragen aan gemeenschappelijke maatschappelijke opgaven. Deze zijn:
1. een duurzame economische structuur;
2. het borgen van de kwaliteit en veiligheid van onze leefomgeving.

Deze twee hoofddoelen benadrukken de rol en kerntaken van de provincie als middenbestuur. Zij beïnvloeden elkaar. Economische structuurversterking vraagt om een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Dat is een goede bereikbaarheid en voldoende vestigingsmogelijkheden. Het betekent ook een aantrekkelijke woon- en leefomgeving met de unieke kwaliteiten van natuur, water en landschap in Gelderland.

Een gezonde economie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat vraagt om krachtige en innovatieve bedrijven enerzijds en een kwalitatief goed aanbod aan werklocaties woonlocaties en arbeidspotentieel anderzijds. De provincie spreekt hierbij in termen van kansen bieden en creëren, versterken van reeds aanwezige randvoorwaarden voor succes en beheer van het bestaande dat al goed is. Deze uitgangspunten koppelt de gemeente aan de verschillende functie in stad, dorp en platteland.

Wat het borgen van de kwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving betreft, streeft de provincie Gelderland naar een aantrekkelijke leefomgeving. Dit vergt een goede kwaliteit en beleving van de aanwezige natuur en landschap, een gezonde en veilige leefomgeving en water en ondergrond waarmee en waarop geleefd kan worden. Ter versterking van het bevorderen van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving gaat de provincie meer inzetten op de gevolgen voor de gezondheid. Uit de dialoog met partners, betrokkenen uit de samenleving, beleid van andere overheden en eigen analyses, komt naar voren dat aandacht wordt gevraagd voor een benadering die meer gericht is op gezondheidseffecten dan op het al dan niet halen van bepaalde normen.

Op het niveau van Oost Nederland werkt de provincie Gelderland samen met het Rijk, de provincie Overijssel, het gemeenschappelijk orgaan Arnhem-Nijmegen en Twente. Deze samenwerking krijgt concreet vorm in de Gebiedsagenda Oost-Nederland 2013. Deze gebiedsagenda beschrijft de gezamenlijke ambities en opgaven met een horizon tot

2030/2040. Het gaat om opgaven op het terrein van economische structuurversterking, energietransitie, corridors en water waarin Rijk, provincie en regio's ieder een rol hebben.

Een sterke gemeentelijke regie en regionale afstemming zijn op de woningmarkt onmisbaar: de gemeente stelt bestemmingsplannen vast, maakt afspraken met corporaties en andere partijen en koopt eventueel grond. Het inzicht groeit dat op termijn een vorm van strategisch voorraadbeheer nodig is. Dit beheer is gericht op alle woningen binnen een gemeente en liefst afgestemd met de regio. Dit is nodig om vraag en aanbod met elkaar in balans te brengen en houden. Dit vraagt om kennis van de kansen en mogelijkheden voor:

1. aanpassing van de bestaande voorraad;
2. sloop met vervangende nieuwbouw;
3. verdunning;
4. functieverandering van bestaand vastgoed.

Op basis van deze kennis kan de meest geschikte locatie bepaald worden voor:

- eventuele nieuwbouw;
- het benutten van mogelijkheden in de bestaande voorraad;
- functieverandering.

Dynamisch Gelderland: Krachtige steden en vitale dorpen
De provincie streeft samen met haar partners naar behoud en ontwikkeling van een aantrekkelijke, gezonde en veilige leefomgeving, waarin het prettig wonen en werken is, het stimuleren van economische ontwikkelingen en dynamiek, kwalitatief hoogwaardige en bereikbare maatschappelijke voorzieningen en respect en aandacht voor cultuur en cultuurhistorie, ruimte voor vrijetijdsbesteding.

Dit vergt een duurzame stedelijke ontwikkeling en daarvoor biedt deze Omgevingsvisie de volgende handvatten:

- versterking van de stedelijke netwerken, gecombineerd met een impuls voor de vitaliteit van kleine kernen en dorpen;
- een basis voor het terugdringen van leegstand en overcapaciteit in plannen;
- zorgvuldige locatie-afwegingen die voortbouwen op de kwaliteit en de kracht van het bestaande, zonder het uitgaan van het bestaande tot dogma te verheffen;
- een basis voor regionale afspraken over wonen en werken.

Plannen moeten bijdragen aan een duurzame economische structuurversterking, voldoen aan de (toekomstige) marktvraag, een kwalitatieve toevoeging zijn aan de bestaande voorraad, bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en de stedelijke structuur versterken.

De provincie verwacht zorgvuldige locatieafwegingen**.** De provincie en haar partners leggen accenten op een goed beheer van de bestaande voorraad van vastgoed in steden en dorpen, een kwaliteitsslag in de bestaande voorraad vanwege veranderende behoeften en een gezond binnenstedelijk milieu, rekening houdend met zaken als mogelijke wateroverlast en hittestress door klimaatverandering.

Van Omgevingsvisie naar Omgevingsverordening
De Omgevingsverordening vormt een beleidsneutrale vertaling van reeds vastgesteld ruimtelijk beleid (zoals opgenomen in de structuurvisie) en vormt het toetsingskader voor gemeentelijke bestemmingsplannen. Onderwerpen die van provinciaal belang zijn en waarvoor in de Omgevingsverordening regels zijn opgenomen, zijn onder meer verstedelijking, wonen, detailhandel, recreatie, ecologische hoofdstructuur en grondwaterbescherming. De planlocatie van voorliggend bestemmingsplan is volledig aangemerkt

als 'bestaand bebouwd gebied'. Het provinciaal beleid is erop gericht om nieuwe verstedelijking plaats te laten vinden binnen bestaand stedelijk gebied. Binnen het bestaand stedelijk gebied zijn gemeenten vrij om te voorzien in stedelijke ontwikkelingen. Voor woningen geldt wel dat deze dienen te passen in het door Gedeputeerde Staten vastgestelde Kwalitatief Woonprogramma (KWP) voor de betreffende regio. In voorliggend bestemmingsplan wordt de realisering van woningen mogelijk gemaakt. Deze ontwikkelingen zijn voorzien binnen het bestaand stedelijk gebied en passen binnen het KWP. Hiermee wordt voldaan aan de regels van de Omgevingsverordening Gelderland.

Provincie en partners hebben elkaar nodig om dorpen en steden in Gelderland verder te versterken. Vanuit dat perspectief zijn in de Omgevingsvisie 'het speelveld en de spelregels' beschreven. Doelen en kwaliteit staan centraal, niet de exacte middelen. Opgaven vergen soms een nadere uitwerking.

Doorwerking (plan)gebied
De woonwensen en de leefbaarheid in de dorpen en steden, de behoefte aan gebiedseigenheid en identiteit van stad, dorp en landschap en klimaatverandering staan in de volle aandacht. De provincie Gelderland wil blijven ontwikkelen, maar de provincie stelt ook meer eisen aan de kwaliteit van de leefomgeving.

Het provinciale beleid is gericht op het concentreren van stedelijke ontwikkelingen in het bestaand stedelijk gebied. De planlocatie ligt in het bestaand stedelijk concentratiegebied van de provincie Gelderland en vormt een inbreidingslocatie. De voorgestane ontwikkeling beantwoordt daarmee aan de provinciale ruimtelijke doelstellingen om te komen tot zuinig ruimtegebruik en concentratie van verstedelijking (inbreiden, herstructureren en intensiveren).

Zoals hiervoor opgemerkt heeft bij de ontwikkeling van de onderwerpelijke stedelijke functie een duidelijke afweging plaats gevonden naar behoefte, locatie en relatie tot de omgeving. Voor een nadere uiteenzetting hieromtrent wordt verwezen naar hetgeen hiervoor is vermeld in paragraaf 2.2 (Rijksbeleid) met betrekking tot de Ladder voor duurzame verstedelijking.

Eén van de doelstellingen uit de Omgevingsvisie betreft het borgen van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. Daarbij is het van belang om te ontwikkelen met kwaliteit en recht te doen aan de kwaliteiten van het gebied. Onderhavig plan voorziet in de realisatie nieuwe woningen. Deze woningen passen in kwantitatieve zin binnen de kaders van het geldende bestemmingsplan "Kom Horssen". Dit plan betreft een inbreiding binnen het bestaand stedelijk gebied. De nieuwe bebouwing wordt zorgvuldig ingepast in de omgeving en de bestaande bebouwingsstructuur. Daarmee wordt de kwaliteit van de leefomgeving gewaarborgd en versterkt. Het plan sluit aan bij de Omgevingsvisie.

Van belang is dat het plan bijdraagt aan het behoud en de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied en de directe omgeving ervan. Het ruimtegebruik dat de voorgestane ontwikkeling voor ogen staat, sluit aan op de principes van zorgvuldig ruimtegebruik. Met de ontwikkeling van het bouwplan ontstaat een representatieve locatie die de ruimtelijke beeldkwaliteit van het gebied niet alleen in stand houdt, maar door de voorgenomen inpassing, vormgeving en bouwstijl van de beoogde bebouwing zelfs verbetert.

De ontwikkeling past wat aard, schaal en functie betreft binnen (de omgeving van) het plangebied. Tevens heeft de planmatige aanpak tot gevolg dat er een concentratie van verstedelijking, zorgvuldig ruimtegebruik en aandacht voor ruimtelijke kwaliteit plaatsvindt. Een en ander heeft geen nadelige gevolgen voor de ambities die de provincie na-

streeft en heeft geformuleerd in de verordening. Er wordt met onderhavige ontwikkeling derhalve geen afbreuk gedaan aan de beleidsdoelstellingen en -uitgangspunten.

De ruimtelijk-fysieke, logistieke en milieu-hygiënische aanvaardbaarheid van de voormelde plannen worden verder gemotiveerd in de hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 behandelt de aspecten 'ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit'.

Conclusie
De planontwikkeling heeft geen nadelige gevolgen voor de ambities die de provincie nastreeft en heeft geformuleerd. Er wordt met onderhavige ontwikkeling derhalve geen afbreuk gedaan aan de beleidsdoelstellingen en ambities, zoals opgenomen in de Omgevingsvisie en -verordening Gelderland.

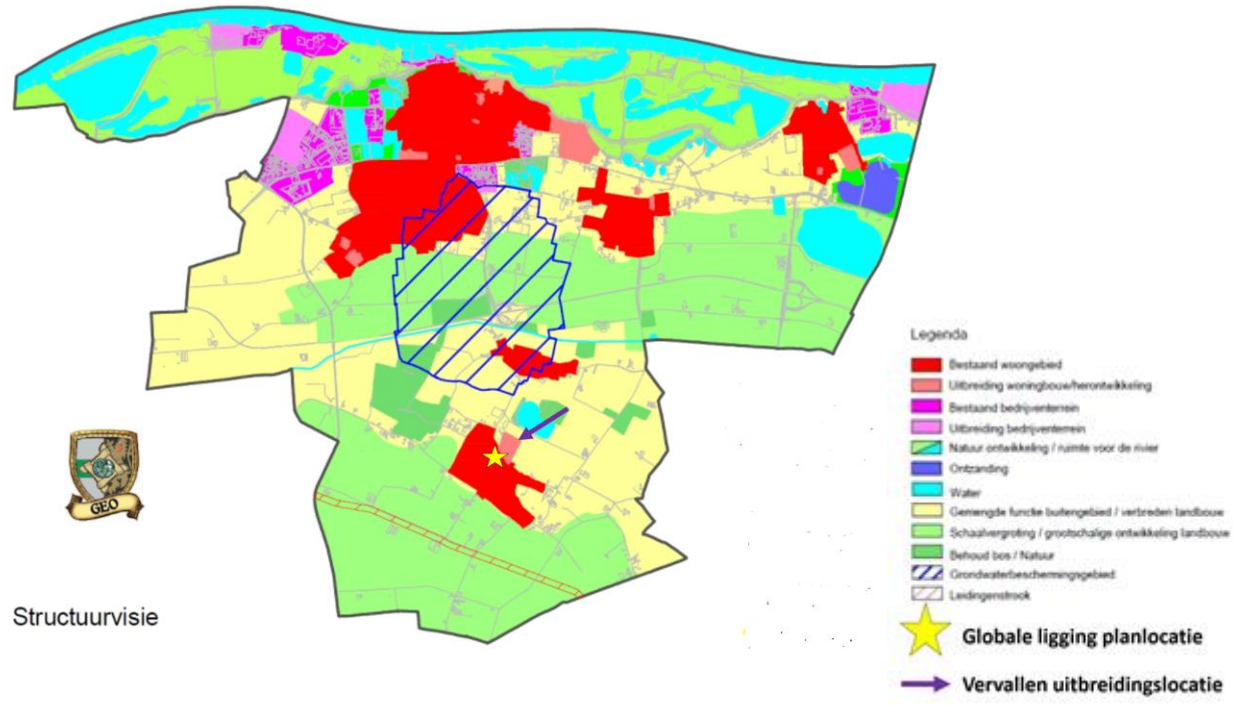
2.4 Gemeentelijk beleid

In deze paragraaf worden de relevante gemeentelijke beleidsstukken kort en globaal behandeld. In paragraaf 1.3 deze toelichting is al uitgebreid aandacht besteed aan de vigerende bestemming met daartoe behorende regels.

Structuurvisie Druten
Toetsingskader
De Gemeenteraad van de gemeente Druten heeft op 16 februari 2012 de 'Structuurvisie Druten' vastgesteld. De Structuurvisie vormt voor de gemeente Druten het kader waarbinnen de gemeente, samen met anderen, ontwikkelingen initieert en projecten (van anderen) beoordeelt. Het beleid, zoals opgenomen in de structuurvisie, wordt op termijn doorvertaald naar de verschillende bestemmingsplannen.

Op de kaart van de structuurvisie is de planlocatie aangewezen als 'Bestaand woongebied'. Navolgende afbeelding bevestigt dit.

Afbeelding 6: Plankaart behorende bij Structuurvisie Druten

Doorwerking (plan)gebied
Aan de structuurvisie ligt een aantal beleidsvisies ten grondslag, waaronder de 'Ontwikkelingsvisie wonen en werken' en het 'Dorpsontwikkelingsplan Horssen'. Op basis van de beleidsvisies werd de woningbehoefte tot 2020 vastgesteld in het rapport 'Faseren en Doseren'. Voor de kern Horsen houdt dit in dat er tot 2020 maximaal 34 woningen mogen worden gebouwd, waarbij de invulling destijds werd toebedeeld aan de locatie Horssen Oost. Deze voorgenomen ontwikkeling in het oosten van het dorp Horssen heeft uiteindelijke geen doorgang gevonden.

Mede met het oog op de wens van de gemeenteraad om te bezien of alsnog woningbouw in Horssen mogelijk gemaakt kan worden, gelet op de ladder van duurzame verstedelijking, de mogelijkheid van snelle realisering en de beschikbare voornemens tot woningbouwontwikkeling, is ter (gedeeltelijke) invulling van de vervangende ontwikkelingsrichting bij besluit van 23 september 2014, onder andere onderhavig planvoornemen aangewezen. In de praktijk betekent dit dat de gemeente binnen haar bestaande structuurvisie de vrijgekomen 'ruimte' van de 34 voorgenomen woningen in Horssen Oost, gedeeltelijk vervangt door ontwikkeling van 16 woningen aan de Rijdt – Julianalaan. De gemeente Druten zegt daarmee feitelijk dat onderhavige ontwikkeling passend is in het beleid van de gemeente Druten voor de langere termijn – de structuurvisie.

De gemeente Druten geeft te kennen dat, gelet op de impact van bebouwing op planlocatie op het dorpsgezicht van Horssen, zoals dat in de diverse beleidsstukken is gewaardeerd, de verschillende belangen en inzichten vertaald dienen te worden in een 'overtuigend' bouwplan. Deze door initiatiefnemer te initiëren vertaling dient dan ook als voorwaarde voor de stedenbouwkundige invulling van het woningbouwprogramma.

In de uitsnede van de plankaart behorende tot de structuurvisie (afbeelding 6) is aangeduid waar onderhavige planlocatie zich bevindt, én waar vervallen uitbreidingslocatie Horssen Oost zich oorspronkelijk bevond.

Met de invulling van braakliggend terrein, binnen de grenzen van de kern Horssen, vindt dus een feitelijke invulling plaats van bestaande ambities en uitgangspunten van het gemeentelijke beleid. Onderhavige planlocatie is aan te merken als een inbreidingslocatie.

Conclusie
Onderhavig (bestemmings)plan sluit aan bij de ambities en de (beleids)doelstellingen en -uitgangspunten zoals verwoord in de Structuurvisie Druten.

Woonvisie Druten - Samen werken aan beter wonen
Toetsingskader
In 2016 heeft de gemeente Druten haar nieuwe woonvisie opgesteld. Dit is in een interactief proces gebeurd, samen met de woningcorporaties, huurdersorganisaties en andere partners op het gebied van wonen. Het motto van de woonvisie is daarom 'Samen werken aan beter wonen'. Dit uit zich in de eerste plaats door de nieuwe wijze van samenwerking tussen gemeente, corporaties en huurdersorganisaties bij het maken van prestatieafspraken, maar ook bij het opstellen bij deze nieuwe Woonvisie Druten. De gemeente, corporaties en huurdersorganisaties kunnen de opgaven op het wonen niet alleen te lijf. Ook andere partners, zoals particuliere woningbezitters, ontwikkelaars, zorgen welzijnspartijen spelen hierin een belangrijke rol. Zeker omdat het op peil houden van de kwaliteit van de bestaande particuliere woningvoorraad een van onze speerpunten in het woonbeleid vormt. Tenslotte is regionale afstemming van belang. De visie is beschreven aan de hand van vijf speerpunten, welke hieronder zijn beschreven.

- *Faseren, doseren en samenwerken*

Omdat de groei van het aantal huishoudens in Druten de komende jaren doorzet, zette de gemeente in op het vergroten van de woningvoorraad. Onze opgave bestaat uit het toevoegen van 310 woningen in de periode 2016 t/m 2019. Hierbij ligt de focus op woningbouw in Tichellande. In een aantal kleinere kernen is de actuele plancapaciteit momenteel beperkt. Niettemin vinden de gemeente het hier belangrijk om bij aantoonbare vraag nieuwbouwontwikkelingen te faciliteren. Gestreefd wordt naar een goede afstemming van vraag en aanbod op de woningmarkt, zowel kwantitatief als kwalitatief. Dit gebeurt onder meer door samenwerking met de gemeenten uit de subregio Nijmegen.

- *Invulling geven aan woonwensen*

Druten is een echte gezinsgemeente. De komende jaren versterkt de gemeente dit profiel verder. Met name door het aanbod van betaalbare eengezinskoopwoningen te vergroten. Daarmee vergroten de gemeente de mogelijkheden van jonge gezinnen, voor wie het aanbod nu nog relatief beperkt is. Dat neemt niet weg dat Druten ook verder gaat vergrijzen. Gemeente zet zich daarom in voor de bouw van maximaal aanpasbare woningen. Deze woningen zijn met eenvoudige maatregelen levensloopgeschikt te maken, maar zijn flexibel genoeg om op de lange termijn ook aantrekkelijk voor andere doelgroepen te blijven. Starters wordt meer keuzemogelijkheden geboden. Vooral door de doorstroming op gang te brengen via de bouw van woningen voor jonge gezinnen. Naast het invulling geven aan de woonwensen van de grote groep woningzoekenden, stimuleert de gemeente ook de bouw van onderscheidende woonconcepten (zoals innovatieve woonvormen op het vlak van wonen met zorg, herbestemming van karakteristiek vastgoed). Om te zorgen dat vraag en aanbod in de toekomst goed op elkaar aansluiten, toetst de gemeente nieuwe woningbouwinitiatieven aan een kwalitatief woningbouwkader.

- *Betaalbaar wonen*

De komende jaren neemt de behoefte aan sociale huur nog licht toe. Voor de komende vijf jaar dient de sociale voorraad met 25 woningen toe te nemen naar 1.960 woningen in 2021. Maar het is vooral belangrijk dat er meer doorstroming komt op de huurmarkt. Als scheefwoners naar een meer passende huur- of koopwoning verhuizen, komen sociale huurwoningen beschikbaar voor de laagste inkomensgroepen. Om dit te bereiken is het noodzakelijk dat er voldoende alternatieven op de woningmarkt voor de middeninkomens zijn. Daarom zet gemeente Druten zich in voor het vergroten van het aanbod huurwoningen boven de € 711,-. Voor corporaties blijft het mogelijk om huurwoningen te verkopen. Mits zij voldoen aan een aantal voorwaarden. Belangrijk is daarbij dat de totale sociale huurvoorraad voorziet in de toekomstige vraag en dat het mogelijk blijft om in elke kern van de gemeente Druten een sociale huurwoning te huren.

- *Leefbare wijken en dorpen*

De gemeente is in de eerste plaats verantwoordelijk voor de leefbaarheid van de wijken en dorpen. Zij vraagt hierbij ook een inspanning van de corporaties. Corporaties hebben namelijk een taak om de leefbaarheid in buurten waar zij veel woningbezit hebben, op orde te houden. Het werkveld 'leefbaarheid' is met de invoering van de Woningwet voor corporaties wel aanzienlijk ingeperkt. Vooral op het vlak van het schoon, heel en veilig houden van de buurt hebben corporaties nog mogelijkheden om hierin een bijdrage te leveren. Corporaties mogen jaarlijks maximaal €125 per sociale huurwoning per jaar uitgeven aan leefbaarheid, maar het is vooral belangrijk om bij de jaarlijkse prestatieafspraken met elkaar af te spreken waaraan dit leefbaarheidsbudget wordt besteed. Voor Druten Zuid is de opgave groter dan gemiddeld in de gemeente. Hiervoor gaat de gemeente en Standvast Wonen de mogelijkheden onderzoeken om een Masterplan op te stellen voor een integrale aanpak van de woonomgeving op deze locatie.

- *Toekomstbestendig wonen*

Toekomstbestendig wonen bestaat uit twee elementen; levensloopgeschiktheid en energiezuinigheid:

I. Levensloopgeschikt wonen:
De grootste gemeentelijke opgave ligt op het vergroten aantal levensloopgeschikte woningen. Dit doet de gemeente door het aanpassen van de bestaande voorraad en door nieuwbouw. Met name in de particuliere voorraad ligt er nog een grote opgave. Particuliere woningbezitters maken we meer bewust van het belang om tijdig na te denken over aanpassing van de woning of verhuizen. Het bieden van een financiële stimulans zoals de Blijverslening kan daarbij helpen. Ook in de huursector ligt nog een opgave. Maar niet alle woningen lenen zich voor aanpassing tot een levensloopgeschikte woning. Daarom maakt ook deze sector een afweging tussen aanpassen van de woning of het voorsorteren op een verhuizing naar een meer geschikte woning. Een deel van de oudere zorgvragers komt niet meer in aanmerking voor intramurale huisvesting, maar is eigenlijk ook niet meer in staat om volledig zelfstandig wonen. Met zorgpartijen gaan we het gesprek aan om de behoefte aan een woonvorm met enige beschutting scherp te krijgen en vervolgens met een plan van aanpak komen. Bij andere zorgvragers (zoals mensen met een verstandelijke beperking of GGZ cliënten) is vooral goede woonbegeleiding belangrijk. Binnen bestaande complexen waar veel van deze zorgvragers wonen wil de gemeente met betrokken partijen kijken of het woningaanbod (en aanvullende begeleiding) voor deze doelgroepen vergroot kan worden.

II. Energiezuinig wonen:
Ook op dit vlak ligt er een grote opgave om met name de bestaande particuliere voorraad energiezuiniger te maken. De particuliere woningbezitter is daarbij aanzet. Aan de gemeente de taak om hen het belang en de mogelijkheden van het aanpassen van de eigen woning in te laten zien. In de huursector spreken we met corporaties af dat in 2020 de huurvoorraad gemiddeld op label B niveau zit. Dit moet leiden tot lagere woonlasten voor de huurders. De komende jaren bieden we als gemeente onze inwoners een collectieve inkoopregeling aan voor zonnepanelen. Hierdoor wordt het voor bewoners financieel aantrekkelijker om zonnepanelen aan te schaffen. Met de corporaties willen we afspraken maken om deze regeling ook voor huurders beschikbaar te stellen. Tot slot streven we ook naar een meer klimaatbestendige woonomgeving. Dat betekent dat we bij het ontwerp van nieuwe locaties aandacht hebben voor een gunstige zonligging van de woningen (i.v.m. zonnepanelen) en voor natuurlijke waterbergingsmogelijkheden om felle hoosbuien op te vangen (minder stenen, meer gras en grond als oppervlak).

Doorwerking (plan)gebied
Initiatiefnemer is voornemens om de woningen op zo'n manier in te passen in de bestaande omgeving dat het aansluit bij de wensen en behoefte van de huidige en toekomstige bewoners. De kwaliteit en prijs zal aansluiten bij de vraag vanuit toekomstige bewoners. Hierbij wordt met name gekeken naar de behoefte vanuit de regio. Een en ander wordt afgestemd in overleg met gemeente Druten.

Conclusie
Onderhavig (bestemmings)plan sluit aan bij de ambities en de (beleids)doelstellingen en -uitgangspunten zoals verwoord in de Woonvisie Druten.

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP)
Toetsingskader
Het doel van het GVVP is om aan te sluiten op de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling van de gemeente. In het GVVP zijn zowel de bestaande situatie als de gevolgen van diverse toekomstige ontwikkelingen in beeld gebracht.

In het GVVP zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:
- Bereikbaarheid is een voorwaarde voor het functioneren van de gemeente. Ontwikkelingen in mogelijk toenemende intensiteit verdienen nader onderzoek;
- Het verkeers- en vervoerbeleid ondersteunt de ruimtelijke en economische ontwikkelingen in de gemeente. De ontsluiting bij nieuwe woningbouw en bedrijventerreinen moet uiteraard goed geregeld zijn;
- Het verkeers- en vervoerbeleid draagt bij aan de realisatie van een aantal projecten;
- Verbeteren van de leefbaarheid in het algemeen. Bij leefbaarheid gaat het om een veilige fysieke ruimte, maar ook om een geluidarme en schone leefruimte;
- Koesteren van de landelijke fijnmazige structuur van netwerken voor fiets, wandelen en auto. Geen grote doorgaande wegen, behalve de N322 en haar ontsluitingswegen;
- De gemeente is aantrekkelijk voor toerisme en recreatie. Dit punt benadrukken door wandel- en fietspadenstructuur en inrichting te verbeteren.

Voor alle wegen wordt een inrichting conform de wegcategorisering van Duurzaam Veilig voorgestaan. Het wegennet van de gemeente Druten is verdeeld in drie wegcategorieën: stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen. Op stroomwegen staat het doorstromen van verkeer centraal. Ook de kruispunten op stroomwegen zijn zodanig ingericht dat het verkeer zo min mogelijk vertraging ondervindt van het kruispunt. De provinciale Maas en Waalweg (N322) is de enige stroomweg op het grondgebied van Druten.

Doorwerking (plan)gebied
Voor de vertaling van het GVVP naar onderhavig plan wordt verwezen naar paragraaf 3.6 (Parkeren en verkeer).

Nota Parkeernormen Druten 2011
Toetsingskader
De Nota Parkeernormen Druten 2011 dient als leidraad voor de verkeerskundige toetsing van nieuwe bouwplannen en heeft als doel het totale gemeentelijke parkeerareaal in evenwicht te houden en de bereikbaarheid en leefbaarheid binnen de gemeente te waarborgen.

In de nota zijn voor verschillende functies parkeereisen opgenomen. Uitgangspunt is dat benodigde parkeerplaatsen op eigen terrein worden gerealiseerd. Indien dat niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend waarbij per ontbrekende parkeerplaats een bijdrage in het parkeerfonds is verschuldigd.

Doorwerking (plan)gebied
Voor de vertaling van de nota naar onderhavig plan wordt verwezen naar paragraaf 3.6 (Parkeren en verkeer). Hier wordt aan toegevoegd het gegeven dat in onderhavig plan zelfs een zwaardere parkeernorm is gehanteerd dan op basis van de nota zou moeten.

Welstandsnota
Toetsingskader
Nog steeds wordt bij iedere aanvraag voor een omgevingsvergunning beoordeeld of het betreffende bouwwerk niet in strijd is met 'redelijke eisen van welstand'. Om de inhoudelijke kennis aan juridisch houdbare criteria en efficiënte procedures te koppelen is door de raad van de gemeente Druten de Welstandsnota vastgesteld. Voor de inwoners en initiatiefnemers voor nieuwe bouwwerken binnen de gemeente Druten biedt de nota meer inzicht in de toetsing door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en meer zekerheid vooraf over de haalbaarheid van bouwplannen.

Doorwerking (plan)gebied
Uitwerking van onderhavige plan zal dus te allen tijde getoetst worden aan de welstandsnota. Daarnaast tracht de initiatiefnemer reeds in een vroeg stadium in overleg te treden met belanghebbenden en de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, om te komen tot een voor een ieder gewenste ruimtelijke invulling van de planlocatie.

Klimaat en duurzaam
Toetsingskader
De gemeente Druten wil zich naar de toekomst toe klimaatbestendig en duurzaam ontwikkelen.

Uit ruimtelijk oogpunt bezien, is het belangrijk om te komen tot 'duurzaam bouwen'. Duurzaam bouwen verhoogt de gebruikswaarde (functioneel), de belevingswaarde (vorm) en de toekomst (tijd) voor de bebouwde omgeving. Duurzaam bouwen is in dit geval te onderscheiden in stedenbouwkundig en bouwkundig duurzaam bouwen.

Doorwerking (plan)gebied
Met het realiseren van de plannen wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met het uitgangspunt om te komen tot duurzaam bouwen.

Stedenbouwkundige duurzaamheid komt tot uitdrukking in de ruimtelijke opzet en inpassing van de bebouwing. Ruimtelijke kwaliteit vormt de voorwaarde voor een goed woon- en leefmilieu. Belangrijk hierbij is het om de stedenbouwkundige structuur op een goede manier kenbaar te maken en te behouden.

Met het realiseren van het inbreidingsplan wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de uitgangspunten om te komen tot duurzaam bouwen. Stedenbouwkundige duurzaamheid komt tot uitdrukking in de ruimtelijke opzet en inpassing van de bebouwing, waarbij karakteristieke dorpse kenmerken van de lint- en bebouwingsstructuur van de Rijdt in dit plan worden geïntegreerd. Ruimtelijke en architectonische kwaliteit zijn de voorwaarde voor een duurzaam woon- en leefmilieu. Belangrijk hierbij is toe te zien dat de ontworpen stedenbouwkundige structuur ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

De duurzaamheidsmaatregelen die worden gerealiseerd zijn:
- hoog gekwalificeerde duurzame 'natuurlijke' materialisering;
- alle hellende daken voorzien van sedum-bedekking;
- hoge isolatiewaarde van alle gevel- en dakconstructies. Volgens huidige eisen in het bouwbesluit wordt geëist t.a.v. gevels: Rc=4,5 m2.k/W en daken: Rc=6 m2.k/W. Gestreefd wordt naar: gevels: Rc= 7 m2.k/W en daken: Rc=8 m2.k/W;
- collectief waterinfiltratiegebied op het omsloten binnenterrein;
- collectieve constructie/bouwwerk in het omsloten binnenterrein, windmolens uitgezonderd;

- bestratingen rondom de woningen infiltrerend uitvoeren;
- bermen langs de Rijdt en Julianalaan onverhard/infiltrerend laten.

De volgende duurzaamheidsmaatregelen worden onderzocht en onder voorwaarden overwogen:

- het toepassen van gasloze woningen;
- het toepassen van warmtepompen;
- het toepassen van een warmtepomp met water/lucht systeem of water/water systeem in combinatie met een grondboring. Vanwege het geluidniveau is een ondergronds warmte- en koudeopslag ten behoeve van de warmtepompen te overwegen. Dit systeem vergt echter een hogere investering t.o.v. water/lucht systeem.

Met betrekking tot de drie hiervoor genoemde investeringen is er een spanningsveld aanwezig tussen de extra investeringskosten en de te bereiken c.q. te verkrijgen verkoopprijzen van de woningen. Met name de kleine starterswoningen en kleine appartementen en het feit dat de intentie er is om de goedkopere woningen te verkopen aan dorpsbewoners, is er een limiet aanwezig ten aanzien van de hoogte van de verkoopprijs, willen deze woningen verkoopbaar blijven in het dorp Horssen.

De ontwikkelingen met betrekking gasloos bouwen zal de initiatiefnemer nadrukkelijk blijven volgen. Op de voet zal worden gevolgd of er subsidiemogelijkheden worden gecreëerd die toereikend zijn de extra investeringen uit te voeren. Ten aanzien van de hoeveelheid te realiseren duurzaamheidsmaatregelen lijkt het realistisch vooraf te veronderstellen dat er een verschil ontstaat in het realiseren van de hoeveelheid duurzaamheidsmaatregelen tussen de starterswoningen en de duurdere woningen, tenzij subsidiemogelijkheden een en ander opheffen. De meerkosten van gasloos bouwen en aanvullende voorzieningen worden geraamd op circa € 20.000,00.

Slotconclusie gemeentelijk beleid voor (plan)gebied
Met het bouwplan wordt zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik nagestreefd. Geen uitbreiding, wel inbreiding, herontwikkeling, herstructurering en verdichting.

De gemeente Druten streeft naar een evenwichtige woningmarkt met voldoende, goede, betaalbare, gevarieerde en passende woningen. Dit streven komt onder meer terug in haar beleid ten aanzien van wonen en woningbouw.

Het onderliggende bouwplan is in overeenstemming met de beleidsdoelstellingen en uitgangspunten van de gemeentelijke visie. Zodoende is gewaarborgd dat zowel de afzetbaarheid als de maatschappelijke betekenis van het initiatief gegarandeerd zijn.

De initiatiefnemer heeft uitvoerig overleg gevoerd met de gemeente om zo volledig mogelijk te beantwoorden aan de wensen en behoeftes, zoals opgenomen in de verschillende beleidsstukken van de gemeente Druten. Zodoende is gewaarborgd dat zowel de afzetbaarheid als de maatschappelijke betekenis van het bouwplan gegarandeerd zijn.

3. Milieu- en ruimtelijke waardentoets

De ruimtelijke ontwikkeling dient praktisch uitvoerbaar te zijn. In dit kader is het noodzakelijk om aandacht te besteden aan alle ruimtelijke en milieu-hygiënische (deel)aspecten.

Er bestaat een duidelijke relatie tussen milieubeleid en ruimtelijke ordening. De beleidsvelden groeien naar elkaar toe. De milieukwaliteit vormt een belangrijke afweging bij de ontwikkelingsmogelijkheden van ruimtelijke functies. Bij de afweging van het al dan niet toelaten van bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen, dient onderzocht te worden welke milieuaspecten daarbij een rol kunnen spelen. Tevens is het van belang milieubelastende functies, zoals bedrijfsactiviteiten, ruimtelijk te scheiden ten opzichte van milieugevoelige functies, zoals woningen.

Dit hoofdstuk gaat in op de milieu-hygiënische en ruimtelijke aspecten die van belang zijn voor de voorgenomen ontwikkeling in het gebied gelegen aan de Rijdt – Julianalaan te Horssen. De resultaten van de kwalitatieve onderzoeken naar de milieukundige haalbaarheid worden beschreven en er wordt aan de andere – ruimtelijk relevante – waarden en omgevingsaspecten, zoals verkeer, parkeren en mobiliteit, getoetst. De thema's die aan bod komen, hebben direct of indirect betrekking op de voorgenomen planontwikkeling.

3.1 Geluid

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Bij de realisatie van geluidgevoelige bestemmingen, zoals woningen, in de nabijheid van wegen dient in het bestemmingsplan aandacht besteed te worden aan de akoestische omstandigheden. De gevels van de woningen ondervinden namelijk een geluidbelasting ten gevolge van het wegverkeer in de omgeving.

De verplichting tot uitvoering van een akoestisch onderzoek is vastgelegd in de Wet geluidhinder. De Wet geluidhinder bevat geluidnormen en richtlijnen over de toelaatbaarheid van geluidniveaus als gevolg van rail- en wegverkeerslawaai, industrielawaai en luchtvaartlawaai. De Wet geluidhinder geeft aan dat een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd bij het voorbereiden van de vaststelling van een bestemmingsplan, indien het plan een geluidgevoelig object mogelijk maakt binnen een geluidzone van een bestaande geluidbron of indien het plan een nieuwe geluidbron mogelijk maakt.

Motivering en conclusie geluid voor bouwplan(locatie)
Wegverkeerslawaai
Ten behoeve van het planvoornemen heeft De Roever Omgevingsadvies een onderzoek naar de gevolgen van het wegverkeerslawaai uitgevoerd. De integrale rapportage is als bijlage 1 opgenomen. Onderstaand zijn de beoordeling en conclusie letterlijk overgenomen.

De planlocatie ligt niet binnen de zone van een weg. Nabij de planlocatie liggen alleen wegen in een 30 km/uur-zone. Wegen in een 30 km/uur-zone hebben geen geluidzone en worden niet getoetst aan de Wet geluidhinder. Er zijn dan ook geen hogere waarden nodig.

Wat het binnenniveau betreft: De woningen worden gebouwd met een rooilijn van ongeveer 3 meter van de rand van de weg (Rijdt en Julianalaan).

Voor het verkrijgen van een bouwvergunning (bij woonbestemmingen) is het noodzakelijk dat wordt voldaan aan de eisen voor de minimale geluidwering van de gevels. Conform het Bouwbesluit 2012 (artikel 3, lid 1) moet bij een woonfunctie de karakteristieke geluidwering (GA;k) van de uitwendige scheidingsconstructie, die de scheiding vormt tussen een verblijfsgebied en de buitenlucht tenminste gelijk zijn aan het verschil tussen de geluidbelasting op dat geveldeel en 33 dB, met een minimumeis van 20 dB.

Voor de geluidbelasting op de geveldelen wordt conform het Bouwbesluit (formeel) uitgegaan van de verleende hogere waarde zonder de aftrek conform artikel 110g van de Wet geluidhinder en het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2012, artikel 3.4 (zie paragraaf 2.3). Aangezien geen hogere waarden verleend hoeven te worden, hoeft formeel ook geen onderzoek naar de geluidwering van de gevels te worden gedaan. Er wordt al voldaan aan de eisen van het Bouwbesluit 2012.

Met oog op een acceptabel woon- en verblijfsklimaat kunnen de wegen in een 30 km/uur-zone wel worden betrokken bij het bepalen van de minimaal vereiste geluidwering van de gevels. Echter zijn de noodzakelijke gegevens van deze wegen om de geluidbelasting op de gevel te bepalen niet beschikbaar (volgt uit navraag bij de gemeente). De minimaal vereiste geluidwering van de gevels is daarom niet exact te bepalen. Op basis van onze ervaring met soortgelijke situaties kunnen wij toch enkele aanbevelingen doen met oog op een acceptabel woon- en verblijfsklimaat (binnenniveau): - Ventilatieroosters in verblijfsruimten kunnen het beste niet aan de straatzijde worden toegepast. Als dit niet anders kan, dan kunnen geluiddempende ventilatieroosters worden toegepast, zoals Duco GlasMax, of Duco DucoMax. - Bij te openen delen in verblijfsruimten aan de straatzijde kunnen het beste dubbele kierdichtingen (diverse profielen mogelijk) worden aangebracht. - Er kan standaard dubbel glas worden toegepast. Bovenstaande aanbevelingen zullen (op basis van onze ervaring bij vergelijkbare situaties) voldoende zijn om een binnenniveau van 33 dB te garanderen.

Uit het onderzoek is gebleken dat geen hogere waarden nodig zijn en dat wat betreft geluidwering aan de eisen van het Bouwbesluit 2012 zal worden voldaan.

Conform de bevindingen van De Roever Omgevingsadvies worden alleen de woningen aan de Rijdt voorzien van de volgende maatregelen ter verkrijging van een goed woon- en leefklimaat :

- ter plaatse van de verblijfsruimten: aan gevels aan de straatzijde geen ventilatieroosters aanbrengen. Roosters, indien mogelijk, aanbrengen aan de zij- en/of achtergevel. Indien ventilatieroosters in verblijfsruimten aan gevels Rijdt toegepast worden, dan deze als geluiddempende roosters uit te voeren;
- ter plaatse van de verblijfsruimten: aan de gevels aan de straatzijde de te openen ramen en deuren voorzien van een dubbele kierdichting.

Wegverkeerslawaai vormt geen knelpunt voor de ruimtelijke ontwikkeling.

3.2 Bodem

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
De bodemtoets wordt uitgevoerd om te bepalen of er voor de toekomstige gebruikers van de locatie risico's aanwezig zijn als gevolg van een eventuele bodemverontreiniging. Een bodemonderzoek moeten worden uitgevoerd om te kunnen beoordelen of de bodem

geschikt is voor de geplande functie en of er sprake is van een eventuele saneringsnoodzaak. Artikel 9 van het Besluit ruimtelijke ordening bepaalt dat bij een ruimtelijk plan rekening gehouden moet worden met de bodemkwaliteit ter plaatse. De reden hiervoor is dat eventueel aanwezige bodemverontreiniging van groot belang kan zijn voor de keuze van bepaalde bestemmingen en/of voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Motivering en conclusie bodem voor bouwplan(locatie)
Ten behoeve van het planvoornemen heeft MILON een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. De integrale rapportage is als bijlage 2 opgenomen. Onderstaand zijn de belangrijkste conclusies samengevat.

Het onderzoek is uitgevoerd in verband met de herontwikkeling van de locatie, met als leidraad het onderzoeksprotocol NEN 5740. Hieronder zijn de onderzoeksresultaten samengevat.

Vooronderzoek Volgens historisch topografisch kaartmateriaal is de onderzoekslocatie altijd agrarisch of als tuin in gebruik geweest. Er zijn geen eerder uitgevoerde bodemonderzoeken op de locatie en er zijn geen verdachte (bedrijfs)activiteiten aanwezig (geweest). Op basis van het vooronderzoek wordt ter plaatse van de onderzoekslocatie geen bodemverontreiniging verwacht. Daarom is conform NEN 5740 de hypothese 'onverdachte locatie' opgesteld. De totale oppervlakte van de onderzoekslocatie bedraagt circa 2.800 m^2.

Onderzoeksresultaten
Tijdens de veldwerkzaamheden zijn plaatselijk in de bovengrond resten baksteen en sporen kolengruis aangetroffen. Voor het overige zijn geen bijzonderheden waargenomen die duiden op een mogelijke verontreiniging van de bodem. In onderstaande tabel zijn de analyseresultaten samengevat.

Figuur 1:Onderzoeksresulaten

Onderzoeksresultaten grond en grondwater		
bovengrond	zink, cadmium, lood en PAK	licht verhoogd
ondergrond	kobalt	licht verhoogd
grondwater	kobalt, zink, cadmium en kwik nikkel koper	licht verhoogd matig verhoogd sterk verhoogd
grondwater*	kobalt en cadmium kwik en nikkel koper	licht verhoogd matig verhoogd sterk verhoogd

*: herbemonstering en analyse op zware metalen

Conclusie en aanbevelingen
Het onderzoek heeft geleid tot een goed beeld van de grondkwaliteit ter plaatse van de onderzoekslocatie. Er zijn in de grond ten hoogste licht verhoogde gehalten aangetroffen. De hier aangetroffen gehalten zijn gering en geven ons inziens geen aanleiding tot vervolgonderzoek of een belemmering voor de voorgenomen herontwikkeling van de locatie.

In het grondwater zijn licht, matig en sterk verhoogde metalenconcentraties aangetoond. De herkomst van metalenconcentraties is onbekend. Formeel dient een nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de aard en omvang van de grondwaterverontreiniging.

Wat betreft de milieuhygiënische bodemkwaliteit bestaat, met uitzondering van het advies om geen grondwater op te pompen en te gebruiken voor bijvoorbeeld besproeiing, ons inziens geen belemmering voor het huidige gebruik van de locatie. Of de milieuhygienische kwaliteit voor de voorgenomen herontwikkeling een belemmering vormt is ter beoordeling aan het bevoegd gezag evenals de noodzaak tot een nader grondwateronderzoek.

Het aspect bodem staat daarmee het bouwplan niet in de weg. Op deze plaats kan nog worden vermeld dat er geen grondwater wordt opgepompt ten behoeve van besproeiing tuin en/of autobewassing.

3.3 Water

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
De watertoets heeft als doel om water als ordenend principe een rol te laten spelen bij ruimtelijke plannen en besluiten, door alle relevante waterhuishoudkundige aspecten vroegtijdig te betrekken bij de planvorming. De watertoets is vanaf november 2003 wettelijk verankerd. De leidraad van de watertoets is het doorlopen van de drietrapsstrategie voor de omgang met water: vasthouden, bergen, afvoeren. Met behulp van de watertoets wordt er naar gestreefd om het waterhuishoudkundig aspect in combinatie met het ruimtelijke beleid toe te passen op de beoogde planlocatie, waarbij op basis van de voorgenomen ontwikkelingen gezocht is naar een hydrologisch neutrale oplossingsrichting. Ook waterkwaliteit, waterschaarste, verdroging en het tegengaan van verzilting kunnen relevante onderwerpen zijn waarmee rekening gehouden dient te worden.

De watertoets is wettelijk verankerd in artikel 5.1.3 van het Besluit ruimtelijke ordening. Dit besluit verplicht tot het opnemen van 'een beschrijving van de wijze waarop in het bestemmingsplan rekening is gehouden met de gevolgen voor de waterhuishouding' in de toelichting van ruimtelijke plannen van provincies, regionale openbare lichamen en gemeenten in het kader van de Wro.

Vanuit verschillende overheidsniveaus zijn beleid en uitgangspunten geformuleerd voor wat betreft de omgang met afstromend hemelwater. De belangrijkste uitgangpunten hierbij zijn het hydrologisch neutraal ontwikkelen en het doorlopen van de volgorde 'hergebruik-vasthouden-berging-afvoer'.

De locatie valt binnen het beheersgebied van waterschap Rivierenland. Het Waterbeheerplan 2016-2021 is bepalend voor het waterbeleid. Dit plan gaat over het waterbeheer in het hele rivierengebied en het omvat alle watertaken van het waterschap: waterkeringen, waterkwantiteit, waterkwaliteit en waterketen. Daarnaast beschikt het Waterschap Rivierenland over een verordening: de Keur voor waterkeringen en wateren. Hierin staan de geboden en verboden die betrekking hebben op watergangen en waterkeringen. Voor het uitvoeren van werkzaamheden kan een vergunning nodig zijn. De werkzaamheden in of nabij de watergangen en waterkeringen worden getoetst aan de beleidsregels.

Motivering en conclusie water voor bouwplan(locatie)
Ten behoeve van het planvoornemen heeft MILON een watertoets uitgevoerd. De integrale rapportage is als bijlage 3 opgenomen. Onderstaand zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen letterlijk overgenomen.

6. Samenvatting en conclusies
Door MILON bv te Schijndel is in opdracht van de heer O. van Dijk een watertoets uitgevoerd.

De onderzoekslocatie is gelegen ter plaatse van Rijdt 52 en 56 te Horssen. De watertoets is uitgevoerd in verband met de herontwikkeling van de locatie.

Onderzoekslocatie
De onderzoekslocatie bevindt zich ter plaatse van de Rijdt 52-56 te Horssen. De locatie is onbebouwd en grotendeels in gebruik als grasland. Het voornemen bestaat om direct ontsloten vanaf bestaande infrastructuur, ter plaatse woningen op te richten.
Voorgesteld wordt een voorziening aan te leggen met een vijverbak en een infiltratiegedeelte aan te leggen die de volledige 104 m3 kan bergen en middels infiltratie binnen de vereiste ledigingstijd van 48 tot 96 uur beschikbaar is voor een volgende bui.
Vuilwater dient te worden geloosd op het bestaande rioolstelsel.

Conclusie en aanbevelingen
Door de voorgestelde bergings- en infiltratieoplossing wordt tegemoet gekomen aan de uitgangspunten van waterschap Rivierenland en de gemeente Druten en wordt hydrologisch neutraal ontwikkeld.

Op basis van de (conservatieve) berekeningen met onder andere een lage doorlatendheid, het feit dat de ledigingstijd binnen de gestelde normen blijft, wordt geconcludeerd dat een aanvullend infiltratieonderzoek niet noodzakelijk is.

Na het gereedkomen van het rapport is er met het waterschap en de gemeente nog verder gesproken over de gewenste definitieve uitvoering en detaillering van de waterberging. Een en ander is uitgewerkt op de als bijlage 3.1 bijgevoegde tekening.

Om toename van verhard oppervlak te minimaliseren is in het plan c.q. watertoets geregeld dat de voortuinen en verhardingen infiltrerend dienen te worden uitgevoerd. dit blijkt ook uit de voormelde tekening. De waterberging is gesitueerd op het binnenterrein op een nog nader uit te werken plaats. Ten behoeve van het beheer en onderhoud van de bergings- en infiltratieoplossing zal met de vereniging van eigenaren een en ander worden afgesproken en vastgelegd.

Omdat er geen infiltratieonderzoek is uitgevoerd en de waterberging volledig op eigen terrein wordt gerealiseerd, is het van belang dat bij de aanleg een (nood)overloopvoorziening naar bijvoorbeeld de gemeentelijke riolering wordt gerealiseerd. Op deze wijze kan worden voorkomen dat dit tot overlast naar de omgeving leidt. Voor een uitwerking wordt verwezen naar bijlage 3.1.

Het aspect water staat daarmee het bouwplan niet in de weg.

3.4 Milieueffectrapportage

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Het voorkomen van aantasting van het milieu is van groot maatschappelijk belang. Het is daarom zaak om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming te betrekken. Om hier in de praktijk vorm aan te geven is de milieueffectrapportage ontwikkeld (zie met name hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer).

Gemeenten en provincies moeten vanaf 1 april 2011 ook bij kleine bouwprojecten beoordelen of een milieueffectrapportage (m.e.r.) nodig is, via een zogenaamde m.e.r.-beoordeling. Achterliggende gedachte hierbij is dat ook kleine projecten het milieu relatief zwaar kunnen belasten en ook bij kleine projecten van geval tot geval moet worden beoordeeld of een m.e.r. nodig is.

Voor de vormvrije m.e.r.-beoordeling gelden twee voorwaarden:
1. het gaat over één of meer activiteiten die voorkomen op de D-lijst van het Besluit m.e.r.;
2. de omvang van al die activiteit(en) ligt onder de drempelwaarde (kolom 2 van de D-lijst).

Bij besluiten en plannen over activiteiten die niet op de D-lijst staan, is de vormvrije m.e.r.-beoordeling dus niet nodig.

Motivering en conclusie m.e.r. voor bouwplan(locatie)
In de bijlage bij het Besluit m.e.r. is opgenomen welke activiteiten m.e.r.-plichtig zijn (de C-lijst) en welke activiteiten m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn (de D-lijst).

Bij de vormvrije m.e.r.-beoordeling kan aandacht worden besteed aan het volgende:
- een globale beschrijving van de ingreep-effectrelaties en dosis-effectrelaties van de voorgenomen activiteit;
- wat zijn maatgevende effecten van de voorgenomen activiteit? Is er sprake van emissies (bijvoorbeeld van geluid, lucht), verkeersaantrekkende werking e.d.? Wat is het ruimtebeslag?
- wat is de afstand van de activiteit(en) tot gebieden die gevoelig zijn?
- zijn er met betrekking tot de activiteit indicatieve invloedsafstanden bekend? (bijvoorbeeld uit het 'groene boekje')
- waarvoor zijn de gebieden gevoelig? Heeft de voorgenomen activiteit daar invloed op?

In de casus ECLI:NL:RBNNE:2016:2041 (Balk) wordt door de Rechtbank Noord-Nederland gesteld dat wanneer het een activiteit betreft die wel in kolom 1 van 3 onderdeel D van het Besluit m.e.r. genoemd staat, maar waar het project in relatie tot de in deze lijst genoemde drempelwaarde van zeer geringe omvang is, dit project niet kan worden gezien als een 'stedelijk ontwikkelingsproject' in de zin van artikel 5, zesde lid, van bijlage II van het Bor. In de D-lijst worden projecten genoemd:
1º. een oppervlakte van 100 hectare of meer;
2º. een aaneengesloten gebied en 2.000 of meer woningen omvat, of
3º. een bedrijfsvloeroppervlakte van 200.000 m² of meer.

Het oprichten van 16 woningen wordt niet als 'stedelijk ontwikkelingsproject' gezien. Derhalve is ook een (vormvrije) m.e.r.-beoordeling niet aan de orde.

3.5 Luchtkwaliteit

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Hoewel de luchtkwaliteit de afgelopen decennia in Nederland is verbeterd, voldoet ze nog steeds niet overal aan de wettelijke normen. Met name fijn stof en stikstofdioxiden leveren problemen op.

Het doel van het luchtkwaliteitonderzoek is het geven van inzicht in de gevolgen van een plan voor de luchtkwaliteit om een goede luchtkwaliteit te kunnen garanderen. Daarom moet luchtkwaliteit al in een vroeg stadium van de planvorming worden meegewogen.

Gegevens over de luchtkwaliteit worden verzameld om vervolgens te kunnen bepalen of er voor het doorgaan van het plan al dan niet aanvullende maatregelen nodig zijn. In de praktijk zullen met name fijn stof en stikstofdioxiden moeten worden onderzocht. Daarnaast kan een goede ruimtelijke ordening met zich brengen dat een afweging wordt gemaakt rondom de aanvaardbaarheid van een plan op een bepaalde locatie.

De luchtkwaliteit hoeft (artikel 5.16 Wet milieubeheer) geen belemmering te vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen als:

- er geen sprake is van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde;
- een plan of project niet in betekenende mate (NIBM) bijdraagt;
- een project per saldo niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit leidt;
- een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) dat tevens voorziet in maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

De luchtkwaliteit komt voort uit Europese wet- en regelgeving en de hoofdlijnen van de regelgeving zijn opgenomen in de Wet milieubeheer. In de Nederlandse wetgeving is opgenomen dat in het geval van ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld moet worden welk effect de gewenste ontwikkeling heeft op de luchtkwaliteit. Er zijn echter situaties waarin een ontwikkeling 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan (de verslechtering) van de luchtkwaliteit. In het besluit 'niet in betekenende mate bijdragen' (Besluit NIBM) en in de regeling 'niet in betekenende mate bijdragen' (Regeling NIBM) is aangegeven in welke gevallen hiervan sprake is.

Concreet is in het Besluit NIBM vastgelegd in welke gevallen een ontwikkeling niet in betekenende mate bijdraagt aan de concentratie van een bepaalde stof. Een ontwikkeling is NIBM als aannemelijk is gemaakt dat de ontwikkeling een toename van de concentratie veroorzaakt van maximaal 3%. De 3% grens wordt gedefinieerd als 3% van de grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie van fijn stof (PM_{10}) of stikstofdioxide (NO_2). Dit komt overeen met 1,2 microgram/m^3 voor zowel fijn stof en NO_2.

In de Regeling NIBM is een lijst met categorieën van gevallen (inrichtingen, kantoor- en woningbouwlocaties) opgenomen die sowieso niet in betekenende mate bijdragen aan de luchtverontreiniging. Deze gevallen kunnen zonder toetsing aan de grenswaarden voor het aspect luchtkwaliteit uitgevoerd worden. Ook als het bevoegd gezag op een andere wijze, bijvoorbeeld door berekeningen, aannemelijk kan maken dat het geplande project NIBM bijdraagt, kan toetsing aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit achterwege blijven. De regeling geeft concrete getallen voor plannen die gaan over bijvoorbeeld de bouw van woningen en/of kantoren. De grens voor woningbouwplannen ligt bij 1% op 500 woningen. Als er twee ontsluitingswegen zijn, mag een grens van 1.000 woningen worden gehanteerd.

Op 15 januari 2009 is het Besluit gevoelige bestemmingen (luchtkwaliteitseisen) in werking getreden die toeziet op het beschermen van bepaalde gevoelige groepen mensen (bijvoorbeeld kinderen, ouderen en zieken). De intentie van het Besluit gevoelige bestemmingen is dat bepaalde gebouwen (bijvoorbeeld scholen, kinderdagverblijven, bejaarden- en verzorgingstehuizen) niet meer worden gebouwd in gebieden waar de normen worden overschreden.

Motivering en conclusie luchtkwaliteit voor bouwplan(locatie)
Plannen hebben pas een negatief effect op de luchtkwaliteit, zodra de verkeersgeneratie in ruime mate toeneemt. Ter vergelijking; een effect op de luchtkwaliteit hoeft pas aan-

getoond te worden als de bouw van 1.500 woningen of 66.667 m² kantoor en de daarmee gepaard gaande verkeersgeneratie plaatsvindt.

Onderhavige ontwikkeling heeft uiteraard een veel lagere verkeersaantrekkende functie dan 1.500 nieuwe woningen of 66.667 m² nieuw kantooroppervlakte. Hierdoor valt het plan ruim onder de 3% grens voor PM_{10} of NO_2. Het plan draagt dan ook 'niet in betekenende mate' (NIBM) bij aan de luchtverontreiniging.

Gesteld kan worden dat de luchtkwaliteit zal voldoen aan de grenswaarden en dat de luchtkwaliteit verder geen belemmeringen vormt voor de te volgen procedure. De plannen voldoet aan de uitvoeringsregels uit het Besluit Nibm en de Regeling Nibm. Aanvullende berekeningen zijn in het kader van het aspect luchtkwaliteit niet aan de orde. Het aspect luchtkwaliteit levert derhalve geen beperking en/of belemmeringen op voor de planontwikkelingen.

Verder geldt dat de planlocatie niet is gelegen binnen een zone van 300 meter vanaf de rand van een Rijksweg of een zone van 50 meter vanaf de rand van een provinciale weg. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het Besluit gevoelige bestemmingen niet van toepassing is.

Hieronder is een berekening uitgevoerd voor een situatie waarbij er sprake is van een toename 50 extra voertuigenbewegingen op één dag. Deze zijn ingevoerd in de NIBM-tool (2017) van Infomil. Hieruit blijkt dat zelfs in een dergelijke uitzonderlijke situatie de ontwikkeling niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit.

Figuur 2: Ingevulde NIBM-tool

Worst-case berekening voor de bijdrage van het extra verkeer als gevolg van een plan op de luchtkwaliteit

	Jaar van planrealisatie	**2017**
Extra verkeer als gevolg van het plan		
	Extra voertuigbewegingen (weekdaggemiddelde)	50
	Aandeel vrachtverkeer	0,0%
Maximale bijdrage extra verkeer	NO_2 in µg/m^3	0,04
	PM_{10} in µg/m^3	0,01
Grens voor "Niet In Betekenende Mate" in µg/m^3		1,2
Conclusie		
De bijdrage van het extra verkeer is niet in betekenende mate; geen nader onderzoek nodig		

Het bestemmingsplan heeft derhalve geen negatieve invloed op de heersende achtergrondconcentraties luchtverontreinigende stoffen in de directe omgeving van de planlocatie. Andersom hebben de heersende achtergrondconcentraties luchtverontreinigende stoffen in Druten/Horssen ook geen negatieve invloed op de planlocatie. Ter toelichting kan worden vermeld dat de huidige luchtkwaliteit nabij de planlocatie globaal afgeleid kan worden uit beschikbare informatie aan de hand van:

- het aantal dagen met een daggemiddelde concentratie fijnstof (PM10) boven 50 µg/m^3;
- de grenswaarde voor jaargemiddelde fijnstofconcentratie van 40 µg/m^3
- de jaargemiddelde concentratie van stikstofdioxide (40 µg NO_2/m^3).

Uit de gegevens van het 'Compendium voor de leefomgeving' blijkt dat voor Horssen het volgende geldt:

- het aantal dagen dat overschrijding van het daggemiddelde concentratie fijnstof plaatsvindt is minder dan 25. De norm van 35 dagen of meer wordt niet overschreden;
- het jaargemiddelde fijnstofconcentratie bedraagt 25-30 µg/m^3. Deze blijft daarmee onder de norm van 40 µg/m^3;
- de jaargemiddelde concentratie van stikstofdioxide ligt tussen de 10-30 µg NO_2/m^3. Deze blijft beneden de norm van 40.

De normen voor luchtkwaliteit worden in de huidige situatie niet overschreden.

De afwijking van het bestemmingsplan heeft geen negatieve invloed op de heersende achtergrondconcentraties luchtverontreinigende stoffen in de directe omgeving van de planlocatie. Andersom hebben de heersende achtergrondconcentraties luchtverontreinigende stoffen in Horssen ook geen negatieve invloed op de planlocatie.

Het plan zelf biedt daarmee geen mogelijkheden om overschrijdingen teniet te doen, noch staat het plan het bereiken van de algemene doelstelling voor luchtkwaliteit in de weg. De realisatie van het bouwplan houdt geen juridisch relevante verslechtering in voor de luchtkwaliteit.

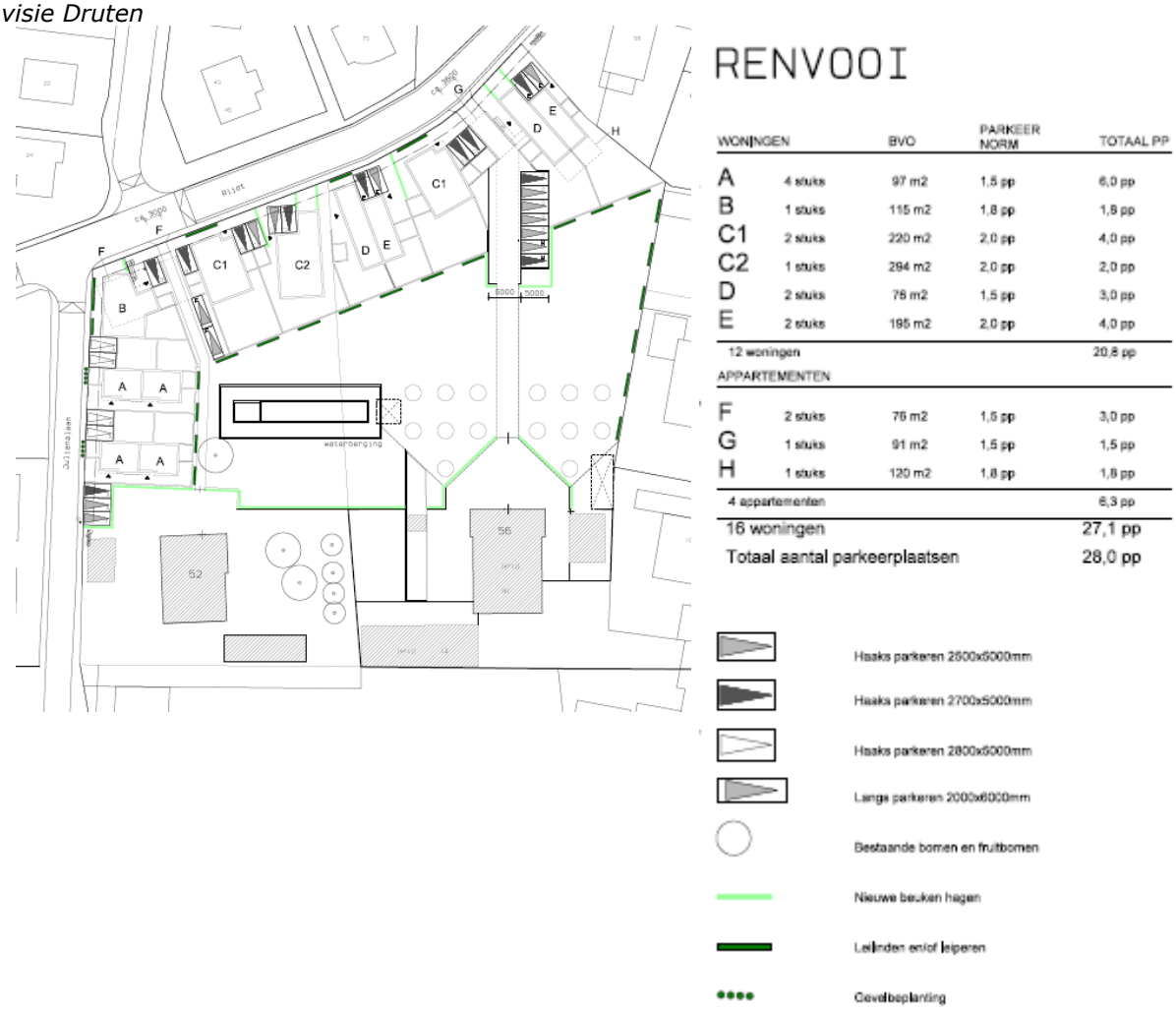
3.6 Verkeer en parkeren

De gemeente Druten streeft naar een goede ontsluiting en een goede parkeerbalans op nieuw te ontwikkelen percelen. Voor de planlocatie betekent dit dat de ontsluiting van het terrein afdoende moet zijn en dat er voldoende parkeergelegenheid op eigen terrein gerealiseerd moet en kan worden.

Het vigerende bestemmingsplan verwijst naar het 'Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan' en de 'Nota Parkeernormen Druten 2011'. Bij verdere invulling van de planlocatie en uitwerking van het bouwplan zullen de uitgangspunten en doelstellingen, zoals opgenomen in deze beleidsstukken, in acht worden genomen. Hierbij geldt wel dat in onderhavig plan zelfs een zwaardere parkeernorm is gehanteerd dan op basis de nota zou moeten. Voor wat betreft parkeren houdt dit in dat rekening gehouden is met een parkeernorm van 1,5, 1,8 en 2,0 parkeerplaats per grondgebonden woning en dat deze parkeerplaatsen op eigen terrein, naast elkaar geprojecteerd, aangelegd moeten worden. De planlocatie c.q. de woningbouwlocaties bieden hiervoor voldoende ruimte.

Een totaalplaatje leert dat er voor de 16 nieuwe woningen 28 parkeerplaatsen worden ingericht. Hiermee wordt voldaan aan de nader gestelde extra uitgangspunten van het gemeentelijke beleid ten aanzien van parkeren. Onderstaande afbeelding betreft een uitsnede van de 'Principeverkaveling parkeerplaatsen Rijdt 52 – 56' welke tevens als bijlage 4 van deze toelichting is opgenomen. Indien er minder woningen dan 16 worden gerealiseerd, dan zal het aantal parkeerplaatsen eveneens evenredig verminderen.

Afbeelding 7: Nieuwe parkeersituatie – landschapsplan Rijdt - Julianalaan behorende bij Structuurvisie Druten

De ontsluiting van de woningen in de planlocatie vindt zowel via de Rijdt als de Julianalaan plaats. De capaciteit van deze straten is voldoende om de geringe toename aan verkeersbewegingen die door de bouw van de nieuwe woningen ontstaat op te vangen. De bereikbaarheid van de woningen in de planlocatie is daardoor niet in het geding. Het plan is derhalve in overeenstemming met de Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan.

3.7 Archeologie

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
In 2007 is als uitwerking van het Verdrag van Valetta de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) in werking getreden. Doel van deze wet is de bescherming van de aanwezige en de te verwachten archeologische waarden door het reguleren van bodemverstorende activiteiten. De Wamz gaat uit van het zo vroeg mogelijk betrekken van de archeologische waarden in het ruimtelijke ordeningsproces. Bij een ruimtelijk plan moet dan ook rekening worden gehouden met de in de grond aanwezige dan wel te

verwachten archeologische resten. Daarom kan het noodzakelijk zijn om te onderzoeken in hoeverre in betreffende gronden archeologische resten aanwezig kunnen zijn.

Doel van het archeologische onderzoek is het waar nodig beschermen van archeologische waarden en het streven naar behoud van de waarden in de bodem (in situ). De essentie van het archeologische onderzoek is het verkrijgen van gegevens over de archeologische resten in de bodem teneinde in een vroeg stadium een goede afweging te kunnen maken van alle bij een ruimtelijk besluit betrokken belangen.

Het archeologische onderzoek is verankerd in de Wet op de Archeologische Monumentenzorg uit 2007. De uitgangspunten van de wet zijn:

- archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem (in situ) niet mogelijk is;
- de initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling moet in een vroegtijdig stadium aangeven hoe met eventuele archeologische waarden bij bodemverstorende ingrepen zal worden omgegaan. Dit houdt in een verplichting tot vooronderzoek bij werkzaamheden die de grond gaan verstoren;
- bodemverstoorders betalen archeologisch onderzoek en mogelijke opgravingen. De kosten voor noodzakelijke archeologische werkzaamheden komen ten laste van de initiatiefnemer.

Het archeologisch beleid van de gemeente Druten is opgenomen in de rapportage 'Actualisering archeologische waarden- / verwachtingen en beleidskaart gemeente Druten 2007, Addendum 2012' dat in februari 2014 door de Gemeenteraad is vastgesteld. Op basis van een analyse van landschappelijke, bodemkundige en archeologische informatie is een vlakdekkende kaart van archeologische waarden en verwachtingen opgesteld. Binnen het grondgebied van de gemeente zijn enkele terreinen met een monumentale status aanwezig en bevinden zich enkele terreinen met een bekende archeologische waarde (AMK terrein en dorpskern).

Daarnaast kunnen drie archeologische verwachtingszones worden onderscheiden:

1. hoge archeologische verwachting;
2. middelhoge archeologische verwachting;
3. lage archeologische verwachting.

Ook kunnen gebieden worden aangemerkt waarvoor geen archeologische verwachting geldt. Het betreft gebieden waar reeds archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden en niets is aangetroffen, gebieden die zijn afgegraven of ontgrond, grotere waterpartijen en grootschalige afgravingen of geërodeerde stukken land.

Motivering en conclusie archeologie voor bouwplan(locatie)
Het projectgebied valt volgens de gemeentelijke archeologische waarden- en beleidskaart voor een klein gedeelte in een gebied met de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 1' en voor het overgrote projectgebiedsdeel in een gebied met dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'.

Op basis van de informatie over de planontwikkeling en het beleid van het waterschap, gemeente en provincie is door onderzoeksbureau Bureau voor Archeologie Rapport 319 een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hieronder staan de belangrijkste conclusies (beantwoording van de onderzoekvragen) en advies van dit onderzoek vermeld. De volledige rapportage is in bijlage 5 opgenomen.

- *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

In de planlocatie worden zestien woningen gerealiseerd. Ter plaatse van de woningen worden mogelijk kelders aangelegd tot een diepte van ongeveer 4 m -mv.

- *Wat is de landschappelijke ligging van de planlocatie in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

In de ondergrond liggen Pleistocene rivierafzettingen. De top van deze afzettingen ligt 2 tot 3 m -mv. Op deze pleistocene riviervlakte hebben zich op verschillende plaatsen rivierduinen gevormd. Op de bodemkaart is de planlocatie gekarteerd als oude woongrond of terp. Uit het booronderzoek blijkt dat in de ondergrond pleistocene rivierafzettingen aanwezig zijn. Hierop liggen rivierduinafzettingen die in twee van de vijf boorprofielen zijn verspoeld.

- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

In één boorprofiel is de top van het rivierduin een B-horizont aanwezig. Hier is de bodem (deels) intact. In vier van de vijf boorprofielen is de top van de al dan niet verspoelde rivierduinafzettingen (sub) recent omgewerkt. De op basis van de bodemkaart verwachte oude woongrond is niet aangetroffen.

- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in de planlocatie aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*

Nee, hier zijn geen aanwijzingen voor. De oude woongrond zoals werd verwacht op basis van de bodemkaart is niet aanwezig. De top van de rivierduinafzettingen is in twee van de vijf boorprofielen verspoeld en in vier van de vijf boorprofielen (sub) recent omgewerkt. De kans op intacte grondsporen wordt daarom klein geacht.

Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

Niet van toepassing.

- *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

Niet van toepassing.

Bureau voor Archeologie adviseert de planlocatie vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. De kans op intacte archeologische resten binnen 4 m -mv wordt klein geacht. Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Druten.

Het selectiebesluit van de gemeente luidt als volgt:

'Voor dit plan is geen archeologisch onderzoek vereist. Het plangebied kan worden vrijgegeven voor ontwikkeling. Om mogelijke toevalvondsten bij de realisatie van de nieuwbouw te kunnen documenteren moet de verstoorder wel gewezen worden op de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988):
Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het verdient de aanbeveling ook dhr. L. Nieboer van de gemeente Druten en zijn archeologisch adviseur hiervan zo spoedig mogelijk in kennis te stellen.'

Het aspect archeologie staat de realisatie van het planvoornemen niet in de weg.

3.8 Cultuurhistorie

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is een bepaling opgenomen op grond waarvan het gemeentebestuur bij het opstellen van een bestemmingsplan moet aangeven op welke wijze zij rekening heeft gehouden met de cultuurhistorische waarden binnen het plangebied.

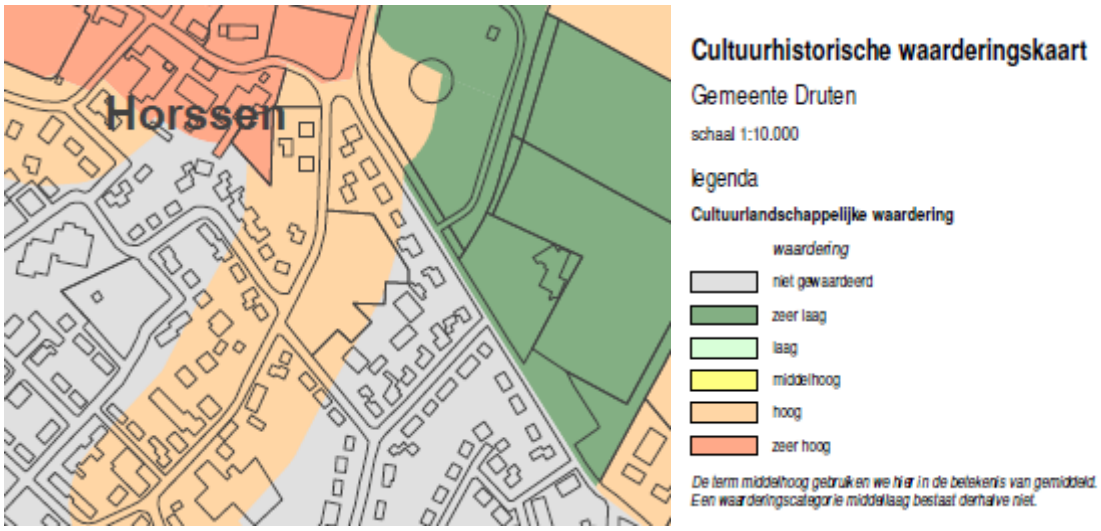
Op grond van deze bepaling hebben de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen besloten om gezamenlijk een beleidsnota cultuurhistorie op te stellen. Dit heeft geresulteerd in de cultuurhistorische beleidsnota 'Samen in verscheidenheid uit 2015. De gemeenteraad heeft op 20 februari 2014 de 'Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Druten' vastgesteld en op 16 december 2015 de 'beleidsnota Cultuurhistorie'. In de 2e periodieke herziening stedelijk gebied (Rbs. 20-04-2017) is aangegeven hoe invulling wordt gegeven aan de planologische vertaling van de beleidsnota Cultuurhistorie.

Als onderdeel van het opstellen van de beleidsnota cultuurhistorie heeft er een inventarisatie en waardering van het Drutense cultuurlandschap plaatsgevonden. Daarbij is onderscheid gemaakt in de cultuurlandschappen met een zeer lage, lage, middelhoge, hoge en zeer hoge waarde.

In de beleidsnota cultuurhistorie is vervolgens aangegeven dat de gebieden in Druten met een hoge en zeer hoge waarde een planologische vertaling dienen te krijgen. Hieraan is invulling gegeven in het ontwerp bestemmingsplan 'Tweede Periodieke herziening stedelijk gebied'. Daarin hebben de cultuurlandschappen van hoge en zeer hoge waarde waardevolle de dubbelbestemming 'Waarde – Cultuurhistorisch waardevol gebied'.

Het inbreidingsplan ligt in het gebied met een hoge waarde. In figuur 8 is dit in beeld gebracht.

Met de dubbelbestemming 'Waarde – Cultuurhistorisch waardevol gebied' in het voorliggende plan wordt hieraan invulling gegeven.

Afbeelding 8: Uitsnede cultuurhistorische waardenkaart (bron: Samen in verscheidenheid; beleidsnota cultuurhistorie voor de gemeenten Beuningen, Wijchen, Heumen en Druten, RAAP, april 2015)

De bescherming van deze cultuurhistorisch waardevolle gebieden heeft in de bijbehorende regels vorm gekregen door een nadere eisenregeling en een vergunningsplicht voor bepaalde werkzaamheden. De nadere eisenregeling behelst een bevoegdheid voor burgemeester en wethouders om in het kader van een aanvraagvoor een vergunning voor het bouwen van een bouwwerk een nadere eis te stellen in verband met de situering, de oppervlakte en hoogte van een gebouw. Deze nadere eis ziet met name op de situatie dat de aanvraag om de vergunningbetrekking heeft op een gebouw binnen een oud bebouwingslint, een ensemble of een gebouw langs een (historische) doorgaande weg die als cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid. De werkzaamheden die niet zonder vergunning mogen worden uitgevoerd betreffen:

- het aanbrengen van (half-) verhardingen;
- het rooien of vellen van houtgewas;
- afgraven, vergraven, ophogen en egaliseren van de bodem;
- graven of dempen van sloten;
- verwijderen van perceelsrandbeplanting;
- aanleggen van wegen en paden; wijzigen van perceels- of kavelgrenzen;
- het aanbrengen van hoogopgaande beplanting anders dan het herplanten van gerooide/ gevelde houtopstanden;
- het verwijderen van wegen of paden;

De vergunning voor het uitvoeren van deze werkzaamheden wordt verleend indien (uit de aanvraag om vergunning) in voldoende mate is gebleken dat de cultuurhistorische waarden van het gebied waarbinnen de werkzaamheden plaatsvinden, niet op een onevenredige wijze worden aangetast. Daarbij wordt gekeken naar de volgende eisenregeling:

a. de mate van visueel-ruimtelijke relatie met de (agrarische) percelen en het onderscheid daarin tussen de verschillende landschapstypen (open, halfopen of gesloten);
b. de overwegend agrarische oorsprong van de bebouwing in de linten;
c. de maat en schaal van de bebouwing;
d. de variatie van rooilijnen en bouwmassa's langs de linten;
e. de compactheid van de bebouwingsensembles op de afzonderlijke percelen;
f. hoofdgebouwen die gericht zijn op de bebouwingslinten;
g. een herkenbaar onderscheid in situering en massa tussen hoofd- en bijgebouwen.

Motivering en conclusie cultuurhistorie voor bouwplan(locatie)
Volgens de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Druten geldt voor de planlocatie een hoge cultuurhistorische waarde.

Volgens de beleidsnota Cultuurhistorie moet er voor ruimtelijke ontwikkelingen getoetst worden of er wel of niet sprake is van onevenredige aantasting van Cultuurhistorische waarde(n). De waarden die in stand gehouden, herstelt en/of versterkt worden, bestaan uit de hiervoor opgesomde eisenregeling a t/m g.

Ad. a:
De visuele relatie met de agrarische percelen in de omgeving is niet aanwezig omdat de onderhavige inbreidingslocatie op een grote afstand van aanwezige agrarische percelen in Horssen is gelegen.
De kavels Rijdt 52 en 56 hebben beide in het verre verleden een agrarische bestemming en gebruik gehad. De kavel Rijdt 52 heeft in het vigerende bestemmingsplan nog een

agrarische bestemming maar functioneel heeft deze kavel reeds geruime tijd geen agrarische functie en gebruik meer. Na realisering van het inbreidingsplan wordt de kavel Rijdt 52 aanmerkelijk verkleind en daarmede is alleen een woongebruik met tuinbestemming mogelijk. Kavel Rijdt 56 heeft reeds lange tijd een woon- en kantoorbestemming in het vigerende bestemmingsplan.

Het halfopen voorterrein voor de teruggelegen panden Rijdt 52 en 56 heeft op dit moment een hobby-dierenfunctie met tuinbestemming. Het bestaande halfopen voorterrein voor de panden Rijdt 52 en 56 is het laatste halfopen gebied met twee teruggelegen panden direct gelegen aan het hoofd/dorpslint de Rijdt te Horssen. In het verleden zijn andere open kavels/gebieden aan het dorpslint de Rijdt bebouwd met herstel van de lintstructuur.
Met het onderhavige inbreidingsplan zal op deze locatie eveneens een herstel van de lintbebouwing en lintstructuur direct gelegen aan het lint plaatsvinden.

Ad. b:
In de historische lintbebouwing van de Rijdt kwamen oorspronkelijk agrarische bedrijven voor met een geringe bedrijfsschaal passend bij overwegend kleine gemengde bedrijven. De agrarische functies zijn reeds lange tijd vervangen door woonfuncties direct gelegen aan het dorpslint. Er komen dus geen agrarische functies meer voor in de lintbebouwing van de Rijdt terwijl de schaal en korrelgrootte van de oorspronkelijke panden deels gehandhaafd is gebleven. Voor een ander deel is er naoorlogse en zeventiger jaren nieuwbouw woningbouw gerealiseerd en opgenomen tussen de oorspronkelijke kleine boerdijen en ander panden.

De nieuwbouw is van een ander schaal en materialisering (en soms tweekappers), daarmede is een diversiteit aan lintbebouwing en architectonische architectuur aan het lint ontstaan. Alle panden, zowel de oorspronkelijk als nieuwbouw, staan voor het karakteristiek middendeel van de Rijdt dicht en wisselend ten opzichte van de straat en relatief dicht bij elkaar staand . Aan deze kwaliteit wordt in het nieuwe inbreidingsplan voor wat betreft dit Rijdt-deel gerefereerd. De stoepenstructuur wordt teruggebracht door het peil van de woningen aan de Rijdt nadrukkelijk boven kruin van de straat te situeren. Tegenover het onderhavige inbreidingsgebied, aan de westzijde van de Rijdt, is in de zeventiger en tachtiger jaren nieuwbouw woningbouw gepleegd, verder van de straat gelegen en met architectuur-kenmerken van die tijd.

Rechttegenover de inbreidingslocatie zijn er geen panden aanwezig met een oorspronkelijke karakteristieke dorpse architectuur en materialisering.

Het karakter van de Julianalaan is geheel anders vanwege het feit dat de Julianalaan geen historisch lint is en door de zeventiger jaren woningbouw met identieke tweekappers in deze straat. De Julianalaan heeft een geheel ander karakter en architectonische uitstraling dan de lintbebouwing van de Rijdt. De geplande nieuwbouw aan de Julianalaan sluit hierop aan.

De onderhavige inbreidingslocatie aan de Rijdt; met als uitgangspunt dorpse kwaliteiten en karakteristieken (korte/wisselende rooilijnen en identieke massa breedte/hoogte) de lintbebouwing ter plaatse. Hiermede vindt een versterking plaats van de lintstructuur bij de ‘ingang zijde voormalige Luskebank’ van Horssen-kern. Dit wordt gerealiseerd doordat vanaf voormalige boterfabriek tot aan de voormalige Luskebank, na realisering inbreidingsplan, een aaneengesloten lintbebouwing met wisselende rooilijnen aan beide zijden van de Rijdt voorzien.

Het inbreidingsplan aan de Rijdt bestaat uit grote losstaande grondgebonden woningen in een korte/wisselende rooilijn ten opzichte van de Rijdt en in een vergelijkbare bouwmassabreedte als het middendeel van de Rijdt-lintstructuur. Er worden geen tweekappers aan het dorpslint de Rijdt in dit inbreidingsplan voorzien. Er is een ingetogen architectonisch beeld van de nieuwbouw ad. Rijdt voorzien met een samenhangende architectuur- en verschijningsvorm. Er is zo min mogelijk een herhaling van identieke woningen voorzien.

Op de hoek Rijdt/Julianalaan is de bouwmassa nadrukkelijk georiënteerd op de Rijdt door middel van de bredere bouwmassa met daarin de poort naar het achtergelegen omsloten binnenterrein. Aan de Julianalaan is een uitstraling van een kopbebouwing die aansluit op de beide kopbebouwingen van de starterswoningen.

Aan de Julianalaan is een andere uitstraling en architectuur voorzien dan aan de Rijdt door twee smalle woonblokken van starterswoningen haaks op de straat te situeren. Op beoogde wijze sluit de nieuwe architectuur aan op de bestaande architectuur van tweekappers in deze straat.

Achter de te realiseren woningen aan het lint de Rijdt, en voor de panden Rijdt 52 en 56 ontstaat een nieuw omsloten open binnenterrein. Dit omsloten binnenterrein verkrijgt een tuinbestemming met daarin een bijgebouw en een constructie ten behoeve van duurzaamheidsvoorzieningen voor de woningen zoals; waterberging, ondergrondse energieopslag, zonnepanelen en windenergie. Dit omsloten binnenterrein wordt doormiddel van twee poorten gesitueerd ter plaatse van de bestaande toegangspaden en daarmede vanaf de Rijdt ontsloten.

Ad. c:
Hoewel er nog geen bouwplan bekend is, is de maat en schaal van de nieuwe woningen aan de Rijdt identiek met de reeds aanwezige woningen in de nabije omgeving van het projectgebied (zie studieplananalyse architektenburo d.d. 28-04-2015, bijlage 8). De massahoogten zijn vastgelegd conform het vigerende bestemmingsplan op een goothoogte van 7 meter en een nokhoogte van 10 meter. De bouwmassa-breedte van de woningen haaks op de Rijdt is bepaald op plm. 8,5 meter, de massabreedte en ter plaatse van de Julianalaan op plus minus 6 meter breedte, identiek aan veelvoorkomende maten van de woningbreedten aan het lint in Horssen-Kern. De bouwmassa's van de woningen zullen wisselend met de korte- en lange massazijde aan de Rijdt worden gerealiseerd zodat een identieke dorpse bebouwingsmassa-diversiteit ontstaat. Aan de Julianalaan wordt hoofdzakelijk kopzijden van de bouwmassa's aan de straat gerealiseerd als aansluiting op de bestaande tweekappers.

Het peil van de woningen word nadrukkelijk boven de kruin van de straten aangelegd om een identieke karakteristieke stoepenstructuur ter plaatse van de voordeuren te verkrijgen als in het middendeel van de Rijdt Horssen-kern en om tevens bij een overstroming van de waterberging geen overlast in de woningen te verkrijgen.

Ad. d:
In de principeverkavelingstekening bijlage 4 zijn de wisselende rooilijnen t.o.v. het dorpslint weergegeven. De bouwmassa's zijn wisselend gepositioneerd aan de Rijdt om daarmede mede de kromming van de Rijdt te accentueren.

De voorgevelrooilijn van het inbreidingsplan aan Rijdt en Julianalaan is bepaald op 3 meter vanaf achterkant molgoot c.q. betonband langs de betreffende straten. Aan de overzijde/westzijde van de Rijdt tegenover kavel Rijdt 56 zijn de bestaande aanwezige wo-

ningen op een grotere rooilijn vanaf de straat gerealiseerd. Hierdoor ontstaat er diversiteit in rooilijnen waardoor deze cultuurhistorische waarden wordt versterkt.

Ad. e:
Om de bebouwing compact te houden is een compacte bebouwingsvlek aangegeven op de verbeelding waarbinnen de woningen en bijgebouwen moeten worden gerealiseerd. Op de hoek van de Julianalaan en Rijdt vindt, binnen de aangegeven massahoogte, een intensivering/versteviging van de bouwmassa plaats met de lengterichting van de bouwmassa georiënteerd aan de Rijdt. De parkeerplaatsen worden voor een klein gedeelte voor en voor het overige deel achter de rooilijn gepositioneerd. De bijgebouwen ten behoeve van de woningen aan de Rijdt worden gelijk of achter de rooilijn gepositioneerd. Twee bijgebouwen aan de Julianalaan worden voor de voorgevelrooilijn gepositioneerd.

Ad. f:
De verkavelingsbreedten zijn in principe op tekening bijlage 4 weergegeven maar worden door de vraag uit 'de markt' bepaald. De woningen zijn aan de Rijdt op de straat georiënteerd. De voordeuren van de woningen aan de Rijdt zijn wisselend aan de straatzijde of aan de zijgevel dicht aan de straatzijde gepositioneerd. De voordeuren van de starterswoningen aan de Julianalaan zijn niet aan de straatzijde gelegen. De Julianalaan maakt dan ook geen deel uit van het historische lint van de dorpskern Horssen.

Ad. g:
Om een herkenbaar onderscheid tussen hoofd- en bijgebouwen te verzekeren is voorgeschreven dat de goot- en bouwhoogte van bijgebouwen niet meer dan 4 meter en 5,5 meter mag bedragen en de oppervlakte van 70 m^2. De bijgebouwen zijn in of achter de rooilijn opgenomen. De goot- en bouwhoogte van het hoofdgebouw mag 7 en 10 meter bedragen. Deze hoogte-maatvoering is identiek aan de woonbestemming in het vigerende bestemmingsplan, aansluitend aan dit inbreidingsplan.

Rooien en perceelsrandbeplanting
Langs de Julianalaan zijn vijf bomen in eigendom van de gemeente aanwezig. Op het voorterrein van kavel Rijdt 52 is een slecht onderhouden bomenlaantje van Catalpa's en enkele andere bomen aanwezig. Deze bomen komen niet voor op de gemeentelijke groenkaart en kunnen zonder omgevingsvergunning en zonder herplantplicht worden verwijderd.

Groenopstanden ter plaatse van het inbreidingsplan die ten behoeve van het bouwrijp maken dienen te worden verwijderd:
- 5 bomen langs de Julianalaan (in eigendom van de gemeente)
- Circa 13 bomen op terrein Rijdt 52. Struikgewas en hagen op de terreinen Rijdt 52 en 56.

Initiatiefnemer is van plan ter compensatie van het rooien van bomen op het perceel Rijdt 52 en de bomen langs de Julianalaan, na realisering inbreidingsplan, een landschapsplan uit te voeren, zoals weergegeven op tekening S6-307 d.d. 19-01-2018 (bijlage 4).

Het landschapsplan bestaat uit de volgende onderdelen:
- aanplant van beukenhagen voor de panden Rijdt 52 en 56 op en ter afsluiting van het omsloten binnenterrein, rond parkeerplaatsen en plaatselijk voor de woningen aan de Rijdt

- aanplant leilinden plaatselijk voor de woningen op de hoek van Julianalaan en Rijdt, en plaatselijk ter plaatse voor de woningen aan de Rijdt. En aanplant leipe-ren tegen de erfafscheidingen van het omsloten binnenterrein.
- gevelbeplanting aan de Julianalaan.

Conclusie
Het 'dichten' van het bestaande bebouwingslint ter plaatse van het inbreidingsplan met woonbestemmingen met een diversiteit aan woningtypen geeft een versterking van de lintstructuur van kern-Horssen. Met herhaling van karakteristieken/kenmerken van de bestaande lintstructuur in Horssen-kern is er geen sprake van aantasting van de cultuurhistorische waarden. De cultuurhistorische waarde van de lintbebouwing van Horssen-kern wordt door onderhavig inbreidingsplan met dorpse karakteristieken en kenmerken versterkt. Daarom zijn er uit oogpunt van het aspect cultuurhistorie geen belemmeringen voor de beoogde ontwikkeling.

Tevens wordt verwezen naar de conclusies uit architectuur-historisch advies d.d. 03-05-2018 van Architectuurhistorisch onderzoeks- en adviesbureau De Onderste Steen (bijlage 11). In de conclusies van dit advies wordt geadviseerd het agrarische karakter van pand Rijdt 52 te behouden en als uitgangspunt te nemen en dat de rooilijn aan de Julianalaan overschreden kan worden met bijgebouwen.

3.9 Flora en fauna

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Wet natuurbescherming (Wnb)
Vanaf 1 januari 2017 geldt de nieuwe Wet natuurbescherming. Deze wet heeft drie wetten vervangen, namelijk de Natuurbeschermingswet 1998, Boswet en de Flora- en faunawet.

In het Decentralisatieakkoord Natuur (PS2011-778) is afgesproken dat de wetgever de decentralisatie van rijkstaken in het landelijk gebied naar provincies formaliseert. Met de Wnb geeft het Rijk invulling aan de decentralisatieafspraken uit het Decentralisatieakkoord Natuur en het Natuurpact (PS2013-797). De Wnb is daarmee het sluitstuk van de decentralisatie van het natuurbeleid. Het huidige wettelijke stelsel voor de natuurbescherming, zoals neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, wordt vervangen door deze wet. Voordat de Wnb in werking treedt, wil de provincie, om dat te borgen, een aantal regels in de Omgevingsverordening vaststellen. Het betreft regels voor gebieden, soorten en houtopstanden, inclusief de verplichtingen die in de Wet Natuurbescherming zijn opgenomen.

In het Actualisatieplan Omgevingsverordening worden regels voor gebieden, soorten en houtopstanden inclusief de verplichtingen die in de Wet Natuurbescherming zijn opgenomen toegevoegd. Het betreft regels ten aanzien van:
- de vrijstelling van verboden ten aanzien van soorten;
- de in Gelderland werkzame faunabeheereenheid;
- de door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen;
- de in Gelderland werkzame wildbeheereenheden;
- houtopstanden;
- beweiden en bemesten;

Motivering en conclusie flora en fauna voor bouwplan(locatie)
De Wet natuurbescherming schrijft voor dat bij ruimtelijke ingrepen geen schade toegebracht mag worden aan beschermde dier- en plantensoorten.

Op basis van de informatie over de planontwikkeling is door Blom Ecologie een quickscan flora en fauna uitgevoerd. Hieronder staan de belangrijkste conclusies en maatregelen uit de quickscan vermeld. De volledige quickscan flora en fauna is in bijlage 6 opgenomen.

Conclusies
In het plangebied of de directe omgeving daarvan komen beschermde diersoorten van de Wet natuurbescherming voor. De planlocatie heeft aannemelijk geen relevante functie voor vleermuizen als vaste rust- en verblijfplaats. De te kappen bomen en struiken hebben geen relevante functie voor soorten waarvoor geen vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. Het omliggende terrein heeft (mogelijk) een functie voor algemeen voorkomende planten, zoogdieren, amfibieën, insecten en vogels. Vleermuizen maken mogelijk gebruik van de locatie tijdens het foerageren en migreren.

De bomen en struiken op de planlocatie zijn geschikt als broedlocatie voor algemene broedvogels. De planlocatie maakt geen onderdeel uit van een Natura2000-gebied, Beschermd natuurmonument, Wetland, Nationaal Park of Natuurnetwerk Nederland. Gelet op de aard van de werkzaamheden, de afstand tot de gebieden en de beoogde situatie is van externe werking op omliggende Natura2000-gebieden geen sprake.

Tabel Overzicht van de functie van het plangebied voor beschermde flora en fauna alsmede de verwachtte effecten naar aanleiding van de beoogde ingrepen en de eventueel daarop te nemen vervolgstap.

Legenda x = ongeschikt ja = geschikt m (mogelijk) = nader te bepalen of mits maatregelen getroffen worden	vaatplanten	zoogdieren	vleermuizen	amfibieën	reptielen	vissen	broedvogels (a)	broedvogels (j)
Geschikt habitat Vogelrichtlijnsoort							ja	x
Geschikt habitat Habitarichtlijnsoort	x	x	ja	x	x	x	x	
Geschikt habitat overige soort	x	ja		ja	x	x		
Soortspecifiek onderzoek noodzakelijk	x	x	x	x	x	x	x	x

Gebiedsbescherming	afstand	effecten	nader onderzoek/ Aerius
Natura2000	3,7km	geen	n.v.t.
Natuurnetwerk Nederland	380m	geen	n.v.t.

Uitvoerbaarheid
De beoogde ontwikkeling leidt niet tot aantasting van beschermde gebieden en beschermde natuurwaarden. Voor Habitatrichtlijn-, Vogelrichtlijn-, en overige soorten geldt dat, op basis van het voorliggende onderzoek, er geen effecten worden verwacht ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen alsmede functioneel leefgebied. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de (mogelijke) aanwezigheid van foeragerende vleermuizen en algemene broedvogels. Voor deze soorten dienen eventueel maatregelen te worden getroffen om effecten te voorkomen.

De aanwezigheid van beschermde soorten (Wnb, overige soorten, art. 3.10) en hun leefgebied vormen geen bezwaar voor de beoogde bestemmingsplanwijziging (vrijstellingsbesluit).

Conclusie
De beoogde ontwikkeling van 16 woningen aan de Rijdt 52 en 56 te Horssen is uitvoerbaar conform het bepaalde in de Wro (artikel 3.1.6 Bro).

Te treffen maatregelen
• Tijdens de werkzaamheden moet voorzichtig worden gehandeld met alle voorkomende flora en fauna (Zorgplicht).
• Wanneer ondanks zorgvuldig handelen, onderzoek en advies schade lijkt te ontstaan voor beschermde flora en fauna, dient direct contact opgenomen te worden met een ter zake deskundige.
• Alle aanwezige vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken) gefaseerd verwijderen. Dit om bodembewonende dieren de kans te geven in de nabijgelegen omgeving een ander leefgebied te benutten.
• Er wordt gelegenheid gegeven aan dieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden.
• De planlocatie tijdens de werkzaamheden bij voorkeur minimaal verlichten en hierbij een vleermuisvriendelijke verlichtingswijze toepassen (rood/groen licht, lichtbundel nederwaarts richten, toepassen geconvergeerde lichtbundel) en de werkzaamheden in de periode apriloktober tussen zonsopgang en zonsondergang uitvoeren (buiten schemerperiodes).
• De werkzaamheden opstarten/uitvoeren buiten het broedseizoen (15 maart t/m 15 juli). Indien de werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd dient voor de aanvang door een ter zake deskundig gecontroleerd te worden of er broedvogels aanwezig zijn. E.e.a. op aanwijzing van deskundige.
• In de te realiseren woningen kan een meerwaarde worden gecreeerd voor gebouwbewonende soorten zoals huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In de afgelopen jaren zijn velerlei toepasbare nestvoorzieningen ontwikkeld. Alvorens deze worden toegepast is het raadzaam om een ecoloog of een daartoe gespecialiseerd bedrijf te raadplegen.

Slotconclusie is dat ecologische waarden de beoogde planontwikkeling niet in de weg staan.

3.10 Bedrijven en milieuzonering / hinderlijke bedrijvigheid

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Het doel van milieuzonering is om te komen tot een optimale kwaliteit van de leefomgeving. Instrumenten van ruimtelijke ordening en milieu kunnen elkaar daarbij ondersteunen. Om tot een optimale invulling van de ruimte te komen, onderscheidt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in haar brochure Bedrijven en Milieuzonering (2009) twee omgevingstypen:

1. omgevingstype rustige woonwijk of rustig buitengebied;
2. omgevingstype gemengd gebied.

Ad. 1
Een rustige woonwijk is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen vrijwel geen andere functies

(zoals bedrijven of kantoren) voor. Langs de randen (in de overgang naar mogelijke bedrijfsfuncties) is weinig verstoring door verkeer. Een vergelijkbaar omgevingstype qua aanvaardbare milieubelasting is een rustig buitengebied (eventueel inclusief verblijfsrecreatie), een stiltegebied of een natuurgebied.

Ad. 2
Een gemengd gebied is een gebied met een matige tot sterke functiemenging. Direct naast woningen komen andere functies voor, zoals winkels, horeca en kleine bedrijven. Geluid is voor de te hanteren afstand van milieubelastende activiteiten veelal bepalend.

Vervolgens worden in de brochure, op basis van een aantal factoren (geur, stof, geluid en gevaar), richtafstanden genoemd tussen verschillende bedrijfstypen en omgevingstype 'rustige woonwijk' of 'rustig buitengebied', waarmee gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening kunnen houden. Indien sprake is van het omgevingstype 'gemengd gebied', dan kunnen de richtafstanden – zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat en het functioneren van bedrijven – met één afstandsstap worden verlaagd.

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen.

De Wgv geeft normen voor de geurbelasting die een intensieve veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object, bijvoorbeeld een woning. De geurbelasting wordt berekend en getoetst met het verspreidingsmodel V-Stacks vergunning. Dit geldt alleen voor dieren waarvoor geuremissiefactoren zijn opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij. Voor dieren zonder geuremissiefactor gelden minimaal aan te houden afstanden. De Regeling geurhinder en veehouderij is gepubliceerd op 18 december 2006.

Motivering en conclusie bedrijven en milieuzonering voor bouwplan(locatie)
Geurhinder (Wgv)
De planlocatie ligt buiten de vaste afstandscontouren van de veehouderijbedrijven in de omgeving. Hierbij is rekening gehouden met het reëel te benutten bouwvlak. Ten aanzien van de vaste afstanden worden de omliggende veehouderijen niet geschaad in hun belangen.

Ook voor wat betreft de individuele geurbelasting worden de belangen van de omliggende veehouderijbedrijven niet geschaad door de voorgenomen ontwikkeling. Er wordt voldaan aan de geurnorm van 2,0 ouE/m3. De voorgrondbelasting is bepalend voor de beoordeling van het woon- en verblijfsklimaat en kan gedefinieerd worden als 'goed'. Voor de planlocatie kan een acceptabel leefklimaat gegarandeerd worden ten aanzien van vaste afstanden en de geurbelasting.

Milieuzonering (categorie-indeling bedrijven)
De planlocatie en de omgeving ervan kunnen worden aangemerkt als het omgevingstype 'rustige woonwijk'.

In en nabij de planlocatie zijn geen bedrijven gelegen die conform de richtafstanden uit de voormelde VNG-brochure een belemmering zouden kunnen vormen voor de planvorming (en andersom). Naast de ruimtelijke ordeningaspecten is verder het Besluit algemene regels inrichtingen milieubeheer (Barim/Wm/Bor) van toepassing. In dit besluit zijn voorschriften opgenomen waaraan de bedrijven zich dienen te houden om schade, gevaar of hinder naar de omgeving te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken.
Op basis van bovenstaande constatering kan reeds worden gesteld dat er vanuit een oogpunt van milieuzonering geen belemmeringen zijn voor omliggende woonfuncties.

Een goede ruimtelijke ordening voorziet in het voorkomen van voorzienbare hinder en gevaar door milieubelastende activiteiten. Door bij nieuwe ontwikkelingen voldoende afstand in acht te nemen tussen milieubelastende activiteiten (zoals bedrijven) en gevoelige functies (zoals woningen) worden hinder en gevaar voorkomen en wordt het anderzijds bedrijven mogelijk gemaakt zich binnen aanvaardbare voorwaarden te vestigen. Dit wordt milieuzonering genoemd.

Bij het beoordelen van een ruimtelijk plan spelen standaard de volgende vragen:

- is ter plaatse van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling een aanvaardbaar woon- en verblijfsklimaat gegarandeerd?
- worden omliggende bedrijven (onevenredig) in hun belangen geschaad?

Bij de beoordeling is gebruik gemaakt van de handreiking Bedrijven en milieuzonering[1]. In de handreiking Bedrijven en milieuzonering worden twee omgevingstypen beschreven:

Omgevingstype rustige woonwijk en rustig buitengebied
Een rustige woonwijk is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven of kantoren) voor. Langs de randen is weinig verstoring door verkeer.

Algehele conclusie

- De oprichting van de woningen levert geen belemmering voor bedrijven.
- Ter plaatse van de woningen is sprake van een acceptabel leefklimaat voor geluid.
- Door de voorgenomen woningen worden veehouderijen in de omgeving niet geschaad in hun belangen ten aanzien van geuraspecten.
- Ter plaatse van de planlocatie kan een acceptabel woon- en verblijfsklimaat voor geur afkomstig van veehouderijen gegarandeerd worden.

In de nabijheid van de planlocatie komt geen bedrijvigheid voor welke een mogelijke belemmering vormt voor het initiatief. Daarnaast levert het initiatief ook geen belemmering op voor omliggende bedrijven en woonfuncties.

Bezien vanuit het oogpunt van 'inwaartse milieuzonering' komt er in de nabijheid van de planlocatie dus geen bedrijvigheid voor welke een mogelijke belemmering vormt voor het onderliggende initiatief. Daarnaast levert het initiatief, vanuit het oogpunt van 'uitwaartse zonering, ook geen belemmering op voor omliggende bedrijven.

Dit betekent dat er vanuit de aspecten milieuzonering en hinderlijke bedrijvigheid geen belemmeringen zijn voor het plan.

3.11 Externe veiligheid

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Het externe veiligheidsbeleid is bedoeld om de risico's voor de omgeving ten aanzien van handelingen met gevaarlijke stoffen te beperken en te beheersen. De wetgeving is gericht op het gebruiken, opslaan en productie van gevaarlijke stoffen binnen inrichtingen, als wel het transport van gevaarlijke stoffen. In het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) zijn de richtlijnen ten aanzien van inrichtingen opgenomen. Daarnaast zijn er richtlijnen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In deze regelgeving is de verplich-

[1] Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 2009

ting opgenomen om in ruimtelijke plannen de ontwikkelingen te toetsen op het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Externe veiligheid heeft dus betrekking op situaties waar iets mis zou kunnen gaan met gevaarlijke stoffen, waardoor mensen gevaar lopen. Voorbeelden van risicobronnen en risicovolle activiteiten zijn: productie, gebruik of opslag en transport van gevaarlijke stoffen (LPG-tankstations en fabrieken, routes voor gevaarlijke stoffen, leidingen).

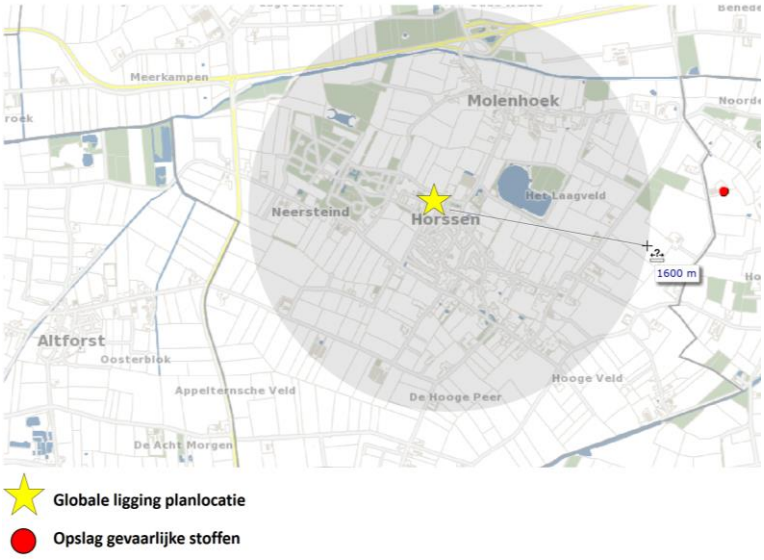
Plaatsgebonden risico
Het plaatsgebonden risico is de kans per jaar dat een onbeschermd individu overlijdt als gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen. Dit plaatsgebonden risico wordt vertaald naar een risicocontour rondom een risicobron (bijvoorbeeld een inrichting of een weg). De maatgevende grens is de 10^{-6} contour, dit is de kans van 1 op 1 miljoen dat een onbeschermd persoon omkomt per jaar.

Groepsrisico
Het groepsrisico is de kans dat een groep van 10 of meer personen gelijktijdig overlijdt door een ongeval met gevaarlijke stoffen. Het groepsrisico is bedoeld om een inschatting te maken ten aanzien van de maatschappelijke ontwrichting in het geval van een calamiteit. Voor het groepsrisico geldt een oriëntatiewaarde in de verantwoording (dit betekent dat er gemotiveerd van mag worden afgeweken).

Elke verandering van het groepsrisico in het invloedsgebied van een risicobron moet verantwoord worden. Hierbij moet ingegaan worden op de wijze waarop deze verandering in het groepsrisico is betrokken bij de besluitvorming. Tevens moeten kwalitatieve aspecten beoordeeld worden, zoals zelfredzaamheid en bestrijdbaarheid.

Motivering en conclusie externe veiligheid voor bouwplan(locatie)
Externe veiligheid inrichtingen
Op basis van de Risicokaart van de provincie Gelderland kan worden geconcludeerd dat in de directe omgeving van de planlocatie (binnen ruim 1600 meter) geen risicovolle inrichting ligt. De planlocatie ligt derhalve niet binnen PR-contouren en GR-invloedsgebieden van risicovolle (Bevi)inrichtingen. Onderstaande afbeelding bevestigt dit.

Afbeelding 9: Uitsnede risicokaart Gelderland

Per 1 april 2015 is het Besluit externe veiligheid transportroutes (BEVT) en de Regeling Basisnet in werking getreden. Het BEVT vormt de wet- en regelgeving, en de concrete uitwerking volgt in het Basisnet. Met het inwerking treden van het BEVT vervalt de circulaire Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet beoogt voor de lange termijn (2020, met uitloop naar 2040) duidelijkheid te bieden over het maximale aantal transporten van, en de bijbehorende maximale risico's die het transport van gevaarlijke stoffen mag veroorzaken. Het Basisnet is onderverdeeld in drie onderdelen: Basisnet Spoor, Basisnet Weg en Basisnet Water. Het BEVT en het bijbehorende Basisnet maakt bij het PR onderscheid in bestaande en nieuwe situaties. Voor bestaande situaties geldt een grenswaarde voor het PR van 10-5 per jaar ter plaatse van kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten en een streefwaarde van 10-6 per jaar. Voor nieuwe situaties geldt de 10-6 waarde als grenswaarde voor kwetsbare objecten, en als richtwaarde bij beperkt kwetsbare objecten. In het Basisnet Weg en het Basisnet Water zijn veiligheidsafstanden (PR 10-6 contour) opgenomen vanaf het midden van de transportroute. Tevens worden in het Basisnet de plasbrandaandachtsgebieden benoemd voor transportroutes. Hiermee wordt geanticipeerd op de beperkingen voor ruimtelijke ontwikkelingen die samenhangen met deze plasbrandaandachtsgebieden. Het Basisnet vermeldt dat op een afstand van 200 meter vanaf de rand van het tracé in principe geen beperkingen hoeven te worden gesteld aan het ruimtegebruik.

De planlocatie is gelegen aan de Rijdt - Julianalaan. Voor deze wegen is de PR-contour 10^{-6}/jr. niet berekenbaar. Dit houdt in dat voor dit aspect geen knelpunt aanwezig is. Ook de oriënterende waarde van het groepsrisico wordt niet overschreden. Er ontstaan geen groter veiligheidsrisico en ook geen extra belemmeringen naar de omgeving toe.

Het aspect externe veiligheid belemmert de voorgenomen ontwikkeling niet.

3.12 Fysieke belemmeringen: kabels en (buis)leidingen

Doelstelling en (wettelijk) beleidskader
Transport van gevaarlijke stoffen vindt plaats over de weg, het spoor, het water en door buisleidingen. Tijdens het transport kunnen dingen misgaan waardoor de gevaarlijke lading kan ontbranden of exploderen of waardoor er bijvoorbeeld giftige gassen ontsnappen via een lek of breuk. Bij risicovolle buisleidingen kan gedacht worden aan (hogedruk) transport van aardgas, maar ook van olie, benzine, kerosine, chemische producten en industriële gassen. Deze stoffen kunnen giftig, lichtontvlambaar, of brandbaar zijn. Buisleidingen lopen meestal ondergronds, maar kunnen soms ook bovengronds voorkomen.

De grootste kans op een beschadiging aan een buisleiding ontstaat door graafwerkzaamheden. Denk hierbij aan werkzaamheden aan gas-, olie- en waterleidingen in de grond, of kabels voor stroom, TV, telefoon en internet. De risicokaart toont alle aardgasleidingen vanaf een diameter van 50 mm en een druk van 16 bar, alle buisleidingen voor brandbare vloeistoffen vanaf een diameter van 100 mm en alle overige buisleidingen waarvan geldt dat er een overschrijding van de wettelijke norm is op 5 meter afstand van de buis. Deze wettelijke norm is het plaatsgebonden risico 10^{-6}.

Het Besluit Externe Veiligheid Buisleidingen (Bevb) is op 1 januari 2011 in werking getreden. In het Besluit externe veiligheid buisleidingen zoals dit per 1 januari 2011 geldt, staan veiligheidseisen voor de exploitant en de gemeente. Exploitanten hebben een zorgplicht en moeten ervoor zorgen dat hun buisleidingen veilig zijn. Gemeenten moeten buisleidingen in hun bestemmingsplan opnemen en bij nieuwbouw zorgen voor genoeg afstand tot de buisleidingen.

Motivering en conclusies kabels en (buis)leidingen voor bestemmingsplan / bouwplan

Besluit externe veiligheid buisleidingen

Er bevindt zich geen (hoge druk) gasleiding binnen of op korte afstand van het plangebied.

Overige kabels en (buis)leidingen

Nutsbedrijven eisen dat kabels en leidingen in het openbaar gebied (komen te) liggen. De initiatienemer van onderliggend bouwplan is verplicht zorg te dragen voor een door gemeente en nutsbedrijven geaccordeerde wijze van aansluiting.

Tussen de Rijdt en pand 56 zijn geen dienstleidingen in het voorterrein aanwezig. Met de renovatie van dit pand zijn destijds de dienstleidingen naar dit pand aangebracht vanaf de Bredestraat. Er behoeft voor het perceel Rijdt 56 geen Klic-melding te worden uitgevoerd.

Voor het perceel Rijdt 52 is er reeds een Klic-melding uitgevoerd en zijn er in het betreffende voorterrein dienstleidingen E en W vanaf de Rijdt naar dit pand aanwezig (zie bijlage7). Deze dienstleidingen zijn door de energiemaatschappijen in het terrein uitgepaald en in het werk gemarkeerd. Dit leidingtracee met de beide dienstleidingen E en W vanaf de Rijdt naar 52 komen te vervallen. Het pand Rijdt 52 wordt voorzien van een nieuw leidingtracee vanaf de Julianalaan. Wanneer deze nieuwe aansluiting is uitgevoerd vervalt het leidingtracee zoals aangeven op bijlage 7.

Overige zonering

Er zijn in en nabij het plangebied geen ondergrondse leidingen, waterkeringen, straalpaden, invliegfunnels of molenbiotopen aanwezig waarvan de aanwezigheid van invloed kan zijn op de voorgenomen ontwikkeling in het plangebied.

4. Ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit

Uitgaande van de opzet van het bouwplan en de uitgangspunten opgenomen in de diverse beleidstukken van provincie en gemeente, blijven de goot- en nokhoogte en massa bescheiden en het materiaal- en kleurgebruik terughoudend. De architectonische uitstraling van de bouwwerken is in ieder geval ingetogen.

In het kader van voorliggende planontwikkeling is door Architektenburo Otto van Dijk een studie-analyse gemaakt. Deze analyse is geaccordeerd door de gemeente en als bijlage 8 bij deze plantoelichting gevoegd.

Het inbreidingsplan dat initiatiefnemer voor ogen heeft refereert aan de rooilijnen van het middendeel van de Rijdt. In het middendeel van de Rijdt (huisnummers 20-22-37-31-27) komen kleine rooilijnen voor. Deze kleine rooilijnen zijn minder geschikt om te worden herhaald in het nieuwe inbreidingsplan. Daarom wordt gekozen om aan te sluiten bij de rooilijn van het gemeentelijk monument, geadresseerd aan de Rijdt 46. De rooilijn ter plaatse is 290 cm, vanaf gevel tot achterkant molgoot ter plaatse. Navolgende afbeelding geeft een impressie van deze afstand voorgevel – straatzijde (molgoot).

Afbeelding 10: Bestaande rooilijn omgeving nieuwbouwplan - voorgestelde rooilijn

Kenmerkend van de rooilijnen van het middendeel van de Rijdt zijn de wisselende oriëntaties en schuine verspringingen van de rooilijnen. Deze kwaliteit geeft een speels beeld en is uitgangspunt voor de uitwerking van de onderhavige inbreidingslocatie.

Als inrichting van de voortuinen verwijst architect naar het referentiebeeld van het middendeel van de Rijdt. Halfverhardingen, bomen, hagen, planten, hekwerken en muurtjes zijn kenmerkend voor de inrichting van deze voortuinen. Zie onderstaande afbeelding voor een voorbeeld. Door verspringende voorgevellijnen is er maat voor groene invullingen ter plaatse van de voortuinen. De voortuinen zijn allen verschillend en kunnen indi-

vidueel een kenmerkende inrichting verkrijgen, waardoor het straatbeeld afwisselend wordt.

Afbeelding 11: Foto's kwaliteiten en diversiteit bestaande inrichting voortuinen Horssen

Naar wens van gemeente en van initiatiefnemers vormt zich een gedifferentieerd programma. De grote, grondgebonden woningen worden gerealiseerd aan de Rijdt. De kleine starterswoningen worden voornamelijk gesitueerd aan de Julianalaan. Het aantal woningen komt voort uit de afmeting van het bebouwingsperceel bijbehorend bij het bebouwingseenheid.

Ter realisering van het inbreidingsplan en het bouwrijp maken dienen de volgende groenopstanden te worden verwijderd: 5 bomen langs de Julianalaan (in eigendom van de gemeente), circa 13 bomen op terrein Rijdt 52. Struikgewas en hagen op de terreinen Rijdt 52 en 56. Hierover is met de gemeente overleg gevoerd. Aangezien deze bomen niet voorkomen op de gemeentelijke groenkaart kunnen deze bomen door initiatiefnemer zonder omgevingsvergunning en zonder herplantplicht worden verwijderd. Initiatiefnemer is echter van plan ter compensatie van het rooien van bomen op het perceel Rijdt 52 en langs de Julianalaan, na realisering woningen, een landschapsplan uit te voeren, zoals weergegeven op tekening S6-307 dd. 19-01-2018 (bijlage 4). Het landschapsplan bestaat uit de volgende onderdelen:

- Aanplant van beuken hagen voor de panden Rijdt 52 en 56 op en ter afsluiting van het omsloten binnenterrein, rond parkeerplaatsen en plaatselijk voor de woningen aan de Rijdt
- Aanplant leilinden plaatselijk voor de woningen op de hoek van Julianalaan en Rijd, en plaatselijk ter plaatse voor de woningen ad. Rijdt. En aanplant leiperen tegen de erfafscheidingen van het omsloten binnenterrein.
- Gevelbeplanting aan de Julianalaan.

Stedenbouwkundig typologie en woningvraag
Horssen in het algemeen en de gehele Rijdt wordt gekenmerkt door een dicht op de straat gelegen lintbebouwing. De onderhavige inbreidingslocatie en omliggende '70 – '80 jarige woningbouw zijn hierop een uitzondering. Rondom de inbreidingslocatie aanwezige '70 – '80-jarige woningbouw gelegen aan de Rijdt, de hoofdstraat van Horssen, is onsamenhangend, en hebben geen Horssense kenmerken van de originele bebouwing Horssen-kern.

Initiatiefnemer stelt in overleg met architect voor het bestemmingsplan op de onderhavige inbreidingslocaties Rijdt 52 en 56 te voorzien van een eigentijdse lintbebouwing met

kenmerken van Horssen-kern, en het hoofdlint ter plaatse te versterken met identieke kenmerken als Horssen-kern. Doordat initiatiefnemers van onderhavig planvoornemen een samenhangend ingetogen bouwplan ontwikkelen, wordt een te grote diversiteit op dit kenmerkend deel van de Rijdt voorkomen. Aangezien de reeds aanwezige grondgebonden woningen aan de westzijde van de Rijdt onsamenhangende architectuur betreft zonder Horssense kenmerken, zou bij een niet samenhangende bebouwing aan de oostzijde van de Rijdt een ongewenste intensivering van verrommeling ontstaan.

Door op de locaties in te breiden worden de kenmerken van de openheid vervangen door een nieuwe samenhangende dorpse kwaliteit, in de nog nader uit te werken beeldtaal en architectonische uitwerking van een bouwplan. De initiatiefnemers hebben bezwaar tegen het bebouwen op de binnenterreinen direct voor de voorgevels van de panden Rijdt nummers 52 tot en met 56 en streven naar een zo maximaal open binnenterrein.

Door lintbebouwing te realiseren, wat dichter gelegen bij de straat, gelijk aan Horssenkern, behoud je een zo groot mogelijk binnenterrein voor de panden Rijdt nummers 52 tot en met 56. De omliggende zeven woningen aan de Rijdt 52, 56, 58 en de Bredestraat 4, 6 8 en 10 behouden hierdoor allen de kwaliteit van het uitzicht op dit binnenterrein. Bredestraat 4, 6 8 en 10 behouden tevens de bezonning en privacy in hun zuid georiënteerde achtertuinen.

Naar aanleiding van een zienswijze heeft de initiatiefnemer de bezonning en schaduwwerking op het perceel van de woning Rijdt 58 in beeld gebracht. De bezonningsstudie is als bijlage 12 toegevoegd. De tekeningen geven een goed beeld van de bezonning op dit perceel. Op de bladen 5.1 en 5.2 wordt de rooilijn volgens dit plan en de beoogde verspringing ervan weergegeven. Op de bladen 5.3 en 5.4 is de situatie met de rooilijn zoals de indieners die idealiter zien. De beide laatste bladen laten zien dat honorering van de wens van indieners in ieder geval zal leiden tot meer schaduwwerking. De op de bladen 5.1 en 5.2 weergegeven schaduwwerking is min of meer vergelijkbaar met de schaduw van de bomen in de tuin van Rijdt 58. In vergelijking met de bestaande situatie zal er dus geen, dan wel nauwelijks, afname zijn van het aantal uren bezonning op het perceel Rijdt 58. Met deze overgelegd en aangehechte bezonningsstudie is zowel de schaduwwerking als de bezonning op perceel Rijdt 58 voldoende gemotiveerd in beeld gebracht en in de belangenafweging betrokken. Er si dus geen reden de rooilijn ligging te wijzigen.

Bij bebouwing binnenterreinen verwachten initiatiefnemers bezwaren van de bewoners die met hun achtertuinen (met veel privacy) grenzen aan het onderhavige binnenterrein. Dit vanwege het wegvallen van hun huidige uitzicht en vanwege de schaduwwerking in hun tuinen, en gezien de privacy-hinder door inkijk vanuit de nieuwe woningen.

Er zijn drie woningen (Rijdt 75 en Julianalaan 2 en 4) zijn die met de voorgevel georiënteerd zijn op de onderhavige inbreidingslocaties. De overige direct aanliggende woningen zijn niet georiënteerd op de inbreidingslocatie. De realisatie van lintbebouwing met de kenmerkende hoge dichtheid, gelijk aan het middendeel van de Rijdt Horssen-kern, is mede noodzakelijk voor de economische haalbaarheid van het inbreidingsplan.

De gemeente vraagt aan te sluiten op de kwalitatieve woningvraag van Horssen, door middel van het realiseren van kleinere woningen. Voor deze kleinere woningen geeft dit een voetprint met een geringer oppervlakte per woningkavel en daarmee een verdichting versus de grotere omliggende ‘70 – ‘80 jarige grondgebonden woningen. Het voorstel is om de grote grondgebonden woningen te situeren aan de Rijdt, die daarmee aansluiten aan de reeds aanwezige grote woningen ter plaatse. Tevens zal initiatiefnemer de kleine woningen hoofdzakelijk situeren aan de Julianalaan, die daarmee aansluiten aan de

aanwezige kleine geschakelde woningen ter plaatse. Op meerdere plaatsen in de gemeente Druten (zoals Kattenburg en Aardschouwstraat in Druten-West) zijn reeds kleine rooilijnen ten opzichte van de perceelsgrenzen toegepast. Dit is bij genoemde locaties passend en structureel juist te noemen.

Het voorgenomen bouwplan heeft als referentiebeeld de bebouwing van het middendeel van de Rijdt. Dit is de oorspronkelijke bebouwing van Horssen-kern met de kenmerkende dorpse stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten. Deze dorpse kwaliteit bestaat uit een samenhang van de volgende kenmerken / pijlers:

- wisselende rooilijnen dicht bij de straat;
- bouwmassa's verschillend georiënteerd op de straat (een speelse positionering, niet altijd evenwijdig aan de straat);
- een mix van bebouwingstypologieën;
- dorpse architectonische kenmerken (uniformiteit van bruin-rode baksteen en kenmerkende metselwerkdetails en dakranden).

Navolgende afbeelding geeft een referentiekader.

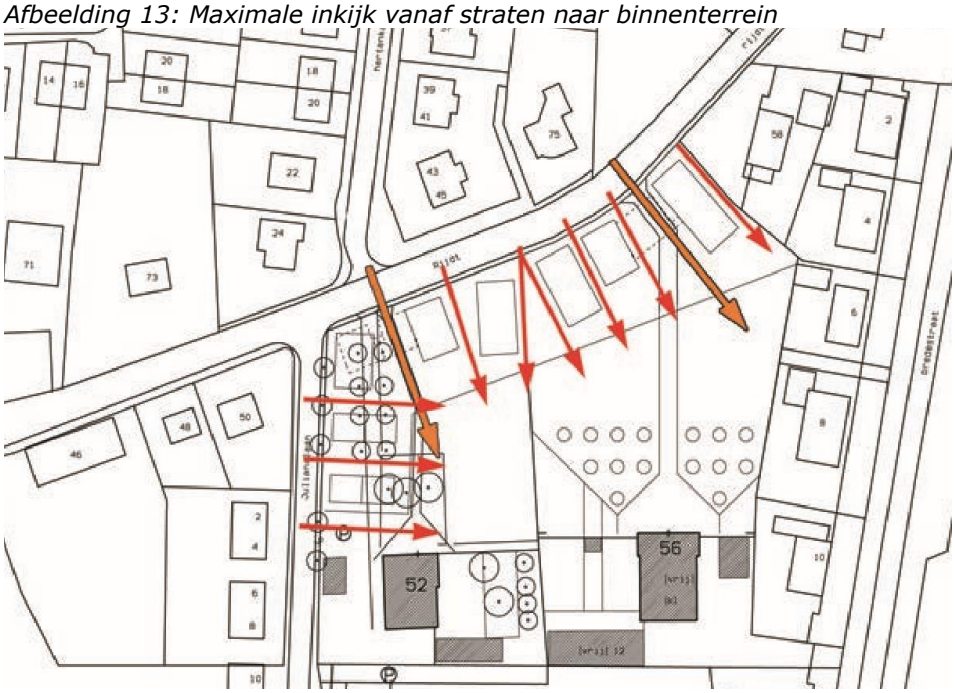
Afbeelding 12: Kenmerkende materialiseringen, kleuren en gevelbeëindigingen Horssen-kern

Het nieuwe bestemmingsplan ter plaatse van de inbreidingslocaties stelt voor een versterking van het hoofdlint van Horssen waarbij een vertaling van de bovengenoemde pijlers als ruimtelijk uitgangspunt dienen. Het is, bij een verwijzing in typologie en beeldentaal, van belang alle kenmerken / pijlers te behouden, aangezien ze in een onderlinge samenhang bij elkaar passend zijn. In de originele lintbebouwing van Horssen-kern bestaat er geen aaneengesloten geschakelde bebouwing. Het middendeel van de Rijdt kenmerkt zich door plaatselijke geringe tussenruimten tussen de panden, met tussengelegen muurtjes, hekken en bijgebouwen. Door deze smalle doorkijken is er doorzicht naar het achtergelegen gebied mogelijk.

De bebouwingstypologie van de lintbebouwing aan de Rijdt zijn bouwmassa's die afwisselend met hun smalle zijde en lange zijden naar de straat zijn gericht. Het nieuwe bestemmingsplan stelt aan de Rijdt hoofdzakelijk bebouwing met de smalle zijde richting straat voor. Ook aan de Julianalaan is het voorstel om geen aaneengesloten gevelaanzicht aan de straat te maken. Het voorstel is om ook hier de smalle zijden van de bouwvolumen richting straat te situeren, om de kenmerkende transparantie naar de binnenterreinen te bereiken. Zie afbeelding 13 voor de zichtlijnen in de voorgestelde nieuwe situatie.

Afbeelding 13: Maximale inkijk vanaf straten naar binnenterrein

In Horssen-kern komen ook achter elkaar gelegen bebouwingen voor, bijvoorbeeld t.p.v. Rijdt 67 -69. Ook komen er in Horssen-kern steegjes/straatjes, haaks gelegen op het hoofdlint, waar aangrenzende bebouwing aan is ontsloten. - Deze kenmerkende karakteristieken kunnen eveneens in het inbreidingsplan als een oplossingsgerichte karakteristiek worden geïntegreerd. Zie onderstaande afbeelding voor een weergave van de bestaande smalle steegjes in het authentieke Horssen.

Afbeelding 14: Foto's steegjes met ontsluitingen woningen en woningen achter elkaar gelegen

Het woonhuis Rijdt 52 is direct naast onderhavige planlocatie gelegen. Initiatiefnemer is voornemens een zogenaamde dynamische ruimtelijke relatie aan te gaan met deze bestaande bebouwing. Rijdt 52 wordt als het ware opgenomen in de te vervolmaken lintbebouwing binnen de plangrenzen. Hiermee vindt een integratie plaats van bestaande bebouwing.

Slotconclusie ruimtelijke inpassing en beeldkwaliteit
Met de realisatie van het ontwerp ontstaat een representatieve locatie die de ruimtelijke beeldkwaliteit van het gebied in stand houdt en door de voorgenomen inpassing, vormgeving en bouwstijl van de beoogde bebouwing zelfs verbetert. Op deze wijze wordt gestreefd naar een toegevoegde waarde voor het ruimtelijke omgevingskader en positieve invulling aan de waarborging van de stedenbouwkundige en architectonische karakteristiek en identiteit ter plaatse.

Alle carports en aangebouwde buitenbergingen (bijbehorende bouwwerken) die gesitueerd zijn tussen de vrijstaande hoofdbouwmassa's, dienen aangaande de carports zo transparant mogelijk te worden vormgegeven en dienen allen zo laag mogelijk te blijven De welstandseisen van de gemeente worden als leidraad gebruikt bij de afronding van de vormgeving van het definitieve bouwontwerp. Geconcludeerd kan worden dat het bouwplan zal bijdragen aan een ruimtelijke en visuele koppeling met de bestaande omliggende bebouwing en daarmee een positieve functionele invulling vormt.

5. Juridische toelichting

5.1 Het bestemmingsplan als juridisch instrument

Het bestemmingsplan bestaat uit een verbeelding, regels en een toelichting. Op de verbeelding is aangegeven welke bestemmingen in het plan voorkomen en waarop deze betrekking hebben. De regels geven aan wat de doeleinden zijn van elke bestemming. In aansluiting hierop bevatten de regels bepalingen met betrekking tot de toegelaten bebouwing. Dit alles gerelateerd aan de desbetreffende bestemming. De regels en de verbeelding vormen samen het deel van het bestemmingsplan dat voor een ieder bindend is. De toelichting is niet bindend, maar heeft wel een belangrijke functie voor de onderbouwing van het bestemmingsplan en voor de uitleg van bestemmingen en regels.

Op grond van de Wet ruimtelijke ordening moeten bestemmingsplannen ook digitaal beschikbaar zijn en volledig voldoen aan een aantal standaardeisen die zijn opgenomen in de 'Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012'. Het bestemmingsplan dient verder te voldoen aan de Wro en het Bro en de RO-Standaarden 2012:

- IMRO2012 (Informatie Model Ruimtelijke Ordening 2012),
- SVBP2012 (Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen 2012),
- STRI2012 (Standaard Toegankelijkheid Ruimtelijke Instrumenten 2012).

Het onderhavige bestemmingsplan is uitgevoerd conform de Wabo en deze standaarden.

5.2 Systematiek van de regels

De Wet ruimtelijke ordening bepaalt een drietal zaken met betrekking tot de opzet en inrichting van de bestemmingsplanregels, te weten:

- de digitale raadpleegbaarheid;
- de Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen2012;
- de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

De regels zijn volgens de SVPB2012 in vier hoofdstukken als volgt opgesteld:

- inleidende regels;
- bestemmingsregels;
- algemene regels;
- overgangs- en slotregels.

De structuur van het plan is zodanig dat de verbeelding de primaire informatie geeft over waar en hoe gebouwd mag worden. Bij het raadplegen van het bestemmingsplan dient dan ook eerst naar de verbeelding gekeken te worden. Vervolgens kan men in de regels teruglezen welk gebruik en welke bouwmogelijkheden zijn toegestaan.

Op de verbeelding zijn de volgende zaken aangegeven:

- de (dubbel)bestemming(en) van de in de planlocatie gelegen gronden;
- de grens van de planlocatie;
- het bouwvlak;
- de aanduidingen.

5.3 Bebouwing algemeen

Er wordt in het bestemmingsplan onderscheid gemaakt tussen hoofdgebouwen, bijgebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak gerealiseerd te worden. Voor de situering en maatvoering van bouwwerken wordt tevens verwezen naar de verbeelding.

5.4 Toelichting bestemmingen

Voor een goed begrip van de regeling dienen in elk geval de regels tezamen met de verbeelding te worden geraadpleegd.

Groen
Ten behoeve van de woningen wordt op het omsloten binnenterrein gerealiseerd: een waterberging/infiltratiegebied, een constructie (geen gebouw zijnde) ten behoeve van alternatieve energieopwekking, zoals zonnepanelen en windenergieconstructies, en een bijgebouw ten behoeve van tuinmachines e.d. voor onderhoud waterberging en onderhoud omsloten binnenterrein. Genoemde onderdelen zijn bij benadering gestippeld aangegeven op tekening S6-307 d.d. 19-01-2018 (bijlage 4).

Ondergronds bouwen is mogelijk ter plaatse van de bestemmingen Wonen en Groen. Door de uitkomende grond zal het binnenterreindeel eventueel glooiend worden opgehoogd.

Waarde – Openheid (dubbelbestemming)
De gronden binnen de bestemming 'Wonen' hebben de dubbelbestemming 'Waarde – Openheid' gekregen. Deze dubbelbestemming waarborgt het behoud van de openheid van het plangebied en in het bijzonder de zichtlijnen zoals aangegeven in afbeelding 13 op pagina 53. Op deze gronden, waar de zichtlijnen staan aangegeven, is het bouwen van gebouwen en bouwwerken geheel uitgesloten, met uitzondering van erf – en terreinafscheidingen van maximaal 1 meter hoogte. Op de zijdelingse perceelsgrens mag de bouwhoogte 2 meter bedragen, aangezien daardoor geen onevenredige verstoring van de zichtlijnen optreedt. Voorts is een omgevingsvergunningstelsel opgenomen voor enkele werken die de openheid op de zichtlijnen kunnen aantasten. Met het opnemen van de hierboven beschreven regeling, worden de gronden met de dubbelbestemming 'Waarde – Openheid' uitgesloten van het begrip 'bebouwingsgebied' als bedoeld in het besluit omgevingsrecht (Bro). Daarmee vervallen de mogelijkheden om vergunningsvrije bijbehorende bouwwerken op te richten op deze gronden. Dit is wenselijk, omdat dergelijke bouwwerken een verstoring van de waardevolle openheid en belemmering van de zichtlijnen kunnen veroorzaken.

6. Uitvoeringsaspecten

6.1 Economische uitvoerbaarheid

Exploitatie
Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan dient, op grond van artikel 3.1.6 lid 1, sub f van het Bro, onderzoek plaats te vinden naar de (economische) uitvoerbaarheid van het plan. In principe dient bij vaststelling van een ruimtelijk plan tevens een exploitatieplan vastgesteld te worden om verhaal van plankosten zeker te stellen. Op basis van 'afdeling 6.4 grondexploitatie', artikel 6.12, lid 2 van de Wro, kan de gemeenteraad bij het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan echter besluiten geen exploitatieplan vast te stellen indien:

- het verhaal van kosten van de grondexploitatie over de in het plan of besluit begrepen gronden anderszins verzekerd is;
- het bepalen van een tijdvak of fasering als bedoeld in artikel 6.13, eerste lid, onder c, 4°, onderscheidenlijk 5°, niet noodzakelijk is;
- het stellen van eisen, regels, of een uitwerking van regels als bedoeld in artikel 6.13, tweede lid, onderscheidenlijk b, c of d, niet noodzakelijk is.

Behoudens kosten voor ambtelijke voorbereiding en begeleiding van de procedure zijn er voor de uitvoerbaarheid van de voorgestane ontwikkeling geen andere kosten voor de gemeente in de exploitatiesfeer. De ontwikkeling bevindt zich op eigen terrein en komt buiten de directe invloedssfeer van de gemeente tot stand. Alle kosten verbonden aan de realisatie van het initiatief komen voor rekening van de initiatiefnemer. De afspraken tussen gemeente en initiatiefnemer met betrekking tot de kosten voor het aanleggen van voorzieningen zijn geregeld in een afgesloten anterieure exploitatieovereenkomst.

Planschade
Om de economische uitvoerbaarheid te waarborgen, dient inzicht te worden verkregen of in onderhavige situatie sprake is van planschade. Hiertoe is een planschaderisicoanalyse uitgevoerd welke in het bezit is van de gemeente Druten. Eventuele tegemoetkomingen in de planschade die uit het bestemmingsplan voortvloeien, zijn voor rekening van de initiatiefnemer. Hiertoe is met de gemeente Druten een planschadeverhaalsovereenkomst gesloten.

6.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan dient op grond van artikel 3.1.1 van het Bro overleg plaats te vinden met waterschappen en met die diensten van provincie en Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen welke in het plan in het geding zijn. Voor wat kleinere plannen kan, in overleg, afgezien worden van dit overleg.

Er is in het kader van onderhavig bestemmingsplan expliciet overleg gevoerd met de provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland. De vooroverlegreacties van waterschap en provincie zijn bijgevoegd als respectievelijk bijlage 9 en 10. Waar noodzakelijk is het bestemmingsplan aangepast naar aanleiding van de reacties.

Een ontwerpbestemmingsplan dient conform afdeling 3.4 Awb gedurende 6 weken ter inzage te worden gelegd. Hierbij is er de mogelijkheid voor een ieder om zienswijzen in te dienen op het plan. Na vaststelling door de Raad wordt het vaststellingsbesluit bekend

gemaakt. Het bestemmingsplan ligt na bekendmaking 6 weken ter inzage. Gedurende deze termijn is er de mogelijkheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het bestemmingsplan treedt vervolgens op de dag na afloop van de tervisielegging in werking als er geen beroep is ingesteld. Is er wel beroep ingesteld dan treedt het bestemmingsplan ook in werking, tenzij naast het indienen van een beroepschrift ook om een voorlopige voorziening is gevraagd. De schorsing van de inwerkingtreding eindigt indien de voorlopige voorziening wordt afgewezen. De procedure eindigt met de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Verslag zienswijzen

Het ontwerpbestemmingsplan "Kom Horssen, herziening Rijdt 52 – 56" heeft op grond van artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening met ingang van 28 juni 2018 voor een periode van zes weken ter inzage gelegen tot 8 augustus 2018. Gedurende de periode van terinzagelegging zijn drie zienswijzen ingediend. De zienswijzen zijn ontvangen binnen voornoemde termijn en daarom ontvankelijk. De zienswijzen worden in de zienswijzenota, als bijlage 13 toegevoegd, samengevat en van een reactie voorzien. Aangegeven is welke gevolgen de beantwoording van de zienswijzen voor het ontwerpbestemmingsplan heeft. De samenvatting van de zienswijzen kan inhouden dat niet alle aspecten expliciet in die samenvatting zijn benoemd. Er heeft echter wel een integrale beoordeling van de zienswijzen plaats gevonden. De volledige zienswijzen zijn opgenomen in voornoemde nota. Daarnaast is het ontwerpbestemmingsplan ambtshalve door de gemeente aangepast. In de bijlage wordt achtereenvolgens ingegaan op de ingekomen zienswijzen, de beantwoording hiervan en de ambtshalve aanpassingen van het ontwerpbestemmingsplan.

Verder is er een landelijke voorziening waar in elektronische vorm de ruimtelijke visies, plannen, besluiten, verordeningen of algemene maatregelen van bestuur van gemeenten, provincies en Rijk, voor een ieder volledig toegankelijk en raadpleegbaar zijn.

Omgevingsdialoog

De initiatiefnemer heeft tussen 31-08-2016 en 06-09-2016 de (zes) direct aanwonenden uitgenodigd en geïnformeerd over het te ontwikkelen inbreidingsplan Rijdt 52 en 56 te Horssen tijdens een drietal inloopavonden. Besproken is het aantal toe te passen woningen en de diversiteit van de woningen (starterswoningen, levensloopbestendige woningen en de mogelijkheid van rugzakwoningen). Ook het totaal van maximaal 16 woningen en de situering van de woningen is met de omwonenden besproken (starterswoningen aan de Julianalaan en de kleine appartementen en de grotere woningen aan de Rijdt) en ook bijvoorbeeld het gegeven dat tegenover Rijdt 75 geen woonkamers worden gesitueerd (woonkamers van de grote woningen worden gesitueerd aan de besloten binnenterrein).

7. Slotconclusie

In deze plantoelichting is nadrukkelijk gemotiveerd dat het onderliggende plan zich verhoudt, zowel in negatieve als positieve zin, tot de aanwezige functies en waarden binnen de planlocatie en de directe omgeving ervan. Naast het ruimtelijk-planologische beleid, de stedenbouwkundige toets zijn alle ruimtelijke en milieu-hygiënische deelaspecten onderzocht.

a. Aangetoond dient te worden dat de wijziging geen nadelige invloed heeft op de afwikkeling van het verkeer en de wijziging mag geen extra onevenredige toename van de parkeerbehoefte binnen het openbaar gebied veroorzaken.
   Voor de 16 nieuwe woningen wordt aansluiting gezocht op de bestaande wegen, om de ontsluiting vlot te laten verlopen. Wat betreft parkeren, zet initiatiefnemer in op het realiseren van voldoende parkeervoorzieningen op eigen terrein. Er is geen ander openbaar terrein dan de bestaande infrastructuur. Het binnenterrein blijft particulier eigendom.
b. De wijziging mag geen onevenredig nadelige gevolgen hebben voor het woon- of leefklimaat en doet geen afbreuk aan het woonkarakter van de wijk of buurt.
   Aansluiting zal worden gezocht bij het bestaande karakter van Horssen en haar omgeving. In hoofdstuk 3 van deze onderbouwing is aangetoond dat onderhavig plan geen nadelige gevolgen heeft voor het woon- en leefklimaat van de omgeving.
c. De wijziging heeft geen nadelige gevolgen voor (agrarische) bedrijven of voor woningen.
   Er is sprake van inbreiding binnen een bestaande woonomgeving welke geen nadelige gevolgen heeft voor bedrijven of woningen.
d. Er bestaan geen milieu-hygiënische belemmeringen.
   Met diverse onderzoeken en quickscans is aangetoond dat er geen milieu-hygiënische belemmeringen zijn om onderhavig plan doorgang te laten vinden.
e. De woningbouw dient te passen binnen het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid.
   Gemotiveerd is dat het plan past binnen het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid.

In het algemeen geldt dat aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- het motiveren van de afwijking van de geldende bestemming middels het opstellen van onderliggende ruimtelijke onderbouwing;
- het met een ruimtelijke onderbouwing aantonen van de ruimtelijk-fysieke, logistieke en milieuhygiënische aanvaardbaarheid.

Gemeente Druten

bestemmingsplan

“Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56”

REGELS

NL.IMRO.0225.BPhorRijdt5256-1903

INHOUDSOPGAVE PLANREGELS

HOOFDSTUK 1 - INLEIDENDE REGELS 3

Artikel 1 Begrippen 3
Artikel 2 Wijze van meten 8

HOOFDSTUK 2 - BESTEMMINGSREGELS 9

Artikel 3 Groen 9
Artikel 4 Tuin 10
Artikel 5 Wonen 11
Artikel 6 Waarde – Archeologie 1 14
Artikel 7 Waarde – Archeologie 2 16
Artikel 8 Waarde – Cultuurhistorisch waardevol gebied 18
Artikel 9 Waarde – Openheid 20

HOOFDSTUK 3 – ALGEMENE REGELS 21

Artikel 10 Anti-dubbeltelregel 21
Artikel 11 Algemene bouwregels 21
Artikel 12 Algemene gebruiksregels 22
Artikel 13 Algemene afwijkingsregels 22
Artikel 14 Overige regels 24

HOOFDSTUK 4 – OVERGANGS- EN SLOTREGELS 25

Artikel 15 Overgangsrecht 25
Artikel 16 Slotregel 25

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Staat van bedrijfsactiviteiten
Bijlage 2 – De Roever Omgevingsadvies, Wegverkeerslawaai inbreidingsplan Rijdt 52 – 56 te Horssen, Realisatie woningen, documentnummer: 20161140/C01/RK, 04-10-2016
Bijlage 3 – MILON verkennend bodemonderzoek Rijdt 52 en 56 Horssen, projectnummer: 20151677, 18-07-2016
Bijlage 4 – Beleidsnotitie internetwinkels uit het 1e periodieke plan gemeente Druten.
Bijlage 5 – Nota parkeernormen Gemeente Druten 2011
Bijlage 6 – Landschapsplan Rijdt 52 – 56, 19-01-2018

HOOFDSTUK 1 - INLEIDENDE REGELS

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:
het bestemmingsplan 'Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56' van de gemeente Druten.

1.2 bestemmingsplan:
de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0225.BPhorRijdt5256-1903 met de bijbehorende regels en bijlagen.

1.3 aanduiding:
een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

1.4 aanduidingsgrens:
de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft;

1.5 achtergevellijn:
de lijn waarin de achtergevel van het hoofdgebouw is gelegen, alsmede het verlengde daarvan;

1.6 afhankelijke woonruimte:
een bijbehorend bouwwerk dat qua ligging een ruimtelijke eenheid vormt met de woning en waarin een gedeelte van de huishouding uit een oogpunt van mantelzorg gehuisvest is;

1.7 ander-werk:
een werk, geen bouwwerk zijnde, of een werkzaamheid;

1.8 archeologisch onderzoek:
diverse vormen van onderzoek naar de archeologische waarden binnen een plangebied, uitgevoerd volgens de geldende versie van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie;

1.9 archeologische waarde:
de waarde die een gebied bezit op grond van de aldaar aanwezige archeologische resten;

1.10 bebouwing:
één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde;

1.11 bebouwingsgrens:
de grens van een bouwvlak;

1.12 bebouwingspercentage:
een in de regels aangegeven percentage, dat de grootte aangeeft van het deel van het bouwperceel dan wel bouwvlak, dat ten hoogste mag worden bebouwd;

1.13 bedrijfsmatige activiteiten: het bedrijfsmatig verlenen van diensten c.q. het uitoefenen van ambachtelijke bedrijvigheid geheel of overwegend d.m.v. handwerk en

waarvan de omvang van de activiteiten zodanig is, dat de activiteiten in een woning en de daarbij behorende bijbehorende bouwwerken met behoud van de woonfunctie kunnen worden uitgeoefend;

1.14 beroepsmatige activiteiten:
een beroep of het beroepsmatig verlenen van diensten (niet zijnde vrije beroepen), waarvan de omvang van de activiteiten in een woning en de daarbij behorende bijbehorende bouwwerken met behoud van de woonfunctie kunnen worden uitgeoefend;

1.15 besloten prostitutie:
een besloten inrichting waarin prostitutie wordt uitgeoefend of de uitoefening ervan wordt aangeboden (o.a. erotische massagesalons, seksclubs, privé-huizen, thuisprostitutie en escortbedrijf);

1.16 bestaande situatie:
a. t.a.v. bebouwing: bebouwing, aanwezig of in uitvoering ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan, dan wel mag worden gebouwd krachtens een voor dat tijdstip aangevraagde omgevingsvergunning;
b. t.a.v. gebruik: het gebruik van grond en opstallen, ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan.

1.17 bestemmingsgrens:
de grens van een bestemmingsvlak;

1.18 bestemmingsvlak:
een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

1.19 bijbehorend bouwwerk:
een met het hoofdgebouw verbonden of daarvan vrijstaand gebouw, dat door zijn ligging, constructie of afmetingen ondergeschikt is aan het hoofdgebouw;

1.20 bouwen:
het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats of ligplaats;

1.21 bouwgrens:
de grens van een bouwvlak;

1.22 bouwlaag:
een doorlopend gedeelte van een gebouw dat door, op gelijke of bij benadering gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen is begrensd met inbegrip van de begane grond en m.u.v. een onderbouw of kap;

1.23 bouwperceel:
een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

1.24 bouwperceelgrens:
de grens van een bouwperceel;

1.25 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn toegelaten;

1.26 bouwwerk:
een bouwkundige constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden;

1.27 dakkapel:
een uitspringend gedeelte op een hellend dak waarin een raamkozijn is opgenomen en die voorzien is van zijwanden;

1.28 deskundige:
een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen onafhankelijke deskundige of commissie van deskundigen inzake een bepaalde vakdiscipline;

1.29 detailhandel:
het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen de uitstalling ter verkoop, verkopen en/of leveren van goederen aan diegenen die die goederen kopen voor gebruik en/of verbruik of aanwending anders dan in uitoefening van bedrijfs- of beroepsactiviteiten;

1.30 dienstverlening:
economische en maatschappelijke diensten aan derden, waaronder zijn begrepen kapperszaken, schoonheidsinstituten, fotostudio's en naar aard daarmee gelijk te stellen bedrijven en inrichtingen, evenwel met uitzondering van een garagebedrijf en prostitutie;

1.31 eerste bouwlaag:
de onderste bouwlaag, waarvan de vloer boven maaiveld is gelegen;

1.32 erf:
dat deel van een bouwperceel, zowel binnen als buiten het bouwvlak, waarop ingevolge de regels bijbehorende bouwwerken mogen worden opgericht;

1.33 erker:
een uitbouw van het hoofdgebouw in één bouwlaag met:
hoogte: maximaal bovenkant vloer begane grond + 0,25 meter;
breedte: maximaal 60 % van de voorgevel;
diepte: max. 1,25 meter, waarbij de voortuin vanaf de openbare ruimte minimaal 2 meter onbebouwd blijft;

1.34 escortbedrijf:
een natuurlijk persoon, groep van personen of rechtspersonen, die bedrijfsmatig of in de omvang alsof zij bedrijfsmatig was, aanbiedt om prostitutie te verrichten, die op een andere plaats dan in de bedrijfsruimte worden uitgeoefend (o.a. escortservice en bemiddelingsbureaus);

1.35 gebouw
elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

1.36 hoofdgebouw:
een gebouw dat op een bouwperceel door zijn ligging, constructie of afmetingen, als het belangrijkste bouwwerk valt aan te merken;

1.37 hoofdfunctie:
een functie waarvoor het gebouw hoofdzakelijk mag worden gebruikt;

1.38 horeca:
het bedrijfsmatig voor gebruik ter plaatse verstrekken van dranken en van in dezelfde onderneming bereide maaltijden en andere etenswaren al dan niet in combinatie met het exploiteren van zaalaccommodatie en het bedrijfsmatig verstrekken van overnachtingsmogelijkheden. Het exploiteren van een snackbar wordt eveneens onder een horecabedrijf begrepen. Het exploiteren van een prostitutiebedrijf wordt niet onder horeca begrepen;

1.39 horeca categorie 4:
een bedrijf dat in hoofdzaak is gericht op het bedrijfsmatig bieden van gelegenheid tot dansen dan wel tot het uitoefenen van een kans- en behendigheidsspel al dan niet in combinatie met het verstrekken van alcoholhoudende en niet-alcoholhoudende dranken, zoals een dancing of discotheek;

140 kantoor:
een ruimte welke door aard en indeling kennelijk is bestemd om uitsluitend of in hoofdzaak dienstig te zijn tot het verrichten van administratieve, medische en/of ontwerptechnische arbeid;

1.41 kap:
een gesloten bovenbeëindiging van een bouwwerk;

1.42 kwetsbaar object:
een object waarvoor ingevolge het Besluit externe veiligheid inrichtingen een grenswaarde voor het risico c.q. een risicoafstand tot een risicovolle inrichting is bepaald, die in acht genomen moet worden;

1.43 kunstwerk:
civieltechnisch bouwwerk;

1.44 luifel:
een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt zonder dan wel met ten hoogste één wand;

1.45 mantelzorg:
langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt;

1.46 nadere eis:
een nadere eis als bedoeld in artikel 3.6 lid 1 sub d van de Wet ruimtelijke ordening;

1.47 ondergronds bouwen:
een zelfstandig voor mensen toegankelijk bouwwerk waarvan de bovenkant nergens hoger ligt dan 1,5 meter boven het aansluitende maaiveld ter plaatse van de hoofdtoegang;

1.48 openlijke prostitutie:
het openlijk, op of vanaf openbaar gebied zichtbaar, door houding, woord, gebaar of op andere wijze passanten te bewegen om tegen een vergoeding seksuele of erotische

handelingen ter verrichten, hen daartoe uit te nodigen of aan te lokken (o.a. raam- en straatprostitutie);

1.49 overkapping:
een bouwwerk, al dan niet aangebouwd aan een gebouw of een ander bouwwerk, bestaande uit een bovenbeëindiging en ten hoogste drie al dan niet tot de overkapping behorende transparante scheidingsconstructies;

1.50 peil:
a. voor gebouwen, waarvan de hoofdtoegang onmiddellijk aan de weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. in andere gevallen: de gemiddelde hoogte van het sluitende, afgewerkte maaiveld;

Het peil van de woningen kan, afhankelijk van de positie ten opzichte van de aflopende wegen, 0,25-0,40 m boven kruin weg worden gesitueerd. Dit om overloop bij hoosbuien van waterberging richting tuinen te voorkomen.

1.51 prostitutiebedrijf:
een persoon, een groep van personen of een rechtspersoon, die bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, zich via openlijke of besloten prostitutie beschikbaar stelt of aanbiedt om tegen een vergoeding seksuele of erotische handelingen te verrichten;

1.52 stedenbouwkundige kwaliteit:
de aan een gebied toe te kennen waarde in verband met stedenbouwkundige elementen, zoals de aanwezige en/of geprojecteerde infrastructuur, waaronder groenelementen, ligging, maatvoering, functie en karakter van bouwwerken in dat gebied;

1.53 verbeelding:
de kaart met de bijbehorende verklaring, waarop de bestemmingen van de in het plan begrepen gronden zijn aangegeven;

1.54 voorgevellijn:
de lijn waarin of waarachter de voorgevels van het hoofdgebouw zijn gelegen, die niet door hoofdgebouwen mag worden overschreden, behoudens ingevolge deze regels toegelaten afwijkingen. De voorgevels kunnen met de bocht van de straat mee, ook gedraaid in de voorgevelrooilijn worden geplaatst. De voorgevel van de hoofdmassa is gelegen op 3 meter vanaf achterkant molgoot van de Rijdt en 3 meter vanaf achterkant betonband ter plaatse van Julianalaan;

1.55 vrije beroepen:
het uitoefenen van een beroep of het beroepsmatig verlenen van diensten. Hieronder wordt verstaan: de uitoefening van tand- en dierenarts, architect, fysiotherapeut, advocaat, accountant, notaris en makelaar door de gebruiker van de woning. Het exploiteren van een prostitutiebedrijf wordt niet onder een vrij beroep begrepen.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

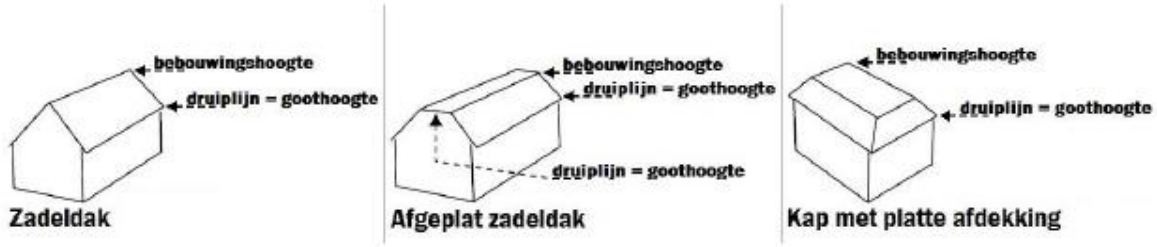
2.1 afstand tot de zijdelingse perceelgrens
tussen de zijdelingse grenzen van een bouwperceel en voorkomend (hoofd-)gebouw, waar die afstand het kortst is.

2.2 breedte, diepte c.q. lengte van een bouwwerk
tussen de buitenwerkse hoofdgevelvlakken en/of de harten van gemeenschappelijke scheidingsmuren.

2.3 bouwhoogte van een bouwwerk
vanaf het peil van de woning (bovenkant begane grondvloer) tot het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes en daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.4 dakhelling
langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.5 goothoogte van een bouwwerk
vanaf het peil van de woning (bovenkant begane grondvloer) tot de bovenkant van de goot c.q. de druiplijn, het boeiboord of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel;
Met onderstaande tekeningen is aangegeven wat wordt aangemerkt als goothoogte:

2.6 hoogte van een windturbine
vanaf het peil tot aan de as van de windturbine.

2.7 inhoud van een bouwwerk
tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.8 oppervlakte van een bouwwerk
tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.9 vloeroppervlakte van een gebouw
de som van alle tot het gebouw behorende binnenruimten, gemeten op vloerniveau tussen de begrensde opgaande scheidingsconstructie van de afzonderlijke daartoe behorende ruimte(n), inclusief onderbouw en zolderruimte. De oppervlakte van een trapgat, een liftschacht en een toegankelijke leidingschacht moet op elke bouwlaag tot de vloeroppervlakte van een gebouw worden gerekend.

HOOFDSTUK 2 - BESTEMMINGSREGELS

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Groen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. groenvoorzieningen;
b. beplantingen;
c. waterberging met een maximale oppervlakte van 400 m^2 ter plaatse van de aanduiding: 'waterberging';
d. voorzieningen voor langzaam verkeer;
e. nutsvoorzieningen;
f. toegangen tot ondergrondse ruimten;
g. ondergrondse warmte-koudeopslag;
h. constructies voor alternatieve duurzame energievoorzieningen, windmolens uitgezonderd;
i. bouwwerken ten behoeve van opslag tuinmachines en onderhoud.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Gebouwen

Voor het bouwen van gebouwen gelden de volgende bepalingen:
a. De gezamenlijke oppervlakte aan gebouwen mag niet meer bedragen dan 40 m^2.
b. De bouwhoogte mag niet meer bedragen dan 3,20 m.
c. Er dient sprake te zijn van een plat dak.

3.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:
a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen in het achtererf mag niet meer dan 2 m;
b. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag niet meer bedragen dan 8 m, met uitzondering van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van alternatieve energievoorzieningen, windmolens uitgezonderd. Deze mogen maximaal 20 m^2 en maximaal 15 m hoog worden.

3.3 Specifieke gebruiksregels

Als voorwaarde voor het in gebruik hebben of laten hebben van de woningen ter plaatse van de bestemming 'Wonen' dient ter plaatse van de aanduiding 'waterberging' een bergingsvoorziening getroffen te worden ten behoeve van de noodzakelijke waterberging. Deze voorziening dient tevens te worden onderhouden, beheerd en in stand gehouden.

Artikel 4 Tuin

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. tuinen, erven en verhardingen;
b. parkeervoorzieningen;
c. ondergrondse alternatieve energievoorzieningen;
d. tuinmuren, erf- en terreinafscheidingen.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Gebouwen

Op deze gronden mogen uitsluitend erkers en geringe overstekende verdiepingsonderdelen ten behoeve van aangrenzende hoofdgebouwen worden gebouwd, waarbij de volgende bepalingen gelden:

a. Voor het bouwen van erkers aan de voorgevel gelden de volgende bepalingen:
    1. De breedte van een erker mag niet meer bedragen dan 50% van de breedte van de voorgevel van het hoofdgebouw.
    2. De bouwhoogte mag niet meer bedragen dan de hoogte van de eerste bouwlaag van het bijbehorende hoofdgebouw plus 0,25 m.
    3. De diepte van de uitbreiding mag niet meer bedragen dan 25% van de diepte van de voortuin tot een maximum van 1 m.

b. Voor het bouwen van erkers aan de zijgevel gelden de volgende bepalingen:
    1. De breedte van een erker mag niet meer bedragen dan 40% van de breedte van de zijgevel van het hoofdgebouw.
    2. De bouwhoogte mag niet meer bedragen dan de hoogte van de eerste bouwlaag van het bijbehorende hoofdgebouw plus 0,25 m.
    3. De diepte van de uitbreiding mag niet meer bedragen dan 25% van de diepte van de zijtuin met een maximum van 1,25 m.

c. Op de hoek Rijdt/Julianalaan, aan zijde Julianalaan, zijn geringe overstekende verdiepingsonderdelen toegestaan om de hoekoplossing te benadrukken, oppervlakte: maximaal 5 m^2 en onderzijde minimaal op 2,5 m. + P.

4.2.2 Bouwwerken geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:

a. De bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag niet meer bedragen dan 1 m.

Artikel 5 Wonen

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen;
b. internetwinkel, uitsluitend in categorie 1 van de bedrijfsactiviteiten genoemd in bijlage 1;
c. vrije beroepen;
d. tuinen, erven en verhardingen;
e. parkeervoorzieningen conform de als bijlage 5 aangehechte Nota Parkeernormen Druten 2011;
f. ondergrondse warmte-koudeopslag;
g. alternatieve duurzame energievoorzieningen, zoals zonnepanelen;
h. carports, buitenbergingen en tuinmuren/erfafscheidingen.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende bepalingen:

a. Hoofdgebouwen mogen uitsluitend binnen het bouwvlak worden gebouwd.
b. Ter plaatse van de aanduiding 'maximumaantal wooneenheden' mag het aantal woningen niet meer bedragen dan is aangegeven.
c. De goothoogte mag niet meer bedragen dan ter plaatse van de aanduiding 'maximale goot- en bouwhoogte' is aangegeven.
d. De bouwhoogte mag niet meer bedragen dan ter plaatse van de aanduiding 'maximale goot- en bouwhoogte' is aangegeven.
e. De afstand tot de zijdelingse perceelsgrenzen voor:
    1. vrijstaande woningen mag aan beide zijden niet minder bedragen dan 2,0 m;
    2. twee-aaneen gebouwde woningen aan één zijde mag niet minder bedragen dan 2,0 m;
f. Dakterrassen zijn toegestaan, met dien verstande dat de ter plaatse van de aanduiding 'maximale goot- en bouwhoogte' aangegeven hoogtes niet mogen worden overschreden, waarbij een dakterras als volledige bouwlaag wordt beschouwd.

5.2.2 Bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken (carports en buitenbergingen) gelden de volgende bepalingen:

a. De gezamenlijke oppervlakte van bijbehorende bouwwerken mag niet meer bedragen dan 70 m^2.
b. De bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken mag niet meer bedragen dan 3,2 m.
c. De bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken mag niet meer bedragen dan de bouwhoogte van de eerste bouwlaag van het hoofdgebouw vermeerderd met 0,25 m.
d. Er dient sprake te zijn van een plat dak.
e. De bijbehorende bouwwerken mogen alleen binnen het bouwvlak worden gebouwd.

f. Bijbehorende bouwwerken dienen gelijk met of achter de voorgevelrooilijn van het hoofdgebouw worden gebouwd.

5.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde
Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde gelden de volgende bepalingen:
a. De bouwhoogte van pergola's mag niet meer bedragen dan 2,5 m.
b. De bouwhoogte van kinderspeelwerktuigen mag niet meer bedragen dan 3 m.
c. De bouwhoogte van vlaggenstokken, lampen en masten mag niet meer bedragen dan 5 m
d. De bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag niet meer bedragen dan 1 m;
e. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen in het achtererf mag niet meer dan 2 m;

5.3 Nadere eisen
Het bevoegd gezag kan nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en de afmetingen van gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde in verband met:
a. het voorkomen van een onevenredige aantasting van gebruiksmogelijkheden van de naastgelegen gronden;
b. de stedenbouwkundige en landschappelijke kwaliteit;
c. de verkeersveiligheid en brandveiligheid.

5.4 Specifieke gebruiksregels
Binnen de bestemming 'Wonen' is de uitoefening van een vrij beroep in een woning toegestaan tot een oppervlakte van maximaal 50 m² van het hoofdgebouw en/of de bijbehorende bouwwerken.

5.5 Afwijken van de gebruiksregels
5.5.1 Afwijken bedrijfsmatige en beroepsmatige activiteiten
Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde in 5.1 ten behoeve van bedrijfsmatige en beroepsmatige activiteiten, waarbij de volgende voorwaarden gelden:
a. De oppervlakte mag niet meer bedragen dan 80% van het begane grondoppervlak van het hoofdgebouw en daarmee verbonden bijbehorende bouwwerken, met een oppervlakte van niet meer dan 50 m^2. Indien de woning slechts één bouwlaag heeft geldt een percentage van niet meer dan 40% met een oppervlakte van niet meer dan 25 m^2.
b. Het gaat om een bedrijfsactiviteit die behoort tot milieucategorie 1 of 2 van de Staat van bedrijfsactiviteiten (zie bijlage 1);
c. De gebruiker van de woning oefent deze activiteit uit.
d. Een bedrijf dat omgevingsvergunningplichtig in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is niet toegestaan.
e. Er dient voorzien te worden in voldoende parkeergelegenheid op eigen terrein of in de directe omgeving.

5.6 Voorwaardelijke verplichting

a. Er mag op de planlocatie geen grondwater worden opgepompt voor drinkwater voor mens en dier, besproeien van gewassen of anderszins en de paden van halfverharding intact laten. Deze mogen niet worden vervangen door niet-infiltrerende verhardingen (zie bijlage 3).

b. Om een goed woon- en leefklimaat te garanderen en om te voldoen aan het wettelijk vereiste binnen niveau van 33 dB moeten de aanbevelingen uit het akoestisch onderzoek, nr. 20161140/C01/RK, van de Roever Omgevingsadvies uitgevoerd worden (zie bijlage 2).

c. Het als bijlage 6 opgenomen landschapsplan dient te worden gerealiseerd uiterlijk voor of ter gelegenheid van de oplevering van de laatste binnen het bestemmingsgebied te realiseren woning.

Artikel 6 Waarde – Archeologie 1

6.1 Bestemmingsomschrijving
De voor 'Waarde - archeologie 1' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming, mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.

6.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen, voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 100 m², een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate zijn vastgesteld.
b. Indien uit het in sub a genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kan het bevoegd gezag één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen;
    3. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door het bevoegd gezag bij de omgevingsvergunning te stellen kwalificaties.
c. Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde in sub a indien de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie afdoende is vastgesteld.

6.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden
6.3.1 Werken en werkzaamheden
Het is binnen deze bestemming verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken en werkzaamheden uit te voeren of te laten uitvoeren, indien de oppervlakte van deze werken en werkzaamheden meer dan 100 m² bedraagt:

a. het uitvoeren van grondbewerkingen dieper dan 0,50 m onder het maaiveld, zoals afgraven, diepploegen, egaliseren, frezen, scheuren van grasland, aanleg of rooien van bos, boomgaard of diepwortelende beplanting, aanbrengen van oppervlakte- verhardingen, aanleggen van drainage, verwijderen van funderingen;
b. het graven, dempen, dan wel verdiepen, vergroten of anderszins herprofileren van waterlopen, sloten en greppels;
c. het aanleggen van leidingen dieper dan 0,50 m onder het maaiveld.

6.3.2 Uitzonderingen
Het in artikel 6 lid 3.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden welke:

a. het normale onderhoud en/of gebruik betreffen, dan wel van ondergeschikte betekenis zijn;
b. reeds in uitvoering zijn, dan wel krachtens een verleende vergunning reeds mogen worden uitgevoerd op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan.

6.3.3 Toelaatbaarheid

a. De in artikel 6 lid 3.1 genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.
b. Alvorens over de aanvraag wordt beslist, dient de aanvrager een rapport te overleggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.
c. Een rapport is niet noodzakelijk indien naar het oordeel van het bevoegd gezag de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie afdoende is vastgesteld. Deze informatie wordt dan als een rapport beschouwd.

Artikel 7 Waarde – Archeologie 2

7.1 Bestemmingsomschrijving
De voor 'Waarde - archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming, mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.

7.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen, voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 500 m², een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate zijn vastgesteld.
b. Indien uit het bepaalde in sub a genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kan het bevoegd gezag één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen;
    3. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door het bevoegd gezag bij de omgevingsvergunning te stellen kwalificaties.
c. Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde in sub a indien de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie afdoende is vastgesteld.

7.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden
7.3.1 Werken en werkzaamheden
Het is binnen deze bestemming verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken en werkzaamheden uit te voeren of te laten uitvoeren, indien de oppervlakte van deze werken en werkzaamheden meer dan 500 m² bedraagt:

a. het uitvoeren van grondbewerkingen dieper dan 0,50 m onder het maaiveld, zoals afgraven, diepploegen, egaliseren, frezen, scheuren van grasland, aanleg of rooien van bos, boomgaard of diepwortelende beplanting, aanbrengen van oppervlakte- verhardingen, aanleggen van drainage, verwijderen van funderingen;
b. het graven, dempen, dan wel verdiepen, vergroten of anderszins herprofileren van waterlopen, sloten en greppels;
c. het aanleggen van leidingen dieper dan 0,50 m onder het maaiveld.

7.3.2 Uitzonderingen
Het in artikel 7 lid 3.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden welke:

a. het normale onderhoud en/of gebruik betreffen, dan wel van ondergeschikte betekenis zijn;
b. reeds in uitvoering zijn, dan wel krachtens een verleende vergunning reeds mogen worden uitgevoerd op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan.

7.3.3 Toelaatbaarheid

a. De in artikel 7 lid 3.1 genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden.
b. Alvorens over de aanvraag wordt beslist, dient de aanvrager een rapport te overleggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.
c. Een rapport is niet noodzakelijk indien naar het oordeel van het bevoegd gezag de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie afdoende is vastgesteld. Deze informatie wordt dan als een rapport beschouwd.

Artikel 8 Waarde – Cultuurhistorisch waardevol gebied

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Cultuurhistorisch waardevol gebied' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de instandhouding, herstel en versterking van de cultuurhistorische waarden van gebieden met een zeer hoge of hoge cultuurlandschappelijke waardering, waaronder ook begrepen de oude bebouwingslinten en de belangrijkste (historische) doorgaande wegen en waterlopen, waarvan de cultuurhistorische waarden bestaan uit:

a. de mate van visueel-ruimtelijke relatie met de (agrarische) percelen en het onderscheid daarin tussen de verschillende landschapstypen (open, half-open of gesloten);
b. de overwegend agrarische oorsprong van de bebouwing in de linten;
c. de maat en schaal van de bebouwing;
d. de variatie van rooilijnen en bouwmassa's langs de linten;
e. de compactheid van de bebouwingsensembles op de afzonderlijke percelen;
f. hoofdgebouwen die gericht zijn op de bebouwingslinten;
g. een herkenbaar onderscheid in situering en massa tussen hoofd- en bijgebouwen.

8.2 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen nadere eisen stellen aan de plaats, vorm en afmetingen van bouwwerken indien dit noodzakelijk wordt geacht ter voorkoming van een onevenredige aantasting van de in lid 8.1 genoemde cultuurhistorische waarden.

8.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

8.3.1 Werken en werkzaamheden

Het is verboden op de gronden met de bestemming 'Waarde - Cultuurhistorisch waardevol gebied' zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren of te laten uitvoeren:

a. het aanbrengen van (half-)verhardingen;
b. het rooien of vellen van houtgewas;
c. het afgraven, vergraven, ophogen en egaliseren van de bodem;
d. het graven of dempen van sloten;
e. het verwijderen van perceelsrandbeplanting;
f. het aanleggen van wegen of paden;
g. het wijzigen van perceels- of kavelgrenzen;

h. het aanbrengen van hoogopgaande beplanting anders dan het herplanten van gerooide / gevelde houtopstanden;
i. het verwijderen van wegen of paden.

8.3.2 Uitzonderingen

Het in lid 8.3.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden, welke:

a. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit bestemmingsplan;
b. krachtens een verleende vergunning reeds mogen worden uitgevoerd op het tijdstip van het van kracht worden van dit bestemmingsplan;
c. het normale onderhoud betreffen overeenkomstig de overige bestemmingen van deze gronden en/of voortvloeien uit het normale beheer en gebruik overeenkomstig de bestemming;
d. plaatsvinden binnen een andere bestemming dan 'Agrarisch' of 'Agrarisch met waarden' of ter plaatse van een 'bouwvlak' binnen de bestemming 'Agrarisch' of 'Agrarisch met waarden'.

8.3.3 Toelaatbaarheid

De in lid 8.3.1 genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien de in lid 8.1 genoemde cultuurhistorische waarden niet onevenredig worden aangetast.

Artikel 9 Waarde – Openheid

9.1 Bestemmingsomschrijving
De voor 'Waarde – Openheid' aangewezen gronden (ter plaatse van de zichtlijnen zoals opgenomen in afbeelding 13 van de toelichting) zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor:

a. de bescherming en het behoud van de openheid van het binnenterrein aan de Rijdt 52-56; en
b. behoud van de zichtlijnen ter plaatse van deze gronden.

9.2 Bouwregels
Op of in deze gronden mogen, ongeacht hetgeen in overige bestemmingen is bepaald, geen bouwwerken worden gebouwd, anders dan erf – en terreinafscheidingen, waarvan de hoogte niet meer mag bedragen dan:

a. 2 meter voor zover gerealiseerd op de zijdelingse perceelsgrens;
b. 1 meter voor het overige.

9.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden
a. Het is op de in lid 9.1 bedoelde gronden verboden zonder of in afwijking van een vergunning van het bevoegd gezag de volgende werken, geen gebouw zijnde, en werkzaamheden uit te voeren of te laten uitvoeren:
1. het vergraven, egaliseren en ophogen van gronden alsmede de aanleg van wallen.
2. het bebossen of anderszins beplanten met houtachtige gewassen, waaronder begrepen het telen van bomen, struiken en heesters.

b. Het onder a vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden welke:
1. behorende tot het normale onderhoud, gebruik en beheer;
2. reeds in uitvoering zijn, dan wel krachtens een verleende vergunning reeds mogen worden uitgevoerd op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan;

c. De werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden, bedoeld onder a, zijn uitsluitend toegestaan voor zover door de uitvoering daarvan, dan wel door de direct of indirect te verwachten gevolgen, geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de waarden bedoeld in lid 9.1.

HOOFDSTUK 3 – ALGEMENE REGELS

Artikel 10 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 11 Algemene bouwregels

11.1 Overschrijding ondergeschikte bouwdelen

Bebouwingsgrenzen en maximale bouwhoogtes mogen worden overschreden door goten, overstekende daken, ondergeschikte bouwdelen zoals plinten, pilasters, standleidingen, funderingen, etalagekasten, erkers en koekoeken, voor het feitelijke gevelvlak tot maximaal 1 m alsmede door liftkokers, trappenhuizen en galerijen.

11.2 Dakhelling

a. Indien gebouwen worden afgedekt met hellende dakvlakken, dan mag de helling daarvan niet meer mag bedragen dan 55^0. Binnen de toegestane dakvlakken mag een gebouw ook met een plat dak worden afgedekt en mogen dakvlakken met een helling van meer dan 55^0 en rechtopgaande gevelconstructies, waaronder ook topgevels worden gerealiseerd. Voor dakkapellen, schoorstenen en andere uitstekende bouwdelen van ondergeschikte betekenis mag de maximale hellingshoek worden overschreden.
b. Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde onder a mits het stedenbouwkundig beeld niet wordt aangetast.

11.3 Bestaande afwijkende maatvoering hoofdgebouwen

Indien de op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan bestaande maten van een hoofdgebouw niet voldoen aan de bouwregels ten aanzien van de maximale afstand tot de voorgevelrooilijn, de minimale afstand tot de zijdelingse perceelsgrenzen, en/of de maximale goot- en bouwhoogte en/of de maximale inhoud, dan gelden deze bestaande afwijkende maten als maximaal dan wel minimaal toelaatbaar.

11.4 Bestaande afwijkende bijgebouwen voor voorgevellijn

Bestaande bijgebouwen op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan gesitueerd voor de voorgevellijn dan wel op een afstand van minder dan 1,5 m achter de voorgevellijn zijn toegestaan, met dien verstande dat deze bestaande afwijking als maximaal toelaatbaar geldt.

11.5 Ondergronds bouwen

a. Tenzij in hoofdstuk 2 anders is bepaald mag op plaatsen waar hoofdgebouwen, bijgebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn of gelijktijdig worden gebouwd eveneens ondergronds gebouwd worden, direct aansluitend mogen in- dan wel uitritten ten behoeve van de ondergrondse bouwwerken worden gebouwd.

b. De verticale diepte mag bij ondergronds bouwen niet meer bedragen dan 4,5 m.

Artikel 12 Algemene gebruiksregels

12.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik wordt in ieder geval verstaan:

a. het in gebruik nemen of laten nemen en/of geven van opstallen en/of gronden op andere wijze dan conform de bestemmingsplanregels is toegestaan;
b. het gebruik van gronden, gebouwen, bouwwerken en onderkomens ten behoeve van een seksinrichting en/of escortbedrijf, en prostitutie;
c. het gebruik van bijgebouwen bij een woning als zelfstandige woningen en als afhankelijke woonruimte;
d. het gebruik van onbebouwde grond als stort- en overslagplaats van aan het gebruik onttrokken goederen en materialen, anders dan als tijdelijke opslag ten behoeve van het normale gebruik en onderhoud.

Artikel 13 Algemene afwijkingsregels

13.1 Algemene afwijkingen

Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken:

a. van deze regels en toestaan dat het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling in geringe mate wordt aangepast, indien de verkeersveiligheid en/of -intensiteit daartoe aanleiding geeft;
b. van deze regels en toestaan dat het bouwvlak in geringe mate wordt overschreden, indien een meetverschil daartoe aanleiding geeft;
c. van deze regels ten behoeve van de overschrijding van de voorgevelrooilijn voor de bouw van stoepen, trapbordessen, muren en luifels aan de voorgevel van een hoofdgebouw, met dien verstande dat er geen bezwaren bestaan vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid;
d. van deze regels en toestaan dat openbare nutsgebouwtjes, wachthuisjes ten behoeve van het openbaar vervoer, telefooncellen, gebouwtjes ten behoeve van de bediening van kunstwerken, toiletgebouwtjes, en naar aard daarmee gelijk te stellen gebouwtjes worden gebouwd, met dien verstande dat:
    1. de inhoud per gebouwtje niet meer dan 50 m^3 mag bedragen;
    2. de bouwhoogte niet meer dan 3,5 m mag bedragen;
e. van deze regels ten aanzien van de maximaal toegestane bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, en toestaan dat de bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, wordt vergroot:
    1. ten behoeve van kunstwerken, geen gebouwen zijnde, tot niet meer dan 40 m;
    2. ten behoeve van waarschuwings- en/of communicatiemasten tot niet meer dan 50 m;
    3. ten behoeve van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot niet meer dan 12 m;
f. van deze regels ten aanzien van de maximaal toegestane bouwhoogte van gebouwen ten behoeve van een overschrijding van deze maximaal toegestane bouwhoogte voor

plaatselijke verhogingen, zoals schoorstenen, luchtkokers, liftkokers, lichtkappen en technische ruimten, met dien verstande dat:

1. de maximale oppervlakte van de vergroting niet meer mag bedragen dan 10% van het betreffende platte dakvlak of de horizontale projectie van het schuine dakvlak;
2. de bouwhoogte niet meer mag bedragen dan 1,25 maal de maximaal toegestane bouwhoogte van het betreffende gebouw.

13.2 Afwijking mantelzorg

13.2.1 Afwijking mantelzorg

Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van lid 13.1 onder b en toe te staan dat een (vrijstaand) bijgebouw of een tijdelijke woonunit bij een (bedrijfs-/dienst)woning gebruikt wordt als afhankelijke woonruimte, indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

a. Er bestaat aantoonbare behoefte aan mantelzorg, dan wel de mantelzorgbehoevende(n) is (zijn) ouder dan 70 jaar. De behoefte aan mantelzorg kan worden aangetoond door middel van een verklaring van een onafhankelijke deskundige.
b. Voorzieningen die het bijgebouw geschikt maken voor bewoning mogen slechts aanwezig zijn gedurende de periode dat mantelzorg wordt verleend en maximaal drie maanden nadat bewoning van het bijbehorend bouwwerk is beëindigd.
c. De tijdelijke woonunit mag slechts aanwezig zijn gedurende de periode dat mantelzorg wordt verleend en maximaal drie maanden nadat bewoning van de woonunit is beëindigd.
d. De bouwhoogte van de tijdelijke woonunit mag niet meer bedragen dan 3 m.
e. Bewoning van het bijbehorend bouwwerk of de woonunit wordt direct beëindigd nadat de mantelzorgbehoefte is komen te vervallen, tenzij niet direct een geschikte vervangende zelfstandige woonruimte beschikbaar is. In dat geval mag bewoning van het bijgebouw of de woonunit maximaal 12 maanden worden voortgezet nadat de mantelzorgbehoefte is komen te vervallen.
f. Het bijbehorend bouwwerk is gelegen binnen het bouwvlak dan wel de afstand tot het hoofdgebouw bedraagt niet meer dan 20 m.
g. De oppervlakte ten behoeve van mantelzorg in een bijbehorend bouwwerk bedraagt niet meer dan 70 m^2, met dien verstande dat de maximaal toegestane oppervlakte aan bijbehorende bouwwerken niet wordt overschreden.
h. De bewoning in het kader van mantelzorg vindt niet plaats op de verdiepingen van een bijbehorend bouwwerk.
i. Het gebruik van een bijbehorend bouwwerk of woonunit voor bewoning leidt niet tot een onevenredige aantasting van de omgeving en belangen van derden.
j. Er bestaan geen milieuhygiënische belemmeringen tegen het gebruik van het bijbehorend bouwwerk of woonunit voor bewoning, waarbij rekening moet worden gehouden met aspecten zoals veiligheid, geluid en milieu.
k. Het karakter van de omgeving moet voor wat betreft de aanwezige landschapswaarden, gehandhaafd blijven. Indien noodzakelijk moet hiervoor de woonunit landschappelijk worden ingepast.

13.2.2 Intrekken omgevingsvergunning mantelzorg
Het bevoegd gezag trekt de omgevingsvergunning, verleend op grond van 13.2.1 in, indien de bij het verlenen van de omgevingsvergunning bestaande noodzaak vanuit een oogpunt van mantelzorg niet meer aanwezig is.

13.3 Afwijking carports
Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen ten behoeve van de bouw van een carport bij een woning, indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
a. De carport mag uitsluitend worden gebouwd binnen de bestemming Wonen tot in de rooilijn en niet 1,50 achter de rooilijn.
b. De bouwhoogte van de carport mag niet meer bedragen dan 3,2 m.
c. De oppervlakte van de carport mag niet meer bedragen dan 20 m^2.
d. De carport mag geen nadelige invloed hebben op de verkeersveiligheid en dient te passen binnen de stedenbouwkundige structuur van de omgeving;
e Carports dienen zo transparant mogelijk worden vormgegeven en niet te worden voorzien van afsluitende constructies, zoals garagedeuren.

Artikel 14 Overige regels

14.1 Verwijzing naar andere wettelijke regelingen
Waar in dit plan wordt verwezen naar andere wettelijke regelingen, wordt geduid op de regelingen zoals die luidden op het tijdstip van de terinzagelegging van het ontwerp van het bestemmingsplan.

HOOFDSTUK 4 – OVERGANGS- EN SLOTREGELS

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

a. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,
   1. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
   2. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

b. Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde onder a een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld onder a met maximaal 10 %.

c. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

15.2 Overgangsrecht gebruik

a. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

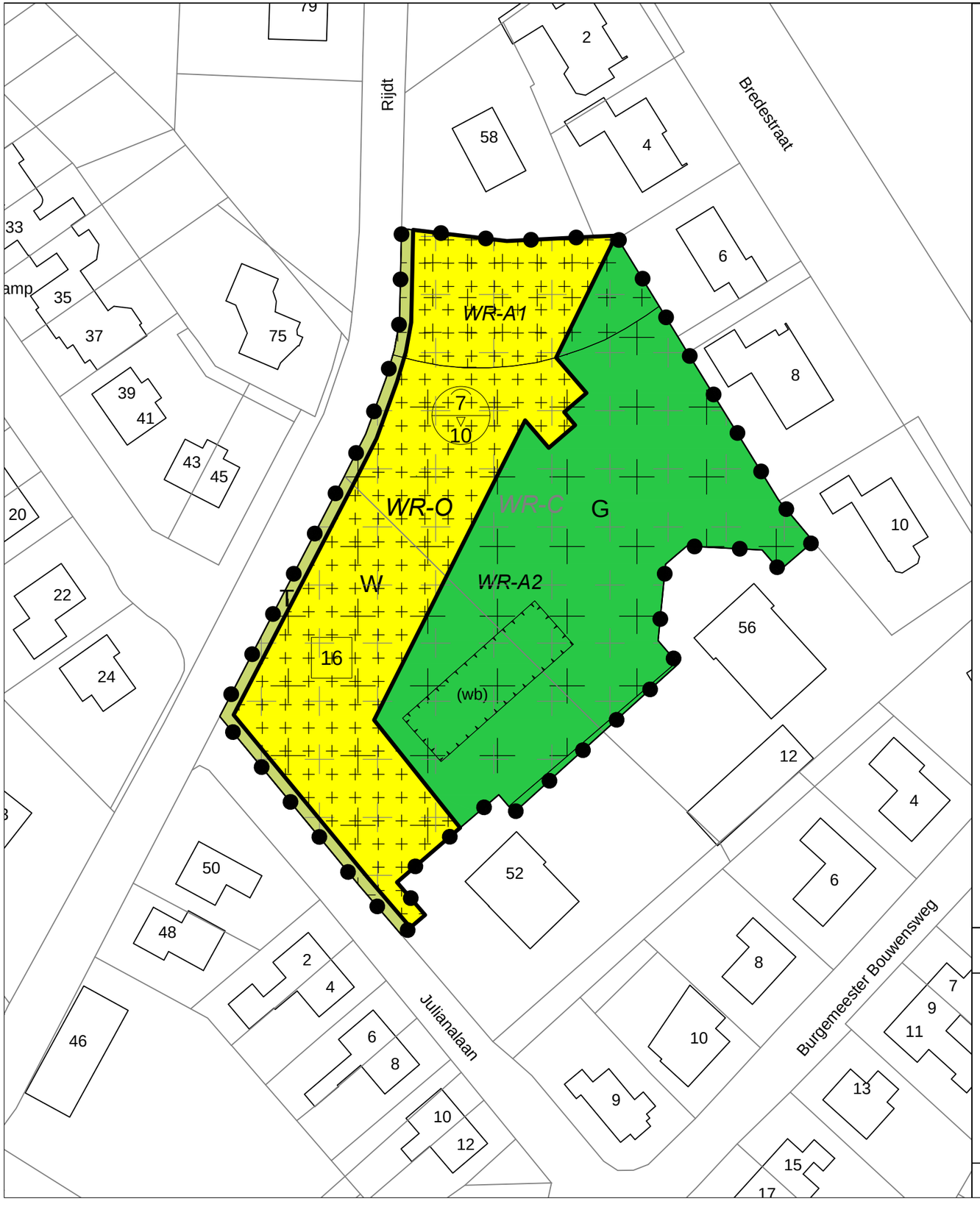
b. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in het bepaalde onder a, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

c. Indien het gebruik, bedoeld in het bepaalde onder a, na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

d. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:
Regels van het bestemmingsplan "Kom Horssen, herziening Rijdt 52 en 56"

Legenda

Plangebied

Enkelbestemmingen

- G — Groen
- T — Tuin
- W — Wonen

Dubbelbestemmingen

- WR-A1 — Waarde - Archeologie 1
- WR-A2 — Waarde - Archeologie 2
- WR-C — Waarde - Cultuurhistorisch waardevol gebied
- WR-O — Waarde - Openheid

Functieaanduidingen

- (wb) — waterberging

Bouwvlakken

bouwvlak

Maatvoeringen

- 16 — maximum aantal wooneenheden
- 7 / 10 — maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)

Bestemmingsplan:

"Kom Horssen,
herziening Rijdt 52 en 56"
Gemeente Druten

Status: vastgesteld

Noordpijl

Get.:	Datum:
WDK	12-03-2019
Formaat:	Schaal:
A3	1:1000

Tekeningnummer:
NL.IMRO.0225.BPhorRijdt5256-1903

BraGIS
GIS/CAD Ondersteuning en software
Dalenstraat 4B, 5466 PM Eerde
Tel: 0413-303279
E-mail: info@bragis.nl
Web: www.bragis.nl

Raad openbaar Druten

Dossiernummer	144
Extern Zaak ID	Z/18/023432
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 maart 2019
Agendapunt	6.2
Omschrijving	Voorzetting deelname BVO DRAN en kostenbeheersingsmaatregelen doelgroepenvervoer
Organisatieonderdeel	domein Sociale leefomgeving - team WMO, jeugd en gezondheid
Eigenaar	Beekmans, Lies
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	P6 Sociaal domein
Portefeuillehouder(s) Druten	Springveld, A (André)
Telefoonnummer steller	0646824187 (Lies Beekmans) 0646824206 (Theo Anema)
E-mail adres steller	L.beekmans@drutenwijchen.nl T.anema@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Bijlage 1: BVO DRAN Adviesdocument Toekomst Doelgroepenvervoer_1
Bijlage 2: Addendum Adviesdocument Toekomst Doelgroepenvervoer_1
Bijlage 3: Notitie Kostenbeheersing en kostenreductie in het doelgroepenvervoer
Bijlage 4: Beleidskeuzes kostenbeheersing doelgroepenvervoer
Beslisnota Gemeenteraad Druten Deelname BVO DRAN doelgroepenvervoer

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Druten	12 maart 2019
Stukken gemeenteraad Druten	28 maart 2019
Raad openbaar Druten	**28 maart 2019**
Raad RTG Druten	21 maart 2019

Voorgesteld besluit

De Gemeenteraad besluit:

1. De deelname aan BVO DRAN met betrekking tot het regionaal doelgroepenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen voort te zetten;

2. De uitvoering van het Wmo-vervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren;

3. De uitvoering van het leerlingenvervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren;

4. Kennis te nemen van de verbeteringen die de BVO DRAN gaat doorvoeren in de organisatie van het vervoer;

5. Kennis te nemen van de kostenbeheersingsmaatregelen die lokaal doorgevoerd worden.

Besluit (Aangenomen)

Conform voorstel besloten.

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 23432

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Deelname BVO DRAN doelgroepenvervoer

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

1. De deelname aan BVO DRAN met betrekking tot het regionaal doelgroepenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen voort te zetten.
2. De uitvoering van het Wmo-vervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren.
3. De uitvoering van het leerlingenvervoer door de BVO DRAN na 1 augustus 2020 te continueren.
4. Kennis te nemen van de verbeteringen die de BVO DRAN gaat doorvoeren in de organisatie van het vervoer.
5. Kennis te nemen van de kostenbeheersingsmaatregelen die lokaal doorgevoerd worden.

Aanleiding
Het bestuur van de in 2016 opgerichte BVO Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN) bepaalt in 2019 de koers voor de inrichting van het regionaal doelgroepenvervoer voor de nieuwe contractperiode vanaf augustus 2020. Uitgangspunten daarvoor zijn op 31 januari 2019 middels het adviesdocument "De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem en Nijmegen" door het algemeen bestuur vastgesteld. Dit document heeft u al eerder ontvangen als voorbereiding op de raadsconferenties van 12 en 14 februari jl. en treft u nogmaals in de bijlage aan. Ook is een addendum toegevoegd waarin alle vragen die betrekking hebben op het adviesdocument en de toekomst van het doelgroepenvervoer beantwoord worden.
In de regeling BVO DRAN is bepaald dat een gemeente 15 maanden voor afloop van de huidige contracten, vóór 30 april 2019, een besluit kan nemen over deelname aan, dan wel (gedeeltelijke) uittreding uit de regeling "BVO Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen" .
Het college van Druten wenst de deelname aan BVO DRAN voort te zetten. Formeel is voortzetting van deelname aan BVO DRAN een collegebevoegdheid. Maar omdat uittreden een raadsbevoegdheid is, kiezen wij ervoor u dit voorstel ter besluitvorming voor te leggen. Deadline voor de besluitvorming is 30 april 2019.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
5-2-2019	Informatie over adviesdocument over toekomst doelgroepenvervoer Z/18/023432

Gewenst resultaat
De gemeente Druten blijft deel uitmaken van de regionale samenwerking op het gebied van het doelgroepenvervoer met zowel het Wmo-vervoer als het leerlingenvervoer. Op deze manier kunnen wij het beste zorgen voor kwalitatief goed, duurzaam en efficiënt georganiseerd doelgroepenvervoer voor onze inwoners.

Argumenten
1.1 Regionale samenwerking in de BVO DRAN biedt meerwaarde
De gemeente Druten bracht op 1 januari 2017 het leerlingen- en WMO-vervoer in bij BVO DRAN. In hoofdstuk 4 van het adviesdocument wordt uitgebreid stilgestaan bij de meerwaarde van samenwerken op de huidige schaal.

- We hebben de kennis en kunde gebundeld in een regionale vervoersorganisatie. Zij beheren de contracten, regelen alles met contractpartijen, voeren aanbestedingen uit, monitoren het vervoer, geven ons daar inzicht in en doen voorstellen voor verbetering et cetera. Door deze bundeling is er voor ons als gemeente veel expertise beschikbaar tegen lagere kosten, want anders zouden we dit allemaal zelf moeten regelen.
- Door de samenwerking en vanuit de gebundelde expertise kunnen we meer doen aan doorontwikkeling, zoals inspelen op duurzaamheid en kostenbesparing.
- Als BVO DRAN zijn wij een steviger partner voor provincie en Rijk.
- Door als regio gezamenlijk het vervoer in te kopen, profiteren we van het grote vervoersvolume dat we dan in de markt zetten. Dit grote volume maakt het voor bedrijven aantrekkelijker om mee te doen aan een aanbesteding en om daarvoor een lager tarief te vragen. Dit biedt ook mogelijkheden om bijvoorbeeld duurzaamheidsambities te realiseren.

1.2 De kwaliteit van het vervoer is goed, reizigers zijn tevreden
Onze inwoners zijn tevreden en beoordelen het doelgroepenvervoer met een 7.8 (Klanttevredenheidsonderzoek 2017). Reizigers uit de gemeente Druten geven een hoger rapportcijfer dan het rapportcijfer dat Avan Breed werd gegeven (7,3).
Afgezet tegen het aantal ritten is het klachtenpercentage binnen Avan 0.1%, landelijk is dit 0.3%. De regionale adviesraad is positief over Avan. Er komen weinig klachten over het vervoer binnen. Als iets niet goed loopt, denkt Avan actief mee over oplossingen.
Uit een recent gehouden enquête onder ouders van leerlingen die gebruik maken van het leerlingenvervoer blijkt dat ouders in Druten het rapportcijfer 8,1 geven voor het leerlingenvervoer door Avan.

1.3 De kosten voor het vervoer zijn nu reëel
De kostenverdeelsleutel is vorig jaar gewijzigd. Met de oude verdeelsleutel betaalden we als Druten verhoudingsgewijs te weinig. De toename van de kosten voor onze gemeente komt door de gewijzigde verdeelsleutel, de provinciale Wmo-subsidie die ieder jaar afbouwt naar nul euro in 2023, maar komt ook door bestekeisen die tot meerkosten leiden.
We voorzien dat de kosten voor het doelgroepenvervoer zullen blijven stijgen. Demografische ontwikkelingen, het langer thuis blijven wonen van ouderen en andere factoren maken dat de autonome vraag naar vervoer en de daarmee gepaard gaande kosten de komende jaren zullen stijgen. Zo is er de afschaffing van het BPM-voordeel voor de aanschaf van taxivoertuigen per 2020 (die kosten gaan bedrijven doorberekenen aan ons), de Btw-verhoging, de personeelskrapte door een aantrekkende economie en de hogere aanschafprijzen van duurzame voertuigen. We kunnen (beperkt) maatregelen nemen in onze eigen gemeente om de stijgende kosten enigszins in te perken (zie notitie kostenbeheersing en kostenreductie).

Het is onvermijdelijk dat dit alles leidt tot een toename van uitgaven, waar 'meer efficiency' niet tegenop kan.

2.1 Het Wmo-vervoer is vervoer dat je het beste regionaal organiseert
Wmo-vervoer gaat veel over gemeentegrenzen heen. In onze gemeente blijft 33% van de ritten binnen de gemeente, 67% gaat naar bestemmingen buiten de gemeente waarvan de meeste naar Nijmegen (23% van alle ritten) en naar een bestemming buiten Avan (20% van alle ritten). Het betreft dus vooral bovenlokaal vervoer dat het effectiefst regionaal georganiseerd kan worden. Zo voorkom je dat taxi's die met reizigers naar Nijmegen rijden weer leeg terug rijden. En zo kunnen we voor inwoners in de hele regio een uniform, herkenbaar en eenvoudig vervoerssysteem aanbieden. Het Wmo-vervoer hebben we als gemeente nooit zelfstandig geregeld.

3.1 Het leerlingenvervoer organiseren we ook effectiever op regionale schaal
Ook voor het leerlingenvervoer geldt dat dit voor het grootste deel (75%) de gemeentegrens overschrijdt. Van deze leerlingen wordt 67% (34 leerlingen) vervoerd naar een school in oostelijke richting (Nijmegen, Groesbeek en Ubbergen). Voor dit vervoer gelden de combinatievoordelen die ook voor het Wmo-vervoer gelden. Dit gaat zeker gelden als vanaf augustus 2020 Beuningen, Wijchen en Nijmegen ook het leerlingenvervoer gaan inbrengen bij de BVO DRAN. Door deze inbreng ontstaat er een groter volume in de regio, waardoor het vervoer, qua bezetting, efficiënter kan worden ingezet. Meer volume biedt meer mogelijkheden voor het combineren van leerlingen uit de verschillende gemeenten.
Overigens is het belangrijk te realiseren dat afgerekend wordt op "beladen" kilometers. Het aantal kilometers van Druten naar Nijmegen is groter dan bijvoorbeeld vanuit Wijchen. Hierdoor liggen de gemiddelde vervoerskosten per leerling in Druten hoger dan in Wijchen.

4.1 De afgelopen jaren heeft de regio geleerd van de ervaringen
De start van de BVO DRAN in mei 2016 en van het vervoer van Avan in augustus 2016 was moeizaam. Ook de kostentoedeling naar gemeenten verliep moeizaam. Begin 2019 heeft de BVO DRAN een adviesdocument opgeleverd over de toekomst van het doelgroepenvervoer. Dit adviesdocument treft u in de bijlage. Uit het adviesdocument blijkt dat de uitgangspunten van de samenwerking in de kern goed zijn. In hoofdstuk 5 van het adviesdocument passeren deze de revue en worden ze geactualiseerd en verder aangescherpt. Ten aanzien van de bundeling van vervoer, is het aanvankelijk geschetste voordeel niet realistisch gebleken. Dit werd toen ook als risico genoemd. Het blijkt in de praktijk ingewikkeld om verschillende doelgroepen en vervoersstromen met elkaar te koppelen, ook door de huidige wijze van plannen.

Het adviesdocument stelt dat gelet op het huidige kostenniveau en de huidige vervoersstromen verdere efficiëntie mogelijk is, echter niet binnen de huidige contract- en regieconstructie. Dit komt onder meer doordat:
- Het huidige contract onvoldoende prikkels biedt om het vervoer slim te bundelen.
- Het ontbreekt aan stimulansen voor zowel planning als vervoerders om de dienstverlening doorlopend te optimaliseren.
- De vergoedingen zijn gebaseerd op het ter beschikking stellen van capaciteit en niet op de verrichtte inspanningen.
- Er minimumafnames per inzet zijn gegarandeerd aan vervoerders.

4.2 De BVO DRAN brengt verbeteringen aan in het regiemodel en in de eisen aan de vervoerders

De leerpunten leiden ertoe dat de BVO DRAN verbeteringen gaat doorvoeren in het regiemodel en in de eisen die aan de vervoerders gesteld gaan worden. Het gaat onder andere om de volgende zaken:

- De contracten met de regiecentrale en de vervoerders lopen 31 juli 2019 af en worden niet verlengd. Bij een nieuwe aanbesteding worden de bestekeisen die niet goed zijn en tot meerkosten leiden aangepast. Overigens willen de partij die de regiecentrale uitvoert en de grootste vervoerder ook niet verlengen, tenzij de regio veel meer gaat betalen. Dat mag juridisch niet, maar wil de regio ook niet.
- De organisatie van het vervoer wordt aangepast. Zie hiervoor hoofdstuk 6 van het adviesdocument. Op dit moment neemt de regiecentrale de ritten aan en plant ze die in. Dit betekent dat zij voor de taxibedrijven bepalen hoe en wat ze moeten rijden. Het plannen van de ritten wordt straks overgelaten aan de taxibedrijven, zodat zij efficiëntere ritcombinaties kunnen maken. De regiecentrale boekt dan alleen nog de ritten in en zet ze vervolgens door naar de taxibedrijven. Voor het leerlingenvervoer geldt dat ook het inboeken van de ritten bij de taxibedrijven komt te liggen. Zij gaan zelf contact onderhouden met ouders en scholen, zodat de lijntjes het kortst zijn.
- In de nieuwe situatie gaat de BVO DRAN het vervoer indelen in percelen met een meer vervoerskundige samenhang. Daarbij kan gedacht worden aan een perceel voor leerlingenvervoer voor meerdere gemeenten. De gemeenten die samen in één perceel vallen kunnen samen een nadere invulling geven aan het vervoer. De perceelindeling is nu nog niet bekend.

De BVO DRAN en de deelnemende gemeenten kunnen de kostenstijging enigszins inperken door het vervoer optimaal te organiseren en door blijvend in te zetten op maatwerk, eigen kracht en vrijwilligers. De BVO DRAN en de gemeenten hebben elkaar daarbij nodig.

Kanttekening

1.1 Uittreden leidt tot extra (a-)structurele kosten voor de gemeente

Indien u besluit om uit de BVO DRAN te treden dan heeft dat financiële en organisatorische gevolgen. In hoofdstuk 9 van het adviesdocument treft u een opsomming aan van de kosten die dan voor rekening van de gemeente Druten zouden komen. Uittreden en het zelf organiseren van het vervoer betekent inzet van personeel en het in eigen beheer organiseren van aanbestedingstrajecten. Met andere woorden, de taken die nu uitgevoerd worden door de Vervoersorganisatie zullen we moeten overnemen of aanbesteden. Daarnaast zullen we uittredings- en frictiekosten moeten betalen en lopen we voor de komende jaren een provinciale subsidie mis.
Gelet op de complexiteit van de vervoersmarkt, gemeentegrensoverschrijdende vervoersvraagstukken en de marktontwikkelingen in relatie tot duurzaamheid zien wij uittreden en daarmee het als gemeente Druten alleen of met enkele buurgemeenten zelf organiseren van het doelgroepenvervoer (inclusief leerlingenvervoer) niet als een goede richting. De doorontwikkeling van BVO DRAN, zoals hierboven beschreven, biedt een beter perspectief.

4.1 *Ook na het doorvoeren van verbeteringen zullen de kosten voor het vervoer waarschijnlijk stijgen*

Onder 1.3 schetsten we dat de kosten voor het vervoer waarschijnlijk blijven stijgen. Door het vervoer anders en beter te organiseren kunnen we mogelijk een deel van die stijging temperen. Dit zijn maatregelen die we in BVO DRAN verband kunnen nemen. Als gemeente kunnen wij ook maatregelen nemen.
Het college heeft de ambtelijke organisatie verzocht om een voorstel te maken over de mogelijkheden om het vraagvolume voor het doelgroepenvervoer op de korte en middellange termijn te verkleinen. U treft in de bijlage ter kennisname een notitie met

daarin een inventarisatie van de beleidsmatige keuzes die we lokaal kunnen maken om het volume van vraagafhankelijk vervoer en het leerlingenvervoer te beïnvloeden.

Financiële gevolgen
Vanaf 2019 is er structureel €100.000 als taakstelling DRAN opgenomen in de begroting 2019 ev. Zoals uit de notitie Kostenbeheersing en –reductie blijkt is het indicatieve besparingspotentieel van de kostenbesparingsmaatregelen in 2019 ca. €40.274 (exclusief project uitbreiding Plusbus in verband met dekking van € 50.000,- uit reserve Sociaal Domein). Voor de langere termijn is het besparingspotentieel ca. €51.000 (inclusief project uitbreiding Plusbus). De opgelegde taakstelling kan slechts beperkt gerealiseerd worden. Verder dient, ondanks het doorvoeren van verbeteringen, rekening gehouden te worden met een te verwachten stijging van de kosten van het doelgroepenvervoer (zie 1.3 en 4.1).
Bij de binnenkort door uw raad vast te stellen zienswijze van de gewijzigde begroting 2019 en de begroting 2020 van de DRAN worden alle financiële consequenties, inclusief de beperkte realisatie van de taakstelling DRAN, voor 2019 ev. in beeld gebracht. De uitkomsten van deze doorrekening worden via de voorjaarsnota kenbaar gemaakt.

Door het bestuur van de vervoersorganisatie is besloten de contracten met de vervoerders en de regiecentrale niet te verlengen. Als gevolg daarvan start de BVO binnenkort met nieuwe aanbestedingsprocedures. De kosten (voorlopig voor Druten geraamd op €5.500) zijn opgenomen in de gewijzigde begroting 2019 BVO DRAN. Deze begroting en de begroting 2020 worden binnenkort aan u aangeboden zodat u daarop uw zienswijze kunt geven.

Uitvoering
Het besluit van uw raad wordt per brief aan het AB van BVO DRAN medegedeeld.

Bijlagen
1. Adviesdocument "De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem en Nijmegen"
2. Addendum De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem Nijmegen
3. Notitie kostenbeheersing en kostenreductie in het doelgroepenvervoer
4. Beleidskeuzes kostenbesparingen

Adviesdocument
De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem Nijmegen

Bestuur BVO DRAN

Versie: 31 januari 2019

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

2. Doelstelling en leeswijzer 5

3. Historie en aanleiding 6

4 Meerwaarde van regionaal samenwerken 9

5 Herziening en actualisering van de uitgangspunten en randvoorwaarden 11

6 De opzet en doelen van een geoptimaliseerd regiemodel 15

7 De hoofdlijn van een nieuwe aanbesteding 17

8 De organisatorische vorm 19

9 Aandachtspunten voor gemeenten die het vervoer zelfstandig organiseren 20

Bijlage Advies Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen 21

1. Inleiding

Voor u ligt het adviesdocument met betrekking tot de toekomstige organisatie van het regionaal doelgroepenvervoer in de Regio Arnhem-Nijmegen.

Over AVAN

Medio 2016 is AVAN van start gegaan. Indertijd 19 gemeenten (momenteel 18 gemeenten) die in een BVO samenwerkingsverband kwalitatief vervoer bieden tegen zo laag mogelijke kosten. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor beleidsbeslissingen.

AVAN biedt gemeenten twee verschillende soorten vervoer: routevervoer en het collectief vraagafhankelijk vervoer.

Routevervoer betreft periodiek herhaald (veelal dagelijks of wekelijks) vervoer. Reizigers maken er structureel gebruik van. Het gaat hier om vervoer naar en van instellingen en/of scholen. Routevervoer omvat leerlingenvervoer, dagbestedingsvervoer en vervoer vanuit de Jeugdwet.

Collectief vraagafhankelijk vervoer is bedoeld voor inwoners met een beperking. De beperking vormt een te grote drempel tot gebruik van het openbaar vervoer. Het is vervoer van deur-tot-deur en wordt uitgevoerd op specifieke aanvraag van de reiziger. Vanuit de WMO krijgt een inwoner een indicatie om (voor een bepaald aantal kilometers per jaar) tegen OV-tarief te reizen. Dit vervoer wordt ook wel regiotaxi genoemd. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om bezoeken aan vrienden/familie, winkelcentrum of de kapper.

Daarnaast voert AVAN in opdracht van de provincie Gelderland ook het openbaar vervoer op afroep uit. Dit is vervoer naar plaatsen die geen eigen busverbinding (meer) hebben. Hiervoor hebben de gemeenten uit de regio Arnhem en Nijmegen een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Provincie. Deze overeenkomst loopt tot 31 december 2020.

Namens de deelnemende gemeenten en provincie geeft BVO DRAN als contractpartner sturing aan diverse (markt-)partijen met verantwoordelijkheden in de uitvoering van het doelgroepenvervoer:

- Vervoersorganisatie:
  - Tactische regie (advisering en ontwikkeling voor beleid voor zover het vervoer gerelateerde onderwerpen betreft);
  - Vast aanspreekpunt voor de regiepartij;
  - Contractbeheer;
  - Facturering aan deelnemende gemeenten.
- Regiepartij voor operationele regie:
  - Operationele regie: vervoerloket, ritaanname, planning, ritverdeling;
  - Klachtaanname en -afhandeling;
  - Monitoring en beheer vervoer;
  - Communicatie met klanten;
  - Advisering over verdere efficiëntiemogelijkheden (ontwikkelfunctie).
- Vervoerders, verantwoordelijk voor kwalitatieve uitvoering van het vervoer.

Met zowel vervoerders als regiepartij gelden vaste contracten: een vaste periode van juli 2016 tot en met juli 2020. Er is een optie om te verlengen. Beide contracten bevatten een opzegmogelijkheid voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemers.

Ter voorbereiding van de besluitvorming over het al dan niet verlengen van de contracten met regiepartij is het projectenplan 'Samen verder…' opgesteld. Dit projectenplan omvat een 14-tal deelprojecten. De resultaten daarvan zijn verwerkt in deze overkoepelende rapportage.

Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer (RAD)

De RAD is nadrukkelijk betrokken in het projectenplan 'Samen verder…'. Hierin geeft zij vanuit reizigersperspectief haar visie en aanbevelingen op de toekomst ten aanzien van AVAN. De RAD neemt het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap als het belangrijkste vertrekpunt voor zijn advies. Van bijzonder belang is Artikel 20 betreffende het waarborgen van persoonlijke mobiliteit met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid.
Samenvattend geeft de RAD aan:

- Zich te beseffen dat het kostenaspect een uiterst belangrijke rol speelt in de besluitvorming;
- Met kracht voorstander te zijn van behoud van de schaalgrootte van de regio Arnhem-Nijmegen, in elk geval voor het vraagafhankelijk vervoer;
- In het belang van de gebruiker met kracht voorstander te zijn van behoud van de schaal van de regio Arnhem-Nijmegen voor in ieder geval het vraagafhankelijk vervoer.
- Erop aan te dringen om contracten aan te gaan voor langere perioden (bijv. zes jaar, met zicht op verlenging). Dit biedt bedrijfszekerheid maar bovenal meer zekerheid bij de gebruikers.

In meer gedetailleerde zin adviseert de RAD om nader, onafhankelijk, onderzoek te verrichten. Dit onderzoek dient te gaan over de wijze waarop het collectieve vervoersysteem het beste aan de wensen en behoeften van de verschillende gebruikers kan voldoen.
Daarnaast geeft de RAD aan dat voor het toekomstige vervoer de navolgende punten van belang zijn:

- Marges in de ophaaltijden;
- Duur van de reistijd;
- Beïnvloeden van het vroeger boeken van ritten;
- Inzet van vrijwilligers als aanvulling op professioneel doelgroepenvervoer;
- Behoud van bestaande puntbestemmingen;
- Inzet van MKB bedrijven;
- Toepassing van Social Return on Investment;
- Toepassing van praktijk- en ervaringslessen voor chauffeurs;
- Oplossingen voor loosmeldingen;
- Geldigheid van de begeleiderskaart voor blinden en slechtzienden.

De volledige visie en aanbevelingen over de toekomst van Avan leest u in bijlage 1.

2. Doelstelling en leeswijzer

In dit adviesdocument gaat BVO DRAN gedetailleerd in op verschillende aspecten van het toekomstige doelgroepenvervoer in de regio. Met dit document stellen wij iedere gemeente in staat om een afgewogen besluit te maken over deelname danwel uittreding aan de samenwerking.

Met dit document geeft het bestuur van de BVO DRAN deelnemende gemeenten op hoofdlijnen inzicht in en advies over:

- Historische context en aanleiding;
- De meerwaarde van regionale samenwerking;
- Herziening en actualisering van de bestaande uitgangspunten en randvoorwaarden;
- Optimalisatie van het regiemodel;
- De hoofdlijn van de nieuwe aanbesteding;
- De organisatorische vorm van de nieuwe samenwerking;
- Aandachtspunten voor gemeenten die kiezen om het vervoer zelfstandig te organiseren.

Het geheel is een complex vraagstuk, met veel onderliggende samenhang tussen verschillende aspecten. Concrete adviezen of te nemen besluiten zijn omkaderd. Met de geboden inzichten stellen wij iedere gemeente in staat om een afgewogen besluit te maken over vernieuwing van de deelname aan de samenwerking. De historie en aanleiding tot dit besluit treft u in Hoofdstuk 2.

Het bestuur van de BVO DRAN is overtuigd van de meerwaarde van de regionale samenwerking (zie Hoofdstuk 3) en adviseert daarom een nieuwe gezamenlijke aanbesteding te starten. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de bestaande randvoorwaarden herziening en actualisering behoeven (zie hiervoor Hoofdstuk 4). Ook het regiemodel dient te worden aangescherpt (Hoofdstuk 5). De uitgangspunten van de nieuwe aanbesteding treft u in Hoofdstuk 6. In Hoofdstuk 7 vindt u meer informatie over de organisatorische vorm van samenwerken.

Als een gemeente wil uittreden, treft zij in Hoofdstuk 8 een overzicht van aandachtspunten voor het zelfstandig organiseren van het vervoer.

3. Historie en aanleiding

3.1 Historie

In 2016 hebben de (indertijd) 19 deelnemende gemeenten besloten om gezamenlijk uitvoering te geven aan het gemeentelijk doelgroepenvervoer (vraagafhankelijk en routevervoer). De belangrijkste opdracht was (gebaseerd op onderzoeksrapport Cissionius 2014):

- Creëren van efficiëntie en schaalvoordelen door bundeling van vervoersstromen;
- Grip houden op stijgende kosten terwijl bijhorende (sociale) budgetten afnemen.

Het geheel van uitgangspunten van de samenwerking is destijds gebaseerd op 'de vijf sporen van Cissonius':

1. Locatie van voorzieningen
   - Dichter bij huis aanbieden van voorzieningen
2. Versterken van eigen kracht
   - Rekening houden met wat de cliënt zelf en zijn/haar omgeving kan bij het toekennen van vervoersvoorzieningen.
3. Sturen op bundeling van vervoer;
   - Gelijk- en volgtijdelijk bundelen van vervoer
4. Het hervormen van de onderkant van het openbaar vervoer;
   - Sturen op maatregelen om basismobiliteit in stand te houden.
5. De inzet van vrijwilligers.
   - Stimuleren van vervoersprojecten door vrijwilligers

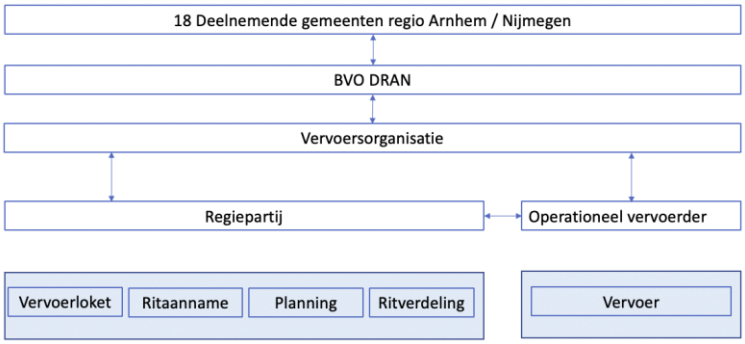
BVO DRAN is verantwoordelijk gesteld voor de uitvoering van 'spoor 3' en heeft een beleidsarm karakter. Het initiëren en implementeren van beleid buiten de directe scope van het doelgroepenvervoer (sporen 1, 2, 4, en 5) is een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Naast 'de vijf sporen' hebben deelnemende gemeenten in 2015 randvoorwaarden vastgesteld:

- Handhaven van het klanttevredenheidsniveau van de Regiotaxi;
- Iedere gemeente bepaalt zelf de toegang tot het maatwerkvervoer;
- Maatwerkvervoer is een aanvulling op het reguliere OV;
- Kosten besparen via efficiëntie;
- Borgen van continuïteit van aansturing, kennis en expertise;
- Flexibiliteit en vrijheid om vervoersstromen (per iedere gemeente) toe te voegen;
- Voldoen aan het wettelijk kader;
- Sturen op afstand door de deelnemende gemeente, mét beleidsmatige vrijheden.

Inhoudelijk zijn deze randvoorwaarden uitgewerkt in Hoofdstuk 4.

Op basis van de beschikbare kennis en ervaring is indertijd besloten tot een regiemodel, waarbij aansturing en uitvoering van elkaar gescheiden zijn. Schematisch ziet AVAN er als volgt uit:

In dit model is één regiepartij verantwoordelijk voor de regie en aansturing (loketfunctie en aanname, planning en ritverdeling). Deze private partij stuurt diverse vervoerscontractanten aan. Deze zijn verantwoordelijk voor het ter beschikking stellen van voertuigen en chauffeurs.

De contracten voor het vervoersysteem zijn gestart op 1 augustus 2016. De contracten expireren van rechtswege per 31 juli 2020. De contracten bieden een optie tot verlenging.

3.2 Aanleiding

De initiële contractperiode nadert zijn einde. Na een grondige evaluatie en de uitkomsten uit de projecten (Projectplan 'Samen verder') blijkt dat de uitgangspunten van de samenwerking in de kern goed zijn. Specifiek ten aanzien van het derde spoor van Cissonius (bundeling), is het toen geschetste bundelingsvoordeel niet realistisch gebleken.

De concrete aanleiding voor dit adviesdocument is:

- Aflopen van de lopende overeenkomsten;
- Landelijke ambities met betrekking tot duurzaamheid / zero-emissie;
- Sterk oplopende kosten voor de dienstverlening, onder andere vanuit marktontwikkelingen.

Deze factoren leiden, ongeacht deelname of uittreding aan een nieuwe samenwerking, met zekerheid tot kostenstijging voor gemeenten. BVO DRAN heeft zich tot doel gesteld om deze kostenstijging te minimaliseren.

Gelet op het huidige kostenniveau en vervoersstromen is er potentieel voor efficiëntie, maar niet binnen de huidige contract- en regieconstructie. Dit komt onder meer doordat:

- Het huidige contract onvoldoende prikkels biedt om het vervoer slim te bundelen.
- Het ontbreekt aan stimulansen voor zowel planning als vervoerders om de dienstverlening doorlopend te optimaliseren.
- De vergoedingen zijn gebaseerd op het ter beschikking stellen van capaciteit en niet op de verrichtte inspanningen.
- Er minimumafnames per inzet zijn gegarandeerd aan vervoerders.

Daarom is het bestuur van BVO DRAN voornemens de lopende overeenkomsten niet te verlengen en opnieuw aan te besteden.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat vervoerders in het algemeen graag verlengen. Daarentegen is de regiepartij enkel genegen te verlengen als het verlieslatende contract wordt gecompenseerd. Gelet op de

omvang van de gevraagde compensatie, is verlenging wettelijk niet toegestaan (wezenlijke wijziging van de overeenkomst).

De contracten bevatten een opzegmogelijkheid voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemers. De opzegtermijn is voor de regiepartij één jaar en voor de vervoerders een half jaar.

1 mei 2019 is een kritische datum. Bij de oprichting van de BVO zijn afspraken gemaakt over de mogelijkheid tot uittreden door gemeenten. Hierbij zijn drie termijnen van belang:

1. Uittreden is mogelijk na deelname van ten minste 4 jaren (niet eerder dan mei 2020);
2. Bij uittreden is een opzegtermijn van 15 maanden van toepassing als deze samenvalt met het beëindigen van contracten met de regiepartij;
3. Voor zover uittreden niet samenvalt met het gestelde onder 2 dan is een opzegtermijn van 12 maanden van toepassing en gaat dan in op 1 januari van het daaropvolgende jaar.

De eerstvolgende mogelijkheid waarbij gemeenten uittreding kenbaar dienen te maken, is 15 maanden voor de einddatum van het huidige contract (31 juli 2020); voor 1 mei 2019.

Gemeenten dienen formeel en uiterlijk 30 april 2019 bij BVO DRAN kenbaar te maken of ze (deels) uittreden uit de regionale samenwerking vanaf augustus 2020.

4 Meerwaarde van regionaal samenwerken

Het bestuur van BVO DRAN is overtuigd van de toegevoegde waarde voor het verder ontwikkelen van de regionale samenwerking. De belangrijkste meerwaarden voor deelnemende gemeenten om door te gaan met de regionale samenwerking zijn:

- **Inspelen op gemeentelijke en (boven-)regionale ontwikkelingen**
  - Vervoersstromen inrichten op basis van logistieke samenhang met name wanneer gemeente- of regiogrenzen worden overschreden;
  - Het doel is om voertuigen maximaal te benutten en het vervoer met zo weinig mogelijk kilometers te organiseren;
  - Vervoersstromen organiseren op basis van volgtijdelijke combineerbaarheid: het maken van afspraken met instellingen voor dagbesteding over aanvang- en eindtijden biedt ruimte voor volgtijdelijke inzet van voertuigen vanuit vervoer voor andere doelgroepen.

- **Inspelen op duurzaamheid**
  - Het vraagstuk om de uitstoot van CO2 te beperken of zelfs te voorkomen is uitdagend omdat er een gat bestaat tussen vraag en aanbod van duurzame voertuigen. Het vereist veel kennis en ervaring van de opdrachtgever om deze (politieke) doelen te realiseren;
  - Om een effectieve bijdrage te leveren aan verbetering van luchtkwaliteit is een regionale aanpak vereist. De voertuigen doorkruisen namelijk vaak meerdere gemeenten. Een centraal duurzaamheidsbeleid met betrekking tot doelgroepenvervoer biedt het beste resultaat;
  - Het doelgericht én financieel beheersbaar implementeren van de duurzaamheidsagenda vereist een gemeente overstijgende aanpak.

- **Deskundigheidsbevordering, kostenbesparing, doorontwikkeling en projectondersteuning**
  - Ontwikkelingen monitoren van de markt (reizigers- en vervoerderskant), en bruikbaar maken voor de deelnemende gemeenten;
  - Grip krijgen en waar mogelijk beperken van stijgende kosten voor het doelgroepenvervoer;
  - Kennisoverdracht en kenniscoördinatie voor en tussen de deelnemende gemeenten;
  - Projectondersteuning, projectmanagement in opdracht van gemeenten;
  - Projectmanagement, projectondersteuning in opdracht van de samenwerkingsorganisatie.

- **Samenwerking met Provincie en Rijk**
  - Effectieve invloed vanuit de gemeenten naar andere overheden (Rijk, Provincie) vereist gezamenlijk optrekken;
  - Integrale aanpak van "andere mobiliteit";
  - Voorbereiden op een toename van automatisering en informatisering van het vervoer en informatieoverdracht (MaaS);
  - Lopende Wmo-subsidie afspraken (SOK) met als voorwaarde regionale samenwerking;
  - De nieuwe OV-concessie, de beïnvloeding daarop en de impact daarvan op het doelgroepenvervoer.

- **Centraal contractmanagement**
  - Besparen op capaciteit voor factuurcontrole (en eventueel betalingen);

- Kennis, kunde en capaciteit voor data analyse, aandragen verbetervoorstellen en verzorgen managementrapportages aan gemeenten;
- Kennisbevordering en doorontwikkeling om in samenwerking met vervoerders en opdrachtgevers kansen te benutten en te realiseren vanuit de markt met oog voor de maatschappelijke doelstellingen en kostenbeheersing;
- Logistieke efficiëntie en (real time) monitorfunctie.

- **Data en data-opslag**
  - (Ontwikkelen) klantregistratie en -beheersysteem, toegankelijk voor alle gemeenten, waarin gegevens eigendom zijn van de regio;
  - Koppelingen met vervoerderssystemen: juiste indicatie en gegevens beschikbaar voor vervoer;
  - (Ontwikkelen) vervoersgegevenssysteem, koppelingen met vervoerderssystemen voor verzamelen operationele gegevens (kwaliteitsbewaking, monitorfunctie, factuurcontrole en data-analyse, basisontwikkeling voor MAAS).

- **Klantenservice voor reizigers en gemeenten**
  - Behoud van het 'merk' en bestaande structuren (bijv. website, telefoonnummers, manier van pasaanvragen) van AVAN;
  - Uniforme communicatie naar reizigers, voortbordurend op bestaande methodiek;
  - Besparen op capaciteit wanneer het gaat om onder andere klachtenintake, klachtenafhandeling, informatieverstrekking, beheersystemen.

5 Herziening en actualisering van de uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van het Projectplan 'Samen verder…' (2018) adviseert het bestuur van de BVO DRAN om:

- Vast te houden aan de al vastgestelde 5 sporen van Cissonius;
- De eerder vastgestelde randvoorwaarden voor de bundeling van het vervoer (spoor 3) te actualiseren, aan te vullen en nieuwe randvoorwaarden toe te voegen.

Hieronder treft u een overzicht van de reeds vastgestelde randvoorwaarden met daarbij de actualisatie en aanvulling (indien van toepassing).

A. Vastgestelde voorwaarde: Handhaven klanttevredenheid

"Er zijn ruim 25.000 actieve gebruikers van de Stadregiotaxi (maatwerkvervoer). Vanaf 1 januari 2016 komen de gebruikers van de gemeente Nijmegen er bij, omdat zij vanaf dat moment geen persoonsgebonden budget voor vervoer meer krijgen. De voorziening maatwerk vervoer wordt in stand gehouden voor de personen die hierop zijn aangewezen. Van belang is dat de productformule verder wordt ontwikkeld en verbeterd. Onder het huidige contract is er een grote mate van tevredenheid over de uitvoering van het maatwerk vervoer. In de nieuwe opzet van het doelgroepenvervoer willen we de tevredenheid van de gebruikers van het maatwerk vervoer zoveel mogelijk handhaven, ook al zal het systeem op enkele punten wijzigen (zoals de toegang tot de voorziening en het proces voor de klant)."

Actualisatie

"Er zijn veel actieve gebruikers van het vraagafhankelijk vervoer Wmo (regiotaxi) en het maatwerk vervoer (o.a. leerlingenvervoer, vervoer naar de dagbesteding en vervoer vanuit de jeugdwet). Van belang is dat de productformule, waar mogelijk, verder wordt ontwikkeld en verbeterd. Hierbij blijft het bestaande niveau van 7,5 / 10 (evaluatierapport juni 2018) van klanttevredenheid minimaal gewaarborgd. Waar mogelijk zijn er initiatieven om de tevredenheid verder te verhogen."

B. Vastgestelde voorwaarde: Toegang tot het maatwerkvervoer bepaalt iedere gemeente zelf

"Gemeenten bepalen voor eigen inwoners wie in aanmerking komt voor toegang tot het systeem. Zij bepalen de indicatie en het vervoersprofiel waarin staat wat de cliënt kan en niet kan. De toegang is een belangrijk instrument voor gemeenten om op het vervoersvolume en de uitgaven te sturen. Doordat gemeenten de invulling zelf bepalen kunnen er verschillen ontstaan."

Actualisatie

Deze randvoorwaarde blijft onverkort van toepassing. Wel willen we meegeven dat gemeenten steeds meer inzetten op maatwerk en meer rekening houden met de specifieke situatie van een inwoner. Dit draagt bij aan steeds meer toewijzingen, zoals bijvoorbeeld solovervoer en specifieke indicaties. Deze ontwikkeling maakt het vervoer duurder.

C. Vastgestelde voorwaarde: Maatwerkvervoer is een aanvulling op het reguliere OV

"Het reguliere OV (trein en bus) heeft een functie op de hoofdstromen. In de regio Arnhem Nijmegen zijn veel bushaltes toegankelijker gemaakt. In de OV-concessie zijn lagevloerbussen, een elektrische treeplank en twee

rolstoelplekken per bus geëist. Het maatwerkvervoer voorziet in een behoefte waar het OV niet voldoet. Zowel waar en wanneer het OV ontbreekt als voor doelgroepen die er niet mee kunnen reizen. Dat betekent dat sommige cliënten niet meer (altijd) met het maatwerkvervoer zullen reizen."

Actualisatie

"Het reguliere OV (trein en bus) heeft een functie op de hoofdstromen. In de regio Arnhem / Nijmegen zijn veel bushaltes toegankelijker gemaakt. In de huidige OV-concessie zijn lagevloerbussen, een elektrische treeplank en twee rolstoelplekken per bus geëist. AVAN voorziet in een behoefte waar het OV niet voldoet. OV moet in nog meer toenemende mate worden gezien als primaire vervoersmogelijkheden waarbij maatwerkoplossingen voor inwoners aanvullend zijn

D. Vastgestelde voorwaarde: Met efficiëntie in het vervoer kosten besparen

"Gezien de afnemende budgetten voor vervoer, is bundeling van vervoerstromen in tijd en/of doelgroepen noodzakelijk. De productformules zijn daarom op regionale schaal zo veel mogelijk hetzelfde. Vervoer van verschillende regelingen (zoals Wmo en het OVvangnet) vinden zo veel mogelijk in dezelfde rit en/of met hetzelfde voertuig plaats. Een andere vorm van efficiëntie is door een voertuig zowel in een heen- als terugrit met passagiers te laten rijden. Op dit moment vallen alle vervoersstromen onder apart beleid en budgetten. Door deze te ontschotten en de verschillende vervoerstromen te bundelen, ontstaat een verdergaande integraliteit op beleid en uitvoering van vervoer. Uiteraard wordt er altijd rekening gehouden met het vervoersprofiel van de cliënt. Sommige combinaties van reizigers zijn ongewenst."

Actualisatie

"Gezien de ontwikkelingen in het vervoer (naast de autonome stijging o.a. stijging BPM, stijging BTW en verduurzaming van vervoer) zullen de kosten voor deze dienstverlening aanzienlijk stijgen. Bundeling van logische vervoerstromen in tijd en/of doelgroepen blijft daardoor noodzakelijk. Dit vraagt om nog betere regionale afstemming van de productformules (bijv. de maximale duur van een rit). Vervoer van de verschillende regelingen (zoals Wmo en het OV-vangnet) vinden zo veel mogelijk in dezelfde rit en/of met hetzelfde voertuig plaats. Hierbij ook de mogelijkheden bieden om vervoer te combineren met reizigers buiten de gemeentelijke contracten (zittend ziekenvervoer). Een andere vorm van efficiëntie is door een voertuig zowel in een heen- als terugrit met passagiers te laten rijden. Systemen daartoe inrichten waarbij vervoerders voor elkaar ritten kunnen rijden.
Veel gemeenten hebben voor alle vervoersstromen apart beleid en budgetten. Door deze te ontschotten en de verschillende vervoerstromen te bundelen, ontstaat verdergaande integraliteit op beleid en uitvoering van vervoer. Uiteraard wordt er altijd rekening gehouden met het vervoersprofiel van de cliënt."

E. Vastgestelde voorwaarde: Continuïteit van aansturing

"Om het combineren van vervoersstromen en doelgroepen mogelijk te maken, moet kennis en ervaring op worden gedaan, zowel met de software als met het gebied en de reizigersstromen. We willen daarom langdurige continuïteit in de aansturing van het vervoer en voldoende flexibiliteit in de uitvoering van het vervoer."

Actualisatie

"Om het combineren van vervoersstromen en doelgroepen nog efficiënter mogelijk te maken, moeten we kennis en ervaring op blijven doen, zowel met de software, het gebied en de reizigersstromen. Het balanceren tussen optimalisatie van kwaliteit en kosten van het vraagafhankelijk vervoer is een complex vraagstuk. De inmiddels verkregen inzichten en ervaringen hierover en over de operationele dienstverlening (regie en vervoer), de

samenwerking met en tussen gemeenten en vele andere facetten van de dienstverlening zijn daarbij erg waardevol.
We streven naar langdurige continuïteit in de aansturing van het totale vervoersysteem, voldoende flexibiliteit in de uitvoering van het vervoer en borging van kennis en expertise. Dit alles is de structurele aanjager voor kwalitatieve en budgettaire optimalisatie voor iedere deelnemende gemeente. Dit vraagt om specifieke ervaring, personele capaciteit, deskundigheid en een professionele benadering. De uitvoerende organisatie is hierop ingericht."

F. Vastgesteld voorwaarde: Flexibiliteit

"In de regio lopen de huidige vervoerscontracten niet gelijktijdig af. Het contract van de Stadsregiotaxi loopt af op 1 september 2016, maar van de andere vervoerssoorten verschilt dat per gemeente of subregio. Het is daarom van groot belang om te kiezen voor een vorm waarin vervoersstromen (per gemeente) zo flexibel mogelijk aan het systeem kunnen worden toegevoegd. Gemeenten kunnen desgewenst ook ervoor kiezen om vervoersstromen niet toe te voegen aan het systeem. Dat gaat dan wel ten koste van de mogelijkheden tot bundeling en kan kostenverhogend werken voor de betreffende gemeente, maar ook voor de andere gemeenten."

Actualisatie

"Het is aan iedere gemeente om een keuze te maken in het wel of niet inbrengen van het vervoer in het vervoersysteem. Het is daarom van groot belang om te kiezen voor een vorm waarin vervoersstromen (per gemeente) zo flexibel mogelijk aan het systeem kunnen worden toegevoegd. Maar gemeenten kunnen desgewenst ook ervoor kiezen om vervoersstromen niet toe te voegen aan het systeem of het er uit te halen. Dat gaat dan wel ten koste van de mogelijkheden tot bundeling en kan kostenverhogend werken voor de betreffende gemeente, maar ook voor de andere gemeenten. Een deelnemende gemeente committeert zich in ieder geval volledig voor het vraagafhankelijk vervoer (regiotaxi)."

G. Vastgestelde voorwaarde: Voldoen aan het wettelijk kader

Deze randvoorwaarde blijft onverkort van toepassing.

H. Vastgestelde voorwaarde: Sturen op afstand

"De huidige trend is dat burgers meer zelfredzaam worden en de gemeenten meer op afstand komen te staan. Er wordt dan ook gezocht naar een vorm van vervoer die daar op aansluit, waarbij gemeenten op afstand sturen, maar wel beleidsmatig aan de knoppen kunnen draaien."

Actualisatie

"Gemeenten komen meer op afstand te staan. Er wordt dan ook gezocht naar een organisatievorm die daarop aansluit, waarbij gemeenten op afstand sturen, maar wel beleidsmatig aan de
knoppen kunnen draaien. Om efficiëntie feitelijk te kunnen realiseren, is bundeling op basis van logische vervoersstromen een noodzakelijkheid. Dit vraagt om een meer regionale en centrale afstemming van visie en beleid."

Aanvullend op de actualisatie van bestaande punten, voegt het bestuur van BVO DRAN toe:

I. Het vervoersysteem is klimaatneutraal per 2025-2030

"Verduurzaming van het vervoersysteem heeft naar verwachting forse impact op de kosten. Er wordt nog een ander onderzoek verricht naar de omvang van deze kosten. Het bestuur van de BVO DRAN ambieert een

klimaatneutraal vervoersysteem. Deze ambitie is gebaseerd op uitdrukkelijke politieke doelen en maatschappelijke ontwikkelingen.

J. Herkenbaar en eenvoudig vervoerssysteem

“We streven naar een voor de reiziger herkenbaar en eenvoudig te gebruiken vervoersysteem. Minder afwijkingen per gemeente of per vervoerssoort zorgen voor meer combinatiemogelijkheden en dat maakt het totale systeem goedkoper.”

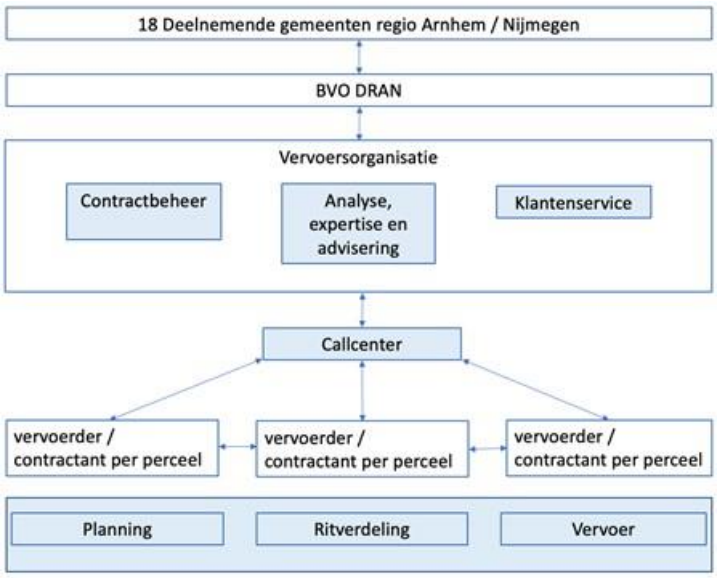
K. Ruimte voor MKB in het vervoer

“Ook kleine ondernemers krijgen een goede kans om (zelfstandig) deel te nemen in de uitvoering van het vervoer. Zo bieden we ook kansen aan het MKB, mits dit niet leidt tot structurele meerkosten. We kiezen voor een aansturingsmodel dat hier bij past.”

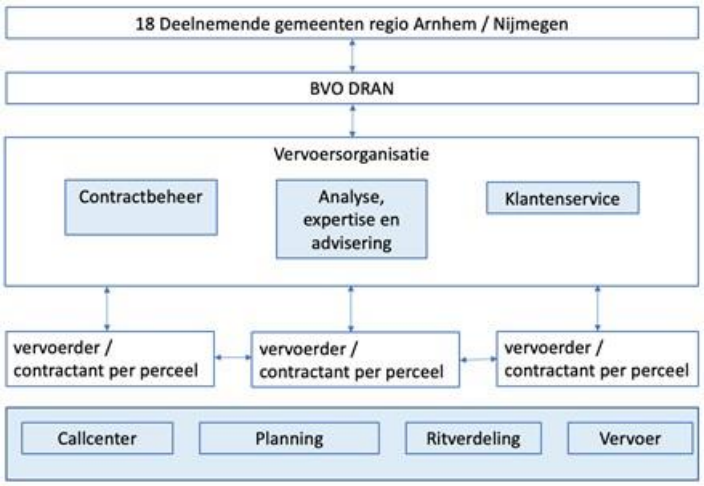
6 De opzet en doelen van een geoptimaliseerd regiemodel

Om optimaal invulling te geven aan de beschreven uitgangspunten en randvoorwaarden stelt het bestuur van BVO DRAN een aangepast regiemodel voor. Schematisch ziet het regiemodel als volgt uit:

Vraagafhankelijk vervoer

Routevervoer

Het betreft nadrukkelijk 1 organisatie met 1 regionale aansturing. Enkel de inrichting voor het Callcenter wijkt af. Voor het vraagafhankelijk vervoer is er namelijk een centraal callcenter. Dit wordt separaat georganiseerd. Er is nadere besluitvorming nodig om vast te stellen of het callcenter door een publieke of private organisatie wordt uitgevoerd.
Voor het routevervoer daarentegen, worden de Callcentertaken belegd bij de vervoerder(s). Hier is de optimalisatie van communicatie met instellingen een belangrijk aandachtspunt.

In dit model gelden de volgende uitgangspunten:

- BVO DRAN neemt, via de vervoersorganisatie, zelf de verantwoordelijkheid voor:
  - Contractbeheer: centraal bewaken van de naleving van contractuele en non-contractuele afspraken met zowel vervoerders en deelnemende gemeenten;
  - Doorlopend aanbieden van analyse, advies en verbetervoorstellen aan deelnemende gemeenten, met name voor verduurzaming en terugdringen van kosten. BVO DRAN faciliteert iedere deelnemende gemeente met concrete adviezen;
  - Klantenservice: beantwoorden van algemene vragen, klachtaanname en pasaanvragen door gemeenten of OV-reiziger;
  - Het aanbesteden van Callcenter voor vraagafhankelijk vervoer; uitvoering door een private of publieke organisatie (nader besluit);
  - Het beleggen van de Callcentertaken voor routevervoer bij de vervoerders;
  - Onderhouden van belangrijke relaties met partners en belanghebbenden zoals Rijk, Provincie en subsidieverstrekkers.
- Perceelverdeling op basis van logische bundeling van vervoerstromen. De perceelindeling gaat in het algemeen over gemeentegrenzen heen. Percelen voor routevervoer en vraagafhankelijk vervoer komen niet met elkaar overeen.
- Ieder perceel heeft een eigen tarief (dus geen middeling van tarieven over alle percelen heen). Als er meerdere gemeenten in één perceel zijn ingedeeld, dan geldt een nadere verdeelsleutel voor eerlijke verdeling van de kosten binnen het perceel.
- Een vervoerder neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de dienstverlening:
  - Tijdig en conform afgesproken tarieven en kwaliteitsnorm voor zowel planning, ritverdeling en vervoer;
  - Onderling afstemmen van ritten met andere vervoerders voor optimale efficiëntie tussen percelen, eventueel op aanwijzingen van de vervoersorganisatie;
  - Doorlopende initiatieven voor verbetering van de dienst.

Met dit model realiseert BVO DRAN het tot op heden onbenutte potentieel tot efficiëntie in de uitvoering. Het bestuur van de BVO DRAN adviseert dat deelnemende gemeenten zich conformeren aan het geoptimaliseerde regiemodel:

- Optimale en logische bundeling van regionale vervoersstromen;
- Optimaliseren / reduceren van het aantal in te zetten voertuigen;
- Sturing en kwaliteitscontrole op de uitvoering;
- Duurzaamheid (klimaatneutraal 2025-2030);
- Regionaal als één partij te spreken met het Rijk en Provincie als belangrijke partners en subsidieverstrekkers;
- Het bieden van advies en expertise waarmee individuele gemeenten grip en sturing krijgen op de kosten en kansen benutten voor verdere professionalisering en verduurzaming.

7 De hoofdlijn van een nieuwe aanbesteding

Met een tijdige, nieuwe aanbesteding waarborgt BVO DRAN de continuïteit van de dienstverlening en minimale veranderingen voor de doelgroepen / gebruikers van de vervoersdienst;

- Borging van juridische continuïteit met behoud van vrijheid tot deelname voor iedere deelnemende gemeente;
- Uitvoering van het geactualiseerde beleid;
- Tussentijdse financiële prognoses, indicatief en afhankelijk van in- en uitstroom van reizigers, uiteindelijke beleidskeuzes en marktontwikkelingen;
- Informatievoorziening aan de Raden gedurende de looptijd van het nieuwe contract.

7.1 De inhoudelijke hoofdlijnen van de nieuwe aanbesteding

Het bestuur van BVO DRAN adviseert de volgende inhoudelijke hoofdlijnen:

- Twee aanbestedingen te doen betreffende het vervoer. Eén voor vraagafhankelijk vervoer en één voor routevervoer. Voor elk van de aanbestedingen één overkoepelende leidraad. In beide aanbestedingen wordt gewerkt met meerdere percelen. De percelen worden primair ingedeeld op logistieke samenhangende vervoersstromen. Hierbij wordt ook aandacht gegeven aan vervoersstromen over de regiogrenzen heen. Percelen bieden mogelijkheid voor gemeentelijke voorkeuren, een eigen ambitie voor duurzaamheid, wensen of eisen;
- Gemeenten die samen in een perceel ingedeeld zijn, dienen onderling overeenstemming te vinden over de duurzaamheidsambitie in verhouding tot de verwachte stijging van de kosten. Komen zij er onderling niet uit, dan volgt ontkoppeling uit het perceel. Dit gaat ten koste van de samenhangende vervoersstromen en daardoor ten laste van de efficiëntie;
- Zodra het bestek en bijhorende perceelindeling gepubliceerd is, zijn gemeenten gecommitteerd aan de afgesproken ambitie;
- Afhankelijk van een nog te nemen besluit het callcenter ten behoeve van het vraagafhankelijk vervoer onderbrengen in een van de vervoerscontracten of apart aanbesteden (mede afhankelijk of er gewerkt wordt met percelen);
- Contracten voor te bereiden op latere besluitvorming over het samenwerkingsverband;
- Vervoerders ruimte te geven voor eigen regie, planning en uitvoering in eigen beheer. Opdrachtgever heeft inspraak voor specifieke situaties;
- Vervoerders te verplichten om jaarlijkse efficiëntie-plannen voor verbetervoorstellen in te leveren;
- Vervoerders te verplichten om vervoer over verschillende gemeenten onderling af te stemmen, efficiënt te plannen en onderling te verrekenen;
- Vervoerders jaarlijks te evalueren op het nakomen van afspraken;
- De doelstelling tot klimaatneutraal vervoerssysteem 2025-2030 op te nemen. De uitvoering is op regionaal niveau en/of op perceelniveau;
- Voor zero emissie neutrale contracten een contracttermijn van minimaal 10 jaar te hanteren. Zodat (MKB-) vervoerders durven en kunnen investeren in oplossingen voor duurzaamheid en kost-efficiëntie;
- Voor overige contracten een contracttermijn hanteren van tenminste 6 jaren (3+3).
- De deelnemende gemeente af te rekenen op basis van de prijzen van de percelen waarin zij participeert. Tarieven van verschillende percelen kunnen van elkaar verschillen;
- Een (nader te vast te stellen) verdeelsleutel te hanteren voor de kosten van 2 of meer gemeenten die samen in een perceel zijn ingedeeld;

- Nadere procedures, afspraken en financiële consequenties af te spreken zodat een gemeente (in de contractfase) altijd tussentijds kan uittreden. Deze flexibiliteit is, via contracteigenaarschap, per perceel georganiseerd.

7.2 Duurzaamheid

Vanwege de uitdrukkelijke politieke doelen van de deelnemende gemeenten, VNG-convenant en brede maatschappelijke ontwikkelingen dient het vervoerssysteem in 2025-2030 klimaatneutraal te zijn.
Om dit doel te realiseren zijn lange-termijncontracten randvoorwaardelijk. Hiermee stellen we contractanten in staat om met vertrouwen te investeren in duurzame voertuigen waarbij ook voor gemeenten sprake is van voorspelbare (hoge) kosten:

- Het huidige aanbod van (CNG) taxi- en rolstoelbusjes is momenteel zeer beperkt (slechts 1 aanbieder). Dergelijke bestekseisen leveren problemen voor de aanbestedingsprocedure;
- Infaseren van zero emissie voertuigen is, naar verwachting, op grote schaal praktisch mogelijk vanaf ca 2025;
- In de aanbesteding en bijhorende contracten is bijzondere aandacht voor de financiële afrekenmodellen en juridische kaders om de belangen van vervoerders en gemeenten goed te waarborgen.

7.3 De planning voor de nieuwe aanbesteding

De planning voor de nieuwe aanbesteding ziet er als volgt uit:

- Start besteksfase uiterlijk 15 februari 2019;
  - Activiteiten dienen te worden opgestart, al voordat besluiten tot uittreden definitief genomen zijn;
  - Ontwikkelen bestek voor alle gemeenten in 2 maanden;
- Besluitvorming tot deelname door iedere gemeente (uiterlijk 30 april 2019);
  - BVO DRAN ontvangt besluiten tot uittreden uiterlijk op 30 april 2019;
- Gemeenten geven uiterlijk 1 mei aan welk vervoer wordt ingebracht. Dit kan betekenen dat gemeenten meer of minder vervoersstromen inbrengen dan op dit moment het geval is.
- Start en uitvoering van de Europese aanbesteding (bestek op de markt uiterlijk 1 juli 2019);
- Beoordeling en voorlopige gunning (uiterlijk 15 oktober 2019);
- Eventueel juridische termijn bezwaarprocedures (tot december 2019);
- Gunning van definitieve vervoersopdrachten uiterlijk 31 december 2019;
- Implementatietermijn van 7 maanden is vereist;
- Ingangsdatum nieuwe contracten 1 augustus 2020.

Het bestuur van de BVO DRAN vraagt alle gemeenten om:

Uiterlijk per 1 mei 2019 kenbaar te maken met welke vervoersstromen zij deelnemen in de aanbesteding, en daarmee te committeren aan de voorgestelde inhoud en planning.

8 De organisatorische vorm

Op basis van de regionale bundeling van uitvoering en beleid adviseert het bestuur van de BVO DRAN om te onderzoeken of de huidige organisatorische samenwerking (BVO) nog volstaat of dat deze herzien moet worden. In de huidige fase van de besluitvorming (uiterlijk april 2019) is het onwenselijk om de huidige organisatorische vorm te heroverwegen:

- Omdat onbekend is welke en hoeveel gemeenten deel blijven nemen aan regionale samenwerking, is besluitvorming over een toekomstige organisatorische structuur prematuur;
- Er is sprake van tijdsdruk: al in februari 2019 wordt gestart met de ontwikkeling van nieuwe bestekken om tijdig te kunnen gaan aanbesteden;
- De BVO DRAN is in ieder geval juridisch gelegitimeerd om de aanbesteding te voeren en te regisseren, namens de deelnemende gemeenten.

Het bestuur van de BVO DRAN adviseert om:

- De regie, gunning en implementatie van de dienstverlening te laten verzorgen door BVO DRAN en daartoe extra middelen ter beschikking te stellen;
- Medio 2020, op nader advies, te besluiten over een voorstel voor toekomstige samenwerkingsvorm.

9 Aandachtspunten voor gemeenten die het vervoer zelfstandig organiseren

Gemeenten die kiezen voor (deel)uittreding, dienen tijdig een eigen aanbesteding voor te bereiden en uit te voeren.

BVO DRAN geeft hieronder (niet-limitatief) aan welke punten van belang zijn:

- Ontwikkelen van het bestek en organiseren van het aanbestedings- en implementatieproces en de bekostiging daarvan, realisatie uiterlijk juli 2020;
- Het organiseren en financieren van de onderwerpen zoals benoemd in Hoofdstuk 3 (meerwaarde van regionale samenwerking);
- Uittredingsplan, opstellen daarvan inclusief uittredingskosten;
- Praktische aandachtspunten die invloed hebben op cliënten van doelgroepenvervoer:
  - Veranderingen van zichtbaarheid en herkenbaarheid van de vervoerder omdat u de naam AVAN niet meer voert;
    - Verandering in communicatiestructuren: websites, emailadressen, telefoonnummers, aanspreekpunten bij vervoerder, regiecentrale en gemeente;
    - Veranderingen in vervoer over de gemeentegrenzen heen.

Het bepalen van de exacte uittredingskosten is feitelijk pas te bepalen na het besluit tot uittreden en de dan geldende omstandigheden. Hierbij te denken aan de volgende kostenposten:

- Het opstellen van een uittredingsplan;
- Afkoopregeling kosten vervoersorganisatie;
- Derving van WMO subsidiegelden 2020-2023;
- Offertetrajecten (route en vraagafhankelijk);
- Interne kosten offertetrajecten;
- Inrichten beheerorganisatie

Indicatief dient een uittredende gemeente, afha.nkelijk van haar omvang, te rekenen met kostenpost in de range van minimaal € 100.000,- en € 1.000.000,-. In deze schatting is het uitgangspunt genomen dat uittreden samenvalt met het aflopen van de contracten. In deze indicatie is er dus geen sprake van verdere claims in kader van contractbreuk.

Bijlage

Visie en aanbevelingen inzake de toekomst van Avan

Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer
regio Arnhem Nijmegen

Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer (RAD)
regio Arnhem Nijmegen

Visie en aanbevelingen inzake de toekomst van Avan.

'Samen Verder' is de titel van het projectenplan ten behoeve van het opstellen van een beslisdocument voor de besluitvorming over de verdere samenwerking (vanaf 2020) ten aanzien van de uitvoering van het doelgroepenvoer in de regio Arnhem-Nijmegen.

De RAD stelt het op prijs dat nummer 13 van de veertien in 'Samen Verder' geformuleerde projecten de RAD zelf betreft. In onderhavige notitie geeft de RAD vanuit reizigersperspectief zijn visie op de toekomst van Avan (lees het doelgroepenvervoer).

Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap vormt voor de RAD het belangrijkste vertrekpunt bij zijn advieswerkzaamheden. In het bijzonder artikel 20 -over het waarborgen van persoonlijke mobiliteit met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid- is daarbij van belang. De RAD gaat er vanuit dat dit uitgangspunt onverkort gedeeld wordt door de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen.

Iedere vier jaar (of daaromtrent) speelt het vraagstuk van de toekomst van de organisatie en uitvoering van het vraagafhankelijk vervoer in de regio Arnhem- Nijmegen. Gewijzigd beleid is soms de aanleiding maar ook een nieuwe aanbestedingsronde kan dat zijn. De kosten van het vervoer vormen altijd een uiterst belangrijke factor bij het maken van afwegingen voorafgaand aan een nieuwe aanbesteding.

Het kostenaspect speelde in elk geval een belangrijke rol in de besluitvorming welke ruim twee jaar geleden leidde tot het oprichten van de bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN). Onder bestuurlijke leiding van deze BVO werd gestart met Aanvullend Vervoer Arnhem Nijmegen (AVAN).
Voor het eerst werden in deze regio het vraagafhankelijke vervoer (WMO-vervoer) en het routegebonden doelgroepenvervoer door middel van één bestek aanbesteed.
En ook voor het eerst werden de regie op dat vervoer (door een regiecentrale) en het vervoer zelf los van elkaar aanbesteed.

Belangrijk gegeven bij dit alles was dat onderzoek had uitgewezen dat het combineren van vervoerstromen, gekoppeld aan de gescheiden aanbestedingsprocedures, zou leiden tot vergaande besparing van kosten. Naar thans blijkt was er ten aanzien van de kostenbesparingen vooral sprake van wensdenken en zijn in elk geval de beoogde besparingen niet gerealiseerd.

En zodoende wordt er thans (ambtelijk en bestuurlijk) opnieuw stilgestaan bij de toekomst van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer in de regio Arnhem-Nijmegen.

In het belang van de gebruikers is de RAD met kracht voorstander van **behoud van de schaal** van de regio Arnhem-Nijmegen voor in ieder geval het vraagafhankelijk vervoer. Daarnaast dringt de RAD er sterk op aan dat de contractvorming een **langere periode** betreft dan momenteel het geval is. Te denken valt aan een periode van zes jaar, met zicht op verlenging. Dit verhoogt immers niet alleen de bedrijfszekerheid maar zorgt bovenal ook voor meer zekerheid voor de gebruikers.

Puntsgewijs worden de visie en aanbevelingen van de RAD hierna opgesomd.

1. De RAD is voorstander van het (vooraf aan de aanbesteding) houden van onafhankelijk onderzoek naar de wijze waarop een collectief vervoersysteem het beste kan voldoen aan de wensen en verwachtingen van de verschillende soorten gebruikers. Gebruik dit als uitgangspunt voor verdere ontwikkeling, en dan bedoelen we niet de huidige klanttevredenheidsonderzoeken maar een grondig behoefteonderzoek.

2. Voor veel mensen met een beperking is de energie die zij tot hun beschikking hebben voor het uitvoeren van dagelijkse bezigheden minder dan bij mensen zonder een beperking. Daarom is het van belang dat het bij de regelgeving en uitvoering van het doelgroepenvervoer hiermee rekening wordt gehouden. Dus geen bredere tijdsreikwijdte rondom tijdstip van vervoer (15 min voor en na is al lang!) en zeker géén langere reistijd ter realisatie van eventuele combinatieritten omwille van de efficiency. Dat laatste 'voordeel' blijkt overigens vaak enorm tegen te vallen.

3. Er kan gestuurd worden op korting bij vroeg boeken maar een 'boete' bij de huidige boekingstermijn zorgt voor een te grote ongelijkwaardigheid t.o.v. het reguliere OV en is in strijd met het VN-verdrag voor gelijke rechten van mensen met een beperking. Met andere woorden: de RAD adviseert hoogstens om het vroeg boeken te belonen en zeker niet om het reguliere boeken te beboeten.

4. De RAD adviseert om onderzoek te doen naar het soort ritten dat er binnen een gemeente wordt gereden en met welke frequentie. Wanneer iemand persé elke dag naar het winkelcentrum wil, is hier wellicht een andere oplossing voor te bedenken.

5. De RAD heeft waardering voor de (vele en diverse) initiatieven op het gebied van vervoer met inzet van vrijwilligers. Deze initiatieven mogen wat de RAD betreft nimmer de plaats innemen van het professioneel georganiseerde en gereden (regio)taxivervoer. Wanneer uit behoeftepeiling blijkt dat er onder ouderen zonder rolstoel behoefte bestaat om vervoerd te worden gedurende korte ritjes, binnen de eigen woonplaats, is het denkbaar hier een vrijwilligerssysteem voor te ontwerpen. Een dergelijk systeem moet dan wel onder gemeentelijk toezicht professioneel gecoördineerd worden. Er zijn immers voorbeelden bekend (zoals het project "Er op uit" bedoeld voor uitjes van ouderen in Duiven en Westervoort) die door gebrek aan communicatie en coördinatie weer ter ziele zijn gegaan.
   Met andere woorden: vrijwilligersprojecten zijn in de visie van de RAD een aanvulling op een kwalitatief goed functionerend professioneel systeem van doelgroepenvervoer. Géén verdringing van betaalde arbeid!

6. De RAD vindt het belangrijk dat vervoerders zich meer verantwoordelijk moeten weten en voelen voor het (goed) functioneren van hun personeel en daarop ook afgerekend kunnen worden. Instructies m.b.t. regelgeving, werking van (boord)apparatuur, de kwaliteit van het voertuig in het algemeen en niet in de laatste plaats de klantvriendelijkheid moeten ook het vervoerbedrijf een zorg zijn.
   In dat verband adviseert de RAD om enige vorm van ervaringslessen voor chauffeurs (opnieuw) in te voeren (zie ook onder 13).

7. De RAD is er voorstander van dat de uitvoering van het doelgroepenvervoer en de organisatie/regie van die uitvoering (weer) in één bestek/aanbesteding gecombineerd worden. Bewezen is dat dit tot meer doelmatigheid leidt.
   Indien opnieuw wordt gekozen voor handhaving van een regiecentrale zorg dan voor instrumenten waardoor de samenwerkende gemeenten goed kunnen sturen op gemaakte afspraken en behoud van kwaliteit. Dat moet en kan veel beter dan binnen het huidige contract!

8. De RAD is van mening dat voor een (voor overheden en reizigers) betaalbaar vervoersysteem een behoorlijke omvang een vereiste is voor de component vraagafhankelijk vervoer. De praktijk heeft (ook onlangs nog in de regio Arnhem-Nijmegen) geleerd dat kleine aanbestedingen vaak duurder uitvallen dan wanneer het gaat om een groter vervoersgebied.
   Zeker in het in het belang van de reiziger gaat de voorkeur van de RAD uit naar het in stand houden van het (huidige) systeem dat de regio Arnhem – Nijmegen dekt. Op deze wijze blijft de WMO pashouder (met 25 kilometer reikwijdte) de aansluiting houden met de regelgeving van Valys voor de langere ritten. Hier mag geen 'gat' tussen vallen.

9. De bestaande puntbestemmingen moeten wat de RAD betreft in stand worden gehouden en (bij gebleken behoefte) dient zo mogelijk uitbreiding hiervan gerealiseerd te worden.

10. De RAD acht het het overwegen (onderzoeken) waard om vanwege de schaalvoordelen het vraagafhankelijke vervoer (als gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen) gezamenlijk aan te besteden. Dat wil zeggen separaat van het routegebonden doelgroepenvervoer. Aanbesteding van het routegebonden vervoer wordt in dat geval overgelaten aan afzonderlijke gemeenten of een samenwerkingsverband van gemeenten. Dit komt neer op een aanpak zoals ten tijde van de Stadsregiotaxi ook aan de orde was.
    Wat de RAD betreft is tot op heden onvoldoende gebleken dat de combinatie van vraagafhankelijk vervoer en routegebonden doelgroepenvervoer de verwachte efficiencywinst (met behoud van kwaliteit) heeft opgeleverd.

11. De RAD is er voorstander van om in ieder geval ook kleine bedrijven de kans om mee te dingen naar delen van de vervoersregio bij de aanbesteding. Dat is niet alleen van belang ter ondersteuning van regionale bedrijvigheid maar zorgt er tevens voor dat niet 'alles omvalt' wanneer er onverwacht een bedrijf failliet gaat. Ten opzichte van de klant/reiziger kan de regio zich immers een dergelijke situatie op grote schaal niet permitteren.

12. De RAD adviseert toepassing van het principe Social Return On Investment alleen voor additionele taken en dus niet voor de essentiële werkzaamheden. De RAD is voorstander van een stop op de carrousel van chauffeurs die na een bepaalde tijd alsnog weer in de bijstandsbak verdwijnen. Dit vindt de RAD onnodige verspilling van kennis en ervaring. Het komt de kwaliteit van het systeem zeker niet ten goede.

13. De RAD is voorstander van het (her)invoeren van praktijk- en ervaringslessen aan chauffeurs. Een digitale training, waarbij er net zo vaak antwoord kan worden gegeven

totdat het uiteindelijk goed is, werkt niet motiverend en blijft zeker niet 'tussen de oren' hangen. En dat laatste is natuurlijk juist waar het om draait.

14. De RAD vindt belangrijk dat er structureel een veel betere communicatie tussen rittenplanning (regie) en chauffeurs tot stand komt. Onuitvoerbare opdrachten, zoals aansturing nadat de rit al gestart had moeten zijn, moeten definitief verleden tijd worden.

15. Aan het totaal aantal reiskilometers dat redelijkerwijs toegekend moet worden t.b.v. individueel vervoer ligt jurisprudentie ten grondslag vanuit voorgaande regelgeving. De RAD vindt het redelijk dat het aantal kilometers dat met het systeem van collectief (WMO-)vervoer gereisd kan worden mede afhankelijk is van het al dan niet gebruiken van een scootmobiel. Tegelijkertijd blijft ook hier maatwerk en persoonlijke behoefte het uitgangspunt. Overigens zal dit altijd een gemeentelijke verantwoordelijkheid blijven.

16. De RAD ziet collectieve professionele vervoerssystemen als Avan als een absolute voorwaarde voor behoud en versterking van de kwaliteit van leven van de gebruikers (reizigers) ervan. Het gaat niet slechts om een passende en toegankelijke wijze van vervoer. Door instandhouding van een hoogwaardig regionaal vervoerssysteem worden naast de mobiliteitswaarde ook andere waarden gecreëerd zoals voorkomen van sociaal isolement, behoud van vitaliteit en mogelijkheid tot participatie. Bedenk als samenwerkende overheden dat Avan door de reiziger voor diverse doelen wordt ingezet. Het zijn niet alleen familie- en gezelligheidsbezoekjes of zo nu en dan lekker winkelen, waarbij exacte reistijden minder van belang zijn. Avan wordt bijvoorbeeld door een deel van de gebruikers immers ook ingezet om middels vrijwilligerswerk te kunnen participeren en dan speelt punctualiteit een belangrijke rol want er wordt op iemand gerekend!

17. Het loosmelden vormt een groot probleem. De afgelopen jaren zijn er diverse reacties ontvangen van reizigers die met een loosmelding te maken kregen terwijl zij wel degelijk op de plaats van afspraak aanwezig waren. Vaak gaat het mis bij het door de taxi ophalen van reizigers bij grote gebouwen, zoals zorgcentra of scholen waar taxi en reiziger elkaar niet kunnen vinden. Zelfs als mensen 10 minuten tevoren nog telefonisch contact gehad hebben. De vervoerder kan dan toch aannemen dat iemand wel ter plaatse is. Gebruikers die dit meermalen is overkomen worden huiverig om nog met de taxi te gaan. De ervaren machteloosheid in een dergelijke afhankelijke positie maakt dat mensen zich lamgeslagen, bang en boos voelen. Er is immers geen alternatief! We willen graag onderzoeken met Avan wat er voor nodig is om dit te kunnen verbeteren.

18. De RAD vindt het noodzakelijk dat juist ook bij Avan de begeleiderskaart voor blinden en slechtzienden geldig is. Op vertoon van deze kaart kan een blinde of slechtziende reiziger bij het reizen met alle vormen van openbaar vervoer (zoals de trein, de bus, de tram en de metro) in heel Nederland een begeleider gratis mee laten reizen. Dit acht de RAD van belang om ongelijke behandeling bij het reizen met Avan te voorkomen

24 december 2018

Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer Arnhem-Nijmege

Addendum
De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem Nijmegen

Vragen van de raadsconferenties op 12 en 14 februari 2019

Bestuur BVO DRAN

Versie: 4 maart 2019

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE

Inhoudsopgave

Inleiding 3

BVO DRAN / AVAN 3

De aanbesteding 5

Percelen 7

Duurzaamheid 8

Het vervoer en de kwaliteit 8

Inleiding

Op 12 en 14 februari 2019 zijn er twee miniconferenties gehouden bij gemeente Berg en Dal en gemeente Rheden voor de raadsleden van de achttien deelnemende gemeenten in de BVO DRAN. Op deze conferenties hebben de aanwezige raadsleden de kans gekregen om vragen te stellen ter verduidelijking van het adviesdocument "De toekomst van het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem Nijmegen" en over de toekomst van het Doelgroepenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen. Naar aanleiding van deze avonden, is dit addendum tot stand gekomen waarin alle vragen die betrekking hebben op het adviesdocument en de toekomst van het doelgroepenvervoer beantwoord worden. Hierbij zijn ook de vragen meegenomen die op de conferentie zelf niet zijn beantwoord. Er zijn na de conferenties geen vragen meer ontvangen.

BVO DRAN / AVAN

1. Wat is de toegevoegde waarde van Avan?

Avan is een beeldmerk waardoor voertuigen voor alle inwoners meteen herkenbaar zijn. De toegevoegde waarde van Avan wordt gezien in de regionale samenwerking, die vorm wordt gegeven in de BVO DRAN. Delen van kennis, elkaar ondersteunen bij ontwikkelingen. En het gezamenlijk contractbeheer. Zorgen dat je de expertise van het vervoer regionaal borgt. Hierop wordt verder ingegaan in hoofdstuk 4 van het adviesdocument.

2. Met de huidige technologie zou prima gekeken kunnen worden welke personen instappen in welke wagen. Wie gaat dat controleren? Wordt dat stuk nu juist aan de vervoerders uitbesteed?

De monitorsfunctie wil de BVO DRAN graag beleggen bij de overkoepelende Vervoersorganisatie. Hier zitten mensen die het vervoer kennen en keuzes kunnen maken om rapportages te maken. Bij het routevervoer hoeft dat niet 24/7 gemonitord te worden. Het gaat dan om incidentstudie door de Vervoersorganisatie.

3. Waarom wordt het callcenter apart aanbesteed?

Het callcenter voor vraagafhankelijk vervoer wordt apart aanbesteed, omdat deze een onafhankelijke positie moet hebben als je met meerdere vervoerders bent in het correct verdelen van de ritten en toepassen van de indicaties. Ook zodat wanneer de reiziger belt, deze een neutraal en objectief antwoord krijgt.

4. Er gaan taken van de regiecentrale over naar vervoerders. Gaan de fte's van de Vervoersorganisatie dan achteruit? Gaan de vaste kosten per deelnemende gemeenten omlaag, wanneer de doorbelasting plaatsvindt per rit en de gebruiker betaalt?

Op dit moment heeft de BVO een contract met een organisatie voor de regie. Dat contract stopt. In plaats daarvan zullen er andere contracten komen met vervoerders die een deel van de regietaken (planning) op zich zullen nemen. De omvang van de Vervoersorganisatie (contractbeheer e.d.) wordt daardoor niet beïnvloed. De vaste kosten voor de BVO zullen niet omlaag gaan. De Vervoersorganisatie valt binnen de regeling als uitvoerend orgaan, terwijl de regiecentrale een aanbesteding was. Als dit contract vervalt en als deze taken bij vervoerders worden ondergebracht, verandert hierdoor niets aan de werkzaamheden en fte van de Vervoersorganisatie.

5. Als het gaat om sturen aan de voorkant, hoe zorgen we er dan voor dat 18 gemeenten het beleid goed afgestemd krijgen?

Dat is en blijft een hele uitdaging. Enerzijds hebben veel gemeenten aangegeven zelf beleid te willen maken, bijvoorbeeld wanneer het gaat om het indiceren van Wmo ritten. Om daarop met 18 gemeente één lijn te moeten trekken, lijkt onverstandig. Die lokale invulling is belangrijk, vandaar ook de achtergrond van de percelen. Anderzijds biedt samen optrekken in een collectief voordelen.

6. Wat zijn de BVO kosten nu en in de toekomst?

De kosten voor overhead bedragen ongeveer € 1.500.000,- per jaar. Verdeeld over de BVO, ongeveer € 700.000,- en de regie, ongeveer € 800.000,-. Toekomstige kosten zijn mede afhankelijk van nog te maken keuzes. Belangrijk hierbij is om je af te vragen welke taken worden belegd bij de BVO en waar de kosten van het callcenter onder vallen. Besluiten hierover dienen hierover in de tweede helft van 2019 nog genomen te worden.

7. Welke mogelijkheden zijn er om de kosten te beheersen?

In het knoppenplan (vastgesteld in het bestuurlijk overleg van 20 september 2018) staan vele mogelijkheden opgenomen. Een aantal zijn al in uitvoering. Voor diverse mogelijkheden dienen gemeenten zelf keuzes te maken in het kader van beleidsbeslissingen.

8. Is het mogelijk om uit te treden?

Dat is mogelijk, maar het bestuur van de BVO DRAN heeft unaniem uitgesproken collectief verder te willen gaan. Het besluit is echter aan iedere gemeente voor zich.

9. Wat zijn de kosten voor uittreden voor 1-5-2019? Is dat gratis?

Indicatief dient een uittredende gemeente, afhankelijk van haar omvang, te rekenen met kostenpost in de range van minimaal € 100.000,- en € 1.000.000,-. In deze schatting is het uitgangspunt genomen dat uittreden samenvalt met het aflopen van de contracten en dus voor 1-5-2019 wordt aangegeven. In deze indicatie is er dus geen sprake van verdere claims in kader van contractbreuk. Hier wordt verder op ingegaan in hoofdstuk 9 van het adviesdocument.

10. Hoe zit het met de provinciale subsidie? Is dat ook voor routevervoer?

De provincie kent enkel subsidie toe voor het Wmo vervoer (vraagafhankelijk vervoer) en niet voor het routevervoer.

11. Hoe zit het met wachtlijsten en hoe kan dit opgelost worden?

Voor het vervoer bij Avan zijn er geen wachtlijsten. Wanneer er een nieuwe reiziger wordt aangemeld voor het routevervoer, duurt het maximaal twee weken voordat deze mee kan reizen. Dit omdat er mogelijk in routes geschoven moet worden, wat ook effect heeft voor andere reizigers en chauffeurs. Structurele mutaties (wijzigen van adres of tijd) gaan van kracht na vijf dagen.

De aanbesteding

12. De nieuwe aanbesteding gaat lopen vanaf augustus 2020. Voor hoeveel jaar gaat die nieuwe aanbesteding gelden?

Dat besluit moet nog genomen worden. Er zijn twee mogelijkheden: een ontwikkelgerichte aanbesteding waarbij tijdens de duur van de contracten nog een aantal afspraken vormgegeven moeten worden. In dat geval zal het om een contract voor langere termijn gaan, bijvoorbeeld zeven jaar of langer. Of er kan voor een kortere termijn gekozen worden, bijvoorbeeld drie jaar. Contracten voor de langere termijn bieden de mogelijkheid als partners samen te werken aan een gezamenlijke ontwikkeling.

13. Waarom gaat de voorkeur nu uit naar een langer contract dan het huidige van 4 jaar? Waarom moet het contract zo lang zijn? Is een langlopend contract goedkoper in verband met investeringen?

Het huidige contract is voor 4 jaar initieel met verlengingsopties. Een dergelijke constructie willen we ook weer voor komende contracten kiezen. Het gaat altijd over een initiële periode waarbij je na een aantal jaar kan kiezen om verder te gaan of niet. Een deel van de kosten binnen het contract wordt gegenereerd door afschrijvingen van voertuigen. Een termijn tussen de 5 en 8 jaren is daarvoor gebruikelijk. Als je met contractduur daarmee rekening houdt dan loopt de vervoerder minder risico wat over het algemeen leidt tot een lager offertetarief, dus lagere kosten voor de gemeente. Er moet nog een beslissing genomen worden over de duur van de nieuwe contracten.

14. Welke invloed kunnen de raden uitoefenen op de aanbesteding? Wordt de mogelijkheid geboden om kaders mee te geven?

Aan de voorkant kan de raad (kwaliteits)kaders en richtlijnen meegeven voor zover nog niet al vastgesteld. Uiteindelijk zal de BVO DRAN zelf de bestekken maken op basis van de ervaring die er is. Daarbij zullen deskundigen uit de vervoerswereld betrokken worden.

15. Tot wanneer kunnen de raden invloed uitoefenen op de geschetste richting? In de presentatie zijn een aantal kaders voor de aanbesteding geschetst, bijvoorbeeld dat de planning bij de vervoerders komt te liggen. Kan de raad nog invloed uitoefenen op deze keuzes?

30 april moet een beslissing zijn of een gemeente gaat uittreden of niet. De aanbesteding zal gedaan worden zoals geschetst, hier kan de raad geen invloed op uitoefenen. Wel kan zij zoals gezegd kaders meegeven. Er wordt op de conferentie veel gesproken over uittreden, dat is omdat voor uittreding een raadsbesluit nodig is, terwijl het in Avan blijven een collegebesluit is. Uiteraard is het vrij aan de gemeenten om hier naar eigen inzicht mee om te gaan.

16. Kunnen gemeenten tijdens de looptijd van het contract met een deel in- of uitstromen?

Er zijn verschillende vervoerssoorten (leerlingenvervoer, dagbesteding, jeugdwet en Wmo). Niet alle gemeenten hebben alle soorten in Avan ingebracht. Als bijvoorbeeld het leerlingenvervoer tijdens de looptijd van het contract uit Avan gehaald wordt, spreek je van een deeluittreding. Daar zijn een aantal afspraken voor en bijkomende kosten waar rekening mee moet worden gehouden. Als er een substantieel deel van het vervoer later wordt ingebracht, zal er een nieuwe aanbesteding moeten komen. De aanbesteding die wordt voorbereid, is voor het vervoer dat nu in Avan zit en wat extra wordt ingebracht in de nieuwe aanbesteding.

17. Met deeluittreding zijn de kosten voor de gemeente. Als een gemeente vervoer inbrengt, wordt het dan voor anderen goedkoper?

Je kunt de relatie leggen met samenhangende vervoersstromen. Het kan zijn dat als een gemeente het vervoer inbrengt, dat dit meer bundelingsperspectief met zich meebrengt voor andere gemeenten. Er wordt aanbesteed met samenhangende vervoersstromen. Wanneer een gemeente dan uittreedt met een vervoerssoort, heeft dat gevolgen voor anderen. Als een gemeente op een later moment vervoer inbrengt, kun je opnieuw kijken naar de samenhangende vervoersstromen om te kijken of het anders moet worden ingericht. De financiële effecten worden pas zichtbaar na besluitvorming.

18. Betekent dat dat gemeenten ook voor april de beslissing om extra vervoer in te brengen moeten nemen?

Ja, in verband met de voorbereidingen voor het bestek, zouden we dat graag voor 1 mei willen weten.

19. Zijn er gemeenten bekend die zullen uittreden? (of anders gesteld: zijn er al gemeentes bekend die heel graag willen blijven?)

Deze bijeenkomst is om de raden te informeren. Gemeenten moeten uiteindelijk afzonderlijk besluiten. In de bestuursvergadering van 31 januari hebben de 18 wethouders aangegeven allemaal samen verder te willen met de kennis en ervaring van nu.

20. Wat betekent de nieuwe sleutel voor kleine gemeenten?

Door het toepassen van de nieuwe verdeelsleutel worden de vervoerskosten beter toegerekend aan de gemeente die de kosten ook maakt. Dit is op alle gemeenten van toepassing ongeacht de omvang van de gemeente. De kosten van de BVO en de regie (overheadkosten) worden verdeeld naar rato van het inwoneraantal van de betreffende gemeente. Een kleine gemeente draagt in de overheadkosten minder bij dan een grote gemeente.

21. Weten we wat we willen bundelen?

We zien kansen om met name binnen het routevervoer volgtijdelijk vervoer te organiseren (leerlingenvervoer en dagbesteding). Dat betekent dat we in de samenwerking met vervoerders flexibiliteit verwachten. Voor deze verwachte flexibiliteit worden bepalingen opgenomen in het bestek/contract.

22. Is het nodig dat er een overkoepelende centrale is?

Voor een aantal onderwerpen heeft het zeker de voorkeur dat er een overkoepelende centrale is. Voor meer uitleg, verwijzen wij u naar hoofdstuk 6 van het adviesdocument.

23. Data is kennis, zijn we die na afloop van huidige contract dan kwijt? Blijven data in de toekomst van vervoerders of van BVO DRAN?

Data liggen opgeslagen in de systemen bij de vervoerders. Contractueel is afgesproken dat zij deze data na het einde van het contract niet langer bewaren dan wettelijk noodzakelijk is (belastingdienst). De managementinformatie van deze periode blijft beschikbaar binnen de BVO DRAN. Voor analyse is het van belang dat je als opdrachtgever vrijelijk beschikt over deze data en niet afhankelijk bent van een vervoerder.

24. Van uurfinanciering naar ritfinanciering, is dat wel goedkoper? Licht toe!

Op uurbasis vergoed je de tijd dat iemand voor je beschikbaar is, ook al is er geen werk. Op ritbasis vergoed je het resultaat, namelijk de gereden rit. Door op basis van ritten te betalen is de vervoerder in staat om ritten vanuit diverse contracten met elkaar te combineren. De chauffeur wordt effectiever en efficiënter ingezet. Je loopt minder risico op stilstand omdat er even geen werk is. Zo benut je chauffeur en voertuig.

Percelen

25. Wat wordt bedoeld met een perceel? Hoe is de indeling van een perceel (functioneel/geografisch)?

Een perceel is een samenhangende vervoersstroom in een bepaald gebied. Zo bespaar je voertuigen, kilometers en uren. Uiteraard dient dit vervoer wel te voldoen aan voorwaarden zoals maximale reistijd e.d. De Vervoersorganisatie maakt een voorstel op basis van samenhangende vervoersstromen. Eén gemeente kan in verschillende percelen terecht komen, maar het kan ook zijn dat een gemeente maar in één perceel zit. Ook kan een gemeente als enige in een perceel zitten of met andere gemeenten. Als één gemeente bijvoorbeeld met twee andere gemeenten in een perceel zit, dan is dat omdat er samenhangende vervoersstromen met die andere gemeenten zijn. De kosten in dat perceel worden dan verdeeld onder die drie gemeenten.

26. Hebben percelen onderling contact om ritten efficiënter te maken en hoe wordt dit dan ingericht?

Als je de perceelgrenzen bekijkt, liggen er zeker een aantal kansen. De perceelindeling proberen we zo in te richten dat 80% van het vervoer binnen het perceel past. Er is altijd een deel dat over de perceelgrenzen heen beter past. De vervoerders worden geprikkeld om hierin de samenwerking aan te gaan om de kansen te benutten. Als de vervoerders dat niet zelf doen, zal de Vervoersorganisatie hier op wijzen.

27. Wat zijn de criteria voor de indeling in bepaalde percelen (voor- en nadelen benoemen)?

Het uitgangspunt voor de perceelindeling is een samenhangende vervoersstroom. Dit is de basis voor het maximaal combineren van reizigers, dus voor maximale efficiëntie. Daarover dien je goede afspraken te maken. Een mogelijk nadeel is dat je met andere gemeenten (die in hetzelfde perceel zitten) afspraken dient te maken over bijvoorbeeld de mate van duurzaamheid.

28. Hoe wordt omgegaan met grensgemeenten?

In Mook en Middelaar, Renkum en Druten geldt hetzelfde verhaal. Daar wordt over de grenzen heen gekeken of er samenwerking voor efficiency mogelijk is.

29. Wat betekent het voor de overhead als bijvoorbeeld twee gemeenten iets wel of niet doen binnen een perceel?

Gemeenten binnen een perceel stemmen werkwijzen met elkaar af. Maar ook dan is het nog mogelijk om afwijkende afspraken te maken. Stel dat de ene gemeente een reistijd wenst van 30 minuten en de ander van 45 minuten dan is dat mogelijk. Voor de tegenwoordige plansystemen is dat geen probleem.

30. Hoe breng je percelen bij elkaar in een beheersbaar contract?

Het werken met percelen is niet nieuw. Sterker nog, het merendeel van de contracten werkt met percelen.

Duurzaamheid

31. Veel gemeente praten over energieneutraal. Hoe zit dat bij de contracten?

Het gaat over de overstap van duurzaam naar zero emissie, dus bijvoorbeeld van CNG naar elektrisch. Elektrische personenauto's zijn, los van de actieradius, wel mogelijk met beperkte risico's. Afspraken hierover worden contractueel vastgelegd met de vervoerders. De gewenste mate van duurzaamheid wordt op dit moment onderzocht.

32. Wat is duurzamer zelf vervoeren of BVO DRAN? Zijn er getallen?

Duurzaamheid wordt niet bepaald of je zelf vervoert of dat de BVO DRAN dat doet. Het is mede afhankelijk van het type voertuig en de mate van efficiënte planning. Hier zijn geen getallen voor beschikbaar.

33. Levert de voorgestelde oplossing/kader een duurzaam geheel?

Duurzaamheid kent vele facetten waarbij de inzet van elektrische voertuigen de meeste aandacht krijgt. Duurzaamheid gaat echter veel verder. Opleiding en training van chauffeurs, onderhoud van voertuigen, efficiënte planning en indicatiestelling door gemeenten. Al deze facetten dien je aandacht te geven in de afspraken met vervoerders.

Het vervoer en de kwaliteit

34. Kunnen we drempels opwerpen voor het vervoer? Bijvoorbeeld het ophogen van de eigen bijdrage?

De voorwaarden en spelregels van het vervoer worden bepaald door de gemeenten. Wijzigingen zijn mogelijk.

35. Wat betekent het serviceniveau verlagen en daarmee kosten besparen?

Er zijn spelregels afgesproken over de wijze waarop het vervoer wordt verricht. Het combineren van reizigers is een van de spelregels. Ook zijn er afspraken gemaakt over onder meer de maximale duur van de reis, de (marges) in de ophaaltijden en de wijze waarop en wanneer je een rit kunt bestellen. Het is mogelijk door geringe aanpassingen van deze afspraken de kosten te verlagen. Deze geringe aanpassingen kunnen door de reiziger ervaren worden als minder service.

36. Wat is gedaan met de aanbeveling van de RAD (Regionale adviesraad) en hoe is hun advies meegenomen?

De Vervoersorganisatie treft voorbereidingen met het onderzoek zoals door de RAD is gevraagd bij punt 1 in hun rapport. De overige aanbevelingen kunnen in dit onderzoek worden meegenomen. De resultaten van dit onderzoek worden voorgelegd aan de BVO DRAN.

37. Welke garantie wordt gegeven voor de kwaliteit van het vervoer en het personeel?

In de contracten wordt geregeld waar de vervoerder aan moet voldoen, zowel qua chauffeurs als qua voertuigen. Daarop wordt strak gecontroleerd, zowel bij de implementatie als tijdens de loopduur van het contract.

38. Is er een bonus/malusregeling opgenomen?

Dit wordt in overweging genomen, maar daar is nog geen besluit over genomen.

39. Hoe denken jullie controle te houden over aantal niet gereden kilometers?

Eén van de eisen voor de vervoerders is dat alle voertuigen GPS realtime te monitoren zijn. Zo weten we exact welke voertuigen waar zitten en welke reizigers waar en wanneer zijn ingestapt. Wat dat betreft is het volledig transparant en wordt de techniek ten volle benut.

40. Wat is dan een prikkel voor een ondernemer en waar liggen die prikkels voor efficiency in de hele keten?

Een prikkel voor een ondernemer is als deze door zijn inspanningen (binnen afgesproken kwaliteitskaders) efficiënt werkt en daardoor iets meer winst maakt. De eerste prikkel ligt bij de gemeenten, dan gaat het met name over het beleid. Als er bewuster en kritischer wordt gekeken naar de instroom en randvoorwaarden van het vervoer, is daar veel te behalen. Bijvoorbeeld wanneer de maximale omrijtijd naar 20 minuten gaat in plaats van 15, kun je daar soms mogelijk een auto mee uitsparen. De verdere prikkel is bijvoorbeeld het betalen van de vervoerder per beladen kilometer. Dan is de vervoerder getriggerd de onbeladen kilometers te minimaliseren en de grenzen op te zoeken binnen de kaders van de kwaliteitsafspraken. De RAD heeft tijdens de bijeenkomst aangegeven dat het oprekken van de tijd niet als wenselijk gezien wordt.

41. Wat gaan de consequenties inzake de nieuwe aanbesteding zijn voor de gebruikers?

De consequenties voor de gebruiker zijn niet anders dan dat we nu goede kwaliteit leveren en dat graag willen blijven doen.

42. Hoe zit het met de klachtenafhandeling? Wat is gegrond en wat niet?

Binnen AVAN kennen we een onafhankelijk meldpunt. AVAN vindt het belangrijk dat een reiziger met klachten niet terecht hoort bij de vervoerder. Vanuit dit onafhankelijk meldpunt start het klachtbehandelingsproces waarbij de Vervoersorganisatie zelf de inhoudelijke klachtafhandeling 100% volgt. Alle klachten worden serieus behandeld. Hoe kunnen we het oplossen, hoe kunnen we klachten voorkomen? Een deel van de klachten is gegrond. Dat betekent dat de uitvoering anders is verlopen dan met de klant is afgesproken. Maar is de klacht ook verwijtbaar? In een aantal gevallen zeker. Stel dat een taxi te laat is omdat de chauffeur zich heeft verslapen. Maar niet in alle gevallen hoeft een klacht verwijtbaar te zijn. Stel dat een chauffeur in de file staat omdat er voor hem een ongeval is gebeurd. Dan is sprake van een overmacht situatie. In het voorbeeld is het natuurlijk wel van belang de reiziger te informeren over de vertraging.

43. Hoeveel klachten zijn acceptabel? Norm te noemen. Geen klachten nastreven kost zeer veel geld.

Klachten voorkomen gaat niet lukken. Waar mensen werken worden fouten gemaakt. Het is wel van belang klachten serieus te nemen, en er van te leren. Landelijk staan in contracten verschillende normen afgesproken over klachten. Binnen AVAN zitten we momenteel onder de 0,2% klachten (gegrond en verwijtbaar). Landelijk is dit 0,3%. Dus 2 klachten per 1000 ritten. Ook landelijk gezien een uitstekend resultaat.

44. Vrijwilligers inzetten voor bijvoorbeeld leerlingenvervoer, kan dat? Hoe zit dat met vergoedingen en verzekeringen?

Vrijwilligersinitiatieven inzetten voor bijvoorbeeld leerlingenvervoer is zeker mogelijk. Verzekeringen dien je goed te regelen (inzittendenverzekering zeker afsluiten). Hoe het zit met vergoedingen is per gemeente afhankelijk.

Notitie Kostenbeheersing en kostenreductie in het doelgroepenvervoer AVAN

Datum: 3 maart 2019

Inhoud

1. Inleiding 3
1.1 Aanleiding 3
1.2 Afbakening opdracht 3
2. Besparingsopties Vraagafhankelijk vervoer 4
2.1 Inzetten van vrijwilligers voor het vervoer 4
2.2 Het verlagen van het kilometerbudget 5
2.3 Verhogen kostenbewustzijn inzetten extra indicaties 5
2.4 Indicatie sociaal begeleider 6
2.5 Verbeteren van de onderkant van het openbaar vervoer 6
2.6 Zorg dichterbij organiseren 7
3. Besparingsopties Leerlingenvervoer 8
3.1 Waar reizen onze leerlingen naartoe? 8
3.2 Hoe ontwikkelen zich de aantallen leerlingen? 8
3.3 Voorstellen ter verbetering en besparing van het Leerlingenvervoer in Druten 8
Beleidskeuze 1: Inzetten van reisbuddy's 8
Beleidskeuze 2: Vergoeden van OV abonnement gedurende de hele schoolperiode 9
Beleidskeuze 3: Inzetten op zelfredzaamheid en redelijkerwijs te verwachten inzet van ouders 10
Beleidskeuze 4: Instellen opstapplaatsen 10
Beleidskeuze 5: Verruiming KM vergoeding 11
4. Scenario's Leerlingenvervoer Druten 12
Optie 1: Aansluiting behouden op AVAN 2.0 12
Optie 2: Uittreden uit Avan en zelf aanbesteden 13
Optie 3: Uittreden uit Avan en aansluiten bij gemeente West Maas en Waal 13
Optie 4: Uittreden uit Avan en aansluiten aan bij Nijmegen, Wijchen en Beuningen 14
Bijlage 1: Managementinformatie 15
Bijlage 2: Concept Projectplan uitbreiding Plusbus Druten 17
Bijlage 3: Onderzoek opstapplaatsen 21

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Druten bracht op 1 januari 2017 het leerlingen- en WMO-vervoer in bij BVO DRAN. De gedachte daarachter was het doelgroepenvervoer meer effectief en efficiënt te organiseren. Na de toetreding is de gemeente geconfronteerd met een toename van de kosten van het doelgroepenvervoer. Op 31 mei 2018 adviseerde het college van Druten aan de raad om niet in te stemmen met de ontwerpbegroting 2018-2019 van de BVO DRAN. De reden daarvoor was dat DRAN de sterk toegenomen kosten van doelgroepenvervoer niet voldoende gekwantificeerd kon onderbouwen. Vanuit die context verzocht het college de ambtelijke organisatie om een voorstel te maken over de mogelijkheden om het vraagvolume voor het doelgroepenvervoer op de korte en middellange termijn te verkleinen.

In deze notitie treft u een inventarisatie aan van de beleidsmatige keuzes die we lokaal kunnen maken om het volume van vraagafhankelijk vervoer en het Leerlingenvervoer te beïnvloeden.
Dit doen we door aan de slag te gaan met de oplossingsrichtingen die eerder door de Cissonius Groep zijn omschreven om toekomstige exploitatietekorten te voorkomen. Er worden vijf sporen benoemd waarvan één spoor, de bundeling van vervoer, inmiddels is ingevuld via Avan. Daarnaast gaat het om:

- Stimuleren van vrijwilligersinitiatieven
- Het versterken van de eigen kracht
- Hervormen en beter benutten van de onderkant van het huidige OV-aanbod en ontwikkelen van nieuwe vervoersconcepten
- Het dichterbij organiseren van de zorg

Per beleidskeuze is de haalbaarheid en de implementatie in beeld gebracht, zodat het college daarover kan beslissen.

1.2 Afbakening opdracht

In het kader van het beheersen en reduceren van kosten is door de BVO het "Knoppenplan" opgesteld. Dit beschrijft een twaalftal concrete projecten met als doel kosten te reduceren. Deels betreft dit operationele "knoppen", deels beleidsmatige "knoppen". Bij de (regionale) beleidsmatige knoppen gaat het o.a. over de invoering van een algemeen kilometerbudget en het stimuleren van vroeg reserveren van ritten. Het bestuur van de BVO heeft op 20 september 2018 ingestemd met de uitvoering van dit Knoppenplan. Deze knoppen komen niet terug in deze notitie.
Ook de te maken keuzes in het kader van de toekomst van Avan liggen buiten de scope van deze notitie. Hierover vindt in april 2019 separaat besluitvorming plaats door de gemeenteraad.

2. Besparingsopties Vraagafhankelijk vervoer

Sinds de start van AVAN zien we een toename van 28% van het aantal Wmo pashouders (28%) en een toename van pashouders die daadwerkelijk gebruik maken van de pas. Het totaal aantal ritten en het totaal aantal gereden kilometers is in 2018 ongeveer gelijk aan 2017 (ruim 16.000 ritten en 200.000 km per jaar)

Periode	Geldige pashouders	Actieve pashouder	%
Januari 2017	685	256	37,4%
Juli 2017	725	278	38,3%
Januari 2018	775	275	35,5%
Juli 2018	823	280	34%
November 2018	875	369	42,2%

2.1 Inzetten van vrijwilligers voor het vervoer

1. Uitbreiding van het vrijwilligersvervoer via de Plusbus

Vermindering van het aantal lokale en korte ritten met Avan door uitbreiding van de Plusbus. Plusbus wordt hierbij een voorliggende voorziening op Avan. Om dit te realiseren is door MeerVoormekaar een projectplan opgesteld (zie bijlage 2). In het projectplan wordt ingegaan op:

- Meer benutten van de daluren van de PlusBus als voorliggende voorziening voor AVAN
- Uitbreiding van rijtijden naar de avond op doordeweekse dagen
- Uitbreiding van reserveringstijden en coördinatie
- Verzorging van de aansluiting van het vrijwilligersvervoer op de toekomstige hoogwaardige halte in Druten

Extra personele inzet: structureel en incidenteel

Verruiming van het project en uitbreiding van reserveringstijden vraagt extra personele capaciteit van 21 uur per week voor de planning en de administratieve afhandeling van de betalingen e.d. Om het project op te zetten en allerlei taken uit te voeren en in gang te zetten zijn er ook vooraf allerlei kosten, zoals voor het ontwikkelen van communicatiemateriaal, het werven van vrijwilligers, het opleiden van chauffeurs, afsluiten van verzekeringen, etc. etc. De totale extra kosten worden in 2019 geraamd op 50k (uitgaande van een start in september 2019) en in 2020 en volgende jaren op 60k.

Na uitbreiding van de Plusbus wordt dit vrijwiligersvervoer in Druten een aanvullende voorziening naast Avan. Door een lager tarief te hanteren voor de Plusbus zullen Drutense Wmo-pashouders naar verwachting de overstap maken naar de Plusbus, hetgeen een afname van ritten met Avan meebrengt.

In 2018 zijn er 3800 ritten met begin- en eindbestemming in Druten met Avan geboekt; 2700 ritten hadden betrekking op werkdagen tussen 8.00 en 22.00 uur. Hiermee waren 83.924 reiseenheden van € 0,35 gemoeid, hetgeen neerkomt op €29.373. Als alle lokale ritten op werkdagen met de Plusbus gaan is dit op jaarbasis het te verwachte voordeel. Een voordeel dat de komende jaren op kan lopen door de vergrijzing en de verwachte toename van de vraag naar vervoer. Op de langere termijn zijn er door de uitbreiding van de Plusbus ook besparingen te realiseren doordat de Plusbus voor Wmo pashouders de aansluiting op het OV gaat realiseren. Daarnaast zijn er voordelen die niet in euro's te kwantificeren zijn zoals de ontsluiting van de kerkdorpen. Ouderen en mensen met beperkingen uit de kerkdorpen kunnen met de Plusbus naar het centrum van Druten, waardoor ze makkelijker deel kunnen nemen aan sociale en culturele activiteiten. Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde voor het langer zelfstandig wonen.

MeerVoormekaar gaat in het projectplan uit van € 60.000 structurele kosten per jaar. Deze kosten kunnen na de aanloopfase mogelijk omlaag. Zeker als voor de ritaanname, de planning en de facturering met Wijchen samengewerkt wordt zijn er voor beide gemeenten synergievoordelen te behalen.

2. Uitbreiding van de hulpdienst van Meervoormekaar voor vervoer naar het ziekenhuis.
Het vervoer naar locaties buiten de gemeente (zoals het ziekenhuis in Nijmegen) is een dienst die wordt aangeboden door de hulpdienst van MeerVoormekaar. Dit staat los van de PlusBus. Vervoer vindt plaats door een vrijwilliger met de privéauto. Er wordt momenteel nagenoeg geen gebruik van gemaakt.

Het bestaan van deze dienst wordt door MeerVoormekaar gestimuleerd en actief onder de aandacht gebracht en wordt ook opgenomen in het overzicht van vervoersmogelijkheden binnen Druten.

2.2 Het verlagen van het kilometerbudget

Wmo pashouders kunnen nu 1980 kilometer per jaar reizen tegen het Wmo tarief met korting. Pashouders die een scootmobiel van de gemeente hebben kunnen maximaal 990 kilometer per jaar reizen met korting. Boven deze maxima kan er nog gereisd worden, maar dan zonder korting.
Beleidskeuzes:

- Geen kilometers toestaan boven de kilometerplafonds (1980 resp. 990 km); nu kan er boven deze plafonds nog als Wmo-reiziger gereisd worden zonder korting. De pashouder betaalt weliswaar een hogere bijdrage, maar de resterende kosten blijven voor rekening van de gemeente komen.
  Tot december 2018 is er in totaal ruim 2000 km gereisd zonder korting (in 2017 4320 km).
- Kilometerbudget verlagen naar 1500 km per jaar. Dit standaardbudget wordt al in een aantal Avan-gemeenten gehanteerd. Bij uitbreiding van de Plusbus in Druten kan er voor lokale ritten gebruik gemaakt worden van de Plusbus. Het (lagere) kilometerbudget kan ingezet worden voor bovenlokale ritten.
  Invoering van deze beleidskeuze vraagt aanpassing van de Wmo verordening.
  In 2018 hebben 25 pashouders meer dan 1.500 km gereisd. Verlaging van het kilometerbudget zou een besparing van 15.000 km op jaarbasis opleveren.

2.3 Verhogen kostenbewustzijn inzetten extra indicaties

Indicaties afgestemd op de individuele reiziger werken kostenverhogend. De volgende tabel geeft een overzicht van de kostenverhogende indicaties en het aantal ritten dat met die indicatie is gemaakt in de eerste 3 kwartalen van 2018. De medewerkers van het Sociaal Team die de indicaties afgeven dienen bewust te zijn van de kostenverhogende werking van bepaalde indicaties en het belang van terugdringen van deze indicaties i.v.m. de efficiency van het vervoer.
Beleidskeuze: Strikter omgaan met het afgeven van kostenverhogende indicaties.

Indicatie	aantal afgegeven indicaties	aantal ritten eerste 3 kwartalen 2018
Rolstoel	65	1382
Electrische rolstoel	11	260
Scootmobiel	35	156
Alleen personenauto	11	265
Individueel vervoer	2	9
Voorin	13	303
Begeleiding	126	1083
Kamer tot kamer	11	173
	274	
in % vh aantal pashouders	32,0%	
actieve pashouders (bron: Mybility)	856	

2.4 Indicatie sociaal begeleider

Binnen AVAN bestaat voor Wmo pashouders de mogelijkheid om een medereiziger mee te nemen. Deze medereiziger betaalt 50% van het Ov-tarief. Deze kosten zijn vanaf de start van AVAN bij de provincie in rekening gebracht. De provincie vindt nu, dat dit niet terecht is geweest en gaat deze bijdrage niet meer leveren. De kortingsregeling vervalt per 1 april 2019. Het blijft mogelijk om een medereiziger mee te nemen, maar die betaalt dan het gewone OV-tarief (hoog of laag). Wmo-pashouders die van het Sociaal Team de indicatie 'begeleiding medisch verplicht' krijgen, moeten altijd een begeleider meenemen. Deze reist gratis mee.

De indicatie sociaal begeleider toekennen aan een Wmo-pashouder betekent dat deze pashouder voor al zijn Wmo-ritten een begeleider kan meenemen. De sociaal begeleider betaalt 50% van het lage OV-tarief (d.w.z. OV zonder passend OV-alternatief). De resterende kosten komen voor rekening van de gemeente. Voorheen zijn deze kosten bij de provincie in rekening gebracht.
In Druten hebben in 2018 180 pashouders gebruik gemaakt van een medereiziger; 42 pashouders hebben bij alle ritten een medereiziger meegenomen.
Handhaving van de kortingsregeling kost de gemeente op jaarbasis naar verwachting €18.000. Aan het beperkt in stand houden van de medereizigersregeling zijn ook extra kosten verbonden. Deze zijn voorlopig geraamd op €10.000 per jaar.

Beleidsadvies: De indicatie sociaal begeleider niet introduceren bij het doelgroepenvervoer. De mogelijkheid om een medereiziger mee te nemen blijft bestaan, maar dan tegen een hoger tarief. Het invoeren van de indicatie brengt structureel extra kosten met zich mee.

2.5 Verbeteren van de onderkant van het openbaar vervoer

Hoogwaardig openbaar vervoer

In Druten ligt langs de Scharenburg ter hoogte van de rotonde Koekoek het busstation Druten. Daar komen de openbaar vervoer lijnen vanuit Nijmegen, Tiel en Den Bosch bij elkaar. De provincie Gelderland werkt aan de doorontwikkeling van het openbaar vervoer naar emissie loos openbaar vervoer. Er wordt een actieplan opgesteld voor een aantal sterke lijnen die HOV waardig zijn. HOV staat voor hoogwaardig openbaar vervoer. Een HOV-lijn dient comfortabel en betrouwbaar te zijn en met een hoog voorzieningenniveau. Het HOV actieplan beschrijft wat het HOV waardig maken kan inhouden voor de verschillende lijnen. Er komt een provinciale subsidieregeling die de gewenste doorontwikkeling en het HOV waardig maken van OV-knopen zal gaan stimuleren. De OV corridor Druten-Nijmegen wordt opgenomen in het actieplan.

Momenteel wordt verkend wat het HOV waardig maken van knoop Druten kan betekenen. In het concept is een eigen halte met perron voor de Basismobiliteit opgenomen. Op deze halte kunnen buurtbussen, plusbussen en AVAN-vervoerders de reizigers afzetten en weer ophalen. De aansluiting van reizigers met beperkingen op het OV kan verzorgd worden door de vrijwilligers van de PlusBus. Door dit vervoer van huis naar de HOV knoop (en terug) maakt het mogelijk dat meer mensen met beperkingen in de toekomst zelfstandig gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. Het idee is in de provinciale werkgroep goed ontvangen en gaan we lokaal realiseren in Druten.

Planning

Het provinciale HOV actieplan is nog niet vastgesteld en er is ook nog geen concept subsidieregeling. Aangezien de nieuwe OV concessie op 1 januari 2023 ingaat dient dan de HOV knoop in Druten gereed te zijn. Eventueel eerder. Na besluitvorming door de provincie start de interne besluitvorming en wordt het project voorbereid. Er zijn veel aspecten die invloed hebben op de planning. Een oplevering van het project in 2020 of 2021 is het streven. Een snelle tussentijdse oplossing is lastig te realiseren. Het huidige busplein barst al uit zijn voegen en er is geen ruimte om een WMO-halte toe te voegen. Halteren met het vervoer van de Basismobiliteit op de bestaande haltes is geen optie omdat de aansluiting juist gemaakt moet worden en men dan tegelijkertijd op het busplein aankomt.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat reizigers in het doelgroepenvervoer graag gebruik willen maken van het openbaar vervoer als ze daartoe in staat zijn. Voor hen is maatwerk het uitgangspunt met aandacht voor de mogelijkheden in plaats van de beperkingen. Op basis van eerdere onderzoeken wordt geschat dat 30-50% van de reizigers in het doelgroepenvervoer de overstap naar het OV kan maken. Dit is afhankelijk van het vervoersaanbod en de (fysieke en mentale) toegankelijkheid van het openbaar vervoer. De overstap naar het reguliere OV past in het streven naar een inclusieve samenleving en is in lijn met de ratificering van het VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

In de aanloop naar het realiseren van de hierboven geschetste plannen voor Druten gaan we onderzoeken hoe wij Wmo-pashouders nu al kunnen stimuleren tot zelfstandig reizen met het OV. Voor het bevorderen van de overstap van het doelgroepenvervoer naar het reguliere openbaar vervoer is bij de indicatiestelling maatwerk nodig. Er moet rekening gehouden worden met de specifieke omstandigheden van de reizigers. Zo zijn er pashouders die in sommige omstandigheden wel en andere keren geen gebruik kunnen maken van het reguliere OV, bijvoorbeeld vanwege een wisselende mate waarin de beperking zich voordoet. Dit vraagt om een verdere differentiatie van het indicatiebeleid. Ov-ambassadeurs en OV-trainingen zullen worden ingezet om de mentale drempels bij de overstap weg te nemen. Ook zullen pashouders waar mogelijk gestimuleerd worden tot een overstap door de inzet van gunstige OV-producten van Breng.

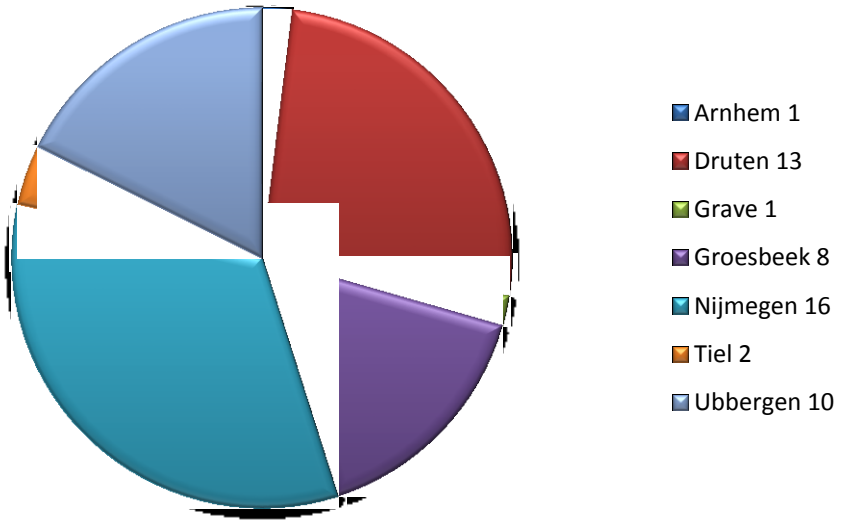
2.6 Zorg dichterbij organiseren

Op dit moment is het vervoer naar dagbesteding ingekocht bij de zorgaanbieder. Deze verzorgt het vervoer van en naar de dagbestedingslocatie. Bij de zorginkoop in 2021 zullen hierover nieuwe afspraken gemaakt worden. Onderwerp van gesprek zal zijn of en zo ja welke dagbesteding voor ouderen en jongeren lokaal georganiseerd kan worden. Overigens is er al een algemene voorziening voor dagbesteding bij MeerVoormekaar. Het vervoer naar deze voorziening wordt verzorgd door de PlusBus.

3. Besparingsopties Leerlingenvervoer

3.1 Waar reizen onze leerlingen naartoe?

Op de peildatum 15-02-2018 gingen 51 leerlingen met een taxi via het Leerlingenvervoer naar school;25% (13 leerlingen) wordt vervoerd binnen Druten; 67% (34 leerlingen) wordt vervoerd richting het Oosten (Nijmegen, Groesbeek en Ubbergen). Daarnaast worden er nog 4 leerlingen vervoerd naar locaties waar maar één Drutense leerling geplaatst is (Arnhem, Grave, St. Michelsgestel en Tiel).

3.2 Hoe ontwikkelen zich de aantallen leerlingen?

In de laatste drie jaar zien we een daling van het aantal leerlingen dat gebruikt maakt het Leerlingenvervoer. Van 70 leerlingen in schooljaar 15/16 tot 59 leerlingen eind schooljaar 17/18. Tot 51 op de peildatum van 1-12-2018. Deze daling is relatief autonoom. De gemeente Druten heeft hier maar in zeer beperkte mate invloed op. Een verklaring voor deze daling is de absolute daling van het aantal inwoners in de naar school gaande leeftijdsgroep en de invoering van het passend onderwijs.

3.3 Voorstellen ter verbetering en besparing van het Leerlingenvervoer in Druten

Buiten de regionale samenwerking staan we lokaal aan de lat als het gaat om de wijze waarop we indiceren. Dit kan worden aangepast. Hieronder volgen voorstellen over de lokale aanpak indicatie Leerlingenvervoer.

Beleidskeuze 1: Inzetten van reisbuddy's

We willen de zelfredzaamheid van kinderen vergroten voor nu en in de toekomst. OV training is hierin een optie. Hiermee leren we leerlingen zelfstandig(er) te reizen. Ze nemen deze zelfstandigheid mee in hun verdere ontwikkeling. Dit kunnen we bereiken door het inzetten van reisbuddy trajecten in te kopen bij MEE Gelderse Poort. In deze trajecten wordt een leerling getraind in het gebruik van het OV. Een deel van de leerlingen is niet in staat om deze training te volgen. Een ander deel kan na de training zelfstandig gebruik maken van het OV.

Maatschappelijk effect
Leerlingen worden zelfredzamer, het vergroot het zelfvertrouwen en het vergroot de mobiliteit.

Financieel effect
De training kost €1.390,- per leerling. De gemiddelde kosten per leerling in het Leerlingenvervoer bedroegen in het schooljaar 2017/2018 €6.191. Een busabonnement kost voor deze doelgroep in 2019 €702. Deze kosten zijn niet direct aftrekbaar van het gemiddeld. Dit omdat het gemiddelde is opgebouwd uit vervoerskosten (in busjes van max 8 leerlingen) en de overhead/regie die erbij komt kijken. De besparing is sterk afhankelijk van tal van variabelen. Om deze reden kunnen we geen accurate besparing geven.

Door de ervaringen in Wijchen weten we dat de grootste besparing de eerste twee jaar behaald kan worden. In Wijchen zijn de afgelopen jaren 18 leerlingen getraind. Hoeveel dit er in Druten kunnen zijn is onduidelijk. In 2019 steken wij in op 3 leerlingen uit Druten. En bij succes oplopend in de jaren erna.

Conclusie/advies:
Gezien de successen uit Wijchen, het zelfredzamer maken van de leerling en de besparing die het op gaat leveren adviseren we te gaan werken met reisbuddy trajecten.

Beleidskeuze 2: Vergoeden van OV abonnement gedurende de hele schoolperiode

Op dit moment vergoeden we in Druten bij een succesvolle overgang van Leerlingenvervoer naar het OV, twee jaar de OV kosten van de leerling. Na die twee jaar zijn de ouders, net zoals bij leerlingen voor het reguliere onderwijs, zelf verantwoordelijk voor de kosten van het vervoer. Helaas is het zelf betalen van een OV abonnement na 2 jaar een drempel voor ouders om een leerling te laten starten met de OV training. Om deze drempel weg te nemen stellen we voor om in de beleidsregels op te nemen dat de gemeente Druten het OV abonnement voor leerlingen uit het Leerlingenvervoer gedurende de hele schoolperiode vergoedt.

Maatschappelijk effect
Dit vergroot de kans op vroege start met OV training, vergroot de zelfredzaamheid van de leerling en daarnaast kan het OV abonnement ook buiten schooltijden gebruikt worden wat de mobiliteit van de leerling vergroot.

Financieel effect
Het betalen van het OV abonnement voor een leerling uit het Leerlingenvervoer kost de gemeente in 2019 €702,- per leerling.

Conclusie/advies:
Hoewel het langer het OV abonnement betalen een kostenverhogend effect heeft, bespaart het uiteindelijk taxikosten. Daarnaast vergroot het de zelfredzaamheid van de leerling. We adviseren het OV abonnement gedurende de hele schoolperiode te vergoeden.

Beleidskeuze 3: Inzetten op zelfredzaamheid en redelijkerwijs te verwachten inzet van ouders

Vanaf de start van de reisbuddytrajecten willen we het Leerlingenvervoer toekennen onder voorwaarde dat een kind (waar mogelijk) een OV training gaat volgen.
Daarnaast zien we dat we de grootste besparing kunnen behalen in de wijze waarop we indiceren. We willen bij de indicatie kijken naar de mogelijkheden die ouders en leerling zelf hebben. Zoals bijvoorbeeld:

- zelf halen en brengen tegen een KM vergoeding. Dit kan voor heen en/of terug of op een of enkele dag/dagen zijn
- een gedeeltelijke OV oplossing als de OV reis heen en terug te zwaar is, maar een van beide wel kan
- alternatieven als een aangepaste fiets
- aanpassen van de km grens waarna een voorziening uit het LLV kan worden ingezet. Nu is dat in Druten 4 kilometer maar dit kan opgehoogd worden naar 6 kilometer. Deze 6 KM is in lijn met de regionale en landelijke norm.

Ook de inzet van de Plusbus van MeerVoormekaar valt onder de mogelijke besparende opties voor leerlingen die vanuit Druten naar een locatie in Druten gaan.

Maatschappelijk effect
Het vergroot de kans op vroegtijdige inzet van een reisbuddy traject. Het vergroot het besef van ouders over de alternatieven in het Leerlingenvervoer en spreekt hen aan op de eigen verantwoordelijkheid.

Financieel effect
Het geven van een KM vergoeding kost €0.19 per gereden KM. Een vermindering van het aantal ritten per leerling heeft direct een besparende werking. Hoeveel is afhankelijk van de leerling en de locatie.

Aanpassing van de KM grens is een directe besparing omdat korte ritten tussen 4 en 6km niet meer worden geïndiceerd. Hoeveel de exacte besparing is, is op dit moment onduidelijk. We verwachten dat het aantal leerlingen in het Leerlingenvervoer door dit besluit op termijn daalt met 5 tot 10% (zijnde 3 tot 6 leerlingen).

Conclusie/ advies
We adviseren om bij de aanvraag al in gesprek te gaan met ouders om de alternatieven en het reisbuddy traject te duiden en met hen te bepalen welke dagen of dagdelen zei zelf het vervoer kunnen regelen en we adviseren om de KM grens aan te passen naar 6KM.

Beleidskeuze 4: Instellen opstapplaatsen

Een optie om te komen tot een besparing in het Leerlingenvervoer is het instellen van opstapplaatsen waar leerlingen zich verzamelen zodat busjes in één stop meerdere leerlingen tegelijk ophalen. We hebben een analyse gemaakt om de toegevoegde waarde van deze optie te beoordelen. Het is nodig dat meerdere leerlingen met eenzelfde bestemming dicht bij dezelfde opstapplaats wonen.

Conclusie:
We komen tot de conclusie dat verder onderzoek doen naar opstapplaatsen voor het

leerlingen vervoer in Druten niet zinvol is. Dit mede door de spreiding van de leerlingen en de verscheidenheid aan locaties. Hierin hebben we nog niet de individuele omstandigheden van leerlingen, combineerbaarheid van roosters, wensen van ouders en combineerbaarheid met eventuele andere leerlingen vanuit andere gemeenten mee genomen. Dit zou allen ten nadelen zijn van de mogelijkheid om opstapplaatsen in Druten op te zetten.

Beleidskeuze 5: Verruiming KM vergoeding

Naast het inzetten op zelfredzaamheid van ouders willen we de samenredzaamheid van ouders ook vergroten. Dit kunnen we doen door de KM vergoeding te verhogen en trapsgewijs nog verder op te bouwen als er in onderling overleg tussen de ouders meerdere kinderen gelijktijdig worden vervoerd.

Bijvoorbeeld:

Oude KM vergoeding	€ 0,19 per gereden KM
KM vergoeding dienstreizen	€ 0,37 per gereden KM
Nieuwe KM vergoeding	€ 0,37 per gereden KM
Opslag per extra vervoerd kind	€ 0,20 per gereden KM

De hoogte van deze tarieven staan nog ter discussie en moeten verder onderzocht worden. De belastingvrije reiskosten (thuis naar werk) die normaliter in het bedrijfsleven worden betaald liggen op €0,19. Welke gevolgen verhoging juridisch hebben is nog onduidelijk. Wanneer het gaat om een dienstreis ligt de vergoeding op: €0,37 (https://www.p-direkt.nl/informatie-rijkspersoneel/financien/vergoedingen-en-toeslagen/binnenlandse-dienstreis/vergoeding-reiskosten-binnenlandse-dienstreis). Onderzocht moet worden of deze vergoedingen als doeluitkeringen uitgekeerd kunnen worden.

Voor een gemiddelde reis naar Nijmegen komt deze vergoeding uit op €9,25 (enkele reis). Die met €5,- verhoogd wordt per extra meegenomen kind.

Maatschappelijk effect

Het vergroot de motivatie om zelf te rijden en ritten met kinderen van anderen te combineren. Ouders kunnen dit zelfstandig organiseren en later afstemmen met de consulenten Leerlingenvervoer.

Financieel effect

Het vergoeden van een KM vergoeding is aanzienlijk goedkoper dan een rit met de taxi. Dit effect is groter als het om uniekere bestemmingen gaat.

Gevolg in de interne organisatie

De afstemming die vereist is tussen de consulenten Leerlingenvervoer en de inwoners en de controle die nodig is om dit in goede banen te leiden werkt werkdruk verhogend.

Conclusie:

Verruiming van de KM vergoeding lijkt een goed idee. We moeten goed onderzoeken welke hoogte enerzijds aanvaardbaar is en anderzijds voldoende stimulerend werkt. Juridisch moet het geen gevolgen hebben en financieel moet het uiteraard onder de kosten van het huidige LLV blijven.

4. Scenario's Leerlingenvervoer Druten

Op dit moment heeft Druten het Leerlingenvervoer ondergebracht bij Avan. Vanwege de tegenvallende financiële cijfers is er bestuurlijk gevraagd welke opties Druten heeft als het gaat om het organiseren van het Leerlingenvervoer (met of zonder andere gemeenten en/of de vervoersorganisatie AVAN). De vier scenario's die hieronder worden onderzocht komen niet terug in de beleidskeuzes, maar zijn vertaald in het advies aan de gemeenteraad om deelname van Druten in BVO DRAN voort te zetten en het Wmo- en het Leerlingenvervoer in de BVO te houden.

Optie 1: Aansluiting behouden op AVAN 2.0

Door de BVO DRAN is het "Adviesdocument Toekomst van het Doelgroepenvervoer" opgesteld. In dit adviesdocument gaat BVO DRAN gedetailleerd in op verschillende aspecten van het toekomstige doelgroepenvervoer in de regio. Met dit document stellen zij iedere gemeente in staat om een afgewogen besluit te maken over voortzetting deelname danwel (gedeeltelijke) uittreding uit de BVO DRAN.
De concrete aanleidingen voor dat adviesdocument zijn: het aflopen van de lopende overeenkomsten, de landelijke ambities met betrekking tot duurzaamheid (zero emissie, en de sterk oplopende kosten voor de dienstverlening onder andere vanuit marktontwikkelingen.

Meerwaarde van regionaal samenwerken in BVO:

- Deskundigheidsbevordering, kostenbesparing, doorontwikkeling en projectondersteuning
- Inspelen op gemeentelijke en (boven-)regionale ontwikkelingen
- Inspelen op duurzaamheid
- Samenwerking met Provincie en Rijk
- Centraal contractmanagement
- Data en dataopslag
- Klantenservice voor reizigers en gemeenten
- Bundeling van logische vervoersstromen is mogelijk, met efficiëntie in het vervoer kosten besparen
- Nieuwe aanbesteding van routevervoer met overkoepelende leidraad en mogelijkheid tot maatwerk biedt flexibiliteit; hetzelfde geldt bij het werken met meerdere percelen met logistiek samenhangende vervoersstromen
- Er kan aandacht gegeven worden aan vervoersstromen over de regiogrenzen heen (richting Tiel)
- Apart perceel Druten mogelijk bij aanbesteding, waardoor latere besluitvorming over samenwerking in Avan mogelijk is

Nadelen:

- Percelen bieden mogelijkheid voor eigen ambitie voor duurzaamheid; hoge duurzaamheidsambitie kan kostenverhogend werken

Advies:
We adviseren aansluiting te behouden op AVAN. Gezien de meerwaarde van regionaal samenwerken zoals benoemd in het adviesdocument levert dit (ondanks de autonome kosten ontwikkelingen) de grootste kans op voor een kostenreductie.

Optie 2: Uittreden uit Avan en zelf aanbesteden

Uiterlijk op 30 april 2019 moet de gemeente Druten kenbaar maken of ze wil uittreden. (gedeeltelijk of helemaal). Uittreden bij AVAN is op zijn vroegst mogelijk op 7 mei 2020. Als Druten kiest voor (deel)uittreding, dan dient er tijdig een eigen aanbesteding voorbereid en uitgevoerd te worden. De nieuwe aanbestedingsperiode zal dan vallen tussen medio 2019 en start 2020. Bij een aanbestedingsprocedure zijn de volgende punten van belang:

• Ontwikkelen van het bestek en organiseren van het aanbestedings- en implementatieproces en de bekostiging daarvan, realisatie uiterlijk juli 2020;

• Uittredingsplan, opstellen daarvan inclusief uittredingskosten; Het bepalen van de exacte uittredingskosten is feitelijk pas te bepalen na het besluit tot uittreden en de dan geldende omstandigheden. Hierbij te denken aan de volgende kostenposten: het opstellen van een uittredingsplan en een afkoopregeling kosten vervoersorganisatie.

• Praktische aandachtspunten die invloed hebben op cliënten van Leerlingenvervoer: veranderingen van zichtbaarheid en herkenbaarheid van de vervoerder omdat de naam AVAN niet meer gevoerd kan worden voor het Leerlingenvervoer; verandering in communicatiestructuren: websites, emailadressen, telefoonnummers, aanspreekpunten bij vervoerder en gemeente;

• Inrichten beheerorganisatie

Zelfstandige aanbesteding zoals in 2018 gedaan door gemeente Renkum blijkt niet te leiden tot een kostenreductie in het vervoer.

Nb: De BVO heeft een calculatie van de kosten gemaakt voor de komende aanbestedingsprocedures voor Wmo- en Leerlingenvervoer. Het voor Druten geraamde bedrag is naar verwachting €5.500.

Advies:
Omdat het zelfstandig aanbesteden van het LLV veel extra werk en kosten met zich mee brengt raden we af voor deze optie te kiezen.

Optie 3: Uittreden uit Avan en aansluiten bij gemeente West Maas en Waal

Deze optie betreft een gezamenlijke nieuwe aanbesteding van het Leerlingenvervoer met gemeente West Maas en Waal na uittreding uit Avan. Dit is vergelijkbaar met optie 2, met dien verstande dat Druten de aanbesteding samen met West Maas en Waal uitvoert. Hiermee kunnen we een bundeling bereiken met vervoersstromen vanuit West Maas en Waal richting Nijmegen. De gemeente West Maas en Waal staat positief tegenover een samenwerking met Druten. De termijnen van aanbesteding komen echter niet overeen (West Maas en Waal heeft nog contracten die doorlopen tot augustus 2020 en die nog driemaal verlengd kunnen worden). Ook zou Druten de volledige kosten (inclusief de kosten van West Maas en Waal) moeten dragen van de nieuwe aanbesteding. Daarnaast heeft Druten slechts één leerling die naar Tiel gaat en heeft een bundeling van het vervoer met West Maas en Waal mogelijk maar beperkte toegevoegde waarde. West Maas en Waal heeft wel leerlingen die naar Druten, Nijmegen en Groesbeek vervoerd worden.

Advies:
Gezien de beperkte toegevoegde waarde van deze samenwerking en de verwachte hoge kosten van een nieuwe aanbesteding raden wij deze optie af.

Optie 4: Uittreden uit Avan en aansluiten aan bij Nijmegen, Wijchen en Beuningen

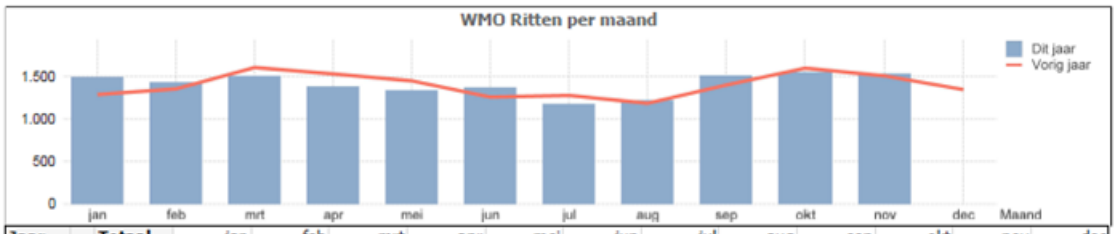
Als het Leerlingenvervoer van Nijmegen, Wijchen en Beuningen niet ingebracht wordt in Avan en deze gemeenten gaan zelf opnieuw het Leerlingenvervoer aanbesteden, dan is het een optie om hier als Druten bij aan te sluiten. Omdat logistieke vervoersstromen samenvallen leidt dit mogelijk tot een grotere combinatiegraad voor het Leerlingenvervoer vanuit Druten.

Maar: de drie gemeenten hebben de intentie uitgesproken om het Leerlingenvervoer in te brengen bij Avan. Zodat dit geen reële optie is.

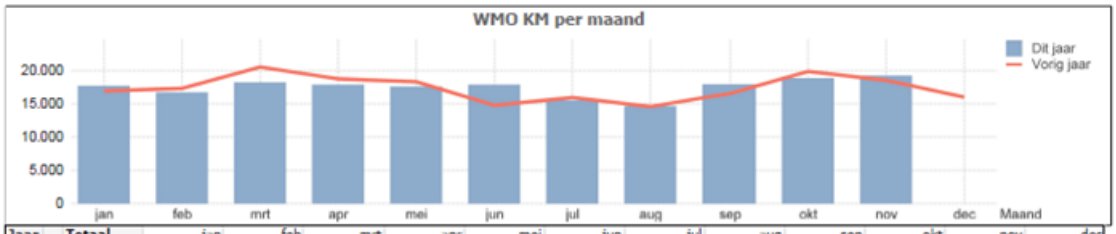
Advies:
Als de BVO DRAN opgeheven wordt is dit de second best optie voor Druten. Vooralsnog lijkt het hier niet op. Deze optie hebben we achter de hand.

Bijlage 1: Managementinformatie

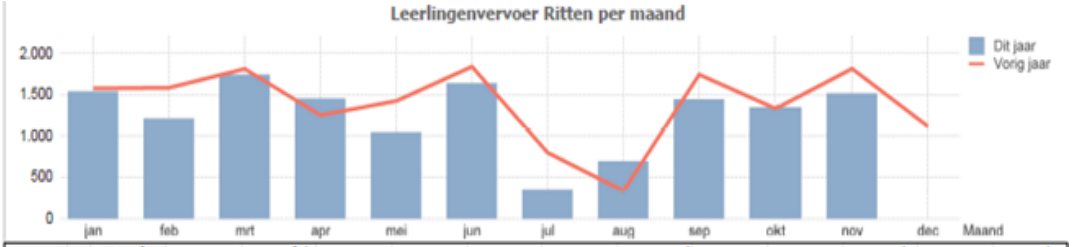
Gemeente Druten

Jaar	...	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2017		**16.823**	1.290	1.357	1.608	1.533	1.452	1.259	1.280	1.188	1.402	1.599	1.508	1.347
2018		**15.556**	1.498	1.437	1.509	1.386	1.341	1.374	1.181	1.223	1.516	1.554	1.537	0

Jaar	...	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2017		**208.224**	16.952	17.335	20.545	18.761	18.311	14.779	15.950	14.592	16.571	19.882	18.525	16.021
2018		**192.302**	17.719	16.723	18.227	17.881	17.617	17.875	15.524	14.678	17.944	18.864	19.251	0

Jaar	...	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Totaal		**30.616**	**3.114**	**2.797**	**3.554**	**2.706**	**2.469**	**3.478**	**1.150**	**1.028**	**3.191**	**2.682**	**3.330**	**1.117**
2017		**16.627**	1.575	1.584	1.812	1.251	1.424	1.839	799	333	1.744	1.335	1.814	1.117
2018		**13.989**	1.539	1.213	1.742	1.455	1.045	1.639	351	695	1.447	1.347	1.516	0

Jaar	...	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2017		**354.169**	33.749	33.602	38.341	26.399	30.558	38.914	16.934	7.165	37.251	28.421	38.769	24.065
2018		**294.757**	32.451	25.718	36.832	30.766	22.966	35.203	7.484	14.318	29.736	27.958	31.327	0

Gemeente Druten

Kilometers per indicatie

Dit Jaar - Maand	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
WMO	190.255	17.719	16.723	18.227	17.881	17.617	17.591	15.098	14.598	17.776	18.476	18.550	0
WMO boven budget	2.047	0	0	0	0	0	284	426	80	168	388	701	0
WMO zonder korting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meereizende 50%	9.674	999	737	585	736	1.035	612	950	655	980	969	1.415	0
Meereizende 100%	284	45	5	65	0	0	5	27	0	5	28	105	0
Verplichte Begeleiding	14.881	1.340	953	1.262	1.302	1.358	1.325	1.435	1.329	1.428	1.732	1.416	0
Decl. KM Gemeente	207.183	19.059	17.676	19.490	19.183	18.975	19.200	16.999	16.007	19.372	20.595	20.668	0
Decl. KM Provincie	9.958	1.043	742	650	736	1.035	617	976	655	985	997	1.520	0
Rolstoel WMO	23.487	1.995	1.739	2.216	2.317	2.611	2.101	1.304	1.762	2.338	2.531	2.574	0
Rolstoel OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scoot WMO	1.954	176	179	218	178	80	157	220	133	219	188	206	0
Scoot OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taxi	4.658	295	300	551	195	642	858	736	241	325	274	241	0
Bus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorin	18.004	1.677	1.196	1.589	1.193	1.297	2.575	901	867	2.208	2.415	2.086	0
Individueel	168	0	0	0	0	0	57	38	0	56	0	18	0
Kamer-Kamer	1.891	186	243	108	147	132	265	155	141	124	164	225	0
Opstap	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liggend Vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ind.KM Gemeente	50.162	4.330	3.657	4.682	4.029	4.763	6.014	3.354	3.144	5.269	5.572	5.349	0
Ind.KM Provincie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vorig Jaar - Maand	Totaal	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
WMO	203.985	16.952	16.146	20.390	18.645	18.232	14.779	15.950	14.592	16.416	19.457	17.596	14.832
WMO boven budget	4.239	0	1.190	155	116	79	0	0	0	155	425	930	1.190
WMO zonder korting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meereizende 50%	9.577	646	764	1.141	657	869	618	842	630	715	943	939	814
Meereizende 100%	347	0	0	52	34	20	0	100	21	0	40	52	28
Verplichte Begeleiding	14.274	917	1.463	1.410	1.478	1.420	1.032	1.038	1.173	1.011	1.174	1.314	843
Decl. KM Gemeente	222.498	17.870	18.798	21.955	20.239	19.731	15.811	16.989	15.765	17.582	21.056	19.839	16.864
Decl. KM Provincie	9.924	646	764	1.192	691	889	618	942	651	715	983	992	842
Rolstoel WMO	21.955	1.336	1.147	2.553	2.445	1.861	1.382	1.681	1.533	1.867	2.267	2.046	1.837
Rolstoel OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scoot WMO	6.425	1.885	1.633	669	181	125	175	407	240	257	392	272	189
Scoot OV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taxi	3.930	195	11	15	149	178	263	671	610	574	726	361	177
Bus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorin	9.644	388	211	351	419	423	398	105	425	1.921	1.803	2.001	1.200
Individueel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kamer-Kamer	2.441	206	159	271	166	204	101	355	164	196	159	260	200
Opstap	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liggend Vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ind.KM Gemeente	44.394	4.011	3.161	3.860	3.360	2.792	2.318	3.218	2.972	4.815	5.345	4.940	3.603
Ind.KM Provincie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Bijlage 2: Concept Projectplan uitbreiding Plusbus Druten

Inleiding

Het vervoersproject PlusBus biedt al ruim 30 jaar vervoer van deur tot deur binnen de gemeente Druten. De markt waarin de PlusBus opereert is de afgelopen jaren veranderd. De vergrijzing en het langer zelfstandig blijven wonen van mensen zorgt voor een grotere vraag naar vervoer op maat. Als gevolg van bezuinigingen op het openbaar vervoer is een aantal lijndiensten weggevallen. Om de hiaten in het systeem op te vullen is er behoefte aan passende en betaalbare vervoersalternatieven.

Doel en doelgroep

Het doel is de uitbreiding van de PlusBus Druten zodat ouderen en mensen met beperkingen die geen gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer zich binnen Druten kunnen verplaatsen met de PlusBus en daardoor mee kunnen doen in de samenleving. Het risico op eenzaamheid en sociaal isolement wordt daarmee verkleind. Inwoners van Druten kunnen de familie bezoeken, deelnemen aan georganiseerde dagbesteding, winkelen, etc.

Wat biedt de PlusBus?

De PlusBus wordt grotendeels door vrijwilligers uitgevoerd. Er zijn 7 vrijwillige chauffeurs ter beschikking die gedurende 5 dagen, maandag tot en met vrijdag, tussen 8.00 en 17.00 uur rijden binnen de gemeente Druten. Het grootste gedeelte van het vervoer bestaat uit het vervoer van en naar de dagbegeleiding. Een beroepskracht plant de ritten in die gereserveerd kunnen worden tussen 9.00 en 13.00 uur. Een andere beroepskracht maakt de financiële afrekeningen van de PlusBus.

Organisatie en interne structuur

De structuur kent de volgende uitgangspunten:

- De PlusBus is een vrijwilligersvervoersproject met ondersteuning door beroepskrachten. (Deze randvoorwaarde is van belang voor het verkrijgen van vrijstelling motorrijtuigenbelasting)
- Overzichtelijke opbouw, platte organisatie
- Vervanging van vrijwilligers bij ziekte of vakantie
- Enkele beroepskrachten nodig

Vrijwilligers

Voor de uitbreiding van het vervoer zijn er circa 10 vrijwillige chauffeurs extra nodig, deze moeten geworven worden. De chauffeurs worden ingewerkt door een collega chauffeur, aan de hand van een protocol instructie en tot slot een testrit. Ook is er een vragenlijst voor een medische check. De vrijwilligers die nu al rijden zijn langdurig verbonden aan het vervoersproject. Ze werken met veel gevoel en verantwoording aan hun taak. De service richting de klant staat bij hen voorop. De chauffeurs van de PlusBus ontvangen per dag € 5,00 onkostenvergoeding.

Ontwikkeling en de markt

De markt waarin de PlusBus opereert is veranderd. Als gevolg van bezuinigingen op het openbaar vervoer is een aantal lijndiensten weggevallen. Om de hiaten in het systeem op te vullen alsmede om het vervoer voor ouderen en mensen met een beperking te verzorgen zijn diverse regionale initiatieven opgestart, waaronder de buurtbus.

De gemeente Druten heeft verzocht om te onderzoeken of het vervoer via de PlusBus kan worden uit gebreid. Zijn er mogelijkheden om in aanvulling op AVAN meer lokale

ritten in Druten te verzorgen? Ja, dat kan. Echter dit betekent dat er de nodige zaken geregeld moeten worden. Avan heeft op werkdagen circa 2700 lokale ritten op jaarbasis, afgerond komt dat neer op 52 ritten per week. Dit betekent dat er uitbreiding moet komen van zowel de auto's/bussen, vrijwilligers en beroepskrachten, telefoonlijnen, maar ook van het plannings- en betaalsysteem. Nu het allemaal nog kleinschalig is, is dat ook met een beperkte administratie bij te houden, echter onze ervaring met OpStap in Wijchen heeft ons geleerd dat we ook hierin een professionaliteitsslag moeten maken. De kosten voor de aanschaf van een nieuw betaalsysteem, Wemaron of Regicare, is mogelijk ook te combineren met de OpStap in Wijchen, echter dat moet onderzocht worden. De begroting is gebaseerd op 2700 lokale ritten binnen de gemeente Druten.

Kansen voor de toekomst
Met de gemeente is gesproken over de mogelijkheden om de PlusBus breder in te zetten en het vrijwilligersvervoer verder uit te bouwen vanuit de wens en noodzaak de gemeentelijke kosten voor vervoer te beperken en te kijken naar alternatieve, aanvullende inzet door de PlusBus. De vragen van de gemeente hebben betrekking op:

1. Meer benutten van de daluren van de PlusBus als voorliggende voorziening voor AVAN.
2. Uitbreiding van rijtijden naar de avond op doordeweekse dagen.
3. Uitbreiding van reserveringstijden en coördinatie.
4. Verzorging van de aansluiting van het vrijwilligersvervoer op de toekomstige hoogwaardige halte in Druten.

Hieronder wordt aangegeven op welke punten de PlusBus aan deze wens tegemoet kan komen en wat daarvoor nodig is.

1. **Meer benutten daluren van de PlusBus**
   De huidige twee bussen zijn niet geschikt voor rolstoelvervoer. Een van de bussen zal i.v.m. ouderdom vervangen moeten worden als ze meer wordt ingezet. Tevens is het nodig om minimaal een of twee (rolstoel) bussen of auto's extra te hebben. Hierin kiezen we voor een leaseconstructie. Dit heeft als voordeel dat het helder is wat de uitgaven maandelijks zijn.
2. **Uitbreiding van rijtijden naar de avond op doordeweekse dagen**
   Voor de uitbreiding van de rijtijden op werkdagen van 17.00 uur tot 22.00 uur is er uitbreiding nodig van het aantal chauffeurs. Uitgaande van 52 extra ritten per week zijn 10 extra chauffeurs nodig om zo voldoende capaciteit te hebben, ook tijdens ziekte en in tijden van vakantie. Na 22.00 uur, op zaterdag en zondag en op feestdagen wordt er niet gereden.
3. **Uitbreiding van reserveringstijden en coördinatie**
   De PlusBus kent nu beperkte reserveringstijden voor ritten. Er kan alleen telefonisch gereserveerd worden op werkdagen tussen 8.30 uur en 13.00 uur. Door de uitbreiding is er meer bezetting nodig voor het reserveren van ritten tot 16.30 uur. Dit is een uitbreiding van 17,5 uur per week. Daarnaast zijn er ook uren nodig voor indirecte werkzaamheden zoals, het werven van vrijwilligers, communicatie, etc. Er is dan ook een noodzaak voor 21 uur per week extra bezetting. Het tegelijk reserveren en plannen voor Wijchen en Druten is (nog) niet mogelijk.
4. **Verzorging van de aansluiting van het vrijwilligersvervoer op de toekomstige hoogwaardige halte in Druten**
   De gemeente Druten heeft het voornemen om op het busstation ter hoogte van de rotonde Koekoek een hoogwaardige bushalte te gaan ontwikkelen in de periode

2019-2022. Dit is een bushalte met een apart perron voor de Basismobiliteit. Op deze halte kunnen buurtbussen, plusbussen en AVAN-vervoerders de reizigers afzetten en weer ophalen. Het is de bedoeling dat in de toekomst de Plusbus het vervoer van huis naar de HOV halte (en terug) voor mensen met beperkingen gaat verzorgen. Hierdoor wordt de aansluiting op het reguliere OV vergroot en zullen deze reizigers meer en vaker het openbaar vervoer kunnen gebruiken.

Tarief
Het tarief voor een rit met de PlusBus in de gemeente Druten gaat € 1,00 enkele reis kosten. Dit tarief geldt ook voor ritten naar de kernen van Druten: Deest, Afferden, Horssen en Puiflijk. We gaan onderzoeken hoe we de betalingen zo efficiënt en veilig mogelijk kunnen realiseren. We overwegen om hiervoor het systeem van WeMaron of Regicare aan te schaffen. Dit systeem is inzetbaar in zowel Wijchen als Druten. De kosten kunnen dan ook verdeeld worden over beide gemeenten.

Communicatie
In de beginfase moeten we vooral tijd en aandacht besteden aan communicatie. We hebben voldoende chauffeurs nodig. Maar we moeten de burgers in Druten ook wijzen op de nieuwe mogelijkheden die de PlusBus biedt na de uitbreiding. We willen immers allemaal dat inwoners meedoen in de maatschappij.

Extra personele inzet: structureel en incidenteel
Verruiming van het project en uitbreiding van reserveringstijden vraagt extra personele capaciteit van 21 uur per week voor de planning en de administratieve afhandeling van de betalingen e.d. Om het project op te zetten en allerlei taken uit te voeren en in gang te zetten zijn er ook vooraf allerlei kosten, zoals voor het ontwikkelen van communicatiemateriaal, het werven van vrijwilligers, het opleiden van chauffeurs, afsluiten van verzekeringen, etc. etc.

Projectleider en projectcoördinator
Om het project uitgewerkt te hebben is het noodzakelijk dat er extra capaciteit beschikbaar komt om het project te trekken. We denken dat er 8 uur per week nodig is gedurende 32,5 weken, in totaal 260 uur. Voor ondersteuning van de projectleider is een projectcoördinator noodzakelijk van circa 200 uur, dat is ruim 6 uur per week.

Planning

- Februari 2019 bespreken projectplan met de gemeente Druten.
- Maart 2019 plan voorleggen aan college en raad gemeente Druten.
- April 2019 start met voorbereidende werkzaamheden.
- April/Mei werven nieuwe chauffeurs.
- Mei/Juni werven medewerker reservering.
- Medio oktober start uitbreiding PlusBus in Druten.

Onderbouwde kostenraming
In de bijlage zijn de kosten nader gespecifieerd. Wij, als MeerVoormekaar, hebben voor het personeel alleen de salariskosten in rekening gebracht en **niet** de indirecte kosten.

Meerkosten uitbreiding PLusBus structureel en incidentele kosten

	Voorstellen in notitie		
Kosten	Per jaar		
Personeel:			
21 uur uitvoering incl. coördinatie	39.600		
vrijwilligerskosten	6.500		
Kosten systeem	1.200		
		47.300	
Vervoer:			
Extra brandstof en schade	3.500		
Extra leasekosten	500		
		4.000	
Extra busje:			
Leasekosten	6.000		
Extra brandstof en schade	1.500		
		7.500	
Inkomstenderving lager tarief		2.500	
Totaal structurele kosten op jaarbasis			**61.300**
Opbrengsten			
Ritten		2.700	
Af: btw		243	
Totaal opbrengsten			**2.467**
Totaal structurele kosten per jaar			**58.833**

Incidentele kosten		
Projectcoördinator	260 uur x € 35,00	€ 9.100,00
Opslag indirecte kosten 20%	260 uur x € 7,00	€ 1.820,00
Ondersteuning projectcoördinator	200 uur x € 35,00	€ 7.000,00
Opslag indirecte kosten 20%	200 uur x € 7,00	€ 1.400,00
Aanschaf WeMaron systeem (helft voor rekening Wijchen)	€20.000,00	€ 10.000,00
Totaal incidentele kosten		**€ 29.320,00**

Bijlage 3: Onderzoek opstapplaatsen

De 51 leerlingen die momenteel in het Leerlingenvervoer zitten gaan naar de volgende locaties:

Gemeente	Locaties	Aantallen
Druten	SBO de Dijk	4
	De Kom	9
	Pax Christi	1
Grave	Visio	1
Groesbeek	VSO School Werkenrode	5
	Kentalis Terwindt	3
Nijmegen	Kentalis Martinus van Beek	3
	Kristallis Aventurijn	4
	Kristallis Park Neerbosch	3
	Sint Tarcissiusschool	4
	SO4 de Windroos	2
	Talita Koemi	1
Tiel	Roeland-Berk en Beukschool	1
	NBS v ZMOK de Sonnewijser	1
Ubbergen	Entrea Onderwijs	3
	Sint Maartenschool	6

Op basis van de woonplaats en de locaties waar de leerlingen naartoe worden gebracht bepalen we of het verder onderzoek doen naar een opstapplaats in Druten logisch is.

Afferden

Zes van de leerlingen wonen in Afferden, waarvan 3 ver buiten de kern Afferden wonen. Deze leerlingen gaan naar vier verschillende scholen zijnde: DE Kom, Werkenrode, Kristalis Aventurijn en de Sint Maartenschool.
Op basis van deze gegevens achten we het niet zinvol om voor Afferden een opstappunt te onderzoeken. Het aantal leerlingen is te gering, de bestemmingslocaties lopen te ver uiteen.

Deest

Vijf van de leerlingen wonen in Deest, waarvan één ver buiten de kern Deest woont. Deze 5 leerlingen gaan naar vier verschillende scholen zijnde: Werkenrode, De dijk, Sint Maartenschool en Entrea onderwijs. Hoewel vier leerlingen relatief dicht bij elkaar wonen, lopen de bestemmingslocaties te ver uiteen.

Druten

32 van de leerlingen wonen in Druten. Voor Druten zijn een aantal buurten aan te wijzen waar leerlingen geconcentreerder wonen. Dit zijn de omgeving Koekoek, de Hoeven en 's Heerenloo.
Omgeving Koekoek:
In de omgeving van de Koekoek wonen tien leerlingen. Deze leerlingen gaan naar acht verschillende locaties zijnde: Sint Maartenschool, dependance de Stijgbeugel, Kristallis Neerbosch, Werkenrode, Kirstallis Aventurijn, Entra onderwijs, Kentalis en Sint tarcissius.

Op basis van deze gegevens achten we het niet zinvol om voor omgeving Koekoek een opstappunt te onderzoeken.

Omgeving de Hoeven:
In de omgeving van de Hoeven wonen zeven leerlingen. Deze leerlingen gaan naar vijf verschillende locaties zijnde: Kentalis Rafael, De kom, Sint Maartenschool, Kentalis Terwindt en Kristalis Neerbosch.

Op basis van deze gegevens achten we het niet zinvol om voor omgeving de Hoeven een opstappunt te onderzoeken.

Omgeving 's Heerenloo:
In de omgeving van 's Heerenloo wonen vijf leerlingen. Deze leerlingen gaan allen naar een andere locatie. Op basis hiervan achten we het niet zinvol om voor de omgeving van 's Heerenloo een opstappunt te onderzoeken.

Horssen
Vijf van de leerlingen wonen in Horssen, waarvan één ver buiten de kern woont. Deze vijf leerlingen gaan naar twee verschillende locaties: De kom en De Dijk. Voor een opstappunt kunnen per school 2 leerlingen worden gecombineerd. Het inregelen van een opstappunt voor 2 leerlingen achten we niet zinvol.

Puiflijk
Vijf van de leerlingen wonen in Puiflijk. Deze vijf leerlingen wonen relatief dicht bij elkaar. Deze vijf leerlingen gaan naar vier verschillende locaties zijnde: Werkenrode, Tarcissius, Kentalis Terwindt en de Kom.

Op basis van deze gegevens achten we het niet zinvol om voor Puiflijk een opstappunt te onderzoeken.

Bijlage 3: Overzicht met beleidskeuzes kostenbesparingen

	Vraagafhankelijk vervoer	**Advies**	**Implementatie**	**Kosten 2019**	**Kosten 2020**	**Besparings-potentieel 2019**	**Besparingspotentieel 2020 en langere termijn**
1.	Inzetten van vrijwilligers voor het vervoer; uitbreiding Plusbus	✓	Vanaf september 2019 Incidentele kosten in 2019 Structurele kosten 2019 ev. Besparing door afname lokale ritten met Avan; verhogen mobiliteit van ouderen en mensen met beperking in Druten en kerkdorpen; op langere termijn de aansluiting op OV (besparing punt 7)	€ 50.000	€ 59.000	€ 10.000	€ 40.000
2.	Uitbreiding van de hulpdienst van Meervoormekaar voor vervoer naar het ziekenhuis	✓	Na goed overleg met MeerVoormekaar inzetbaar. 2018: 1.053 ritten naar CWZ en Radboud voor €39.130; Naar Ziekenhuis Rivierenland in Tiel: 46 ritten voor € 1.844. Totaal: €40.974 Aanname: overname van 5% van de ritten naar ziekenhuizen	-	-	€2.050	€2.050
3.	Geen kilometers toestaan boven de kilometerplafonds (nu 1980 resp. 990 km)	✓	Kan elk moment worden ingevoerd via BVO; vraagt wel zorgvuldige communicatie met Wmo-pashouders en zeker die pashouders die in 2018 boven plafonds kilometers hebben gemaakt. Voorstel invoering na individuele bekendmaking en overgangsperiode per 1-10-2019 Aanname: 4.000 km x € 2,50 per km	-		€ 10.000	€ 10.000
4.	Verlagen van het kilometerbudget naar	✓	Invoering per 1 januari 2020 i.v.m. aanpassing verordening, hanteren	-	-	-	€ 37.500

Bijlage 3: Overzicht met beleidskeuzes kostenbesparingen

	1500 km		overgangstermijn en informeren huidige pashouders. In 2018 hebben 25 pashouders meer dan 1.500 km gereisd. Verlaging van het kilometerbudget levert een besparing van 15.000 km op.				
5.	Strikter omgaan met kostenverhogende indicaties	✓	Na goed overleg met sociaal team direct inzetbaar. Afhankelijk van inrichting: alleen voor nieuwe aanvragen of ook voor huidige pashouders; in laatste geval vraagt dit extra capaciteit in sociaal team	-	-	€ 5.000 – € 10.000	€5.000 – €10.000
6.	Indicatie sociaal begeleider niet introduceren	✓	Niet introduceren; vraagt wel communicatie met Wmo pashouders die eerder gebruik hebben gemaakt van de kortingsregeling. Geen kostenverhoging/ besparing.	-	-	-	-
7.	Verbeteren van de onderkant van het openbaar vervoer	✓	Aanpassingen in het OV per 2021. Onderzoeken hoe wij Wmo-pashouders nu al kunnen stimuleren tot zelfstandig reizen met het OV. Ov-ambassadeurs, OV-trainingen en OV-producten van Breng (gunstig OV-abonnement) inzetten; kan vanaf 2019. Vergt onderzoek naar pashouders die hiervoor in aanmerking komen.	Pm	Pm	Pm	Pm
8.	Zorg dichterbij organiseren	✓	Meenemen bij contractering zorg 2021	Pm	Pm	Pm	Pm

Bijlage 3: Overzicht met beleidskeuzes kostenbesparingen

	Leerlingenvervoer	Advies	Implementatie	Kosten 2019	Kosten 2020	Besparings-potentieel 2019	Besparingspotentieel 2020 en langere termijn
9.	Inzetten reisbuddy's LLV	✓	Inzetbaar vanaf april 2019 Aanname: drie leerlingen per jaar trajectkosten: €1.390 Busabonnement: max. €702 Besparingspotentieel = gemiddelde kosten LLV – traject- en abonnementskosten; €4.000 per leerling	€6.276	€6.276	€12.000	€12.000
10.	Vergoeden van OV abonnement gedurende de hele schoolperiode	✓	Na aanpassing van beleidsregels in te zetten. Aanname: drie leerlingen per jaar Busabonnement: max. €702	€0,-	€2.106,-	€0,-	€0,-
11.	Inzetten op zelfredzaamheid en redelijkerwijs te verwachten inzet van ouders	✓	Na aanpassingen van beleidsregels in te zetten. Overgangsregeling noodzakelijk om dit te realiseren. Besparing pas voelbaar bij nieuwe indicaties en hernieuwde aanvragen. Max €800 per leerling.	€0,-	€0,-	€5.000	€10.000
12.	Verruiming KM vergoeding aan ouders die zelf kinderen vervoeren naar school	?	Vraagt nog extra onderzoek en aanpassing van de beleidsregels	Nader te onderzoeken			
13.	Instellen opstapplaatsen voor Leerlingenvervoer	x	Door de spreiding van de leerlingen over Druten en de verscheidenheid aan locaties is het instellen van opstapplaatsen niet zinvol.	N.v.t.			

NB: besparingen zijn indicatief

Raadsvoorstel

Gemeente Druten

Voorloper

Onderwerp	**Lijst met ingekomen stukken gemeenteraad**

Vergadering	**Datum**	**Agendapunt**
Raad	**28 maart 2019**	**7**

Datum	25 maart 2019
Behandelende afdeling	Griffie

Overige opmerkingen	De gemeenteraad ontvangt post. Alle fysieke post (stukken) staan op de lijst met ingekomen stukken en liggen ter inzage op de Raadskamer. De digitale stukken zijn rechtstreeks toegevoegd aan de digitale raadsagenda. Raadsleden kunnen over ingekomen stukken het woord voeren mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij voorzitter, fractievoorzitters en griffier.

Bijlagen

Bijgevoegd:

- Lijst met ingekomen stukken

Raadsvoorstel

Gemeente Druten

Onderwerp	**Lijst met ingekomen stukken gemeenteraad**	
Voorstel: 1. Lijst met ingekomen stukken vaststellen.		
Datum ingekomen	**Soort stuk**	**Afdoeningsvoorstel**
n.v.t.	n.v.t .	n.v.t .
Bovengenoemde documenten liggen ter inzage in de Raadskamer.		

HET PRESIDIUM,

de secretaris, de voorzitter,

H.W.G.M. Vreman . C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld

Aldus besloten in de openbare vergadering van 28 maart 2019

de griffier Plv., de voorzitter,

H.W.G.M. Vreman C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 026095

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Beschikbaar stellen krediet voor de reconstructie van de rijbaan (gedeeltelijk) op de waalbandijk te Druten

Kernboodschap

De kwaliteit en onderhoudstoestand van de Waalbandijk ter hoogte van de Heersweg te Druten is over een lengte van ca. 210 meter de afgelopen periode verslechterd(scheurvorming) De onderhoudstoestand is zodanig dat op korte termijn een totale rehabilitatie (reconstructie) van de verharding uitgevoerd moet worden. Deze reconstructie is nodig om de veiligheid van de weggebruikers, met name fietsers en voetgangers, te waarborgen.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)

Toelichting

Na het uitvoeren van een reguliere weginspectie is geconstateerd dat een gedeelte van de rijbaan op de Waalbandijk ter hoogte van de kern Druten schades vertoont. De aard en ernst van de schades was aanleiding om aanvullend onderzoek te doen naar de restlevensduur van het wegvak. Vanuit uitgevoerde constructieboringen en analyses kwam als conclusie naar voren dat de aanwezige scheurvorming ontstaat in het onderliggende grondlichaam met een waterkerende functie. Om de begaanbaarheid van het wegvak en de veiligheid van de weggebruikers te waarborgen is het noodzakelijk om op korte termijn actie te ondernemen.

De rijbaan van de Waalbandijk is destijds met de door het waterschap Rivierenland uitgevoerde dijkverzwaring in zijn geheel vernieuwd. Na het gereedkomen van de dijkverzwaring is het beheer en onderhoud van de rijbaan (wegvak inclusief berm) terechtgekomen bij de gemeente Druten. Dit is overigens geheel in lijn met de Wet herverdeling wegen van 1990. De aanleg van de weg is uitgevoerd in 1997. Er van uitgaande dat een weg aangelegd wordt met een theoretische technische levensduur van 25 jaar en gezien het gebruik van deze weg, is dit wegvak een paar jaar eerder aan vervanging toe dan verwacht.

De oorzaak van de schade aan het wegdek is terug te herleiden naar de zettingen van het grondlichaam. Door de langdurige droogte dit jaar zijn deze zettingen extreem geweest met als gevolg dat de verharding in dit wegvak gescheurd is en wel zodanig dat dit niet meer met reguliere onderhoudsmaatregelen gerepareerd kan worden. Een complete reconstructie is dus noodzakelijk. De verantwoordelijkheid voor het grondlichaam is weggelegd bij het waterschap. De waterkerende functie is technisch gezien de zettingen geen probleem voor het dijklichaam en de veiligheid in het gebied.

Gevolgen
De meerjarenbegroting voor wegen, gebaseerd op de operationele plannen, voorziet niet in de dekking van de kosten voor de rehabilitatie van verhardingen.

De kosten voor het reconstrueren van het betreffende wegvak zijn geraamd op € 63.500 excl. BTW. Voorgesteld wordt de jaarlijkse kapitaallasten van ca. € 4.500,- ten laste te brengen van de exploitatie wegen, straten en pleinen en deze aanpassing meenemen in de Voorjaarsnota 2019.

Communicatie
Zodra de planning van de uitvoering bekend is, wordt dit via de gebruikelijke kanalen gecommuniceerd.

Uitvoering of Vervolgstappen
Vooruitlopend op de behandeling van de Voorjaarsnota 2019 worden de werkzaamheden voorbereid zodat deze opgenomen kunnen worden in het asfaltonderhoudsbestek 2019. De uitvoering vindt dan plaats in de 2e helft van 2019.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 28252

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid

Kernboodschap

In oktober 2018 informeerden wij de raad over het proces om te komen tot een regionaal strategisch arbeidsmarktbeleid. De eerste stap, een regionaal onderzoek naar handelingsperspectieven op de thema's economie, re-integratie en onderwijs, is afgerond. Bij deze nota ontvangt u de definitieve rapportage. Over de hoofdlijnen van dit onderzoek heeft de agendacommissie van de MGR op 21 januari een bijeenkomst georganiseerd voor alle raadsleden uit de betrokken gemeenten. In deze nota schetsen wij hoe we aan dit onderzoek op de verschillende thema's een vervolg geven.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)

Toelichting

Aanleiding van deze arbeidsmarktanalyse

In 2014 hebben de gemeenten in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen het arbeidsmarktbeleid 'Werk is de uitkomst' vastgesteld. Dit beleid heeft vooral betrekking op de re-integratie van bijstandsgerechtigden en de vorming van het WerkBedrijf. De arbeidsmarkt heeft echter veel meer aspecten:

a. Het gaat over de duurzame inzetbaarheid van de hele beroepsbevolking.
b. Het gaat over de economische sectoren en de beschikbare banen op alle niveaus, nu en in de toekomst.
c. Het gaat over onderwijs voor scholieren en studenten en voor de werkenden die zich willen omscholen naar kansrijke beroepen.
d. Het arbeidsmarktbeleid is een optelsom van rijksbeleid, provinciaal beleid, regionaal beleid en gemeentelijk beleid. De arbeidsmarkt zelf houdt zich niet aan bestuurlijke grenzen, het is een open systeem waarin werknemers pendelen of verhuizen en bedrijven komen en gaan.

Voor een nieuw te maken arbeidsmarktbeleid willen we breder kijken en eerst een analyse maken van de arbeidsmarkt in het Rijk van Nijmegen. Onderzoeksbureau Panteia heeft een onderzoek gedaan en een rapport opgeleverd. Het bureau heeft conclusies en handelingsperspectieven opgesteld gebaseerd op data over onze arbeidsmarkt, interviews met sleutelfiguren en hun expertise over arbeidsmarkten door jarenlang onderzoek. Op initiatief van de agendacommissie van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR) is over de hoofdlijnen van dit rapport 21 januari een bijeenkomst georganiseerd voor alle raadsleden uit de betrokken gemeenten.

Belangrijkste conclusies arbeidsmarkt Rijk van Nijmegen door Panteia

a. De vraag op de arbeidsmarkt wordt bepaald door de economische structuur van de regio. Met economisch beleid kan gewerkt worden aan de bloei van de belangrijke sectoren en de veerkracht van de economie. Andersom is de arbeidsmarkt in deze hoogconjunctuur ook een belangrijke factor voor de economie: hoe meer gekwalificeerd arbeidsaanbod, hoe sneller de bedrijvigheid kan groeien. We spreken dan ook over de term Human Capital: personeel als onmisbare groeifactor.
b. De dominante sectoren in de regio zijn Zorg (Health) en Onderwijs. Dit zijn verzorgende sectoren waarbij het aantal banen vrij robuust is omdat ze afhankelijk is van het rijksbeleid en daardoor minder conjunctuurgevoelig. Daarnaast wordt geïnvesteerd in diversificatie naar innovatieve en technologie-intensieve Healthbedrijven en Semiconductor (halfgeleiderindustrie). Verder stimuleren van andere sectoren met werkgelegenheidsperspectieven zou de economie veerkrachtiger kunnen maken voor de toekomst en het aantal banen voor inwoners kunnen vergroten, denk aan vrije tijd, logistiek en de energietransitie.
c. Op de langere termijn kan de dominantie van zorg en onderwijs een voordeel zijn omdat het menselijk contact een groot deel van het werk uitmaakt. De effecten van robotisering en automatisering zullen daardoor gedempt worden.
d. De economie groeit en de vacatures worden steeds moeilijker vervulbaar. Personele krapte vormt een belemmering voor de groei van de bedrijvigheid en de economie. Sectoren met krapte zijn:
    - techniek (MBO+ gevraagd)
    - zorg (vanaf niveau 3 en personeel met een multiculturele achtergrond)
    - onderwijs (techniek, ICT en basisonderwijs)
    - logistiek (chauffeurs en specialisten)
    - horeca
    - installatiebranche (nodig voor de energietransitie).
e. Het gewenste entreeniveau lijkt zich op een breed front van de arbeidsmarkt naar MBO niveau 4, HBO en Universitair te bewegen. Nijmegen heeft die opleidingen in huis dus dat is gunstig.
f. De bevolking groeit vooral omdat de studenten graag blijven hangen in onze regio na hun studie. Dit kan als er genoeg banen zijn en woningen. Het aanbod van een hoogopgeleide beroepsbevolking is een pluspunt voor de regio waar menig krimpgebied jaloers op is. Het is wel van belang dat de studenten worden opgeleid in de juiste richtingen. Dit geldt voor alle niveaus van het onderwijs.
g. Ruim de helft van de Nijmegenaren werkt buiten de stad, veelal verder weg en minder in de omliggende gemeenten. Omgekeerd wordt 60% van de banen in Nijmegen bezet door mensen van buiten de stad, veelal uit de omliggende gemeenten. Middelbaar opgeleid arbeidsaanbod en mensen zonder startkwalificatie zijn aangewezen op de werkgelegenheid binnen de regio. Hoe hoger opgeleid hoe verder mensen reizen voor hun baan, voor hen is de bereikbaarheid essentieel.
h. De economie groeit en de werkloosheid daalt, maar niet iedereen profiteert daarvan. De banen in de middenberoepen worden onzekerder en veel banen flexibiliseren. Dit vergroot de tweedeling in de samenleving.
i. Bij de huidige groep bijstandsgerechtigden moet rekening gehouden worden met een flinke afstand tot betaalde arbeid. Re-integratie vereist dan intensieve dienstverlening in stapjes, met een mix van instrumenten (scholing, leerwerkplekken, jobcoaching, werkgeversdienstverlening, vervoer naar banen). In de huidige hoogconjunctuur moeten alle kansen op de arbeidsmarkt geplukt worden. Daalt de conjunctuur dan zijn er minder kansen en wordt de stap naar de arbeidsmarkt dus weer lastiger. Een deel van de groep bijstandsgerechtigden zal sowieso de stap naar de betaalde arbeid niet kunnen maken en aangewezen zijn op vrijwilligerswerk, beschut werk,

arbeidsmatige dagbesteding, mantelzorg en andere vormen van niet-loonvormend werk.

Vervolgstappen

De arbeidsmarktanalyse levert een aantal handelingsperspectieven op voor de regio. Ze vormen een uitgebreide menukaart voor de toekomst. Er lopen al vele initiatieven van de gemeenten, de provincie en bij het WerkBedrijf, UWV, ondernemers en onderwijs (zie de bijlage 2). De vraag is welke handelingsperspectieven de gemeente een extra impuls wil geven en welke partijen daarbij dan van belang zijn (zie hoofdstuk 7 voor uitgebreide toelichting op de handelingsperspectieven).

De handelingsperspectieven in het rapport zijn verdeeld in 3 thema's:
A. Arbeidsmarkt en economie:
B. Arbeidsmarkt en re-integratie
C. Arbeidsmarkt en onderwijs

Hieronder staan kort de handelingsperspectieven benoemd en waar ze worden belegd voor nadere verkenning en vervolgstappen.

A. Arbeidsmarkt en economie

Highlights handelingsperspectieven arbeidsmarkt en economie
- Investeer als gemeente in lange termijn relaties met de werkgevers en hun netwerken zowel bestuurlijk als ambtelijk met bedrijfscontactfunctionarissen, accountmanagement en werkgeversdienstverlening.
- Faciliteer starters en groeiers en grote werkgevers op alle vlakken
- Kies naast het Health & High-Tech profiel nog een aantal kernsectoren die van belang kunnen zijn voor de regio bijvoorbeeld vrijetijdseconomie (toerisme), logistiek en energietransitie.
- Inventariseer of je de kernsectoren wil ondersteunen bij hun Human Capital agenda om in de personele vraag te voorzien en de trek in de schoorsteen te bewerkstelligen (doorstroom van personeel waardoor plekken vrijkomen voor uitkeringsgerechtigden). Bij een Human Capital agenda horen ook scholingsmodules voor omscholing van bijvoorbeeld het zittende personeel en zij-instromers.

Verkenning vervolgstappen arbeidsmarkt en economie
Arbeidsmarkt en economie stimuleren vindt op verschillende geografische niveaus plaats:
1. Het versterken van de clusters Energy, Health & HighTech is één van de programma's in het Bestuursakkoord (met bijbehorende Investeringsagenda) van het Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen. Investeren in een Human Capital agenda voor deze speerpuntsectoren is een belangrijk onderwerp binnen dit programma. Het ontwikkelen van aanpakken en acties wordt op het schaalniveau van de regio Arnhem-Nijmegen opgepakt in een portefeuillehouders overleg Economie Arnhem-Nijmegen.
2. Wij stellen in 2019 een economische visie op. Wij betrekken daarbij de handelingsperspectieven uit het onderzoek, o.a. een Human Capital agenda. We zoeken daarbij afstemming met de andere gemeenten in het rijk van Nijmegen.
3. In het rijk van Nijmegen is een portefeuillehoudersoverleg Toerisme & Recreatie. Er wordt overwogen om daar Economie aan toe te voegen om de verschillende economische visies uit te wisselen, de samenwerking met ondernemersnetwerken af te stemmen en het portefeuillehoudersoverleg Economie Arnhem-Nijmegen voor te bereiden.

B. Arbeidsmarkt en re-integratie

Highlights handelingsperspectieven arbeidsmarkt en re-integratie
- Zet er vaart achter: nu is de economie gunstig, investeer intensief in uitkeringsgerechtigden met de juiste mix aan instrumenten.
- Traceer extra werkgelegenheid bij bedrijven om baanmogelijkheden te scheppen.
- Voorkom nieuwe instroom in de bijstand vanuit WW, scholen (voortijdig schoolverlaters) en krimpberoepen (Van-Werk-naar-Werk voor kwetsbare werkenden door omscholing).
- Faciliteer andere participatievormen zoals vrijwilligerswerk, mantelzorg, beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding voor de groep zonder kansen op regulier werk.
- Maak werken lonend, ook part-time werk omdat het een mooie stap is op de participatieladder

Vervolgstappen arbeidsmarkt en re-integratie
Specifiek voor de nieuwe dienstverleningsovereenkomst (DVO) met het WerkBedrijf wordt een regionale nota Arbeidsmarkt en Re-integratie gemaakt. Dit is noodzakelijk als kaderstelling voor de kerntaak van het WerkBedrijf namelijk bemiddeling van bijstandsgerechtigden. Daarbij horen alle genoemde investeringen in kandidaten en werkgevers. Deze regionale nota wordt voor de zomer van 2019 aangeboden aan alle betrokken raden.
Uit het Panteia rapport blijkt echter dat we breder in actie kunnen komen:
1. Investeren in het voorkomen van instroom in de bijstand.
2. De participatie vergroten van inwoners waarvoor de stap naar betaalde arbeid (nog) te groot is.
3. Het faciliteren van een Leven-Lang-Leren voor kwetsbare werkenden.
4. Het lonend maken van (part-time) werk (hierbij is het rijksbeleid erg bepalend).

Dit zijn taken die niet alleen landen bij het WerkBedrijf maar ook bij de afdelingen Inkomen, UWV, onderwijsinstellingen, zorginstellingen, ondernemers enz. Regionaal ontmoeten de wethouders Werk & Inkomen elkaar op een portefeuillehoudersoverleg Werk & Inkomen om ook deze handelingsperspectieven te onderzoeken en op te nemen in de nota Arbeidsmarkt en Re-integratie.

C. Arbeidsmarkt en onderwijs

Highlights handelingsperspectieven arbeidsmarkt en onderwijs
- Faciliteer een Leven Lang Leren voor duurzame inzetbaarheid van de inwoners (van krimpberoep naar kansberoep, niet pas starten als het crisis is)
- Trek-in-de-schoorsteen: vervul vacatures door het omscholen van bestaand personeel, waardoor er kansen ontstaan voor nieuwe instroom o.a. uitkeringsgerechtigden.
- Faciliteer samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven en bindt studenten aan de regio
- Leidt zoveel mogelijk studenten naar de relevante sectoren en kansberoepen (studiekeuze)
- Versterk het curriculum van VMBO, MBO en HBO passend bij de economische regiostructuur
- Zorg voor voldoende docenten in basisonderwijs, techniek en ICT
- IT-competenties inbouwen in elk curriculum: is voor elke student nuttig

Vervolgstappen arbeidsmarkt en onderwijs
Hoewel de handelingsperspectieven logisch zijn moet hier wel vermeld worden dat er slechts beperkte capaciteit is bij de gemeenten op dit thema, er is geen werkorganisatie

zoals het WerkBedrijf, en onze invloed op het onderwijscurriculum is beperkt. Prioriteiten stellen is hier dus van belang.

1. Een start wordt gemaakt door met het ROC/AOC Nijmegen in overleg te gaan omdat de MBO-ers vooral aangewezen zijn op werk in de regio en de vraag naar MBO3 en 4 en MBO + groot is. Centraal staat de vraag waar de gemeente het ROC/AOC kan ondersteunen zodat studenten soepel uitstromen naar de werkgevers in de regio?
2. In de contacten met de andere onderwijsinstellingen zoals primair- en voortgezet Onderwijs, HAN en Radboud vormen de handelingsperspectieven een gespreksleidraad om tot gezamenlijke acties te komen op het gebied van slimme studiekeuze en binden van studenten aan de regio.

Deze zaken worden besproken op het regionale portefeuillehouders overleg Onderwijs.

Verbinding tussen de drie thema's

Onderwijs (opleidingen en scholing) vormt de verbindende schakel tussen de thema's economie en re-integratie. Met scholing kan een werkgever zijn personele krapte oplossen, met scholing kunnen we bijstandsgerechtigden geschikt maken voor een baan, met scholing kunnen we kwetsbare werkenden ondersteunen om Van-Werk-Naar-Werk te komen, met scholing kunnen inwoners investeren in hun inzetbaarheid. Om de verbinding tussen de thema's te behouden zoeken de wethouders met deze thema's in hun portefeuille periodiek onderling afstemming. Het rapport vormt een leidraad voor verdere vervolgstappen per thema.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

Panteia
Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Naar een krachtige arbeidsmarkt voor het Rijk van Nijmegen

Arbeidsmarktanalyse en mogelijke handelingsperspectieven

Zoetermeer, februari 2019

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Voorwoord

De spanning op de arbeidsmarkt van het Rijk van Nijmegen is groot. Aan de ene kant zijn er moeilijk vervulbare vacatures, aan de andere kant is het bestand werkloze werkzoekenden afgeroomd. Dit vraagt om een aanpak vanuit de drie perspectieven van het arbeidsmarktbeleid: sociaal beleid, economisch beleid en onderwijsbeleid. Om te garanderen dat de regio ook op de langere termijn economisch en sociaal gezond (en duurzaam) blijft, is het hierbij nodig niet alleen naar de korte en middellange termijn te kijken, maar het arbeidsmarktbeleid bestendig te maken voor de langere termijn.

De regio Rijk van Nijmegen heeft Panteia gevraagd om een analyse van de arbeidsmarkt te maken en op basis daarvan mogelijke handelingsperspectieven voor het arbeidsmarktbeleid te beschrijven. Het resultaat van deze analyse van arbeidsmarkt en het arbeidsmarktbeleid staat in dit rapport.

Duidelijk moge zijn dat dit geen evaluatie is van het huidige arbeidsmarktbeleid. Er is vooral gekeken maar de arbeidsmarkt van de toekomst en wat daaruit is af te leiden over welke perspectieven er voor de regio bestaan om het arbeidsmarktbeleid vorm te geven. We zeggen dus niet wat er nu succesvol is. Ook kan het voorkomen dat op het gebied van bepaalde handelingsperspectieven al acties zijn geïnitieerd. Omdat wij geen volledig overzicht hebben van wat er in de regio op het gebied van arbeidsmarktbeleid speelt, kan dit gebeuren. Onze analyse bevestigt vervolgens wel het belang van deze acties en zegt iets over het mate waarin deze in de toekomst moeten worden gecontinueerd of ook elders moeten worden opgepakt.

De analyse is gebaseerd op een uitgebreide desk research en interviews met 40 sleutelinformanten. Tijdens het proces was sprake van regelmatige reflectie met vertegenwoordigers van de betrokken gemeenten.

De uitvoering van het project was in handen van Tom Geijsen, Peter de Klaver, Sytske Valk en ondergetekenden.

Ton Geerts en Douwe Grijpstra
Resp. directeur en manager arbeidsmarktonderzoek Panteia

MANAGEMENTSAMENVATTING

Panteia heeft in opdracht van de regio Rijk van Nijmegen een arbeidsmarktanalyse uitgevoerd. Doelstelling was de resultaten van de analyse te vertalen naar mogelijke handelingsperspectieven vanuit de regiogemeenten. Het kan zijn dat het huidige beleid al inspeelt op de hieronder te noemen handelingsperspectieven, in dat geval kan de analyse tot de conclusie leiden dat het volume van dergelijke activiteiten moet veranderen of dat er andere accenten moeten worden gelegd.

Factoren van invloed op de arbeidsmarkt

- De regio Rijk van Nijmegen kent een rijke verscheidenheid aan gemeentelijk, regionaal, sectoraal en provinciaal economisch- en arbeidsmarktbeleid.
- De bevolking van de regio en dan met name van de gemeente Nijmegen groeit.
- De regionale economie groeit, al is het groeitempo enigszins aan het vertragen. Niet iedereen profiteert van de aantrekkende economie, vooral banen aan de onderkant van het middensegment dreigen te verdwijnen. Dit vergroot de baanpolarisatie en het risico op segregatie.
- Digitalisering en robotisering zijn van invloed op de arbeidsmarkt. Die ontwikkeling gaat minder hard dan eerder verwacht en zou zelfs banengroei, ook voor de onderkant van de arbeidsmarkt, kunnen inhouden.
- De energietransitie zorgt voor banengroei.
- Toenemende knelpunten met de bereikbaarheid van de regio kunnen een negatieve invloed hebben op de economische ontwikkeling en de bereikbaarheid van de werkplek voor de werknemer.

Vraag op de arbeidsmarkt

- De regio Nijmegen kent in vergelijking met benchmarkregio's een eenzijdige sectorstructuur met een oververtegenwoordiging van zorg en onderwijs.
- Het aantal banen in de regio groeide in 2018 minder snel dan landelijk. Bijna alle sectoren, behalve de overheid, laten groei zien.
- Voor de komende jaren wordt wel een sterkere groei verwacht.
- De regio kent relatief veel vacatures voor technische functies. Ook chauffeurs zijn veelgevraagd.
- Het middelbaar opgeleide arbeidsaanbod en inwoners zonder startkwalificatie zijn vooral aangewezen op de werkgelegenheid binnen de regio.

Aanbod op de arbeidsmarkt

- De regio kent relatief veel mensen met een opleiding in het hoger onderwijs.
- Er wordt een groei van de beroepsbevolking voorspeld. Die is mede erop gebaseerd dat afgestudeerden in de regio blijven wonen. Daarvoor moeten er vervolgens wel de banen en woningen voorhanden zijn.
- Het aantal bijstandsgerechtigden is aan het dalen. Twee op de drie bijstandsgerechtigden heeft geen startkwalificatie. Steeds meer blijft een groep over met een flinke afstand tot de arbeidsmarkt.
- Binnen de uitstroom van het mbo is een beweging te zien naar de hogere niveaus en naar de beroepsopleidende leerweg. Op termijn zal de uitstroom uit het mbo afnemen.

- Er wordt een groei van de beroepsbevolking voorspeld. Die is mede erop gebaseerd dat afgestudeerden in de regio blijven wonen. Daarvoor moeten dan wel de banen en woningen voorhanden zijn.

Discrepanties op de arbeidsmarkt

- De arbeidsmarkt is en blijft krap voor veel technische beroepen. Het door werkgevers gevraagde niveau stijgt steeds vaker door naar mbo-plus.
- De krapte in de zorg neemt toe. Met name verpleegkundigen en verzorgenden en specialistische opgeleiden zijn schaars. Die willen vervolgens ook liever werken in een ziekenhuis dan in de verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT).
- In de zorg neemt de klinische oriëntatie af. Extramuraal en preventie wordt belangrijker. Dit maakt bijscholing nodig.
- Zorgpersoneel met een multiculturele achtergrond is nodig, maar moeilijk te vinden. Dit geldt ook voor politieagenten.
- Tekorten in het onderwijs nemen toe. Dit betreft met name het basisonderwijs en techniekdocenten.
- In de logistiek is er tekort aan chauffeurs, specialisten en managers.
- De horeca kent tekorten aan koks en gastvrouwen/-heren.
- De bouw kent groeiende tekorten aan technisch opgeleiden. Dit geldt door de energietransitie nog in sterkere mate voor de installatiebranche.
- De Nijmeegse ICT-sector heeft een dynamisch karakter, veel start-ups. De tekorten aan ICT'ers stijgen snel. Dit komt door de digitalisering/ robotisering, door achterstallig onderhoud aan verouderde systemen en doordat meer maatregelen nodig zijn op het gebied van cyber security. Er komen te weinig ICT-ers van de opleidingen. En binnen die groep afgestudeerden is de groep met "harde" ICT-kennis (kennis van hardware en programmatuur) ook nog eens relatief klein. ICT-vaardigheden worden overigens ook steeds belangrijker voor andere medewerkers dan ICT-ers.
- Meer in het algemeen neemt de vraag naar hbo-specialisten toe. Er is een toenemende vraag naar hoger opgeleiden. Die moeten een t-shaped profiel hebben: naast vakinhoudelijke en digitale kennis ook sociale vaardigheden.
- Van de gediplomeerde schoolverlaters komen eigenlijk alleen jongeren zonder startkwalificatie (betreft ook VMBO en MBO-1 opleidingen) en kunststudenten moeilijk aan het werk.
- Een deel van de werkzoekenden heeft een taalachterstand. Aanpak van laaggeletterdheid blijft essentieel.
- Als inburgering niet lukt hebben vluchtelingen een aanzienlijke schuld, die de re-integratie verder bemoeilijkt.
- De armoedeval en in combinatie daarmee het feit dat een parttime baan vaak voor werkzoekenden de enige optie is, zorgt voor werkende armen.
- Werknemers wisselen gemakkelijk van baan als er een hoger salaris wordt aangeboden.
- Migranten hebben te maken met arbeidsmarktdiscriminatie.
- Uitzendbureaus trekken naar bedrijventerreinen omdat steeds vaker sprake is van virtuele matching. Dit bemoeilijkt het zoekgedrag van werkloze werkzoekenden.
- Zorg (en dan met name de ouderenzorg) en het onderwijs hebben te maken met een imagoprobleem van vies of zwaar werk, lage salarissen en hoge werkdruk waardoor minder jongeren voor deze sectoren kiezen dan er nodig zijn.

Handelingsperspectieven

Kansrijk arbeidsmarktbeleid heeft raakvlakken met economisch, sociaal en onderwijsbeleid. Hieronder volgen een aantal handelingsperspectieven voor de gemeenten van de regio Rijk van Nijmegen. Op diverse sporen lopen al activiteiten van de regio of van afzonderlijke gemeenten. Er zal een keuze moeten worden gemaakt in welke sporen de regiogemeenten een stevigere rol willen pakken en of dat in regioverband, lokaal of met een aantal gemeenten samen wordt opgepakt.

In hoofdstuk 7 staan de handelingsperspectieven uitgebreider beschreven.

Arbeidsmarkt en economie

- Stimulering van de onderscheidende sectoren van de regio: health, health-tech[1], semicon[2]. Dit kan gebruikt worden voor branding van de regio. Continuïteit en consistentie van economisch beleid is belangrijk. Niet telkens van speerpuntsectoren wisselen.
- Stimulering van sectoren met werkgelegenheidsperspectieven: naast health, health tech, semicon ook leisure & welness, vervoer en logistiek. Ook energie waaronder installatie en op termijn circulaire economie.
- In deze sectoren human capital agenda's opstellen waarvan de Ondernemers eigenaar zijn, Onderwijs randvoorwaardelijk betrokken en de gemeenten faciliterend.
- Vervulling van vacatures voor bedrijven door goede samenwerking tussen kennis van (uitbreidende) ondernemers van EZ enerzijds en kennis van bestaande personele vraag van UWV en WerkBedrijf anderzijds. Daardoor meer zicht op moeilijk vervulbare vacatures, onder andere in speerpuntsectoren (energietransitie, high-tech).
- Ook op andere punten aansluiten op de behoefte van het bedrijfsleven aan meer contact met de gemeente. Zorg voor een lange-termijn relatie. Op termijn kun je één ondernemersservicepunt inrichten.
- Stimuleren van ondernemerschap: starters en zzp'ers.
- Stimuleren van doorstroom binnen bedrijven: als werkenden moeilijk vervulbare vacatures invullen, ontstaat mogelijk werkgelegenheid voor werkzoekenden.
- Aantrekkelijk zijn voor innovatieve bedrijven en schaarse kenniswerkers door een gunstig vestigings-, woon- en leefklimaat te creëren.

Arbeidsmarkt en re-integratie

- Doortrekken van de activiteiten van het WerkBedrijf en UWV en daarin rekening houden met een lastiger doelgroep dan voorheen. Er is intensieve dienstverlening nodig gecombineerd met kansen en openingen bij ondernemers en instellingen. Investeer in mensen met de met de juiste mix aan instrumenten.

[1] Technologie-intensieve bedrijven en kennisinstellingen in onder meer de medische technologie, (bio)farmacie en regeneratieve geneeskunde voor zowel humane als veterinaire toepassingen. Thema's als personalised medicine, digital health, diagnostiek en care/cure zijn sterk ontwikkeld in Nijmegen. Voorbeelden van bedrijven in dit cluster zijn Synthon, Mercachem, Bioprodict, No-viogendix, AAP Bio Implant EMCM BV, Numico en Danone.

[2] De semiconductor-industrie is de halfgeleiderindustrie. De regio Arnhem Nijmegen telt een behoorlijk aantal semiconductorbedrijven. De bedrijven zijn geclusterd in een netwerk dat heel Nederland bestrijkt: Business Cluster Semiconductors (BCS). Als één van de grootste investeerders van Nederland heeft NXP een leidende rol op het gebied van halfgeleiders en technologie. Voorbeelden van bedrijven in dit cluster zijn NXP, Ampleon, Nexperia, EPR, Sencio en PinkRF.

- Dit betekent ook naast persoonlijke dienstverlening ook digitale middelen moeten worden ingezet.
- Registratiesystemen moeten zoveel mogelijk worden geïntegreerd.
- Werken moet lonen: zet ook in op parttime werk, zorg dat het loont door werkkosten te vergoeden, verrekening inkomsten te vereenvoudigen, mensen te begeleiden etc..
- Investeren in vrijwilligerswerk en mantelzorg. Opties voor beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding openhouden.
- Scholing van uitkeringsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking die schoolbaar zijn. Bij groep die leerbaar is inzetten op meer informele trajecten.
- Nieuwe instroom voorkomen door een aanbod voor –eind-WW-ers, voortijdig schoolverlaters, VSO-PRO leerlingen en andere mogelijke instromers in de bijstand.
- Traceren van extra werkgelegenheid voor werklozen bij bedrijven: latente vacatures, re-design, intrinsiek gemotiveerd sociaal ondernemerschap, job carving, social return, e.d.
- Van Werk Naar Werk: traceren van (krimp)sectoren en bedrijven met reorganisaties op komst en daar bemiddeling organiseren. Dit betreft vooral veel administratief personeel op niveau 2 of 3.

Arbeidsmarkt en onderwijs

- Aanpak van het lerarentekort, in het bijzonder voor de techniek, ICT en basisonderwijs.
- Opleiden van talenten voor beroepen in de economische groeisectoren en de moeilijk vervulbare vraag. Ook voor zij-instromers.
- Investeren in het onderwijs, o.a. in vernieuwing van het curriculum passend bij regio-structuur (macrodoelmatigheid).
- Boeien en binden van afgestudeerden aan de regio door oriëntatie bij lokale ondernemers (stages, bedrijfsbezoeken, beroepenoriëntatie).
- Toeleiden van studenten naar groeisectoren door voorlichting. Zorg dragen voor een bewuste studiekeuze.
- Moeilijk vervulbare vraag op specifieke beroepen in kaart brengen en werven van studenten.
- Versterking van de samenwerking tussen (beroeps)onderwijs en bedrijfsleven.
- Duurzame inzetbaarheid van de beroepsbevolking door te investeren in Een-Levenlang-Leren. Dit kan bijvoorbeeld door voorlichting over (om)scholingsmogelijkheden, subsidiëring van scholingsmogelijkheden en meester-gezel trajecten. Richt je op de bedreigde krimpberoepen en wacht niet tot het weer crisis is.

Kern van het arbeidsmarktbeleid is zorgen voor **trek in de schoorsteen bij werkgevers**:

- Goed opgeleide werkenden en recent afgestudeerden met schaarse kennis en vaardigheden kunnen moeilijk vervulbare vacatures vervullen. Die moeilijk vervulbare vacatures zijn er zowel in de speerpuntsectoren (vaak in verband met uitbreiding van werkgelegenheid) als in andere sectoren (vaak in verband met vervanging van vertrekkend personeel).
- De arbeidsplaatsen die vrij komen als werkenden overstappen naar andere banen kunnen op hun beurt weer vervuld worden door andere werkenden en nieuwe schoolverlaters door ze de juiste scholing en begeleiding te geven.

- Uiteindelijk komen er banen (of tot banen te combineren taken) beschikbaar voor werkzoekende uitkeringsgerechtigden of jongeren zonderstartkwalificatie-niveau niet kunnen halen.

Scholing is een cruciale factor voor de trek in de schoorsteen. Scholing maakt het voor iedereen mogelijk om een stap te zetten.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting

Inhoudsopgave **9**

1 Achtergrond en opzet van de analyse **11**
1.1 Waarom een analyse van arbeidsmarkt(beleid)? 11
1.2 Opdracht: analyse en advies over handelingsperspectieven 12
1.3 Aanpak en inhoud van dit rapport 13

2 Ontwikkelingen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt **15**
2.1 Ontwikkelingen in de macro-omgeving 15
2.2 Vraag op de arbeidsmarkt 22
2.3 Aanbod op de arbeidsmarkt 29
2.4 Samenvatting 34

3 Toekomstige discrepanties op de arbeidsmarkt **36**
3.1 Ontwikkeling van kwantitatieve arbeidsmarktdiscrepanties 36
3.2 Ontwikkeling van kwalitatieve arbeidsmarktdiscrepanties 40
3.3 Ontwikkeling van intransparanties op de arbeidsmarkt 43
3.4 Samenvatting 44

4 De economie als motor voor de arbeidsmarkt **46**
4.1 Stimuleren van de vraagzijde van de arbeidsmarkt 46
4.2 Keuze van de sectoren met kansen voor de werkgelegenheid 49
4.3 Samenvatting 54

5 Kansen voor uitkeringsgerechtigden **565**
5.1 Een grote en urgente uitdaging 56
5.2 WerkBedrijf en UWV als actoren in de werkloosheidsbestrijding 56
5.3 Opleiden, in samenwerking met sectoren 58
5.4 Investeren in georganiseerd, ondersteund en gesubsidieerd werk? 61
5.5 Extra werkgelegenheid voor werklozen bij bedrijven 62
5.6 Preventief of curatief? 65
5.7 Samenvatting 66

6 Onderwijs: meer bemoeienis met de arbeidsmarkt **68**
6.1 Het belang van het onderwijs voor de trek in de schoorsteen 68
6.2 Aanpak van het tekort aan docenten en praktijkbegeleiders 69
6.3 Investeren in het onderwijs 70
6.4 Boeien en binden van afgestudeerden 71
6.5 Meer studenten voor economische groeisectoren 72
6.6 Meer uitstroom voor moeilijk vervulbare vraag 74
6.7 Versterking van de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven 77
6.8 Levenlang ontwikkelen door werkenden 79

6.9 Samenvatting 80

7 Conclusie: hoofdlijnen van arbeidsmarkt-beleid 83
7.1 Ontwikkeling van vraag en aanbod 83
7.2 Handelingsperspectieven 84

1 Achtergrond en opzet van de analyse

1.1 Waarom een analyse van arbeidsmarkt(beleid)?

Net als elders neemt de spanning op de arbeidsmarkt in de regio Rijk van Nijmegen toe. Aan de ene kant worden vacatures steeds moeilijker vervulbaar. Aan de andere kant is er een groep met een afstand tot de arbeidsmarkt die erg moeilijk aan het werk te helpen is. Dit zijn aanleidingen voor een analytische visie op de arbeidsmarkt en het arbeidsmarktbeleid. De regio Rijk van Nijmegen heeft Panteia om een dergelijke visie gevraagd. Deze visie strekt zich in eerste instantie uit tot de komende 4-5 jaar. Waar nodig gaat de blik ook uit naar ontwikkelingen die over deze periode heen gaan.

Het arbeidsmarktbeleid bevindt zich op het snijvlak van economisch-, sociaal- en onderwijsbeleid. De economie vraagt om een aantrekkelijk vestigingsklimaat met voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten. Werkzoekenden moeten zo kort mogelijk uitkeringsafhankelijk zijn en gere-integreerd worden op de arbeidsmarkt. En het onderwijs moet opleiden voor diploma's met een maatschappelijke inhoud én een arbeidsmarktperspectief.

De groei van het aantal moeilijk vervulbare vacatures vormt op dit moment een bedreiging voor de verdere ontwikkeling van de economie. Er is voldoende gekwalificeerd arbeidsaanbod noodzakelijk. Dit geldt vooral voor de sectoren waarop de regionale economie zich onderscheidt en profileert. Het geldt ook voor sectoren die relevant zijn voor andere ambities van de regio, zoals de installatiesector voor de duurzaamheidsambities op energiegebied. Het onderwijs moet op de langere termijn zorg dragen voor dat passende arbeidsaanbod.

Het onderwijsbeleid heeft op het gebied van de arbeidsmarkt in eerste instantie vooral te maken met de instellingen voor beroepsonderwijs (MBO en HBO). Die moeten voldoende geschoolde arbeidskrachten leveren. Die opgave is echter niet alleen vanuit het initieel onderwijs met studenten waar te maken. De aandacht moet steeds meer uitgaan naar Een-Levenlang-Leren, van werknemers én werkzoekenden. Hiermee wordt ook een brug geslagen tussen de economische noodzaak van voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten en de sociale noodzaak van een florerende beroepsbevolking. Een basisconditie voor het laatste is daarbij ook bestrijding van laaggeletterdheid.

Verder bevat het arbeidsmarktbeleid ook het re-integratiebeleid. Dit krijgt regionaal vorm in het WerkBedrijf en het UWV. We onderzoeken de raakvlakken tussen re-integratiebeleid aan de ene kant en economisch en onderwijsbeleid aan de andere kant. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het toeleiden van werkzoekenden naar kansberoepen zoals horeca en zorg. En ook over job carving waarmee moeilijk vervulbare vacatures deels worden opgelost door inzet van mensen met een afstand tot de huidige arbeidsmarkt.

1.2 Opdracht: analyse en advies over handelingsperspectieven

Het is nodig een bestendig strategisch arbeidsmarktbeleid te ontwikkelen voor de regio Rijk van Nijmegen. Vanuit dit oogpunt heeft Panteia de opdracht gekregen om de volgende vragen te beantwoorden:

1. *Wat is de verwachte ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van arbeid en de match daartussen (arbeidsmarktanalyse)?*
2. *Welke mogelijke handelingsperspectieven (relevante en kansrijke interventiemogelijkheden) hebben de gemeenten in de regio Rijk van Nijmegen voor respectievelijk vergroting en versterking van de werkgelegenheid (investeringen in het werkgeversklimaat en vervulling van vacatures), vraaggerichte toeleiding van werkzoekenden naar de arbeidsmarkt (vanuit het WerkBedrijf en anderszins) en stimuleren van arbeidsmarktgericht onderwijs, arbeidsmarktgerichte scholing en levenlang ontwikkelen (versterken van de link tussen onderwijs en arbeidsmarkt)?*

De analyse en de handelingsperspectieven betreffen hierbij de middellange (2018-2022) en de langere termijn (doorkijk tot 2030). Verder gaat het vooral om de specifieke positie van de regio Rijk van Nijmegen en soms specifiek de gemeente Nijmegen, ook omdat cijfers en onderzoeken niet altijd op regio niveau beschikbaar zijn. De arbeidsmarkt houdt niet op bij de regiogrens. Daarom, richt Panteia de blik ook op de omringende regio's: het zuidelijke deel en het midden van de provincie Gelderland, Noordoost-Brabant en Noord-Limburg en zo mogelijk op het aangrenzende deel van Duitsland.

Bij de vraag naar een arbeidsmarktanalyse gaat het om de volgende aspecten:

- *Macro-omgevingsfactoren met een substantiële invloed op de arbeidsmarkt*
- *Toekomstige uitbreidings- en vervangingsvraag*
- *Toekomstig arbeidsaanbod: dynamiek van vergrijzing, ver- en ontgroening, verkleuring, pendel, inkomende en uitgaande arbeidsmigratie, etc.*
- *Huidige en toekomstige match tussen vraag en aanbod:*
    - *Kwantitatieve discrepanties: tekorten en overschotten aan vraag en aanbod),*
    - *Kwalitatieve discrepanties: mate waarin eisen van werkgevers aan werkenden aansluiten op aangeboden competenties en mate waarin eisen van werknemers aan arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden e.d. aansluiten op wat werkgevers te bieden hebben*
    - *Transparantie van de arbeidsmarkt: aansluiting van wervings- en zoekgedrag; imago van sectoren en functies bij werkzoekenden en van groepen werkzoekenden bij werkgevers.*

Bij de handelingsperspectieven gaat het om de volgende aspecten:

- *Perspectieven van maatregelen en interventies gericht op respectievelijk:*
  - *Stimuleren van de aard en omvang van de werkgelegenheid en vervulling van vacatures*
  - *Vraaggerichte arbeidstoeleiding*
  - *Verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt*
- *Aansluiting van deze maatregelen en interventies op de te verwachten discrepanties*

Dit rapport is hiermee geen evaluatie van het huidige arbeidsmarktbeleid en de verschillende activiteiten en projecten. Als het uitspraken bevat over toekomstig arbeidsmarktbeleid zeggen die niets over de omvang en waarde van huidige acties.

1.3 Aanpak en inhoud van dit rapport

Informatieverzameling

Het project kende de volgende methoden van informatieverzameling:

- *Desk research*. Er zijn veel bronnen beschikbaar over de huidige situatie op de arbeidsmarkt en toekomstige ontwikkelingen. In een aantal gevallen zijn deze bronnen wel minder goed toegespitst op de situatie in de regio Rijk van Nijmegen. We vertalen ze in dat geval naar gemeente en regio.
- *Expertinterviews*. Er hebben 22 interviews met 40 experts uit de regio plaats gehad op basis van een specifiek voor dit project ontwikkelde checklist.
- *Participatie in bijeenkomsten met terugkoppeling van resultaten*. Gedurende het project is sprake geweest van bijeenkomsten met ambtenaren en bestuurders waarin de resultaten zijn teruggekoppeld en besproken.

Analysemodel

De aanpak is gebaseerd op het model voor arbeidsmarktanalyse dat Panteia hierbij doorgaans hanteert. Dat bestaat uit drie deelmodellen:

- *Een zogenaamde PESTLE-analyse van politieke, economische, sociaal-maatschappelijke, technologische, juridische en omgevingsfactoren die van invloed zijn op de toekomst van de arbeidsmarkt.*
- *Een discrepantie-analyse gericht op de genoemde kwantitatieve en kwalitatieve discrepanties en intransparanties op de arbeidsmarkt.*
- *Een model van oplossingen op de arbeidsmarkt, gebaseerd op het door de provincie Noord-Brabant in 2002 ontwikkelde model van de 'Cirkel van Stimulus' of Arbeidsmarktradar.*

Inhoud van het rapport

Na dit hoofdstuk bevat dit rapport eerst een analyse van ontwikkelingen binnen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. In hoofdstuk 3 volgt een beschrijving van de huidige en verwachte discrepanties op de arbeidsmarkt. De daarop volgende drie hoofdstukken gaan achtereenvolgens in op handelingsperspectieven in de sfeer van vergroting en richting van de werkgelegenheid en betere vervulling van de arbeidsvraag (hoofdstuk 4), vraaggerichte toeleiding van werklozen (hoofdstuk 5) en versterking van de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs (hoofdstuk 6). De

nadruk ligt hierbij op wat er zou moeten gebeuren om toekomstige discrepanties op de arbeidsmarkt te bestrijden. Van het huidige arbeidsmarktbeleid en de lopende acties zijn wel voorbeelden opgenomen, maar omdat daar in het kader van dit onderzoek geen analyse van is uitgevoerd, is de opsomming hiervan niet volledig. Hoofdstuk 7 bevat conclusies die uit het voorgaande zijn te trekken over het gemeentelijk beleid en de mogelijke prioriteiten voor de komende perioden.

Bijlagenrapport

In het bijlagenrapport zijn opgenomen:

- *Overzicht van bestaand lokaal en regionaal beleid (bijlage 1)*
- *Overzicht van geraadpleegde bronnen (bijlage 2)*
- *Overzicht van geïnterviewde experts (bijlage 3)*
- *De voor de interviews gehanteerde checklist (bijlage 4)*

Een afzonderlijke bijlage beschrijft tafels waar ondernemers, onderwijs en overheid overleg plegen over arbeidsmarktbeleid.

2 Ontwikkelingen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

2.1 Ontwikkelingen in de macro-omgeving

De arbeidsmarkt in de regio Rijk van Nijmegen staat niet op zich. Een zogeheten PESTLE-analyse vormt een handvat om factoren van invloed op de arbeidsmarkt op adequate wijze in kaart te brengen. Het betreft de volgende soorten ontwikkelingen.

- *Politieke en beleidsmatige ontwikkelingen*
- *Economische ontwikkelingen*
- *Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen inclusief demografische ontwikkelingen*
- *Technologische ontwikkelingen en innovaties*
- *Juridische ontwikkelingen (Legal)*
- *Ontwikkelingen in milieu- en leefomgeving (Environment).*

Een eerste opmerking hierover is dat de onzekerheid over de lange(re) termijn groot is. Organisaties als UWV en CPB durven op dit moment in hun voorspellingen niet verder te gaan dan de eerste twee jaar. Eigenlijk lijken alleen voorspellingen over demografie en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen op de wat langere termijn een bepaalde mate van zekerheid te kennen.

Inventarisatie van beleid

Het vigerende arbeidsmarktbeleid voor de arbeidsmarktregio 'Werk is de uitkomst' heeft bijna uitsluitend betrekking op de activiteiten van het WerkBedrijf. Voor de economie en de arbeidsmarkt zijn onderstaande beleidsdocumenten ook van belang.

Bovenregionaal beleid

Provincie Gelderland
- *Beleidskader Economie 'Werken aan de economie van de toekomst' (2016-2020)*
- *Gelderse gebiedsopgave voor het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen*
- *Actieagenda voor Smart Industry 'BOOST'*
- *Denktank Arbeidsmarkt 2030*
- *Innovatietraject Gelderland Arbeidswijs*
- *Europese programma's (EFRO en INTERREG)*

The Economic Board (Arnhem – Nijmegen – Wageningen)
- *Strategisch plan (2016-2018)*

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen
- *Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie (2018-2022)*
- *Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen (2018-2019)*

Regionaal sectoraal beleid

Zorgsector in Zuid-, Midden- en West-Gelderland
- *Human Capital Agenda Werkgeversvereniging Zorg en Welzijn (WZW)*
- *Regionaal Actieplan Aanpak Tekorten (RAAT) Zuid-, Midden- en West-Gelderland*

Techniekpact Smart & Sustainable
- *Actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap*

Techniek- en logistieke sector in Rijk van Nijmegen
- *Projecten Regionaal investeringsfonds mbo (De Technische 2.0 en Beroepsonderwijs in Logistics Valley)*

Diverse nota's toerisme/recreatie/vrije tijd inclusief de opdracht van het RBT KAN

Gemeentelijk en regionaal beleid

Gemeente Nijmegen
- *Programma Economie en Werk*
- *Economische innovatieagenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen*
- *Plan van aanpak 'Versterken economische kracht Health & High Tech'*
- *Masterplan terugdringen bijstandstekort, waaronder Project Kansberoepen*
- *Plan van Aanpak Versterken Economische Kracht Health & High-Tech*

Overige gemeenten
- *Economische Visie gemeente Berg en Dal 2017-2021 Hier wordt gewerkt!*

Rijk van Nijmegen
- *Strategisch arbeidsmarktbeleid 'Werk is de uitkomst'*
- *Regionale Tafel Arbeidsmarkt Rijk van Nijmegen*

Relevant voor de Nijmeegse arbeidsmarkt is verder het in het Regeerakkoord 2017-2021[3] en de Rijksbegroting 2019[4] voorgenomen landelijk economisch-, sociaal- en onderwijsbeleid voor de komende kabinetsperiode. Onderstaande box vat de belangrijkste elementen daarvan samen.

Economisch beleid Regeerakkoord
- *Deals tussen Rijk en decentrale overheden om regionale kansen te benutten. Op te merken in dit verband is wel dat het landelijk economisch beleid an sich generiek en niet regio-specifiek is.[5] Dit terwijl stedelijke regio's steeds meer de motor van de economische groei zijn geworden.[6]*
- *Het topsectorenbeleid richt zich op de samenwerking tussen het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid. Dit beleid zal sterker worden gefocust op de economische kansen die de volgende drie grote maatschappelijke thema's bieden: 1) energietransitie/duurzaamheid, 2) landbouw/water/voedsel en 3) kwantum/hightech/ nano/fotonica.*

Sociaal beleid Regeerakkoord
- *Verlaging van de lasten op arbeid om werken aantrekkelijker te maken en afspraken met gemeenten om de armoedeval te voorkomen.*
- *Voor werkgevers aantrekkelijker maken mensen een vaste baan te geven in combinatie met versoepeling van het ontslagrecht en het minder flexibel maken van flexibele banen. Begin 2019 is de Wet arbeidsmarkt in balans (Wab) met een hierop*

[3] VVD, CDA, D66 en Christen Unie (2017). Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021.
[4] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/miljoenennota-en-rijksbegroting
[5] In het regeerakkoord wordt alleen vermeld dat de mainportstatus van de regio Eindhoven samen met de regio wordt uitgewerkt. Andere stedelijke regio's (waaronder Rijk van Nijmegen) worden niet expliciet genoemd.
[6] https://esb.nu/esb/20040996/nieuw-industriebeleid-is-actief-regionaal-economisch-beleid

gericht pakket maatregelen door de Tweede Kamer goedgekeurd. De sociale partners en de Raad van State hebben de nodige kritiek op dit pakket.

- *De in de Rijksbegroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid 2019 aangekondigde tweemaal € 35 miljoen voor regionale samenwerking in de arbeidsmarkt (tweemaal € 1 miljoen per regio).*
- *Het breed offensief om mensen met een beperking aan het werk te helpen, onder andere door vereenvoudiging van regels, werken lonend maken, meer investeren in matching en beschut werk.*

Onderwijsbeleid Regeerakkoord

- *Invoering van een facultatieve maatschappelijke diensttijd die een diplomasupplement oplevert. Dit schept kansen voor jongeren. Jongeren krijgen voorrang bij sollicitatie bij de overheid.*
- *Versterking van het techniekonderwijs op alle niveaus.*
- *Betere doorlopende leerlingen van vmbo naar mbo en mbo naar hbo.*
- *Versterking van het praktijkonderwijs en doorstroom naar mbo en de arbeidsmarkt.*
- *Er komen instrumenten om in te grijpen wanneer beroepsopleidingen onvoldoende opleiden voor de arbeidsmarkt.*
- *Tegengaan van de beperkende werking van de kwalificatiedossiers op het gebied van innovatie en regionale invulling van het onderwijsprogramma van mbo-opleidingen.*
- *Verhoging van de aantrekkelijkheid van de pabo en het lerarenberoep.*
- *Halvering van het collegegeld in het eerste jaar. Dit gold voorheen alleen voor de pabo, nu ook voor andere studies.*
- *Vergroting van de aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs voor internationale studenten.*
- *Individuele leerrekening voor iedereen met een startkwalificatie.*

Vermelding verdient ten slotte het Interbestuurlijk Programma (IBP). Met het IBP pakken het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen grote maatschappelijke opgaven gezamenlijk op. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. In het IBP staan negen maatschappelijke opgaven binnen drie domeinen (fysiek, sociaal en overkoepelend) centraal.[7]

Invloed van de economie

Ondernemersklimaat

Provincie Gelderland is begin juli 2018 door de EU uitgeroepen tot één van de meest ondernemende regio's van Europa. De provincie mag zich in 2019 European Entrepreneurial Region van het jaar noemen. Gelderland krijgt de prijs voor haar duurzame innovatieklimaat, de goede samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers en het grote aantal startups.[8] Gelderland is vierde in de regionale Innovatie Index van provincies in 2017. Dit is één plek hoger dan in 2014.[9]
Over de regio en de gemeente Nijmegen is minder informatie beschikbaar. Op het gebied van het aantal vestigingen per 1.000 inwoners van 15-64 jaar scoort de gemeenten Nijmegen met 118,8 in 2017 iets lager dan alle gemeenten met tussen de

[7] Het betreft de volgende opgaven: Fysiek: 1. Samen aan de slag voor het klimaat; 2. Toekomstbestendig wonen; 3. Regionale economie als versneller; 4. Naar een vitaal platteland: Sociaal: 5. Merkbaar beter in het sociaal domein; 6. Nederland en Migrant goed voorbereid; 7. Problematische schulden voorkomen en oplossen; Overkoepelend: 8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving; 9. Passende financiële verhoudingen; 10. Overkoepelende thema's, Zie: https://vng.nl/onderwerpenindex/bestuur/interbestuurlijk-programma
[8] https://www.gelderlander.nl/arnhem/prestigieuze-award-voor-gelderland-meest-ondernemend-van-europa~a958d3f6; https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/european-entrepreneurial-region.aspx?_sp=46344ca8-3f38-49c8-8377-7d6672d5d566.1533575141123
[9] [9] https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/20434/tabelleninnovatiekrachten-potentie2017perregio.pdf

100.000 en 300.000 inwoners.[10] Het percentage starters op het totaal aantal vestigingen lag in 2017 met 14% iets hoger dan dat voor vergelijkbare kennissteden.[11] Ranking Retail 2017 laat op basis van 33 indicatoren zien welke binnensteden het aantrekkelijkst zijn voor consumenten, retailers en beleggers. In 2017 neemt Nijmegen in de top tien van meest aantrekkelijke binnensteden een vijfde plaats in.[12] Uit deze cijfers lijkt de indruk te komen dat het ondernemersklimaat in de gemeenten Nijmegen noch bijzonder goed en noch bijzonder slecht is.

Economische ontwikkeling

De Nederlandse economie blijft zich gunstig ontwikkelen, maar de piek in economische groei lijkt achter ons te liggen. Naar verwachting van CPB bedraagt de economische groei 2,8% in 2018 en 2,6% in 2019.[13] Voor de periode 2018-2021 vlakt de groeiverwachting af naar 1,8%.[14] De afgelopen jaren lag de economische groei in COROP-gebied Arnhem/Nijmegen steeds lager dan landelijk. De verschillen zijn wel kleiner geworden.[15] Voor 2018 verwacht ING Economisch Bureau zelfs een iets sterkere groei dan landelijk.

Prognose regionaal economische groei

De prognose van ING voor de provincie Gelderland als geheel is 3,0%. Net als Veluwe en Rivierenland laat Arnhem-Nijmegen naar verwachting een groei boven de 3% zien, de Achterhoek blijft steken op 2,6%. Provinciaal zijn binnen het bedrijfsleven de stevig doorgroeiende industrie en bouw de belangrijkste trekkers. Een nieuwe groei-impuls komt van de verder oplevende zorgsector. Arnhem-Nijmegen profiteert vooral van de opleving van de zorg en de goed presterende zakelijke dienstverlening.[16]

Volgens de Conjunctuurenquête Nederland (COEN) zijn in het derde kwartaal van 2018 ondernemers in de provincie Gelderland iets optimistischer over het economisch klimaat voor de komende drie maanden dan landelijk.[17] Landelijk zijn vooral ondernemers in de bouw, de horeca, ICT en verhuur en overige zakelijke dienstverlening positief gestemd.[18]

Voor de periode na 2021 zijn geen exacte voorspellingen voorhanden. PBL en CPB verwachten wel dat landelijk de minder sterke bevolkingsgroei en de vergrijzing de economische groei gaan temperen. Die verschijnselen zijn in stedelijke regio's, waaronder Rijk van Nijmegen, juist veel minder aan de hand. Het is mogelijk dat in deze regio's juist de economie en daarmee de werkgelegenheid blijft groeien. Dat is ook nodig, want de beroepsbevolking zal er ook relatief sterk blijven toenemen.[19]

Invloed van sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen

Volgens de regionale bevolkingsprognose van PBL en CBS groeit de stad Nijmegen door van 173.700 in 2017 naar 209.400 inwoners in 2040. In de rest van de regio is

[10] Bron: LISA 2017.
[11] Bron: PWE-Gelderland 2017; zie ook hoofdstuk 4 voor een meer uitgebreide tabel.
[12] JLL (2017). Retail Ranking 2017. Insight in the quality of the Dutch high street retail market.
[13] CPB (2018). Macro Economische Verkenning (MEV) 2019.
[14] Een dergelijke afvlakking is inherent aan het verdisconteren in het CPB-model van de grotere onzekerheid op langere termijn; in werkelijkheid kan de economie nog enige tijd (hard) doorgroeien, maar er kan ook een tegenslag komen. Zie: CPB (2017). Actualisatie Middellangetermijnverkenning 2018-2021 (verwerking Regeerakkoord).
[15] CBS Statline.
[16] https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html
[17] CBS (2018). Conjunctuurenquête Nederland. Derde kwartaal 2018.
[18] CBS Statline. Er zijn geen cijfers per sector en regio beschikbaar.
[19] PBL en CPB (2015). Nederland in 2030-2050: twee referentiescenario's - Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving' (WLO) 2015.

sprake van een groei met hooguit 5.000 inwoners.[20] Naast bevolkingsgroei is sprake van verdergaande verkleuring[21] en verdunning van huishoudens. Net als andere stedelijke gebieden scoort Nijmegen relatief laag op vergrijzing en ontgroening. Wel wordt ook hier de beroepsbevolking gemiddeld ouder. Dit komt door het langer doorleren door jongeren en de stijgende AOW-leeftijd. Volgens de sleutelinformanten voor dit onderzoek is de stijging van de zorgvraag ook een erg belangrijk aspect van de vergrijzing. Dit vergroot ook de vraag naar zorgpersoneel in een regio waar al een relatief hoog percentage van de werkenden in de zorg werkzaam is.

Verdere trends zijn de stijgende arbeidsparticipatie van vrouwen en de 'decline of the middle class': en problemen van de middenklasse om de eindjes aan elkaar te knopen door flexibilisering van de arbeidsmarkt en minder beschikbare banen, vooral in het administratieve segment. Dit versterkt ook het effect van de sociale- en ruimtelijke segregatie, een verschijnsel dat zich, hoewel minder dan in de G4, ook in Nijmegen voordoet. [22]

In de interviews met sleutelinformanten werd aan een trend in het onderwijs gerefereerd. Ouders proberen steeds meer hun kinderen voor te sorteren op minimaal een hbo-opleiding. Daardoor gaan ze vaker naar de havo dan het vmbo. Vervolgens neemt ook de instroom in het mbo af. Dit speelt volgens de sleutelinformanten meer in Nijmegen dan in de randgemeenten.
Deze trend kan er volgens sleutelinformanten vervolgens toe leiden dat de tweedeling in het stedelijke gebied steeds groter wordt; hoogopgeleiden die "alles voor elkaar hebben" en de rijke(re) wijken bevolken en andere inwoners in minder aantrekkelijke wijken waar de drive naar hoger onderwijs ontbreekt.[23]

Invloed van de technologische ontwikkelingen

Verdere digitalisering en robotisering van het werk wordt door velen gezien als de belangrijkste bedreiging van de arbeidsmarkt. Dit geldt ook voor een aantal van de in het kader van dit onderzoek geïnterviewde sleutelinformanten.

Over de *mate* waarin banen verdwijnen, lopen de meningen sterk uiteen. Oxford-onderzoekers Carl Frey en Michael Osborne voorspelden in 2013 dat 47% van alle Amerikaanse banen grote kans liep te verdwijnen door digitalisering en robotisering. De OESO komt in 2018 tot veel minder alarmerende cijfers. In de geïndustrialiseerde landen loopt één op de zeven banen grote kans te verdwijnen. In Nederland gaat het om bijna één miljoen arbeidsplaatsen. Ons land behoort daarmee tot de acht meest 'robotbestendige' landen van de geïndustrialiseerde wereld.[24] Het World Economic Forum voorspelt zelfs dat, hoewel machines steeds meer taken van mensen overnemen, de toenemende robotisering de komende vijf jaar wereldwijd juist netto 58 miljoen banen zal creëren.[25] Misschien nog wel belangrijker dan winst en verlies

[20] CBS Statline. CBS Statline bevat geen cijfers voor Rijk van Nijmegen. Wel voor de regio Arnhem/Nijmegen. De totale verwachte bevolkingsgroei voor de regio Arnhem/Nijmegen minus die van de gemeente Arnhem is in absolute cijfers iets kleiner dan die van de gemeente Nijmegen.
[21] Ongeveer een kwart van de Nijmeegse bevolking heeft een achtergrond buiten Nederland, is zelf, of een van de ouders is, geboren in een ander land. Het percentage met een westerse achtergrond ligt al jaren rond de 12%, het aandeel niet-westers is in de jaren tot 2003 sterk gestegen, daarna een aantal jaar stabiel geweest maar neemt nu weer langzaam toe, tot 13%. Zie: Stadsmonitor 2016 – Thema bevolking.
[22] Net als in andere steden is in Nijmegen in toenemende mate sprake van fragmentatie en segmentatie en allerlei sociale scheidslijnen. Deze sociale scheidslijnen worden onder andere zichtbaar in de verdeling over de Nijmeegse wijken van het aantal uitkeringsgerechtigden (WW, bijstand en arbeidsongeschiktheid) en klanten van regelingen op het gebied van werk, inkomen, zorg en jeugd. Zie: Platform 31 (2018). De samenhangende opgaven voor Nijmegen in het komende decennium.
[23] Platform31 (2018).
[24] C. Frey en M. Osborne (2013). The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation?; OESO (2018). Putting faces to the jobs at risk of automation. Policy brief on the future of Work.
[25] World Economic Forum (2018). The Future of Jobs 2018.

aan banen is dat over de hele line de inhoud van functies en de voor functies vereiste competenties veranderen.

De meningen verschillen ook over de *snelheid* van de robotisering. De ene groep wetenschappers ziet al binnen vijf jaar de arbeidsmarkt totaal veranderen, de andere denkt dat het nog wel enkele decennia zou kunnen duren voordat het echt op grote schaal banen kost of verandert. Ter herinnering: de digitalisering heeft ook minder snel toegeslagen dan ooit werd verwacht. Toepassing van blockchain verloopt ook veel trager. Ook verandert werkgelegenheid. Zo gaan door de opkomst van de e-commerce fysieke winkels en de laatste tijd steeds meer verschijnende fysieke filialen van webwinkels zich bijvoorbeeld meer richten op service en beleving in de winkel.[26] Verder kan robotisering ook juist kansen bieden. Met assistentie van zogenaamde "cobots" en exoskeletten is mogelijk juist werk te creëren voor mensen die nu aan de zijlijn staan. Ook verlagen robots de arbeidskosten waardoor het mogelijk is om werk uit lage lonenlanden terug te halen naar Nederland (reshoring).[27] Ten slotte moet worden opgemerkt dat de 'digitale revolutie' deels al heeft plaatsgevonden, zoals digitalisering in de financiële en zakelijke dienstverlening en bij de overheid en robotisering in de industrie en logistiek. Daar is ook al sprake geweest van forse effecten op de omvang en samenstelling van de werkgelegenheid.

Digitalisering en automatisering kunnen ook effect hebben op de arbeidsomstandigheden. Dat effect kan, afhankelijk van het specifieke beroep, zowel minder zwaar werk, veiliger werk en meer autonomie in het werk als eentoniger werk zijn.[28]

Relevant is verder de opkomst van digitale platforms als Uber, Helpling en Werkspot die vraag en aanbod van tijdelijk werk matchen. Door het gebruik van dergelijke platforms zijn vraag en aanbod sneller, goedkoper en op grotere schaal dan voorheen bij elkaar te brengen zonder dat daarvoor een fysieke locatie en veel overhead nodig zijn.[29] Het probleem is dat het voor de werknemers de werkzekerheid aantast en daarmee de segregatie tussen werknemers met vaste contracten en flexwerkers verder vergroot. Er lijkt zelfs sprake van een driedeling waarbij platformwerk met regulier tijdelijk- en flexwerk concurreert.[30] ING heeft op basis van de complexiteit van de technologische innovatie en het aanpassingsvermogen van de provincies een regionale Innovatie Index samengesteld. Provincie Gelderland neemt in deze matrix (voor beide indicatoren) een middenpositie in.[31] Gezien de sectorstructuur van Rijk van Nijmegen met accent op zorg en onderwijs zal dit voor de regio ook kunnen gelden, omdat het menselijk contact een groot deel van het werk uitmaakt. Daardoor zullen de effecten van robotisering en automatisering gedempt worden.

[26] https://www.volkskrant.nl/economie/online-en-offline-winkelen-lopen-steeds-vaker-in-elkaar-over-en-dat-ten-gunste-van-de-fysieke-winkel~b3630f6b.
[27] In de periode 2014-2016 verplaatste zes procent van de bedrijven met meer dan 50 werknemers in Nederland bedrijfsactiviteiten naar het buitenland. Met de verplaatsingen waren meer dan 30 duizend banen gemoeid. Eén procent van de bedrijven haalde eerder verhuisde activiteiten weer terug naar Nederland. Zie: CBS (2018). Internationaliseringsmonitor 2018 Q2
[28] Eurofound (2018). Future of manufacturing. New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for job quality.
[29] ABU (2018). Wat is de impact van platformwerk? ABU Whitepaper. Zie verder de analyse van platformarbeid in: European Commission (2018). Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018.
[30] Volkskrant 4 januari 2019, "Maak waarde van werk belangrijker dan de prijs ervan", een interview met directeur Jurriën Koops van uitzendkoepel ABU.
[31] ING Economisch Bureau (2015). ING Innovatie Index. Nederland klaar voor verandering?

Invloed van wet- en regelgeving

In het Regeerakkoord[32] zijn onder meer wijzigingen van de WWZ, DBA (vervalt; er komt een nieuwe wet om schijnzelfstandigheid tegen te gaan) en de Wulbz (terugbrengen van de loondoorbetalingsplicht bij ziekte) aangekondigd. Hiervoor is ook al de nieuwe Wet Arbeidsmarkt in Balans genoemd; daarin wordt onder andere payrollen bemoeilijkt. Opgeteld lijkt het erop dat dit de kans vergroot om, vooral bij het mkb, uitkeringsgerechtigden te laten instromen.

Invloed van ontwikkelingen in milieu en leefomgeving

De energietransitie in ons land zal in het kader van het lopende Energieakkoord[33] en het toekomstige Klimaatakkoord[34] de komende jaren steeds meer gestalte krijgen. Zeker is dat voldoende en goed opgeleid technisch personeel een kritieke succesfactor vormt voor het realiseren van de klimaatdoelen. Vanuit de vijf sectortafels is een eerste inschatting gemaakt van wat de impact van hun maatregelen is op de arbeidsmarkt en de scholingsbehoefte. De landelijke taakgroep Arbeidsmarkt en Scholing werkt op basis daarvan samen met de sectortafels een aantal maatregelenpakketten uit. Die zijn gericht op het tijdig beschikken over voldoende, gekwalificeerde arbeidskrachten en het op een sociaal verantwoorde manier opvangen van verlies aan arbeidsplaatsen in de fossiele energiesector.[35]

Het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen heeft haar duurzaamheidsambitie vastgelegd in het icoonprogramma Slimme Duurzaamheid. Het opwekken van hernieuwbare energie heeft een meer decentraal karakter dan bij conventionele energie. Energiebesparing en de overgang naar andere duurzamere energiebronnen leidt tot extra werkzaamheden in de gebouwde omgeving. Hierdoor zal het aantal banen in de sector hernieuwbare energie en energiebesparing ook in het Nijmeegse stijgen. Het tempo hiervan is nog onzeker. In absolute zin gaat het om een naar verhouding kleine sector, waarin ook nog eens een arbeidsmarktknelpunt speelt, want de benodigde monteurs zijn schaars en er worden er ook niet veel opgeleid.[36] Er zijn dus kansen in deze sector, zij het beperkt.[37]

De wegen in Nederland slibben dicht. De verwachting in de meest recente trendprognose van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid is dat in de jaren 2018-2023 het totale wegverkeer in ons land met 8,5% toeneemt en op het hoofdwegennet met 10,7%.[38] Daarmee stijgt ook de filedruk sterk. Vooral wegen, kruispunten en rotondes in de steden gaan vastlopen. In de TomTom Traffic Index 2016 staat Nijmegen in de top tien van Nederlandse steden met de meeste files op een zesde plaats.[39] Het voor de regio belangrijke doortrekken van de A15 naar Zevenaar is wel door het Kabinet voorzien, maar is mogelijk strijdig met het stikstofbeleid. Problematische bereikbaarheid drukt de economische groei en de productiviteit, maakt de regio minder aantrekkelijk voor werkenden en maakt pendel lastiger.[40]

---

[32] VVD, CDA, D66 en Christen Unie (2017). Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021.
[33] https://www.energieakkoordser.nl.
[34] https://www.klimaatakkoord.nl.
[35] Topsector Energie (2018). De uitdaging voor het beroepsonderwijs. Hogescholen, bedrijven en gemeenten werken samen aan het klimaatakkoord.
[36] Zie ook: https://fd.nl/achtergrond/1274193/geen-technisch-personeel-dan-maar-zelf-opleiden
[37] Panteia (2018). Stand van zaken en evaluatie HCA Topsector Energie. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector; KWINK Groep en Panteia (2018). Terugkijken en vooruitblikken op de HCA Topsector Energie;
[38] Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (2018). Trendprognose wegverkeer 2018-2023 voor RWS.
[39] TomTom meet de verkeerscongestie in 390 steden in 49 landen. De index geeft de gemeenten hoeveelheid extra reistijd die autobestuurders het hele jaar door ervaren afgezet tegen de normale reis reistijd. Zie: https://www.tomtom.com/en_gb/trafficindex/list?citySize=ALL&continent=EU&country=NL; https://indebuurt.nl/nijmegen/nieuws/verkeer/vaak-in-de-file-in-nijmegen~14597.
[40] De omvang en samenstelling van de regionale pendel komt verderop in dit hoofdstuk aan de orde.

2.2 Vraag op de arbeidsmarkt

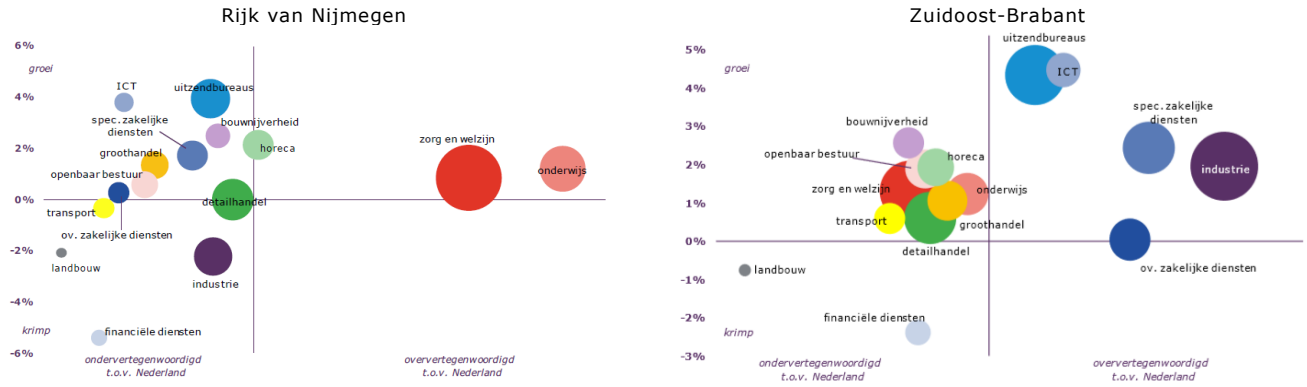
Voor de volgende paragrafen waren niet altijd cijfers voor specifiek de regio Rijk van Nijmegen beschikbaar. Daarom zijn soms cijfers over de gemeente Nijmegen en soms provinciale of landelijke cijfers gebruikt.

Sectorstructuur Rijk van Nijmegen

Anders dan andere regio's heeft de regio Rijk van Nijmegen al dan niet aangevuld met Arnhem geen duidelijke economische factor die het een voorsprong geeft op andere regio's. De regio Amsterdam profiteert van de omgeving van Schiphol en internationale bekendheid, Utrecht ligt centraal en in Rotterdam is de haven weer sterk opgebloeid.

Zuidoost-Brabant doet het nog beter omdat de technologische bedrijven voortkomend uit Philips sterk groeien en veel werkgelegenheid meebrengen. Vergeleken met die regio is de sectorstructuur van de arbeidsmarkt in regio Rijk van Nijmegen dan ook eenzijdig te noemen.[41]

Figuur 2.1 Vergelijking sectorstructuur werkgelegenheid arbeidsmarktregio's Rijk van Nijmegen en Zuidoost-Brabant, prognose voor 2019

Bron: UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen resp. Zuidoost-Brabant. Oktober 2018.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid in Rijk van Nijmegen bedraagt in 2018 bijna 150.000 banen. Kenmerkend voor het regionaal DNA zijn met name de sectoren zorg en onderwijs. Met ruim 27% van de totale werkgelegenheid is de gezondheids- en welzijnszorg verreweg de grootste sector in de regio. Op afstand volgen de sectoren groot- en detailhandel met 16% en zakelijke dienstverlening met ruim 12%. In de gemeente Nijmegen is het onderwijs ook sterk vertegenwoordigd met instellingen op VO-, MBO-, HBO en WO-niveau. Ondervertegenwoordigd is in de regio vooral de industrie.[42] Daarbinnen is de sector semicon wel sterk vertegenwoordigd met NXP en een aantal afsplitsingen daarvan. Een groeiende technische sector is die van de health-technologie. Op het gebied van health-technologie en semicon is veel specialistische kennis aanwezig.

[41] Wel is er het nodige potentieel, bijvoorbeeld door de nabije aanwezigheid van Duitsland als afzetmarkt.
[42] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.

In Nijmegen is het aandeel werknemersbanen in de niet-commerciële diensten met in 2016 50% het hoogst van alle benchmarksteden.[43] Het aandeel banen in de commerciële diensten is het laagst met 39%. Het aandeel banen in de industrie (nijverheid en energievoorziening) is net als in de benchmarksteden met 8% veel kleiner.

Bedrijvendynamiek en trickle down effect

Het aantal bedrijven en instellingen bepalen ook de werkgelegenheid. Groei van werkgelegenheid ontstaat door groei van bestaande organisaties of door het starten van nieuwe organisaties of het vestigen van organisaties van buiten.

Het aantal bedrijven en instellingen in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen bedroeg in 2017 26.500. Daarvan waren er 18.600 met één werkzame persoon oftewel zelfstandigen zonder personeel.[44] Het aantal zzp-ers is in de regio gegroeid van 64% (2013) naar 70% (2017) van alle vestigingen. Dit geldt voor alle gemeenten. Iets meer dan helft van deze vestigingen zit in de gemeente Nijmegen. Het aantal Nijmeegse ingeschrevenen in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel bedraagt ongeveer twee keer zoveel als tien jaar eerder.[45]

Belangrijke randvoorwaarde voor verdere groei van het aantal bedrijven en instellingen is beschikbare bedrijfsruimte.[46] De bedrijfsruimtemarkt in Nijmegen normaliseerde na 2010. Echter, vanaf 2015 groeit de vraag sterk. Daardoor is inmiddels een vrij krappe markt ontstaan.[47]

Groei van bestaande bedrijven en het vestigen van nieuwe van enige omvang brengt directe werkgelegenheid met zich mee. Daarnaast brengt het ook indirecte werkgelegenheid met zich mee: het zogeheten "trickle-down" effect. Onderzoek heeft bewezen dat dit effect inderdaad bestaat; het aantrekken van bedrijven uit binnen- en buitenland levert werkgelegenheid op in de sfeer van horeca, detailhandel, persoonlijke dienstverlening, etc.[48] Schattingen lopen uiteen: sommige experts hebben het over een multiplier van 2 tot 3 en andere over een multiplier van 4 of 5. Decisio schat de verhouding directe-indirecte werkgelegenheid van het aantrekken van internationale organisaties op ongeveer 1 op 1.[49] Onderzoek van CBS bevestigt dit beeld.[50] De vermelde multiplier van het trickle down effect is tevens afhankelijk van de mate waarin het om een innovatief bedrijf gaat. Investeren in innovatieve sectoren biedt het grootste trickle-down effect. Eén innovatieve nieuwe baan kan voor vijf andere banen zorgen.[51]

Volgens sleutelinformanten zullen in de health-technologie en de semiconductor industrie zeker trickle down effecten optreden bij groei van de werkgelegenheid in die sectoren zelf. Op middelbaar en lager niveau zal dat vooral bij toeleveranciers zijn.

---

[43] Waar in dit rapport gesproken wordt van benchmarksteden worden - indien niet anders vermeld - de in Stads- en wijkmonitor 2018 gehanteerde zeven kennissteden met een vergelijkbaar inwonertal plus Arnhem bedoeld.
[44] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[45] Daarbij speelt wel mee dat in 2010 de inschrijvingsplicht is uitgebreid (o.m. vrije beroepen, non-profitdiensten). In dat jaar is de groei dan ook zeer sterk. Dat laat onverlet dat ook na 2010 de groei fors is.
[46] Bedrijventerreinen, bedrijfsverzamelgebouwen, kantoorgebouwen en winkelpanden.
[47] Stads- en wijkmonitor 2018. Het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) bevat de afspraken over bedrijventerreinen inclusief afspraken over kantoren en locaties voor perifere detailhandel.
[48] Zie bijvoorbeeld: Platform 31, RUG en Atlas voor Gemeenten (2015). Trickle down in de stad. De invloed van hoogopgeleide banen op de ontwikkeling van banen voor lager opgeleiden.
[49] Decisio (2017). Den Haag 'Internationale Stad van Vrede en Recht'. Economische impact internationale organisaties, NGO's, ambassades, internationale scholen en kennisinstellingen.
[50] CBS (2017). Internationaliseringsmonitor 2017-Q4.
[51] Moretti, E., The new Geography of Jobs, 2012.

Uitbreidingsvraag/nieuwe banen

De uitbreidingsvraag is de vraag naar nieuwe arbeidskrachten die ontstaat door de groei van de werkgelegenheid. Over een langere periode beschouwd zijn de verschillen in werkgelegenheidsgroei tussen Rijk van Nijmegen en Gelderland niet groot.[52]

Figuur 2.2 Werkgelegenheidsontwikkeling in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen en provincie Gelderland, 2009-2017, % groei ten opzichte van het voorgaand jaar

Bron: Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.

In de periode 2008-2017 ontwikkelde de werkgelegenheid in Rijk van Nijmegen zich iets ongunstiger dan in Gelderland als geheel. In 2017 lag de groei met 0,8% onder het provinciaal gemiddelde van ruim 1,5%. De banenontwikkeling in de gemeente Nijmegen was de afgelopen jaren slechter dan die in de benchmark- en de regiogemeenten. Het jaar 2017 markeert echter een omslagpunt, in dat jaar is het aantal banen inclusief zelfstandigen weer met een kleine 500 toegenomen tot ruim 97.000.

Het sectorale beeld voor 2017 is als volgt samen te vatten.

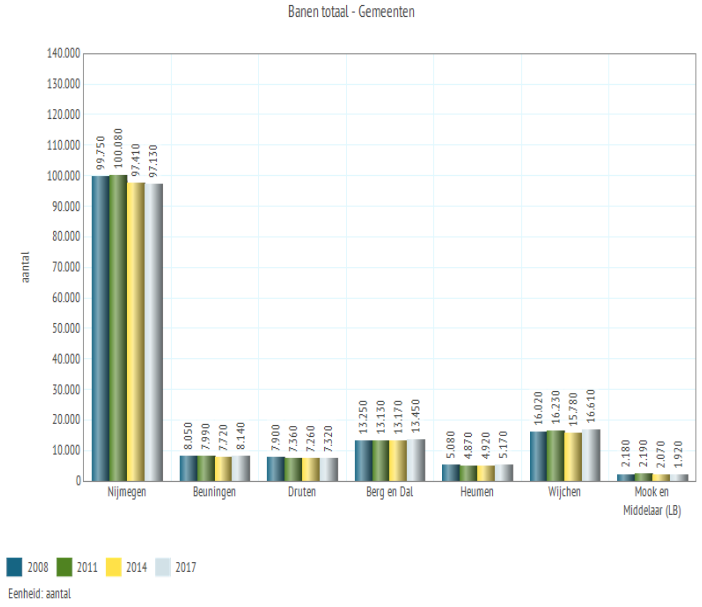
- *In de industrie is het langjarige banenverlies opvallend genoeg omgebogen in een groei, vooral in de elektro/elektronica- en machine-industrie.*
- *De sterk ingekrompen financiële dienstverlening volgde hetzelfde pad, met weer groei.*
- *Werkgeversvereniging voor Zorg en Welzijn (WZW) meldt een groei van de werkgelegenheid in de zorg in de regio.*
- *De overheid blijft banenverlies vertonen.*
- *Stabiele groeier is de onderwijssector.*
- *Ook horeca, detailhandel en vervoer laten groei zien.*
- *In de vervoerssector staat een forse groei in het vervoer over de weg tegenover een krimp in de postbezorging.*[53]

[52] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[53] Stads- en wijkmonitor 2018.

- *Door de energietransitie stijgt de werkgelegenheid in de installatiebranche. Ook in het kader van de energietransitie wordt uitgegaan van het aantrekken van hoger geschoolde werkgelegenheid: in dit geval van installatiemonteurs.*
- *De circulaire economie is de economie van de toekomst. Op dit moment zijn er veel maakbedrijven die hier nog niet vol op inzetten.*

Het regionale beeld van 2008-2017 van het aantal banen is als volgt:

Figuur 2.3. Ontwikkeling van het aantal banen per gemeente 2008-2017

Bron: Prov. GD, Bureau Economisch Onderzoek / Provinciale Werkgelegenheids Enquête Gelderland / Lisa

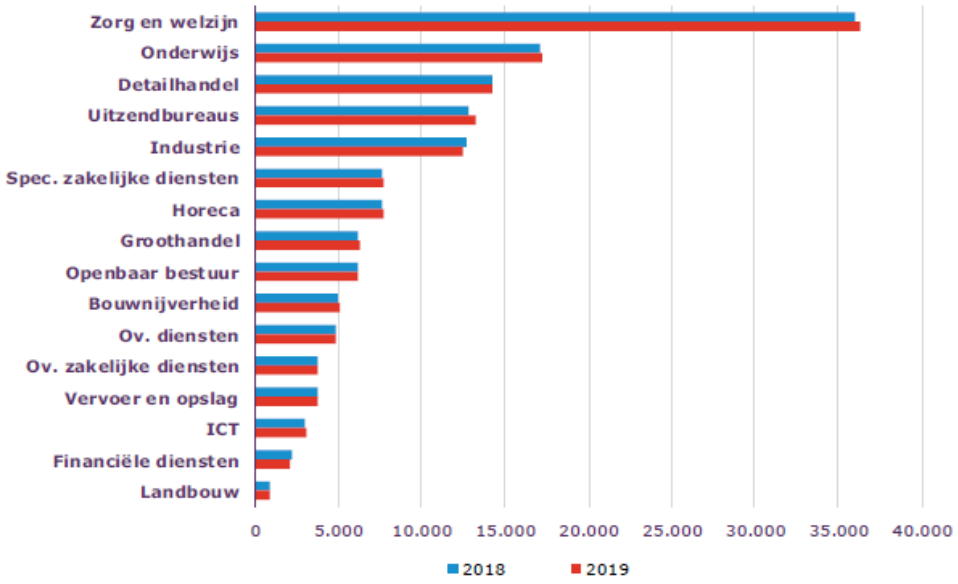
In 2019 groeit het aantal banen in het Rijk van Nijmegen naar verwachting met 0,9%. Eind 2019 zijn er in Rijk van Nijmegen dan 144.800 banen van werknemers.

- het snelst groeit de werkgelegenheid bij uitzendbureaus met +4,0%
- daarna de ICT met +3,8%
- de bouw en horeca met +2%
- de sector zorg & welzijn groeit met 0,8% weliswaar minder sterk, maar door de omvang van deze sector levert die groei wel 300 extra banen op.[54]

In Rijk van Nijmegen is vooral de ziekenhuisbranche sterk vertegenwoordigd, maar de groei van het aantal banen in zorg & welzijn zit landelijk vooral in de thuiszorg en verpleeghuizen.[55]

[54] UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
[55] Zie voor de (verwachte) arbeidsmarktontwikkelingen in de gezondheidszorg ook: WZW (2017). Arbeidsmarktmonitor 2017. Regio Nijmegen.

Figuur 2.4 Werknemersbanen naar sector, Rijk van Nijmegen, 2018 en 2019

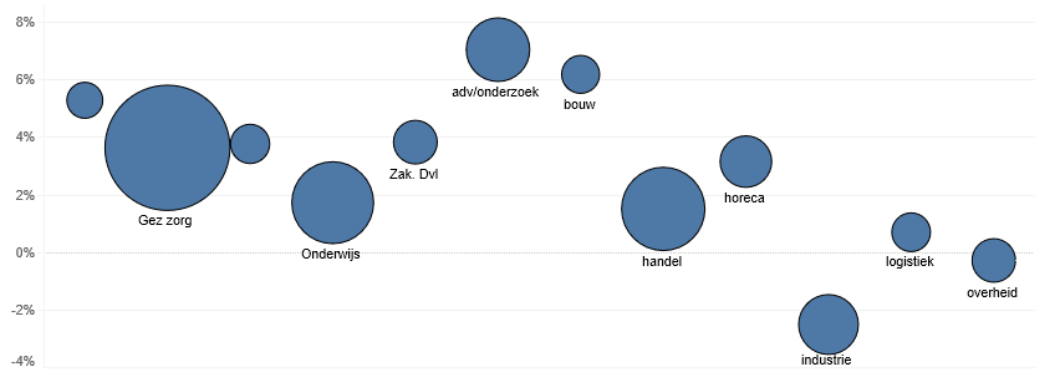

Bron: UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.

Voor de komende jaren wordt door de Provinciaal Economische Verkenning een jaarlijkse groei van het aantal banen in de regio verwacht van bijna 1%. Voor de gemeente Nijmegen betekent dat een groei richting de 100.000 in 2020. Dat is ongeveer hetzelfde aantal banen als in 2011, het jaar voorafgaand aan de tweede dip in de werkgelegenheid ten gevolge van de economische crisis. Met uitzondering van industrie en overheid wordt in alle sectoren banengroei verwacht.[56]

Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) voorspelt voor de lange termijn en voorziet voor de periode 2017-2022 voor Rijk van Nijmegen overall een relatief sterkere uitbreidingsvraag dan landelijk, vooral op mbo-niveau.[57] In onderstaand schema staat de groei per sector voor de gemeente, zoals voorspeld op basis van de Provinciaal Economische Verkenning.

Figuur 2.5 Verwachte banenontwikkeling in de gemeente Nijmegen 2017-2020 (positie op y-as) en sectoromvang 2020 (omvang)

NB De twee bubbels zonder onderschrift betreffen cultuur en recreatie (links) en informatie en communicatie (rechts).

Bron: Stads- en wijkmonitor 2018 (op basis van de Provinciaal Economische Verkenning 2016-2020)

[56] Provincie Gelderland (2016). Provinciaal Economische Verkenning (PEV) 2016-2020.
[57] Provincie Gelderland (2018). Rapport Arbeidsmarktprognoses 2017 – 2022.

Vervangingsvraag

De vervangingsvraag is de vraag naar nieuwe medewerkers die ontstaat doordat medewerkers een andere baan vinden of stoppen met werken. Als werknemers een andere baan vinden, dan vergroot het de dynamiek op de arbeidsmarkt en geeft het kansen voor werkloze werkzoekenden om in te stromen, maar in principe gaat het dan niet om extra banen. Die extra banen zijn er wel bij een ander soort vervangingsvraag: bij uitstroom door pensionering, bij arbeidsongeschiktheid of wanneer werknemers naar een baan buiten de regio vertrekken.

In Rijk van Nijmegen zijn eind 2017 ongeveer 9.200 werknemers van 60 jaar of ouder. Die zullen binnen afzienbare tijd de arbeidsmarkt verlaten. De groep 60-plussers is het grootst in zorg & welzijn en in het onderwijs. In de horeca, detailhandel, financiële diensten, en overige zakelijke diensten speelt vervanging door vergrijzing vrijwel geen rol.[58] In de kennisstad Nijmegen is de beroepsbevolking als geheel minder sterk vergrijsd dan landelijk. In 2017 is het aandeel 45 tot 75-jarigen in de beroepsbevolking in Nijmegen 35% bij een landelijk gemiddelde van 44%.[59]
Tegenover de uittrede uit het arbeidsproces staat wel jaarlijks een ongeveer even grote instroom van gediplomeerde en niet-gediplomeerde schoolverlaters. Natuurlijk zijn er wel verschillen op functieniveau. Dan ontstaan er kansen voor het inzetten van werklozen of vervullen van moeilijk vervulbare vacatures. Dat is bijvoorbeeld het geval in de meest vergrijsde sectoren in de regio Nijmegen, waaronder zorg & welzijn en onderwijs. In de gezondheidszorg is volgens WZW vooral sprake van veel vervangingsvraag op de hogere mbo-niveaus.[60]

Vacatures

Uitbreidings- en vervangingsvraag komen tot uitdrukking in vacatures. Vacatures geven vooral de dynamiek op de arbeidsmarkt weer. Een groot deel van de externe vacatures wordt normaliter vervuld door baanwisselaars, gediplomeerde schoolverlaters en studenten/scholieren. Als de economie en de werkgelegenheid groeien, neemt de dynamiek op de arbeidsmarkt nog veel meer toe. Werknemers durven van baan te veranderen en dan ontstaat door de ene vacature ook weer een volgende.

UWV verwacht dat er net als in 2017 en 2018 in 2019 landelijk ruim één miljoen vacatures ontstaan. Dergelijke aantallen zijn sinds 2008 niet meer voorgekomen. UWV kijkt niet verder vooruit.[61] Regionale vacatureprognoses zijn niet voorhanden. Te verwachten valt echter dat Rijk van Nijmegen qua aantallen in 2018 en 2019 de landelijke trend volgt en de verdeling van de vacatures over functies en sectoren in de regio de komende jaren niet substantieel zal veranderen. Daarom zijn onderstaande recente gegevens over vacatures ook relevant voor de komende jaren.

[58] Deze sectoren hebben een groot aandeel jonge werknemers, waarvan velen in Nijmegen studeren. Deze studenten hebben een bijbaantje of doen vakantiewerk in deze sectoren waar veel behoefte is aan parttime en tijdelijk personeel. Zie: UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
[59] CBS Statline.
[60] WZW (2017). Arbeidsmarktmonitor 2017. Regio Nijmegen.
[61] UWV (2018). UWV Arbeidsmarktprognose 2018-2018.

Vacatures in Rijk van Nijmegen

- *Volgens de UWV-publicatie Regio in Beeld 2018 ontstonden in het tweede kwartaal van 2017 in Rijk van Nijmegen 16% meer vacatures dan in het tweede kwartaal van 2018.*[62]
- *In september 2018 stonden volgens de arbeidsmarktcijfers van UWV in totaal 3.490 online vacatures open:*
    - *Veruit de meeste vacatures waren er voor de beroepsklasse technische beroepen (1.300). Ook bedrijfseconomische en administratieve beroepen (660), transport en logistiek beroepen (460), commerciële beroepen (240) en zorg en welzijn beroepen (210) scoren relatief hoog.*
    - *Wat beroepsgroepen betreft was de meeste vraag naar vrachtwagenchauffeurs binnenland (120), medewerkers klantenservice (120) en onderhoudsmonteurs machines/installaties (100). De top tien bestond verder uit monteurs elektrische installaties, productiemedewerkers, orderpickers, magazijnmedewerkers, postbezorgers, commercieel medewer-kers binnendienst en bouwtimmerlieden.*[63]
- *Op basis van de beschikbare UWV-gegevens zijn geen uitsplitsingen naar sector en opleidingsniveau te maken. Gezien de algemene trend van upgrading zal het accent in de vacatures wat opleidingsniveau betreft op mbo-3 niveau en hoger liggen.*
- *Volgens Kans Op Werk 2019 van SBB zijn er in de regio op het niveau van mbo-opleidingen in 2018 de meeste vacatures voor verkopers, schoonmaakpersoneel, verzorgenden IG en MBO-verpleegkundigen.*

Normaliter vergt de vervulling van vacatures geen bijzondere acties van de overheid. Pas als ze door kwantitatieve of kwalitatieve discrepanties op de arbeidsmarkt moeilijk vervulbaar worden, is dat wel het geval. Dit is aan de orde in hoofdstuk 3.

Banen en beroepsbevolking in de regio

Op zich biedt de regio Rijk van Nijmegen een plezierige woon-werkomgeving. Anders dan veel andere stedelijke regio's in Nederland, is de ligging van de Nijmeegse regio niet ideaal voor de bereikbaarheid van banen. De regio ligt met de rug naar de Duitse linker-Rijnoever. De verbindingen met Duitsland over land lopen over Arnhem en Venlo. De economische relaties met het noorden van de provincie zitten in Arnhem of lopen via die stad. Het Brabantse, Betuwse en Limburgse achterland heeft juist een relatief "leeg" karakter. Door deze omstandigheden liggen er voor het middelbaar opgeleide arbeidsaanbod en dat zonder startkwalificatie weinig perspectieven buiten de regio. Voor deze groep is met name de vraag naar arbeid *binnen* de regio relevant.

Voor de vraag naar hbo- en wo-opgeleiden is de stad Nijmegen met de Radboud Universiteit en de vestiging van de HAN juist een leverancier van gekwalificeerd arbeidsaanbod voor een veel bredere regio. Nederlandse afgestudeerden vinden een baan in de rest van Gelderland, in grote delen van Noord-Brabant en Noord- en Midden-Limburg. Ze blijven wel vaak in de regio Rijk van Nijmegen wonen. Duitse

[62] UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
[63] https://www.arbeidsmarktcijfers.nl

afgestudeerden keren vaak terug naar hun eigen land. In al deze regio's zijn tekorten aan bijna alle soorten hoger opgeleid personeel.[64]

2.3 Aanbod op de arbeidsmarkt

Beroepsbevolking

De omvang van de beroepsbevolking hangt af van de ontwikkeling van de bevolking van 15 tot 75 jaar (de potentiële beroepsbevolking) en het deel daarvan dat werkt of wil werken (bruto arbeidsparticipatie). In 2018 bedraagt de beroepsbevolking van Rijk van Nijmegen gemiddeld 175.000 personen, waarvan 97.000 in de gemeente Nijmegen.[65] Volgens de Regionale Arbeidsmarktprognoses van UWV neemt de beroepsbevolking in 2019 landelijk met 1% toe. De verwachte toename in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen ligt daar net een fractie onder. UWV kijkt niet verder vooruit.[66]

Voor de Nijmeegse beroepsbevolking in 2017 geldt het volgende:

- *Waar landelijk het aandeel van mannen in de beroepsbevolking groter is dan dat van vrouwen, is in Nijmegen sprake van een gelijke verdeling.[67]*
- *De beroepsbevolking in Nijmegen is jonger dan gemiddeld. Voor een kennisstad met een universiteit en een vestiging van een hogeschool is dat logisch.*
- *Van de Nijmeegse beroepsbevolking heeft 78% een Nederlandse achtergrond, 11% een westerse migratieachtergrond en eveneens 11% een niet-westerse migratieachtergrond.[68]*
- *Opvallend is het naar verhouding hoge opleidingsniveau. Van de Nijmeegse beroepsbevolking is 53% hoog opgeleid. Dat is een groter aandeel dan gemiddeld in de benchmarksteden (45%).[69] Dat Nijmegen een kennisstad is, is hier dus maar een deel van de verklaring. Een rol speelt vermoedelijk ook de relatief hoge stay rate van hbo- en wo-alumni in Nijmegen.*

Naar verwachting neemt de potentiële beroepsbevolking in de gemeente Nijmegen in 2017-2040 toe met bijna 8%, tegenover een landelijke daling met 6%.[70] De beroepsbevolking in de regio groeit ook, maar in veel mindere mate. De verwachte groei van de potentiële beroepsbevolking is te beschouwen als een positieve vestigingsplaatsfactor voor de toekomst.[71]

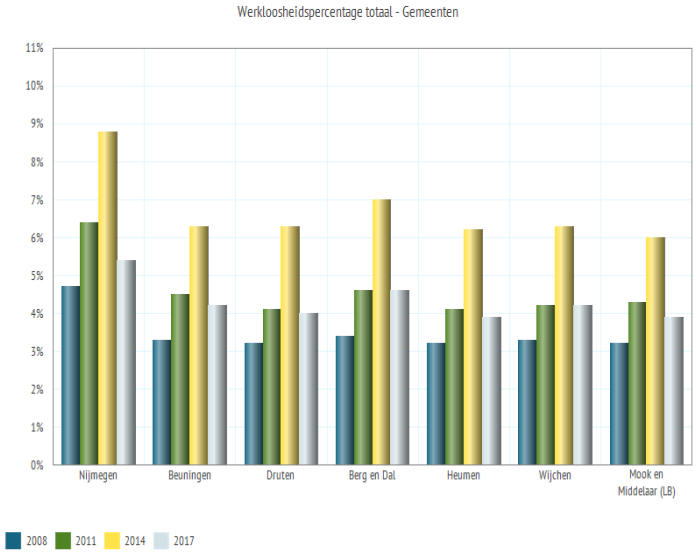
Werkzame beroepsbevolking

De netto-arbeidsparticipatie, het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking, bedraagt in de gemeente Nijmegen in 2017 66,6%; dit is vergelijkbaar met de benchmarksteden.[72] De omvang van de werkzame beroepsbevolking in Nijmegen is sinds 2004 gestegen. Van de werkzame

[64] Zie bijvoorbeeld UWV, Regio in Beeld 2018 voor Midden-Gelderland, Rivierenland, Noordoost-Brabant en Noord- en Midden-Limburg.
[65] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[66] UWV (2018). Regionale Arbeidsmarktprognoses 2018-2019.
[67] CBS Statline.
[68] CBS Statline.
[69] Stads- en wijkmonitor 2018.
[70] In deze prognoses gaat om de categorie 15 tot 67,5 jaar. Zie: PowerPoint presentatie 'Info arbeidsmarkt PFO'.
[71] Platform 31 (2018). De samenhangende opgaven voor Nijmegen in het komende decennium.
[72] CBS Statline.

beroepsbevolking in Nijmegen is in 2016 net als gemiddeld in de benchmarksteden 85% werknemer en 15% zelfstandige.[73]Werkloze beroepsbevolking
Gemiddeld bedraagt de werkloze beroepsbevolking in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen in 2017 8.530 personen. Het werkloosheidpercentage ligt met gemiddeld 4,9% iets hoger dan de werkloosheid in de provincie Gelderland als geheel.[74]

Figuur 2.6 Werkloosheidspercentage per gemeente 2008-2017

Bron: Bureau Economisch Onderzoek, Provincie Gelderland (raming o.b.v. EBB/CBS en CPB/DNB/UWV-gegevens)

Ten gevolge van de economische crisis steeg het werkloosheidspercentage in de gemeente Nijmegen naar 9,1% in 2013. Sindsdien is de werkloosheid flink gedaald, vooral in 2017, naar 5,4%. De andere gemeenten in de regio laten een vergelijkbare ontwikkeling zien. Het percentage in Nijmegen is ook vergelijkbaar met het gemiddeld niveau voor de benchmarksteden.[75] Net als landelijk zijn personen zonder startkwalificatie, ouderen, jongeren en personen met een niet-westerse migratieachtergrond oververtegenwoordigd.[76]

De aanhoudende verbetering op de arbeidsmarkt betekent dat de werkloosheid in gestaag tempo verder daalt. Volgens prognoses van ING Economisch Bureau ligt het werkloosheidspercentage in de provincie Gelderland in 2018 op 3,5% bij een landelijk gemiddelde van 3,8%. Daarmee is in Gelderland het percentage werklozen voor het eerst ook weer lager dan voor de crisis. In Nederland als geheel is dit nog niet het geval.[77]

Uitkeringsgerechtigden

WW-uitkeringen

Oktober 2018 werden in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen net als eind 2017 6.000 WW-uitkeringen verstrekt. UWV voorziet dat dat in 2019 zal dalen tot 5.000.[78] Van de eind 2017 bij UWV geregistreerde werkzoekenden met een WW-uitkering die geen

[73] Stads- en wijkmonitor 2018. Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[74] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[75] Stads- en wijkmonitor 2018.
[76] Stads- en wijkmonitor 2018.
[77] https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html
[78] UWV (2018). Regionale Arbeidsmarktprognoses 2018-2019.

dienstverband hebben, heeft één op de drie personen geen startkwalificatie. Ruim de helft van de werkloze WW'ers is 50 jaar of ouder. Vooral het aanbod van werkloze WW'ers met een opleiding in de economische & administratieve richting is groot. Op lager en middelbaar niveau verdwijnt veel administratief werk.[79]

Bijstandsuitkeringen

De doorstroom van de WW naar de bijstand bedroeg in 2016 ongeveer 7% van de WW'ers. Vanuit de bijstand gezien gaat het om ongeveer een vijfde van de nieuwe uitkeringen. Eind december 2017 staan in Rijk van Nijmegen 10.100 mensen met een bijstandsuitkering, die geen dienstverband hebben, bij UWV geregistreerd als werkzoekend.[80] Twee op de drie werkloze bijstandsgerechtigden heeft geen startkwalificatie. In de bijstand zijn de jongeren tot 27 jaar iets sterker vertegenwoordigd dan in de WW.[81] Opvallend is dat het aandeel ouderen in de bijstand lager is dan in de WW. In de meeste andere regio's is in de bijstand het aandeel ouderen juist hoger dan in de WW.

Het aantal bijstandsuitkeringen afgezet tegen het inwonertal (bijstandsdruk) is in de gemeente Nijmegen groter dan gemiddeld in de benchmarksteden. Tot halverwege 2017 nam, terwijl de werkloosheid al aan het dalen was, het aantal bijstandsgerechtigden in Nijmegen nog toe. Dit kwam onder meer door vestiging van statushouders, veranderingen in de Wajong- en WSW-regelingen en verhoging van de AOW-leeftijd. Daarna zette een daling van het aantal bijstandsgerechtigden in, onder meer door een toename van de uitstroom naar werk. In 2017 stroomden in de gemeente ongeveer 2.000 mensen uit de bijstand, van wie 44% naar werk.[82]
De bijstandspopulatie verandert ook van samenstelling. Er is sprake van afroming. Dat betekent dat de bijstandsgerechtigden met de kortste afstand tot de arbeidsmarkt kunnen aanhaken bij de arbeidsmarkt. Over blijft de groep die dit niet goed lukt en afhankelijk blijft van een bijstandsuitkering. Daarvan is de afstand tot de betaalde arbeid bijna altijd groot.[83]

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

In 2017 ontvingen in de regio Rijk van Nijmegen (minus Mook en Middelaar) 4.264 personen een WAO-, 5.661 personen een WIA- en 4.473 personen een Wajong-uitkering (totaal 14.398). Gerelateerd aan de potentiële beroepsbevolking komt dat neer op 8%. Daarmee wijkt de regio iets in positieve zin af van het landelijk beeld. Het gaat bij de personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering om een heel diverse groep. Er zitten ook uitkeringsgerechtigden tussen die volledig arbeidsongeschikt zijn (WIA/WAO) of geen arbeidsvermogen (Wajong) hebben. Van de arbeidsbeperkte uitkeringsgerechtigden is een deel werkzaam. De arbeidsdeelname verschilt per regeling.

Aanbod vanuit het beroepsonderwijs

Studenten uit de regio Rijk van Nijmegen studeren voor het overgrote deel bij de volgende instellingen voor (beroeps)onderwijs het ROC Nijmegen, de Hogeschool Arnhem Nijmegen en de Radboud Universiteit Nijmegen en in mindere mate bij het ROC Rijn IJssel en het AOC Helicon Opleidingen.[84]

[79] UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
[80] Daarnaast is er nog sprake van een gering aantal bijstandsgerechtigden met een kleine baan.
[81] Dit komt vooral doordat deze jongeren geen of een veel korter arbeidsverleden hebben, waardoor zij geen of slecht kort recht op WW hebben.
[82] Stads- en wijkmonitor 2018.
[83] Gemeente Nijmegen (2017). Analyse bijstandsontwikkeling en tekort BUIG.
[84] Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Juli 2018.

Onderwijsdeelname mbo

Voor arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen ging het in 2016/2017 om in totaal 7.639 mbo-deelnemers.[85] Zowel landelijk als in Nijmegen was tussen 2010/2011 en 2015/2016 sprake van een daling van het aantal mbo-studenten. In 2016/2017 was weer een stijging te zien. Eveneens in lijn met de landelijke trend is binnen het mbo in Nijmegen in deze periode een verschuiving van het aantal studenten waarneembaar van niveaus 1 en 2 naar de niveaus 3 en 4 en van de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) naar de beroepsopleidende leerweg (bol).[86] Van de mbo-gediplomeerden betreedt een deel direct de arbeidsmarkt, een ander deel gaat een vervolgopleiding doen. Het aantal voortijdig schoolverlaters (in vo en mbo) is licht gedaald (van ruim 2% naar iets minder dan 2%).[87]

Volgens de Referentieraming 2017 van het ministerie van OCW zal landelijk het aantal mbo-deelnemers tot 2020 op ongeveer hetzelfde peil blijven. Daarna is als gevolg van de bevolkingsontwikkeling weer een daling te verwachten.[88] De verwachting is dat Nijmegen deze landelijke ontwikkeling zal volgen.

Onderwijsdeelname hoger onderwijs

Het totaal personen dat in Nijmegen een hbo-opleiding volgt - ongeacht waar ze woonachtig zijn - toont al jarenlang een stijgende tendens.[89] De HAN-vestiging in Nijmegen telde in 2016/2017 20.850 voltijdstudenten.[90] Het aantal studenten aan de Radbouduniversiteit liet na een aantal jaren lichte schommelingen in 2016/2017 weer groei te zien naar 19.140 voltijdstudenten. Inmiddels is Nijmegen qua aantal hbo- en wo-studenten de vijfde studentenstad van Nederland.[91] Net als in andere studentensteden is een deel van de studenten in het ho afkomstig uit het buitenland. De groei van het aantal studenten in het hoger onderwijs is door de jaren heen een belangrijke factor geweest in de (bevolkings- en economische) groei van de gemeente Nijmegen.

Internationale studenten in Nijmegen

In 2013 waren er in Nijmegen 3.462 studerende buitenlanders.[92] Cijfers voor Nijmegen ontbreken maar landelijk groeide het aantal internationale studenten na 2013 mee met de stijgende studentenpopulatie. Ongeveer driekwart volgt een volledige studie, de rest komt voor een korter verblijf zoals een uitwisseling via het mobiliteitsprogramma Erasmus+.[93]

Veel studenten blijven na hun studie in de stad. Uit onderzoek van een paar jaar geleden bleek dat van de studenten aan de Radboud Universiteit, die in de periode 1994-2014 op het moment van afstuderen in Nijmegen woonden, meer dan de helft nog steeds in Nijmegen woonachtig was. Redenen hier te blijven wonen, zijn vooral de prettige woonomgeving en de combinatie van stedelijke en groenvoorzieningen. De Internationaliseringsmonitor van CBS laat zien dat van de internationale wo-

[85] Cfi/DUO.
[86] Zo was in 2010/2011 het aandeel studenten op niveau 4 35%, in 2016/2017 meer dan de helft. Met name het aandeel studenten op mbo 1 niveau is heel laag; slechts een paar procent
[87] Stads- en wijkmonitor 2018.
[88] Ministerie van OCW (2017). Referentieraming 2017.
[89] In 2017 waren er in de gemeente Nijmegen – ongeacht waar ze hun studie volgden – 8.628 hbo- en 11.143 wo-studenten woonachtig. Voor arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen ging het dat jaar om 11.865 hbo-studenten en 12.221 wo-studenten. Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
[90] Daarnaast telde de HAN *als geheel* dat jaar 4.000 deeltijdstudenten.
[91] Stads- en wijkmonitor 2018.
[92] Decisio (2015). Economische analyse internationale werknemers, studenten en zelfstandigen in Nederland. Regiorapportage Gelderland/Food Valley.
[93] Nuffic (2018). Incoming student mobility in Dutch higher education 2017-2018.

alumni van de Nijmeegse opleidingen vier jaar na afstuderen 43% in Nederland woont en 28% daar ook werkt. Deze percentages liggen beduidend hoger dan de landelijke gemiddelden. Zeven jaar na afstuderen heeft 10% van de internationale wo-alumni van de Nijmeegse opleidingen een eigen bedrijf in Nederland opgericht. Daarmee scoort Nijmegen het hoogst van alle universiteitssteden. Internationale wo-alumni die zijn afgestudeerd in de gezondheidszorg, taal en cultuur en onderwijs zijn oververtegenwoordigd onder de blijvers/oprichters. Reden voor internationale alumni om te blijven is naast het hier vinden van werk of het oprichten van een bedrijf vaak ook het hier vinden van een levenspartner.

In COROP-gebied Arnhem/Nijmegen waren in 2014 2.150 internationale kenniswerkers. Deze waren vooral werkzaam in de gezondheidszorg, de zakelijke dienstverlening, het onderwijs en de kennisintensieve industrie.[94]

Volgens de Referentieraming 2017 zal het aantal studenten in het hoger onderwijs landelijk tot 2022 nog wat oplopen. Daarna zal ook hier de demografische daling gaan doorwerken.[95] In regionale prognoses wordt voor de periode tot 2025 in Nijmegen een afname van het aantal hbo-studenten en een groei van het aantal wo-studenten voorzien.[96]

Pendel

Ongeveer 60% van de banen in Nijmegen wordt bezet door mensen van buiten de stad. Dit betreft vaak mbo-opgeleiden die woonachtig zijn in de direct omliggende gemeenten in Rijk van Nijmegen.[97] Omgekeerd werkt een in verhouding tot de benchmarksteden een grote groep Nijmegenaren van circa 42.500 personen buiten de stad. Vaak gaat het daarbij om hoger opgeleiden en om pendel naar niet direct omliggende gemeenten.

Een bijzondere vorm van pendel is nog die met het Duitse achterland. De linker-Rijnoever is erg op Nijmegen gericht, een derde van de omzet in Kleve komt van Nederlanders. Er is een wederzijdse pendel van 3.000 Nederlanders naar Duitsland en van 3.000 tot 5.000 Duitsers naar Nederland. Daarnaast werken er ook de nodige zzp-ers vanuit het andere land.

[94] PBL (2014). Buitenlandse kenniswerkers in Nederland. Waar werken en wonen ze en waarom?
[95] Ministerie van OCW (2017). Referentieraming 2017.
[96] Stads- en wijkmonitor 2018.
[97] PowerPoint presentatie 'Info arbeidsmarkt PFO'.

2.4 Samenvatting

De belangrijkste conclusies uit dit hoofdstuk zijn de volgende:

Factoren van invloed op de arbeidsmarkt

1. De regio Rijk van Nijmegen kent een rijke verscheidenheid aan gemeentelijk, regionaal, sectoraal en provinciaal economisch- en arbeidsmarktbeleid.
2. De bevolking van de regio en dan met name van de gemeente Nijmegen groeit.
3. De regionale economie groeit, al is het groeitempo enigszins aan het vertragen. Niet iedereen profiteert van de aantrekkende economie, vooral banen aan de onderkant van het middensegment dreigen te verdwijnen. Dit vergroot de baanpolarisatie en het risico op segregatie.
4. Digitalisering en robotisering zijn van invloed op de arbeidsmarkt. Die ontwikkeling gaat minder hard dan eerder verwacht en zou zelfs banengroei, ook voor de onderkant van de arbeidsmarkt, kunnen inhouden.

Vraag op de arbeidsmarkt

5. De energietransitie zorgt voor banengroei.
6. Toenemende knelpunten met de bereikbaarheid van de regio kunnen een negatieve invloed hebben op de economische ontwikkeling en de bereikbaarheid van de werkplek voor de werknemer.
7. De regio Nijmegen kent in vergelijking met benchmarkregio's een eenzijdige sectorstructuur met een oververtegenwoordiging van zorg en onderwijs.
8. Het aantal banen in de regio groeide in 2018 minder snel dan landelijk. Bijna alle sectoren, behalve de overheid, laten groei zien.
9. Voor de komende jaren wordt wel een sterkere groei verwacht.
10. De regio kent relatief veel vacatures voor technische functies. Ook chauffeurs zijn veelgevraagd.
11. Het middelbaar opgeleide arbeidsaanbod en de inwoners zonder startkwalificatie zijn vooral aangewezen op de werkgelegenheid binnen de regio.

Aanbod op de arbeidsmarkt

12. De regio kent relatief veel mensen met een opleiding in het hoger onderwijs.
13. Afgestudeerden blijven in deze regio vaker wonen na hun studie, dat verklaart een groot deel van de prognoses van de toekomstige bevolkingsgroei.
14. Voor middelbaar opgeleide arbeidsaanbod en dat zonder startkwalificatie zijn er weinig perspectieven buiten de regio. Voor deze groep is met name de vraag naar arbeid binnen de regio relevant.
15. Het aantal bijstandsgerechtigden is aan het dalen. Twee op de drie bijstandsgerechtigden heeft geen startkwalificatie. Steeds meer blijft

een groep over met een flinke afstand tot de arbeidsmarkt.

16. Binnen de uitstroom van het mbo is een beweging te zien naar de hogere niveaus en naar de beroepsopleidende leerweg. Op termijn zal de uitstroom uit het mbo afnemen.

3 Toekomstige discrepanties op de arbeidsmarkt

Vraag en aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt sluiten anno 2018/2019 niet altijd even goed op elkaar aan. Vacatures voor hoger opgeleide specialisten zijn steeds moeilijker te vervullen. Tegelijkertijd heeft een groot deel van het bestand van bijstandsgerechtigden geen perspectief op een betaalde baan. In dit hoofdstuk is aan de orde hoe de aansluiting op de regionale arbeidsmarkt zich de komende jaren zal ontwikkelen. Dit gebeurt door de analyse van de ontwikkeling van drie soorten discrepanties op de arbeidsmarkt:

Kwantitatieve discrepanties
Hiervan is sprake als er een absoluut tekort aan vraag of aanbod is in bepaalde segmenten van de Rijk van Nijmeegse arbeidsmarkt. Dit uit zich in moeilijk vervulbare vacatures of aanzienlijke aantallen langdurig werklozen.

Kwalitatieve discrepanties
Als het arbeidsaanbod er wel is of omgekeerd, als er wel de nodige vacatures zijn, kan het alsnog zo zijn dat vraag en aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt niet goed op elkaar aansluiten. Dit kan ook het geval zijn bij zittende werknemers. Werkgevers kunnen technisch-instrumentele of sociale vaardigheden vragen waarover werkzoekenden of werknemers niet beschikken. Werknemers en werkzoekenden kunnen eisen aan arbeidsvoorwaarden of arbeidsomstandigheden stellen waar werkgevers niet aan kunnen of willen voldoen.

Intransparanties
Hiervan is sprake als vraag en aanbod op de Rijk van Nijmeegse arbeidsmarkt er zijn en ook goed op elkaar aansluiten, maar elkaar niet kunnen vinden. Het kan zijn dat het imago van de Nijmeegse regio, van een bepaalde bedrijfstak of een bepaalde groep werknemers ervoor zorgt dat vacatures niet vervuld worden en werkzoekenden geen baan vinden. Ook kunnen het wervingsgedrag van werkgevers en het zoekgedrag van werkzoekenden slecht op elkaar aansluiten.

3.1 Ontwikkeling van kwantitatieve arbeidsmarktdiscrepanties

Huidige spanning op de arbeidsmarkt

De spanningsindicator van UWV geeft de verhouding tussen openstaande vacatures en werkzoekenden en daarmee de spanning op de arbeidsmarkt weer.[98] Volgens Regio in Beeld 2018 was in het tweede kwartaal van 2018 de arbeidsmarkt van Rijk van Nijmegen als gemiddeld te typeren. Dit terwijl landelijk al sprake was een krappe arbeidsmarkt.[99] Nadere analyse leert echter dat dat vooral komt omdat in Nijmegen sprake is van een relatief grote groep werkzoekende hogere opgeleiden (in de alfa- en sociale wetenschappen, biologie, etc.) die in de regio blijft wonen, maar ook voor banen buiten de regio, met name in de rest van Gelderland, beschikbaar is (zie paragraaf 2.2.).

[98] Wanneer de arbeidsmarkt ruim is, dan staan er tegenover elke vacature veel werkzoekenden; werkgevers hebben dan een ruime keuze uit het aantal kandidaten voor hun vacature. Wanneer de arbeidsmarkt krap is, zijn er weinig werkzoekenden ten opzichte van het aantal vacatures. De keuze die werkgevers hebben uit het aanbod van werkzoekenden is dan krap. Hoe krapper de arbeidsmarkt, hoe moeilijker werkgevers aan personeel kunnen komen. Voor werkzoekenden betekent een krappere arbeidsmarkt juist meer en betere kansen op werk.
[99] UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen, oktober 2018.

In Rijk van Nijmegen komen net als elders veel functies met tekorten voor. De meeste spanning was er in het tweede kwartaal van 2018 voor de beroepsklassen transport & logistiek[100], technisch, dienstverlenend en ICT. Ook verpleegkundigen zijn moeilijk te vinden.

Tabel 3.1 Beroepsgroepen met een zeer krappe en zeer ruime arbeidsmarkt, Rijk van Nijmegen, 2e kwartaal 2018

Zeer krap	Zeer ruim
1. Machinemonteurs	1. Biologen en natuurwetenschappers
2. Vrachtwagenchauffeurs	2. Onderwijskundigen en ov. docenten
3. Technici bouwkunde en natuur	
4. Bouwarbeiders afbouw	
5. Bedieners mobiele machines	
6. Elektriciens en elektronicamonteurs	
7. Keukenhulpen	
8. Automonteurs	
9. Gespecialiseerd verpleegkundigen	
10. Transportplanners en logistiek medew.	
11. Verpleegkundigen (mbo)	

Bron: https://www.arbeidsmarktcijfers.nl

Toekomstige tekorten en overschotten aan personeel

Tekorten aan personeel

Volgens het Rapport Arbeidsmarktprognoses 2017-2022 zijn in de provincie Gelderland de komende jaren vooral personeelstekorten te verwachten in de techniek (vooral industrie en bouw), de zorg en het basisonderwijs. Het ROA stelt dat in Rijk van Nijmegen de tekorten aan zorgpersoneel zullen meevallen door het grote aanbod aan gediplomeerde schoolverlaters maar gooit daarbij afgestudeerden in zorg en welzijn op één hoop. Aan zorg-opgeleiden is wel degelijk een groot tekort, zoals zowel Kans Op Werk 2019 als de prognoses van WZW laten zien. [101]

Onderstaande box biedt nader inzicht in de te verwachten tekorten, te beginnen met de gezondheidszorg en onderwijs, de twee sectoren met de meeste werknemersbanen in Nijmegen.

- *Vooral de VVT (verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg) kent forse tekorten op alle niveaus behalve op die van zorghulp op mbo niveau 1 en helpende zorg op mbo niveau 2, al komt het laatste niveau door de tekorten aan mbo niveau 3 en 4 opgeleid personeel ook weer meer in beeld. Voor wijkverpleegkundigen, verpleegkundigen in verpleeg- en verzorgingshuizen, verpleeghuisartsen en verzorgenden IG gelden inmiddels aanbrengpremies. In de andere zorgsectoren liggen de tekorten vooral op de niveaus van specialistische verpleegkundigen, hbo-verpleegkundigen en andere specialistische functies zoals psychiaters. Mede door de toenemende vergrijzing groeit de zorgvraag en vooral voor de verpleeghuiszorg komen na jaren van bezuinigingen forse extra budgetten beschikbaar. Dit doet de krapte verder toenemen. Daardoor ontstaat er vervolgens ook weer enige vraag naar helpenden zorg. De zorg zoekt oplossingen in de techniek en daardoor neemt in*

[100] Hier lijkt een tegenstelling te bestaan met cijfers uit het vorige hoofdstuk. De beroepsgroep transport en logistiek is echter ook in veel andere sectoren, zoals de groot- en detailhandel, aan te treffen.
[101] WZW (2017). Arbeidsmarktmonitor 2017. Regio Nijmegen. SBB, Kans op werk 2019, regio Rijk van Nijmegen (nog te verschijnen).

de sector ook de vraag naar ICT'ers en technici verder toe.

- *Landelijk daalt de vraag naar docenten en leraren, maar in steden met relatief veel jongeren, zoals Nijmegen, is dat niet het geval. Tegelijkertijd is het onderwijs een sterk vergrijsde sector. Tekorten aan docenten nemen toe, beginnend met leraren in het basisonderwijs[102] en docenten in de bètavakken. Er zijn ook tekorten aan ICT-docenten, vooral omdat ICT'ers in het bedrijfsleven aanzienlijk meer kunnen verdienen dan als leraar. Tekorten zullen verder oplopen wanneer ze niet worden bestreden.*
- *Een belangrijke sector voor Nijmegen en omgeving (Logistics Valley) is ook de logistiek. Door uitbreidingsvraag (onder meer als gevolg van groei van de (groot)handel, waaronder e-commerce) en vervangingsvraag (door pensionering) neemt de vraag naar personeel in de logistiek de komende jaren sterk toe. Daarbij gaat het zowel om vrachtwagenchauffeurs als hoger opgeleide logistici. De arbeidsmarktinstroom is onvoldoende om aan die vraag te voldoen.[103]*
- *De horeca kampt met tekorten aan gastvrouwen/-heren en koks. Geschoold personeel is moeilijk te vinden. Door de economische groei draait de horeca goed en verkrapt de arbeidsmarkt voor deze functies verder. De inzet van gemeente Nijmegen op verdere verlevendiging van de binnenstad zal dit nog versterken.*
- *Het aantal banen in de sector recreatie en toerisme in de gemeente Nijmegen nam tussen 2008 en 2017 sterk toe. Daarmee steeg het aandeel van de sector in de totale werkgelegenheid naar 7%. Met één uitzondering heeft de sector in de overige gemeenten van Rijk van Nijmegen een min of meer vergelijkbaar of zelfs groter aandeel van de sector in de totale werkgelegenheid.[104] In Wijchen is de opening van een nieuw wellness centre met 300 personeelsleden gepland.*
- *De bouwnijverheid heeft de weg naar boven gevonden en bij blijvende economische groei neemt de vraag naar bouwactiviteiten verder toe. De energietransitie leidt tot extra activiteiten, vooral voor de installatiebranche.[105]*
- *De energietransitie vraagt de komende jaren om extra personeel in de duurzame energiesector. Daarbij gaat het zowel om energiebesparing als om het opwekken van duurzame energie. Eén van de doelstellingen van de Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen is het bereiken van energieneutraliteit in 2050. Dit gebeurt via drie pijlers: de circulaire economie, de duurzame mobiliteit en de energietransitie. De laatstgenoemde pijler levert voor regio Arnhem-Nijmegen tussen 2014 en 2030 bijna 900 extra arbeidsplaatsen op.[106] Er is in deze sector ook sprake van een relatief grote vervangingsvraag door de vergrijzing. De instroom uit het technisch onderwijs blijft achter en er is een sterke concurrentie met andere technische branches.*

[102] Volgens een peiling van de PO-Raad onder schoolbesturen – uitgevoerd vóór de zomervakantie van 2018 - dreigde het po het nieuwe schooljaar in te gaan met een landelijk tekort van zo'n 1.300 leerkrachten. Meer dan de helft van de besturen had nog vacatures openstaan voor vaste of tijdelijke werkzaamheden. Bijna een kwart verwachtte de vacatures niet meer vervuld te kunnen krijgen en dus geen leraar meer voor een groep te hebben. Een derde van de besturen ervoer nog geen problemen. Zie: https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/lerarentekort-legt-smet-op-zomervakantie

[103] Zie onder meer: Panteia (2017). Arbeidsmarkt en Onderwijs Logistiek Kwantitatief. Hoofdonderzoek 2016.

[104] https://gelderland.databank.nl Het aandeel is kleiner in Druten (3,9%) en groter in Mook en Middelaar (17,5%), Heumen (12,5%) en Berg en Dal (9,2%).

[105] Het gaat onder meer om isolatie, installatie van slimme meters, installatie van zonnepanelen, bouw en onderhoud van windmolens, installatie van laadpalen voor elektrische auto's etc.

[106] De werkgelegenheidseffecten van de pijlers circulaire economie en duurzame mobiliteit worden voor dezelfde periode geschat op een stijging van 1.200/1.300 naar 3.600 respectievelijk 50 naar 100. Zie: BCI (2016). Inschatting economische effecten Icoon Smart Energy Regio Arnhem-Nijmegen; Royal Haskoning DHV (2018). Actualisatie routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen.

Het zal de komende jaren dan ook moeilijk zijn om in de toenemende vraag in de duurzame energiesector te kunnen voorzien.[107]

- *De personeelstekorten in de technische installatiebranche, de metaalbewerkingsbranche en de technologische industrie zullen de komende jaren verder oplopen. De monitor Techniekpact 2018 laat zien dat de stijgende trend van studenten die kiezen voor een bèta-technisch profiel of studierichting zich landelijk stabiliseert. De afdeling Techniek van ROC Nijmegen laat overigens wel een stijging zien.*[108] *Tegelijkertijd neemt het aantal vacatures sterk toe. De partners van het Techniekpact hebben daarom onlangs voor een aantal urgente thema's concrete acties afgesproken die moeten leiden tot versneld resultaat en meer impact.*[109] *De grootste tekorten zijn er aan HBO-werkvoorbereiders, verspaners en afgestudeerden van de technische universiteiten.*
- *De tekorten aan ICT'ers stijgen snel. De vraag loopt alleen al op doordat veel bedrijven en instellingen verder digitaliseren, automatiseren en robotiseren. Ook is sprake van achterstallig onderhoud aan verouderde systemen (legacy) en zijn meer inspanningen nodig op het gebied van cyber security. Inmiddels is ook sprake van vergrijzing van het huidige ICT-personeel. Tegelijkertijd leidt het hoger onderwijs op landelijk niveau zo'n 1.250 ICT'ers per jaar te weinig op. Buitenlandse ICT-studenten keren meestal na afloop van hun studie terug en komen niet beschikbaar voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Tegelijkertijd openen ICT-bedrijven vestigingen in het buitenland om van daaruit te werken voor het bedrijf of Nederlandse klanten te bedienen.*
- *De vraag naar hbo-specialisten neemt ook toe in de sfeer van financials, legals, consultants, managers e.d. Het gaat vooral om medewerkers met enkele jaren ervaring. Als de economie verder groeit, wordt ook hier de arbeidsmarkt steeds krapper.*

Op de langere termijn kan digitalisering en robotisering een deel van de knelpunten oplossen. Vraag is echter wel hoe snel deze ontwikkeling gaat. Het hangt ook vooral af van de mate waarin inzet van robots en ICT wordt geaccepteerd. Een ander aspect is dat de toename van het aantal toepassingen ook samenhangt met de beschikbaarheid van ICT'ers die de software kunnen ontwikkelen, toepassen en beheren en van procesoperators die de industriële robots voor zover nodig bedienen. En dat zijn juist functies, waarvoor de krapte nu al zeer groot is en naar verwachting de komende jaren alleen maar zal toenemen.

Overschotten aan personeel

Van de gediplomeerde schoolverlaters komen eigenlijk alleen jongeren zonder startkwalificatie (VMBO en MBO niveau 1 gelden niet als startkwalificatie) en

[107] Panteia (2018). Stand van zaken en evaluatie HCA Topsector Energie. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector. In het Rapport Arbeidsmarktprognose 2017-2022 concludeert ROA eveneens dat hoger opgeleiden met een voor de energiesector relevante opleiding schaars (zullen) zijn en dat ook vo- en mbo-opgeleiden in deze richting goede kansen hebben. Voor laatstgenoemde groep gaat het wel om minder aantrekkelijke banen.

[108] Het aantal studenten van het Technovium, de technische school van ROC Nijmegen, bedroeg aan het begin van het studiejaar 2018/19 2.300, 100 meer dan een jaar eerder. De groeiende belangstelling heeft onder meer te maken met de vorig studiejaar geïntroduceerde nieuwe ICT-opleiding voor het ontwikkelen van apps. Maar ook het aantal leerlingen dat timmerman, schilder, elektricien of installateur wil worden, zit in de lift. Zie: https://www.gelderlander.nl/nijmegen/enorme-stijging-aantal-studenten-technovium~a2a2e46c

[109] Deze thema's zijn: 1) Instroom techniek en technologie verhogen; 2) Grotere betrokkenheid van het bedrijfsleven bij het technisch onderwijs; 3) Bevorderen van Leven Lang Ontwikkelen in de techniek en technologie; 4) Docententekort in de techniek verminderen, ook via hybride docenten. Zie: https://www.techniekpact.nl/nijpend-tekort-aan-technisch-personeel-maakt-versnelling-noodzakelijk; Techniekpact (2018). Nationaal Techniekpact. Focus en versnellen.

kunststudenten erg moeilijk aan het werk.[110] Er zijn ook de nodige gediplomeerde schoolverlaters die niet in hun eigen beroep gaan werken; dit speelt bijvoorbeeld bij gediplomeerden in welzijnsopleidingen, alfa en gamma opleidingen, media-opleidingen, sportopleidingen en economisch-administratief opgeleiden. Als ze in feite als ongediplomeerde elders gaan werken, kunnen ze, als ze ouder en daardoor minder aantrekkelijk voor werkgevers worden, hun baan weer verliezen en dan alsnog moeilijk aan het werk komen.
Bij genoemde opleidingen gaat het deels om beroepen waarin de werkgelegenheid afneemt en waarin werknemers na verlies van hun baan dan ook moeilijk weer aan de slag komen. Dit geldt bijvoorbeeld voor economisch-administratief opgeleiden zoals boekhouders en secretaressen vanwege verdere digitalisering. Ook de behoefte aan kassamedewerkers neemt als gevolg van zelfscannen af.[111] Dit verkleint de komende jaren de mogelijkheden op de arbeidsmarkt voor de relatief grote groep, die een dergelijke opleiding heeft genoten.

Een groot deel van de werklozen en het overgrote deel van de bijstandsgerechtigden in het bijzonder is niet aan een bepaalde functie te koppelen. Het gaat om werkzoekenden waarvan de beroepsopleiding, als ze die al hebben, en de werkervaring verouderd zijn. Een klein deel is schoolbaar (op een formele wijze, via onderwijs, trainingen en cursussen), een groter deel is leerbaar (informeel, via coaching en leren op de werkvloer), maar dan moet wel sprake zijn van maatwerk. Mede door re-integratieactiviteiten van het WerkBedrijf en het UWV wordt het bestand steeds meer afgeroomd: wie nog wel kans op een baan heeft, stroomt uit. Nieuwe instroom waarvoor hetzelfde geldt, wordt ook zo snel mogelijk aan werk geholpen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitstroom uit het praktijkonderwijs. De groep die overblijft, kent naast een grote afstand tot betaalde arbeid steeds meer vormen van multiproblematiek in de vorm van schulden, psychische en/of fysieke problemen, crimineel gedrag etc.. Het gaat ook vaak om ouderen en personen met een niet-westerse migratieachtergrond.
Door de economische groei is de jeugdwerkloosheid sterk gedaald. Niettemin zit nog steeds een aanzienlijke groep Nijmeegse jongeren in de bijstand. Het gaat deels om jonge statushouders. Verder om jongeren met een specifieke handicap die vaak afkomstig zijn uit het speciaal onderwijs. Daarnaast moet de gemeente vanaf 2015 ook de groep jonge arbeidsongeschikten bedienen (voorheen Wajong). Voor al deze groepen geldt dat de weg naar werk alleen maar lastiger wordt naarmate ze langer in de uitkering zitten. Nu de economie enige jaren blijft aantrekken, komt deze doelgroep wel steeds meer bij werkgevers in beeld. De kansen moeten nu gegrepen worden, want als te zijner tijd de economie weer een terugslag kent, nemen die kansen weer sterk af.

3.2 Ontwikkeling van kwalitatieve arbeidsmarktdiscrepanties

Eisen van werkgevers aan kennis, vaardigheden en competenties

Naast een kwantitatieve is op de Nijmeegse arbeidsmarkt ook sprake van een kwalitatieve mismatch. Een groot deel van de werkloze beroepsbevolking niet in het bezit van een startkwalificatie[112] en dat matcht niet met een toenemende vraag naar hoog opgeleiden. Van de werkloze beroepsbevolking heeft 40% geen startkwalificatie en heeft 20% hoger onderwijs (hbo of wo) genoten, terwijl dit aandeel in de

[110] Sleutelinformanten wijzen er op dat opgeleiden voor de culturele sector zich vaak goed weten te presenteren en daardoor elders nog wel eens een baan weten te vinden. Ook worden er de nodige artiesten en kunstenaars zzp'ers.
[111] Provincie Gelderland (2018). Rapport Arbeidsmarktprognoses 2017 – 2022.
[112] Geen stqartkwalificatie = basisonderwijs, vmbo, eerste 3 leerjaren havo/vwo, mbo-1.

werkzame beroepsbevolking respectievelijk 15% en 53% is.[113] Wat betreft de kwalitatieve discrepantie tussen de eisen van werkgevers en de competenties van werknemers is verder het volgende relevant.

Algemeen

- *De toenemende vervlechting van ICT in primaire bedrijfsprocessen stelt steeds hogere eisen aan digitale vaardigheden, niet alleen van ICT'ers maar ook van niet-ICT'ers. Werkzoekenden zonder startkwalificatie en oudere werkzoekenden beschikken vaak niet over deze vaardigheden. Dit geldt ook voor een deel van de werknemers, zelfs voor degenen met een administratieve opleiding.*
- *In de techniek stijgt het gevraagde opleidingsniveau vaak door naar MBO-plus. Dit speelt bijvoorbeeld voor de nieuwe technieken met waterpompen in de installatiesector. Dit kan op termijn een behoorlijk obstakel vormen voor de energietransitie.*
- *Er wordt van werknemers steeds meer een t-shaped profiel gevraagd. Naast vakinhoudelijke en digitale kennis en vaardigheden verwachten werkgevers ook een zekere mate van soft skills, hogere orde vaardigheden, 21th century skills en ondernemersvaardigheden. Op dit soort vaardigheden wint Nederland de concurrentieslag van andere landen, met name die in het Oosten. Een aanzienlijk deel van de werkzoekenden beschikt niet over deze skills. Er zijn ook werknemers en schoolverlaters, zelfs op hbo-niveau, die op dit soort vaardigheden slecht scoren.*
- *Een deel van het aanbod van werkloze werkzoekenden heeft een taalachterstand. Dit beperkt zich niet alleen tot personen met een migratieachtergrond maar het gaat ook om laaggeletterde mensen zonder migratieachtergrond. Voor veel functies moet deze taalachterstand eerst worden weggewerkt, voordat men erin kan werken of zelfs een beroepsopleiding kan volgen.*
- *Vluchtelingen hebben in principe maximaal drie jaar de tijd om in te burgeren. Vaak zitten zij gedurende deze hele periode in de bijstand. Lukt de inburgering niet tijdig, dan hebben ze een schuld van € 10.000. Dat maakt het vinden van werk nog ingewikkelder.*
- *Doordat bedrijven meer vaardigheden vragen, wordt het mbo vaker een vooropleiding van het hbo. Voor de afgestudeerde mbo-deelnemer in bepaalde opleidingen is het arbeidsmarktperspectief relatief matig omdat de beschikbare banen een hbo-opleidingsniveau vragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de onderwijsassistent en administratief opgeleiden. Bijna alle afgestudeerden voor die opleidingen stromen dan ook door naar het hbo.*

Sectoraal

- *In de zorg is er al langer de tendens van intramuraal naar extramuraal. Zorg krijgt daardoor steeds meer maatschappelijke en veiligheidsaspecten. Preventie wordt belangrijker. Veel personeel en opgeleiden zijn klinisch georiënteerd. Om in de zorg aan het werk te blijven, is bijscholing nodig.*
- *In de zorg, maar ook in andere dienstverlenende beroepen, vraagt het toenemend aantal personen met een multiculturele achtergrond onder de doelgroep om specifieke competenties. Zorgpersoneel met een multiculturele achtergrond is moeilijk te vinden. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor politieagenten.*
- *Een groeiend deel van de instroom in ICT-opleidingen komt vanuit de alfa- of gammakant. De harde technische (ICT-)kennis en vaardigheden ontbreken bij deze groep vaak. Die kennis is wel in toenemende mate van belang. De*

[113] CBS Statline.

arbeidsmarkt vraagt om kennis van hardware en ontwikkeling van programmatuur.

- *De Nijmeegse ICT-sector kenmerkt zich vooral door zeer uiteenlopende, vaak jonge en kleinere bedrijven. Nog meer dan landelijk is het voor het onderwijs in Nijmegen moeilijk aan te sluiten op deze gediversifieerde, specifieke en snel ontwikkelende sector. Er zijn weinig grote bedrijven, wel veel start-ups. Nijmeegse ICT-bedrijven kennen hierdoor over het algemeen ook een andere werkstijl: dynamischer en meer op groei en winst gericht. Hiervoor hebben ze personeel nodig dat zich snel aanpast. Tussen deze behoefte aan medewerkers die direct in specifieke disciplines aan de slag kunnen en de meer traditionele of wetenschappelijke georiënteerde ICT-opleidingen bestaat een kloof.*[114]
- *In call centers stijgt het niveau van de werkgelegenheid. Communicatie online wordt ook steeds meer gerobotiseerd.*
- *De energietransitie vaagt om warmtepompmonteurs. Die moeten over het algemeen op mbo-plus niveau werken. Doordat de installatiesector tegelijkertijd ook voor een deel drijft op Poolse monteurs, die terug kunnen keren naar hun vaderland, dreigen forse tekorten.*

Op de langere termijn dreigt de discrepantie tussen de competenties van het bestand van uitkeringsgerechtigden en wat er op de Nijmeegse arbeidsmarkt wordt gevraagd steeds groter te worden. Dat geldt zeker door robotisering en digitalisering banen in het lagere middensegment verdwijnen en ook als de economie weer een terugval laat zien. Ook werknemers met een mbo- of hbo-achtergrond moeten zich steeds meer blijven ontwikkelen. En als Nijmegen de concurrentie met de andere kennissteden wil blijven kunnen aangaan, dan zal het aantrekken van talenten op academisch niveau blijvende aandacht dienen te krijgen.

Eisen van werkzoekenden aan arbeidsvoorwaarden

Voor bijstandsgerechtigden is het van belang dat werken loont. Net als elders in het land vormt de armoedeval voor de Nijmeegse bijstandsgerechtigden een belemmering om aan het werk te komen[115], zeker als het niet lukt rond te komen van het met werken te verwerven inkomen. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt is een loon op minimumniveau lang niet zeker, bijvoorbeeld omdat men alleen een parttime contract kan krijgen of omdat een zzp-er onvoldoende inkomen kan genereren. Incidenteel gaat dat parttime contract gepaard aan werk voor de hele dag. Het SCP spreekt dan van werkende armen.[116]

Sleutelinformanten voor dit onderzoek maken er melding van dat werknemers steeds gemakkelijker een andere baan tegen een hoger salaris kunnen vinden en dan bewegen. Dit geldt bijvoorbeeld voor ICT'ers, installatiemonteurs, bouwvakkers en docenten in het technisch beroepsonderwijs. De laatsten vinden een baan in het technisch bedrijfsleven waardoor de tekorten in het onderwijs verder toenemen. In de ICT concurreren bedrijven ook weer op de secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals de leaseauto. Sommige werknemers stellen ook andere eisen aan hun baan, zoals dat ze zelf hun werktijden kunnen bepalen.

[114] Gemeente Nijmegen (2016). Human Capital Scan. Een eerste verkenning van de ICT-sector in Nijmegen.
[115] De armoedeval treedt in de praktijk pas op als men 110-115% van het Wettelijk Minimumloon gaat verdienen. Als men echt zou gaan rekenen, dan valt daarom het effect voor bijstandsgerechtigden wel mee. In de perceptie van werkzoekenden kan de armoedeval echter veel groter zijn. Bovendien is er een zekere samenhang met de omvang van de voorzieningen van gemeenten voor doelgroepen met een laag inkomen en de mate waarin deze voorzieningen ook van kracht als men werk heeft gevonden met een laag inkomen. Ten slotte kan ook nog een rol spelen dat schulden opeisbaar worden als men meer inkomen krijgt; dit trouwens weer afhankelijk van het beleid op het gebied van schuldhulpverlening van de verschillende gemeenten.
[116] Sociaal en Cultureel Planbureau, Als werk weinig opbrengt, 2018.

3.3 Ontwikkeling van intransparanties op de arbeidsmarkt

Imago van de regio en gemeente

De Stads- en wijkmonitor 2018 laat zien dat zowel het algemene imago van de stad onder Nederlanders[117], de woonaantrekkelijkheid volgens inwoners en het ondernemers-en woon- en leefklimaat volgens bedrijven en instellingen gunstig zijn. De waardering is de afgelopen jaren ook verder gestegen.[118]

Werkgeversimago van sectoren

Belangrijke werkgevers in Nijmegen zijn de gezondheidszorg en het onderwijs:

- De zorgsector heeft, vooral onder meisjes met een migratieachtergrond, te kampen met een imagoprobleem van vies of zwaar werk, lage salarissen en hoge werkdruk. Dat geldt vooral voor de ouderenzorg ('billenwassen'). Een branche als de ziekenhuiszorg is populairder. Het Radboudumc heeft een goede naam: in de landelijke top 20 van sterkste ziekenhuismerken staat het op een vijfde plaats.[119]
- Het werkgeversimago van het onderwijs onder het algemene publiek is niet al te positief: lerarentekorten, lage salarissen, hoge werkdruk en burn-out van onderwijspersoneel bepalen het beeld. Het onderwijspersoneel zelf, vooral in het voortgezet en hoger onderwijs, is echter in overgrote meerderheid positief over het eigen beroep.[120] Het hoger onderwijs in Nijmegen staat ook goed aangeschreven.[121]

Wat de overige sectoren betreft, is in algemene zin op te merken dat de commerciële dienstverlening en de overheid een beter imago hebben dan de in Nijmegen in termen van werkgelegenheid minder belangrijke sector techniek. Deels heeft dat te maken met de lagere salarissen, deels ook identificeert men techniek vaak nog met zwaar en onaangenaam werk. Dat valt door technologische ontwikkelingen echter steeds meer mee. Techniek krijgt ook steeds meer een ICT-karakter, waardoor de sector voor jongeren interessanter wordt. Ten slotte wordt een baan in de horeca vaak gezien als een 'studentenbaantje', ook al het niet om kleine contracten gaat.

Imago van werkzoekenden

Hoewel dit fenomeen reeds lang veel beleidsmatige aandacht krijgt, blijft arbeidsmarktdiscriminatie landelijk gezien een groot en hardnekkig probleem. Dat blijkt onder meer uit 'mystery call' onderzoek onder uitzendbureaus. Daarin bleek de helft van de intercedenten zich daartoe uitgelokt schuldig te maken aan arbeidsmarkt-discriminatie.[122] Arbeidsmarktdiscriminatie blijkt zeker te gelden voor inwoners met een migratieachtergrond uit achterstandswijken.[123] In mindere mate geldt dit ook voor

---

[117] Het beeld dat Nederlanders hebben van Nijmegen wordt vooral bepaald door de Vierdaagse, de ligging aan de rivier, de opleidingsmogelijkheden en het historisch karakter van de binnenstad.
[118] Stads- en wijkmonitor 2018.
[119] Onder inwoners van Gelderland en Noord-Brabant gaat het zelfs om de eerste plaats. https://nieuws.nijmegenonline.nl/radboudumc-favoriete-ziekenhuis
[120] https://www.onderwijsvanmorgen.nl/het-imago-van-het-onderwijs; https://www.voion.nl/programmalijnen/arbeidsmarkt-en-mobiliteit/werken-in-het-voortgezet-onderwijs/imago-van-het-docentenvak
[121] Volgens de Keuzegids 2018 is de Radboud Universiteit de één na beste brede, klassieke universiteit. Alleen de Rijksuniversiteit Groningen, met wie Nijmegen in 2017 al de eerste plaats deelde, scoort hoger. Ook de HAN scoort met een vijfde plaats in de categorie grote hogescholen niet onverdienstelijk. Zie https://www.ru.nl/nieuws-agenda/nieuws/vm/2017/november/keuzegids-bacheloropleidingen-2018; https://www.han.nl/start/corporate/nieuws/nieuws/han-stabiel-in-kwaliteit
[122] Redacteuren van het consumentenprogramma Radar belden met 78 uitzendbureaus. In het gesprek werd door de redactie gezegd dat het kantoor recentelijk een vervelende ervaring had gehad met Marokkanen, Surinamers of Turken. De vraag was of de intercedent daar rekening mee kon houden. Van de 78 benaderde uitzendbureaus beantwoordde 47 procent de vraag positief, 14 procent legde de verantwoordelijkheid bij de opdrachtgever neer, 36 procent zei 'nee' en 3 procent nam geen beslissing Zie voor een reportage over dit onderzoek: https://radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/29-01-2018/discriminatie-door-uitzendbureaus
[123] Zie bijvoorbeeld: H. Spies, S. Tan, M. Davelaar (2016), De jeugd maar geen toekomst. Naar een effectieve aanpak van sociale uitsluiting.

inwoners zonder migratieachtergrond uit die wijken. Werkgevers hebben een negatief beeld van deze groepen. Ook oudere werkzoekenden hebben ook te maken met door negatieve beeldvorming ingegeven arbeidsmarktdiscriminatie.[124] Dit is eveneens vooral een landelijk en geen specifiek Nijmeegs probleem.
De gemeente Nijmegen heeft recentelijk samen met een aantal andere gemeenten meegedaan aan een pilot met anoniem solliciteren. In de pilot waren naam, geboorteplaats en geboortedatum niet langer zichtbaar op sollicitatiebrieven. De meeste gemeenten, waaronder Nijmegen, zijn echter inmiddels gestopt met de pilot omdat er geen merkbaar effect bleek te zijn op het aannemen van personen met een migratieachtergrond en ouderen.[125]

Aansluiting van het wervings- en zoekgedrag

Wat aansluiting tussen wervings- en zoekgedrag betreft, geldt voor Nijmegen hetzelfde als voor de rest van Nederland. Werkgevers en werkzoekenden vinden elkaar steeds beter door internet: vacaturesites, cv-databanken en sociale media verkleinen de intransparanties op de arbeidsmarkt. Virtuele matchingsinstrumenten worden steeds beter. Uitzendbureaus vertrouwen erop dat hun doelgroep deze instrumenten gebruikt en sluiten hierdoor hun vestigingen in drukke winkelstraten of bij het station en gaan zich op bedrijfsterreinen bij de werkgevers vestigen. De bureaus worden daardoor minder toegankelijk voor uitkeringsgerechtigden.

3.4 Samenvatting

De belangrijkste conclusies uit dit hoofdstuk zijn de volgende:

1. De arbeidsmarkt is en blijft krap voor veel technische beroepen. Het door werkgevers gevraagde niveau stijgt steeds vaker door naar mbo-plus.
2. De krapte in de zorg neemt toe. Met name verpleegkundigen en verzorgenden en specialistische opgeleiden zijn schaars. Die willen vervolgens ook niet werken in de verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT). In de zorg neemt echter de klinische oriëntatie af. Extramuraal en preventie wordt belangrijker. Dit maakt bijscholing nodig.
3. Zorgpersoneel met een multiculturele achtergrond is nodig, maar moeilijk te vinden. Dit geldt ook voor politieagenten.
4. Tekorten in het onderwijs nemen toe. Dit betreft met name het basisonderwijs en techniekdocenten.
5. In de logistiek is er zowel een tekort aan chauffeurs als aan specialisten en managers.
6. De horeca kent tekorten aan koks en gastvrouwen/-heren.
7. De bouw kent groeiende tekorten aan technisch opgeleiden. Dit geldt door de energietransitie nog in sterkere mate voor de installatiebranche. Daar speelt ook dat voor de installatie van warmtepompen een hoger niveau nodig is en dat Poolse monteurs dreigen terug te gaan naar het land van herkomst.
8. De Nijmeegse ICT-sector heeft een dynamisch karakter, veel start-ups. De tekorten aan ICT'ers stijgen snel. Dit komt door de digitalisering/robotisering, door achterstallig onderhoud aan verouderde systemen en doordat meer maatregelen nodig zijn op het gebied van cyber security. Er stromen te weinig afgestudeerden met "harde" ICT-kennis

[124] Ook jongeren met uitkering hebben te maken een negatieve beeldvorming onder werkgevers. In tijden van hoogconjunctuur doen werkgevers echter eerder een beroep op hen dan op ouderen.
[125] Zie: https://eenvandaag.avrotros.nl/item/gemeenten-zien-niks-in-anoniem-solliciteren-als-wapen-tegen-discriminatie/

(hardware, programmatuur) uit de opleidingen. ICT-vaardigheden worden verder ook belangrijker voor andere medewerkers dan de ICT-ers.

9. Meer in het algemeen neemt de vraag naar hbo-specialisten toe. Er is een toenemende vraag naar hoger opgeleiden. Die moeten een t-shaped profiel hebben: naast vakinhoudelijke en digitale kennis ook sociale vaardigheden.
10. Van de gediplomeerde schoolverlaters komen eigenlijk alleen jongeren zonder startkwalificatie en kunststudenten moeilijk aan het werk.
11. Een deel van de werkzoekenden heeft een taalachterstand. Aanpak van laaggeletterdheid blijft essentieel.
12. Voor lager dan mbo-3 opleidingsniveaus zijn in de transport, logistiek en bouw zeker kansen en moeilijk vervulbare vacatures. De fysieke eigenschappen van werkzoekenden zijn daarbij vaak wel een probleem.
13. In de zorg lijken door de grote tekorten aan mbo-verpleegkundigen en verzorgenden de helpende op niveau 2 weer in beeld te komen.
14. Als inburgering niet lukt hebben vluchtelingen een aanzienlijke schuld, de re-integratie verder bemoeilijkt.
15. De armoedeval en in combinatie daarmee het feit dat een parttime baan vaak voor werkzoekenden de enige optie is zorgt voor werkende armen. Werknemers wisselen gemakkelijk van baan als er een hoger salaris wordt aangeboden.
16. Migranten hebben te maken met arbeidsmarktdiscriminatie.
17. Uitzendbureaus trekken naar bedrijventerreinen omdat steeds vaker sprake is van virtuele matching. Dit bemoeilijkt het zoekgedrag van werkloze werkzoekenden.
18. Zorg (en dan met name de ouderenzorg) en het onderwijs hebben te maken met een imagoprobleem van vies of zwaar werk, lage salarissen en hoge werkdruk waardoor minder jongeren voor deze sectoren kiezen dan er nodig zijn.

4 De economie als motor voor de arbeidsmarkt

4.1 Stimuleren van de vraagzijde van de arbeidsmarkt

Bevorderen van werkgelegenheid

Het bedrijfsleven en instellingen vormen de primaire bron van werkgelegenheid. De economie is daarom de motor voor de arbeidsmarkt.[126] Tijdens de interviews met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven is opgevallen dat velen weinig of geen kennis hebben van het huidige beleid van de gemeente op gebied van het vergroten en het verbeteren van de vraag naar arbeidsplaatsen. In de ogen van het (geïnterviewde) bedrijfsleven ligt er wel een duidelijke rol voor de gemeente om het ontstaan en de groei van werkgelegenheid te faciliteren. Extra werkgelegenheid biedt kansen voor de werkloze inwoners. Dit is het geval wanneer de vacature voor de extra arbeidsplaats direct door een werkloze vervuld wordt. Het kan echter ook zo zijn dat een werkende de baan krijgt en vervolgens diens baan weer door een werkloze vervuld wordt: de "trek in de schoorsteen". Om die trek in de schoorsteen te bewerkstelligen is scholing van werknemers van groot belang (zie hoofdstuk 6).

Vormen van uitbreiding van werkgelegenheid

De groei van de bestaande bedrijven en instellingen is een belangrijke bron van nieuwe werkgelegenheid. De gemeente kan de groei van bedrijven en instellingen faciliteren bijvoorbeeld door te investeren in goede locaties en bereikbaarheid. Een andere bron van werkgelegenheid is als inwoners van Nijmegen als zelfstandige of startend ondernemer aan de slag gaan. Enkele geïnterviewden geven aan dat de toename van het aantal starters mede het gevolg is van de gereserveerdheid bij werkgevers om medewerkers in dienst te nemen. Het huidige ontslagrecht en bijvoorbeeld de loondoorbetaling bij ziekte zijn daar in hun ogen debet aan. De ontwikkeling van het aantal starters zit op een redelijk continu niveau ten opzichte van het totaal aantal vestigingen in Nijmegen, ook in vergelijking met andere 'kennissteden'.

Tabel 4.1. Startende bedrijven in Nijmegen en andere kennissteden

Starters KvK	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Kennissteden	15.562	16.136	16.179	16.587	17.352
Nijmegen	1.994	2.033	1.959	2.104	2.318
Starters% op totaal vestigingen					
Kennissteden	14%	13%	13%	13%	13%
Nijmegen	14%	14%	12%	13%	14%

Bron: PWE-Gelderland 2017

Het aantal zzp-ers in de regio rijk van Nijmegen is gegroeid van 64% in 2013 naar 70% in 2017 van het totaal aantal vestigingen.[127]

Naast groei van bestaande bedrijven (scale-ups) en opstarten van nieuwe bedrijven (start-ups) is actieve acquisitie van bedrijven en instellingen een bron van nieuwe

[126] Stimulering van de economie is daarmee een belangrijk arbeidsmarktinstrument. Dat betekent trouwens niet dat vergroting van de werkgelegenheid het enige doel van economisch beleid is. Stimulering van (bepaalde delen van) de economie kan ook andere doelstellingen dienen. Het arbeidsmarktbeleid dekt hiermee niet het hele economisch beleid af.
[127] Bron: gemeente Nijmegen.

banen. Daarnaast is er nog de spontane vestiging van bedrijven of afsplitsingen, zoals van NXP. De gemeente moet dit soort initiatieven maximaal faciliteren, de provincie noemt dit het Rode Loper beleid. Hier hebben de EZ-afdelingen en Oost NL een rol in. Oost NL is de ontwikkelingsmaatschappij voor de versterking van de regionale economieën van Oost Nederland.

Het belang van arbeidsmarktbeleid voor economische ontwikkeling

Economisch beleid is een belangrijke factor voor het arbeidsmarktbeleid: meer bedrijvigheid levert meer banen. Omgekeerd is dat ook het geval: wanneer niet goed of snel genoeg aan personeel is te komen, vertraagt dit de economische groei. Het is van belang in deze moeilijk vervulbare vacatures te voorzien door voldoende mensen op te leiden en hier vast te houden of door werkzoekende talenten uit de regio, de rest van Nederland of het buitenland te vinden. Je wil immers niet het risico lopen dat bedrijven gaan verplaatsen naar elders, omdat daar wel voldoende en gekwalificeerde arbeidskrachten beschikbaar zijn. Primair zijn bedrijven en instellingen zelf verantwoordelijk voor het invullen van de vacatures maar de gemeente kan een rol op zich nemen om hierin te faciliteren.

Handelingsperspectieven

Hieronder volgen vijf mogelijke handelingsperspectieven voor de gemeente om bedrijven en instellingen te faciliteren in hun groei en het aantrekken van personeel:

1. **Afstemmen tussen alle ambtelijke organisaties met werkgeverscontacten in de regio**

Nu zijn er verschillende plekken waar ondernemers en instellingen terecht kunnen:

- Economische Zaken in de verschillende gemeenten met hun bedrijvencontactfunctionaris of Ondernemerspunt (Nijmegen). Hier gaat het over de onderwerpen: locaties, vergunningen, ontwikkeling van bedrijventerreinen, mobiliteit, subsidies, parkeren, openbare ruimte, starten van een onderneming, milieu enz.
- Het Werkgeversservicepunt van het UWV (regionaal), hier is kennis van de Ziektewet en het arbeidsrecht aanwezig en het aanbod van werkzoekenden.
- Het WerkBedrijf (regionaal), hier is kennis over het aanbod van werkzoekenden.
- De OmgevingsDienst Rijk van Nijmegen ODRN (regionaal).

Op alle plekken zijn er veel contacten met bedrijven en instellingen. De aanwezige kennis zou over en weer meer kunnen worden gedeeld. Kennis van EZ over uitbreidingsplannen of krimp van bedrijven maakt het mogelijk om sneller in contact te komen over belangrijke werkgelegenheidszaken.

Beeld van de geïnterviewden

Op dit moment ervaart het bedrijfsleven de gemeente als een organisatie die werkt in 'silo's' waar weinig onderling overleg plaatsvindt. Werk en Inkomen en Economische Zaken werken al samen in de gemeente, maar ook daar is in de ogen van de gesprekspartners vanuit het bedrijfsleven verbetering mogelijk. Dit kan bijvoorbeeld door meer uitwisseling tussen de personen met ondernemerscontacten en het stroomlijnen van de intake: één (virtueel) loket naar buiten toe voor ondernemers.
Echt één gezicht naar ondernemers vergt samenwerking van verschillende afdelingen en diensten binnen de gemeenten en externe partijen zoals het UWV. Bij de gemeente ligt de taak dit beter te integreren, aldus geïnterviewden. Mogelijk over de regiogemeenten heen, al is contact met de eigen gemeente ook van belang voor de

ondernemer. Om deze rol goed in te kunnen vullen, moet het voor de gemeente duidelijk zijn waar ondernemers behoefte aan hebben. Bij het bedrijfsleven leeft de sterke wens hierover met de gemeenten en wethouders in gesprek te gaan. Op grond van de interviews die hebben plaatsgevonden valt te constateren dat er geen gedragen overall beeld is waar de regio en de gemeente Nijmegen wat betreft het economisch beleid heen wil. Het contact met de ondernemers kan per regiogemeente anders verlopen, en er is een groot aantal 'tafels' maar het ontbreekt aan een regionaal afgestemde benadering en de communicatie hierover. Daarbij moet er niet alleen oog zijn voor de grote ondernemingen maar zeker ook voor het MKB.

2. **Werk aan een goed woon- een werkklimaat**:
Om schaarse kenniswerkers te behouden en aan te trekken, is een goed woon- en werkklimaat cruciaal. De regio kan zich profileren met de grote hoeveelheid studenten die jaarlijks voor de arbeidsmarkt beschikbaar komen. Daarnaast zou een actieve expat desk het voor internationale werkers eenvoudiger en aantrekkelijker kunnen maken om hier te vestigen.[128]

3. Gezamenlijke kennisfaciliteiten
Innovatieve bedrijven clusteren graag samen omdat de (kennis)infrastructuur dan gedeeld kan worden en bedrijven van elkaar kunnen leren. Daarom zijn campussen zoals de Novio Tech Campus en Campus Heijendaal goed voor het aantrekken van innovatieve bedrijven. Een ander voorbeeld is het Chips Integration Technology Center (CITC) dat het MKB toegang biedt tot meer geavanceerde laboratoria. Hier kunnen ook studenten worden gekoppeld aan bedrijven, zodat ze van elkaar kunnen leren. Deze faciliteit biedt daarmee groeikansen voor bestaande ondernemers.

4. Faciliteren bij het opstellen van Human Capital Agenda's
Een Human Capital Agenda wordt gebruikt in de landelijke topsectoren.

Sectorale Human Capital Agenda's
Iedere topsector heeft een Human Capital Agenda: een actieplan om te investeren in zittend en toekomstig personeel. Deze agenda's bevatten onder andere een analyse van de behoefte aan Human Capital in de sector, een visie van de topsector op het onderwijs – van vmbo tot en met wo – en afspraken over bijdragen van het bedrijfsleven aan de uitvoering van de Human Capital Agenda. Voor die uitvoering wordt vaak een Human Capital Tafel ingericht waarin de voornaamste stakeholders vanuit bedrijfsleven, onderwijs en overheid zitten hebben.

Veel regio's hebben voor hun speerpuntsectoren ook Human Capital Agenda's gemaakt, bijvoorbeeld de regio Midden Brabant voor de sectoren logistiek, zorg, techniek en leisure. De regiogemeenten pakken daar een faciliterende rol met een regionale projectorganisatie die de Human Capital Agenda's vormgeeft, o.a. gefinancierd door de provincie, het Rijk en ESF. Maar ondernemers en het onderwijs blijven wel de belangrijkste stakeholders van een Human Capital Agenda. In de regio Rijk van Nijmegen is een begin gemaakt met een Human Capital Agenda Health & Energy en loopt ook een initiatief voor een Human Capital Agenda Logistiek.

[128] De huidige expat desk bevat vooral informatie over beschikbare woningen. De Radboud Universiteit wijst onder het kopje Expat desk door naar de Stadswinkel.

5. **Investeer in de toekomstige beroepsbevolking**

De gemeente kan voor de lange termijn een rol pakken door kinderen en jongeren zoveel mogelijk te stimuleren de kansberoepen voor de toekomst te gaan kiezen, zoals beroepen in Techniek, ICT en Zorg (zie verder hoofdstuk 6).

4.2 Keuze van de sectoren met kansen voor de werkgelegenheid

In de vorige paragraaf is beschreven welke rol de gemeente kan pakken om de werkgelegenheid te stimuleren. Ze kan daarbij kiezen voor een smal of breed investeringsscenario. Er zijn in de interviews drie scenario's besproken.

1. Economisch-gericht investeringsscenario*: er worden specifieke sectoren gestimuleerd waar het effect op de economie en de vraag naar arbeid het grootst is, bijvoorbeeld stuwende economische activiteiten in Health & Hightech.*
2. Specifiek investeringsscenario*: er wordt geïnvesteerd in een aantal specifieke sectoren die van belang zijn voor de hele regio bijvoorbeeld: leisure/toerisme, watergebonden bedrijvigheid en logistiek en distributie.*
3. Breed investeringsscenario*: er wordt breed geïnvesteerd, bijvoorbeeld naast genoemde sectoren ook in persoonlijke dienstverlening, detailhandel, bouwsector, etc.*

Economisch-gericht investeringsscenario

Voor een economisch veerkrachtige regio en stad is de aanbeveling te kijken naar kennisintensieve en onderscheidende werkgelegenheid die niet gemakkelijk in andere regio's en (lage lonen) landen gerealiseerd kan worden. Dit biedt vooral banen voor hoger opgeleiden die daarmee aan de stad worden gebonden. Vervolgens zorgen trickle-down effecten (zie hoofdstuk 2) ervoor dat ook meer banen voor anders opgeleiden en werkzoekenden beschikbaar komen.

Waarom is het belangrijk om voor branding en een scherp economisch profiel te kiezen als regio?

Regio's die het goed doen hebben vaak een heel duidelijk economisch profiel. Dit zie je eigenlijk overal in de economie terug; specialisatie loont. Voor zowel individu als bedrijf als regio geldt dat het specialiseren in een bepaalde activiteit betekent dat je er beter in wordt. Dat je schaalvoordelen kunt halen. Dat je beter kunt innoveren, etc. Dus de les is, als je succesvol wilt zijn moet je keuzes maken en je specialiseren.

Te scherp specialiseren, kent echter ook risico's. Stel dat door een nieuwe techniek of een nieuw product jouw industrie een zware klap krijgt, dan kan dat een enorme dreun geven als je net daarin gespecialiseerd bent. Om dat soort risico's te vermijden is het goed je te specialiseren in een aantal, gerelateerde, activiteiten. Dit geeft zowel een buffer in zware tijden (soort waterbed) en door de aanwezigheid van meerdere gerelateerde activiteiten zie je vaak meer innovatie/kruisbestuiving ontstaan. Oftewel:

➔ *specialiseer je in een aantal activiteiten die gerelateerd zijn.*

Volgende vraag is dan wat gerelateerde activiteiten zijn. Meestal zeggen we dan dat

activiteiten gerelateerd zijn als ze dezelfde technieken en skills gebruiken. Die overlap zorgt ervoor dat kennis en mensen nuttig zijn voor beide activiteiten. Dit geldt zowel voor theoretisch – en praktisch opgeleiden van alle niveaus. Gebruiken twee sectoren bv allebei veel lassers of elektriciens dan zijn ze gerelateerd. Maar ook twee sectoren die gebruik maken van state-of-the-art kennis over artificial intelligence (bv automotive en defensie) zijn gerelateerd. Door te kijken wat de bestaande voordelen van een regio zijn en de daaraan gerelateerde activiteiten te stimuleren/zoeken gebruik je als regio je bestaande resources het beste. Je kunt immers niet in alles goed zijn. Dus door een slimme specialisatie bouw je een sterke maar ook economisch robuuste structuur.[129]

Van economische profilering (ook wel city/regio branding en –marketing genaamd) is bekend dat het altijd lastig is om keuzes te maken en dat het alleen effectief is als deze keuzes voor een periode van tenminste zes tot zeven jaar consistent worden uitgedragen; in woord en daad. Met een goede branding en citymarketing waarbij alle betrokken partijen zowel intern als extern de USP's van de regio Nijmegen benadrukken, ontstaat een klimaat waarbij gevestigde en nog te vestigen bedrijven en instellingen vertrouwen houden of krijgen in het (blijven) investeren in deze regio. Nu heeft Nijmegen in de ogen van veel geïnterviewden nog een onduidelijk profiel.
Waarom zou je dan wel voor Nijmegen kiezen? Er zijn genoeg USP's om te benadrukken, zowel voor werkgevers als werknemers:

- *De nabijheid van Duitsland biedt een grote afzetmarkt*
- *Veel specialistische kennis op het gebied van health-tech, zorg en semicon*
- *Onderwijs heeft op alle niveaus veel te bieden; mbo, hbo en universiteit*
- *Rijk van Nijmegen biedt een aantrekkelijke woon-werk omgeving*

De provincie Gelderland heeft in 2017 een meerjarig bestuursakkoord gesloten met Arnhem en Nijmegen met als doel terug te keren in de top 10 van best presterende economische regio's. Daarbij hoort een investeringsagenda gericht op de sector Health (Nijmegen) en Energy (Arnhem), duurzaamheid en de binnensteden. De gemeente Nijmegen heeft in 2018 een plan van aanpak opgesteld om de sectoren Health en High Tech te versterken.[130] De snelle groei laat namelijk zien dat er veel potentieel is in deze beide sectoren, met een uitstraling op (inter-)nationaal niveau.

Het economisch-gericht investeringsscenario, dat zich vooral richt op de kenmerkende sectoren van de regio, wordt door geïnterviewden overwegend positief gewaardeerd. Vooral de sector waarin health en hightech (health-tech) gecombineerd worden, wordt door velen gezien als een logische keus voor de gemeente Nijmegen, al dan niet voor de gehele regio. Nijmegen onderscheidt zich hiermee en moet hierop voortbouwen. Binnen de "sector" health & high-tech leidt dat dan tot een onderscheid in health (de zorgsector zelf) plus de health-technologie (gekenmerkt door veel start-ups) een de ene kant en semicon (NXP, daarvan afgesplitste bedrijven en start-ups) aan de andere.

Health en High-Tech zijn hoogwaardige kennissectoren die van belang zijn voor een sterke regionale economie maar niet direct werkgelegenheid opleveren voor lager opgeleiden en uitkeringsgerechtigden. Indirect kan dit echter wel leiden tot extra werkgelegenheid voor deze groep. Denk hierbij aan het trickle down effect. Toeleveranciers van deze sectoren bieden vaak ook werkgelegenheid aan lager

[129] Bron: prof. dr. J. Knoben, hoogleraar bedrijfseconomie Radboud Universiteit.
[130] Plan van Aanpak Versterken Economische Kracht Health & High-Tech.

opgeleiden. Daarnaast worden door bedrijven die fundamenteel onderzoek doen naar technologieën op het gebied van health & hightech nieuwe ideeën geleverd voor producten. De volgende stap is dat die producten ook daadwerkelijk gemaakt worden, waarbij ook werk wordt gecreëerd op lager/praktisch niveau. Start-ups op de Novio Tech Campus, Campus Heijendaal en op andere plekken in de stad kunnen profiteren van de focus op Health & High-Tech aangezien zij vaak actief zijn op deze gebieden van health en hightech. De Novio Tech Campus is een zeer succesvolle Nijmeegse hotspot, gespecialiseerd in Health en High Tech. Sinds de start in 2013 vestigden zich meer dan 50 bedrijven met ruim 2.800 arbeidsplaatsen. De campus biedt start-ups en gevestigde bedrijven in Health veel extra's: bijvoorbeeld workshops, netwerken en uitstekende labs.

Specifiek investeringsscenario

In het specifiek investeringsscenario wordt geïnvesteerd in een aantal specifieke sectoren die van belang zijn voor de hele regio bijvoorbeeld: leisure/toerisme, watergebonden bedrijvigheid en logistiek en distributie. Dit scenario roept bij sleutelinformanten wisselende reacties op. Over de effecten voor de werkgelegenheid is het volgende te zeggen:

- De keuze voor leisure en toerisme is volgens een aantal sleutelinformaten logisch, aangezien de regio Rijk van Nijmegen zeer geschikt is voor de vrijetijdseconomie. Vooral voor lager geschoold personeel kan dit werkgelegenheid bieden. Zo gaat Wellness resort Thermen Berendonck in Wijchen circa 300 fulltime banen opleveren.[131] Echter, dit zijn geen onderscheidende sectoren aangezien regio's in de buurt zich ook richten op deze sectoren waardoor er wellicht maar een beperkte groei mogelijk zal zijn.
- De logistiek in brede zin is door de nabijheid van Duitsland en de haven van Nijmegen een goede focus. Er zou moeten worden ingezet op een betere samenwerking met Duitsland. Om de logistieke sector optimaal te kunnen ontwikkelen zijn wel een aantal in hoofdstuk 1 genoemde infrastructurele versterkingen van groot belang. Daarmee komt niet alleen het directe Duitse achterland van de linker Rijnoever in beeld, maar ook de rest van Noordrijn-Westfalen en de Bondsrepubliek.

In vergelijking met het vorige scenario, het economisch gericht investeringsscenario, levert dit scenario meer directe werkgelegenheid op voor lager opgeleiden. Het zijn echter deels wel sectoren zoals horeca (koks, gastheren/vrouwen), logistiek en watergebonden bedrijvigheid (chauffeurs, hoger geschoold logistiek personeel, binnenvaartschippers) waarin nu al een tekort aan werknemers is en waar op korte termijn moeilijk aan extra personeel te komen is. Hierdoor zal de impact op de werkeloosheid van extra focus op deze sectoren in eerste instantie gering zijn.

Breed investeringsscenario

Dit scenario, waarin geen focus wordt aangebracht, wordt overwegend negatief ontvangen, juist door het ontbreken van de focus. Daardoor zijn er minder kansen voor economische profilering. Over de effecten voor de werkgelegenheid wordt het volgende gezegd:

- De schaarse middelen die de gemeente heeft, worden in dit scenario teveel verdund, daardoor zullen de effecten minimaal zijn.
- Vanuit de onderkant van de arbeidsmarkt gezien kan dit wel een goede keuze zijn aangezien dit waarschijnlijk een breed aanbod aan arbeid voor laaggeschoolde werknemers oplevert.

[131] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2105436/Wellnesscentrum-Berendonck-Wijchen-stap-dichterbij

Algemene opmerkingen over scenario's en sectorkeuze

Naast opmerkingen die specifiek over één scenario gingen, hadden ook veel actoren algemene opmerkingen over de scenario's:

- Op dit moment voelt het ondernemersklimaat soms als een strijd van ondernemers tegen de gemeente, terwijl je samen ergens naar toe wilt. Vandaar dat de triple helix relatie ook zo belangrijk is. Alleen samen kun je op grote schaal duurzame oplossingen bereiken.
- Belangrijk is *dat* er een keuze wordt gemaakt en dat de gemeente deze keuze voor langere tijd vasthoudt. Op het moment wordt er teveel geswitcht qua focus.
- Als voorbeeld wordt er vaak gekeken naar 'Brainport Eindhoven'. Deze regio heeft een sterke branding. Er zijn sterke personen als economische trekkers die smoel geven aan deze profilering. Deze personen zijn in Nijmegen lastiger te vinden.
- Er zal gekeken moeten worden naar wat de sectoren verbindt, de zogenaamde cross-overs. Voorbeelden hiervan zijn de IT competenties die in deze regio een cross over kunnen opleveren, zoals tussen health en IT sector en tussen logistiek en IT sector.[132] Ook tussen installatie en zorg zijn connecties aan te treffen.
- Fundamenteel onderzoek is belangrijk, maar het moet ook vertaald worden naar mbo- en hbo-functies.
- Een goede aanvulling is de focus op de semiconductor. Deze industrie levert rond de 2.500 banen voor de regio en is groeiende. Het behouden van deze industrie in de regio is ook belangrijk voor de health-tech en de energy sector aangezien deze sectoren gebruik maken van chips geproduceerd in de semicon sector. De semicon industrie zorgt voornamelijk voor banen op HBO/WO niveau. De aanwezigheid van grote spelers in de semicon industrie zoals NXP, Amplion en Nexperia zorgt ervoor dat er ook veel toeleveranciers zijn voor deze bedrijven die machines voor de sector bouwen en onderhouden. Dit levert werkgelegenheid op voor mbo niveau 4 opgeleiden.

Advies voor het investeringsscenario voor de regio Rijk van Nijmegen

Maak een keuze voor een combinatie van sectoren die werkgelegenheid oplevert voor alle opleidingsniveaus om zo tegemoet te komen aan de hele beroepsbevolking. Voor het Rijk van Nijmegen zijn dat in elk geval: zorg, health-tech en semicon. Daarnaast zijn vervoer en logistiek, leisure en wellness en de installatiebranche relevante sectoren. Wanneer de maakindustrie bereid is daarin te investeren, kan op termijn ook de circulaire economie aan dit rijtje worden toegevoegd.

De volgende tabel geeft een indruk van de omvang van de verschillende sectoren per gemeente. Hierop is soms sprake van overlap.[133] De werkgelegenheid in de gemeente Nijmegen betreft vaak inwoners van de regiogemeenten (zie paragraaf 2.3).

[132] Ook meer in het algemeen is het zaak aandacht te besteden aan IT-competenties. Die zijn in bijna alle sectoren relevant. Hoofdstuk 6 gaat hier verder op in.

[133] *Health* omvat farmaceutische en medisch-technische industrie en groothandel UMC's en medische R&D. *Health/medisch cluster* bevat in aanvulling hierop de rest van de gezondheidszorg inclusief gezondheidszorg-ondersteunende bedrijven. *Maakindustrie* omvat de totale industrie. *Transport/Logistiek* omvat ook de sector groothandel. *Food cluster* omvat de voedingsindustrie en de daarbij behorende groothandel en R&D. *Agro-complex* omvat in aanvulling daarop ook de primaire landbouw en de genotmiddelenindustrie. Onder *recreatie/toerisme* vallen horeca, cultuur, recreatie en sport en delen van andere sectoren met een connectie met recreatie en toerisme. Onder creatieve *industrie* vallen uitgeverijen, film, radio en TV, architecten, de reclamesector en de cultuursector. *Energie/milieu* omvat de winning en distributie van fossiele energie, de aan energie gekoppelde maakindustrie, de nutsbedrijven, de afvalbedrijven en de aan energie gekoppelde groothandel en R&D.

Tabel 4.2. Werkgelegenheid (aantal banen) in speerpunt- en overige relevante sectoren[134]

	Nijmegen	Beuningen	Berg en Dal	Heumen	Wijchen	Mook en Middelaar	Druten
Health	10.470	70	130	30	100	0	0
Health/medisch cluster	28.680	1.470	4.210	880	1.520	190	470
Maakindustrie	6.270	760	410	260	2.450	160	800
Transport/Logistiek	6.480	1.130	570	330	2.720	70	750
Recreatie/Toerisme	6.790	560	1.230	660	930	340	280
Energie/milieu	5.740	470	180	200	780	120	320
Onderwijs	12.780	300	1.050	260	870	140	640
Agro-complex	2.010	710	420	250	1.610	30	380
Creatieve industrie	3.500	260	330	240	410	80	310
Food cluster	1.610	500	110	60	1.310	0	120

Bron: PWE Gelderland 2017

Het uiteindelijke advies komt derhalve neer op een combinatie van een economisch gericht investeringsscenario voor de onderscheidende sectoren binnen Health & High Tech en een specifiek investeringsscenario voor een aantal andere sectoren vanwege hun belang voor de regionale arbeidsmarkt. De regiogemeenten kunnen samen bekijken welke gemeenten samenwerken voor welke sectoren. Sommige ondernemers kunnen lokaal bediend worden (denk aan horeca en detailhandel), sommigen regionaal (denk aan semicon). Daarbij kunnen de gemeenten samenwerken met de vele tafels waar ondernemers, onderwijs en overheid elkaar ontmoeten (zie bijlage 2).

Aanvullend daarop kunnen voor deze specifieke sectoren Human Capital Agenda's worden opgesteld en Human Capital Tafels worden ingericht.

- Zoals boven gesteld wordt er gewerkt aan een HC Agenda Health & Energy met specifieke aandacht voor health-tech en semicon.
- In de zorg zelf worden personele vraagstukken geagendeerd vanuit Werkgeversvereniging in Zorg en Welzijn (WZW).
- Daarnaast is verder voort te bouwen op al lopende initiatieven in de logistiek vanuit het Logistiek Expertise Centrum.
- Op termijn kan ook worden gedacht aan een HC Agenda installatie.
- Op het gebied van Recreatie, toerisme en vrije tijdseconomie lijkt het aanbevolen eerst te komen tot een gestroomlijnde regionale aanpak en pas daarna de aandacht te richten op het specifieke aspect human capital.

[134] Ter vergelijking: de detailhandel kent regionaal in 2017 ruim 16.500 banen, de bouw bijna 7.000 banen en de overheid circa 5.000 banen.

4.3 Samenvatting

De belangrijkste conclusies uit dit hoofdstuk zijn de volgende:

Stimuleren van de vraagzijde van de arbeidsmarkt

1. Vervulling van vacatures voor bedrijven door goede samenwerking tussen kennis van (uitbreidende) ondernemers van EZ enerzijds en kennis van bestaande personele vraag van UWV en WerkBedrijf anderzijds. Daardoor meer zicht op moeilijk vervulbare vacatures, onder andere in speerpuntsectoren (energietransitie, high-tech).
2. Ook op andere punten aansluiten op de behoefte van het bedrijfsleven aan meer contact met de gemeente. Zorg voor een lange-termijn relatie. Op termijn kun je één ondernemersservicepunt inrichten.
3. Stimuleren van ondernemerschap: starters en zzp'ers.
4. Stimuleren van doorstroom binnen bedrijven: als werkenden moeilijk vervulbare vacatures invullen, ontstaat mogelijk werkgelegenheid voor werkzoekenden.
5. Aantrekkelijk zijn voor innovatieve bedrijven en schaarse kenniswerkers door een gunstig vestigings-, woon- en leefklimaat te creëren.

Keuze van de sectoren met werkgelegenheid

6. Stimulering van de sectoren die kenmerkend zijn voor Nijmegen: health, health-tech, semicon. Dit kan gebruikt worden voor branding van de regio. Continuïteit en consistentie van economisch beleid zijn belangrijk. Niet telkens van speerpuntsectoren wisselen. Expliciete communicatie hierover met stakeholders (overheden, ondernemers, onderwijs).
7. Stimulering van sectoren met werkgelegenheidsperspectieven: naast health, health-tech, semicon: leisure & wellness, vervoer en logistiek, installatie en op termijn circulaire economie.
8. In deze sectoren human capital agenda's opstellen waarvan de Ondernemers eigenaar zijn, Onderwijs randvoorwaardelijk betrokken en de gemeenten faciliterend.

5 Kansen voor uitkeringsgerechtigden

5.1 Een grote en urgente uitdaging

De afgelopen jaren is, mede door de inspanningen van het WerkBedrijf en het UWV, de omvang van de bijstandspopulatie afgenomen. In het huidige economische klimaat zijn degenen met de minste afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk gekomen. Deze groep stroomt ook minder snel in de bijstand. Daarbij is op dit moment de beperking van de WW-duur ook een positieve omstandigheid: men gaat sneller en actiever naar werk zoeken.
Tegelijkertijd is het resterende bestand nog steeds van aanzienlijke omvang. Er is steeds meer sprake van complexe problematiek, zoals schulden en psychische problemen. Ook zaken als het moeten verlenen van mantelzorg of de zorg voor jonge kinderen kunnen zwaar drukken op bijstandsgerechtigden. Dat de afroming van het bestand ertoe leidt dat een groep met een grote afstand tot de betaalde arbeid is overgebleven, komt deels ook doordat een aantal jaren geleden de doelgroep van de bijstand is uitgebreid: door de afsluiting van de Wajong voor jonggehandicapten met enig arbeidsvermogen en de afsluiting van de Wet Sociale Werkvoorziening voor nieuwe instroom Ook de verdere afbouw van gesubsidieerde arbeid in combinatie met de bezuinigingen op het participatiebudget spelen hierbij een rol. Daarbij komt ook nog de toestroom van vluchtelingen.
Kortom: er is sprake van een nog steeds omvangrijke doelgroep. Voor het grootste deel van de groep is het erg moeilijk om aan te haken bij de prestatiegerichte arbeidsmarkt. De flexibiliserende arbeidsmarkt, aangejaagd door de Wet Werk en Zekerheid in 2015, en het feit dat werkgevers steeds meer verantwoordelijk zijn geworden voor de kosten van ziekte, scheppen een complicerende maatschappelijke context. Er is dus méér investering nodig, zoals bijvoorbeeld een complete opleiding, jobcoaching en loonkostensubsidie, met minder budget. Nu werkgevers door de economische context eerder zijn over te halen arbeidsaanbod met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans te geven, liggen er kansen. Dit laatste vergroot de urgentie van het maken van keuzes om de korte termijn.

5.2 WerkBedrijf en UWV als actoren in de werkloosheidsbestrijding

Binnen deze context gebeurt er in de regio Rijk van Nijmegen al het nodige met betrekking tot re-integratie van bijstands- en andere uitkeringsgerechtigden. Het WerkBedrijf is daarbij de regionale schakel in de arbeidsbemiddeling van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het werkt samen met de afdelingen Inkomen van de gemeenten. De door Divosa in een recente publicatie aangegeven tien meest ingezette maatregelen op dit gebied worden ingezet. Het gaat om: intensieve werkgeverscontacten, begeleiding naar regulier werk, banen zoeken of creëren, recht op een uitkering controleren, inzet op jongeren (vooral sluitende aanpak), recht op een uitkering bij aanvraag scherp controleren en nadruk leggen op werk zoeken, parttime en flexibel werk stimuleren, werkactiviteiten inzetten (gesubsidieerd of met behoud van uitkering), handhaven en aandacht voor mensen die lang in de uitkering zitten.
Het WerkBedrijf realiseert resultaten vanuit de behoefte van werkgever te zoeken naar de juiste kandidaten. Nu de meest kansrijke groep binnen die voor de Participatiewet zo langzamerhand aan het werk is geholpen, is er zeker geen reden om de activiteiten

van het WerkBedrijf te verminderen. In een krappe arbeidsmarkt zijn zoals gezegd werkgevers ook bereidwillig om na te denken over de plaatsing van uitkeringsgerechtigden. Ook blijft er sprake van nieuwe instroom, bijvoorbeeld uit het speciaal onderwijs of doordat mensen de draad op één of andere manier zijn kwijt geraakt. Omgekeerd zijn er ook uitkeringsgerechtigden die andere problemen zoals met gezondheid of schulden, hebben weten te overwinnen en daarna beschikbaar komen voor de arbeidsmarkt.
Ook het UWV bemiddelt een aanzienlijk aantal werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt, zowel via digitale matching als via persoonlijke dienstverlening, vanuit de WIA, de WW en de Wajong. Hoewel het UWV een landelijk orgaan is, zijn er in de samenwerking zeker mogelijkheden om hun taken regionaal in te kleuren.

Uit de gesprekken met de sleutelinformanten komen een aantal suggesties voor verdere optimalisatie van de werkzaamheden:[135]

- *De dienstverlening van WerkBedrijf, UWV (en gemeenten) op het gebied van re-integratie en personeelsvoorziening zou nog bekender kunnen worden bij bedrijven. Idealiter zouden bedrijven wanneer ze personeel nodig hebben hiermee steeds contact moeten opnemen om te peilen welke potentiële werknemers zij beschikbaar hebben.*
- *Het is zaak de activiteiten te richten op grote sectoren waar kansen liggen zoals de zorg, de horeca, de logistiek en de detailhandel, dit gebeurt al via de kansberoepen (gerichte leer-werktrajecten in krapte beroepen) en zou mogelijk uitgebreid kunnen worden.*
- *Er is nog veel focus op kleinere participatietrajecten. Die zouden volgens sleutelinformanten deels zijn gebaseerd op wensen om bijvoorbeeld de exploitatie van een bepaalde organisatie sluitend te houden. Dit kan ook een doel zijn maar dan is de uitstroom naar werk niet de drijfveer en is de vraag of er re-integratiemiddelen moeten worden ingezet.*
- *Er valt te denken aan uitbreiding van arbeidspool-achtige constructies. Te denken valt hierbij aan samenwerking met Werkgeversvereniging in de Zorg en Welzijn (WZW) en/of het regionale onderwijs. In de sector is de komende tijd sprake van een forse vervangingsvraag.*
- *Om deze moeilijke doelgroep aan het werk te helpen en vervolgens te houden is persoonlijk contact belangrijk, waarbij in het beste scenario ze worden begeleid door één vast contactpersoon. Een jobcoach kan ook ondersteuning bieden aan een werknemer zodat diegene sneller en beter deel kan nemen in het arbeidsproces. Zo kan een jobcoach helpen met inwerken en algemene begeleiding bieden. Jobcoaching is een gecertificeerd beroep. Het WerkBedrijf zet jobcoaching al veel en geregeld in met interne jobcoaches en externe jobcoaches. Jobcoaching is succesvol gebleken in de installatietechniek, waar jongeren intens zijn begeleid totdat ze een vaste baan hadden. Er worden in de zorg ook kansen gezien voor jobcoaching gezien kwaliteit daar een belangrijk aspect is. Het proces is kostenintensief en de efficiëntie valt soms te betwisten, maar sluit daardoor juist goed aan op de noden van de moeilijkere doelgroep waar het WerkBedrijf nu mee te maken heeft. Het is derhalve zaak, nu het meer moeite zal kosten kandidaten aan het werk te krijgen, dit instrument bij het WerkBedrijf in te blijven zetten.*
- *Nieuwe, digitale hulpmiddelen kunnen – in aanvulling op de persoonlijke dienstverlening die voor veel van de huidige uitkeringsgerechtigden*

[135] Het gaat om acties waarvan in eerder onderzoek ook het effect is bewezen. In het kader van de arbeidsmarktanalyse was het trouwens niet mogelijk om exact vast te stellen in hoeverre het WerkBedrijf of UWV op bepaalde gebieden al stappen heeft gezet.

noodzakelijk is - helpen in het in contact brengen van werkgevers en werknemers. Zo zouden digitale matchingsinstrumenten gebaseerd op competenties de behoeftes van werkgevers en werkzoekenden in kaart kunnen brengen en potentiële matches kunnen bieden. Een e-scan kan peilen of iemand ondernemersbloed heeft. Het UWV heeft op dit gebied ook steeds meer ondersteunende ICT beschikbaar.

- *In aanvulling hierop is transparantie van bestanden van belang. Systemen moeten zoveel mogelijk worden geïntegreerd. Men moet bij elkaar geschikte kandidaten voor vacatures kunnen vinden.*
- *Ook samenwerking is belangrijk om uitkeringsgerechtigden aan het werk te helpen. Ondernemers zouden een meer centrale rol kunnen innemen in het begeleiden van bijstandsgerechtigden naar werk. Zij moeten ook duidelijk maken welke vaardigheden en kennis nodig zijn op de actuele arbeidsmarkt. Daarvoor is het wel nodig om eerst de nodige contacten met werkgevers te leggen.*

In dit verband is nog te wijzen op de deelname van Nijmegen aan een landelijk experiment met zogenoemde regelarme bijstand. Onderzocht wordt welke begeleiding van mensen in de bijstand het beste werkt. De deelnemende bijstandsgerechtigden in Nijmegen zijn verdeeld in drie groepen. Een groep krijgt een uitkering, mag daarnaast bijverdienen en heeft geen arbeids- of re-integratieplicht. De tweede groep mag ook bijverdienen, wordt intensief begeleid en behoudt de arbeids- of re-integratieplicht. Voor de derde groep, de controlegroep, blijft alles bij het oude. De pilot, die wordt uitgevoerd door WerkBedrijf Rijk van Nijmegen loopt van eind 2017 tot 1 oktober 2019. De Radboud Universiteit onderzoekt de effecten ervan.[136]
Ten slotte zou nog nadrukkelijk aandacht kunnen worden besteed aan de opties voor parttime werk. Het gaat dan om opties als no-risk regelingen, vergoeding van kinderopvang en reiskosten, begeleiding, behoud van armoederegelingen, e.d..

5.3 Opleiden, in samenwerking met sectoren

Bij de re-integratie van mensen in de bijstand is de verleiding groot om ze zo snel mogelijk op werk te willen plaatsen. De grootste uitdaging ligt er echter in om een ieder op een zo goed mogelijke plek te krijgen, waarbij zo min mogelijk risico is op uitval. Het moet gaan om bestendige banen. Dat levert op de langere termijn ook het meest op omdat iemand niet weer na verloop van tijd uitkeringsafhankelijk wordt. Bovendien wordt de werkgever op die manier ook het meest geholpen en dat is weer goed voor de regionale economie en werkgelegenheid. In veel gevallen betekent dat investeren in scholing. Uit onderzoek is bekend dat het scholen van werkzoekenden op korte termijn leidt tot een lagere uitstroom maar op lange termijn leidt tot hogere uitstroom. Veel bijstandsgerechtigden hebben geen startkwalificatie en kunnen ook niet op dat niveau werken. Als zij naar werk worden geleid, blijven zij kwetsbaar: bij de volgende economische crisis komt hun baan al snel weer op de tocht. Investeren in langdurige scholing maakt ze minder kwetsbaar. Dit begint vaak met het investeren in het opheffen van laaggeletterdheid. Geletterdheid is een basisconditie voor deelname aan de arbeidsmarkt en de samenleving.[137]

[136] Het maximale bijverdienbedrag voor de eerste twee groepen is 200 euro per maand, waarvan 50% mag worden gehouden. De begeleiding van de tweede groep bestaat uit groepsbijeenkomsten, die coachend van aard zijn en uitgaan van de wensen van de deelnemers (op het gebeid van (vrijwilligers)werk en de inzet van instrumenten). Zie: https://www.zorgwelzijn.nl/experimenteren-met-de-bijstand-hoe-doen-ze-dat-in-nijmegen; https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/dossiers/dossier-proef-met-bijstand.
[137] De regio zet hiertoe ook een coördinator in.

Scholing van bijstandsgerechtigden

Scholing van bijstandsgerechtigden is echter geen sinecure. Ten eerste zijn veel bijstandsgerechtigden niet schoolbaar of niet leerbaar in het huidige systeem.[138] Een flink deel heeft niet de cognitieve vermogens, een ander deel niet de motivatie. Ten tweede ontbreekt vaak de motivatie om, zonder concreet uitzicht op een baan, aan een opleiding te beginnen. Een deel van de groep is met maatwerk (kleine klasjes, veel begeleiding etc.) echter wel (eerst leerbaar en dan) schoolbaar te maken.

Het meest voor de hand ligt het om zoveel mogelijk aan te sluiten op de praktijksituatie, en daarmee opleiding in de praktijk te faciliteren. Voor bijstandsgerechtigden die schoolbaar zijn, is een praktijkgerichte aanpak vaak veel aantrekkelijker dan een meer schoolse setting. Daartoe zouden afspraken met sectoren en onderwijsinstellingen gemaakt kunnen worden. Er ontstaan dan bbl-achtige settings waarbij uitkeringsgerechtigden in de praktijk vaardigheden opdoen, eventueel aangevuld met een beperkte mate van theoretisch onderwijs, maar waarbij de opgedane vaardigheden worden gecertificeerd zodat de kandidaat kan aantonen over deze vaardigheden te beschikken. In het mbo wordt momenteel al gewerkt met keuzemodules: bijstandsgerechtigden zouden één of enkele modules kunnen volgen in plaats van een hele opleiding. Ze krijgen dan ook een bedrijfstakcertificaat bij succesvolle afronding.

Een dergelijk systeem van opleiden in de praktijk, gekoppeld aan deelcertificeringen, ligt het meest voor de hand om op te zetten in sectoren waar de komende jaren vraag zal zijn naar arbeidskrachten, zoals de logistiek, horeca/toerisme en de beveiliging, waarvoor geen lange opleidingen nodig zijn. In al deze sectoren zijn, behalve de opleiding, weer andere specifieke barrières die toetreding door uitkeringsgerechtigden kunnen bemoeilijken, zoals onregelmatige tijden en flexibele contracten in de toeristische sector en een verklaring van goed gedrag in de beveiliging. Maatwerk in de begeleiding van uitkeringsontvangers en samenwerking met de werkgevers zijn daarom uitermate belangrijk.

Re-integratie van uitkeringsgerechtigden kan op deze wijze in bescheiden mate bijdragen aan het oplossen van discrepanties op de arbeidsmarkt: door ze op te leiden voor het laaggekwalificeerde werk kunnen meer specialistische opgeleide mbo'ers doorschuiven naar functies op hoger niveau, etc.

Projecten Kansberoepen

Een voorbeeld van intensieve scholing zijn de projecten Kansberoepen. Die zijn door het WerkBedrijf in het leven geroepen om concrete arrangementen met werkgevers af te sluiten, in samenwerking met het ROC. Na de scholing volgt voor werkgevers ook nog loonkostensubsidie. Het gaat om een hele intensieve manier van begeleiden, maar dit lijkt succesvol te zijn. In Nijmegen heeft dit project betrekking op 225 bijstandsgerechtigden in de periode 2017-2019.

Scholing van WW'ers en met ontslag bedreigde werknemers

Voor de scholing van bijstandsgerechtigden is de gemeente verantwoordelijk. Voor andere groepen uitkeringsgerechtigde werkzoekenden ligt de verantwoordelijkheid bij

[138] Met de begrippen leerbaar en schoolbaar wordt onderscheid gemaakt tussen leerlingen die kunnen leren (hier cognitief toe in staat zijn) en leerlingen die willen leren (het gedrag vertonen dat noodzakelijk is om binnen onderwijsinstellingen een opleiding te kunnen volgen).

UWV, voor met ontslag bedreigde werknemers bij het bedrijfsleven. Naast diverse regelingen voor mensen met een arbeidsbeperking die door het WerkBedrijf worden toegepast, kent het UWV voor de verschillende uitkeringen diverse mogelijkheden voor het volgen van scholing. Voor met ontslag bedreigde werknemers verschillen de regelingen per bedrijfstak. Vaak is er meer mogelijk wanneer men naar een andere functie in de eigen bedrijfstak wordt geschoold dan wanneer men aangewezen is op een omscholing naar een andere sector.

De centra vakopleiding terughalen?

Tot 2002 bestonden de centra vakopleiding. Met name de technische centra waren een groot succes. Werkzoekenden werden er opgeleid naar beroepen met vraag op de arbeidsmarkt. Dit gebeurde met de zogenaamde methode van Hoofdelijk Versnelde Scholing (HVS). Werkzoekenden konden op bijna ieder moment instromen in de opleidingen en volgden een op het vak gerichte opleiding zonder toeters en bellen. Naast een effectieve was het echter ook een dure methode. Voor een ROC is het onder de huidige bekostiging niet te realiseren. Wanneer men tegen reguliere tarieven les wil geven dan moet de ratio docent/leerlingen minstens 1 op 16 zijn. Om een centrum vakopleiding-achtige opleiding te organiseren is er extra financiering vanuit overheid en bedrijfsleven nodig.

Preventieve arbeidsmarktgerichte scholing voor de gehele beroepsbevolking

Waar flexibiliteit en intersectorale mobiliteit nodig zijn, blijkt de markt niet in staat de mismatch zelf op te lossen. Hier kunnen lokale en regionale overheden verantwoordelijkheid nemen om deze thematiek te agenderen; relevante partijen bij elkaar te brengen, financiering te organiseren en versneld een toekomstbestendige oplossing te ontwikkelen.

Een mogelijk aantrekkelijk concept voor Nijmegen is in dit verband het House of Skills van de Metropoolregio Amsterdam. Daarin worden werknemers in het lagere en middensegment van de arbeidsmarkt (waaronder met ontslag bedreigde werknemers), uitkeringsgerechtigden en zzp'ers bij- of omgeschoold naar andere banen en dan vooral naar banen in een andere sector. Het concept bouwt voort op dat van het Leerwerkloket van UWV, WerkBedrijf en ROC dat op dit moment ook in de regio Rijk van Nijmegen de functie vervult van expertisecentrum voor arbeidsmarktgerichte scholing en lerend werken. Het Leerwerkloket heeft nu een beperkte omvang maar zou kunnen groeien tot een house of skills voor grotere groepen.

House of skills: een leven lang ontwikkelen

House of Skills is een regionaal samenwerkingsverband waar naast de gemeenten en provincies in de Metropoolregio Amsterdam ook ROC's, hogescholen, universiteiten, vakbonden, brancheorganisaties, UWV, TNO en Deloitte aan meedoen.

Mensen werken vaker in kortere en flexibelere dienstverbanden en moeten (daardoor) vaker switchen van werk én van sector. Daarnaast hebben werkgevers hogere functie-eisen, verandert het werk in hoog tempo en verdwijnen sectoren. Maar ontstaan er ook weer nieuwe banen. Kortom, de arbeidsmarkt is en blijft volop in beweging. Het is dus essentieel dat de huidige en toekomstige beroepsbevolking zich tijdig ontwikkelt én zich regelmatig blijft ontwikkelen, zodat zij niet voor verrassingen komen te staan. Met name de grote groep middelbaar opgeleiden is hier nog onvoldoende op voorbereid.

House of Skills richt zich op de volgende doelgroepen in de Metropoolregio Amsterdam:

- *de werkende beroepsbevolking van 23 – 67 jaar in het lagere en middensegment van de arbeidsmarkt;*
- *uitkeringsgerechtigden (WW/WWB) met een korte afstand tot de arbeidsmarkt;*
- *niet uitkeringsgerechtigden (bijvoorbeeld – na einde WW -mensen die in de crisis hun werk zijn verloren);*
- *het midden- en kleinbedrijf (MKB) en grote werkgevers.*

House of skills is een 'laboratorium' waar de partners naast samenwerken, ook experimenteren om verschillende loopbaanprogramma's te ontwikkelen. Zoals onder andere:

- *Assessments en competentiescan;*
- *Loopbaanadvies;*
- *Skilltrainingen;*
- *Matching op basis van skills*

Doel hiervan is dat mensen zelf de regie nemen over hun arbeidsmarkttoekomst, waarbij een 'leven lang ontwikkelen' centraal staat.

Op dit moment wordt de organisatie verder vorm gegeven, zijn de partners verschillende projecten aan het opzetten en zijn er pilots opgezet om mensen om te scholen en de (mogelijke) belemmeringen hierbij in beeld te krijgen.[139]

5.4 Investeren in georganiseerd, ondersteund en gesubsidieerd werk?

Een behoorlijk deel van de bijstandspopulatie zal, ook met maximale inzet van instrumenten, niet aan kunnen haken bij de reguliere arbeidsmarkt. Deze groep zal blijvend zijn aangewezen op vormen van gesubsidieerde en georganiseerde arbeid of vrijwilligerswerk. Daarbij zou onderkend kunnen worden dat dit soort banen voor veel van de kandidaten waarschijnlijk het eindstation zal zijn. Toch kunnen ze waardevol zijn: met het werk wordt maatschappelijke waarde toegevoegd, en voor cliënten schept het voldoening en allerlei positieve secundaire effecten die met een werkzaam leven gepaard kunnen gaan. Verder kan er ook gekeken worden naar de definitie van werk. Via vrijwilligerswerk zouden individuen een grote bijdrage kunnen leveren aan de leefbaarheid van het Rijk van Nijmegen. Om dit beter te faciliteren zou er kunnen worden geëxperimenteerd met het niet korten van de bijstand van een vrijwilliger en reiskostenvergoedingen voor vrijwilligers.

De kosten van deze vormen van werk zijn vaak hoger dan de kosten van een uitkering. Mede gezien de tekorten op het BUIG-budget[140] kunnen die kosten pijn doen. Het omarmen van een brede blik op maatschappelijke effecten maakt verdere investeringen in georganiseerd en gesubsidieerd werk echter maatschappelijk gezien wellicht weer rendabel. De rekensom is lastig te maken, maar gebaseerd op bestaand onderzoek mogen er positieve neveneffecten op onder andere gezondheid, gedrag, en opleidingsniveau van kinderen te verwachten zijn. Omgekeerd zijn er bijvoorbeeld in het geval van mantelzorg en vrijwilligerswerk in de zorg ook opbrengsten in de vorm van het welzijn van de te verzorgen personen. Dit geldt zeker nu de tekorten aan

[139] https://www.metropoolregioamsterdam.nl/pagina/20170126-house-of-skills

[140] Het verdeelmodel pakt ongunstig uit voor Nijmegen: het aantal huishoudens met een uitkering wordt lager geschat dan het in werkelijkheid is (net als Utrecht). Jaarlijks is het tekort in Nijmegen ongeveer 45 miljoen euro. Zie: Atlas voor Gemeenten (2017), *Van budget naar besteding. Verklaringen voor tekorten en overschotten op het gemeentelijk bijstandsbudget* (Utrecht).

personeel in de zorg zelf het niet mogelijk maken om professionele zorg van de gewenste omvang te bieden.[141]

Er kleven naast de problemen met de financiering ervan twee risico's aan deze vormen van gesubsidieerd en georganiseerd werk. Ten eerste is er het risico van verdringing. Hiervan is sprake wanneer reguliere economische activiteiten worden verdrongen door de gesubsidieerde activiteiten. Ten tweede bestaat er het risico van lock-in, wanneer uitkeringsgerechtigden in een gesubsidieerde of vrijwilligersbaan blijven 'hangen' terwijl ze ook op de reguliere arbeidsmarkt uit de voeten zouden kunnen. Het eerste risico kan worden geminimaliseerd door echt additionele banen te scheppen waarbij sprake is van een zorgvuldige toets van dit soort werkzaamheden op die additionele activiteit.[142] Het tweede risico kan worden geminimaliseerd door allereerst zorgvuldige selectie en vervolgens goede persoonlijke nazorg in de vorm van regelmatige gesprekken en de duur te beperken tot bijvoorbeeld maximaal drie jaar.

Ook voor bedrijven is het een lastige afweging om gesubsidieerd werk aan te bieden of niet. Uit de praktijk blijkt dat, tenzij het complete verdienmodel van een bedrijf is gebaseerd op gesubsidieerd werk, de inzet van een gesubsidieerde werknemer vaak het bedrijf meer kost dan het oplevert. Dit komt onder andere door de extra administratieve handelingen die gepaard gaan met gesubsidieerd werk en de extra begeleiding die ingezet moet worden.

Daarnaast is er de vraag of subsidies werkgevers over de streep gaan trekken om bepaalde individuen aan te nemen. Bedrijven hechten veel waarde aan kwaliteit en die kwaliteit moet wel geboden worden, ook door een gesubsidieerde werknemer. Aan de andere kant kunnen subsidies bedrijven wel een drijfveer geven om bepaalde personen een kans te geven.

Binnen de huidige financiële context is het aanbieden van gesubsidieerde arbeid op grote schaal niet mogelijk. Voor groepen die te ver van de arbeidsmarkt afstaan voor regulier werk lijken beschut werk, arbeidsmatige dagbesteding, mantelzorg en vrijwilligerswerk de opties. De gemeenten zouden nog meer kunnen ondersteunen bij het toeleiden van deze doelgroep. Op dit moment heeft de gemeente Nijmegen twee participatiecoaches in dienst. Die hebben inmiddels meer dan 100 personen geplaatst op vrijwilligerswerk.

5.5 Extra werkgelegenheid voor werklozen bij bedrijven

Instroommogelijkheden voor werklozen hoeven niet alleen gericht te zijn op bestaande vacatures, er zijn ook andere mogelijkheden:

- ***Latente vacatures**: arbeidsplaatsen bovenop het huidige werknemersbestand van arbeidsorganisaties waarvoor werkgevers niet werven*
- ***Job carving**: taken identificeren binnen huidige functies voor gekwalificeerde medewerkers die niet door die medewerkers hoeven te worden uitgevoerd en die taken vervolgens bundelen tot nieuwe functies waarop lager gekwalificeerde werkzoekenden kunnen instromen*

[141] De zorg vraagt ook nadrukkelijk de gemeente om via de organisatie van mantelzorg en vrijwillige zorg bij te dragen aan de bestrijding van personele tekorten.
[142] De evaluatie van de banenpools door Research voor Beleid in jaren negentig liet zien dat het wel mogelijk is om echt additionele banen te scheppen, als een gemeente dat als absolute voorwaarde in het gesubsidieerd werk inbouwde.

- ***(Re)design van bedrijven**: Bestaande of nieuwe ondernemingen zo organiseren dat een deel van de werkgelegenheid geschikt is voor uitkeringsgerechtigden.*
- ***Sociaal ondernemerschap**: samenwerking met bedrijven van ondernemers die zich vanuit een intrinsieke drijfveer op werkgelegenheid voor werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt richten.*
- ***Social Return**: inspelen op de verplichting in het inkoopbeleid van de gemeenten om een deel van het budget te besteden aan het inzetten van personeel met een afstand tot de arbeidsmarkt.*

Het WerkBedrijf en UWV zijn op deze gebieden al actief. Nu alleen de doelgroep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt over is gebleven, is het zaak dit soort aanpakken te intensiveren. Dit kan bijvoorbeeld in sectoren met een sterke vervangingsvraag, zoals de zorg, het onderwijs en de overheid zelf.

Latente vacatures

Bij een aantrekkende economie hebben bedrijven vaak ruimte voor extra personeel waarvoor ze niet actief werven. Dat kan komen omdat ze denken dat dergelijke vacatures toch niet zijn in te vullen, maar ook doordat ze niet identificeren dat ze mogelijkheden voor extra werknemers hebben. Door deze vacatures te identificeren en werkgevers te helpen ze in te vullen, ontstaat extra werkgelegenheid en mogelijke instroomkansen voor uitkeringsgerechtigden. In de meeste gevallen zal dat een indirect effect zijn: alleen werkenden hebben de competenties om de geïdentificeerde arbeidsplaatsen in te vullen. In sommige gevallen kan de latente vacature ook geschikt zijn voor uitkeringsgerechtigden (bijvoorbeeld met inzet van cobots of met subsidies) of met ontslag bedreigde werknemers.[143] De gemeente (beleidsmatig) kan samen met de stakeholders (uitvoerend) meer aandacht besteden aan het opspeuren van dit soort mogelijkheden bij bedrijven en instellingen. Na identificatie zoekt bijvoorbeeld het UWV of een uitzendbureau een geschikte kandidaat waarna een volgende stap is dat het WerkBedrijf kijkt of het de vrijkomende arbeidsplaats kan invullen.

Job carving

Al langer lopen diverse succesvolle en minder succesvolle experimenten met job carving, onder andere in het kader van het Sociaal Akkoord. Hoewel niet altijd even duidelijk is of ze op de lange duur effect hebben, is het in principe wel een aanpak om werk voor uitkeringsgerechtigden te creëren. Wanneer de arbeidsmarkt steeds krapper wordt, is er ook een toenemend belang voor werkgevers. Schaarse medewerkers moeten immers zoveel mogelijk die taken verrichten waarvoor ze zijn aangetrokken. Dat beperkt het aantal moeilijk vervulbare vacatures. Nu de nood bij werkgevers hoog is, vergroot de gevoeligheid om hiermee aan de slag te gaan.
De gemeente en overige stakeholders moeten daardoor aandacht blijven houden voor de mogelijkheden van job carving. Zeker nu bepaalde vacatures moeilijk zijn te vervullen, moeten er kansen liggen om deze mogelijkheden beter te exploreren. Dat geldt zeker voor een gemeente als Nijmegen met veel hooggeschoolde en dus te 'carven' werkgelegenheid. Voornamelijk in de zorg, logistiek en detailhandel worden kansen gezien voor job carving.
Met job carving moet met gepaste voorzichtigheid worden omgegaan. Veel gemakkelijke taken kunnen nu of in de nabije toekomst gedigitaliseerd of gerobotiseerd worden, waardoor job carving alleen een korte termijn effect heeft. Er is

[143] Een bijzondere vorm is nog het omzetten van zwart werk in wit werk. Daarbij lijkt echter niet zozeer het opspeuren van zwart werk als wel het met instrumenten motiveren van werkgevers om zwart werk om te zeten de aangewezen methode te zijn. Zie ook paragraaf 5.5.

echter al op gewezen dat digitalisering en robotisering wel eens wat langzamer kunnen gaan dan voorzien[144] en misschien ontstaan dan in de tussentijd andere kansen bij dezelfde werkgever bij de betreffende werknemer. Verder neemt de kans op fouten toe wanneer het aantal overdrachtsmomenten toeneemt. Ook kan dit leiden tot meer administratie wat weer tot extra kosten kan leiden voor de werkgever.

(Re)design van bedrijfsprocessen gericht op banen voor uitkerings-gerechtigden

Job carving is het scheppen van een functie of takenpakket vanuit bestaande taken voor één of enkele specifieke kandidaten met een beperking. Het is vaak een arbeidsintensieve bezigheid, niet alleen omdat relevante taken moeten worden geïdentificeerd maar ook omdat er weerstand kan zijn en blijven bestaan tegen het veranderen van takenpakketten van zittende medewerkers. Om die redenen is misschien een meer grondige aanpak te prefereren. Dat kan bijvoorbeeld door de bedrijfsprocessen van bestaande bedrijven opnieuw in te richten. UWV heeft deze aanpak in huis in de vorm van het bedrijfsadvies inclusieve arbeidsorganisatie. Hierbij wordt in de bestaande werkprocessen gezocht naar eenvoudige werkzaamheden. Deze worden gecombineerd tot een nieuw takenpakket, waarbij vervolgens geschikte kandidaten uit de doelgroep worden gezocht. Ook dit blijft echter redelijk ingewikkeld.

Sociaal ondernemerschap

Sociaal ondernemen is ondernemen met een maatschappelijke doelstelling. Er is geen zicht op de omvang van sociaal ondernemerschap in de regio maar het is zeker een relevante vorm van werkgelegenheid die de moeite waard is om te stimuleren. Daarbij is het wel zaak erop te letten of de intrinsieke motivatie van de sociale ondernemers de juiste is: er zijn op dit gebied ondernemers die vooral mikken op subsidies en op plaatsing van de meest kansrijke uitkeringsgerechtigden. Op die manier is er een groot risico dat je draaideurwerkloosheid bevordert. De regio zou daarom goed moeten letten op de bedoelingen van de ondernemers en vooral moeten investeren in bedrijven die concepten hebben die duurzame werkgelegenheid voor moeilijk plaatsbare uitkeringsgerechtigden opleveren: een bijzondere variant van sociaal ondernemen. Het concept van Meewerkers[145] is bijvoorbeeld al op verschillende plaatsen in het land succesvol geïntroduceerd. Hier ligt ook een link met reshoring: binnen dit concept wordt erop gemikt productie die naar het buitenland is geoutsourced, weer terug te halen naar Nederland. Waar ondernemers vanuit een intrinsieke sociale doelstelling opereren, zou Rijk van Nijmegen dit moeten stimuleren. Er zou actief gezocht kunnen worden naar mogelijkheden om dergelijke bedrijven naar de regio te halen. In ieder geval moeten alle startende ondernemers goed gefaciliteerd worden door de gemeente en hetzelfde geldt voor startende sociaal ondernemers.

Social return

Alle gemeenten in de regio hebben een social return verplichting opgenomen in hun inkoopbeleid. Daarmee wordt het inzetten van personeel met een afstand tot de arbeidsmarkt een onderdeel van alle overheidsopdrachten. Het WerkBedrijf is betrokken bij de invulling van deze verplichting door het leveren van kandidaten. Er zou overwogen kunnen worden deze verplichting ook op te nemen bij subsidies en bij "inbesteding" van activiteiten bij de gemeenten zelf of bij nieuwe initiatieven van de gemeenten of andere overheden.

[144] Zie ook hoofdstuk 2. In de NRC van 9 november jl. wezen ICT deskundigen ook weer op grote complexiteit van de ontwikkeling van software waar vaak wat mis mee gaat. Bedrijven zijn dan genoodzaakt grote aantallen uitzendkrachten aan te trekken.
[145] https://www.social-enterprise.nl/wie-doen-het/de-meewerkers.

5.6 Preventief of curatief?

Gegeven de kenmerken van het bestand is het moeilijk om bij een groot deel van de bijstandsgerechtigden uitstroom te genereren. Daarom komt nadrukkelijk preventief beleid in beeld: het voorkomen van nieuwe instroom van jongeren en oudere werknemers in de bijstand. Het is belangrijk om werkenden tijdig om te scholen naar de banen van de toekomst. Het is namelijk gemakkelijker om mensen in beweging te krijgen die nog op school zitten of aan het werk zijn, ook al is dit maar parttime, dan ze te stimuleren wanneer ze al langer werkloos zijn. De te behalen winst bij deze meer preventieve acties op voorkomen van instroom is moeilijker te becijferen dan de winst die met uitstroom wordt behaald maar dat maakt haar echter niet minder belangrijk. Een belangrijke preventieve investering is de investering die het VSO-Pro doet om hun studenten te verbinden aan de arbeidsmarkt. Het WerkBedrijf heeft een Team Jongeren dat voortijdig schoolverlaters bezoekt en begeleidt naar werk, school of andere hulpverlening In 2017 zijn 1.352 jongeren in beeld gebracht en 888 jongeren bezocht.

De verantwoordelijkheid voor (om)scholing van werkenden ligt bij het bedrijfsleven en des te meer nog bij de werknemer zelf. Daarom zeggen ook enkele van de sleutelinformanten voor deze analyse dat ze liever zien dat er door de gemeente wordt ingezet op werklozen. De gemeente zou zich niet teveel moeten gaan bemoeien met wat er gebeurt binnen de bedrijven. Daar is het argument tegen over te stellen, dat, als het eenmaal te laat is, de gemeenten de kosten van de bijstand op haar bordje krijgt. Ook voor specifieke groepen liggen de verhoudingen anders. Werkloze statushouders hebben bijvoorbeeld vaak veel te bieden, maar zijn alleen de taal nog niet machtig en daarom hebben zij vaak de ondersteuning van de gemeente nodig om aan een baan te komen en die te houden.

Preventief beleid vanuit het onderwijs

Preventie van werkloosheid van jongeren gebeurt ook in het onderwijs, en komt daardoor impliciet in het volgende hoofdstuk ook aan de orde. De samenwerking met scholen in het praktijk- en speciaal onderwijs is van bijzonder belang, aangezien de instroom in de bijstand vanuit die opleidingen het hoogst is. Enerzijds kan met scholen in gesprek worden gegaan over een zo effectief mogelijke aansluiting van de school op de arbeidsmarkt – met veelvuldige kennismaking van leerlingen met praktijksituaties in meerdere sectoren – en anderzijds kan de gemeente deze aansluiting zelf verwezenlijken door vroegtijdige interventies bij schoolverlaters. Het WerkBedrijf heeft overleg met verschillende scholen in praktijk- en speciaal onderwijs, juist voor de aansluiting van deze jongeren op de arbeidsmarkt. Het is zaak deze samenwerking voort te zetten en waar nodig en mogelijk te intensiveren.

Van Werk Naar Werk

Het voorkomen van instroom in de uitkering gebeurt op veel manieren, bijvoorbeeld inzet op met ontslag bedreigde werknemers door brancheorganisaties.[146] Werkgevers voelen zich meestal verantwoordelijk voor hun personeel, maar hebben te weinig zicht op alternatieven voor hun personeel. Wanneer blijkt dat er in de toekomst een overschot aan personeel zal ontstaan, dan zou er overleg met bedrijven in de regio moeten plaatsvinden om te zien of er mensen snel bij die andere bedrijven geplaatst kunnen worden (Van Werk Naar Werk). De gemeente heeft hierop mogelijk meer zicht op doordat groeiende bedrijven allerlei vergunningen aanvragen. Ook kan de gemeente daarna helpen om alle partijen op één lijn te krijgen voor een Sociaal Plan

[146] Tot 1 april 2018 kon UWV het scholen van met ontslag bedreigde werknemers ondersteunen met de zogenaamde Brug-WW. Deze mogelijkheid is komen te vervallen.

dat zich er vooral op richt dat met ontslag bedreigde werknemers elders werk vinden. Vanuit dat gezichtspunt is het van belang dat de gemeenten regelmatig contact heeft met bedrijven waar zich het gevaar van overtollig personeel zou kunnen voordoen. Reorganisaties zijn de komende jaren vooral te verwachten in de administratieve sfeer, in de financiële en zakelijke dienstverlening en bij de overheid zelf en mogelijk ook bij de financieel-administratieve afdelingen van bedrijven in andere sectoren. Het gaat hierbij vooral vaak om personeel op mbo niveau 2 en 3.
De gemeenten zouden dit soort processen ook kunnen versterken door de linking pin met het onderwijs te zijn. Het is een optie om voor middelbaar opgeleiden aan te sluiten bij de Amsterdamse aanpak via het eerder genoemde House of Skills: het leer-, experimenteer- en matchingscentrum voor vooral middelbaar opgeleiden in de Metropoolregio Amsterdam.[147] Als men het als bedrijven onderling regelt, moet het volgens vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven niet zo zijn dat fiscale problemen praktische oplossingen in de weg staan, zoals bijvoorbeeld het gebruiken van een afvloeiingsregeling om ergens anders in dienst te treden. De gemeenten kunnen hiervoor pleiten bij het Rijk.

5.7 Samenvatting

De belangrijkste conclusies uit dit hoofdstuk zijn de volgende:

1. Doortrekken van de activiteiten van het WerkBedrijf en UWV en daarin rekening houden met een lastiger doelgroep dan voorheen. Er is intensieve dienstverlening nodig gecombineerd met kansen en openingen bij ondernemers en instellingen. Investeer in mensen met de met de juiste mix aan instrumenten.
2. Dit betekent ook naast persoonlijke dienstverlening ook digitale middelen moeten worden ingezet.
3. Registratiesystemen moeten zoveel mogelijk worden geïntegreerd.
4. Werken moet lonen: zet ook in op parttime werk, zorg dat het loont door werkkosten te vergoeden, verrekening inkomsten te vereenvoudigen, mensen te begeleiden etc..
5. Investeren in vrijwilligerswerk en mantelzorg. Opties voor beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding openhouden.
6. Scholing van uitkeringsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking die schoolbaar zijn. Bij groep die leerbaar is inzetten op meer informele trajecten.
7. Nieuwe instroom voorkomen door een aanbod voor –eind-WW-ers, voortijdig schoolverlaters, VSO-PRO leerlingen en andere mogelijke instromers in de bijstand.
8. Traceren van extra werkgelegenheid voor werklozen bij bedrijven: latente vacatures, re-design, intrinsiek gemotiveerd sociaal ondernemerschap, job carving, social return, e.d.
9. Van Werk Naar Werk: traceren van (krimp)sectoren en bedrijven met reorganisaties op komst en daar bemiddeling organiseren. Dit betreft vooral veel administratief personeel op niveau 2 of 3.

[147] Zie: https://www.amsterdameconomicboard.com/projecten/house-of-skills

6 Onderwijs: meer bemoeienis met de arbeidsmarkt

6.1 Het belang van het onderwijs voor de trek in de schoorsteen

Hoofdstuk 4 liet zien dat een steeds krappere arbeidsmarkt een stevige belemmering kan vormen voor de ontwikkeling van de economie van Nijmegen. Er is te weinig gekwalificeerd arbeidsaanbod. Het aanbod dat er wel is, heeft soms nog een extra zetje nodig in de vorm van om- of bijscholing. Tevens is gebleken dat de economische groei de nodige kansen op meer werkgelegenheid voor uitkeringsgerechtigden met zich meebrengt, maar dat dat vaak indirect is. De extra banen worden ingevuld door werkenden, waardoor er trek in de schoorsteen ontstaat en er banen voor uitkeringsgerechtigden vrij komen. Hoofdstuk 5 liet vervolgens zien dat de stap naar de arbeidsmarkt voor veel schoolbare uitkeringsgerechtigden en personen die op termijn dreigen bijstandsgerechtigd te worden pas te zetten is nadat er extra (met scholing) in deze groep is geïnvesteerd.

Onderwijs, en dan beroepsonderwijs in het bijzonder, heeft derhalve een sleutelrol op de arbeidsmarkt. Dat onderwijs hoeft natuurlijk niet te worden verzorgd door de bekostigde instellingen, maar die hebben er wel veruit de belangrijkste rol in: om te zorgen dat er in voldoende mate voor de arbeidsmarkt gekwalificeerde schoolverlaters op de arbeidsmarkt komen en ook om een rol te spelen in om-, bij- en opscholing van werkenden en werkzoekenden. Van groot belang daarbij is maatwerk.

Goed (beroeps)onderwijs betekent voldoende goed gekwalificeerde leraren, een adequaat onderwijsklimaat, een op de vraag van regionale bedrijven afgestemd opleidingsaanbod, voldoende leerlingen en aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in kwalitatieve zin: kwaliteit, niveau, inhoud, opzet e.d. Onderwijs heeft een belangrijke preventieve taak om werkloosheid te voorkomen. Het onderwijs kan ervoor te zorgen dat groepen hun schoolloopbaan met een arbeidsmarktrelevant diploma kunnen afronden. Dit geldt in het bijzonder ook voor kinderen met een migratieachtergrond. In de praktijk blijkt bijvoorbeeld dat bij plaatsingen op stages vaak sprake is van discriminatie. Overheden kunnen het effect hiervan verkleinen door in hun stagebeleid deze groep juist nadrukkelijk kansen te verschaffen.

De directe invloed van de gemeente op het onderwijs is beperkt. Voor de gemeente is wel een belangrijke verbindende, regisserende en stimulerende rol weggelegd.[148] Intensieve samenwerking tussen de drie O's (onderwijs, ondernemers en overheid) op lokaal niveau is voor goed beroepsonderwijs een essentiële randvoorwaarde. Achtereenvolgens komen de volgende mogelijke handelingsperspectieven aan de orde.

- *Aanpak van het tekort aan leraren en begeleiders*
- *Investeren in het onderwijs*
- *Boeien en binden van studenten en afgestudeerden*
- *Meer studenten naar economische groeisectoren toeleiden*
- *Meer studenten opleiden voor de moeilijk vervulbare vraag*
- *Versterking van de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven*
- *Levenlang ontwikkelen door werkenden*
- *Scholing van werkzoekenden*

[148] Zie ook: Onderwijsraad (2017). Decentraal onderwijsbeleid bij de tijd.

Een deel van deze thema's is ook al in de voorgaande hoofdstukken aan de orde geweest. Hieronder komen ze aan bod vanuit het perspectief van onderwijs en scholing.

6.2 Aanpak van het tekort aan docenten en praktijkbegeleiders

Goed onderwijs staat of valt met goede docenten op alle niveaus. Er is sprake van een groeiend tekort aan docenten op alle niveaus. Dit heeft verschillende oorzaken. Een belangrijke daarvan is achterblijvende salariëring. Dit leidt ertoe dat leraren in het basis en voortgezet onderwijs voor een totaal andere carrière kiezen en dat leraren in het mbo en hbo kiezen voor banen in het bedrijfsleven. Dat speelt met name in de techniek. Een perceptie van een hoge werkdruk en zware administratieve belasting spelen ook een rol.

Docenten in het basis- en voortgezet onderwijs

Het basis- en voortgezet onderwijs liggen het meest nadrukkelijk in de verantwoordelijkheidssfeer van de gemeenten. Gemeenten hebben echter relatief weinig invloed op de salariëring en werkdruk van deze leraren. Hooguit kan de gemeente meewerken aan omscholing van in verkeerde richtingen opgeleide hoger opgeleiden, waarvan ook nog wel de nodigen in het bijstandsbestand zijn aan te treffen. Scholen in het voortgezet onderwijs en universiteiten gaan intensiever samenwerken om meer leraren voor de klas te krijgen. In een nieuw project geven de universiteiten en VO-scholen hoger opgeleiden uit het bedrijfsleven de kans kennis te maken met het leraarschap en verlagen zij de drempel om de overstap naar het onderwijs te maken. Samen met bedrijven bieden zij geïnteresseerde, geschikte kandidaten de mogelijkheid om in een leerwerktraject op maat versneld bevoegd leraar te worden. Ook worden gegadigden actief gekoppeld aan scholen in de regio met openstaande vacatures.

Docenten in het beroepsonderwijs

Het beroepsonderwijs staat verder van de gemeente af. Tegelijkertijd is de beschikbaarheid van voldoende docenten een belangrijke basisvoorwaarde voor de rest van de arbeidsmarktagenda op het gebied van onderwijs. In verband met technologische ontwikkelingen maar ook in relatie tot sectoren als health, semicon en health-tech is daarbij de aanwezigheid van voldoende ICT-docenten cruciaal. En daaraan zijn er forse tekorten. Gemeenten kunnen hierbij een rol hebben in de vorm van het beïnvloeden van bedrijven om werknemers met didactische vaardigheden vrij te maken om onderwijs te geven in mbo en hbo. Bedrijven en instellingen moeten ervan worden overtuigd dat dat ook in hun eigen belang is. De gemeenten zouden in gesprek kunnen gaan met lerarenopleidingen over de mogelijkheden de capaciteit te vergroten of met het Rijk om te praten over de eisen aan bevoegdheden en didactische vaardigheden. Dat betekent trouwens niet dat die eisen helemaal kunnen wegvallen maar wel tijdelijk kunnen worden opgeschort. Een docent moet namelijk wel daadwerkelijk voor het onderwijs kiezen en zich trainen in didactiek. Anders neemt de kwaliteit van opleidingen teveel af.

Combinaties van werken en onderwijs geven

Niet alleen zouden bedrijven en instellingen werknemers met didactische vaardigheden waar mogelijk moeten vrijmaken om onderwijs te geven in mbo en hbo, omgekeerd dienen docenten in het mbo en hbo de mogelijkheid te krijgen met een terugkeergarantie tijdelijk in het bedrijfsleven te werken. Er is behoefte aan circulaire carrièrepaden voor docenten. Dat betekent dat men niet alleen docent voor de rest

van het werkzame leven is, maar dit combineert met een carrière als vakspecialist in het bedrijfsleven of onderzoek. Men beweegt zich als 'hybride docent' tijdelijk tussen deze werelden ('wisselbaan') of men combineert deze gelijktijdig ('dubbelbaan').[149] Inmiddels is er een landelijke expertisecentrum Hybride Docent.[150]

Andere oplossingen

Er zijn ook andere oplossingen mogelijk. Die bestaan bijvoorbeeld uit vormen van virtueel leren, combinaties van informeel leren en erkenning van competenties en organisatie van kennistrajecten binnen bedrijven. Dit zijn trouwens vaak meer oplossingen voor het levenlang ontwikkelen dan voor het initieel onderwijs. Eén van de sleutelinformanten wees erop dat leren op afstand niets is voor technische mbo'ers. Die willen het materiaal kunnen vasthouden.

Ook meer praktijkopleiders nodig

Zowel bij het opleiden van moeilijker lerende jongeren als voor werkzoekenden is combinatie van leren en werken in de vorm van een beroepsbegeleidende leerweg (bbl) vaak aan te bevelen. De bbl is tot 2018 in structurele zin in omvang teruggelopen. En belangrijke reden daarvoor waren tekorten aan praktijkopleiders binnen bedrijven en instellingen. Die waren deels verdwenen omdat bedrijven en instellingen tijdens de crisis niet meer wilden of konden investeren in opleiden. De gemeente moet richting bedrijven benadrukken dat de tekorten aan gekwalificeerde arbeidskrachten op dit moment daar mee te maken hebben en dat we dit in de toekomst moeten voorkomen.

De beschikbare middelen moeten worden ingezet om ook daadwerkelijk meer stageplaatsen te creëren. De landelijke Subsidieregeling praktijkleren voorziet - in een aantal gevallen - in een tegemoetkoming voor werkgevers voor de begeleidingskosten van leerlingen en studenten.[151] Het Stagefonds Zorg biedt stageaanbieders een vergoeding voor de kosten van de stagebegeleiding van studenten van zorgopleidingen. Deze middelen lijken in de praktijk echter vaak gebruikt te worden om tekorten elders in de zorginstellingen op te vangen, waardoor er nog steeds sprake is van een tekort aan stageplekken in de zorg.

6.3 Investeren in het onderwijs

Versterking en uitbreiding van universitaire onderwijs- en kenniscentra

Het onderwijs is voor de regio Rijk van Nijmegen een grote sector. De aanwezigheid van voldoende onderwijscapaciteit en de daarbij behorende kenniscentra vormen een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van speerpuntsectoren van de regionale economie. De vestiging van het nieuw innovatiecentrum voor microchips is daarvan een belangrijk voorbeeld, temeer, omdat het ook nog eens 600 banen met zich meebrengt. De gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland dragen financieel bij aan de komst van dit centrum.

Onderzoek van APE laat zien dat het aantrekken van meer Nederlandse en buitenlandse studenten vooral positieve economische, culturele en maatschappelijke effecten heeft voor een stad. Er zijn echter ook risico's, zoals het verdringingseffect op de arbeidsmarkt en het ontstaan van frictie met de lokale bevolking. Een stijging van het aantal studenten dient daarom gepaard te gaan met het benodigde huisvestings- en communicatiebeleid.[152]

[149] Zie ook: TechniekPact (2016). Circulaire carrières op een grenzeloze arbeidsmarkt.
[150] https://www.hybridedocent.nl
[151] De regeling ondersteunt: jongeren die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt; studenten die een opleiding volgen in sectoren waar personeelstekorten ontstaan; wetenschappelijk personeel dat onmisbaar is voor de kenniseconomie. Zie: https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/subsidieregeling-praktijkleren
[152] APE (2010). Studenten maken de stad? De impact van Nederlandse en buitenlandse studenten op hun gaststad – lessen voor Nijmegen.

Veranderingen in het curriculum

Het curriculum van basisscholen, het voortgezet onderwijs en het vervolgonderwijs is volgens een aantal sleutelinformanten niet ingericht op de kennis en competenties die bedrijven tegenwoordig vragen. Men vraagt om verbeteringen in het curriculum, zodat het beter aansluit bij de behoeftes van bedrijven.

- *Meer techniekonderwijs, met een focus op ICT skills zoals programmeren.*
- *Focus op het aanleren van werknemersvaardigheden (op tijd komen, samenwerken, beleefdheid etc.).*
- *Meer lessen omtrent sociale vaardigheden.*
- *Creativiteit moet bevorderd worden. Dit onderscheidt Nederlandse studenten en vervolgens werknemers van de buitenlandse concurrentie.*
- *Jongeren moeten van jongs af aan al bij bedrijven komen, die hun kunnen inspireren.*
- *Ondernemerschapslessen in het onderwijs zou het aantal start ups kunnen doen toenemen.*
- *Kennis kan vaak vrij gemakkelijk aangeleerd worden door bedrijven en daarom zou het onderwijs meer moeten worden gericht op competenties, deze kunnen namelijk flexibeler ingezet worden.*
- *Meer vakken waarin wordt samengewerkt in multidisciplinaire teams aan multidisciplinaire vraagstukken.*[153]
- *Meer vakken waarin wordt gewerkt aan opdrachten vanuit het bedrijfsleven, zodat leerlingen weten hoe het is om voor een opdrachtgever te werken.*

Door in gesprek te gaan met onderwijsinstellingen en ze te wijzen op deze bevindingen kan de gemeente mogelijk bijdragen aan het vernieuwen van het curriculum. Elementen van het bovenstaande worden ook door het beroepsonderwijs erkend, maar vaak zijn bekostiging en kwalificatiedossiers belemmeringen om ermee aan de slag te gaan. Het gaat daarom om kleine stappen. Overigens moet het bedrijfsleven omgekeerd ook bereid zijn hier zelf in te investeren door meer met het onderwijs samen te werken. Ontwikkelingen gaan steeds sneller en onderwijs en bedrijfsleven moeten elkaar opzoeken om het bij te houden.

6.4 Boeien en binden van afgestudeerden

De aanwezigheid van onderwijs- en kenniscentra op het gebied van speerpuntsectoren als health & high tech e.d. zal ook bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de regio Nijmegen voor studenten in dergelijke vakken vanuit binnen- en buitenland en het vasthouden van afgestudeerden. Onderwijs, gemeenten en bedrijfsleven kunnen gezamenlijk optrekken bij de werving en het vasthouden van talenten. Zonder deze mensen ontwikkelen de speerpuntsectoren zich immers niet verder.

Hoewel veel van deze talenten gaan voor de inhoud van hun vak, zijn ook andere randvoorwaarden van groot belang om hen vast te houden.[154]

[153] Als voorbeeld: de HAN heeft multidisciplinaire minors ontwikkeld.
[154] Dit bleek al in 2008 bij onderzoek van Research voor Beleid Panteia naar kenniswerkers in de regio KAN.

- *Goede woningen en woonomgeving*
- *Goede verkeersinfrastructuur: bereikbaarheid, parkeermogelijkheden, openbaar vervoer e.d.*
- *Goed voorzieningenniveau (bijvoorbeeld kinderopvang)*
- *Goed aanbod van cultuur en horeca.*
- *Goed aanbod van toeristische attracties/activiteiten*
- *Werk voor de partner*
- *Goed onderwijsaanbod inclusief internationale scholen*
- *Mogelijkheden voor professionele ontwikkeling*
- *'Communities'*
- *Gevoel van thuis geven*
- *Aantrekken van innovatieve bedrijven*
- *Sterk inzetten op ICT. Dit draagt naast het sociale en economische leefklimaat bij aan het imago van de stad in algemene zin én aan de mogelijkheden voor het aantrekken en behouden van schaarse kenniswerkers.*

Opgemerkt wordt dat Nijmegen op het gebied van vestigings-, woon- en leefklimaat voor hoger opgeleiden al veel doet. Het is zaak dit te intensiveren en te verbreden naar de regiogemeenten.

6.5 Meer studenten voor economische groeisectoren

De arbeidsmarkt voor de groeisectoren is nu al krap. Niet alleen technici, ICT- en zorgspecialisten op hbo- en wo-niveau zijn schaars, maar ook op het mbo-niveau knelt de arbeidsmarkt steeds meer. Dit vergt ten eerste acties in primair en voortgezet onderwijs en mbo op het gebied van het toeleiden van studenten naar kansrijke vervolgopleidingen. Dit kan gebeuren door aan bepaalde beroepen en sectoren grotere bekendheid te geven en door een gedegen beroepskeuzevoorlichting. Ten tweede vraagt dit in het mbo en hbo acties op het gebied van doorleiding van studenten en ten derde in het hele beroepsonderwijs op het gebied van om- en bijscholing van werkenden. Hierbij is trouwens vooral het onderwijs zelf aan zet.

De gemeente moet in contacten het belang ervan voor de economie en de inwoners zoveel mogelijk onderstrepen. Boven is al aanbevolen per speerpuntector (health, health tech, semicon, logistiek; op termijn toerisme en energie/milieu) een Human Capital Agenda voor de regio Rijk van Nijmegen op te stellen, gericht op verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Regionale sectorplannen (dan wel een specifieke regionale invulling van landelijke plannen) hebben in de praktijk bewezen succesvoller te zijn dan een puur landelijke aanpak: 'Blijf dicht bij huis'. Dit zou zoals gezegd ondersteund kunnen worden door specifieke regionale Human Capital (of werk-)tafels. Een voorbeeld in dit verband is de zorg. In deze sector bleek het grote, algemene sectorplan niet goed te werken, maar de regionale sectorplannen, die worden gecoördineerd door de regionale werkgeversorganisaties van RegioPlus, waaronder de Werkgeversvereniging in Zorg en Welzijn WZW, wel. Vandaar dat het huidige plan Regionale Actieplannen Aanpak Tekorten RAAT ook vooral vanuit de regio wordt vormgegeven en gecoördineerd.

Aandacht in het eerdere onderwijs voor groeisectoren

In het voortgezet onderwijs zou, bijvoorbeeld door middel van gastlessen, excursies e.d., meer aandacht moeten uitgaan naar economische groeisectoren zodat aankomende studenten eerder voor deze studierichtingen kiezen. Dat betreft sectoren als health-tech, semicon, energie/milieu, toerisme en logistiek die vaak niet zijn te identificeren met vakken in het voortgezet onderwijs. Eventuele negatieve beeldvorming over deze sectoren moet worden weggenomen.
Scholieren en hun ouders moeten goede, eerlijke en reële voorlichting en advies krijgen over de arbeidsmarktkansen van studierichtingen. Een landelijk initiatief op dit gebied is 'Kies slim', een project van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven SBB waarbij advies wordt gegeven aan leerlingen en hun ouders over de overstap van het vmbo naar het mbo. Ook voor de havo leerlingen is dit van belang omdat de stap naar hbo soms toch te groot is. Ook zogenaamde 'ombuiggesprekken' kunnen hierbij een rol spelen. Decanen in mbo, havo en vwo moeten ook meer informatie krijgen over de groeiende vraag naar hbo-specialisten op kritische terreinen. En daar vervolgens de studenten op adequate wijze over informeren en warm voor maken.

Kanttekening bij het bovenstaande is dat jongeren zich bij hun studiekeuze in het algemeen moeilijk laten sturen. Hun studiekeuze is vaak meer op imago en andere randvoorwaardelijke zaken gebaseerd dan op arbeidsmarktkansen.[155] Daarom is het misschien ook een goede zaak dat de Commissie Macrodoelmatigheid MBO (ook wel: commissie Leijnse) steeds kritischer is op opleidingen met een matig arbeidsmarktperspectief.

Vergroten van het rendement van doorstroom, bijvoorbeeld door Ad-opleidingen

Ten slotte moet het aantal opgeleiden voor de economische groeisectoren toenemen. Dit is vooral het geval op hbo-niveau. Verder ontwikkeling van Associate Degree (Ad) opleidingen kan daarbij ook helpen (vaak vertaald als mbo/hbo of mbo-plus). Het is een arbeidsmarktrelevant diploma en daarnaast kan iemand met een Ad-diploma doorgaan naar het hbo. De HAN meldt dat Ad-opleidingen een groeiende populariteit laten zien.
In het hbo moet het afbreukrisico omlaag. Deels is dit het gevolg van de grotere vrijheid die studenten hebben dan op vooropleidingen mbo en hbo. Dat vraagt bij een deel van de groep om begeleiding. De HAN kent al veel mogelijkheden voor duale opleidingen. Verder leren terwijl men al werkt moet verder bevorderd worden. Op dit moment wordt ook gedacht aan het verlagen van het aantal benodigde punten om aan een negatief bindend studieadvies te ontkomen, maar onderzoek van hoger onderwijsinstellingen lijkt erop te wijzen dat dat voor het rendement niet veel uitmaakt: studenten die dan niet in het eerste jaar uitvallen, vallen later uit.[156] Beter lijkt het om uitvallers goed op te vangen, me name van studies die relevant zijn voor de speerpuntsectoren. Een groot deel ervan kiest trouwens later voor een andere studie of voor een andere hogeschool of universiteit en haalt dan alsnog het diploma.

Omscholingstrajecten

Ombuiging van de beroepskeuze en een hoger rendement van het beroepsonderwijs voor de groeisectoren hebben pas op langere termijn effect, namelijk wanneer de studenten uiteindelijk afstuderen. De arbeidsmarkt is echter nu al krap en gaat de komende jaren nog krapper worden. Er liggen kansen voor de partijen in Nijmegen en de regio om op enige schaal omscholingstrajecten voor in de verkeerde richting

[155] Zie ook: Panteia (2016). Motieven opleidingskeuze Nijmeegse jongeren.
[156] Bijvoorbeeld: Albers, C. (2018, nog te verschijnen), Bindend Studie Advies: Hoe hoog moet de lat liggen?

opgeleide hbo'ers en academici naar functies in economische groeisectoren te organiseren. Uiteraard is dit vooral in het belang van het bedrijfsleven, maar indirect ook van een gemeente die mikt op een vitale economie. Daarbij zou de gemeenten Nijmegen de pijlen kunnen richten op bijstandsgerechtigden (bijvoorbeeld statushouders of herintredende alleenstaande vrouwen) of WW'ers die anders op termijn in de bijstand zullen stromen. Filosofen zijn bijvoorbeeld erg geschikt voor het ICT-vak.
Vooral in de zorg zal er in moeten worden gezet op omscholing. In absolute zin gaat het om flinke tekorten.[157]

6.6 Meer uitstroom voor moeilijk vervulbare vraag

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat veel meer sectoren dan de economische groeisectoren kampen met moeilijk vervulbare vacatures. Als afgestudeerden die kunnen invullen, lost dat niet alleen problemen voor het bedrijfsleven op, maar voorkomt het ook dat zij werkloos worden of in banen stromen waarin anders kansen voor uitkeringsgerechtigden zouden liggen.

Doorstroom naar hogere mbo-niveaus

Er zou op grote schaal doorstroom van studenten van mbo-niveau 2 naar de mbo-niveaus 3 en 4 moeten worden gestimuleerd. Dit is niet altijd even gemakkelijk, want voor mbo3- en mbo4-opleidingen zijn vaak heel andere soorten competenties nodig dan voor mbo2. Toch zijn er in de zorg en de techniek de afgelopen jaren heel wat mbo'ers naar een hoger niveau doorgestroomd. Er is in de zorg bijvoorbeeld veel ingezet op bijscholing en de opties zijn bijna uitgeput. Zo zijn vele helpenden die dat aankonden van mbo2 niveau naar mbo3 niveau (verzorgende IG) of een mbo2-plus niveau bijgeschoold. Er is een ook verkorte HBO-V opleiding begonnen. In twee jaar is de opleiding gegroeid van 0 naar 600 deelnemers. Het gaat vooral om zijinstromers en mbo'ers die naar hbo gaan. Het blijkt echter lastig om genoeg stageplekken en dan vooral stagebegeleiders te vinden. Hier ligt echter toch echt een opgave voor de zorginstellingen, want meer studenten in opleiding zijn hard nodig en dat betekent nu eenmaal dat er meer stageplekken moeten komen.[158]
Een alternatief is trouwens dat men alleen bepaalde keuzemodules of deelcertificaten volgt, waarmee men toch aantrekkelijker wordt voor werkgevers met moeilijk vervulbare vacatures, die daarvoor wellicht de instroomeisen naar beneden willen bijstellen. Vaak vraagt men namelijk meer dan noodzakelijk. Zoals gezegd houden deze keuzemodules ook een bedrijfstakcertificaat in.

Voorkomen en bestrijden van voortijdig schooluitval

Om te bevorderen dat er meer uitstroom komt uit veelgevraagde opleidingen is het voorkomen van voortijdige. Bekend is bijvoorbeeld dat uitval uit technische opleidingen vaak leidt tot een vervolg in een niet-technische opleiding, terwijl het omgekeerde amper het geval is.
Inmiddels zijn grote stappen gezet in het voorkomen van voortijdige schooluitval c.q. het terugleiden van uitvallers naar het onderwijs. Dit beleid moet worden voortgezet. Sleutelinformanten wijzen erop dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met prestatiedruk waar leerlingen mee te maken hebben. De hoeveelheid psychische

[157] Zoals boven vermeld lijken prognoses van het ROA voor de provincie Gelderland hier niet op te wijzen, maar daarin zijn ook de welzijnsopleidingen betrokken en die kennen een zeer gering arbeidsmarktperspectief.
[158] Het helpt niet dat veel verpleegkundigen voor het zzp-schap kiezen. Ze oen dat om meer vrijheid te hebben. Dat betekent voor de instellingen echter dat er juist minder verpleegkundigen voor specifieke zaken zoals stagebegeleiding beschikbaar zijn. Mogelijk dat verplichte pensioenverzekering het zzp-schap voor deze mensen minder populair maakt, waardoor het aanbod voor stagebegeleiders hopelijk weer toeneemt.

problemen bij jongeren is hoog. Met een factor twee per jaar neemt het aantal jongeren toe die denken aan zelfdoding en die te maken hebben met eenzaamheid. Dit speelt mogelijk vooral in de stad. Doordat er in de stad Nijmegen over het algemeen een hoog opleidingsniveau is, wordt er ook van kinderen veel verwacht. De nodige kinderen belanden daardoor op de Havo, terwijl een basisschooladvies vmbo (met een vervolg op het mbo en dan misschien juist in een arbeidsmarktrelevante opleiding) verstandiger zou zijn. De gemeente zou het basisonderwijs hier nader op moeten aansturen.

Arbeidsmarktgerichter maken van het beroepsonderwijs

Er zijn de nodige opleidingen met beperkte arbeidsmarktkansen. Afgestudeerden vinden alleen kleine baantjes of stromen in op heel andere banen dan die waarvoor ze zijn opgeleid. Vaak raken deze mensen, als ze tenminste niet de nodige scholing tijdens het werk krijgen, weer zonder werk als ze ouder worden of wanneer de economie weer tegenzit. Binnen deze zogeheten "pretopleidingen" moeten zoveel mogelijk modules worden ingebracht die van belang zijn voor functies met moeilijk vervulbare vacatures. De keuzedelen en deelcertificaten in het mbo bieden hiertoe mogelijkheden.[159]

En andere optie is inschrijving op studies met te weinig uitstroom financieel te stimuleren. Voor de lerarenopleidingen bestaan reeds landelijke regelingen voor aanvullende studiefinanciering en tegemoetkomingen in de studiekosten.[160] Daarnaast kunnen reeds bevoegde leraren in aanmerking komen voor een lerarenbeurs, waarmee men een bachelor- of masteropleiding volgen en zijn of haar professionaliteit kan vergroten.[161] Dergelijke regelingen zouden ook voor andere studierichtingen in het leven kunnen worden geroepen. Ook zouden er door bedrijven, brancheorganisaties, O&O-fondsen of de gemeenten studiebeurzen beschikbaar gesteld kunnen worden, al dan niet vanuit speciaal daarvoor samengestelde fondsen. In de ICT is hier trouwens al sprake van. Bedrijven sponsoren ICT-studenten. Wel dreigt dan het gevaar van groenpluk. Als men al een baan heeft, lijkt de noodzaak een diploma te behalen niet echt aanwezig.

Het ROC wijst erop dat er particuliere onderwijsinstellingen op de markt gekomen die korte opleidingen aanbieden, gericht op mindere duurzame skills. Het is echter van belang duurzaam op te leiden. Wanneer de werknemers weer ontslagen worden, hebben zij niet de correcte skills in huis om bij een ander bedrijf aan de slag te gaan en kunnen ze ook niet goed bewijzen wat ze waard zijn.

Het onderwijs zal alleen goed aansluiten op de arbeidsmarkt wanneer er door het bedrijfsleven tijdig wordt gecommuniceerd over de benodigde kennis en de benodigde competenties. De gemeente kan faciliteren dat deze communicatie verbetert. Een middel daartoe is arbeidsmarktonderzoek dat een slag verder gaat dan de prognoses die nu beschikbaar zijn en zich ook richt op gevraagde competenties. Overigens hoeft het opzetten van een opleiding niet lang te duren. In vrij korte tijd is er een verkorte

[159] Volgens de wet mag het ROC Nijmegen nu al onbekostigd losse keuzedelen aanbieden (bij onbekostigd onderwijs financiert OCW de opleiding niet en betalen bedrijven of gemeente zelf de kosten). Bij DUO worden op het moment keuzedelen echter nog niet goed verwerkt in de systemen. In de praktijk is zeer weinig sprake van dit soort keuzedelen, omdat het ROC nog geen technische koppeling met OCW heeft, waardoor er geen landelijk erkende certificaten kunnen worden afgegeven. Dat systeem moet voorjaar 2019 klaar zijn.
[160] Onder meer een regeling voor een jaar extra studiefinanciering voor een universitaire lerarenopleiding of een verkorte lerarenopleiding (kopopleiding) en regelingen voor tegemoetkomingen in de studiekosten voor lerarenopleidingen, onderwijsmasters en lerarenopleidingen zij-instromers.
[161] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/studiefinanciering-lerarenopleiding

HBO-V opleiding begonnen (zie boven). Het duurt dan echter nog wel enige tijd voordat studenten hun diploma op zak hebben.

Flexibiliteit van het mbo

Gestreefd zou kunnen worden naar (nog) meer flexibiliteit in het aanbod van het beroepsonderwijs: modulair en met veel instroommomenten. Het ROC van Nijmegen biedt vooral in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) al de nodige mogelijkheden op dit gebied; in bepaalde richtingen zoals techniek en zorg kunnen studenten in principe vaker dan alleen in september en februari instromen. In de beroepsopleidende leerweg (bol) is het aantal instroommomenten vaak beperkt tot één of twee per jaar: 'de klassen moet wel vol zijn'.
In Nijmegen bestaat al het project Kansberoepen waar uitkeringsgerechtigden opgeleid worden en snel kunnen instromen op moeilijk vervulbare vacatures in de horeca, de installatie, de logistiek, etc. Bij relatief kleine aantallen deelnemers lijkt dit project goed te werken en is het goed om verder op te schalen. Dan dient bij werkgevers in de regio nagegaan te worden in hoeverre zij achter een dergelijke opleidingsstructuur staan. Indien er voldoende draagvlak is, kunnen de vereiste middelen door meer partijen (landelijke O&O-fondsen, bedrijfsleven, ROC's, gemeente, UWV) bijeen worden gebracht. Hierbij past wel de kanttekening dat het vaak lastig is landelijke sectormiddelen (structureel) naar de regio te transfereren; er is vaak wel ruimte voor pilots.

De Ad- en duale hbo-opleidingen van de HAN hebben het hbo-onderwijs al een stuk flexibeler gemaakt. Verder stimuleren hiervan lijkt aangewezen. Dan moeten er trouwens wel voldoende stageplekken beschikbaar komen. Verdere samenwerking tussen HAN en bedrijfsleven (zie paragraaf 6.7) kan daarbij helpen. De gemeenten kunnen dat faciliteren door bijvoorbeeld sectorale werktafels helpen op te zetten of aan te sluiten bij bestaande tafels.

Combinatie van werk en opleiding

De vraag is of je werkzoekenden, die geschoold kunnen worden naar moeilijk vervulbare vacatures, eerst moet scholen voor en dan pas toeleiden naar een baan. Er zijn diverse voorbeelden van 'scholing op voorraad'. Groepjes bijstands- of andere uitkeringsgerechtigden krijgen een scholing aangeboden voordat ze naar een baan werden toegeleid. In de praktijk blijkt dit, door het ontbreken van een baangarantie vooraf en daarmee van een stimulans om de scholing af te ronden, vaak niet te werken. Een betere oplossing is schoolbare werkzoekenden direct te koppelen aan werkgevers met moeilijk vervulbare vacatures, hen vervolgens direct te laten werken op een lager niveau en vervolgens door scholing op het gewenste hogere niveau te brengen. Op deze manier worden mensen gemotiveerd.[162] Een dergelijke aanpak vraagt er wel om dat werkgevers ervoor openstaan werkzoekenden in dienst te nemen van werkzoekenden én hen vervolgens in werktijd te laten scholen eventueel met een werkervaringsplaats.[163]
Overigens is ook binnen het zittend personeelsbestand van bedrijven vaak nog ruimte voor doorstroom naar een hoger niveau. In zorg en techniek is het al gebruikelijk dat oudere medewerkers weer een (bbl- of duale) opleiding gaan volgen. Zo volgt bij ROC

[162] Vluchtelingen hebben, zo melden UWV en WerkBedrijf, vaak de behoefte om snel te beginnen met werken. Zij hebben vaak een gezin waarvoor zij moeten zorgen
[163] Een regeling als de Brug-WW zou werkgevers in dit opzicht over de streep moeten kunnen trekken. Deze regeling biedt werkzoekenden met een WW-uitkering de mogelijkheid deels te werken bij een nieuwe werkgever en tegelijkertijd noodzakelijke (bij – of om)scholing te volgen vanuit de WW. In de praktijk blijkt daar weinig gebruik van te worden gemaakt. De baangarantie na afloop van de scholing blijkt veel werkgevers toch af te schrikken. Andere oorzaken zijn de onbekendheid en complexiteit van en bestaande alternatieven voor de regeling. Zie: Panteia (2017), Achtergronden van beperkt gebruik van de Brug-WW. Onderzoek in aanvulling op de monitoring en effectmeting van de tijdelijke regeling.

Nijmegen de helft van de groep deelnemers boven 23 jaar een bbl-opleiding in de zorg. Dit zou in meer sectoren gedaan moeten worden.

In een aantal gevallen is er niet eens scholing nodig om medewerkers te laten doorstromen. Tijdens de crisis zijn in veel bedrijfstakken hoger opgeleiden aan de slag gegaan op mbo-niveau. Daardoor werden mbo'ers verdrongen. Zo ontstaat ook de 'trek in de schoorsteen': door doorstroom van betreffende hbo'ers naar het bij hen passende niveau ontstaat bij de mbo-banen weer ruimte. In sommige bedrijven en instellingen, zoals in de zorg, vindt dergelijke doorstroom al plaats.

6.7 Versterking van de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven

Snelle technologische ontwikkelingen houden in dat beroepsonderwijs en bedrijfsleven elkaar (nog) veel meer moeten opzoeken. Dan kan men werken aan innovaties die van levensbelang zijn voor de economie. Het beroepsonderwijs kan de opleidingen beter inrichten en het bedrijfsleven kan zorgen dat de relevante innovaties in het onderwijs weerklank krijgen. Ook is het belang van het bedrijfsleven om het onderwijs op te zoeken om daar mee te helpen aan het opleiden van zoveel mogelijk arbeidskrachten voor schaarse functies. De SER beveelt bijvoorbeeld in het tweede deel van het advies Toekomstgericht beroepsonderwijs aan praktijkgerichte leervormen in het mbo te stimuleren, het MBO een grote rol in een 'leven lang leren en ontwikkelen' te geven én te werken aan een sterk leerklimaat bij de mbo-instellingen.[164]

Zowel het ROC van Nijmegen als de HAN zetten de nodige stappen op het gebied van samenwerking met het bedrijfsleven. Vaak schuift daarbij ook de overheid in de vorm van gemeente of provincie aan. De Radboud Universiteit levert bijdragen in de vorm van meer fundamenteel onderzoek. Op dit moment is het nog niet zo dat samenwerking de hele kolom van ROC en HAN betreft. Vaak zijn bepaalde onderdelen of vakgroepen betrokken. Vanuit het onderwijs zijn dat dan vaak de directies van de betreffende onderdelen en enthousiaste docenten. De CvB's onderschrijven de samenwerking wel, maar zijn vaak niet direct geïnvolveerd. Dat geldt ook voor de tussenlaag van afdelingshoofden, teamleiders, e.d. die veel andere taken hebben. Een bijzondere rol is er bij de HAN ook voor de lectoren die vaak op hun eigen vakgebied in allerlei activiteiten en projecten met bedrijven en overheden zijn betrokken. Dit geldt in het bijzonder trouwens voor het lectoraat HRM, dat ook een actieve rol heeft in initiatieven als de regionale werktafel e.d. en contacten onderhoudt met het WerkBedrijf en het UWV.
De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is verder te intensiveren door partijen ook in fysieke zin bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld op een campus of in een innovatiecentrum. Hiertoe lopen in het Nijmeegse ook al de nodige initiatieven.

Campussen en andere vormen van samenwerking

Enkele voorbeelden van samenwerking zijn de volgende:

- *De Novio Tech Campus (NTC) kenmerkt zich door een groot semicon-cluster, maar kenmerkt zich tevens door innovatieve bedrijvigheid op het snijvlak van gezondheid en hoogwaardige technologie. Er zijn nu 50 bedrijven gevestigd. De werkgelegenheid groeit sterk naar inmiddels 2.800 personen.*

[164] SER (2017). Toekomstgericht beroepsonderwijs. Deel 2 Voorstellen voor een sterk en innovatief beroepsonderwijs.

- *Op Heijendaal zijn het Radboudumc, de Radboud Universiteit en de HAN gevestigd. Het Technovium van het ROC is vlakbij. Dit onderwijscluster werkt nauw samen met NTC. Men ziet zichzelf de facto als één campus.*
- *In het project Beroepsonderwijs in Logistics Valley werkt een consortium van onderwijsinstellingen en logistieke bedrijven onder aanvoering van het ROC van Nijmegen samen om het regionale logistieke bedrijfsleven van goed en actueel opgeleid personeel te voorzien. Het project bestaat uit drie ontwikkellijnen gericht op respectievelijk vergroten van de instroom, betere toerusting van het beroepsonderwijs op de praktijk van het bedrijfsleven en versterking van het onderwijs met thematische modules en innovatie.*
- *De technische 2.0 is een samenwerkingsverband van het ROC van Nijmegen met 164 technische bedrijven in de bouw-, installatie-, elektro- en schilderbranche. De Technische is een bedrijfsschool die vormgegeven wordt door bedrijven en nauw samenwerkt met het ROC van Nijmegen in het Technovium. De Technische 2.0 is een vernieuwing van dit concept. Het gaat opleidingen en bedrijven ondersteunen met het uitwerken van het thema Duurzaam Bouwen.*
- *Met Leve(n)lang Gelders Vakmanschap willen vakbonden, brancheorganisaties en Opleidings- en Ontwikkelings(O&O)-fondsen de (om)scholing van vakmensen in de techniek stimuleren, kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt ondersteunen en het levenlang ontwikkelen in techniek vooruithelpen. Met subsidie vanuit de provincie Gelderland participeren vakorganisaties, technische branches, O&O-fondsen, MBO-en HBO-onderwijs en de Provincie Gelderland in een nieuw concept bedoeld om de regionale Gelderse economie gericht te stimuleren en te verstevigen. In dit project werken O&O fondsen over de 'schotten' heen samen om werk te maken van instroom en onderwijs in de techniek.*
- *De Vakopleiding Techniek is ontstaan uit de bedrijfstakscholen in Cuijk en Nijmegen en biedt zowel volledige opleidingen, praktijkgerichte cursussen als lascertificeringen aan. Deze worden stuk voor stuk gegeven door docenten die afkomstig zijn uit het bedrijfsleven.*

Stages en onderzoeksopdrachten

Stages en onderzoeksopdrachten dragen eveneens bij aan de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Op de hogere opleidingsniveaus zijn er – uitzonderingen daar gelaten[165] – in het algemeen voldoende stageplaatsen en onderzoeksopdrachten. Naarmate het niveau lager is, worden de tekorten groter. Dit komt deels door het al eerder genoemde tekort aan praktijkopleiders. Bovendien zijn bedrijven en instellingen in tijden met tekorten aan personeel vaak gedwongen al het beschikbaar personeel zoveel mogelijk op de productie inzetten. Bedrijven moeten (financieel) gestimuleerd worden om (meer) stageplaatsen te creëren.

In de semiconductor industrie zijn er wel voldoende stageplekken beschikbaar. Daar speelt echter een omgekeerd probleem: mkb-bedrijven in deze sector kunnen bijna geen stagiairs vinden omdat zij niet bekend zijn bij de studenten. Dit laat weer zien dat goed contact tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven, inclusief het mkb, erg van belang is.

In aanvulling hierop dienen jongeren, die, bijvoorbeeld door discriminatie, minder kans op een stageplaats hebben, ondersteund te worden. In het project Citydeal onderzoeken SBB, de MBO Raad (MBO Diensten), enkele ROC's en de universiteit Utrecht samen hoe dit het beste gedaan kan worden. Er wordt bijvoorbeeld gekeken of

[165] Een voorbeeld is HBO Verpleegkunde. Hogescholen hebben voor deze opleiding een numerus fixus ingesteld omdat er te weinig stageplaatsen beschikbaar zijn.

het aanbieden van een soort snuffelstage, waarbij werkgevers kunnen wennen aan een bepaalde stagiair, helpt. Dit wordt gedaan in Amsterdam en in Nijmegen bij kansrijke opleidingen.

Wat onderzoeksopdrachten in het hbo betreft kunnen 'innovation laboratories' (innolabs) en afstudeerateliers een belangrijke rol spelen.

Samenwerking met Duitsland

Een bijzondere opgave is nog gelegen in betere samenwerking op onderwijsgebied met het Duitse achterland. Er zijn nog steeds grote verschillen tussen de wederzijdse onderwijssystemen waardoor in het mbo te weinig Duitse jongeren voor Nederlandse opleidingen kiezen. Het is nodig te werken aan de erkenning van de Nederlandse beroepsopleidingen in Duitsland. Hierbij is lastig dat Duitsland het Europese systeem van ECVET niet toepast binnen de eigen beroepsopleidingen. Uitvallers in de Duitse beroepsopleidingen meldden zich soms wel in Nederland, maar dit gebeurt tegenwoordig in mindere mate vanwege de taaleis in het Nederlandse beroepsonderwijs. Dit kan trouwens ook komen doordat er inmiddels in Duitsland ook bol-achtige opleidingen worden aangeboden.
De gemeente moet in de samenwerking met het ROC en bijvoorbeeld de Euregio bevorderen dat het potentieel in het Duitse achterland beter voor het bedrijfsleven in Nijmegen beschikbaar komt.

6.8 Levenlang ontwikkelen door werkenden

Omdat de (technologische) veranderingen steeds sneller gaan, zijn voor werkenden aanpassingsvermogen en wendbaarheid van groot belang. Mensen die in krimpberoepen moeten tijdig met hun duurzame inzetbaarheid aan de slag en niet wachten tot het te laat is. De snelle veranderingen vragen om een leven lang leren door alle werkenden. De gemeente blijft veelal buiten de discussie wie (de werknemer zelf, het bedrijf of de rijksoverheid) de hoofdverantwoordelijkheid heeft voor leven lang leren. De gemeente is echter, zoals al een aantal keren beschreven, wel belanghebbende. Als werknemers tijd en geld liever ergens anders aan besteden, bedrijven in tijd van voorspoed liever produceren en in tijd van tegenspoed geen middelen beschikbaar stellen en de rijksoverheid de verantwoordelijkheid voor leven lang leren grotendeels bij het bedrijfsleven neerlegt, moet de gemeente zich er toch mee bemoeien. Dit geldt natuurlijk vooral waar het gaat om scholing die voor de economie van belang is of scholing van werkenden die kan leiden tot doorstroomeffecten en daarmee vacatures voor werklozen (de genoemde trek in de schoorsteen). De gemeente kan dan samen met het beroepsonderwijs de voorwaarden scheppen voor deelname van werkenden aan dat beroepsonderwijs. In dit verband kan zou een voorbeeld genomen kunnen worden aan de huidige rol van de provincie Limburg op dit terrein.

In het kader van het Aanvalsplan 'Zo WERKT Limburg' zet deze provincie met haar samenwerkingspartners in actielijn 3 Lang Leve het Leren in op:

- *Afspraken met O&O-fondsen, werkgeversorganisaties, brancheverenigingen en vakbonden over de inzet van de individuele leermiddelen passend bij de regionale arbeidsmarkt en met inzet van toegankelijke leervormen.*
- *Een verkenning van een Loopbaan Ontwikkelcentrum, een (virtuele) ontmoetingsplek waar leerlingen, studenten, werknemers en werkzoekenden in de Euregio hun eigen talenten en de regionale arbeidsmogelijkheden kunnen ontdekken én de weg wordt gewezen naar scholing of arbeidsmarkt.*

- *Stimuleren, samen met de partners, van meester-gezel-projecten op de werkvloer bij bedrijven en organisaties, en het bij elkaar zetten van disciplines binnen een organisatie, bijvoorbeeld door uitwisseling tussen bedrijven en organisaties via detacheringen.*

Levenlang leren hoeft niet op een klassieke, klassikale manier, plaats te hebben maar kan ingevuld worden met leren op de werkvloer (informeel leren) of cursussen met behulp van digitale modules waardoor er beter ingesprongen kan worden op de specifieke behoefte. Ook van groepen die in het verleden problemen hebben gehad met het regulier onderwijs. De gemeente kan bevorderen dat het bedrijfsleven leren niet met klassiek onderwijs verwart en de voordelen van alternatieve leermethoden laten zien.

Informatievoorziening aan groepen werkenden

Hoewel bij jonge hoger opgeleiden het concept van levenlang ontwikkelen ofwel levenlang leren vrij bekend is, is dit niet het geval bij werkenden zonder startkwalificatie, middelbaar opgeleiden en werknemers van 45+. Indien zij zich niet laten bijscholen, bestaat het gevaar dat zij met verouderde kennis en vaardigheden lastiger aan een baan kunnen komen. Daarom zou de gemeente bij de groepen waar levenlang ontwikkelen minder leeft, een informerende rol op zich kunnen nemen.

Vervanging tijdens scholing, door werklozen

In het verleden zijn ook op kosten van O&O Fondsen of re-integratiemiddelen (en soms ook ESF) de nodige projecten vorm gegeven waarbij werknemers werden geschoold en tegelijkertijd werklozen werden ingezet op de vrijgekomen functies. Het is misschien ook weer een optie om dit in bepaalde sectoren met krapte met verschillende stakeholders te organiseren.

6.9 Samenvatting

De belangrijkste conclusies uit dit hoofdstuk zijn de volgende:

1. Aanpak van het lerarentekort, in het bijzonder voor de techniek, ICT en basisonderwijs.
2. Opleiden van talenten voor beroepen in de economische groeisectoren en de moeilijk vervulbare vraag. Ook voor zij-instromers.
3. Investeren in het onderwijs, o.a. in vernieuwing van het curriculum passend bij regio-structuur (macrodoelmatigheid).
4. Boeien en binden van afgestudeerden aan de regio door oriëntatie bij lokale ondernemers (stages, bedrijfsbezoeken, beroepenoriëntatie).
5. Toeleiden van studenten naar groeisectoren door voorlichting. Zorg dragen voor een bewuste studiekeuze.
6. Moeilijk vervulbare vraag op specifieke beroepen in kaart brengen en werven van studenten.
7. Versterking van de samenwerking tussen (beroeps)onderwijs en bedrijfsleven.
8. Duurzame inzetbaarheid van de beroepsbevolking door te investeren in Een-Levenlang-Leren. Dit kan bijvoorbeeld door voorlichting over (om)scholingsmogelijkheden, subsidiëring van scholingsmogelijkheden en meester-gezel trajecten. Richt je op de bedreigde krimpberoepen en wacht niet tot het weer crisis is.

7 Conclusie: hoofdlijnen van arbeidsmarkt-beleid

7.1 Ontwikkeling van vraag en aanbod

Korte en middellange termijn

De Nijmeegse economie en de vraag naar arbeid groeit. Deze groei zet de komende jaren door. Tevens stromen de nodige grijze werknemers uit. Daardoor is de komende jaren een fors aantal vacatures te verwachten. De uitstroom uit het onderwijs is in veel segmenten onvoldoende om deze vacatures te vervullen. Daardoor en ook door de actieve inzet van het WerkBedrijf vinden werkloze werkzoekenden steeds gemakkelijker werk. Inmiddels beperkt de werkloosheid zich vooral tot een aanzienlijk bestand van bijstandsgerechtigden met vaak een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Resultante is een grote kloof tussen een moeilijk vervulbare vraag naar hoger opgeleide specialisten, technici, ICT'ers en zorgpersoneel op hbo- en mbo-niveau, onderwijzers en gekwalificeerd personeel in de horeca aan de ene kant en een nog steeds grote groep bijstandsgerechtigden aan de andere kant. Voor deze groep geldt dat zonder extra inspanningen zelfs vacatures op en rond het niveau van de startkwalificatie te hoog gegrepen zijn. Dit komt omdat er sprake is van complexe problematiek.

Dit betekent dat bedrijven voor vacatures het bijna uitsluitend moeten hebben van de uitstroom uit het onderwijs en van werkenden die door op- of bijscholing op bepaalde knelpuntvacatures kunnen instromen. Een deel van de vluchtelingen en de huidige groepen arbeidsmigranten vormt nog additioneel potentieel. Veel meer buitenlandse hog opgeleiden bewegen naar de regio te komen wordt gezien de internationale en nationale concurrentie ook niet gemakkelijk.

Voor zowel de huidige werkenden als voor werkzoekenden geldt dat de eisen die de arbeidsmarkt stelt de komende jaren alleen maar hoger zullen worden. Dit heeft te maken met de noodzaak van een concurrerende kenniseconomie (waarin Nederland en daarmee zeker ook Nijmegen zich zal moet onderscheiden door een beroepsbevolking met hoogstaande technische en sociale vaardigheden) en een groeiende vervlechting van ICT in de primaire bedrijfsprocessen.

Het aantal inwoners van Nijmegen en de regio groeit. Dit houdt niet in dat de arbeidsmarktknelpunten vanzelf worden opgelost. Veel jongeren kiezen voor een arbeidsloopbaan in de segmenten waarin de vraag nog steeds laag is. Bovendien hebben zowel mensen met een migratieachtergrond als ouderen te kampen met discriminatie op de arbeidsmarkt.

Zonder gericht beleid zal de kloof tussen vraag en aanbod de komende jaren eerder toe- dan afnemen.

Lange termijn

Op de langere termijn (na 2021) is er meer onzekerheid over de arbeidsmarkt. Er zal op enig moment weer een economische terugslag komen. Voor die tijd moet de gemeente de kansen grijpen om bijstandsgerechtigden aan een baan te helpen en de economie een structurele impuls te geven.
Natuurlijk komt er op termijn ook weer herstel, maar of dat voldoende werkgelegenheid oplevert, is de vraag. Op de langere termijn zullen gemeente en

regio qua inwonertal nog wel even doorgroeien. Daardoor is er meer werkgelegenheid nodig op alle niveaus.

Factoren die verder op langere termijn steeds meer van belang worden zijn technologisch en ruimtelijk van aard:

- Door robotisering en digitalisering verdwijnt een (klein) deel van de beroepen en komen er nieuwe beroepen bij. Nog onduidelijk is wat daar precies de inhoud van wordt. Daarnaast veranderen ook de bestaande beroepen, omdat een deel van de taken door machines kan worden overgenomen. Door hulpmiddelen als cobots en exoskeletten wordt het wellicht juist mogelijk banen te creëren voor mensen die nu aan de kant staan.
- Eerst moet de energietransitie worden bewerkstelligd. Dat vraagt om gekwalificeerd personeel. Daarna verandert de omgeving. Verkeersproblemen nemen mogelijk af omdat energiebesparing dat noodzakelijk maakt of omdat nieuwe oplossingen voor personen- en vrachtvervoer mogelijk worden. Aan verkeersproblemen moet sowieso wat gebeuren, omdat anders iedereen de hele dag in de file staat.

De andere aspecten van de PESTLE-analyse lijken minder zwaar te wegen:

- Naast de economische conjunctuur zijn er ook structurele ontwikkelingen. De toenemende concurrentie van eerst Azië en later mogelijk ook Afrika versterkt het belang van een krachtig economisch beleid en bepaalde keuzes. Europa en Nederland in het bijzonder moet zich onderscheiden door creativiteit, innovatie en klantgerichtheid.
- Het inwonertal van de regio stijgt. Ook is sprake van verdere verkleuring van de bevolking. De beroepsbevolking wordt, wanneer de AOW-leeftijd verder stijgt, gemiddeld ouder ondanks de vergroening waarvan in de regio ook sprake zal zijn. De gevolgen voor de arbeidsmarkt zijn divers. Mogelijk stijgt wel het aandeel van de beroepsbevolking dat qua kenmerken overeenkomt met de huidige bijstandspopulatie. Een belangrijke factor is verder hoe de "digitaal" opgegroeide jeugd straks in de economie en arbeidsmarkt zal staan. Wordt bezit in de toekomst minder belangrijk en krijgen we een leeneconomie?
- Op enig moment worden hopelijk de twee belangrijkste dossiers op sociaal gebied, flex/vast en het pensioen, opgelost. Dat zal in ieder geval tot meer duidelijkheid leiden voor met name de jonge werknemer. Mogelijk verkleint dat ook de aansluitingsproblematiek tussen vraag en aanbod. Vooralsnog is hier weinig over te zeggen.

7.2 Handelingsperspectieven

Nijmegen zal nu gebruik moeten maken van de kansen die de economische groei biedt. De werkgelegenheid groeit de komende jaren door. Wanneer genoeg personeel is te werven, kunnen groeisectoren zich de komende jaren snel ontwikkelen. Werkgevers moeten een breder beroep doen op het arbeidsaanbod. Er ontstaat ruimte op de arbeidsmarkt voor bijstandsgerechtigden. Een krachtig arbeidsmarktbeleid is van groot belang, om sociale en economische redenen en ook heel plat om de kosten van de bijstand te kunnen drukken. Dit moet ook het economisch beleid ondersteunen. De regio Rijk van Nijmegen zal hierin keuzes moeten maken om nationaal en internationaal te kunnen concurreren.

De lijst op de volgende bladzijden is een verzameling van mogelijke handelingsperspectieven op de arbeidsmarkt, gekoppeld aan de opgave, een termijn

van effectueren en de betrokken stakeholders. Veel van de genoemde stakeholders zijn ook de gremia waar Ondernemers, Onderwijs en Overheid elkaar ontmoeten (zie de bijlage met Tafels OOO). Het is aan de regio om te kiezen welk handelingsperspectief opgepakt gaat worden op welk geografisch niveau (en met welke mensen en middelen).

Handelingsperspectief	Opgave	Termijn	Stakeholders	Regionale specificaties
Arbeidsmarkt en economie				
Stimuleren van onderscheidende sectoren voor economische profilering van de regio	Vitale economie en werkgelegenheid	Kort/middellang/lang	Gemeente (EZ), bedrijfsleven, provincie *Economic Board, ERN, IKN, Briskr, Health Valley, Zorgpact, Techniekpact, Platform ICT,*	De sectoren Health, Health-tech, Semicon lenen zich hiervoor. Er gebeurt al veel op dit vlak op Nijmeegs, regionaal en provinciaal niveau. De keuze voor een profilering moet lang volgehouden worden.
Stimuleren van sectoren met werkgelegenheidsperspectieven	Meer werkgelegenheid	Kort/middellang	Gemeente (EZ), bedrijfsleven, *Economic Board, ERN. Logistics Valley, Logistiek Expertise centrum, Groene Hub, Regionaal Bureau voor Toerisme KAN, Investeringsagenda Smart Energy*	Voorzet voor sectoren vanuit arbeidsmarktperspectief: • Leisure & wellness (alles mbt de vrijetijdseconomie) • Logistiek & transport inclusief watergebonden bedrijvigheid • Een specifieke sector is ook de energiesector waarbij de klimaatambities een motor zijn voor kansberoepen in de installatiebranche. Op termijn geldt dit ook voor de circulaire economie. *Maak een keuze welke gemeenten voor welke sectoren de handen ineen willen slaan.*
Faciliteren van Human Capital Agenda's om over langere tijd te zorgen voor voldoende	Meer werkgelegenheid, oplossen knelpunten	Kort	Bedrijfsleven, onderwijs, gemeente (EZ, onderwijs, WERK), aanpalende regio's, provincie	Kies de sectoren waarvoor je een Human Capital agenda zou willen opstellen. Kijk in hoeverre Ondernemers, Onderwijs en

arbeidskrachten in een sector	voor groei van ondernemers			Overheid (Gemeente, WerkBedrijf, UWV) elkaar al ontmoeten op 1 van de Tafels OOO (zie bijlage). Voor goed werkende HC-agenda's zijn de Ondernemers eigenaar, is Onderwijs randvoorwaardelijk betrokken en de gemeenten zijn faciliterend.
Vacatures vervullen voor bedrijven. Ook op andere punten aansturen op de behoefte van bedrijfsleven aan meer contact met de gemeente	Meer Werkgelegenheid	Kort/middellang	Werkgeverservicepunt van UWV, WerkBedrijf, EZ van de regiogemeenten	Vervulling van vacatures voor bedrijven door goede samenwerking tussen kennis van (uitbreidende) ondernemers van EZ enerzijds en kennis van bestaande personele vraag van Werkgeverservicepunt van UWV en WerkBedrijf anderzijds. Daardoor ontstaat meer zicht op moeilijk vervulbare vacatures, onder andere in speerpuntsectoren (energietransitie, high-tech). Op termijn kun je 1 regionaal ondernemersservicepunt inrichten.
Stimuleren van ondernemerschap	Meer Werkgelegenheid	Kort/middellang	Gemeente (EZ), Werkgeversorganisaties, onderwijs *Startup accelerator, Start-up Nijmegen, HAN Innovatiehubs, De Gelderse Zaak*	Kansen van voor Startende Ondernemers en zzp'ers verkennen.
Stimuleren van doorstroom binnen bedrijven (onderdeel van Human Capital agenda)	Oplossen knelpunten	Kort/middellang	Werkgeversorganisaties, onderwijs, Gemeente, Loket leren en werken (UWV, WerkBedrijf, ROC/AOC)	Meer werknemers naar mbo+ en hbo-niveau door laten stromen in knelpuntberoepen schept ook ruimte voor instromers (trek in de schoorsteen). Werkgevers en onderwijs zijn in de lead, de gemeenten kunnen een faciliterende rol kiezen, Loket leren en Werken kan uitvoeren, focus dan wel op de belangrijke

				sectoren.
Gunstig vestigings-, woon- en leefklimaat	Meer werkgelegenheid en oplossen knelpunten voor groei van ondernemers	Kort/middellang	Gemeente (EZ, Openbare Ruimte, Bouwen/wonen, Mobiliteit, Cultuur), regio, bedrijfsleven, provincie *Economic Board, Oost NL, IKN*	Aantrekkelijke gemeente/regio zijn voor bedrijven en potentiële werknemers is belangrijk om ondernemers aan te trekken en behouden. EZ is aanspreekpunt voor de ondernemers op dit vlak. Versterken functie expat desk.
Arbeidsmarkt en re-integratie				
Werkloze werkzoekenden, uitkeringsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking aan werk helpen door doortrekken van de activiteiten van WerkBedrijf en UWV. Daarbij rekening houden met een lastiger doelgroep dan voorheen.	Bevordering arbeidsparticipatie en sociaal klimaat	Kort/middellang	Gemeente (Werk), WerkBedrijf, Werkgeversservicepunt/UWV, Bedrijfsleven *Regionale Tafel Arbeidsmarkt, aanschuiven bij vele andere tafels*	Vraaggericht bemiddelen vanuit concrete kansen en openingen bij ondernemers en instellingen. Inzetten van intensieve trajecten (coaching, scholing, ontzorgen werkgever, subsidie) om kandidaten te ontwikkelen voor die kansen. Ook parttime werk: werken meer lonend maken door te ontzorgen en door regelingen te treffen (no-risk, kinderopvang, reiskosten, begeleiding, behoud armoederegelingen e.d.). Naast vooral persoonlijke dienstverleningen ook aandacht voor digitale middelen.
Investeren in vrijwilligerswerk, mantelzorg, beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding	Bevordering participatie en sociaal klimaat, ontlasten zorgsector	Kort/middellang	Gemeente (WERK, Zorg & Welzijn), WerkBedrijf, zorg- en welzijnsorganisaties	Activeren van de inwoners met een zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt. Een zinvolle dagbesteding voorkomt andere maatschappelijke problemen. Er zijn diverse vormen die belegd zijn bij diverse partijen. Voor sommige bewoners is dit de enige optie. Met name van belang in laagconjunctuur.

Scholing van uitkeringsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking	Bevordering arbeidsparticipatie, (incidenteel) meer werkgelegenheid	Kort/middellang	WerkBedrijf, UWV, bedrijfsleven, ROC/AOC, Vakopleidingen, gemeente (Werk en onderwijs), provincie	Vraaggericht scholen wie schoolbaar is, organisatie van informeel leren voor wie leerbaar is, besef dat intensieve trajecten nodig zijn
Nieuwe instroom van werkloze inwoners voorkomen	Preventief instroom in bijstand voorkomen	Kort/middellang	UWV, gemeente (Werk en Inkomen), WerkBedrijf, ROC/AOC, VSO en PRO *Route naar Arbeid VSV, Scholenoverleg Pro-VSO*	WW-ers en andere mogelijke instromers (voortijdig schoolverlaters, leerlingen van VSO en PRO en ROC/AOC) tijdig identificeren, motiveren, diagnosticeren en vraaggericht bemiddelen/scholen. Leren in praktijk/BBL achtige setting voor scholieren die dit nodig hebben.
Traceren van extra werkgelegenheid voor werklozen bij bedrijven	Meer werkgelegenheid voor uitkeringsgerechtigden	Kort/middellang	WerkBedrijf, UWV, gemeente (Werk en EZ), bedrijfsleven	Instrumenten job carving, latente vacatures, (re)design, en social return worden ingezet. Onderzoek of dit geïntensiveerd moet worden. Verder contacten leggen met intrinsiek gemotiveerde sociaal ondernemers.
Van Werk Naar Werk	(Oudere) werknemers aan het werk houden	Incidenteel	Bedrijfsleven, Werkgeverservicepunt UWV en Werkgeversbenadering WerkBedrijf. *Loket leren en Werken*	Vroegtijdig reorganisaties en krimpsectoren lokaliseren en preventief bemiddelen
Arbeidsmarkt en onderwijs				
Aanpak van het lerarentekort	Randvoorwaardelijk	Kort	Onderwijs, OCW, gemeente (onderwijs), UWV	Betreft o.a. ICT-docenten, techniekdocenten, leraren basisonderwijs.
Opleiden van talenten	Randvoorwaardelijk	Kort/middellang	Onderwijs, gemeente (Onderwijs), *Loket leren en Werken, Strategische MBO agenda*	Opleiden voor beroepen in speerpuntsectoren, doorlopende leerlijnen voor opscholing, ook werkenden omscholen om duurzaam inzetbaar te blijven.
Investering in het onderwijs	Randvoorwaardelijk	Middellang/lang	Onderwijs, bedrijfsleven, *Strategische*	Maak curriculum passend bij regionale

			MBO agenda	arbeidsmarkt (macro doelmatigheid). Speel in op nieuwe ontwikkelingen zoals energietransitie met nieuwe modules en opleidingen.
Boeien en binden van afgestudeerden	Vervullen van vacatures	Kort/middellang	Universiteit, HAN, bedrijfsleven, Gemeente (EZ) *RVN@*	Afgestudeerden, oa internationale studenten, binden aan de regio door bijvoorbeeld door loopbaanoriëntatie, bedrijfsbezoeken en stages bij lokale ondernemers
Toeleiden van studenten naar groeisectoren	Vervullen van vacatures	Middellang	Onderwijs, bedrijfsleven *Loket Leren en Werken, De Technische, Vakopleiding Techniek Nijmegen/Cuyk, IJ5Lab, InstallatieWerk, Strategische MBO agenda*	Voorlichting en loopbaanoriëntatie aan aankomend studenten over de arbeidsmarkt voor een bewuste studiekeuze. Onderwijsaanbod richten, curriculum aanpassen aan vraag van groeisectoren, doorstroom- en studierendement optimaliseren.
Moeilijk vervulbare vraag op specifieke beroepen in kaart brengen en werven van studenten	Vervullen van vacatures	Middellang	Onderwijs, bedrijfsleven *Loket Leren en Werken, De Technische, Vakopleiding Techniek Nijmegen/Cuyk, IJ5Lab, InstallatieWerk, etc* *Strategische MBO agenda*	Doorstroom naar veelgevraagd MBO 3-4, meer plekken bij arbeidsmarktrelevantie opleidingen, flexibeler mbo, MBO+ modules (Associate Degree), duale trajecten.
Samenwerking onderwijs-bedrijfsleven	Randvoorwaardelijk	Kort/middellang	Onderwijs, bedrijfsleven, (gemeente – EZ en onderwijs) *IKN, Health Valley, Zorgpact, RIF MBO, Logistics Valley, LEC Groene Hub, Techniekpact, Technovium, Platform ICT, RCT Gelderland, Fondsen Bouw* *Strategische MBO agenda*	Duale trajecten, stages, campussen, hybride docenten. Samenwerking vastleggen in Human Capital agenda's voor de belangrijke sectoren. Aandacht voor diversiteit bij onderwijs, instellingen en bedrijfsleven en voorkomen van discriminatie, met name bij stages
Levenlang Leren/Ontwikkelen	Kwaliteit	Kort/middellang	Bedrijfsleven (fondsen), onderwijs	Duurzame inzetbaarheid en preventieve

	beroepsbevolking		(gemeente Onderwijs en EZ) *Loket Leren en Werken* *Strategische MBO agenda*	mobiliteit door om-/her-/bijscholing van de bestaande beroepsbevolking. Focus op de door de regio/gemeente gekozen sectoren. Onderwijs meer modulair opzetten met deelcertificaten en meer instroommomenten. Blijvende aandacht voor laaggeletterdheid.

Panteia
Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Naar een arbeidsmarktbeleid voor het Rijk van Nijmegen

Bijlagenboek

Zoetermeer, januari 2019

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Bijlage 1	Bestaand lokaal en regionaal beleid	5
Bijlage 2	Geraadpleegde bronnen	21
Bijlage 3	Lijst van geïnterviewde sleutelinformanten	27
Bijlage 4	Checklist voor de expertinterviews	29

Bijlage 1

Bestaand lokaal en regionaal beleid

Gemeente Nijmegen

Programma Economie en Werk

Het programma Economie en Werk van de gemeente Nijmegen is gericht op duurzame groei en behoud van werkgelegenheid. De gemeente wil bereiken dat zo veel mogelijk mensen in Nijmegen aan het werk zijn en dat jongeren zo snel/goed mogelijk kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt. Het programma Economie en Werk kent drie:

1. Het bevorderen van economische innovatie;
2. De ontwikkeling van een krachtige binnenstad;
3. Het bevorderen van arbeidsparticipatie.

Daarnaast en dwars door deze pijlers heen zorgt de gemeente ervoor dat het vestigingsklimaat op orde is, zodat bedrijven goed kunnen ondernemen: voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties (bedrijventerreinen, kantorenlocaties, binnenstad en winkellocaties), een goede bereikbaarheid en infrastructuur, een adequaat opgeleid en beschikbaar arbeidsaanbod en een goed relatienetwerk.[1]

Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen.

De in 2014 vastgestelde Economische Innovatie Agenda 2020 is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere manier van (samen)werken. De essentie hiervan is dat meer ruimte - maar ook meer verantwoordelijkheid - wordt gegeven aan de samenwerkingspartners (ondernemingen, onderwijs- en onderzoeksinstellingen). Ingezet wordt op een innovatiestrategie om nieuwe werkgelegenheid te realiseren en bestaande werkgelegenheid te behouden door concurrerend te blijven.

Economische Innovatie Agenda 2020

Ambitie voor 2020 is om de regio Arnhem-Nijmegen internationaal te profileren als economisch krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op het gebied van Health & Education. Uiteindelijke doel is werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te creëren. De agenda heeft daarmee het karakter van een werkgelegenheidsoffensief.

Deze ambitie is vertaald in volgende kwalitatieve doelstellingen:

- *Versterking van de economische structuur van Nijmegen met focus op Health & Education, slimme cross-overs en verbinding met verzorgende bedrijven (MKB).*
- *Stimuleren van ondernemerschap en geven van een impuls aan (doorgroei van) starters.*
- *Betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat er ook straks voldoende en gekwalificeerde mensen beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.*
- *Aantrekkelijker vestigingsklimaat, door te zorgen voor een complementair aanbod van ruimte voor bedrijven & kantoren en verbeteringen in de bereikbaarheid die nodig zijn om de economie te laten floreren.*
- *Scherper profileren van stad en regio en zo bijdragen aan het 'vinden en binden' van studenten, kenniswerkers en bedrijven.*

Daarnaast is een aantal kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. Bovenop wat men al heeft, wil de gemeente:

- *1 top-kennisinstelling, die als kennisbron en voor de uitstraling onmisbaar is.*

[1] https://nijmegen.begroting-2018.nl/p29141/maatschappelijk-effect

- *10 top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie.*
- *100 betrokken MKB-bedrijven, die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei.*
- *1.000 nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers.*
- *10.000 structurele arbeidsplaatsen die hier direct dan wel indirect mee samenhangen.*

De focus is gericht op waar de gemeente goed in is: de gebieden Health en Education. Er worden twee sporen gevolgd om de activiteiten op deze focus te richten:

- *Versterken wat sterk is: Nijmegen heeft als sterke punten een hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, een kritische geest en innovatie. Daarbij is Nijmegen vooral sterk in gezondheidszorg en onderwijs. Om er voor te zorgen dat de gemeente op de sectoren Health en Education deel uitmaakt van de internationale top zijn topinstellingen, topbedrijven, betrokken MKB-bedrijven en gekwalificeerde werknemers nodig. Om deze voorwaarden te realiseren wordt in projecten gewerkt op vier programmalijnen:*
    - *Technologie: Ontsluiten van kennis en vullen van de projectportefeuilles innovaties, nieuwe product-marktcombinaties en (inter)nationale partners.*
    - *Bedrijvigheid: Realiseren van nieuwe bedrijvigheid door projecten op de portefeuilles stimuleren start ups, aantrekken van nieuwe bedrijven en faciliteren van groei van bedrijven.*
    - *Human Capital: Werken met de portefeuilles aantrekken topkenniswerkers, excellentie en onderwijs en verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmark.*
    - *Internationale profilering: Werken met de projectportefeuilles internationale branding van Nijmegen en congressen/seminars.*
- *Basis op orde: Om te kunnen versterken én de brede (economische) ontwikkeling van heel Nijmegen mogelijk te maken moet 'het fundament' (de basisvestigingsvoorwaarden) op orde zijn. Dat vraagt om een goed vestigingsklimaat. Ingezet wordt op projecten op programmalijnen duurzaamheid, bereikbaarheid, aantrekkelijk woon- en leefklimaat en dienstverlening. De projecten op deze lijnen moeten een relatie hebben met de eerder aangegeven focus en de projecten die in het versterkingsspoor worden uitgevoerd.*

De uitvoering van de agenda is in handen van de Economische Raad Nijmegen. Jaarlijks is voor de innovatieve projecten uit de agenda gemiddeld zo'n €250.000,- beschikbaar.[2]

Plan van aanpak 'Versterken economische kracht Health & High Tech'

Landelijk gezien vormen Life Sciences & Health - onder de noemer 'Health Holland' - één van de topsectoren.[3] De sectoren Health en High Tech in Nijmegen zijn motoren van de regionale en provinciale economie, zeker in samenhang met het cluster Energy in Arnhem en de concentratie Food in Wageningen, met een uitstraling op nationaal en internationaal niveau.

[2] Gemeente Nijmegen (2014). Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen.
[3] Nederland kan bogen op een zorgsysteem dat internationaal hoge ogen gooit. De rol van de topsector Life Sciences en Health is het faciliteren en stimuleren van dit succes. Human capital vormt daarbij een onmisbare schakel. In een Human Capital Agenda beschrijft de topsector de strategische uitgangspunten van de topsector ten aanzien van scholing en talentontwikkeling en de daarbij behorende doelstellingen en planning. Zie: Topsector Life Sciences & Health (2016). Human Capital Agenda 2016. Health~Holland. Shared challenges, smart solutions for Vital functioning citizens in a healthy economy.

Cluster Health & High Tech

Kennisontwikkeling en innovatieve bedrijvigheid binnen het cluster Health & High Tech vinden plaats op de locaties Heijendaal (Radboudumc, Radboud Universiteit en HAN) en Novio Tech Campus (NTC). NTC[4] kenmerkt zich door een groot semicon-cluster en is een broedplaats voor nieuwe innovatieve bedrijvigheid op het snijvlak van gezondheid en hoogwaardige technologie. NTC groeit flink. Er zijn nu zo'n 50 bedrijven gevestigd. In vier jaar tijd nam het aantal arbeidsplaatsen met bijna 800 toe; op dit moment werken er ruim 2.800 mensen. Nijmegen loopt in haar hotspot-ontwikkeling voorop in Nederland. Vanwege het complementaire aanbod op het vlak van onderwijs, onderzoek en ondernemen zien de twee Nijmeegse kennislocaties zichzelf als één campus. Samenwerking vindt volop plaats en kent een structureel karakter. Er is een gezamenlijke strategische agenda op basis waarvan de externe samenwerking wordt gezocht met andere nationale en internationale hotspots op het vlak van Health & Hightech. Hiervoor is (inter)nationale erkenning. Boegbeelden van de sector Health & Hightech in Nijmegen zijn onder meer Synthon, Mercachem, NXP en Nexperia.[5]

De gemeente Nijmegen wil samen met andere overheden, kennisinstellingen en bedrijven de economische kracht van sectoren Health & Hightech en de NTC verder versterken. Hiervoor is in 2018 een plan van aanpak opgesteld, dat drie sporen kent.

Plan van aanpak 'Versterken economisch kracht Health & High Tech

1. *Clusterversnelling. Hierbij wordt in kaart gebracht welke randvoorwaarden kennisinstellingen en bedrijven nodig hebben, wat zij hierin zelf kunnen doen en hoe de gemeente kan helpen.*
2. *Gebiedsontwikkeling. Een hoogwaardige omgeving met een dynamische uitstraling en uitnodigende openbare ruimte is een randvoorwaarde voor doorontwikkeling van de sectoren. Hiervoor wordt een visie opgesteld die bijdraagt aan de ontwikkeling van NTC. De relatie met de Campus Heijendaal wordt daarin meegenomen*
3. *Organisatie. Een goede organisatie vraagt om een gezamenlijke agenda van de belangrijkste partners. De gemeente heeft een faciliterende en soms regisserende rol. Om de opgave goed te kunnen oppakken en samenhang en synergie actief te zoeken, wordt voor twee jaar een clusterregisseur aangesteld.*

Met dit plan van aanpak streeft de gemeente naar het realiseren van duurzame groei en behoud van werkgelegenheid voor haar inwoners, kennisinstellingen en bedrijven. Inwoners kunnen daardoor makkelijker werk vinden of behouden in hun directe woonomgeving; jongeren kunnen zo goed mogelijk toetreden tot de arbeidsmarkt. De kennisinstellingen kunnen zich scherper profileren en studenten en kenniswerkers makkelijker 'vinden en binden'. Bedrijven kunnen beschikken over voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties, goede bereikbaarheid en infrastructuur, goed opgeleid en beschikbaar personeel en een goed relatienetwerk dat hen ondersteunt in het ondernemen.

De gemeente investeert geld uit de Economische Innovatie Agenda, waarvoor zoals vermeld jaarlijks zo'n 250.000 euro beschikbaar is. Daarnaast reserveert de provincie Gelderland in het kader van de Investeringsagenda 2018-2019 (zie hieronder) een bedrag van 200.000 euro. Voor de periode 2018-2021 zijn waarschijnlijk extra financiële middelen nodig die nog bepaald en gevonden moeten worden.[6]

[4] https://noviotechcampus.com
[5] Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (s.a.). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy.
[6] https://www.nieuwsuitnijmegen.nl/Nieuws/6997/Nijmegen-investeert-in-sectoren-Health-en-Hightech.html; Gemeente Nijmegen (2018).Versterken economische kracht Health & High Tech. Plan van aanpak.

Masterplan terugdringen bijstandstekort

De gemeente Nijmegen geeft meer uit aan bijstandsuitkeringen dan zij van het Rijk hiervoor krijgt. Met het in 2017 vastgestelde Masterplan terugdringen bijstandstekort wil de gemeente het tekort ten aanzien de bijstandslasten verminderen.

Masterplan terugdringen bijstandstekort

De doelen van het plan zijn:

- *Een aanvullende uitstroom naar werk met in totaal (ten minste) 385 mensen in de komende drie jaren (2017-2019) realiseren.*
- *Daarmee het tekort ten aanzien van de bijstandslasten reduceren, zodanig dat er vanaf 2019 begrotingsevenwicht wordt bereikt.*
- *Hiermee ook het maatschappelijke doel bereiken dat meer mensen geactiveerd worden, wat gunstige gevolgen heeft voor gezondheid, welzijn, etc.*

De kern van het Masterplan bestaat uit een aantal maatregelen:

- *Projectmatige aanpak kansberoepen: In een aantal sectoren is veel vraag naar nieuwe medewerkers. Door extra inzet van loonkostensubsidie, opleiding en begeleiding verwacht men in 2017-2019 in totaal 225 extra mensen te kunnen laten uitstromen naar deze sectoren. Medio 2018 liepen (scholings)projecten/-trajecten in de volgende sectoren: techniek; zorg; horeca; productie, magazijn en logistiek; groen en grijs; schoonmaak.*[7]
- *Beperken doorstroom WW naar bijstand: De instroom van 'eind-WW'ers' ligt in de regio wat hoger dan landelijk gemiddeld. Hier is een reductie van de uitkeringslasten te bereiken, als men er in slaagt mensen die dicht bij het eind van hun WW-uitkering zitten, te stimuleren om nog werk te vinden voordat ze zijn aangewezen op een bijstandsuitkering.*
- *Meer mensen in beeld, meer mensen in beweging: De komende jaren wordt een groep van ongeveer 1.500 mensen vanuit het bestand versneld opgeroepen. Doel hierbij is mensen te activeren. Het resultaat kan zijn bemiddeling naar betaald werk, maar ook een andere vorm van ondersteuning (zoals de inzet van een participatiecoach om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen bij het vinden van een passende vorm van participatie).*
- *Arbeidsparticipatie psychisch kwetsbaren en statushouders: Voor deze bijzondere doelgroepen is het vinden van betaald werk moeilijker dan voor anderen. Door een gerichte aanpak wil de gemeente zorgen voor een hogere uitstroom naar werk vanuit deze groepen.*
- *Gebiedsgericht werken op het sociaal domein: Door in de wijkteam-aanpak bij het gebiedsgericht en integraal benaderen van mensen met problemen op meerdere leefgebieden het onderwerp werk/participatie expliciet te betrekken, wordt (op termijn) meer perspectief geboden op uitstroom uit de uitkering,*
- *Verbetering doorstroom van onderwijs naar werk: Aanvullend op de reguliere taken op het gebied van voortijdig schoolverlaten (VSV), zet de gemeente passende ondersteuning in voor jongeren die moeite hebben om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te maken. Dit moet leiden tot het vinden van werk of een geschikte opleiding, waardoor instroom in de uitkering is te voorkomen.*

Voor het slagen van het plan zijn werkgevers heel belangrijk. Daarom wordt ook geïnvesteerd in accountmanagement en acquisitie van nieuwe bedrijvigheid in groeisectoren c.q. punten waarop de Nijmeegse economie sterk is. Bij de uitvoering van

[7] Gemeente Nijmegen (2018). Project Kansberoepen (stand juli 2018).

het plan zijn het WerkBedrijf, de gemeentelijke organisatie (met name de afdeling Zorg en Inkomen), maatschappelijke instellingen en (re-integratie)bedrijven in de stad betrokken.[8]

In januari heeft het College van B&W in een raadsbrief inzicht geboden in de voortgang van het plan. Het beeld is dat men weliswaar op de goede weg is (het plan is in uitvoering, het aantal uitkeringsgerechtigden daalt), maar dat dat nog niet tot financiële verbetering leidt. De brief zoomt ook in op de maatregel Projectmatige aanpak kansberoepen. De verwachting wordt uitgesproken dat de projectdoelstelling (extra uitstroom van 225 bijstandsgerechtigden) wordt gehaald. Het wordt echter op dit moment niet zinvol geacht de investering in de maatregel te verhogen teneinde een nog hogere uitstroom te bewerkstelligen.[9]

Overige gemeenten

Hier wordt gewerkt! Economische visie gemeente Berg en Dal 2017-2021
Het college van B&W van de gemeente Berg en Dal heeft in 2016 besloten om voor de nieuwe gemeente een economische visie met uitvoeringsagenda uit te laten werken. De visie schetst de gemeentelijke economische ambities en moet een handvat bieden voor een doelgerichte en geïntegreerde inzet van ruimtelijke en sociaaleconomische instrumenten. Dit moet een impuls geven aan de werkgelegenheid en de economie in de gemeente Berg en Dal.
De hierin neergelegde ambitie is een meer vitale en duurzame economie te creëren, met levendige kernen en een dynamisch buitengebied binnen een kwalitatief zeer aantrekkelijke omgeving. Vitaal betekent met voldoende flexibiliteit en ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen, terwijl duurzaam een goede balans inhoudt tussen conomische groei (profit), arbeidsmarkt (people) en leefomgeving (planet).

Provincie Gelderland

Beleidskader economie 'Werken aan de economie van de toekomst'
Met het Beleidskader economie investeert de provincie Gelderland in de periode 2016-2020 in totaal €100 miljoen euro in de economie van de toekomst: een slimme, schone economie die zorgt voor groene groei en duurzame banen. Met de innovatiekracht van de Gelderse universiteiten en campussen, de maakindustrie en de agrofood- en gezondheidssector staat de provincie ijzersterk en heeft deze alles in huis om de kweekvijver voor talent en proeftuin van de economie van de toekomst te worden. Ambitie is dat aan het einde van dit decennium Gelderland internationaal is erkend als provincie waar ondernemers de ruimte krijgen om te groeien en worden ondersteund.

Werken aan de economie van de toekomst (2016-2020)
Doelen van het Beleidskader economie 'Werken aan de economie van de toekomst' zijn onder meer de volgende:

- *Bedrijven ondersteunen om hun innovaties naar de markt te brengen.*
- *Toegang bieden tot ideeën en technieken die in andere bedrijven en sectoren te vinden zijn.*
- *Ondernemingen inspireren en ondersteunen in de omslag naar schoon en slim produceren.*
- *De industrie in Gelderland versterken en ondernemers helpen die ambitie en potentie hebben om te groeien.*

[8] Gemeente Nijmegen (2017). Masterplan terugdringen bijstandstekort. Participatie door werk en activering vanuit onderwijs, economie, zorg, werk en inkomen
[9] Gemeente Nijmegen (2018). Raadsbrief Voortgang Masterplan terugdringen bijstandstekort.

Op die manier wil de provincie de rode loper uitleggen voor bedrijven die zich in Gelderland willen vestigen, uitbreiden of duurzame investeringen doen en wil men de provincie als een sterk economisch merk presenteren.[10]

Gelderse gebiedsopgaven

De provincie Gelderland werkt aan een duurzame economie en een goede leefomgeving. Samen met veel andere partijen heeft de provincie hiertoe zes grote opgaven aangewezen, die alleen goed zijn aan te pakken als (onder meer) overheden, bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen samenwerken. Deze zes Gelderse 'gebiedsopgaven' zijn:

1. De Veluwe: natuur en economie in balans.
2. De Cleantech Regio: werken en verdienen aan een schone toekomst.
3. FoodValley (Ede-Wageningen): gezond en duurzaam voedsel voor iedereen.
4. De Achterhoek: 'smart' werken en wonen.
5. Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen: versterken van de economische kracht.
6. De Gelderse Corridor: schakel in het internationaal logistiek netwerk.

Voor elke opgave bepalen de samenwerkende partijen gezamenlijk de visie, doelen en projecten en leggen zij geld bijeen om de projecten mogelijk te maken. Zo investeren ze samen in de kracht van elk gebied. De provincie brengt partijen waar nodig bij elkaar draagt inhoudelijk en vaak ook financieel bij vanuit het provinciale belang en weegt de opgaven nadrukkelijk mee bij de eigen beslissingen.[11] Vanzelfsprekend is voor Nijmegen met name de gebiedsopgave voor het Stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen relevant.

Gelderse gebiedsopgave voor stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen

Het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen heeft veel sterke kanten, zoals de vele innovatieve bedrijven op het gebied van gezondheid (m.n. in Nijmegen) en energie (m.n. in Arnhem), de sterke juridische sector (m.n. in Arnhem) en de bruisende binnensteden (zowel in Arnhem als Nijmegen) met veel natuur eromheen. Het stedelijk netwerk is de economische motor van Gelderland. Door beter te benutten wat de regio in huis heeft kan die naar een hogere versnelling. De gebiedsopgave kent drie doelen waarbinnen weer een aantal sporen zijn te onderscheiden:

1. *Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy. Sporen:*
    a. *Clusterontwikkeling: goede huisvesting; het verder verbeteren van het ondernemersklimaat en business support, marketing en acquisitie; het ecosysteem van open en shared innovatie.*
    b. *Acquisitie en internationaliseren: aantrekken van bedrijvigheid die aansluit op de clusters health, energy en hightech (nationaal en internationaal); versterken en beter (laten) benutten van voorzieningen*
    c. *Human Capital: aantrekken, binden en vasthouden van (internationaal) talent en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.*
    d. *Ondernemerschap: versterken van de innovatiekracht.*
2. *Slimme duurzaamheid. Sporen:*
    a. *Energietransitie: het terugdringen van de energievraag, gecombineerd met het opwekken van duurzame energie.*
    b. *Duurzame mobiliteit: ontwikkelen en stimuleren van schone vormen van mobiliteit, waarbij bussen, treinen en auto's geen of minder schadelijke gassen uitstoten.*

[10] Provincie Gelderland (2016). Werken aan de economie van de toekomst. Circulair, Innovatief en Internationaal. Beleidskader economie.
[11] https://www.gelderland.nl/De-Gelderse-Gebiedsopgaven.

c. *Circulaire economie: toewerken naar een systeem waarbij geen afval ontstaat en grondstoffen zoveel mogelijk hergebruikt worden.*

3. *<u>Bruisende binnensteden aan de rivier</u>**.** Sporen:*

a. *Versterken van het unieke karakter en de complementariteit van Arnhem en Nijmegen door het creëren van een onderscheidend en aantrekkelijk aanbod aan voorzieningen.*
b. *Versterken van het ondernemerschap in de binnensteden met behulp van een andere omgang met leegstand, gebiedsprofielen versterking van de creatieve industrie.*
c. *Versterken van de relatie tussen de rivier, de binnenstad en de groene omgeving.*
d. *Versterken van de relatie tussen de stations en de binnensteden als logische onderdelen daarvan.*
e. *Zorgen voor een transformatie van 'place to buy' (gericht op detailhandel) naar 'place to meet' (gericht op ontmoeten, beleven en verblijven).*

De gemeenten Arnhem en Nijmegen en de provincie Gelderland hebben samen het voortouw genomen en begin 2017 een tienjarig bestuursakkoord afgesloten en een eerste investeringsagenda opgesteld. Bestuurlijk werken zij samen in de Stuurgroep Investeringsagenda, waarin verbindingen worden gelegd met andere samenwerkingsverbanden in de regio waaronder Regio Arnhem Nijmegen en The Economic Board (zie ook hierboven).[12]

<u>Actieagenda voor Smart Industry Boost</u>

Het rapport 'De kracht van de Gelderse maakindustrie' laat zien dat Gelderland een krachtige maakindustrie heeft die zich opvallend goed ontwikkelt. De banengroei in de maakindustrie was in de periode 2008 – 2017 maar liefst 25%. De Gelderse maakindustrie is een stabiele bron van werk, inkomen en innovatie voor de provincie.[13] Hoewel ondervertegenwoordigd in de sectorstructuur, kent ook Nijmegen ook enkele aansprekende industriële bedrijven. Voorbeelden zijn onder meer NXP Semiconductors, medicijnenfabrikant Synthon en Royal Smit Transformators. De provincie Gelderland ondersteunt bedrijven bij de inzet van nieuwe digitale technologieën en het zo lang mogelijk (her-)gebruiken van grondstoffen. In Oost-Nederland hebben ondernemers, onderwijs en overheden (i.e. de provincie Gelderland) de handen ineen geslagen om de industrie schoner en slimmer te maken. Daartoe is de Actieagenda voor Smart Industry 'Boost' opgesteld

Actieagenda voor Smart Industry 'BOOST

Smart Industry maakt productieprocessen efficiënter, flexibeler, duurzamer en meer op maat. Het biedt nieuwe kansen voor ondernemers. BOOST is de naam van hét Smart Industry-netwerk van Oost-Nederland. BOOST heeft een aanjagende rol op het gebied van Smart Industry. Ondernemers, onderwijsinstellingen, intermediairs en de overheid werken als eenheid in verschillende projecten aan het realiseren van een concurrerende, sterke en duurzame maakindustrie in Oost-Nederland. BOOST heeft een actieagenda opgesteld om Smart Industry in de Oost-Nederlandse bedrijfscultuur te helpen te integreren. Deze agenda bestaat uit zes actielijnen:

A. *Verhogen van bekendheid van Smart Industry bij het bedrijfsleven.*
B. *Verzilveren van bestaande kennis: stimuleren van bestaande én nieuwe bedrijvigheid op het gebied van slim produceren, slimme producten en slimme diensten.*
C. *Versterken van technologische speerpunten: onderzoek en ontwikkeling gericht op Smart Industry.*

[12] Provincie Gelderland (2018). De economische kracht versterken. Factsheet gebiedsopgave Arnhem/Nijmegen.
[13] Provincie Gelderland (2017). De kracht van de Gelderse maakindustrie.

D. Vergroten van nieuwe vaardigheden die nodig zijn voor Smart Industry in Oost-Nederland.

E. Creëren van randvoorwaarden om Oost-Nederland als ondernemende Smart Industry te versterken.

Zes ondernemers uit de Oost-Nederlandse maakindustrie maken deel uit van de Kopgroep. Zij zijn een kennis- en inspiratiebron voor andere ondernemers op het gebied van Smart Industry. De Kopgroep geeft inhoudelijke sturing vanuit de industrie aan de activiteiten die worden georganiseerd vanuit BOOST.[14]

Denktank Arbeidsmarkt 2030

Met het oog op het ontwikkelen van een aanpak gericht op optimalisatie van regionale en provinciale werkzekerheid en duurzame inzetbaarheid van het beschikbare human capital, stelde de provincie Gelderland in 2015 een Denktank Arbeidsmarkt 2030 samen. Deze kreeg de opdracht te komen met een visie en innovatief (out-of-the-box) sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid, die ook voldoende basis bieden voor praktische implementatie.

Arbeidsmarkt 2030 en de Gelderse Standaard

Om een arbeidsmarkt 2030 te creëren, waarbinnen de mens centraal staat en iedereen meedoet, kunnen nu de volgende maatregelen genomen worden:

- *Het opstellen van een strategische "kennis- en activiteitenagenda arbeidsmarktvraagstukken", die draagvlak kent onder de relevante stakeholders in de provincie Gelderland.*
- *Een vertaling van deze strategische agenda naar passende tactische en operationele, lerende arbeidsmarktinitiatieven in de provincie Gelderland die blijvend geëvalueerd, gemonitord en gecoördineerd worden door de provincie. Hierbij dient overlap tussen arbeidsmarktinitiatieven zoveel mogelijk vermeden te worden of tenminste onderbouwd te worden. Hierdoor kan kennisontwikkeling en kennisvermeerdering vastgesteld worden en een nieuwe kennisinfrastructuur opgebouwd worden.*
- *Innovatieve vormen van kennisdisseminatie, die niet alleen kennisontwikkeling omtrent korte-termijn arbeidsmarktvraagstukken weten te faciliteren, maar ook bijdragen aan een proactief langere-termijn sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid (zoals een nieuwe vorm van een provinciaal sociaaleconomisch overleg).*
- *De provincie Gelderland gaat regelluwe ruimte creëren voor nieuwe sociale experimenten en hieruit kennis destilleren voor de strategische human capital kennisagenda en stelt een gedragen sociaaleconomisch provinciaal arbeidsmarktbeleid op.*

De Gelderse Standaard zou moeten staan voor de waarden en normen die gelden voor de aanpak van de arbeidsmarktinnovatie 2030. Het allerbelangrijkste is dat bij het definiëren van deze waarden en normen alle stakeholders meedenken om het benodigde draagvlak te creëren. Deze onderliggende waarden zouden bijvoorbeeld kunnen bestaan uit:

1. *Sociaal & Economisch*
2. *Gedragen, gezamenlijk doel*
3. *Multidisciplinair*
4. *Mensgericht*
5. *Kennisdeling & -Vermeerdering (1+1>3)*
6. *Constructief & Kritisch*
7. *Inclusief & Participatief.*[15]

[14] https://smartindustryoost.nl; Initiatiefgroep Smart Industry Oost-Nederland (s.a.). BOOST. Actieagenda Smart Industry Oost-Nederland.

[15] Nijkamp-Diesfeldt, M. et al. (2015). Hoe creëren we 'De Gelderse Standaard? Rapport Denktank Arbeidsmarkt 2030.

Innovatietraject Gelderland Arbeidswijs

Met het open innovatietraject Gelderland Arbeidswijs zoekt de provincie nieuwe ideeën om de gaten op de arbeidsmarkt te dichten en de kloof tussen leren en werken te verkleinen. Van 1 september tot 22 oktober 2014 kunnen ideeën worden ingediend op www.gelderlandarbeidswijs.nl. De beste ideeën winnen een prijs en coaching vanaf het idee naar de praktijk.[16]

Europese programma's

De provincie Gelderland geeft niet alleen zelf subsidies, maar is ook verantwoordelijk voor toekennen van Europese subsidies. Deze subsidies worden vanuit 3 verschillende programma's gegeven.

1. Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
2. INTERREG Deutschland-Nederland
3. Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)

Voor Nijmegen zijn met name de eerste twee programma's relevant.

Europese programma's

- *Via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) geeft de Europese Unie geld om de economie te versterken. Deze subsidies zijn voor de periode 2014-2020 en zijn vooral bedoeld voor het midden- en kleinbedrijf. Nederland wil met deze financiële bijdrage twee doelen bereiken: innovatie en koolstofarme economie. Het programma OP-Oost verstrekt het geld voor Oost-Nederland.*[17]
- *Voor het Duits-Nederlandse grensgebied zijn subsidies beschikbaar uit het programma INTERREG IV. Dit geld komt ook uit het EFRO. Deze Europese subsidies zijn specifiek gericht op het versterken van de concurrentiepositie van grensregio's.*[18]

The Economic Board

In het triple helix samenwerkingsverband The Economic Board komen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden samen om zich in te zetten voor economische groei van de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. The Economic Board wordt gevormd door veertien leden uit het onderwijs, overheid en bedrijfsleven en ondersteund door een projectbureau. Samen met partners uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheidsinstellingen zet The Economic Board zich in als motor van de regio. Dat doet ze onder meer door bedrijvigheid en innovaties in de topsectoren Food (m.n. Wageningen), Health (m.n. Nijmegen) en Energy (m.n. Arnhem) en de cross-overs daartussen te stimuleren en aan te jagen en door te communiceren over bijzonder potentieel. In het strategisch plan zijn doelstellingen geformuleerd voor de periode 2016-2018 (zie onderstaande box).

Strategisch plan (2016-2018)

The Economic Board zet zich op verschillende manieren in voor economische groei in de regio:

- *Het verhaal vertellen van de regio, bijvoorbeeld met de Parel-award én door te communiceren over het bijzondere potentieel van de regio.*
- *Bieden van informatie voor regionale partijen en daarbuiten. Zo biedt de Economische Barometer inzicht in de ontwikkeling van bedrijvigheid en ondernemersvertrouwen en - via de agenda - in belangrijke evenementen.*

[16] https://onderwijsenarbeidsmarkt.gelderland.nl/arbeidswijs.
[17] Zie voor een overzicht van gesubsidieerde Gelderse projecten: https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince[]=Gelderland
[18] Zie voor meer informatie over dit programma: https://www.deutschland-nederland.eu/nl

- *Het leggen en onderhouden van internationale contacten. Internationale connecties zijn zeer belangrijk voor de groei van de regio. Daarom vertegenwoordigt The Economic Board de regio op beurzen zoals de Hannover Messe en worden buitenlandse partijen uitgenodigd om kennis te maken met de regio.*
- *Waar nodig signaleren en agenderen van mogelijke verbeteringen van de infrastructuur of de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.*[19]

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen is een economisch zwaartepunt in Oost-Nederland. Gunstig gelegen tussen de Randstad en Nordrhein-Westfalen is het de natuurlijke schakel tussen Nederland en Duitsland. Met de topsectoren Health (m.n. Nijmegen) en Energy (m.n. Arnhem) levert de regio een belangrijke bijdrage aan de internationale concurrentiepositie van Nederland.[20] Het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen (de opvolger van Stadsregio Arnhem Nijmegen, SAN) is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief.[21] Het betreft een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Economie, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid. Per thema is er een portefeuillehoudersoverleg (PFO). Doel van het PFO Economie is uitwisseling, beeldvorming en regionale afspraken met collega-bestuurders over (het bevorderen van) de economische ontwikkeling van de regio. Dit PFO, dat verbonden is met The Economic Board (zie hierboven), richt zich op vier thema's:

1. Versterking van het vestigingsklimaat;
2. Ruimte voor bedrijvigheid, inclusief afstemming inzake de programmering van Bedrijventerreinen, Detailhandel en Kantoren;
3. Stimuleren van werkgelegenheid;
4. Externe financiering.[22]

Relevante beleidsinitiatieven van het PFO Economie zijn vooral de Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie en de Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen.

<u>Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022</u>

Met de vaststelling van Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022 geeft het PFO Economie nader richting aan de koers voor de regionale ontwikkeling in de komende vier jaar. De agenda kent twee hoofdoelen: 1) Gezonde economische groei, en behoud kwaliteit van leven; 2) Iedereen aan het werk. Deze gemeenschappelijke economische opgaven worden nadrukkelijk bezien in samenhang met de andere thema's van de regio (wonen, mobiliteit en duurzaamheid). Aan de twee hoofddoelen zijn in totaal vijf thema's verbonden, waaronder weer verschillende diverse (verder uit te werken/aan te vullen) onderwerpen vallen (zie onderstaande box).

[19] https://www.regioan.nl/economic-board; https://www.theeconomicboard.com.
[20] Zie ook: KplusV (2016). Een versterkte regio Arnhem-Nijmegen. Op weg naar een sterk en dynamisch ecosysteem.
[21] De samenwerkende gemeenten zijn: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
[22] https://www.regioan.nl.

Strategische Uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022

Hoofddoel	Thema	Onderwerpen Nog uit te werken en aan te vullen	Wat / hoe Nog uit te werken en aan te vullen
A) Gezonde Groei met behoud kwaliteit van leven	A1) Ruimte voor bedrijven	- Uitvoering RPW - Duurzame ruimtelijke inpassing bedrijven	- IOW
	A2) Ondernemingsklimaat	- Breedband buitengebieden - OV-bereikbaarheid werklocaties *(i.c.m. PFO Mobiliteit)* - Profilering regio - Verbreden investeringsagenda	
	A3) Circulaire economie en duurzaamheid	- Energietransitie: stimuleren ontwikkeling, testen en uitrollen nieuwe technologieën *(i.c.m. PFO Duurzaamheid)*	
B) Iedereen aan het werk	B1) Aansluiting onderwijs / arbeidsmarkt	- Profilering technische beroepen bij scholieren - Versterken opleidingen, vraag/aanbod stageplaatsen	
	B2) Werkgelegenheid	- Werkgelegenheid voor lager opgeleiden - Meer mensen met arbeidsbeperking aan de slag	

Toelichting:

- RPW: Dit is het in februari 2018 vastgestelde uitvoeringsprogramma Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Doel hirevan is het zorgen voor een goed evenwicht tussen vraag en aanbod voor de werklocaties in de regio Arnhem Nijmegen.
- Breedband buitengebieden: Hierbij gaat het om de digitale bereikbaarheid van het buitengebied regio Arnhem Nijmegen. Een marktpartij (glasvezelexploitant) heeft tot oktober 2018 de tijd gekregen met een voorstel te komen, waarmee 100% aansluiting van het buitengebied gerealiseerd kan worden. [23]

Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019

In 2017 hebben de provincie Gelderland en de gemeenten Arnhem en Nijmegen het (tienjarige) Bestuursakkoord Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen gesloten. In januari 2018 is voor de tweede keer een Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen (2018-2019) vastgesteld. Doel is het versterken van de economische groei aan de hand van drie zogenaamde icoonprogramma's:

1. *Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health & Energy*: Kennis is een belangrijke innovatieve factor. Die gedijt door de aanwezige ruimte, creativiteit en regionale ondernemerszin goed in de regio. Het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen zet in op het ontwikkelen en verder versterken van een aantal hoogwaardige kennisconcentraties in de regio.[24]
2. *Slimme duurzaamheid*; Het cluster Slimme duurzaamheid, met bedrijven en projecten op het gebied van energietransitie, duurzame mobiliteit en circulaire economie, is een belangrijke economische groeibriljant in het stedelijk netwerk. De ambitie is om de positie verder te versterken en uit te bouwen. Tevens is het streven om vanuit deze positie bij te dragen aan de realisatie van energieneutraliteit in 2050.[25]

[23] https://www.regioan.nl/thema-s/economie-1; PFO Economie (2018). Strategische uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022.
[24] Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in health en energy
[25] Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Slimme duurzaamheid.

3. *Bruisende binnensteden aan de rivier.* Levendige binnensteden zijn essentieel, vormen de ontmoetingsplaatsen van de regio en verschaffen innovatievermogen. Daardoor worden jonge en talentvolle mensen aangetrokken. Het voorzieningenniveau in de Nederlandse binnensteden staat onder druk door het verdwijnen van grote winkelketens en het uitblijven van vernieuwing. Het icoonprogramma Bruisende Binnensteden aan de Rivier speelt daar op in. Het werkt aan het verbeteren van beide stadscentra tot levendige, leefbare en bruisende binnensteden.[26]

Goede bereikbaarheid, hoogwaterveiligheid en programmering van werklocaties zijn belangrijke randvoorwaarden voor het boeken van succes op de drie iconen.[27]

Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA) Rijk van Nijmegen

Sinds oktober 2018 bestaat in arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen de Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA). Hier komen wethouders Werk & Inkomen en Economische Zaken samen om met onderwijsinstellingen, UWV en de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie WerkBedrijf Rijk van Nijmegen uitdagingen en kansen op de arbeidsmarkt te bespreken én aan te pakken. Deze tafel is ontstaan vanuit de gedachte dat de groeiende discrepantie op de arbeidsmarkt vraagt om innovatieve oplossingen die de afzonderlijke afdelingen binnen gemeenten overstijgen. Door 'snelkookpansessies' te organiseren, waar kennis uitwisselen en aanpakken centraal staan, wil de RTA arbeidsmarktvraagstukken aanpakken én oplossen. De eerste bijeenkomst van de RTA op 29 oktober stond in het teken van het thema Energietransitie. Na deze eerste bijeenkomst worden jaarlijks meerdere bijeenkomsten gehouden, waarbij verschillende onderwerpen centraal zullen staan.[28]

Zorgsector in Zuid-, Midden- en West-Gelderland

Human Capital Agenda WZW

WZW is de Werkgeversvereniging voor Zorg en Welzijn, Jeugdzorg en Kinderopvang in Zuid-Midden en West-Gelderland. WZW stelt instellingen in de regio in staat goed werkgever te zijn door het samen oplossen van hun (regionale) arbeidsmarktvraagstukken. Vanuit ontwikkelingen en vragen uit de sector, behartigt zij gemeenschappelijke belangen, biedt dienstverlening en fungeert als netwerk- en kennisplatform. De projecten en activiteiten van WZW zijn ondergebracht in vijf beleidsthema's:

1. Strategisch arbeidsmarktbeleid
2. Instroom en imago
3. Mobiliteit
4. Duurzame inzetbaarheid
5. Arbeidsmarkt en onderwijs.[29]

Binnen het thema Strategisch arbeidsmarktbeleid[30] ondersteunt WZW de werkgevers in brede zin bij het ontwikkelen en implementeren van effectieve strategische personeelsplannen. Kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de arbeidsmarkt op de middellange- en lange termijn vormt hiertoe een belangrijke basis. WZW vervult ook een verbindende rol in het regionaal leernetwerk SPP. WZW heeft regelmatig overleg met leden en partners als provincie, gemeenten en onderwijs om de juiste thema's op

[26] Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Bruisende binnensteden aan de rivier
[27] Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Bestuursakkoord Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen; Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2018). Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019;
[28] UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
[29] https://www.wzw.nl
[30] https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid

de gezamenlijke Human Capital Agenda te krijgen. Van daaruit wordt oplossingsgericht te werk gegaan en tot daadwerkelijke actie gekomen. Dat vertaalt zich in de projecten en activiteiten van WZW die moeten leiden tot balans op de regionale arbeidsmarkt. Voorbeelden hiervan zijn de Werkgeverij[31] en Duurzaam Diensten Delen.[32]

Regionaal Actieplan Aanpak Tekorten (RAAT) Zuid-, Midden- en West-Gelderland

WZW en de andere regionale werkgeversorganisaties in ons land, aangesloten bij RegioPlus, hebben in 2016 de handen ineen geslagen om te komen tot Regionale Actieplannen Aanpak Tekorten (RAAT). Via RAAT worden acties gericht op het tegengaan van de tekorten gebundeld en wordt samenwerking gestimuleerd om te komen tot een integrale arbeidsmarktaanpak voor zorg en welzijn. Een aanpak waar de landelijke integrale arbeidsmarktagenda ouderenzorg onderdeel van uit maakt. Samenwerken en gezamenlijke (regionale) acties, bovenop de reguliere acties van (regionale) partijen, zijn nodig om de problemen écht aan te kunnen pakken en resultaten te boeken.

Het RAAT bestaat uit concrete doelstellingen die samen gaan leiden tot:

- Verhogen van de instroom- en opleidingscapaciteit (Actielijn 1)
- Positief beïnvloeden van de loopbaankeuze van jongeren (Actielijn 2)
- Verhogen van het opleidingsrendement (Actielijn 3)
- Vergroten van opleidingsmogelijkheden (Actielijn 4)
- Bieden van een aantrekkelijke werkomgeving en werkklimaat (Actielijn 5)

Onder deze 5 actielijnen worden regionaal acties en afspraken gemaakt en uitgevoerd. In Zuid-, Midden- en West-Gelderland gebeurt dat onder de noemer 'Waard om voor te werken'. RegioPlus brengt de actieplannen uit de regio's samen tot één geheel.[33]

Techniekssector in Gelderland

Techniekpact Smart and Sustainable

Gelderland is een provincie waarin de focus ligt op Smart en Sustainable. Begrippen als Smart Industry, Internet of things, Living Labs en duurzaamheid zijn verweven met de topsectoren Health, Energy en Water. In het in maart 2016 gesloten Techniekpact Smart and Sustainable bundelen de techniekssectoren van de Gelderse ROC's, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) hun krachten met overheden en bedrijven en instellingen uit de sectoren Health, Energy en Water. De focus ligt daarbij – per regio - op specifieke (Gelderse) thema's: Health in Nijmegen; Elektrische energie in Arnhem; Clean Tech op de Noord-Veluwe; Water in het Rivierengebied; en Smart Industry in de Achterhoek. De Provincie Gelderland heeft 14 miljoen euro beschikbaar gesteld voor initiatieven op het terrein van techniek en technologie.

Techniekpact Smart and Sustainable

De doelstellingen van het Techniekpact zijn tweeledig:

1. *Verhoging van de instroom in de technische sectoren, door een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;*
2. *Het pact wil bereiken dat Gelderland meer op de kaart komt te staan als provincie waarin innovaties en projecten in diverse sectoren plaatsvinden. Het Techniekpact kan dit zichtbaar maken en verbindingen leggen.*

[31] https://www.wzw.nl/thema/mobiliteit/de-werkgeverij
[32] https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid/duurzaam-diensten-delen
[33] https://waardomvoortewerken.wzw.nl

De ambities van het Techniekpact zijn:

- *Onderwijsinnovatie en aansluiting onderwijs-bedrijfsleven;*
- *Verhogen van de instroom in de technische opleidingen;*
- *Bedrijven in de sectoren Health, Energy en Water worden slimmer en duurzamer;*
- *Cross-overs tussen de topsectoren;*
- *Internationalisering.*

De projecten, die in het kader van het Techniekpact worden uitgevoerd, zijn onderverdeeld in drie clusters: Kiezen voor techniek, Leren in techniek en Innoveren in techniek.[34]

Actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap

Het actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap is een initiatief van de provincie Gelderland. Hierin heeft zij samenwerking gezocht met een aantal technische branches (technische installatiebranche, de metaalbewerkingsbranche, bouwsector en de technologische industrie).[35] Alliantiepartners binnen het plan zijn de vakbonden, brancheorganisaties, O&O-fondsen, praktijkopleidingsbedrijven, de leerwerkloketten, de werkgeversdiensten van UWV, de gemeenten, de "technische" ROC's en de hbo-instellingen in Gelderland. Bijzonder in dit project is dat de O&O fondsen in genoemde branches over de 'schotten' heen samenwerken om werk te maken van instroom en onderwijs in de techniek. Het gezamenlijke doel is het taakgericht aanpakken van het tekort aan technisch personeel in combinatie met het ondersteunen van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt (45-plussers, jongeren zonder startkwalificatie en overige kwetsbare jongeren, statushouders en vrouwen). De focus van het concept Leve(n)lang Gelders Vakmanschap is het functioneren van de technische arbeidsmarkt helpen verbeteren, intersectorale mobiliteit bevorderen én het levenlang ontwikkelen van de huidige medewerkers (inclusief zzp'ers) stimuleren.

Activiteiten Actieplan Leve(n)lang Gelders Vakmanschap

Bovenstaande overkoepelende ambities hebben geleid tot een gezamenlijk actieplan plan op de terreinen "Arbeidsmarkt" en "Levenlang ontwikkelen", bestaande uit onder meer de volgende activiteiten:

- *Specifiek gericht op het thema arbeidsmarkt verzorgen arbeidsmarktcoaches in de naaste toekomst naar schatting circa 400 intakes en circa 200 begeleidingstrajecten. Hierdoor worden circa 300 plaatsingen van werk-werk en werkloosheid-werk gerealiseerd.*
- *Voor circa 400 werknemers en 100 zzp'ers zijn scholingsvouchers beschikbaar.* [36]
- *Verder is als doel gesteld om 20 nieuwe docenten in de techniek in te laten stromen.*

Aanvullend op bovengenoemde activiteiten vanuit Leve(n)lang Gelders Vakmanschap zullen ook de vier deelnemende branches OTIB, OOM, A+O Metalektro en de bouwsector vanuit hun eigen perspectief de nodige acties entameren.[37]

[34] http://techniekpactsmartandsustainable.nl
[35] De samenwerkingspartners in Leve(n)lang Gelders Vakmanschap zijn: Oost NL, FNV, Bouwend Nederland, Koninklijke Metaalunie, RBPI, UNETO-VNI, CNV Vakmensen, De Unie, VNO-NCW Midden, UWV, ROC's in Gelderland, Saxion en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
[36] Deze vouchers bestaan uit geldbedragen die de ontvangende partijen gericht dienen in te zetten op het begeleiden van de doelgroepen van werkloosheid naar werk én 'werk naar werk' trajecten in het kader van (intersectorale) mobiliteit. De vouchers kunnen, in het kader van het thema 'Leven lang ontwikkelen', ook benut benut worden voor de opleiding van werkenden.
[37] Persbericht 'Provincie Gelderland geeft Leve(n)lang Gelders Vakmanschap een stimulerende start', (mei 2018); https://geldersvakmanschap.nl;

Techniek- en logistieke sector in Rijk van Nijmegen

Projecten Regionaal investeringsfonds mbo

Om aantrekkelijk en eigentijds onderwijs aan te kunnen bieden, is het voor mbo-instellingen noodzakelijk nauw samen te werken met bedrijven. Met het oog op het bevorderen van deze samenwerking riep het kabinet in 2014 het Regionaal investeringsfonds mbo (RIF) in het leven. Dit voorzag in subsidie voor duurzame publiek-private samenwerking (PPS) in het beroepsonderwijs. De subsidiebijdrage diende vervolgens aangevuld te worden met een financiële bijdrage vanuit de regio (bedrijfsleven en regionale overheid). Omdat de resultaten van dit fonds boven verwachting waren, is besloten het RIF voor de periode 2019-2022 te continueren.[38] ROC Nijmegen zag twee subsidieaanvragen gehonoreerd: De Technische 2.0 en Beroepsonderwijs in Logistics Valley.

De Technische 2.0

Om optimaal aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de regio hebben 164 bedrijven (verzameld in Collectieven) samen met het onderwijs in Nijmegen – onder aanvoering van ROC Nijmegen - het initiatief genomen om De Technische 2.0 in te richten. Deze bedrijven – in de bouw-, installatie-, elektro- en schildersbranche - werken al samen binnen De Technische. De Technische is een bedrijfsschool die vormgegeven wordt door bedrijven en nauw samenwerkt met ROC Nijmegen binnen Technovium. De bedrijven hebben aangegeven nog onvoldoende kennis en ervaring te hebben op het gebied van duurzaam bouwen. Om als mkb-bedrijf antwoord te geven op de vraag van de opdrachtgevers om duurzaam te (ver)bouwen hebben zij zich gebogen over dit vraagstuk. In een groot aantal sessies is hiervoor door hen een totaalconcept bedacht. Om dit concept vorm te geven wordt De Technische vernieuwd tot De Technische 2.0. De Technische 2.0 gaat opleidingen en bedrijven ondersteunen met het uitwerken van het thema duurzaam bouwen. Dit doet zij door:

- *Samen met de bedrijven de vakspecialistische opleidingen uit de gebouwde omgeving (niveau 2 t/m 4, Bouw, Installatietechniek, Elektrotechniek en Schilderen) te verbreden met intersectoraal onderwijs en projecten binnen duurzaam bouwen, zodanig dat studenten, naast kennis op het gebied van duurzaamheid, ook competenties verwerven van aanverwante beroepen.*
- *Het technische onderwijs in het Technovium te innoveren door het inbouwen van bedrijfsopdrachten op het gebied van duurzaam bouwen in het curriculum, met als doel studenten beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt en een Leven Lang Leren;*
- *Docenten te scholen op het gebied van duurzaam bouwen.*
- *Zorg te dragen voor het beschikbaar hebben van voldoende leerwerkplekken binnen de omgeving van duurzaam bouwen middels een stimuleringsfonds, om studenten op te leiden. Het opzetten van een systeem waarbij structureel in leerwerkplekken kan worden voorzien voor jongeren en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.*
- *Het ondersteunen van post-initieel onderwijs op dit gebied voor het zittende personeel. Dit om te komen tot een structurele betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.*
- *Alle huidige bestaande kennis op het gebied van duurzaam bouwen opzoeken en inbrengen in het project.*[39]

Beroepsonderwijs in Logistics Valley

Logistics Valley, het samenwerkingsverband van de regio's Nijmegen/Arnhem, Rivierenland en Liemers scoort hierin goed. Een consortium van onderwijsinstellingen en logistieke bedrijven voert – onder aanvoering van ROC Nijmegen – het pps-project

[38] http://www.investeringsfondsmbo.nl.
[39] https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF15014.pdf

Beroepsonderwijs in Logistics Valley uit. Het regionale logistieke bedrijfsleven heeft behoefte aan goed en actueel opgeleid personeel om ook in de nabije toekomst te kunnen blijven groeien. De veranderingen in de sector vragen andere competenties van de (toekomstige) medewerkers. Gebruik van technologie en goed ingevoerd zijn in de praktijk van het bedrijfsleven zijn belangrijk. Het project bestaat daartoe uit drie ontwikkellijnen:

- *In de ontwikkellijn "vergroten instroom" worden studenten verleid te kiezen voor een loopbaan in de logistiek.*
- *De ontwikkellijn praktijkgericht beroepsonderwijs maakt het beroepsonderwijs flexibeler en beter toegerust op de praktijk van het bedrijfsleven.*
- *In de derde ontwikkellijn wordt het onderwijs versterkt met thematische modules en innovatie.*

Met deze activiteiten wil het consortium bereiken dat de logistieke sector versterkt wordt en een groter aandeel in de economie weet te verwerven. Naast de traditionele aandacht voor vervoer en opslag richten de activiteiten zich ook op werkzaamheden waarmee toegevoegde waarde aan de economie gecreëerd kan worden. Daarvoor moeten medewerkers op een hoger niveau en in steeds wisselende ketens van samenwerking kunnen functioneren. Dat betekent meer en betere werkgelegenheid.[40]

[40] https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF16031.pdf

Bijlage 2 Geraadpleegde bronnen

- Atlas voor Gemeenten (2018). Atlas voor Gemeenten 2018. De 50 grootste gemeenten van Nederland op 50 punten vergeleken.
- BCI (2016). Inschatting economische effecten Icoon Smart Energy Regio Arnhem-Nijmegen.
- Beer, P. de (2016). De arbeidsmarkt in 2040. Ingrijpende veranderingen, maar ook veel continuïteit.
- Bureau Louter (2018). De arbeidsmarkt van de CTNV-regio.
- CBS (2017). Internationaliseringsmonitor 2017-Q4.
- CBS (2018). Conjunctuurenquête Nederland. Derde kwartaal 2018.
- CBS (2018). Internationaliseringsmonitor 2018-Q2. Werkgelegenheid.
- CBS Statline: https://opendata.cbs.nl/statline
- CPB (2010). Het Nederland van 2040.
- CPB (2013). Economische analyse korte en lange termijn knelpunten op de arbeidsmarkt.
- CPB (2014). Arbeidsaanbod tot 2060.
- CPB (2014). Roads to Recovery.
- CPB (2017). Actualisatie Middellangetermijnverkenning 2018-2021 (verwerking Regeerakkoord).
- CPB (2018). Macro Economische Verkenning 2019.
- CPB en PBL (2015). Nederland in 2030-2050: twee referentiescenario's - Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO).
- CPB en SCP (2015). De onderkant van de arbeidsmarkt in 2025.
- Decisio (2015). Economische analyse internationale werknemers, studenten en zelfstandigen in Nederland. Regiorapportage Gelderland/Food Valley.
- Decisio (2017). Den Haag 'Internationale Stad van Vrede en Recht'. Economische impact internationale organisaties, NGO's, ambassades, internationale scholen en kennisinstellingen.
- Eurofound (2018). Future of manufacturing. New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for job quality.
- European Commission (2018). Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2018.
- Frey, C. en M. Osborne (2013). The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerisation?
- Gartner (2018). Hype Cycle for the Digital Workplace 2018 Gemeente Nijmegen (2014). Economische Innovatie Agenda 2020. Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen - Stads- en wijkmonitor 2018: https://swm.nijmegen.nl
- Gemeente Nijmegen - Stadsmonitor 2016 – Thema bevolking.
- Gemeente Nijmegen (2016). Human Capital Scan. Een eerste verkenning van de ICT-sector in Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen (2017). Analyse bijstandsontwikkeling en tekort BUIG.
- Gemeente Nijmegen (2017). Masterplan terugdringen bijstandstekort. Participatie door werk en activering vanuit onderwijs, economie, zorg, werk en inkomen.
- Gemeente Nijmegen (2018). Project Kansberoepen (stand juli 2018).
- Gemeente Nijmegen (2018). Raadsbrief Voortgang Masterplan terugdringen bijstandstekort.
- Gemeente Nijmegen (2018). Versterken economische kracht Health & High Tech. Plan van aanpak.
- http://techniekpactsmartandsustainable.nl

- http://www.investeringsfondsmbo.nl
- https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/european-entrepreneurial-region.aspx?_sp=46344ca8-3f38-49c8-8377-7d6672d5d566.1533575141123
- https://eenvandaag.avrotros.nl/item/gemeenten-zien-niks-in-anoniem-solliciteren-als-wapen-tegen-discriminatie
- https://esb.nu/esb/20040996/nieuw-industriebeleid-is-actief-regionaal-economisch-beleid
- https://fd.nl/achtergrond/1274193/geen-technisch-personeel-dan-maar-zelf-opleiden
  https://gelderland.databank.nl
- https://geldersvakmanschap.nl
- https://indebuurt.nl/nijmegen/nieuws/verkeer/vaak-in-de-file-in-nijmegen~14597
- https://nieuws.nijmegenonline.nl/radboudumc-favoriete-ziekenhuis
- https://nijmegen.begroting-2018.nl/p29141/maatschappelijk-effect
- https://nijmegennoordonline.nl/atlas-voor-gemeenten
- https://noviotechcampus.com
- https://onderwijsenarbeidsmarkt.gelderland.nl/arbeidswijs.
- https://oostnl.nl
- https://radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/29-01-2018/discriminatie-door-uitzendbureaus
- https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF15014.pdf
- https://regionaalinvesteringsfondsmbo.e-formulier.nl/bestanden/regionaalinvesteringsfonds/qwedb9342biasd0h8213osadqa32e/RIF16031.pdf
- https://smartindustryoost.nl
- https://vng.nl/onderwerpenindex/bestuur/interbestuurlijk-programma
- https://waardomvoortewerken.wzw.nl
- https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/26/6-procent-internationale-alumni-richt-hier-bedrijf-op
- https://www.deutschland-nederland.eu/nl
- https://www.energieakkoordser.nl
- https://www.europaomdehoek.nl/projecten/?radius=&projectProvince[]=Gelderland
- https://www.gelderland.nl/De-Gelderse-Gebiedsopgaven
- https://www.gelderlander.nl/arnhem/prestigieuze-award-voor-gelderland-meest-ondernemend-van-europa~a958d3f6
- https://www.gelderlander.nl/arnhem-e-o/nieuwe-bedrijven-in-gelderland-goed-voor-1000-extra-banen~aa83277d
- https://www.gelderlander.nl/nijmegen/enorme-stijging-aantal-studenten-technovium~a2a2e46c
- https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/salaris-niet-het-grootste-probleem-in-het-basisonderwijs~a7e357e2
- https://www.han.nl/start/corporate/nieuws/nieuws/han-stabiel-in-kwaliteit
- https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html
- https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/jouw-provincie/vooruitzichten-regios/regios/gelderland.html
- https://www.klimaatakkoord.nl
- https://www.nieuwsuitnijmegen.nl/Nieuws/6997/Nijmegen-investeert-in-sectoren-Health-en-Hightech.html

- https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/dossiers/dossier-proef-met-bijstand
- https://www.onderwijsvanmorgen.nl/het-imago-van-het-onderwijs
- https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/lerarentekort-legt-smet-op-zomervakantie
- https://www.regioan.nl
- https://www.regioan.nl/economic-board
- https://www.regioan.nl/thema-s/economie-1
- https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/miljoenennota-en-rijksbegroting
- https://www.ru.nl/nieuws-agenda/nieuws/vm/2017/november/keuzegids-bacheloropleidingen-2018
- https://www.techniekpact.nl/nijpend-tekort-aan-technisch-personeel-maakt-versnelling-noodzakelijk
- https://www.theeconomicboard.com
- https://www.tomtom.com/en_gb/trafficindex/list?citySize=ALL&continent=EU&country=NL
- https://www.voion.nl/programmalijnen/arbeidsmarkt-en-mobiliteit/werken-in-het-voortgezet-onderwijs/imago-van-het-docentenvak
- https://www.volkskrant.nl/economie/online-en-offline-winkelen-lopen-steeds-vaker-in-elkaar-over-en-dat-ten-gunste-van-de-fysieke-winkel~b3630f6b
- https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/sector-beroep/kansrijke-beroepen
- https://www.wzw.nl
- https://www.wzw.nl/thema/mobiliteit/de-werkgeverij
- https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid
- https://www.wzw.nl/thema/strategisch-arbeidsmarkt-beleid/duurzaam-diensten-delen
- https://www.zorgwelzijn.nl/experimenteren-met-de-bijstand-hoe-doen-ze-dat-in-nijmegen
- ING Economisch Bureau (2015). ING Innovatie Index. Nederland klaar voor verandering?
- Initiatiefgroep Smart Industry Oost-Nederland (s.a.). BOOST. Actieagenda Smart Industry Oost-Nederland.
- JLL (2017). Retail Ranking 2017. Insight in the quality of the Dutch high street retail market.
- Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (2018). Trendprognose wegverkeer 2018-2023 voor RWS.
- KplusV (2016). Een versterkte regio Arnhem-Nijmegen. Op weg naar een sterk en dynamisch ecosysteem.
- KWINK Groep en Panteia (2018). Terugkijken en vooruitblikken op de HCA Topsector Energie.
- Lordan, G. and Josten, C. (2017), Technology at Work: Occupations and Skills that may be replaced by technology in the next decade.
- Ministerie van OCW (2017). Referentieraming 2017.
- Netherlands Foreign Investment Agency, Resultaten 2017, 2018.
- Nijkamp-Diesfeldt, M. et al. (2015). Hoe creëren we 'De Gelderse Standaard? Rapport Denktank Arbeidsmarkt 2030.
- Nuffic (2017). International degree students in the Netherlands: a regional analysis.
- Nuffic (2018). Incoming student mobility in Dutch higher education 2017-2018.
- OESO (2018). Putting faces to the jobs at risk of automation. Policy brief on the future of Work.

- Panteia (2017). Arbeidsmarkt en Onderwijs Logistiek Kwantitatief. Hoofdonderzoek 2016.
- Panteia (2018). Bruggen bouwen op de arbeidsmarkt. Perspectieven voor het Haagse arbeidsmarktbeleid.
- Panteia (2018). Stand van zaken en evaluatie HCA Topsector Energie. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de (duurzame) energiesector.
- PBL (2014). Buitenlandse kenniswerkers in Nederland. Waar werken en wonen ze en waarom?
- Persbericht 'Provincie Gelderland geeft Leve(n)lang Gelders Vakmanschap een stimulerende start', (mei 2018)
- PFO Economie (2018). Strategische uitvoeringsagenda PFO Economie 2018-2022.
- Platform 31 (2018). De samenhangende opgaven voor Nijmegen in het komende decennium.
- Platform 31 i.s.m. RUG en Atlas voor Gemeenten (2015). Trickle down in de stad. De invloed van hoogopgeleiden op de arbeidsmarkt voor laagopgeleiden.
- PowerPoint presentatie 'Info arbeidsmarkt PFO'
- Provincie Gelderland (2016), Provinciaal Economische Verkenning 2016-2020.
- Provincie Gelderland (2016). Werken aan de economie van de toekomst. Circulair, Innovatief en Internationaal. Beleidskader economie.
- Provincie Gelderland (2017). De kracht van de Gelderse maakindustrie.
- Provincie Gelderland (2018). De economische kracht versterken. Factsheet gebiedsopgave Arnhem/Nijmegen.
- Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Juli 2018.
- Provincie Gelderland (2018). Onderwijs en arbeidsmarkt in cijfers. Regio Nijmegen. Augustus 2018.
- Provincie Gelderland (2018). Rapport Arbeidsmarktprognoses 2017 – 2022.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Bestuursakkoord Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in health en energy.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Slimme duurzaamheid.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2017). Icoonprogramma Bruisende binnensteden aan de rivier.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (2018). Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen 2018-2019.
- Provincie Gelderland en gemeenten Arnhem en Nijmegen (s.a.). Icoonprogramma Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy.
- Rathenau Instituut (2015). Werken aan de robotsamenleving: Visies en inzichten uit de wetenschap over de relatie technologie en werkgelegenheid.
- ROA (2017). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022.
- ROA (2018). Arbeidsmarktprognoses voor de zorg- en energiesector in het Rijk van Nijmegen en Midden-Gelderland.
- ROA (2018). Arbeidsmarktprognoses voor Rijk van Nijmegen 2017-2022.
- Royal Haskoning DHV en Regio Arnhem Nijmegen (2018). Actualisatie routekaart energietransitie Regio Arnhem Nijmegen. Regionaal programma energietransitie.
- SCP (2016). De toekomst tegemoet – leren, werken, zorgen, samenleven en consumeren in het Nederland van later.
- SER (2016). Mens en technologie. Samen aan het werk.
- Steen, M. van der, e.a. (2018), Werkende Samenwerking. Handelingsopties voor gemeenten voor het versterken van regionale economie en arbeidsmarkt.
- Techniekpact (2018). Nationaal Techniekpact. Focus en versnellen.

- Topsector Energie (2018). De uitdaging voor het beroepsonderwijs. Hogescholen, bedrijven en gemeenten werken samen aan het klimaatakkoord.
- Topsector Life Sciences & Health (2016). Human Capital Agenda 2016. Health~Holland. Shared challenges, smart solutions for Vital functioning citizens in a healthy economy.
- UWV (2017). Blik op het werven van personeel.
- UWV (2017). Nieuwe technologie en werk. Onderzoek naar veranderingen in functies als gevolg van technologische ontwikkelingen (UWV Kennisverslag 2017-9).
- UWV (2017). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2017.
- UWV (2018). Moeilijk vervulbare vacatures. Landelijk overzicht van beroepen.
- UWV (2018). Regio in Beeld. Rijk van Nijmegen. Oktober 2018.
- UWV (2018). Regionale Arbeidsmarktprognoses 2018-2019.
- UWV (2018). UWV Arbeidsmarktprognose 2018-2019.
- UWV Arbeidsmarktcijfers: https://www.arbeidsmarktcijfers.nl
- UWV en Panteia (2017). UWV Arbeidsmarktanalyse 2017.
- VVD, CDA, D66 en Christen Unie (2017). Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021.
- World Economic Forum (2018). The Future of Jobs 2018.
- WRR (2015). De robot de baas: de toekomst van werk in het Tweede Machinetijdperk.
- WZW (2017). Arbeidsmarktmonitor 2017. Regio Nijmegen.

Bijlage 3 Lijst van geïnterviewde sleutelinformanten

	Datum	Thema	Deelnemer(s)	Vertegenwoordigt
1	21-8-18	Health life sciences	Chris Doomernik	Health Valley
2	22-8-18	Werk/re-integratie	Pieter Piscaer, Carla Latuny, Michel Jansen, Karin Moonemans	UWV, WerkBedrijf
3	22-8-18	Werk/re-integratie	Ina Hol	WerkBedrijf
4	24-8-18	Werk/re-integratie	Antoinette Verveen, Louis Kapressy, Marian Boumans	UWV, WerkBedrijf, Leerwerkloket
5	24-8-18	Werk/re-integratie	José Toonen, Anita Friebel, Martijn van den Boom	UWV, WerkBedrijf
6	28-8-18	Logistiek	Rob Ruhl, Gerard Jansen	TPN West, LEC Regio Nijmegen
7	29-8-18	Zorg	Pascalle Neijenhuis, Tjerry Verhoeven	WZW
8	31-8-18	MKB vakmensen	Martin Visser	Rabobank bedrijven
9	4-9-18	Focus op tekort techniek	Michiel van der Meer, Toine Straatman	The Economic Board sector Techniek, Metaaluni
10	10-9-18	RvN@	Kristie Lamers, Han Rouwenhorst	RvN@
11	10-9-18	Startersklimaat	Dick Bos, Justin Janssen, Sebastiaan Roovers	StartUp Nijmegen, HAN YIP,ROC
12	11-9-18	Icoonprogramma H&E/Werktafel Human Capital	Annet de Bruin, Alfons Bloemberg	Afdeling Economie provincie; Bureau Economisch Onderzoek provincie
13	12-9-18	ICT kring Nijmegen	Hein van der Pasch, Jack van Poll	ICT kring Nijmegen, Isatis Group
14	17-9018	Praktijkonderwijs	Ilse Rasing	PRO
15	3-10-18	Beleid gemeente	Loes Emons	Gemeente Nijmegen, Economie en Beleid
16	3-10-18	ROC/techniek	Folkert Potze	ROC
17	3-10-18	beleidsadviseurs ROC	Wilfrie Koekkoek, Ed Clevers	Beleid ROC
18	1-10-18	Werk/re-integratie	Jan Marten de Hoop	Gemeente Nijmegen, Werk, Schuld en Inkomen
19	15-10-18	Installatietechniek	Danielle Tra, Chantal Nolet	DKC
20	18-10018	Industriële kring	Gerard van Gorkum	ARN
21	25-10-18	Onderwijs	Sarah Detaille	HAN
22	5-11-18	Semiconductors	Barry Peet	Business cluster semiconductors

Bijlage 4 Checklist voor de expertinterviews

Inleiding/toelichting:

- In opdracht van de gemeente Nijmegen doet Panteia onderzoek naar de gevolgen voor het arbeidsmarktbeleid van de toekomstige ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, i.e. de arbeidsmarkt in de regio Rijk van Nijmegen en in het bijzonder in de gemeente Nijmegen. De blik gaat ook uit naar de relatie met de arbeidsmarkt in de regio Arnhem. De focus ligt op de periode 2018-2023 met een doorkijk naar 2030. Het onderzoek resulteert in opties voor handelingsperspectieven voor de gemeente en de regio: relevante en kansrijke interventiemogelijkheden.
- In grote lijnen bestaat het onderzoek uit deskresearch, kwantitatieve data-analyses, expertinterviews (20) en expertmeetings met deels dezelfde deelnemers als tijdens de interviewronde.
- In de interviewronde spreken we zowel met economisch/vraagkant georiënteerde actoren, onderwijs georiënteerde actoren als meer op re-integratie/onderkant arbeidsmarkt georiënteerde actoren.
- Aan de orde in de interviews komen achtereenvolgens:
    1. Verwachte ontwikkelingen die relevant zijn voor de werking van de arbeidsmarkt
    2. De verwachte match tussen vraag en aanbod
    3. Activiteiten van actoren binnen het arbeidsmarktbeleid
    4. Mogelijke concrete handelingsperspectieven voor gemeente en regio.
- Van elk interview maken we een verslag dat voor commentaar/goedkeuring wordt teruggekoppeld naar de betreffende respondent.

Macro-omgevingsfactoren

De arbeidsmarkt van (het Rijk van) Nijmegen en omgeving staat niet op zichzelf. Zowel de (toekomstige) werking van de arbeidsmarkt op zich als het effect dat (beleids-)maatregelen en interventies daarop sorteren, wordt beïnvloed door macro-omgevingsfactoren (contextfactoren).

1. Welke factoren hebben op de middellange termijn (komende 5 jaar) en de langere termijn (tot 2030) naar uw verwachting een substantiële invloed op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van Nijmegen en de regio?
    a. Politiek/beleid van EU, Rijk en provincie
    b. Economie en bedrijvigheid
    c. Sociaal-maatschappelijke en demografische ontwikkelingen
    d. Technologie, waaronder digitalisering, automatisering en robotisering
    e. Wet- en regelgeving bijvoorbeeld de Wet Werk en Zekerheid, de Wet Deregulering Arbeidsrelaties en de Participatiewet
    f. Milieu, leefomgeving en bereikbaarheid
    g. Overig

2. Welke van bovengenoemde categorieën omgevingsfactoren wegen het zwaarst?

Match tussen vraag en aanbod

Confrontatie van de verwachte arbeidsvraag en arbeidsaanbod kan leiden tot het constateren van een mismatch op de Nijmeegse arbeidsmarkt. Daarbij kan het gaan om:

- *tekorten of overschotten aan vraag of aanbod in bepaalde segmenten op de arbeidsmarkt*
- *een tekort aan competenties van het arbeidsaanbod*
- *een te geringe concurrentiekracht op de arbeidsmarkt van bedrijven en instellingen in bepaalde segmenten (te lage lonen of onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden)*
- *er is wel vraag en aanbod maar ze vinden elkaar niet*
- *imagoproblemen van sectoren of doelgroepen.*

Bij elk van de punten gaat het steeds om wat de belangrijkste aandachtsgebieden zijn (sectoren en beroepen; aanbodcategorieën) en –punten (instrumenteel) waarvoor dit geldt.

3. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn personeelstekorten/ moeilijk vervulbare vacatures; personeelsoverschotten/ langdurig werklozen te verwachten?

4. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn competentietekorten tussen vraag en aanbod op de ®ijk van) Nijmeegse arbeidsmarkt te verwachten (kennis, vaardigheden en competenties?

5. In hoeverre zijn er nu en op middellange en lange termijn problemen doordat bepaalde bedrijven en instellingen geen concurrerende arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen kunnen of willen aanbieden?

6. In hoeverre zijn er nu en op middellange en langere termijn problemen te verwachten doordat vraag en aanbod elkaar niet vinden of doordat ze een verkeerd beeld van elkaar hebben (imagoproblemen)?

Scenario's

In het onderzoek onderscheiden we vier mogelijke scenario's voor de Nijmeegse arbeidsmarkt op middellange en langere termijn. Naast een 'nulscenario' (waarbij er niets wordt gedaan) gaat het om drie alternatieve scenario's, te weten 'transitiescenario', 'breed investeringsscenario' en 'gericht investeringsscenario'.

7. Ik geef u nu een korte beschrijving van de alternatieve scenario's. Kunt u per scenario aangeven in hoeverre u een betere dan wel slechtere match (c.q. minder dan wel meer discrepanties) op de Nijmeegse arbeidsmarkt verwacht dan bij het nulscenario? En zo ja, in welk opzicht en waardoor?
    - 'Economisch-gericht investeringsscenario': er worden specifieke sectoren gestimuleerd waar het effect op de vraag naar arbeid het grootst is, i.e. stuwende economische activiteiten in Health & Hightech, Energy en Food.
    - 'Specifiek investeringsscenario': er wordt geïnvesteerd in de in het Coalitieakkoord vastgelegde sectoren: leisure/toerisme, watergebonden bedrijvigheid en logistiek en distributie.
    - Breed investeringsscenario': er wordt breed geïnvesteerd, bijvoorbeeld naast genoemde sectoren ook in persoonlijke dienstverlening, detailhandel, bouwsector, etc.

Handelingsperspectieven: (beleids)maatregelen en interventies

De verwachte mismatch op de Nijmeegse arbeidsmarkt op middellange en langere termijn is op verschillende manieren aan te pakken: vraaggerichte aanpak (versterking van de economie en vervulling van moeilijk vervulbare vacatures), aanbodgerichte aanpak (werkzoekenden naar werk geleiden) en aanpak gericht op versterking van het onderwijs en levenlang leren.

Vraaggerichte aanpak

Algemene vragen alle categorieën actoren:

8. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Nijmeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
9. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
10. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op vergroting en richting van de vraag op de Haagse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk? En waarom?

Specifieke vragen economisch/vraagkant georiënteerde actoren

11. Hoe blijven Nijmegen en de regio Rijk van Nijmegen aantrekkelijk voor innovatieve bedrijven?
12. In hoeverre is de werkgelegenheid voor laagopgeleiden te vergroten door loonkostensubsidies of gesubsidieerde arbeid?
13. In hoeverre is extra werkgelegenheid voor laagopgeleiden te creëren door jobcarving?
14. In hoeverre is de informatievoorziening over de regio en de arbeidsmarkt in de regio te verbeteren: regiobranding en arbeidsmarktcommunicatie?

Aanbodgerichte aanpak

Algemene vragen alle categorieën actoren:

15. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
16. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
17. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op versterking van het aanbod op de Nijmeegse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk? En waarom?

Specifieke vragen economisch/vraagkant georiënteerde actoren

18. Op welke wijze kan de gemeente Nijmegen slim en effectief investeren in:
    - Bevorderen van lokale werkgelegenheid in aanvulling op het huidige economische beleid, sociaal ondernemerschap en social return;
    - Re-integratieactiviteiten?
19. Zijn meer combinaties van werk en bijstand mogelijk, bijvoorbeeld nieuwe vormen van bijstandsverlening die beter aansluiten op de flexibilisering van de arbeidsmarkt?
20. Hoe is een betrouwbare en 'ontzorgende' werkgeversdienstverlening te realiseren?
21. In hoeverre is minder kansrijk arbeidsaanbod met behulp van jobcoaching toch inzetbaar op de arbeidsmarkt?

Aanpak gericht op onderwijs en levenlang leren

22. Bij welke bestaande en voorgenomen (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeeegse arbeidsmarkt bent u betrokken? Wat is de omvang ervan? Wat is (de inschatting van) de effectiviteit daarvan?
23. Wat zijn denkbare aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeegse arbeidsmarkt? Wat is de inschatting van de effectiviteit daarvan?
24. Welke van de bestaande, voorgenomen en aanvullende (beleids)maatregelen en interventies gericht op de aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt of op scholing van werkenden of werklozen op de Nijmeegse arbeidsmarkt acht u voor de middellange en langere termijn het meest kansrijk?
25. In hoeverre dient het bij onderwijs(voorzieningen), scholing en training om verhoging van het kennisniveau te gaan en in hoeverre om specifieke vaardigheden en competenties?
26. In hoeverre moeten de maatregelen en interventies gericht zijn op werkenden en in hoeverre op werklozen en inactieven?
27. Hoe blijft de regio Rijk van Nijmegen aantrekkelijk voor Nijmeegse, Nederlandse en buitenlandse hoogopgeleiden, bijvoorbeeld door het vestigings-, woon en leefklimaat?

Specifieke vraag onderwijs/LLL georiënteerde actoren

28. Wanneer is het zinvol en haalbaar werklozen en/of met (op termijn) met ontslag bedreigde werkenden om te scholen? Wat is de kansrijkheid en wat is de kosten-baten verhouding?

Prioritering

29. Waarop dient naar uw mening op middellange en langere termijn het accent in het arbeidsmarktbeleid van de gemeente Nijmegen te liggen: vraaggerichte aanpak, aanbodgerichte aanpak of aanpak gericht op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt? Kunt u uw antwoord toelichten?
30. Waarop dient naar uw mening op middellange en langere termijn het accent in het arbeidsmarktbeleid van de regio Rijk van Nijmegen te liggen: vraaggerichte aanpak, aanbodgerichte aanpak of aanpak gericht op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt? Kunt u uw antwoord toelichten?

Slot

31. Bent u eventueel bereid deel te nemen aan een van de expertmeetings?
32. Dit waren onze vraagpunten. Misschien heeft u nog op- of aanmerkingen?

Hartelijk dank voor uw medewerking.

a) Overheid, Ondernemers en kennisinstellingen

Wie	Wat doet men? / Doelstelling	Deelnemers
The Economic Board Arnhem Nijmegen *Wageningen*	Triple helix regionaal. The EB zet zich op positionering en profilering van de regio mn health, energy en food, gericht op economische groei in regio Arnhem-Nijmegen Onderdeel van Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. Gemeenten betalen per inwoner 1,50 waarvan 1 euro voor Economic Board. Steun **Zorgpact, techniekpact, Briskr Business Generator Health & High Tech, Investeringsagenda ANP, groene Hub**	Bestuurders Provincie Gelderland en gemeenten en UWV: Bestuurders kennisinstellingen: - HAN, - Van Hall Larenstein, - ROC Rijn IJssel, - Radboud UMC, - Radboud Universiteit Bedrijven: - Dirkzwager advocaten &notarissen met combinatie voorzitter VNO-NCW Gelderland, - Eiffel - Synthon - Alliander - NXP
Economische raad Nijmegen	Triple helix lokaal. De raad fungeert als denktank voor kansrijke economische ontwikkelingen in de regio Nijmegen. Een van de topsectoren waar het kabinet landelijk prioriteit aan geeft is Life Sciences en Health. Het voornaamste doel van de ERN is het plaveien van de weg hier naar toe. Zo kan Nijmegen zijn positie als kennisstad bekrachtigen. Ook verstevigt de stad zich economisch, waardoor de werkgelegenheid zal toenemen. Uitvoering **Economische Innovatie Agenda 2020**	Gemeenten regio Nijmegen *(burgemeester Nijmegen + portefeuillehouder economie)* Kennisinstellingen: *CvB Radboud Universiteit Nijmegen*, klopt dit ik zie RU Hoogleraar Economie Sent, HAN directeur Fac Economie & Mgt Theo Joosten HAN, *RvB UMC*, directeur techniek ROC Directeuren (semi-conductors, life-sciences & health, logistiek en ICT): Synthon, NXP Semiconductors, Royal Haskoning,

Wie	Wat doet men? / Doelstelling	Deelnemers
	Klankbord **Briskr Business Generator Health & High Tech**	KvK Gelderland, Rabobank Nijmegen e.o. regiogemeenten (via burgemeester Wijchen), provincie Gelderland
Stuurgroep Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen Provincie (ANP)	Uitvoeren **Investeringsagenda ANP 3 icoonprogramma's** Afspraak tussen provincie en gemeente Arnhem en Nijmegen om regio te versterken op domeinen Energy & Health	Wethouder gemeente Arnhem (Konig, Ritsema), gemeente Nijmegen (Tiemens, Zoetelief), Gemeente Overbetuwe (Asseldonk), Gedeputeerden Provincie Gelderland (Markink, Schouten)
	Werktafel Human Capital Uitwisselingsplatform tussen regio Arnhem en Nijmegen. Richt zich nu op uitwerken van Human Capitalagenda Health & Energy en inzet PPS uit icoonprogramma Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen. Daarnaast vehikel waarlangs subsidie 'Organiserend Vermogen' van provincie wordt aangevraagd.	ROC Nijmegen, ROC Rijn-IJssel, Gemeente Nijmegen, Gemeente Arnhem, Economic Board, HAN, VNO-NCW
Oost NL	Acquisitie, internationalisering, innovatie, financiering Gelderland en Overijssel oa **Boost**	

b) Sector specifiek triple helix

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Health Valley Netherlands	Innovatienetwerk binnen Life Sciences & Health. Door innovatie-, markt- en ondernemerskracht te bundelen, geven onze partners een onmiskenbare impuls aan de zorg. In Nederland en daarbuiten werken we actief samen aan thema's als personalised medicine, robotics & medical devices, e-health en bouwen en wonen in cure en care.	Health Valley Netherlands is een publiek-private samenwerking en wordt gefinancierd uit bijdragen door ondernemers, zorgorganisaties, kennisinstellingen en overheid. We werken vanuit Oost-Nederland nu nog vooral op nationaal niveau, maar we zijn vastberaden om ook internationaal onze grenzen te verleggen	Health Life science	

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Zorgpact Midden en zuid gelderland	Zorgen voor meer samenhang in zorgbranche door samenwerking en afstemming tussen onderwijs, overheid en werkgevers	WZW, UWV		Werkgeversverenigi ng Zorg en Welzijn Gelderland (namens werkgevers)
WZW Werkgeversvereniging voor Zorg en Welzijn, Jeugdzorg en Kinderopvang in Gelderland.	Met meer dan **100 leden** vertegenwoordigd WZW meer dan 40.000 fte's in deze sector. WZW stelt werkgevers in Zorg en Welzijn Gelderland in staat goed werkgever te zijn door het samen oplossen van hun (regionale) arbeidsmarktvraagstukken.	WZW werkt samen met partners uit onderwijs, overheid (provincie, gemeenten, UWV) en met andere stakeholders, steeds in wisselende samenstelling passend bij de situatie.		
Logistics Valley	Werken aan ontwikkelkansen van Logistics Valley in relatie tot de logistieke corridor Gelderland als onderdeel van de Rhine Alpine corridor.	3 Gelderse logistieke hotspots (Nijmegen, Rivierenland, Liemers)		
Logistiek Expertise Centrum Nijmegen	Samenwerkingsverband onderwijs en voor logistiek relevante bedrijfsleven om onderwijs beter aan te laten sluiten bij de vragen van het bedrijfsleven in de regio Logistics Valley.	ROC RIVOR, ROC Nijmegen en Graafschap college, HAN en het (logistiek relevante) bedrijfsleven Werkbedrijf	Logistiek	
Platform ICT	Betere afstemming tussen onderwijs, overheid en werkgevers in ICT-branche	UWV, WerkBedrijf Rijk van Nijmegen, ROC Nijmegen, bedrijfsleven	ICT	
De Groene Hub	De energieneutrale ambitie van de regio richting 2050: de energietransitie van fossiele naar biobrandstoffen en en een groene regionale economie. Smeden van ketens van productie en gebruik, het creëren van voorwaarden, subsidies en privileges en het inzichtelijk maken van resultaten. Tevens ondersteund en ontwikkelt de Groene Hub projecten die in lijn liggen met hun doelstellingen. Nauwe samenwerking om in aanmerking te komen voor EU-subsidies. Dat gebeurt onder meer in DELaND: Decentrale EnergieLandschappen Nederland-	Triple helix: ondernemers, onderwijs en overheden in de regio Arnhem Nijmegen. In de regio bevinden zich de concentratie van betrokken bedrijven en projecten in de volgende vijf hubs: Bergerden (NEXTGarden), IPKW, Innofase, Nijmegen-West en Beuningen en Re nkum.		Mobiliteit

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
	Duitsland, een Euregionale denktank die zich inzet voor het beter ontsluiten van biomassa uit landschapsbeheer.			
Techniekpact	Zorgen voor meer samenhang in techniekbranche door samenwerking en afstemming tussen onderwijs, overheid en werkgevers	Servicepunt Techniek UWV		RxH (samenwerking ROC's en HAN)
Technovium	Het Technovium is een samenwerkingsverband voor technisch onderwijs, gebaseerd op intensieve afstemming tussen onderwijspartners en bedrijfsleven uit de regio Nijmegen. Het Technovium is een kruisbestuiving tussen praktijk en onderwijs. Het delen van kennis en ervaring is een belangrijke meerwaarde van het Technovium. De hoofddoelstelling van Stichting Technovium is: De kwaliteit en effectiviteit van technisch onderwijs in de regio Nijmegen te verbeteren middels samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven'.	Bedrijfsleven en onderwijs Servicepunt Techniek UWV	Techniek	
De Technische	De Technische• is een techniekbrede bedrijfsschool met een nieuwe vorm van opleiden waarbij de praktijk voorop staat. Het lokale bedrijfsleven in de elektro-, installatie-, bouw- en schildersbranche heeft De Technische opgericht en werkt daarin samen met ROC Nijmegen.	ROC Nijmegen, Schilder^sCool, bedrijfsleven Servicepunt Techniek UWV	Techniek	ROC Marleen Deuss 024 - 890 4381
Vakopleiding techniek Nijmegen en Cuyk	Vakopleiding Techniek biedt zowel volledige opleidingen, praktijkgerichte cursussen als lascertificeringen aan. Deze worden stuk voor stuk gegeven door docenten die afkomstig zijn uit het bedrijfsleven. BBL	ROC bedrijfsleven		

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Regionaal Techniek Centrum RTC Gelderland	Innovatie in het mkb Maakindustrie. Makelen en schakelen tussen ondernemers.	Gelderland		
Boost	Smart –Industry oost nederland. BOOST stimuleert opleidingsmogelijkheden voor medewerkers in Smart Industry. Daarnaast ondersteunt BOOST initiatieven gericht op samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen.	Gelderland	techniek	Han Saxion
Regionaal Bureau voor Toerisme Knooppunt Arnhem Nijmegen	Marketing en promotie Recreatie & Toerisme Beuningen subsidieert RBT/ Kan, andere gemeenten?	Regio Arnhem Nijmegen		
IJ5Lab	Laboratoriumonderwijs dat aansluit op de kwaliteitseisen van het innovatieve vakmanschap in de chemie en biotechnologie. Aan bedrijven biedt IJ5Lab volop de ruimte om te experimenteren en te ontwikkelen.			ROC Rijn Ijssel
Bouwend Nederland, afd. Gelderland Zuid	Vereniging van bouw- en infrabedrijven. De afdeling Gelderland Zuid is gesprekspartner naar de gemeentelijke instanties en behartigt uw belangen op lokaal niveau. Contacten met samenwerkingsverbanden worden onderhouden, evenals het contact met opleidingsinstituten.	Bouw- en infrabedrijven	Bouw en infra	
Beheerstichting Bouw en Scholing (BBS)	BBS heeft als doelstelling het ondersteunen van algemene bouwbelangen en het faciliteren van opleidingen ten behoeve van de bouwbranche. In de regio van de gemeentes Nijmegen, Wijchen, Heumen, Groesbeek, Ubbergen, Beuningen, Millingen, Mook, Gennep, Lingewaard en Overbetuwe. BBS beschikt hiervoor over een eigen vermogen en heeft jaarlijks inkomsten uit renten. Ten aanzien van de bouwopleiding stelt BBS zich als doel om de komende jaren het vakmanschap te verstevigen in deze opleiding door in de opleidingskolom specifieke vakkennis te borgen die aansluit op de behoefte van het huidige bouwbedrijf.		bouw	

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Stimuleringsfonds leren/werken Gebouwde omgeving Nijmegen	De stichting Stimuleringsfonds Leren/Werken organiseert in de regio Nijmegen leerwerkplekken in samenwerking met opdrachtgevers in de bouw. Die opdrachtgevers leggen vast dat leerlingen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de uitvoering van hun opdrachten worden ingezet. Zo worden instroom en opleiden een gezamenlijke verantwoordelijkheid.	UWV Banenmoter (zij-instroom)	Bouw	
Bouwmensen	Bouwmensen Nijmegen (vh BORN) biedt de opleiding timmeren aan (bol/bbl). Wij werken samen in het onderwijsconcept De Technische, opgericht door het lokale bedrijfsleven in de bouw-, elektro-, installatie- en schildersbranche.	Bedrijfsleven, UWV Banenmoter (zij-instroom)	Bouw,specifiek timmeren	
Inframensen	Ons doel is de regionale bouw- en infrabedrijven voorzien van gediplomeerde en goed gekwalificeerde vakmensen. Jongeren een MBO-opleiding bieden die aansluit op eisen werkgever	UWV Banenmoter (zij-instroom)	Bouw- en infra	
Installatiewerk Achterhoek Rivierenland	InstallatieWerk is de grootste praktijkopleider voor een BBL opleiding in de Elektrotechniek en Installatietechniek in de regio.	Bedrijfsleven, UWV Banenmoter (zij-instroom)		
Vrienden van Elektro	Een structurele samenwerking in de regio Nijmegen van elektrotechnische bedrijven en onderwijsinstellingen. Bedrijven sluiten zich aan bij de *Vrienden van Elektro regio Nijmegen* met het doel te komen tot een optimale behartiging van het gezamenlijke belang op het gebied van arbeidsmarkt, scholing en kennisoverdracht via activiteiten. De stichting Vrienden van Elektro is mede-initiatiefnemer van bedrijfsschool De Technische in Nijmegen.	Servicepunt Techniek UWV		

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Schilder^sCool	SchilderAsCOOL is *Het* opleidingsbedrijf van en voor de bedrijfstak schilderen en onderhoud. SchilderAsCOOL heeft als doel de opleidingen kwalitatief te verbeteren en efficiency-voordelen te behalen door het opleidingsproces gezamenlijk uit te voeren.	Ondernemers uit de regio, UWV Banenmoter (zij-instroom)	Schilder/onderhoud swerk	
Greenport Gelderland	Agribusiness	Gelderse Rivierengebied		
Het Centre of Expertise leren met ict	Het Centre of Expertise leren met ict beoogt in de regio voor het po, vo en mbo leraren en lerarenopleiders op te leiden die beschikken over de 21ste eeuwse competenties. Leraren die actief bijdragen aan het realiseren van ict-rijk onderwijs waarin recht doen aan verschillen uitgangspunt is en dat ict-geletterde leerders en werkers opleidt.			HAN
Het Centres of Expertise (CoE) Sport en Beweegtalent	Het Centres of Expertise (CoE) Sport en Beweegtalent wil kinderen en jonge mensen helpen om hun talenten op het gebied van sport- en beweeg te ontdekken en verder te ontwikkelen.			HAN
HAN BioCentre	Het HAN BioCentre is een expertisecentrum voor biotechnologie en analyse. Samen met het bedrijfsleven en kennisinstellingen voeren onderzoekers praktijkgericht onderzoek uit binnen het thema Biodiscovery. Daarmee wordt nieuwe kennis ontwikkeld die bijdraagt aan de biobased economy.			HAN
CoE Sneller herstel	Sneller Herstel verbetert met praktijkgericht onderzoek de revalidatiezorg. Resultaat: beter opgeleide zorgprofessionals, sneller herstel van de patiënt en lagere kosten voor de maatschappij. Hoger onderwijs, zorginstellingen en bedrijven realiseren samen verbeteringen. Studenten leren in de praktijk. Professionals kunnen met de verbeteringen direct aan de slag			HAN

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
CoE Sustainable Electrical Energy Center Expertise	SEECE is hét centre of expertise voor duurzame elektrische energie. Deze publiek-private samenwerking jaagt innovatie aan, zorgt voor voldoende arbeidscapaciteit en zet kennis om in financieel haalbare producten en diensten.			HAN

c) Reintegratie-Werk & Onderwijs

Wie	Wat doet men? / Doelstelling	Deelnemers
Stuurgroep Arbeidsmarkt Rijk van Nijmegen SAR **Wordt Regionale Tafel Arbeidsmarkt**	De SAR is opgericht om de banenafspraak uit het Sociaal Akkoord verder vorm te geven en streeft ook naar een goed functionerende regionale arbeidsmarkt, waarin meer werk is voor iedereen. Binnen twee jaar 305 banen voor mensen met een arbeidsbeperking te creëren en in te vullen. Uitvoeren **Inclusief Ondernemers Netwerk:** Samen met de overheidspartners werkt het ION aan initiatieven en kansen voor de doelgroep oa een netwerkdag waar werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt in contact konden komen met werkgevers die zich inzetten voor inclusief ondernemerschap. Het netwerk brengt ondernemers samen die inclusief ondernemen en zich willen inzetten als ambassadeur van het WerkBedrijf Rijk van Nijmegen.	WerkBedrijf, UWV, uit vertegenwoordigers van: VNO-NCW midden, MKB Midden-Nederland, FNV, CNV, Industriële Kring Nijmegen, Economisch Collectief Nijmegen, HAN, ROC Nijmegen en de zeven gemeenten in het Rijk van Nijmegen: Mook en Middelaar, Druten, Wijchen, Nijmegen, Beuningen, Berg en Dal en Heumen.
Loket Leren en Werken	De aansluiting tussen onderwijs, opleidingsmarkt, arbeidsmarkt en arbeidsmarktkansen te versterken. Voor individuele scholings- en loopbaanvragen. Maar steeds	UWV, WerkBedrijf Rijk van Nijmegen, ROC NIjmegen

	meer gericht op de marktvraag van werkgevers: vragen over scholing en duurzame inzetbaarheid van personeel en subsidies en fiscale regelingen bij scholing.	
Ontwikkeling route naar arbeid VSV-programma regio Nijmegen	Doelstelling is meer jongeren uit Entree-opleiding ROC Nijmegen en AOC Helicon die niet kunnen doorstromen naar niveau 2 toe te leiden naar arbeid	Regio Nijmegen, ROC Nijmegen, AOC Helicon, VO-VSO Nijmegen, WerkBedrijf Rijk van Nijmegen
Scholenoverleg Pro-VSO	WerkBedrijf Rijk van Nijmegen bespreekt met het Praktijkonderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs de laatstejaars leerlingen, zodat in onderling overleg bekeken kan worden welke leerling ondersteuning behoeft vanuit Participatiewet om de arbeidsmarkt te betreden. Er vindt warme overdracht plaats van school naar WerkBedrijf.	

d) Belangenbehartiging ondernemers

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Economisch Collectief Nijmegen	Collectief van Nijmeegse werklocatieverenigingen oa Huis van de Binnenstad. Belangenbehartiging. De besturen van de werklocaties vinden elkaar op onderwerpen die de eigen werklocatie overstijgen en/of op meerdere van de werklocaties spelen.	Voorzitters werklocatieverenigingen 1. Bedrijvenvereniging Nijmegen Zuid 2. bedrijvenvereniging Bijsterhuizen 3. TPN-WEST 4. ondernemersvereniging Waalsprong 5. de Winkelsteeg 6. Huis voor de Binnenstad Industriële Kring Nijmegen is ondersteunend lid. Werkbedrijf sluit aan bij werklocaties.		

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Industriële kring Nijmegen	Vereniging van industriële bedrijven in regio Nijmegen. Belangenbehartiging o.a. relatie met technisch onderwijs. techniekpromotie, bereikbaarheid en doorstroming, ondernemerslasten, regelgeving, bedrijventerreinontwikkeling e.d. Daarnaast is de vereniging een ontmoetingsplaats en een platform voor de uitwisseling van kennis en ervaring.	Directeuren 100 grote industriële bedrijven Werkbedrijf sluit aan		
Lokale ondernemersverenigingen	Open Coffee Millingen, Ubbergen, Groesbeek, Beuningen Ondernemersvereniging Heumen, Druten, In2Maasen waal, Mook	Werkbedrijf sluit aan		
Nederlands-Duitsland Business Club		Werkbedrijf sluit aan		

e) Faciliteiten: Kennis, Middelen/convenanten/afspraken

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Regionaal investeringsfonds MBO (landelijke financiële regeling)	Het beroepsonderwijs moet beter op de arbeidsmarkt aansluiten. Het Regionaal Investeringsfonds MBO (RIF) stimuleert de samenwerking tussen scholen, de publieke sector en het bedrijfsleven.	LEC Liemers (, Bedrijf, Didam) LEC Regio Nijmegen (, Bedrijf, Nijmegen)	Transport, scheepvaart en logistiek	ROC Nijmegen

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
	Toekenning bij ROC Nijmegen: “Beroepsonderwijs in Logistic Valley”. 3 lijnen: Vergroten instroom Praktijkgericht beroepsonderwijs Onderwijs versterken met thematische modules en innovaties	Platform Transport en Logistiek + Logistieke Hotspot Rivierenland (, Bedrijf, Tiel) Transport en Logistiek Nederland (, Bedrijf, Zoetermeer) Verkeersschool Wesseldijk (, Bedrijf, Nijmegen) Canisius College +Kandinsky College (VO, Nijmegen) Hogeschool Arnhem Nijmegen Liemers College (VO Zevenaar) ORS Lek en Linge (VO West-Betuwe) Provincie Gelderland , RSG Lingecollege (VO Tiel)		
Strategische agenda MBO Rijk van Nijmegen	Doel van de strategische agenda MBO is elkaar periodiek te informeren over ontwikkelingen waarbij de overlegpartners elkaar nodig hebben om eigen of gezamenlijke doelstellingen te realiseren. Daar waar nodig worden concrete afspraken gemaakt over hoe verder te handelen en welke andere overlegtafel(s) te benutten. Betreft met name thema aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.	ROC, AOC, Werkbedrijf, Gemeente Nijmegen BOMBO overleg		Wethouder Onderwijs Nijmegen
City Deal kennismaken	Het doel is dat gemeenten, universiteiten en hogescholen samen maatschappelijke vraagstukken in steden gaan aanpakken. Door de kennis en vaardigheden van onderzoekers, docenten en studenten in de praktijk te benutten, wordt samen met de overheid gewerkt aan wetenschappelijk onderbouwd beleid (‘evidence based policy’). Daarmee wordt de stad een rijke leeromgeving en proeftuin voor studenten.	Gemeente Nijmegen, Radboud Universiteit en HAN. Optioneel verkennen: gemeente Arnhem, regiogemeenten, Artez.		

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
City Deal Gelrestad	Gelrestad wil innovatieve koploper van Nederland zijn op de sectoren Energy, Food en Health. Een potentiële kracht is nog gelegen in de nabijgelegen economische kerngebieden (Randstad, Noord-Brabant, Nordrhein-Westfalen) en de water-, spoor- en wegcorridor van de Maasvlakte naar het Ruhrgebied en verder.	Gemeente Arnhem, Gemeente Nijmegen, Gemeente Apeldoorn, Gemeente Ede, de Provincie Gelderland, Stichting Strategische Board Stedendriehoek, Radboud Universiteit, WUR, Papendal, Rijnstate Ziekenhuis, Radboudumc, IPKW, ENGIE, Alliander, Rijn-IJssel Energie Coöperatie, Stichting Wiek-Il, EZ en Stichting Alliantie Voeding Gelderse Vallei, Alliantie Voeding in de Zorg en de Stichting Actief Comité Binnenstad Nijmegen.		Energy, Food en Health
Startup accelerator	Het doel van de Startup Accelerator Gelderland is om jonge ondernemers met een schaalbaar, ambitieus plan uit te dagen met de nieuwste inzichten op het terrein van innovatie-, opschalings- en productieprocessen. Bovendien willen we starters met kennisintensieve en/of innovatieve bedrijven bij elkaar brengen om hen te laten leren van elkaars ontwikkeling.	HAN, Artez, Van Hall, Radboud Universiteit, mede mogelijk gemaakt door: prov. Gelderland, Oost NL, de groeiversneller, KIEMT, KvK, Gelderland valoriseert	alle	
Start-Up Nijmegen en Start-Up Arnhem				
Topondernemingsregeling HAN	De regeling, geïnspireerd door de Topsportregeling, faciliteert studenten bij het combineren van ondernemen en studeren.	HAN	alle	
HAN Innovatiehub	HAN CvVO (centrum voor Valorisatie en Ondernemerschap) heeft een aantal innovatiehubs opgezet. Binnen een bedrijf worden structureel studenten ingezet om de onderneming verder te ontwikkelen en innoveren. Ook lectoren en onderzoekers kunnen deelnemen aan een innovatiehub.	Bedrijf en HAN	Alle	

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Leerwerkbedrijf HAN	De Gelderse Zaak is een initiatief dat klein-ondernemers ondersteunt. Met De Gelderse Zaak willen de HAN, de Gemeente Nijmegen en het Ondernemersklankbord, de werkgelegenheid stimuleren, door ondernemers de kans te bieden te groeien en hun onderneming verder te professionaliseren. Het uiteindelijk resultaat voor de stad dient te zijn dat professioneel en creatief ondernemerschap in stand gehouden wordt.			
Projectenkaart provincie Gelderland	Op deze kaart tref je voorbeelden aan van grote en kleine Onderwijs en Arbeidsmarkt projecten in Gelderland.			
RVN@ was Rijk van Nijmegen 2025	Om de potentie van de regio nog beter te benutten, zijn ondernemers, onderwijs, overheden en inwoners de beweging RvN 2025 gestart. Hierin werken ze binnen vier communities samen aan ambitieuze projecten die een helder verdienmodel voor welvaart en welzijn kennen. Verschillende projecten raken onderwijs-arbeidsmarkt, bijvoorbeeld: “Practice what you teach”, “praktijkhuis voor ondernemers”, etc. https://rvn2025.nl/projecten Subsidie Beuningen ongeveer € 15.000,-, subsidie van overige regiogemeenten?	Rabobank, gemeenten in regio Nijmegen Ambtelijke afvaardiging van gemeenten in het ‘Bouwteam’.		Rabobank, gemeenten

Wat	Doel	Wie zitten er in/nemen deel?	Branche	Trekker/ voorzitter
Briskr Health & High Tech Generator	Briskr stroomlijnt de ondersteuningsprogramma's voor startups,scale-ups en grown-ups die actief zijn in de (top)sectoren life sciences & health (LSH), high tech systemen & materialen (HTSM) en chemie Profilering van de regio Briskr Academy: coaching-faciliteiten en consultatiemogelijkheden bij subsidiering, financieel management, intellectueel eigendom productcreatie, business development.	Briskr-consortium: de provincie Gelderland, de gemeente Nijmegen, health Valley, Kadans Science Partner, Novio Tech Campus, OostNL de Radboud Universiteit, het Radboudumc en SMB Life Sciences. Geassocieerde partners: Rabobank Rijk van Nijmegen en Business Cluster Semiconductors.		life sciences & health (LSH), high tech systemen & materialen (HTSM) en chemie
Technieklab beuningen	Het primair onderwijs zorgt voor invulling, de gemeente ondersteunt in de randvoorwaardelijke sfeer en heeft twee klaslokalen vrijgemaakt. Het gemeente zorgt samen met het primair onderwijs voor regionale aansluiting via het Mondial-college.			
Junior technovium	Junior Technovium wil jongeren (08 tot 14 jaar) spelenderwijs, op een aantrekkelijke wijze, kennis laten maken met techniek en laten zien wat ze er later allemaal mee kunnen. Het Junior Technovium vult het didactische programma van scholen aan en vervult een coördinerende taak. Het Junior Technovium is een ontmoetingsplaats dicht bij de praktijk èn dicht bij het onderwijs.		Techniek	

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 23465

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Reactie op advies 'Inclusie agenda'

Kernboodschap
De Adviesraad Sociaal Domein heeft het college gevraagd om haar visie om te komen tot een inclusieagenda voor Druten. In bijgaande reactie geeft het college aan hoe zij dit proces voor zich ziet.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)
13-11-2018	Plan van aanpak inclusieagenda gemeente Druten

Toelichting
Het VN-verdrag Handicap verplicht gemeenten om een lokale inclusieagenda te formuleren. Dit moeten zij doen in samenwerking met mensen met een beperking en/of hun vertegenwoordigers. Inclusie betekent dat de samenleving elk individu als volwaardig accepteert. En dat de omgeving zó is ingericht dat hij of zij volwaardig kan meedoen in de maatschappij. De Adviesraad Sociaal Domein vraagt in haar brief d.d. 7 november 2018 op welke manier Druten hier invulling aan geeft.

Op 7 februari 2019 was er een prettig en constructief gesprek tussen beleidsambtenaren en een vertegenwoordiging van de Adviesraad Sociaal Domein. In dit gesprek is gesproken over hoe het proces om te komen tot een Drutense inclusieagenda eruit zou kunnen zien. De adviesraad was met name benieuwd welke kaders de gemeente meegeeft. Er is aangegeven dat de behoefte vanuit de doelgroep (mensen met een beperking en hun vertegenwoordigers) leidend is. Zij moeten aangeven over welke onderwerpen de inclusieagenda moet gaan. De Adviesraad kon zich hierin vinden.
De uitkomst van het gesprek is samengevat in deze brief.

Gevolgen
De financiële gevolgen van het plan van aanpak voor de inclusieagenda staan vermeld in het collegevoorstel van 13 november 2018. Het gaat om het beschikbaar stellen van een werkbudget van € 15.000. Hier heeft de gemeenteraad al mee ingestemd.

Uitvoering of Vervolgstappen
In de loop van 2019 geven we samen met de adviesraad het proces om te komen tot een inclusieagenda vorm.

Gemeente Druten

Adviesraad Sociaal Domein Druten
Heuvel 1
6651 DA Druten

Gemeente Druten
Heuvel 1
Postbus 1
6650 AA Druten

t 14 0487
e info@druten.nl

contactpersoon
Lucas van Horck
t 024 751 73 56

ons kenmerk
Z/18/023465

datum 12 maart 2019
onderwerp Reactie op advies 'Inclusie agenda'
verzonden

Geachte adviesraad,

Hartelijk dank voor uw advies over de lokale inclusieagenda. Wij delen uw visie op een inclusieve samenleving volledig. In Druten moet iedereen zich welkom voelen en mee kunnen doen!

Graag zetten wij samen met u stappen om te komen tot een inclusieagenda voor Druten. Sinds uw advies hebben wij al met u gesproken over het proces om te komen tot deze inclusieagenda. In deze brief leest u samengevat onze visie op de lokale inclusieagenda:

- De gemeenteraad heeft een werkbudget van € 15.000 beschikbaar gesteld voor het proces om te komen tot een lokale inclusieagenda. Dit budget kan worden uitgegeven in overleg met de portefeuillehouder.
- Een lokale inclusieagenda moet worden opgesteld door mensen met een beperking en hun vertegenwoordigers. Zij bepalen de thema's en prioritering van de acties die worden opgepakt. De gemeente wil dit proces niet sturen door op voorhand thema's te bepalen.
- Een lokale inclusieagenda is een agenda voor de hele samenleving. In de vorming én uitvoering van de agenda hebben inwoners, ondernemers, verenigingen, en de gemeente allemaal een rol.
- De gemeente vraagt aan de Adviesraad Sociaal Domein om het voortouw te nemen in het opzetten van het proces. De gemeente ondersteunt hierbij en trekt graag samen met de adviesraad op in dit proces.
- De Werkorganisatie Druten Wijchen doet nu ervaring op bij de inclusieagenda voor Wijchen. Op basis van deze ervaringen is het advies om de tijd te nemen voor een zorgvuldig proces. Daarom is het voorstel om in de loop van 2019 dit proces op te pakken zodat we ná de zomer aan de slag kunnen.

U ontvangt nog onze reactie op uw adviezen over burgerparticipatie en preventieagenda.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

mr. drs. A.J.E.M. Buise-Jansen
gemeentesecretaris

C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld
burgemeester

Adviesraad
Sociaal Domein
Druten

Afzender:	Adviesraad Sociaal Domein Druten
Opgesteld door:	Jan Hendrikse, voorzitter
Bestemd voor:	College burgemeester en wethouders
Verstuurd:	06-11-2018
Titel/onderwerp:	Inclusie agenda

Geacht college,

Een inclusieve samenleving begint bij jezelf. En waar kun je beter werken aan een inclusieve samenleving dan in je eigen woonplaats? Daarom hebben gemeenten een belangrijke rol bij het waarmaken van het VN-verdrag.

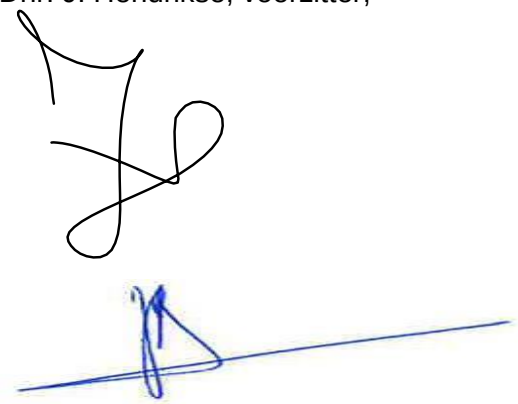
Een inclusieve gemeente Druten is een gemeente waarin iedereen zich welkom voelt. Met en zonder beperking. Om daarvoor te zorgen, moet ook Druten een Lokale Inclusie Agenda opstellen. Hierin staat hoe de gemeente werkt aan het waarmaken van het VN-verdrag en dus aan een inclusieve samenleving. Inclusie gaat over alle terreinen van het leven. Onderwijs, werk, toegankelijkheid etc.

Denk bijvoorbeeld aan toegankelijke gebouwen en sportverenigingen waar iedereen zich welkom voelt. De Lokale Inclusie Agenda wordt samen met mensen met een beperking opgesteld. Zij mogen dus meepraten over wat beter kan in hun gemeente.

Verschillende gemeenten hebben al een Lokale Inclusie Agenda opgesteld. De Adviesraad is benieuwd naar de invulling van de “Inclusie agenda” van de Gemeente Druten. In het kader van invulling van onze taken en werkzaamheden zien wij deze graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesraad Sociaal Domein Druten ondertekend door:
Dhr. J. Hendrikse, voorzitter;

Dhr. A. van der Meer, secretaris;

Openbaar Zaaknummer: 29014

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: informatienota zienswijze gemeente Druten op Ruimtelijke Uitwerking RPW

Kernboodschap
Op 23 januari 2019 is de concept Ruimtelijke Uitwerking van het RPW gepubliceerd. Met deze informatienota informeren wij u over de zienswijze die het college hierop gegeven heeft. De concept Ruimtelijke Uitwerking en de Zienswijze zijn als bijlagen toegevoegd aan deze informatienota.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)
20-12-2017	Ingestemd met het voorliggende RPW (Regionaal Programma Werklocaties) door gemeenteraad

Toelichting
In Druten is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) op 20 december 2017 door uw raad vastgesteld. Op 6 februari 2018 hebben Gedeputeerde Staten het RPW Arnhem Nijmegen vastgesteld. Provincie Gelderland gaf de Stec groep hierna opdracht om voor de hele regio een Ruimtelijke Uitwerking op te stellen. Hierin worden per gemeente de te schrappen locaties gemotiveerd weergegeven. Op 23 januari 2019 is de concept Ruimtelijke Uitwerking openbaar gemaakt. Van 11 februari 2019 tot 24 maart 2019 is het stuk ter inzage. In deze periode kunnen betrokken partijen een zienswijze indienen bij Gedeputeerde Staten.

Gevolgen
In de concept Ruimtelijke Uitwerking is beschreven dat:
- Gemeente Druten geen schrapopgave heeft voor bedrijfsterrein;
- gemeente Druten geen schrapopgave heeft voor kantoren;
- gemeente Druten per 1-1-2021 een schrapopgave heeft voor onbenutte PDV (Perifere Detailhandel Vestigingen) capaciteit op de bedrijventerreinen Westerhout, Westerhout-Zuid en Klepperheide. Ondernemingen met een bvo < dan 1.500 m² blijven rechtstreeks mogelijk in de bestemmingsplannen. Ondernemingen die voor 1-1-2021 meer dan 1.500 m² benutten voor PDV, vallen buiten de schrapopgave, maar kunnen niet verder uitbreiden. Deze bedrijven worden in het bestemmingsplan positief bestemd.
  Nieuwe vestigingen of uitbreidingen > 1.500 m² op Westerhout en Westerhout-Zuid kunnen worden gefaciliteerd tot maximaal 4.000 m² bvo. Conform het RPW is dit extra marktruimte die gereserveerd is voor deze bedrijventerreinen. De extra marktruimte geldt niet voor Klepperheide. Voor de overige vierkante meters (dus indien de 4.000 m² marktruimte benut is) wordt met deze ruimtelijke uitwerking en het RPW voorzienbaarheid gecreëerd.

Communicatie
De Provincie verzorgt de communicatie en informeert de betrokkenen die een zienswijze hebben ingediend over het vastgestelde stuk en hoe hun zienswijze hierin is meegenomen.

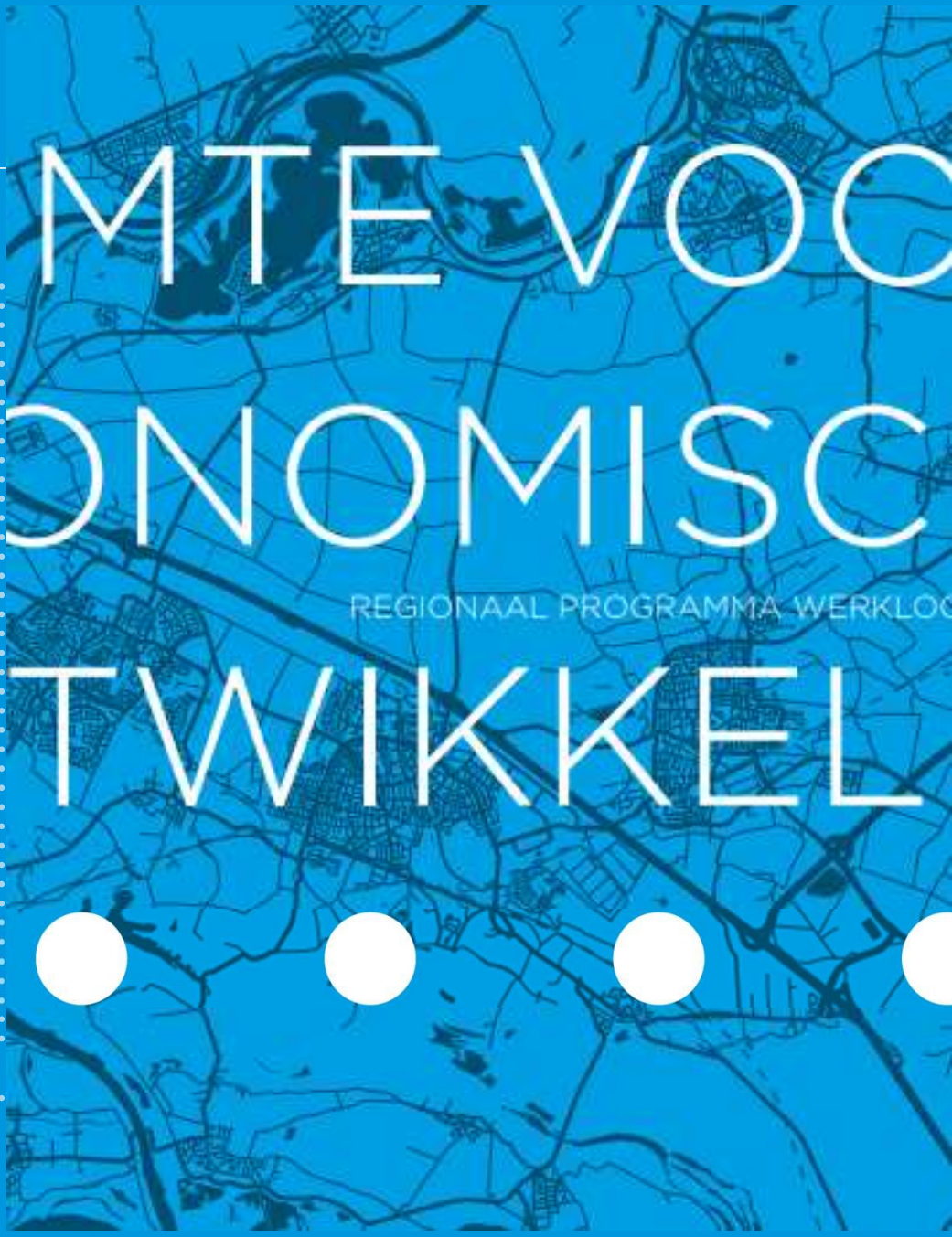
Uitvoering of Vervolgstappen

Gedeputeerde Staten stelt de Ruimtelijke Uitwerking vast voor 1 juli 2019. De gemeente heeft de opdracht om vanaf 1-1-2021 de bestemminsplannen conform de hierboven beschreven punten te herzien in het kader van het verminderen van PDV capaciteit.

Geheimhouding:
Niet van toepassing.

stec
groep

Concept ruimtelijke uitwerking Regionaal Programma Werklocaties regio Arnhem Nijmegen

Stec Groep aan provincie Gelderland
Jasper Beekmans, Hub Ploem, Lukas Meuleman
21 januari 2019

stec
groep

Inhoud ruimtelijke uitwerking

- Uitgangspunten en definities p. 3
- Bedrijventerreinen: lokale terreinen p. 7
- Bedrijventerreinen: regionale terreinen p. 45
- Kantoren p. 62
- Perifere Detailhandelsvestigingen (PDV) p. 68

Uitgangspunten en definities

Uitgangspunten

- Peildatum status kavels 31 december 2018
- Alleen terreinen met uitgeefbare hectares zijn opgenomen in deze ruimtelijke uitwerking.
- De basis voor het kaartmateriaal in deze ruimtelijke uitwerking zijn de kaarten uit het Integraal Bedrijventerreinen Informatie Systeem (IBIS). IBIS is te raadplegen via bedrijventerreinen.gelderland.nl.
- 'Uitgifte sinds 2016' is de actuele stand van zaken met betrekking tot uitgiftes op bedrijventerreinen, op basis van provinciale IBIS website (zie link hiervoor). Het gaat dus om de periode tussen 1-1-2016 en 31 december 2018.
- Om evenwicht te bereiken in vraag en aanbod heeft de regio in het RPW afgesproken om op een aantal plekken de voorraad uitgeefbaar bedrijventerrein en onbenutte plancapaciteit voor kantoren en perifere detailhandelsvestigingen (hierna: PDV) terug te brengen. Op een aantal locaties worden daarvoor kavels voorzienbaar gemaakt. De afspraken zoals gemaakt in het RPW gelden in principe als uitgangspunt.
- Monitoring van uitgifte maakt onderdeel uit van de afspraken in het RPW. De uitkomsten van de monitor zullen periodiek worden verwerkt in deze ruimtelijke uitwerking. De uitkomsten kunnen ertoe leiden dat minder voorzienbaarheid hoeft worden gecreëerd, maar kunnen niet leiden tot meer voorzienbaarheid.
- Op enkele kaarten zijn kavels genummerd omwille van een duidelijke tekstuele toelichting.
- In de legenda (opgenomen bij elk kaartbeeld in dit document) wordt onderscheid gemaakt tussen vier typen voorzienbaarheid:
    - Voorzienbaarheid bedrijventerrein: algemene bestemming bedrijventerrein komt te vervallen per 1-1-2021.
    - Voorzienbaarheid kantoren: onbenutte plancapaciteit voor het realiseren van kantoren komt te vervallen per 1-1-2021.
    - Voorzienbaarheid logistiek: algemene bedrijfsbestemming wordt aangepast naar een specifieke bestemming voor XXL logistiek per 1-1-2021.
    - Voorzienbaarheid PDV: onbenutte plancapaciteit voor het realiseren van perifere detailhandelsvestigingen (PDV) komt te vervallen per 1-1-2021.

Definities (1/2)

In deze ruimtelijke uitwerking wordt voor de definitie van enkele sleutelbegrippen aangesloten bij de definities volgens IBIS:

Uitgifte (bron: IBIS):
"De oppervlakte van de werklocaties (in netto ha) die uitgegeven is aan de (toekomstige) gebruikers van het terrein. De werklocatie wordt als uitgegeven beschouwd als een koopovereenkomst / erfpachtovereenkomst bij de notaris is gepasseerd".

Toelichting (Bron: provinciale instructies IBIS Gelderland)
Er is sprake van uitgifte als grond die onbebouwd wordt verkocht aan een bedrijf dat zich daar wil vestigen (met een gebouw of grond in gebruik als opslagterrein o.i.d.). Wanneer grond aan een ontwikkelaar wordt verkocht die het onbebouwd wil doorverkopen aan bedrijven, dan is het nog geen uitgifte (het aanbod wijzigt dan van gemeente naar particulier).

Kavels op bedrijventerreinen kunnen worden aangeboden door gemeente en particulieren. In beide gevallen gaat het om uitgeefbare kavels.

Uitgeefbaar gemeente (bron: IBIS):
"Aanbod van gronden (in netto ha) in handen van gemeente, gemeentelijk grondbedrijf, gemeentelijk havenbedrijf of havenschap die nog niet verkocht of in erfpacht uitgeven zijn aan een gebruiker."

Uitgeefbaar particulier (bron: IBIS):
"Aanbod van gronden (in netto ha) in handen van ontwikkelingsmaatschappijen, projectontwikkelaars, of andere particuliere eigenaren die nog niet verkocht zijn aan een gebruiker."

stec
groep

Definities (2/2)

Onbenutte plancapaciteit
Voor PDV en kantoren wordt op enkele locaties de onbenutte plancapaciteit voor PDV en kantoren geschrapt. Onder onbenutte plancapaciteit verstaan we de maximale planologische mogelijkheden voor het realiseren van PDV/kantoren, dus inclusief eventuele wijzigings- en afwijkingsbevoegdheden. Dit sluit aan bij het streven naar het aanbrengen van balans in vraag en aanbod en nieuwe uitgiftes op geschikte locaties: belangrijke doelstellingen van het RPW.

Op enkele bedrijventerreinen in de regio ligt een zogenaamde dubbelbestemming: het bestemmingsplan staat (onder andere) bedrijvigheid én een andere functie (PDV of zelfstandige kantoren) toe. Een groot deel van deze bedrijventerreinen is ook daadwerkelijk in gebruik als bedrijventerrein, maar vestiging van PDV of zelfstandige kantoren is hier gezien de dubbelbestemming mogelijk. Om het overaanbod terug te dringen wordt op de locaties die in het RPW op 'rood' zijn gezet voor de bestemming PDV of kantoren voorzienbaarheid gecreëerd (zoals in het RPW afgesproken). Voor kavels waar al PDV of kantoren gevestigd zijn, verandert dit niets aan het huidige gebruik.

XXL logistiek
Op bedrijventerrein 7Poort (Zevenaar) wordt een deel van de kavels met een (algemene) bestemming bedrijventerrein voorzienbaar gemaakt, specifiek voor die bestemming. Volgens afspraken uit het RPW (versie 12 oktober 2017) kan 20 hectare op 7Poort de status 'groen' krijgen mits bedoeld voor logistieke bedrijvigheid. Deze kavels worden dus specifiek bestemd voor logistieke bedrijvigheid met een minimale kavelomvang van (circa) 4 hectare (zogenaamde XXL logistiek).

Bedrijventerreinen: lokale terreinen

Voorzienbaarheid bedrijventerreinen

Totaaloverzicht: opgave lokaal

Gemeente	A: Omvang lokaal aanbod (p99 RPW)	B: Te honoreren lokaal (p99 RPW)	Opgave lokaal volgens RPW 2016 (p99 RPW)	C: Omvang uitgeefbaar lokaal aanbod (IBIS provincie: peildatum 31 december 2018)	C-B= Resterende opgave voorzienbaar (0 als C-B negatief is)	Voorzienbaar op basis van ruimtelijke uitwerking
Druten	6,8	1,9	4,9	1,73 Westerhout 0,16 Klepperheide 0,43 Westerhout Zuid 1,14 (In totaal is op Westerhout Zuid 5,31 hectare uitgeefbaar. Circa 4,2 hectare hiervan wordt conform afspraak met de provincie buiten het RPW gelaten. Resteert een aanbod van 5,31-4,17=1,14 hectare op Westerhout Zuid)	0	0
Duiven	9,5	4	5,5	6,73 Nieuweling 3,69 Graafstaete 3,04	2,73	2,73
Heumen	4,3	1,3	2,9	2,86 Werklandschap Overasselt 2,86	1,56	1,56
Lingewaard	10,5	3,8	6,7	3,95 Houtakker 2 3,95	0,15	0,15
Montferland	7,6	3,7	3,9	4,91 EBT1 1,81 t Goor 0,46 Matjeskolk uitbreiding 2,64	1,21	1,21
Overbetuwe	11,6	5,2	6,4	7,11 Merm 2,66 Luxan-terrein 2,55 Spoorallee 1,90	1,90	1,90
Rheden	9	4,1	4,8	6,89 Dieren-Oost 2,76 Kanaal II uitbreiding 4,13	2,79	2,79
Westervoort	4	0,8	3,2	3,96 Het Ambacht 3,96	3,16	3,16
Zevenaar*	6,9	5	1,9	2,91 Koppeling 2,38 Hengelder 0,53	0	0
Totaal	70,2	29,8	40,2		13,50	13,50

*te honoreren voorraad lokaal: 4,1 hectare Zevenaar en 0,9 hectare voormalige gemeente Rijnwaarden.

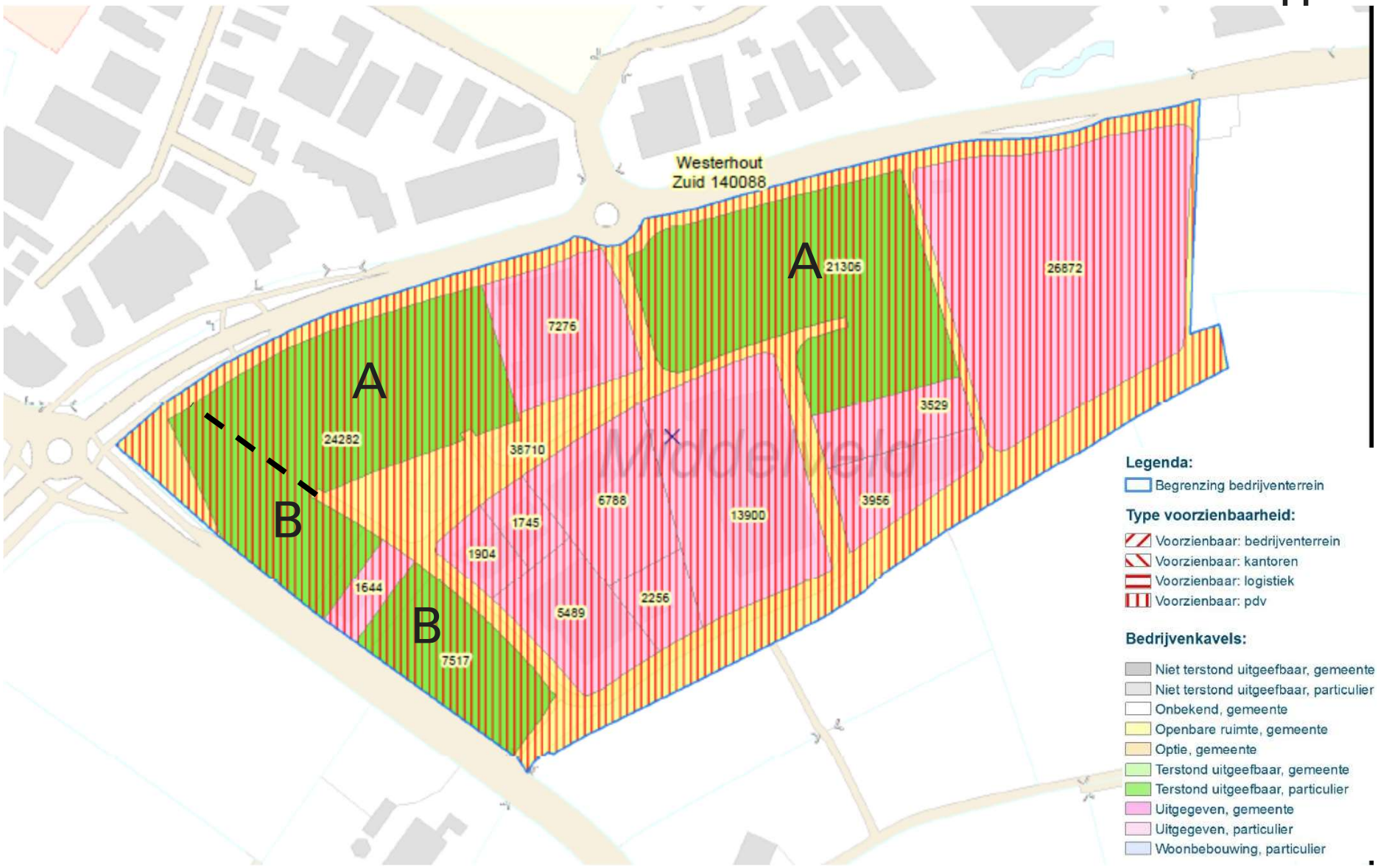
Druten – Klepperheide

Druten – Klepperheide

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Het aanbod is kleiner dan de voorraad die Druten mag aanhouden. Er worden daarom geen bedrijfskavels voorzienbaar gemaakt in Druten, enkel de PDV-bestemming op de laatste uitgeefbare kavel wordt voorzienbaar gemaakt.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Niet van toepassing.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Ontsluiting van de kavel is aan een zijde lastig vanwege een trafo en het busstation.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De kavel heeft als een geheel een weinig courante vorm. Bouwhoogte en maximale milieucategorie zijn passend voor lokaal terrein. De kavel is zichtbaar vanaf de van Heemstraweg. Ligging en ontsluiting via de andere zijde is slecht door het busstation en de trafo voor de kavel.
Voorstel/conclusie		De bestemming bedrijventerrein blijft behouden op de enige nog uitgeefbare kavel. De PDV bestemming wordt wel voorzienbaar gemaakt, zie ook hoofdstuk PDV.

Druten – Westerhout Zuid

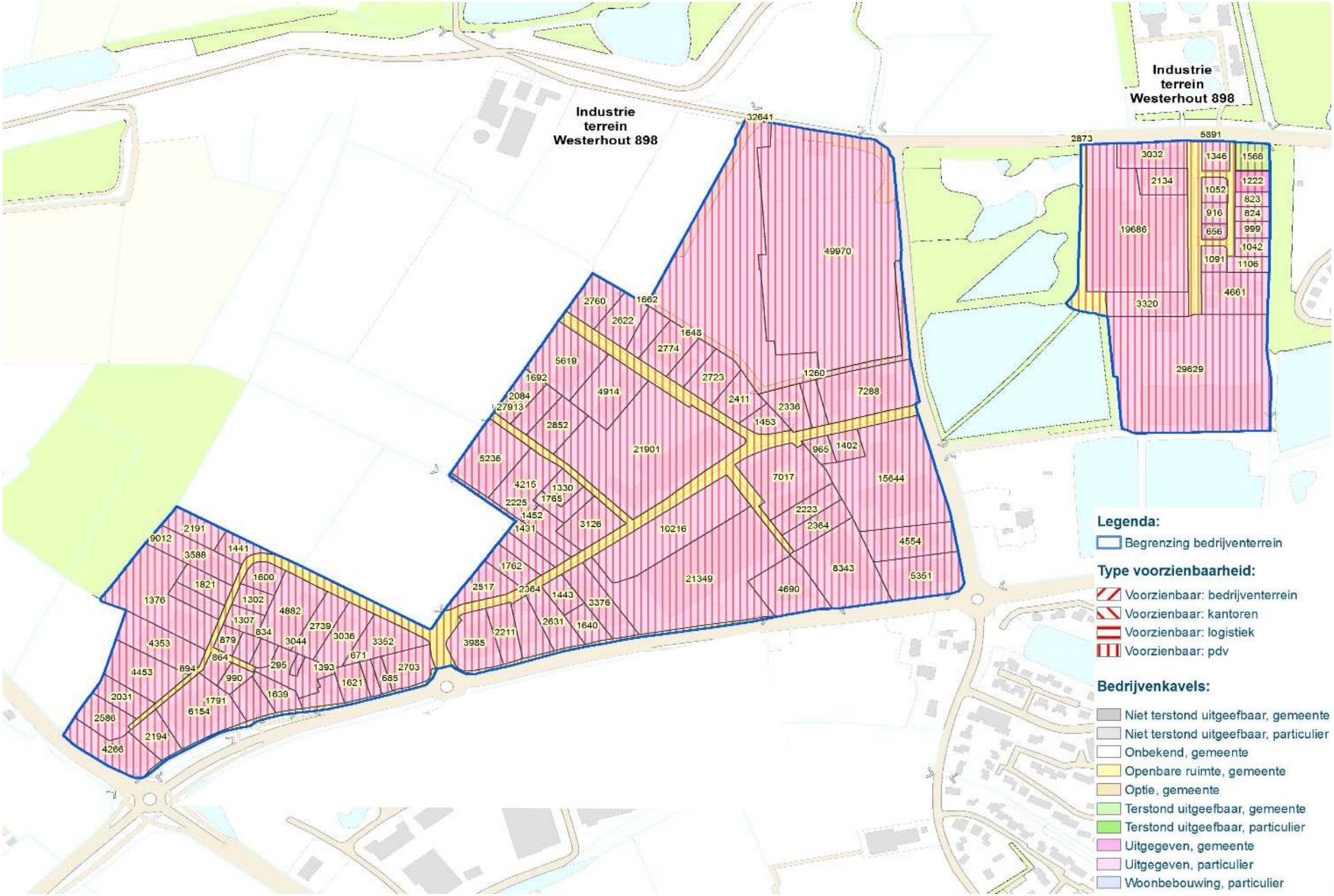

Kavels in de A-zone, blijven volgens afspraak buiten het RPW. In IBIS worden de A en B zones niet onderscheiden, dus verbeelding is indicatief. De omvang van de B-zone bedraagt 1,49 hectare

Druten – Westerhout Zuid

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Druten heeft geen opgave. Conform de afspraak die is gemaakt blijft zone A buiten de opgave. Druten mag in totaal nog 1,9 hectare voorraad aanhouden. B-zone bedraagt 1,49 hectare. Omdat het aanbod lager is dan de voorraad die Druten mag houden hoeven geen kavels voorzienbaar te worden gemaakt.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Op Westerhout-Zuid is sinds 2016 0,35 hectare uitgegeven.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De B-zone is een zichtlocatie. Vorm van kavels, bouwhoogte (12 meter) en milieucategorie (tot en met 3.1) maken de kavels courant en geschikt voor de beoogde doelgroep.
Voorstel/conclusie		De bestemming bedrijventerrein blijft behouden op de enige nog uitgeefbare kavel. De PDV bestemming wordt wel voorzienbaar gemaakt, zie ook hoofdstuk PDV.

Druten – Westerhout

Druten - Westerhout

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Druten heeft geen opgave.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Op Westerhout is sinds 2016 0,59 hectare uitgegeven.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Qua vorm en omvang van kavels geschikt voor lokale bedrijven. Op deze locatie zijn bedrijven tot en met milieucategorie 5.1 toegestaan.
Voorstel/conclusie		De bestemming bedrijventerrein blijft behouden op de enige nog uitgeefbare kavel. De PDV bestemming wordt wel voorzienbaar gemaakt, zie ook hoofdstuk PDV.

stec groep

Duiven – De Nieuweling

stec groep

Duiven - de Nieuweling

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Duiven heeft een opgave van 3,45 hectare. Deze wordt voorzien op de Nieuweling omdat het andere lokale terrein (Graafstaete) beter aansluit bij marktvraag/behoefte.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 0,52 hectare. Een deel van het terrein (kavel 1) is bestemd als woonwerkkavels, maar op de enige uitgegeven kavel staat een regulier bedrijfspand.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, deels. Voor kavel 2 zou met een groenbestemming een overgangsgebied kunnen vormen tussen de woonwijk en het terrein. Ook kavel 3 kan deels voor ruimtelijke afronding zorgen.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Aan de Spoorallee is een seksinrichting gevestigd. Ook loopt er een hoogspanningsleiding over het zuidoostelijk deel van het terrein.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Bouwhoogte (7-10m) en maximale milieucategorie (3.1) maken het terrein geschikt voor lokale bedrijvigheid. Uitstraling/beeldkwaliteit is hoog. Ontsluiting van het terrein is matig. Terrein ligt relatief ver van de snelweg. Ligging direct aan woonwijk. Kavel 3 is incourant qua vorm en het minst goed ontsloten aan doodlopende weg.
Voorstel/conclusie		Kavels 2 en 3 voorzienbaarheid maken (in totaal circa 3,25 hectare). De opgave die resteert invullen op kavel 1 (in totaal 1.994 m^2 voorzienbaar maken). Ruimtelijk is het het meest logisch om dit in het midden van kavel 1 te doen, zodat nog uitgeefbare kavels aansluiten bij al bestaande bedrijven en eventuele uitbreiding voor deze bedrijven in de toekomst nog mogelijk blijft.

Duiven – Graafstaete

Legenda:

Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

Voorzienbaar: bedrijventerrein
Voorzienbaar: kantoren
Voorzienbaar: logistiek
Voorzienbaar: pdv

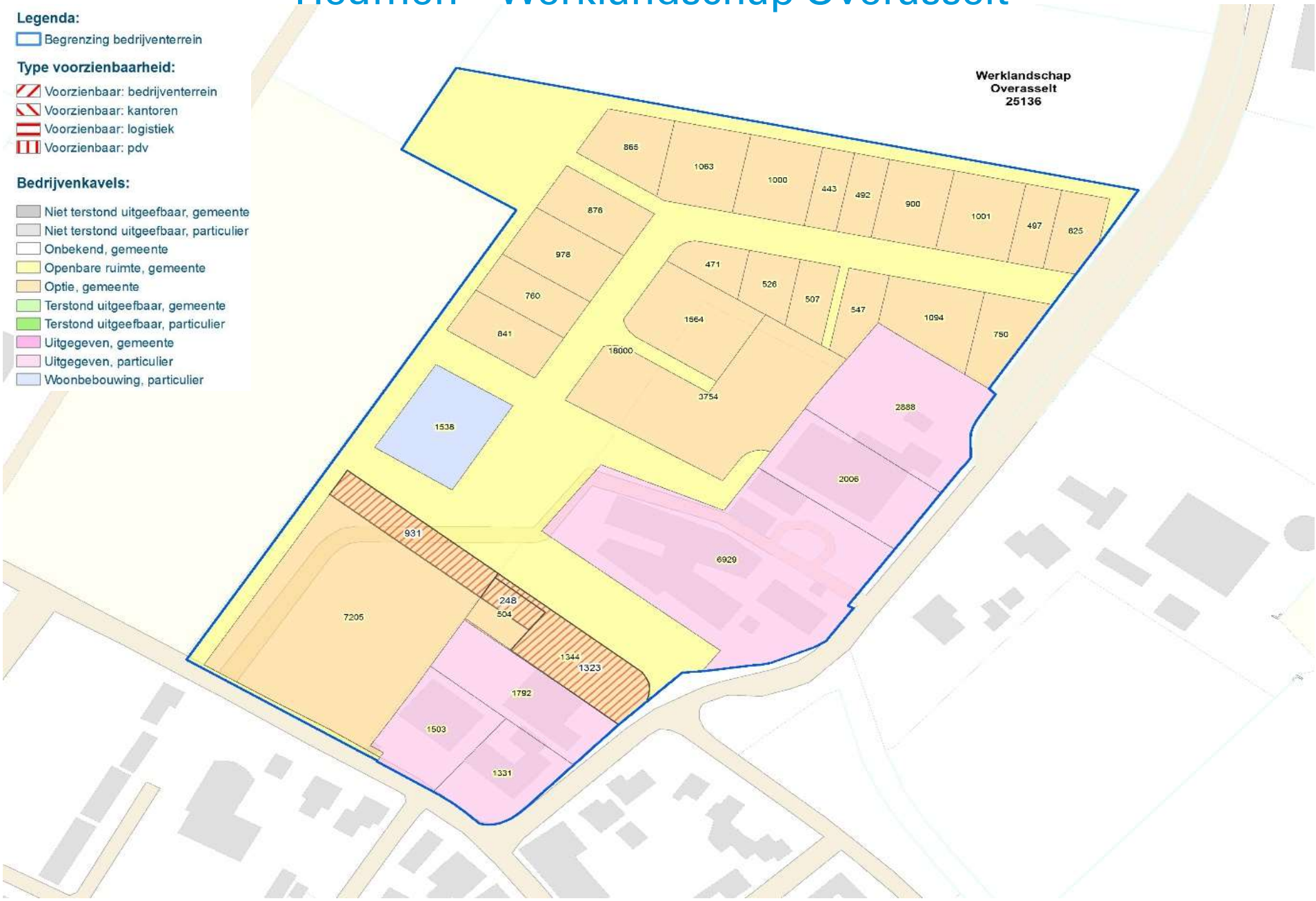
Bedrijvenkavels:

Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
Niet terstond uitgeefbaar, particulier
Onbekend, gemeente
Openbare ruimte, gemeente
Optie, gemeente
Terstond uitgeefbaar, gemeente
Terstond uitgeefbaar, particulier
Uitgegeven, gemeente
Uitgegeven, particulier
Woonbebouwing, particulier

Duiven - Graafstaete

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De kavels op Graafstaete zijn courant waardoor voorzienbaarheid creëren op deze locatie niet wenselijk/logisch is. Ruimtelijke afronding is hier niet mogelijk.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 1,49 hectare.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, alleen verspreid liggende kavels.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Nee
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ligging en ontsluiting van terrein zijn prima. Kavels zijn grotendeels courant van vorm, maximale milieucategorie (t/m 3.2) en een maximale bouwhoogte van 8 tot 12 m, passend bij lokale tot bovenlokale bedrijven. Geen zichtlocaties, maar vanwege andere trekkers (o.a. Intratuin) wel een deelgebied met veel passanten. Beeldkwaliteit van het terrein is daardoor ook goed.
Voorstel/conclusie		Geen kavels voorzienbaar maken.

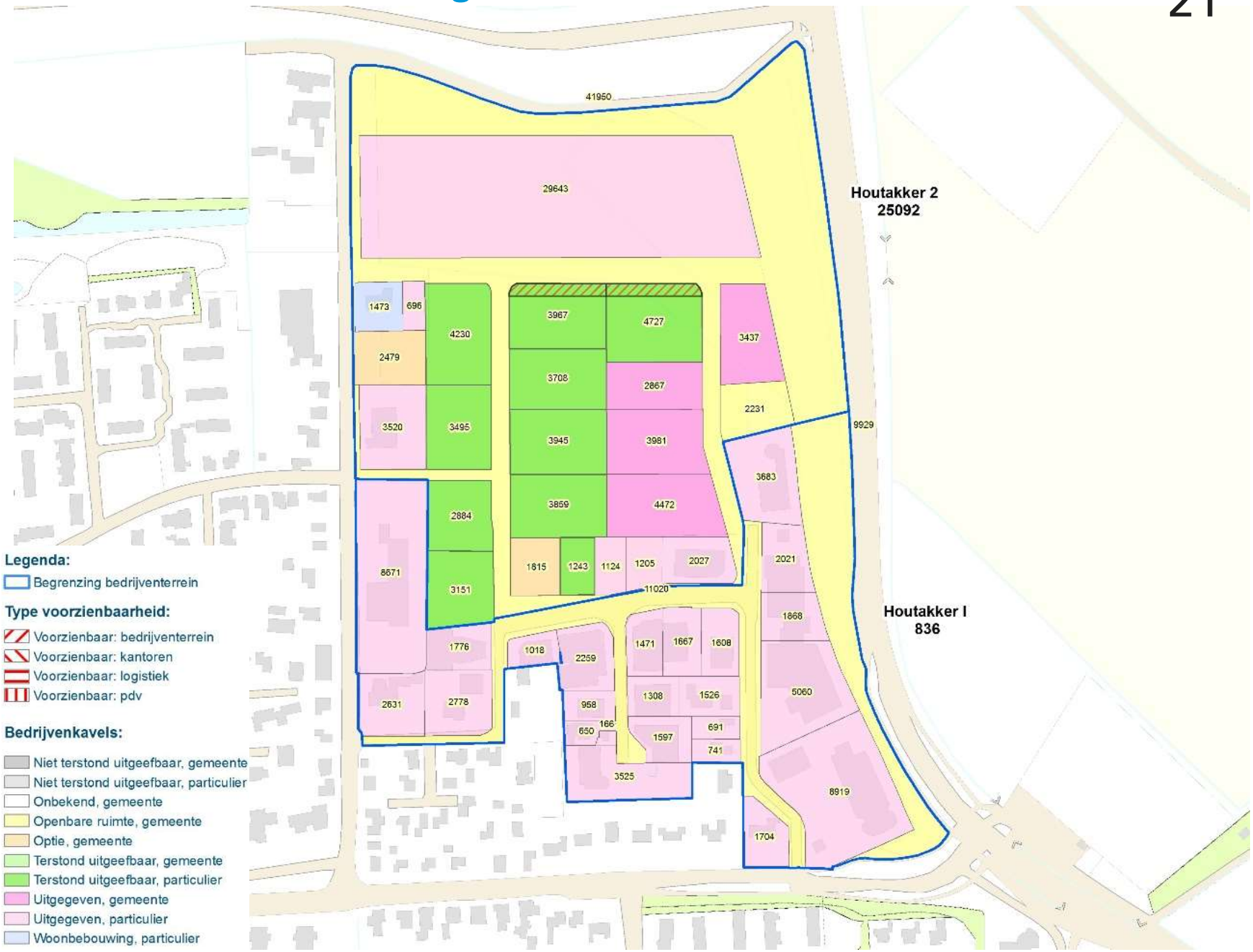
Heumen – Werklandschap Overasselt

Heumen – Werklandschap Overasselt

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Ja, er is in totaal 0,25 hectare voorzienbaarheid ingetekend.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Er is tussen 1-1-2016 en augustus 2018 1,10 hectare uitgegeven. Alle kavels op het terrein waren in augustus 2018 onder optie. In oktober 2018 is een deel van de opties omgezet in feitelijke uitgifte.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ja, kavels, bouwhoogtes en milieucategorie zijn passend voor lokaal terrein. De meeste kavels zijn courant qua vorm.
Voorstel/conclusie		Resterende opgave van 0,25 hectare voorzienbaarheid wordt aangeduid in zuidelijk deel van het terrein. Deze kavels zijn minst courant qua vorm en ligging.

Lingewaard Houtakker 2

Legenda:

- Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

- Voorzienbaar: bedrijventerrein
- Voorzienbaar: kantoren
- Voorzienbaar: logistiek
- Voorzienbaar: pdv

Bedrijvenkavels:

- Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
- Niet terstond uitgeefbaar, particulier
- Onbekend, gemeente
- Openbare ruimte, gemeente
- Optie, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, particulier
- Uitgegeven, gemeente
- Uitgegeven, particulier
- Woonbebouwing, particulier

Lingewaard – Houtakker 2

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De totale opgave voor lokale terreinen voor de gemeente bedraagt 0,15 hectare. Deze opgave wordt op Houtakker 2 ingevuld.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte tussen 1-1-2016 en augustus 2018 bedroeg 4,88 hectare. Tussen augustus en december 2018 is nog 1,47 hectare uitgegeven. De uitgifte en enkele opties duiden op behoefte.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Vanwege de kleine opgave (0,15 hectare) is ruimtelijke afronding alleen mogelijk door een klein deel van kavels te schrappen.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Het terrein is qua kavelomvang, bouwhoogte (maximaal 7-10 meter) en toegestane milieucategorie (een enkele kavel maximaal milieucategorie 2, de rest van het terrein maximaal milieucategorie 3.1) passend voor een lokaal terrein. De noordelijke (reeds uitgegeven) kavel is zichtbaar vanaf de verbindingsweg van en naar de A15. De vorm van kavels is zeer courant en flexibel indeelbaar.
Voorstel/conclusie		De totale resterende opgave waaraan volgens het RPW moet worden voldaan is 0,15 hectare. Deze wordt voorzien in noordelijke deel van het 'middengebied'. Hier kan bijvoorbeeld een wat groter openbaar gebied worden gecreëerd zonder dat er gaten vallen tussen al uitgegeven kavels. Gemeente geeft aan dat een van de kavels onder optie is (circa 2.300 m^2) naar verwachting in oktober zal worden verkocht. Als dit gebeurt, wordt de opgave gereduceerd tot 0. De regionale monitoringsafspraken gaan er vanuit dat uitgifte tot minder voorzienbaarheid kan leiden (en nooit tot meer voorzienbaarheid). Op peildatum 31-12-2018 zijn nog geen nieuwe uitgiftes in IBIS geregistreerd.

Montferland -- ‘t Goor

Legenda:

Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

Voorzienbaar: bedrijventerrein
Voorzienbaar: kantoren
Voorzienbaar: logistiek
Voorzienbaar: pdv

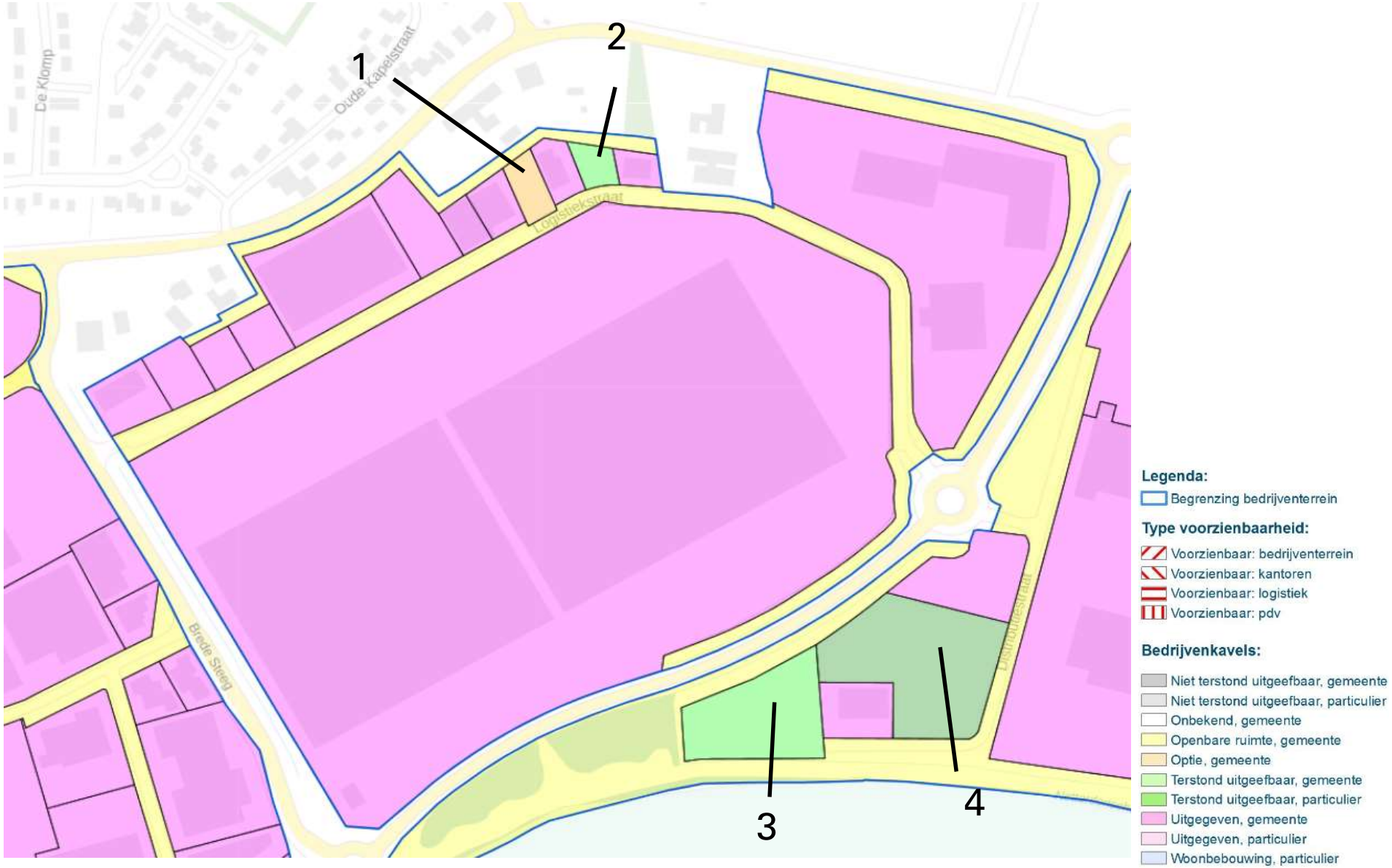
Bedrijvenkavels:

Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
Niet terstond uitgeefbaar, particulier
Onbekend, gemeente
Openbare ruimte, gemeente
Optie, gemeente
Terstond uitgeefbaar, gemeente
Terstond uitgeefbaar, particulier
Uitgegeven, gemeente
Uitgegeven, particulier
Woonbebouwing, particulier

Montferland - ‘t Goor

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De totale lokale opgave voor de gemeente bedraagt 1,85 hectare. In deze opgave wordt voorzien op een ander terrein in deze gemeente (zie verder).
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Op ‘t Goor heeft geen uitgifte plaatsgevonden sinds 2016. Er heeft een correctie plaatsgevonden op het aanbod, het aanbod was 0 hectare en bedraagt volgens de laatste versie van de monitor 0,46 hectare
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, de enige kavel die nog uitgeefbaar is ligt aan de rand van het terrein.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ja, milieucategorie (3.2), vorm van kavel en bouwhoogte zijn marktconform en maken de kavel courant. Kavel ligt ook op een zichtlocatie aan de entree van het terrein en de ontsluiting naar de snelweg
Voorstel/conclusie		Niet voorzienbaar maken. Hoewel er recent geen uitgifte heeft plaatsgevonden op dit terrein ligt de kavel op een zichtlocatie en ook de overige markttechnische kenmerken maken de kavel courant.

Montferland – EBT1

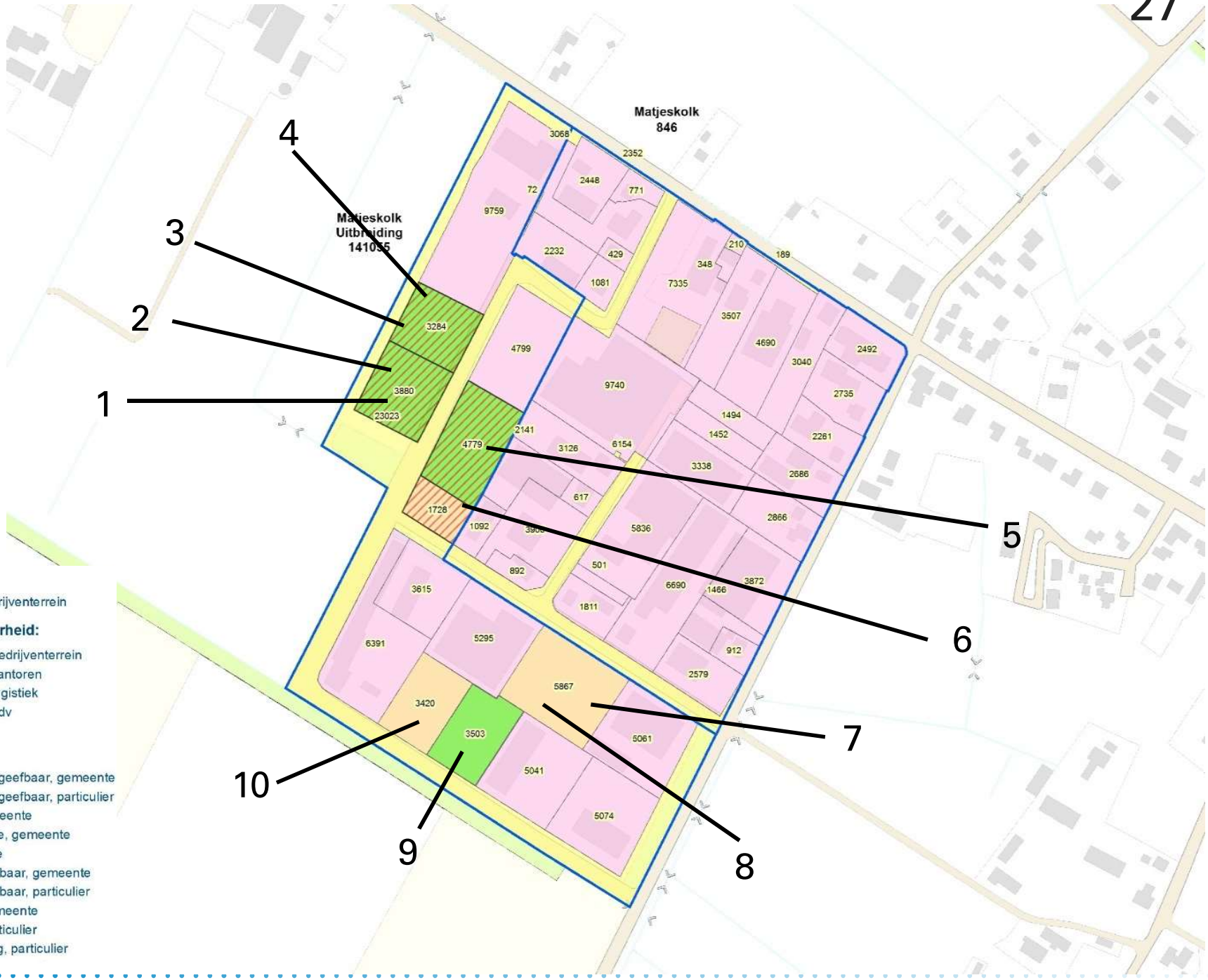

Montferland – EBT1

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De lokale opgave voor deze gemeente is 1,85 hectare. Voorstel is om daarin te voldoen op een ander terrein in de gemeente (zie verder).
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 2,59 hectare.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, vooral verspreid liggende kavels
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ligging en ontsluiting van terrein zijn prima. Deels zichtlocaties. Courante kavels qua vorm. Kavels 1 en 2 maximaal milieucategorie 2 en bouwhoogte 10 meter. Kavels 3 en 4 hebben maximale milieucategorie 5.1 en bouwhoogte 18 meter. Kavels 3 en 4 zijn erg ruim bestemd voor een lokaal bedrijventerrein, maar te klein voor bovenregionale (logistieke) bedrijvigheid.
Voorstel/conclusie		Niet voorzienbaar maken. Terrein heeft marktpotentie en er lijkt ook behoefte gezien recente uitgifte. Advies is wel om mogelijkheden op kavels 3 en 4 in overeenstemming te brengen met doelgroep lokale bedrijvigheid: verlagen maximale bouwhoogte (tot 14 meter) en milieucategorie (tot 4.1).

stec groep

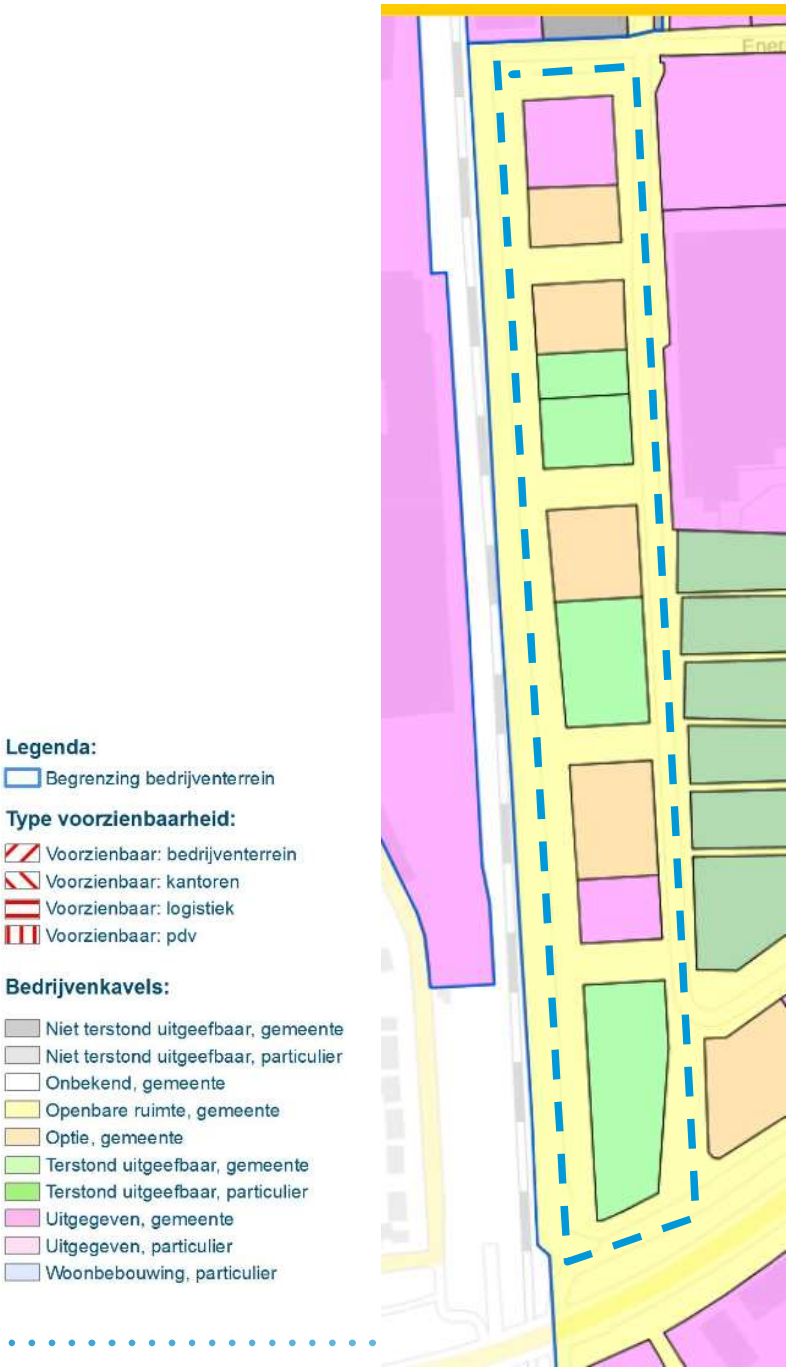
Montferland – Matjeskolk uitbreiding

Montferland – Matjeskolk uitbreiding

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Lokale opgave is 1,85 hectare. In deze ruimtelijke verbeelding wordt dit als voorzienbaar te maken aangewezen op dit terrein.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 0,69 hectare
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, deels (kavels 1 t/m 4)
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Lokaal terrein gelegen in buitengebied bij kern Loerbeek. Ontsluiting en bereikbaarheid is matig, terrein ligt niet aan N-weg. Kavels hebben courante vorm. Bestemmingsplanmatig goed passend bij lokale bedrijvigheid (bouwhoogte 10 meter en milieucategorie 3.2).
Voorstel/conclusie		Kavels 1 t/m 6 voorzienbaar maken. Dit is in totaal 1,85 hectare. Dit maakt gedeeltelijke ruimtelijke afronding van het terrein mogelijk. Kavels 7-10 blijven uitgeefbaar voor ruimtevragers tot circa 3.000 m^2

Overbetuwe – De Aam – Spoorallee

Overbetuwe – De Aam Spoorallee

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Overbetuwe heeft op basis van de meest actuele stand van zaken in IBIS een resterende opgave van 1,90 hectare. De opgave wordt op andere terreinen voorzien.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, zie verder bij de terreinen waar voorzienbaarheid wordt gecreëerd. Op Spoorallee is sinds 2016 0,3 hectare uitgegeven.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Niet van toepassing.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Nee
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De kavels op Spoorallee zijn courant qua vorm. Ligging en ontsluiting en gebruiksmogelijkheden (bouwhoogte 8 meter en milieucategorie 3.1) zijn passend voor lokale bedrijvigheid. Uitstraling/beeldkwaliteit van dit deelgebied is goed. Verschillende kavels onder optie.
Voorstel/conclusie		Geen kavels aanwijzen om voorzienbaar te maken.

Overbetuwe – De Aam - Luxanterrein

Legenda:

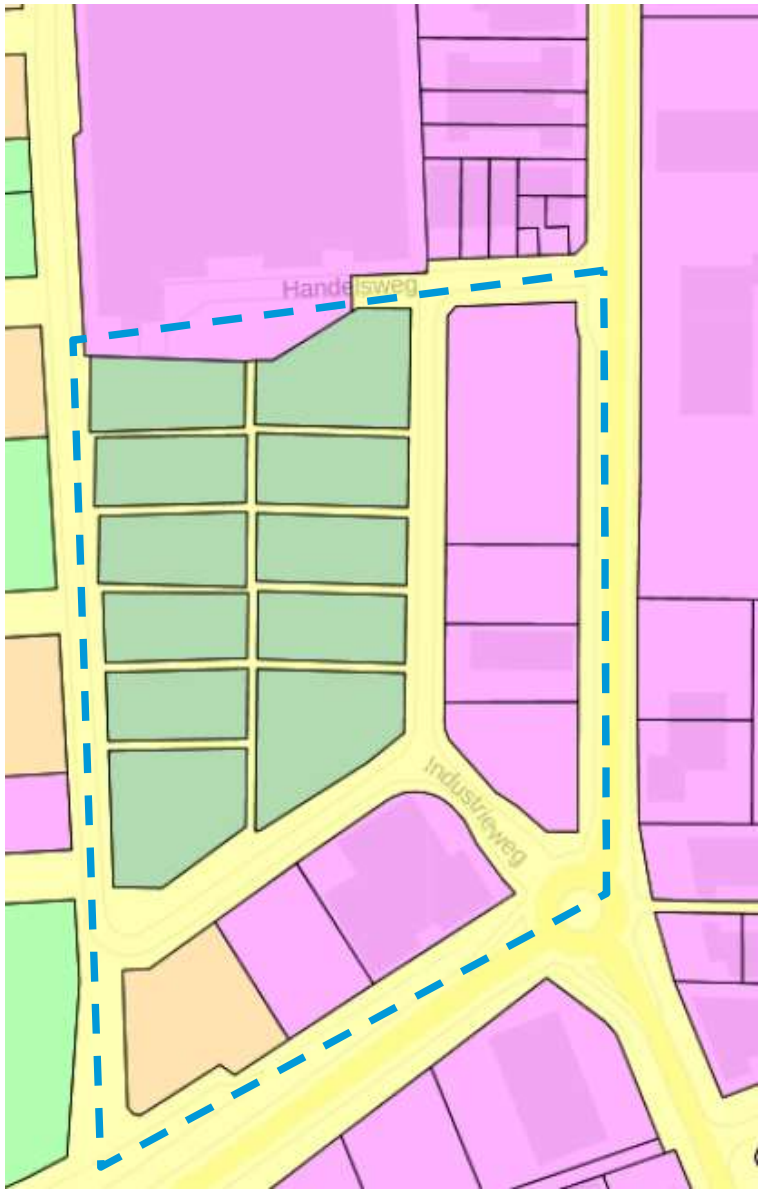
Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

Voorzienbaar: bedrijventerrein
Voorzienbaar: kantoren
Voorzienbaar: logistiek
Voorzienbaar: pdv

Bedrijvenkavels:

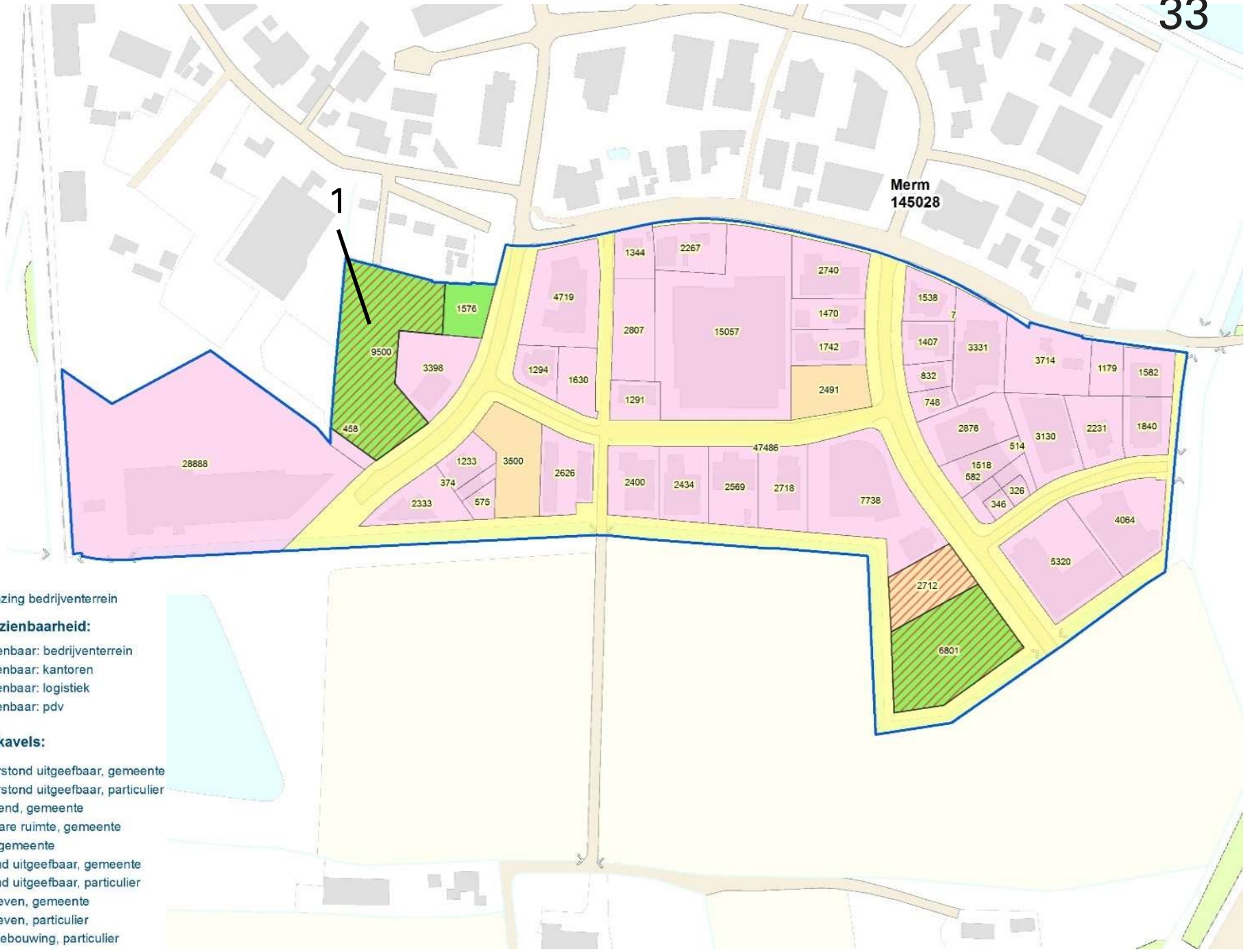
Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
Niet terstond uitgeefbaar, particulier
Onbekend, gemeente
Openbare ruimte, gemeente
Optie, gemeente
Terstond uitgeefbaar, gemeente
Terstond uitgeefbaar, particulier
Uitgegeven, gemeente
Uitgegeven, particulier
Woonbebouwing, particulier

Overbetuwe – De Aam Luxanterrein

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Overbetuwe heeft op basis van de meest actuele stand van zaken in IBIS een resterende opgave van 1,90 hectare. De opgave wordt op andere terreinen voorzien.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, zie verder bij de terreinen waar voorzienbaarheid wordt gecreëerd. Het Luxan terrein is volledig uitgegeven aan een ontwikkelaar. Een deel van de kavels, in de buitenrand van het terrein, is al verkocht en in gebruik bij eindgebruikers.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Niet van toepassing.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Nee
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De kavels op Luxanterrein zijn courant qua vorm. Ligging en ontsluiting en gebruiksmogelijkheden (bouwhoogte 12 meter en milieucategorie 4.1) zijn ruim voor lokale bedrijvigheid. Uitstraling/beeldkwaliteit van het terrein is goed.
Voorstel/conclusie		Geen kavels voorzienbaar maken.

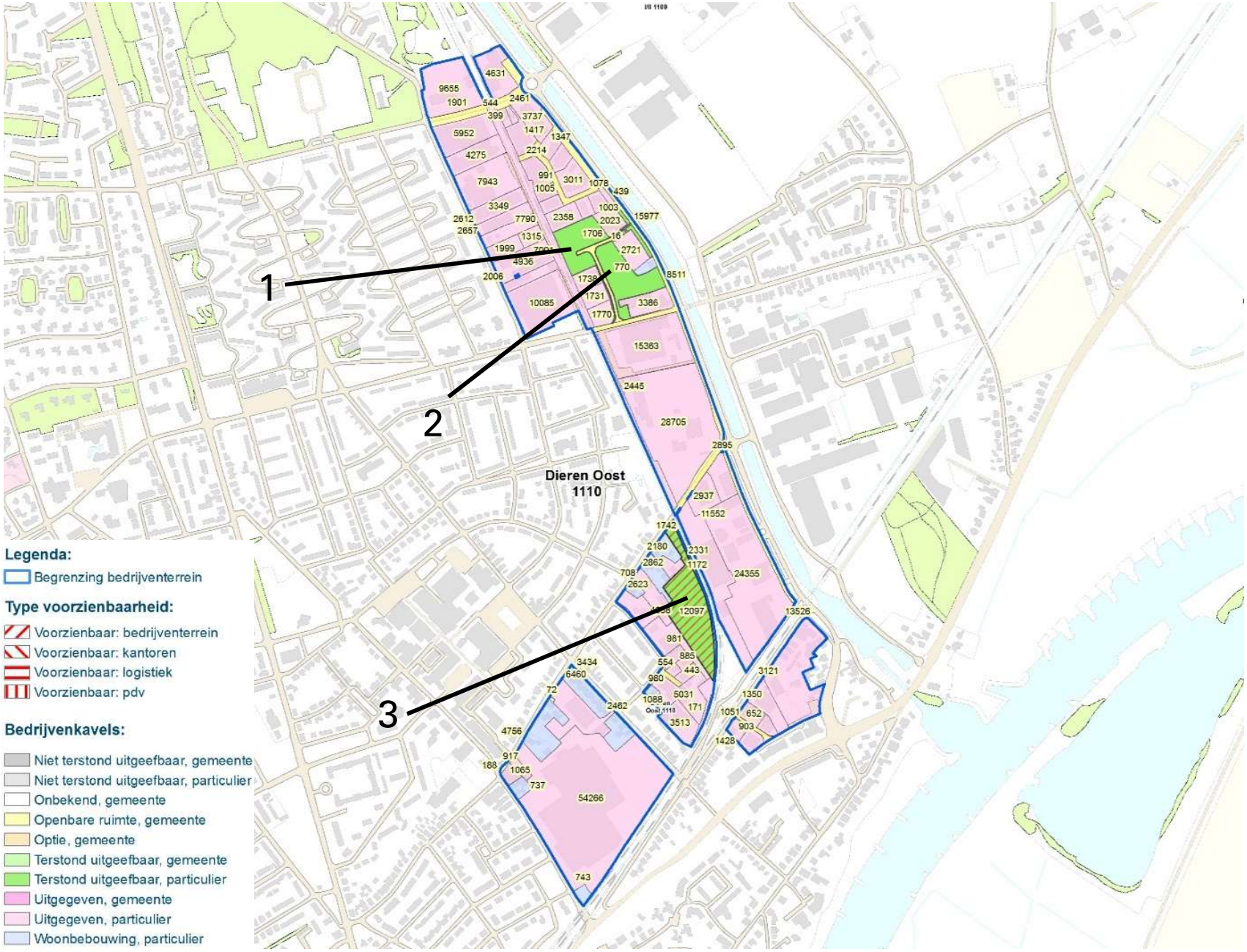
Overbetuwe - Merm

Overbetuwe - Merm

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Overbetuwe heeft op basis van de meest actuele stand van zaken in IBIS een resterende opgave van 1,90 hectare. De opgave wordt op Merm ingevuld.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, uitgifte op Merm sinds 2016 is 0,90 hectare.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja deels, door twee kavels voorzienbaar te maken. Verder verspreid liggende kavels.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Nee niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Niet alle kavels op Merm zijn courant qua vorm. Zie bijvoorbeeld kavel 1, hoewel die in twee deelkavels iets couranter kan worden. De gebruiksmogelijkheden op het terrein zijn prima passend voor lokale bedrijvigheid (bouwhoogte 12 meter en milieucategorie 3.2). Er zijn geen zichtlocaties.
Voorstel/conclusie		Twee kavels worden geheel voorzienbaar gemaakt (in totaal 0,95 hectare). De kavel genummerd als '1' wordt gedeeltelijk voorzienbaar gemaakt. Deze kavel is totaal 11.076 m2 groot. Daarvan wordt 9.500 m^2 voorzienbaar. 1.576 m2 uitgeefbare kavel resteert, zoals verbeeld.

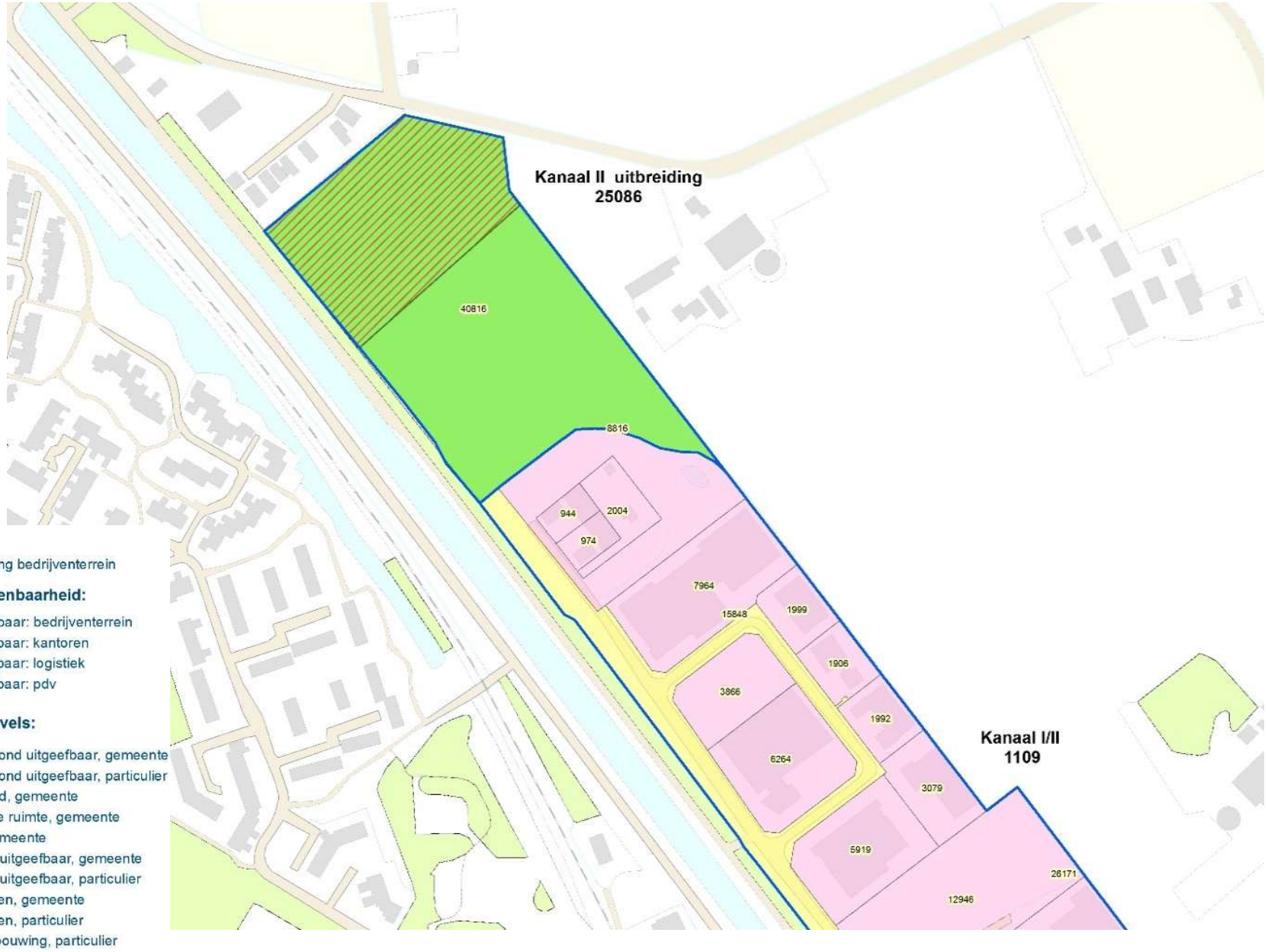
Rheden – Dieren oost

Rheden – Dieren oost

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Op dit terrein wil de gemeente kavel 3 (circa 1,21 hectare) voorzienbaar maken. Samen met het voorstel de overige hectares van de opgave voorzienbaar te maken op Kanaal II uitbreiding voldoet de opgave (zie verder).
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, 0,99 hectare sinds 2016. Ook na het creëren van voorzienbaarheid blijft nog aanbod over.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, het gaat om verspreide kavels.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Ja, kavel 3 is vermoedelijk vervuild.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De vermoedelijke vervuiling en de vorm waardoor de kavel lastig is te ontsluiten maken kavel 3 erg incourant.
Voorstel/conclusie		Kavel 3 voorzienbaar maken.

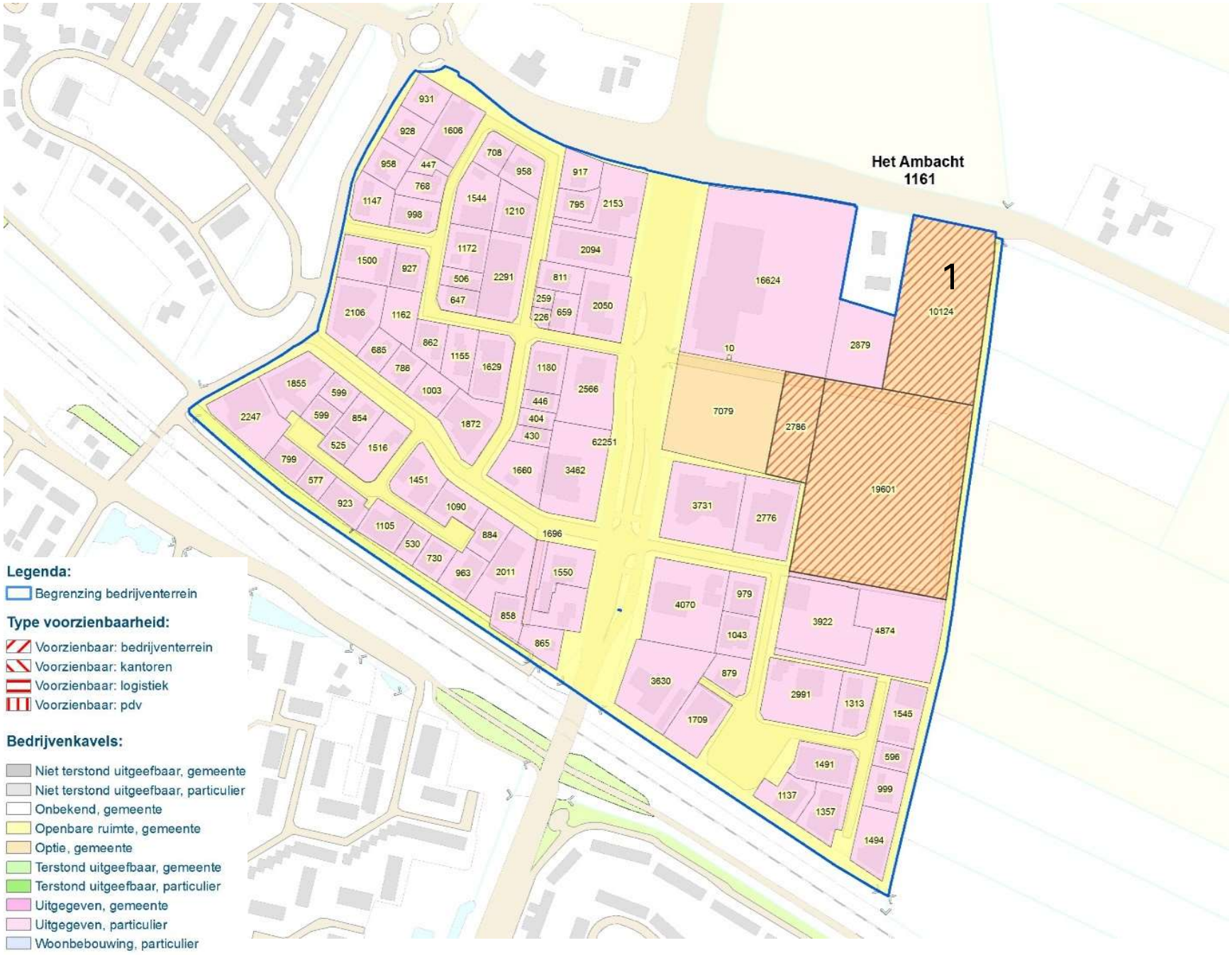
Rheden – Kanaal II uitbreiding

Rheden – Kanaal II uitbreiding

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Een deel van de totale opgave voor de gemeente (2,84 hectare) wordt hier ingevuld. De gemeente gaat voor ruimtelijke afronding. Op bedrijventerrein Dieren Oost wordt een gecombineerde kavel van circa 1,21 hectare voorzienbaar gemaakt. De resterende 1,63 hectare wordt voorzienbaar gemaakt op het meest noord-westelijke deel van Kanaal II uitbreiding, zodat ruimtelijke afronding mogelijk wordt gemaakt.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, 1,06 hectare sinds 2016. Na het creëren van voorzienbaarheid resteert nog ruim 2,5 hectare, daarmee kan nog in een groot deel van eventuele behoefte worden voorzien.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja zeer goed mogelijk.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Bouwhoogte 8 meter en maximale milieucategorie 3.2. Passend voor lokale bedrijvigheid. Er zijn ook courante kavels qua vorm te realiseren.
Voorstel/conclusie		Gedeelte van uitgeefbare kavel wordt voorzienbaar gemaakt. In totaal gaat het om 16.300 m^2 zoals op de verbeelding is ingetekend.

Westervoort – Het Ambacht

Westervoort – Het Ambacht

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Lokale opgave is 3,16 hectare. Daarin kan worden voorzien op dit terrein.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 0,37 hectare
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, deels (kavel 1)
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Kavels zijn groot voor een lokaal terrein. Bestemmingsplan staat bedrijven tot milieucategorie 2 (kavel 1) en 3.1 (rest van het uitgeefbaar terrein). Voor het hele terrein geldt een afwijkingsbevoegdheid voor een milieucategorie hoger. Toegestane bouwhoogte is tot 10-12 meter. De vorm van de kavels is zeer courant. Op alle (privaat) uitgeefbare kavels liggen opties (status/looptijd niet bekend). Deels zichtlocaties langs de Rivierweg.
Voorstel/conclusie		Kavel 1 en een deel van de overige uitgeefbare ruimte voorzienbaar maken (zie ruimtelijke verbeelding voor precieze voorstel). Het gedeelte dat niet als voorzienbaar te maken wordt aangemerkt, is flexibel uit te geven, bijvoorbeeld in kleinere kavels, zichtlocaties/niet zichtlocaties.

Zevenaar - De Koppeling

Legenda:

Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

- Voorzienbaar: bedrijventerrein
- Voorzienbaar: kantoren
- Voorzienbaar: logistiek
- Voorzienbaar: pdv

Bedrijvenkavels:

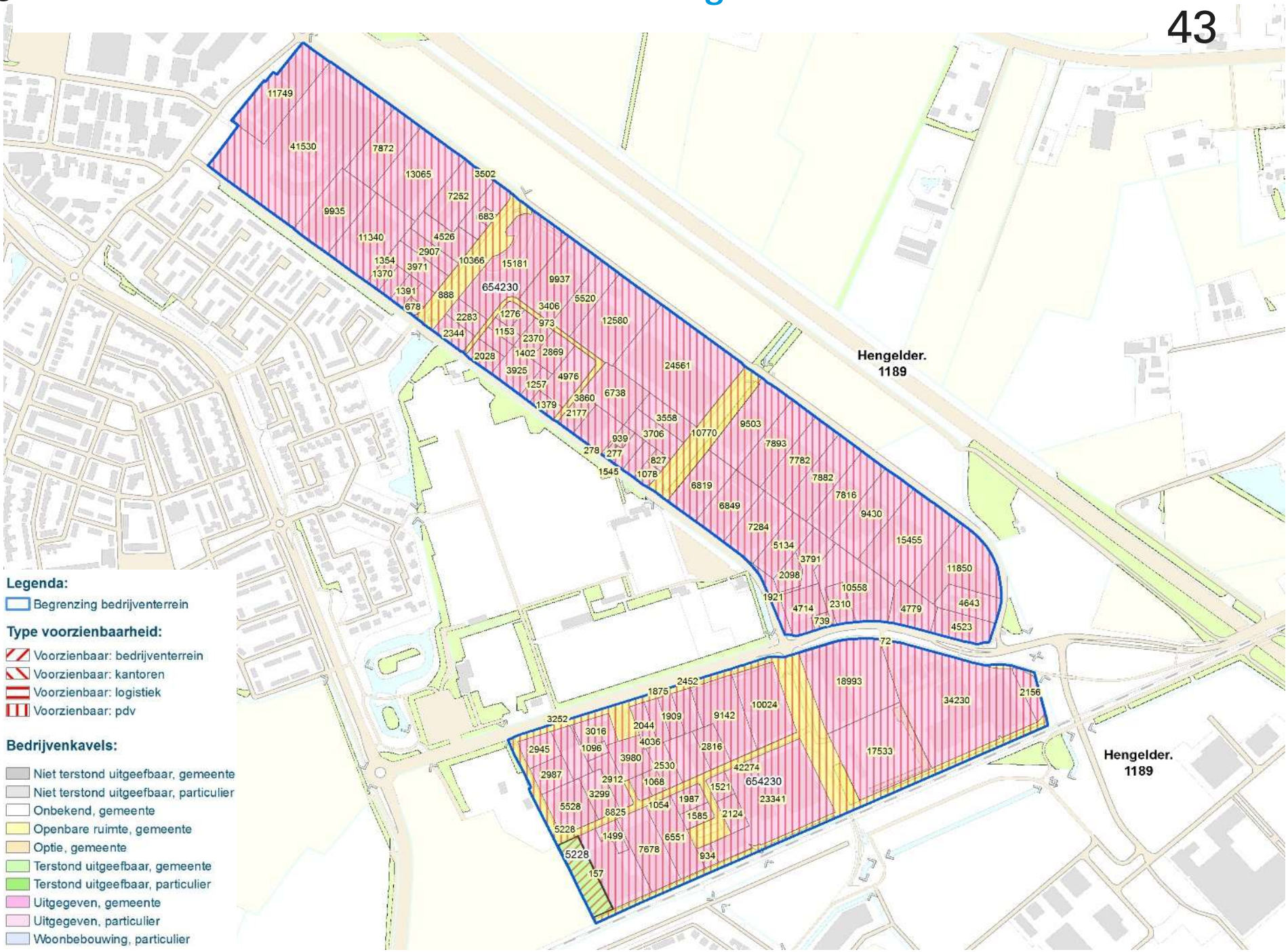
- Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
- Niet terstond uitgeefbaar, particulier
- Onbekend, gemeente
- Openbare ruimte, gemeente
- Optie, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, particulier
- Uitgegeven, gemeente
- Uitgegeven, particulier
- Woonbebouwing, particulier

Zevenaar - de Koppeling

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Zevenaar heeft geen lokale opgave. De gemeente mag 5 hectare voorraad voor lokale bedrijvigheid hebben. We adviseren circa 2,49 hectare op 7Poort (kavels die qua vorm, ligging en oppervlakte te klein zijn voor de doelgroep logistiek) aan te houden daarvoor. De uitgeefbare ruimte op de Koppeling (2,38 hectare) past binnen de totale voorraad die Zevenaar mag aanhouden voor lokale bedrijvigheid.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Niet van toepassing. Het hele terrein is uitgegeven aan een ontwikkelaar, maar het grootste deel is nog niet uitgegeven aan eindgebruikers.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Niet van toepassing.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ja, courante kavels qua vorm en gebruiksmogelijkheden (bouwhoogte tot 10 meter en milieucategorie 3.1). Terrein heeft een nette uitstraling. Geen zichtlocaties. Direct aan oprit tot N-weg. Het terrein ligt relatief ver van Zevenaar, waardoor het natuurlijke verzorgingsgebied vooral Angerlo/Giesbeek, gemeente Doesburg en delen van Bronckhorst (Hummelo, Keppel, Drempt) beslaat.
Voorstel/conclusie		Geen kavels aanwijzen voor voorzienbaarheid. Uitgeefbare hectares passen binnen de te honoreren lokale voorraad.

stec groe

Zevenaar - Hengelder

Zevenaar- Hengelder

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Zevenaar heeft geen lokale voorzienbaarheidsopgave. Om ook in Zevenaar ruimte voor lokale bedrijvigheid te scheppen sluiten kavels op 7Poort die te klein zijn om grootschalige logistiek te bedienen beter aan bij de marktvraag dan de restkavel op Hengelder. Om een zo groot mogelijk deel van het regionale terrein 7Poort te kunnen inzetten voor lokale bedrijvigheid is het verstandig om de restkavel op Hengelder voorzienbaar te maken.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, de kavel op Hengelder is al enkele jaren uitgeefbaar. Hieruit blijkt weinig marktbehoefte/marktvraag.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Het gaat om een (rest)kavel van circa 0,52 hectare. De gebruiksmogelijkheden zijn marktconform (bouwhoogte 10 meter en maximale milieucategorie 3.1). De vorm maakt de kavel minder courant. De kavel is relatief diep en smal, dat bemoeilijkt uitgifte aan andere bedrijven van het naastgelegen bedrijf (voor uitbreiding bijvoorbeeld).
Voorstel/conclusie		De enige nog uitgeefbare kavel aanwijzen voor het creëren van voorzienbaarheid. Daarnaast wordt het terrein ook de onbenutte plancapaciteit aan PDV voorzienbaar gemaakt, zie voor nadere toelichting hoofdstuk PDV.

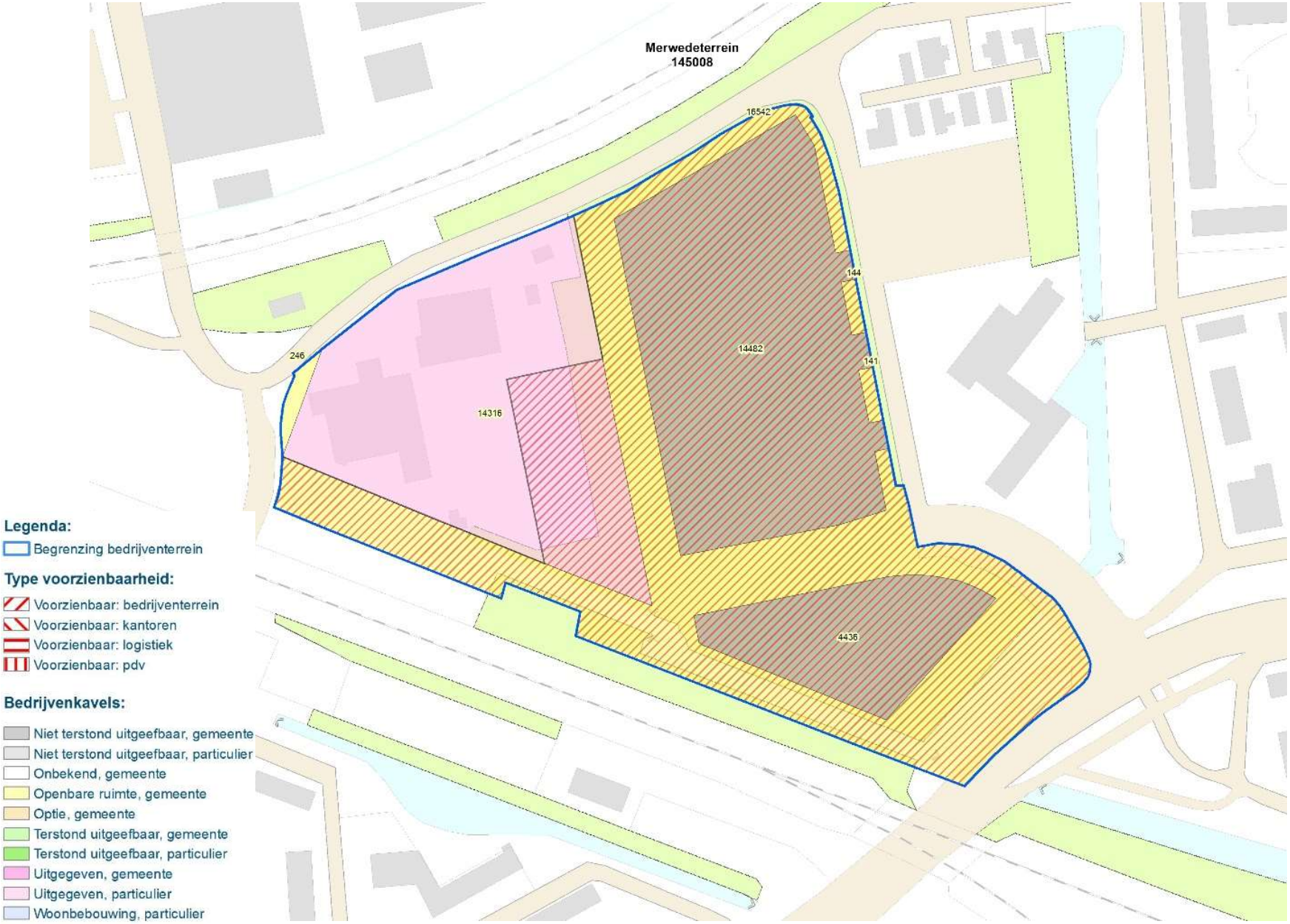
Bedrijventerreinen: regionale terreinen

Voorzienbaarheid bedrijventerreinen

Totaaloverzicht: voorzienbaar te maken regionale bedrijventerreinen

Gemeente	A: Omvang aanbod regionaal 'rode locaties' volgens RPW	B: Te honoreren regionaal RPW	A-B: Opgave (boven)regionaal	C: Voorraad actueel incl opties (IBIS provincie peildatum 12 oktober 2018)	C-B: resterende opgave voorzienbaar	Voorzienbaar te maken op basis van ruimtelijke uitwerking
Arnhem	5	0	5 Merwedeterrein 3,4 Het Broek 1,6	3,9 Merwedeterrein 3,4 Het Broek 0,5	3,9	3,9
Beuningen	8,5	0	8,5 Schoenaker 8,5	7,69 0,47 gemeente 7,22 particulier	7,69	7,69
Duiven	11,2	0	11,2 Seingraaf 11,2	5,2 5,2 gemeente	5,2	5,2
Lingewaard	18,7	0	18,7 Agropark 9,1 Pannenhuis 9,6	Agropark: 8,92 6,31 gemeente 2,61 particulier Pannenhuis: 9,20	18,12	18,12
Zevenaar	49,6	20	29,6 7Poort 29,6	41,51 34,35 gemeente 7,16 particulier	21,51	21,51
Totaal	93	20	73	76,42	56,42	56,42

Arnhem – Merwedeterrein

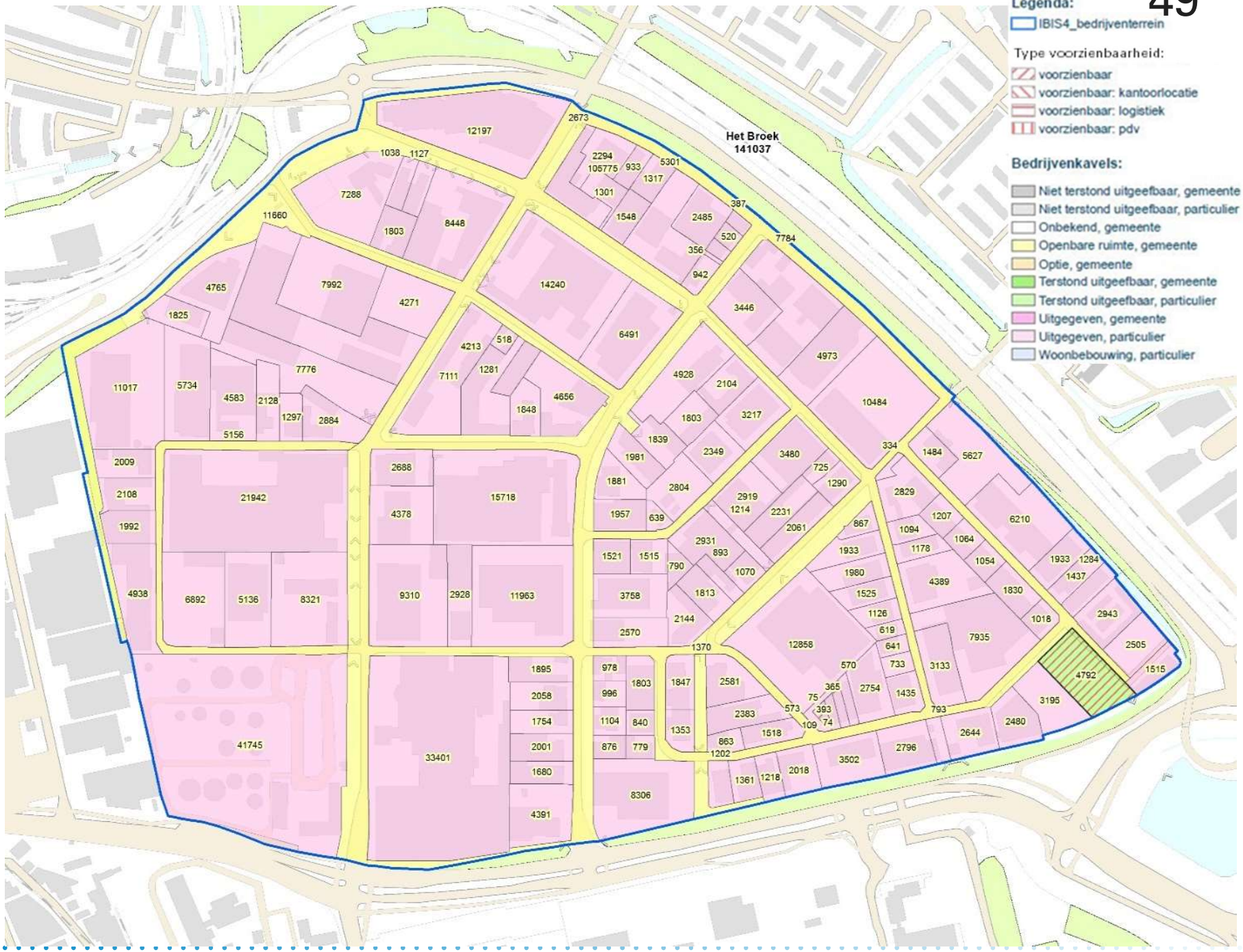

Arnhem – Merwedeterrein

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Arnhem moet volgens het RPW in totaal 3,4 hectare voorzienbaar maken op deze locatie. Met het voorstel in deze ruimtelijke uitwerking wordt in de opgave voldaan.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Terrein is privaat bezit. Ontwikkelaar heeft tot op heden nog niet ontwikkeld dus geen uitgifte aan eindgebruikers sinds vaststelling RPW.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, het gaat om een groot stuk aangesloten grond. Op het bestaande terrein zijn enkele bedrijven gevestigd.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Terrein ligt binnenstedelijk. Ontsluiting is daardoor voor veel bedrijven niet optimaal.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Het bestemmingsplan staat bedrijvigheid toe t/m milieucategorie 3.1 en sluit expliciet dienstverlening uit. Het terrein is benoemd als regionaal bedrijventerrein. Gezien de binnenstedelijk ligging beoordelen we dit terrein als matig geschikt voor de doelgroep regionale bedrijvigheid.
Voorstel/conclusie		Alle kavels die nog niet uitgegeven zijn voorzienbaar maken.

stec groep

Arnhem – Het Broek

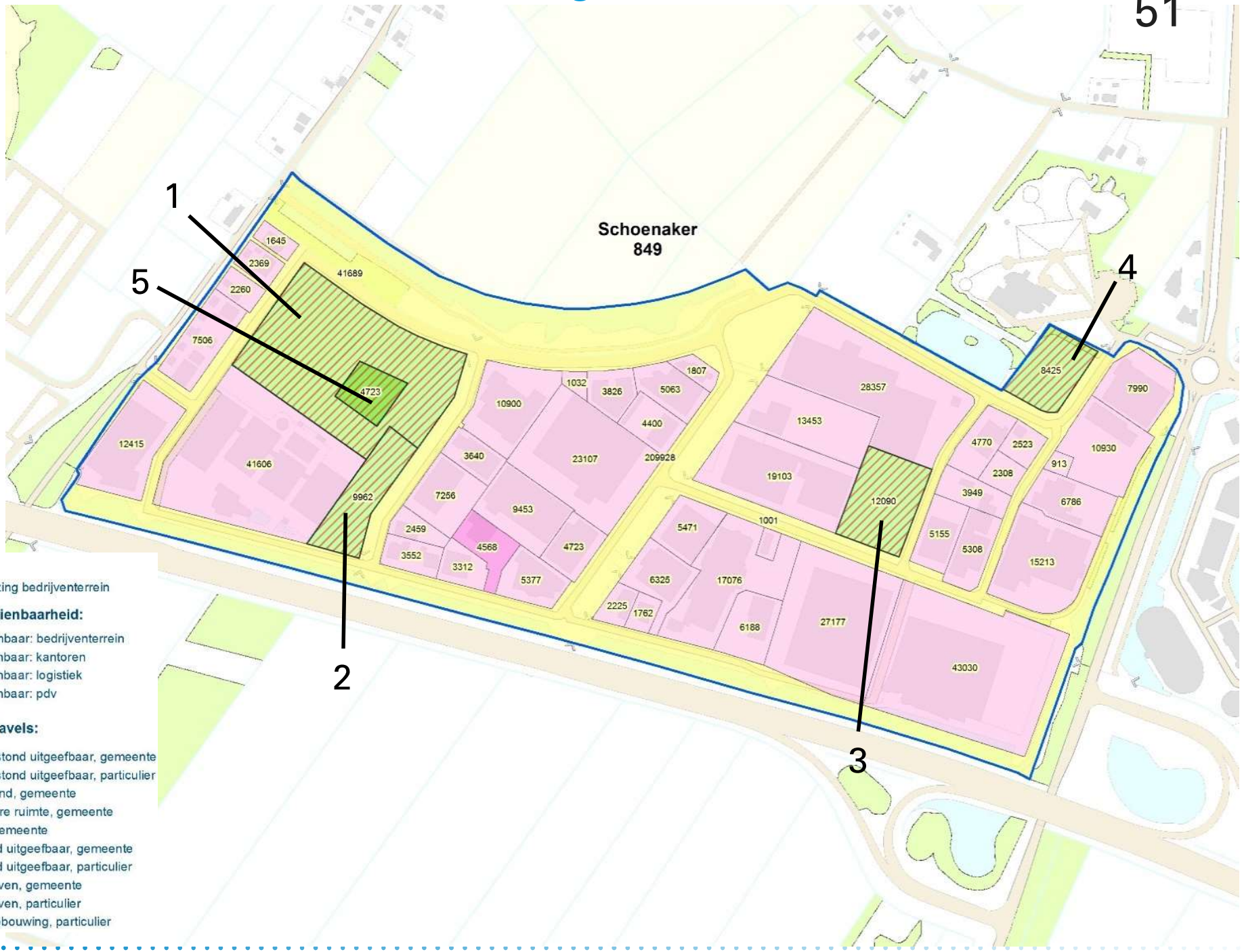

Arnhem – Het Broek

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De totale opgave in het RPW bedroeg 1,6 hectare. Er is echter nog maar een kavel uitgeefbaar op dit terrein (circa 0,47 hectare).
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Op het Broek heeft sinds 2016 wel uitgifte (circa 1 hectare) plaatsgevonden, maar niet zoveel als op 'groene' terreinen in Arnhem.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, de kavel ligt ingesloten tussen andere, al uitgegeven kavels. De kavel ligt wel aan de rand van het terrein.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	De omvang van de kavel is relatief klein voor een regionaal bedrijventerrein. Qua vorm, milieucategorie (4.1) is de kavel wel courant, maar eerder voor een lokaal bedrijf. De kavel ligt achteraan op het terrein, maar het Broek is wel goed ontsloten via de Pleyroute.
Voorstel/conclusie		De enige nog beschikbare kavel voorzienbaar maken.

stec groep

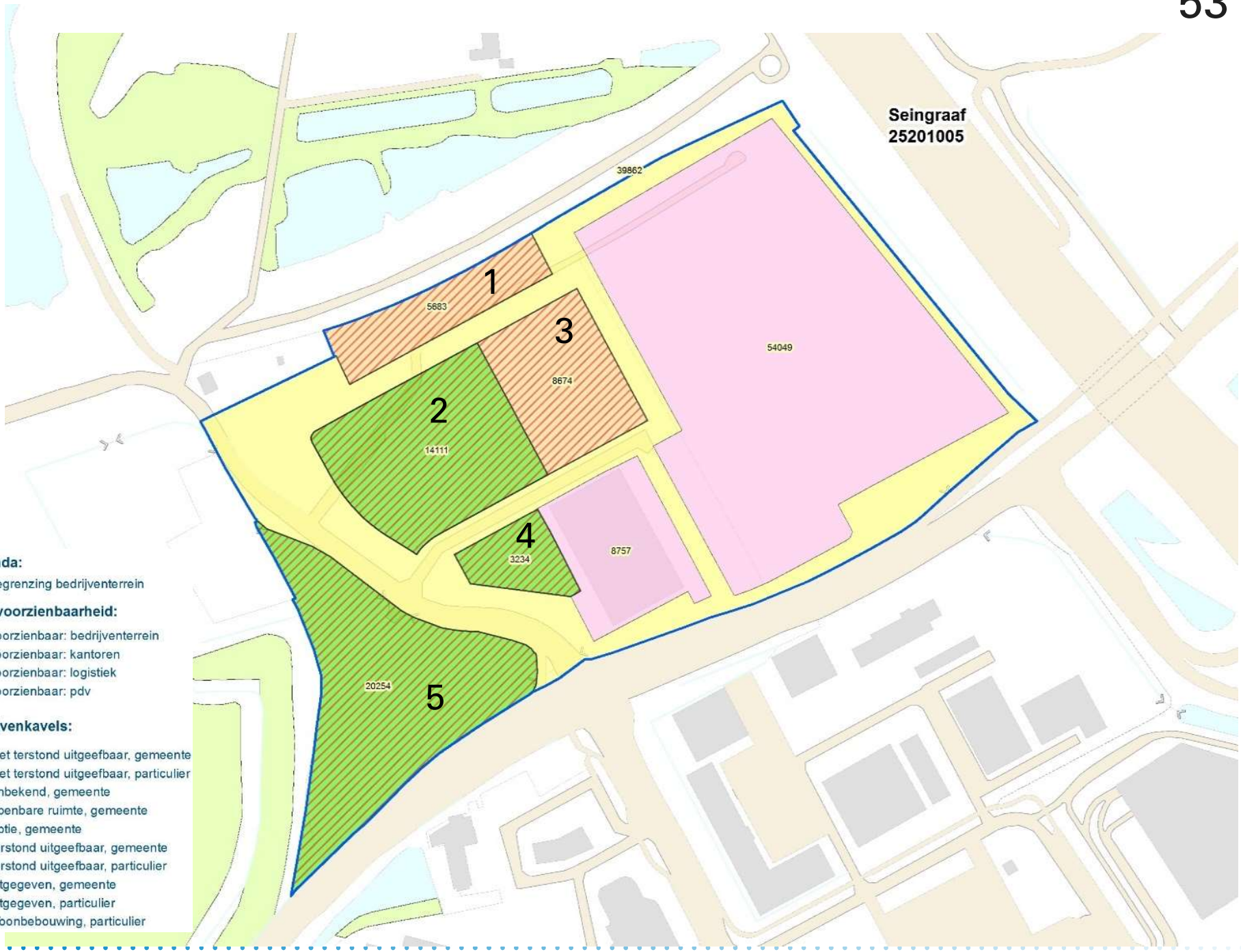
Beuningen – Schoenaker

Beuningen – Schoenaker

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	De opgave bedraagt volgens het RPW 8,5 hectare. Op het terrein is nog circa 7,6 hectare uitgeefbaar. Beuningen mag volgens het RPW 2,1 hectare in voorraad hebben voor lokale bedrijven, maar in de gemeente zijn geen andere bedrijventerreinen met uitgeefbare hectares.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Nee, niet per se. Uitgifte sinds 2016: 0,48 ha De gemeente Beuningen heeft alleen op deze locatie nog uitgeefbare hectares. Beuningen heeft op grond van de verdeelsleutel in het RPW een lokale behoefte van 2,1 hectare.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, uitgeefbare kavels liggen verspreid over het terrein.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Ja, kavels 1,2 (particulier) en 5 (gemeente) hebben naar verwachting zeer hoge archeologische waarde.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Terrein is goed ontsloten op A73, voor regionaal terrein marktconforme bouwhoogtes (20m) en maximaal toegestane milieucategorie (3.2) . Meeste kavels zijn courant van vorm. Klein deel zichtlocatie (kavel 2). Kavel 4 ligt aan de entree van het terrein. Voor kavel 4 speelt een initiatief voor een bedrijfsverzamelgebouw, passend bij de lokale behoefte. Kavels 3 en 4 zijn in omvang ook geschikt voor lokale bedrijvigheid.
Voorstel/conclusie		Alle kavels voorzienbaar maken. Behoefte aan lokale bedrijvigheid kan (later) nog wel op het terrein worden ingevuld door bijvoorbeeld bouwregels in overeenstemming te brengen met lokale kenmerken (bouwhoogte naar maximaal 14 meter).

Duiven – Seingraaf

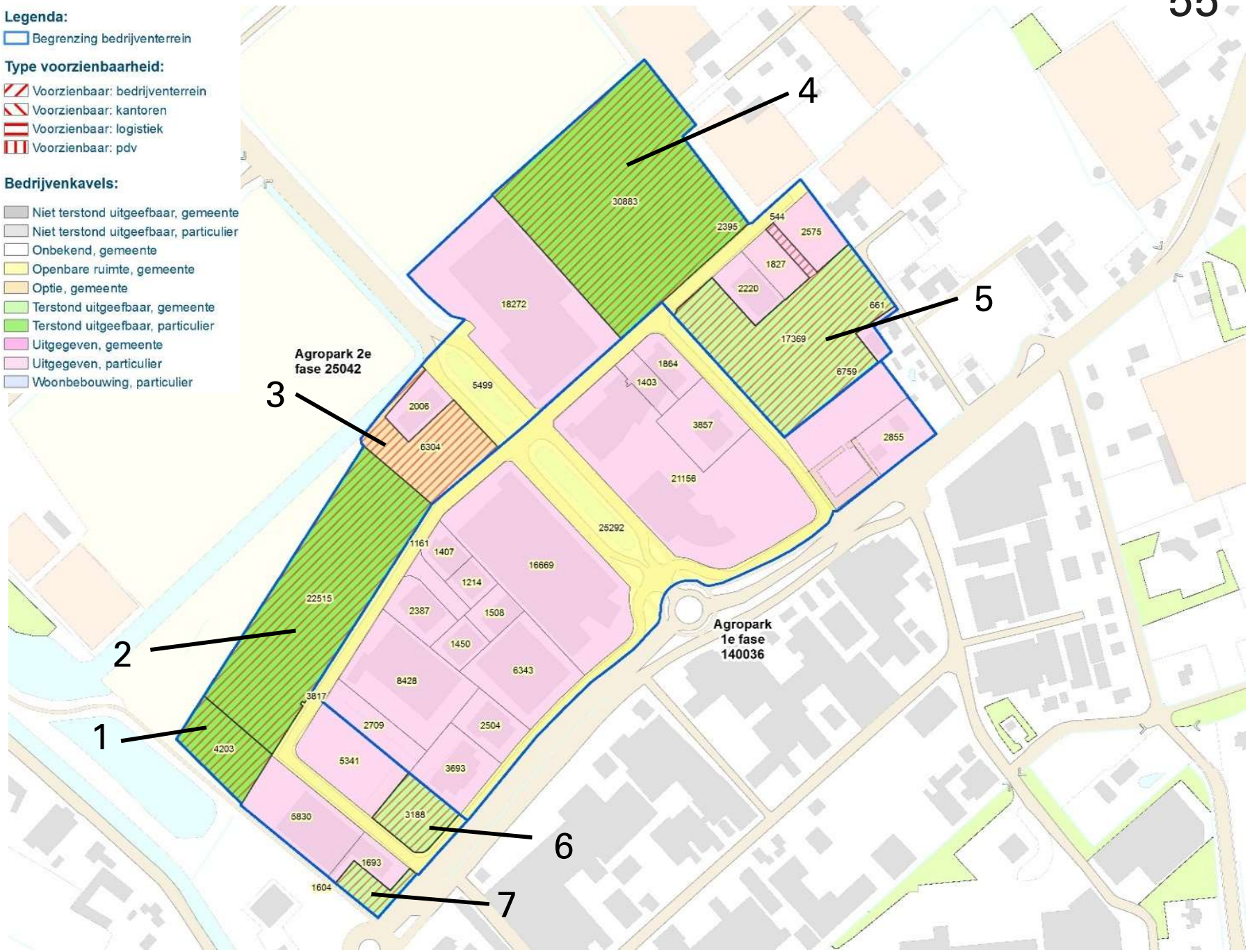

Duiven – Seingraaf

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Opgave voor (boven)regionale terreinen voor de gemeente is 11,2 hectare. In totaal is nog circa 5 hectare uitgeefbaar en Seingraaf is het enige regionale terrein in de gemeente Duiven. Er is dus minder uitgeefbaar dan de totale opgave.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte tussen 1-1-2016 en oktober 2018: 0,57 hectare. In oktober 2018 is kavel 1 uitgegeven (circa 5,5 hectare). Deze kavel was al enige tijd onder optie.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, deels door bijvoorbeeld kavel 6 voorzienbaar te maken.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ligging en ontsluiting van terrein zijn uitstekend. Een deel van het terrein is onder optie. Status/looptijd van de opties is onbekend. Bouwhoogtes en milieucategorie zijn grotendeels courant voor een regionaal terrein (milieucategorie 3.2 en bouwhoogtes tot 12-14 meter). Kavel 1 heeft een maximale bouwhoogte van 4 meter. Kavel 1,2 en 3 zijn courant qua vorm. Kavels 5 en 6 minder. Op kavel 5 zijn vier bouwvlakken ingetekend, meer passend bij lokale bedrijvigheid in omvang en bij een wat hoogwaardiger uitstraling.
Voorstel/conclusie		Alle nog uitgeefbare kavels voorzienbaar maken.

stec groep

Lingewaard – Agropark

Lingewaard – Agropark

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Opgave is gelijk aan het totale aanbod. Dit betekent dat alle kavels als voorzienbaar zullen worden aangewezen door de gemeente.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016 is 0,18 hectare. Dit duidt op weinig marktvraag/behoefte. Doortrekken van de A15 kan mogelijk een positief effect hebben op vraag naar kavels.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, deels. Bijvoorbeeld door kavels 1,2 en 3 voorzienbaar te maken.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Bouwhoogtes tot maximaal 10 meter en maximale milieucategorie 3.2. Geen zichtlocaties. Bouwhoogte is minimaal voor regionaal terrein. Vorm van meeste kavels wel courant . Kavels 5 en 6 zijn alleen voor lokale bedrijvigheid van voldoende omvang. Beeldkwaliteit van het terrein is modern-gemengd. Ontsluiting van het terrein is voor regionaal is in orde, direct ontsloten op N-weg en dicht bij op- en afrit A15.
Voorstel/conclusie		Alle uitgeefbare kavels voorzienbaar maken.

Lingewaard – Pannenhuis

Lingewaard – Pannenhuis

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Opgave is gelijk aan het totale aanbod. Dit betekent dat alle kavels als voorzienbaarS zullen worden aangewezen door de gemeente.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016 is 0,42 hectare. Dit duidt op weinig marktvraag/behoefte. Doortrekken van de A15 kan mogelijk een positief effect hebben op vraag naar kavels.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Nee, kavels liggen verspreid.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Bouwhoogtes tot maximaal 15 meter en maximale milieucategorie 3.2. Goed passend bij regionaal terrein. Geen zichtlocaties. Beeldkwaliteit van het terrein is modern-gemengd. Ontsluiting van het terrein is voor regionaal is in orde, direct ontsloten op N-weg en dicht bij op- en afrit A15. Alle kavels zeer courant qua vorm.
Voorstel/conclusie		Alle uitgeefbare kavels voorzienbaar maken.

Zevenaar- 7Poort (zie ook detailkaart op volgende pagina)

Zevenaar – 7Poort detailkaart

Zevenaar - 7Poort

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	In het RPW (versie oktober 2017) is opgenomen dat 20 hectare op 7Poort op 'groen' staat voor de specifieke doelgroep XXL logistiek, mits de ontsluiting op de A12 gerealiseerd wordt. Mocht de ontsluiting niet worden gerealiseerd kan het deze groene status verliezen. Bij het actuele aantal uitgeefbare hectares (41,51) betekent dit dat nog 41,51-20=21,51 hectare aangewezen moet worden voor voorzienbaarheid. Daarnaast mag Zevenaar 5 hectare lokale voorraad hebben. Op dit moment is alleen op De Koppeling (2,38 ha) en Hengelder (incourante restkavel van 0,53 ha) nog ruimte uitgeefbaar. Enkele kavels op 7Poort die te klein zijn voor de doelgroep XXL logistiek zouden daarom kunnen worden aangemerkt om in de lokale behoefte te voorzien. Dit is uitgewerkt in dit voorstel (zie onder voorstel/conclusie).
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Uitgifte sinds 2016: 8,10 hectare
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, een groot deel van het terrein is nu nog in gebruik als agrarisch gebied. Kavel 1 is in gebruik als sportveld voor naastgelegen Liemers college.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Niet bekend
Markt-technische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Bouwhoogtes (14-20m) en milieucat. (4.2) zijn zeer courant voor bovenregionale bedrijvigheid en grootschalige logistiek. Niet alle uitgeefbare kavels zijn qua vorm en omvang geschikt voor grootschalige logistiek. Terrein heeft geen zichtlocaties. Ligging en ontsluiting zijn nu matig, zeker voor doelgroep logistiek en zwaardere bedrijvigheid. Een nieuwe geplande afrit op de A12 (Zevenaar Oost) maakt ligging en ontsluiting uitstekend. Uitgifte laatste jaren laat redelijke marktvraag zien.
Voorstel/ conclusie		Sinds 2016 is circa 3,2 hectare per jaar uitgegeven (8,10 hectare/2,5 jaar). Bij gelijkblijvend uitgiftetempo duurt het nog circa 13 jaar voor het volledige terrein is uitgegeven. Het is aannemelijk dat de nieuwe afrit het uitgiftetempo zal versnellen, maar het effect daarvan is op voorhand moeilijk in te schatten. Een voorraad van 20 hectare kan voor ruim 6 jaar voorzien in de behoefte. Voorstel voor creëren voorzienbaarheid en voorzienbaarheid voor XXL logistiek voor 7Poort is als volgt: • Kavels 1,2 en 4 : kavels zijn niet geschikt voor doelgroep grootschalige logistiek. Voorzienbaar maken • Kavel 3 (deels), kavel 7 (deels) en kavels 8 en 9 voorzienbaar maken conform ruimtelijke verbeelding. • Het deel van kavels 3 en 7 dat niet voorzienbaar is gemaakt in de verbeelding, plus kavels 5 en 6 is in totaal 16,8 hectare groot. Dit wordt voorienbaar gemaakt voor XXL logistiek (arcering 'voorzienbaarheid logistiek'). Samen met de 3,2 hectare van kavel 12 wordt dan 20 hectare voorzienbaar gemaakt voor XXL logistiek. • Voorzienbaarheid creëren voor kavels 8, 9, 10 en 11. • Kavels 13,14 en 15 (samen 2,49 hectare): Deze kavels zijn vanwege vorm, beperkte oppervlakte en de ingesloten ligging niet geschikt om voorzienbaar te maken voor XXL logistiek, maar wel geschikt voor lokale bedrijvigheid. Behouden voor lokale bedrijvigheid en bestemmingsregels daarmee in overeenstemming brengen (bouwhoogte maximaal 10-14 meter en milieucategorie 3.2).

Kantoren

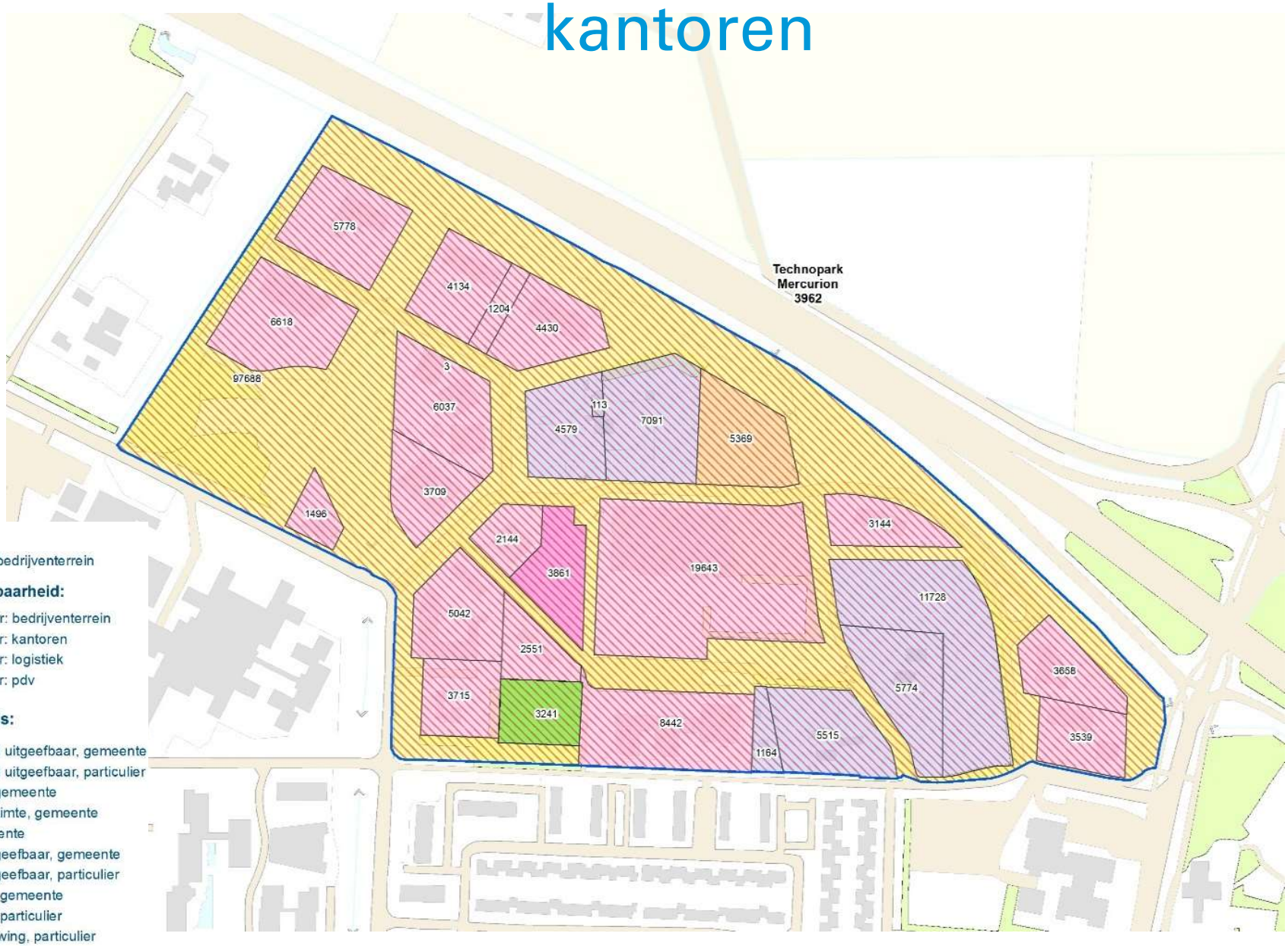
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit

Kantoren – opgave per gemeente

Gemeente	Opgave volgens RPW	Locatie(s)
Arnhem	5.000-10.000 m^2 behouden	IJsseloord II
Zevenaar	Functie volledig voorzienbaar maken	Mercurion

	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Voorstel/conclusie	De ruimtelijke uitwerking voor kantoren op bovenstaande locaties is alleen van toepassing op onbenutte plancapaciteit.

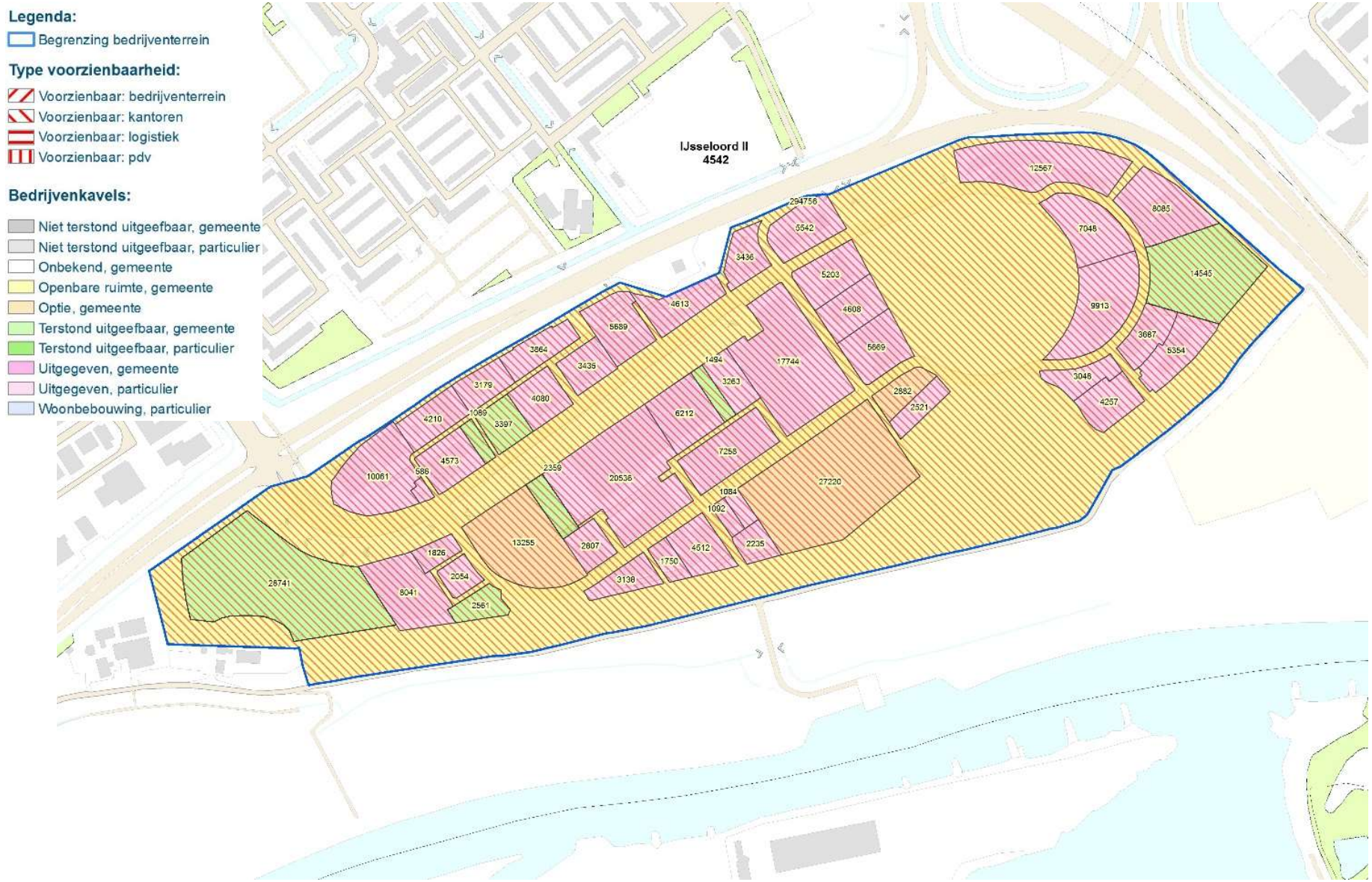
Zevenaar – Mercurion
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit kantoren

Zevenaar - Mercurion

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Ja, volgt afspraken in het RPW.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Ja, uitgifte sinds 2016: 0,25 hectare (exclusief kavel 3).
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, enkel kavel 2 is (bijna) niet meer te ontsluiten waardoor afronding op die plek mogelijk is
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	Kavel 3 is al uitgegeven aan naastgelegen sportschool. Kavel 2 is (bijna) niet meer te ontsluiten, courantheid daarom zeer laag. Kavel 1 is onder optie. Courante kavel.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Kavel 3 is al uitgegeven aan een sportschool, het realiseren van de functie kantoor is daarmee niet op korte termijn logisch. Kavel 2 is slecht ontsloten waardoor de kavel niet courant voor een kantoorfunctie. Terrein is verder geschikt voor bedrijven tot en met hindercategorie 2.
Voorstel/conclusie		Onbenutte plancapaciteit voor kantoren voorzienbaar maken.

Arnhem – IJsseloord II
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit kantoren

Arnhem – IJsseloord II

Thema	Uitgangspunt	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Inhoudelijke kwantitatieve en kwalitatieve keuzes	Voldoet de totale opgave aan de taakstelling uit het RPW?	Ja, volgt afspraken in het RPW. De gemeente Arnhem zet in op vermindering van kantoren op deze locatie, waarbij de gemeente tussen de 5.000 en 10.000 m² bvo wil behouden. Deze kan in feite in het hele gebied worden gerealiseerd.
	Wordt voorzienbaarheid gecreëerd op de locatie die het minst aansluit bij de historische behoefte/marktvraag?	Niet per se: uitgifte sinds 2016: 1,68 ha. Maar door maximering op te nemen voor geheel IJsseloord II zal de kavel/plek die markttechnisch het meest aantrekkelijk voor de functie kantoor is, ook op die plek worden ontwikkeld.
	Is ruimtelijke afronding van het terrein logisch en mogelijk?	Ja, in potentie kan op de lege kavels in het midden van locatie een diversiteit aan functies landen. Aan de randen ligt nog plancapaciteit die kan worden beperkt in functie. Op IJsseloord II geldt een zeer ruime bestemming voor alle kavels: PDV, kantoren en bedrijven.
	Zijn er externe factoren die uitgifte bemoeilijken?	De functie kantoor is al op de locatie gevestigd, die mogelijk later willen uitbreiden. Het specifiek toewijzen vierkante meters ontwikkelcapaciteit voor de functie kantoor aan een specifieke (lege) kavel is dan ook niet logisch en/of uitvoerbaar.
Markttechnische beoordeling per terrein en kavels	Is het terrein geschikt voor de beoogde doelgroep?	Ja. De locatie is goed ontsloten en heeft zich reeds bewezen als kantoorlocatie.
Voorstel/conclusie		Hele terrein voorzienbaar maken voor wat betreft de onbenutte plancapaciteit.

Perifere Detailhandelsvestigingen (PDV)

Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit

stec
groep

PDV – opgave per gemeente

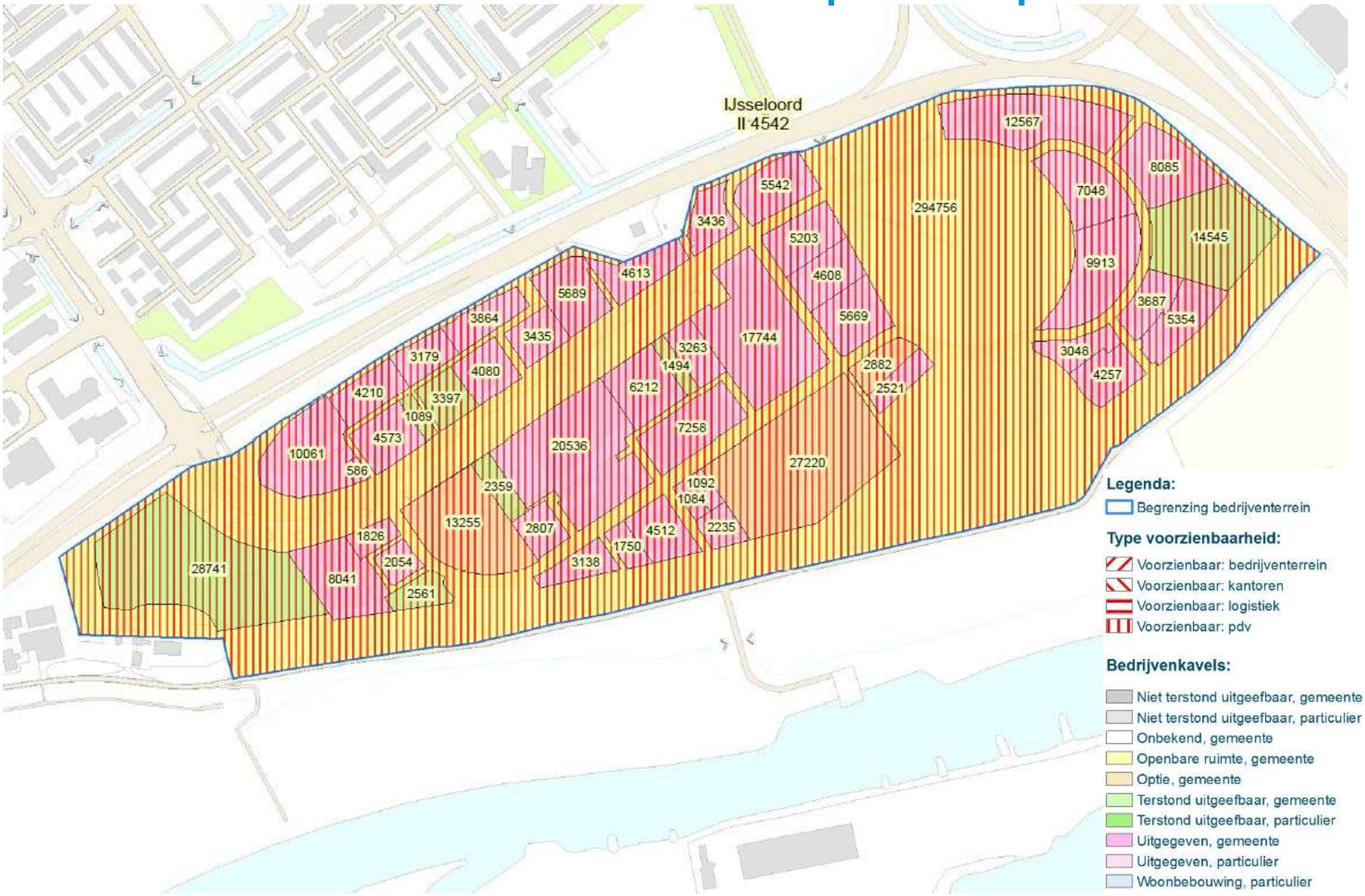
Gemeente	Opgave volgens RPW*	Locatie(s)
Arnhem	26.000 m^2	IJsseloord II
Druten	347.000 m^2	Westerhout, Westerhout-Zuid en Klepperheide
Zevenaar	9.500 m^2	Hengelder

*Op elk terrein wordt de totale onbenutte plancapaciteit voorzienbaar gemaakt. Die kan afwijken van de opgave volgens het RPW.

	Beschrijving/beoordeling Stec Groep
Voorstel/conclusie	De ruimtelijke uitwerking voor PDV op bovenstaande locaties is alleen van toepassing op onbenutte plancapaciteit. De mogelijkheid om vestigingen tot 1.500 m^2 wvo te realiseren blijft op verzoek van de regio bestaan, conform hetgeen in het RPW is overeengekomen.

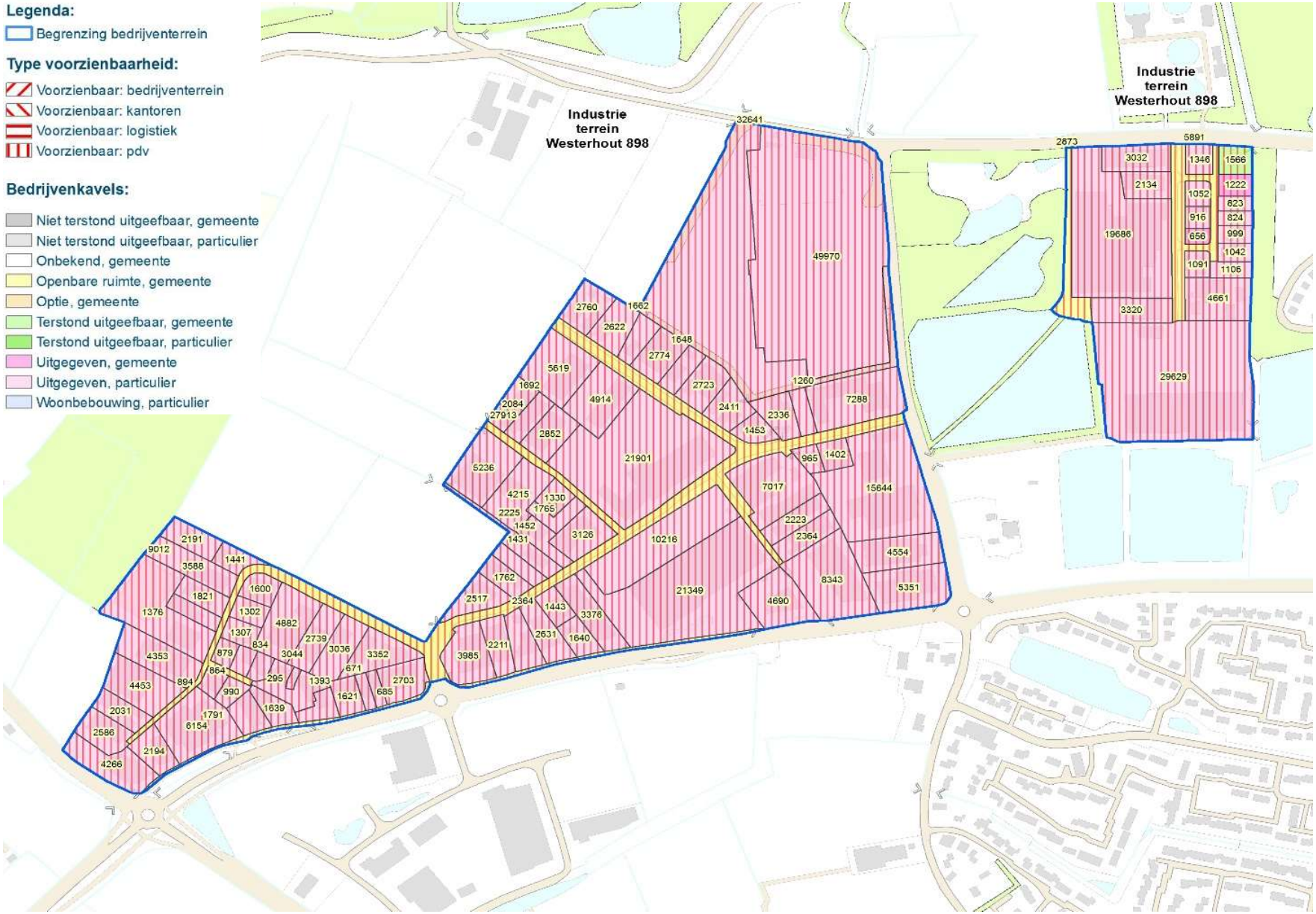
Arnhem – IJsseloord II

Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit PDV

Druten – Westerhout

Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit PDV

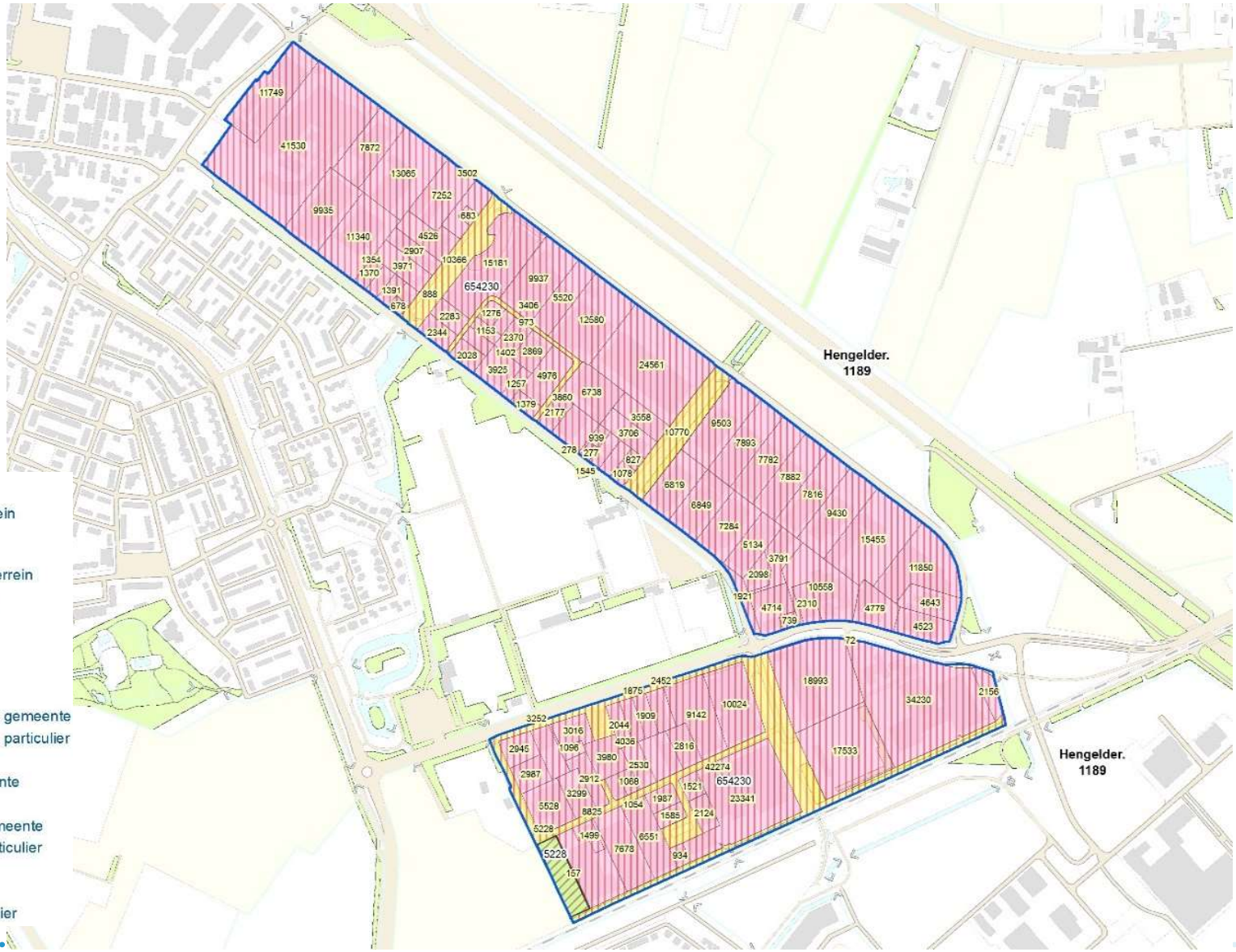
Druten – Westerhout-Zuid
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit PDV

Druten – Klepperheide
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit PDV

Zevenaar – Hengelder
Voorzienbaarheid onbenutte plancapaciteit PDV

Legenda:

Begrenzing bedrijventerrein

Type voorzienbaarheid:

- Voorzienbaar: bedrijventerrein
- Voorzienbaar: kantoren
- Voorzienbaar: logistiek
- Voorzienbaar: pdv

Bedrijvenkavels:

- Niet terstond uitgeefbaar, gemeente
- Niet terstond uitgeefbaar, particulier
- Onbekend, gemeente
- Openbare ruimte, gemeente
- Optie, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, gemeente
- Terstond uitgeefbaar, particulier
- Uitgegeven, gemeente
- Uitgegeven, particulier
- Woonbebouwing, particulier

Gemeente Druten

Gemeente Druten
Heuvel 1
Postbus 1
6650 AA Druten

t 14 0487
e info@druten.nl

contactpersoon
Manoeska Berkers
t 0487 58 88 60

ons kenmerk
Z/19/029014

Gedeputeerde Staten van Gelderland
t.a.v. mevrouw D. Kampes
postbus 9090
6800 GX Arnhem

datum 19 maart 2019
onderwerp zienswijze gemeente Druten
verzonden

Geacht college,

Wij hebben kennis genomen van de concept Ruimtelijke Uitwerking van het Regionale Programma Werklocaties en kunnen ons vinden in de uitgangspunten.

We lezen in de ruimtelijke uitwerking dat er in onze gemeente geen m² bedrijfsterrein wordt geschrapt en ook geen m² kantoorlocatie. Op de bedrijventerreinen Westerhout/Westerhout-Zuid en Klepperheide staat een schrapopgave van onbenutte PDV capaciteit (branches wonen, doe-het-zelf en tuincentra). We lezen dat het faciliteren van PDV initiatieven < 1.500 m² winkelvloeroppervlak rechtstreeks mogelijk blijft. Conform het RPW worden bestaande PDV vestigingen > 1.500 m² bvo vanaf 1-1-2021 positief bestemd in de bestemmingsplannen. De overige ruimte zal worden weggenomen, met dien verstande dat nieuwe PDV met een groter winkelvloeroppervlak dan 1.500 m² voor de bedrijventerreinen Westerhout en Westerhout-Zuid conform het RPW mogen worden ingevuld in de nog te besteden marktruimte in onze gemeente tot een maximum van 4.000 m² bvo. Wij verwerken deze punten vanaf 1 januari 2021 in onze bestemmingsplannen.

Wij wensen u succes met de verdere uitwerking.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

mr. drs. A.J.E.M. Buise-Jansen
gemeentesecretaris

C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld
burgemeester

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 27980

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Regionale adaptatiestrategie Rijk van Maas en Waal

Kernboodschap
In 2016 is binnen de regio Land van Maas en Waal een samenwerking tussen gemeenten, waterschap en provincie gestart om te komen tot een klimaatbestendige regio. Inzet is aanpassing van de leefomgeving aan het veranderende klimaat, voor wat betreft wateroverlast, hitte en droogte. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de Deltaovereenkomst ruimtelijke adaptatie, die onder andere met het VNG is gesloten.

Dit regioproces heeft begin 2019 geresulteerd in een Regionale adaptatiestrategie (RAS). De RAS beschrijft welke strategieën we als regio hanteren en geeft een overzicht van voorgenomen maatregelen ('targets'). De RAS is bedoeld als basis voor een regionaal uitvoeringsprogramma en als leidraad voor beleid & handelen van betrokken overheden. Adaptatieopgaven worden regionaal opgepakt in geval een regionale aanpak de enige mogelijkheid is of wanneer een regionale aanpak doelmatiger is dan een lokale aanpak.

De RAS is medio maart 2019 ter besluitvorming voorgelegd aan de besturen in de regio, inclusief de colleges van de gemeenten Druten en Wijchen. Hierbij is besloten om de Gemeenteraad van het collegebesluit in kennis te stellen. Dit om de Gemeenteraad te informeren over de ontwikkelingen binnen de regio bij de uitvoering van landelijk beleid. Hiermee heeft de Gemeenteraad inzicht in het regioproces, ambities en collegestandpunt, in aanloop op eventuele financiering van een regionaal uitvoeringsprogramma en lokale maatregelen.

Eerdere besluiten
Niet van toepassing.

Toelichting
Zie beslisnota College.

Gevolgen
Zie beslisnota College.

Communicatie
Zie beslisnota College.

Uitvoering of Vervolgstappen
Zie beslisnota College.

Naar een klimaatbestendige regio...

REGIONALE ADAPTATIE STRATEGIE
RIJK VAN MAAS & WAAL

februari 2019

COLOFON

Deze RAS is een interactief proces met overheden - gemeenten, waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland - in de regio Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal, en met regionale stakeholders.

Projectleiding en auteur
Arthur Hofstad, Hofstad Advies & Organisatie

Waterschap Rivierenland
Marjolein Reijnierse en Mireille Grobben

Provincie Gelderland
Koen te Velde

Gemeente Nijmegen
Ton Verhoeven

Gemeente Berg & Dal
Maarten Merkus en Marcel van den Berg

Gemeente Heumen
Walter van Doesum

Gemeente Beuningen
Willem Spies

Gemeente Wijchen
Liliane Nagelhout

Gemeente Druten
Mark Jansen

Gemeente West Maas & Waal
Martijn Timmermans

tekst Arthur Hofstad, versie 2.7 - 25 januari 2019

advies en vormgeving, Dorine Epping - buitenruimte.nu

INHOUDSOPGAVE

Het RAS Manifest 4

De urgentie 6

De missie 7

Inleiding: een richtinggevende strategie van en voor de regio 9

De strategie in beeld 11

Groenblauwe stad, groenblauwe dorpen 13

Klaar voor de hitte 15

Toekomstbestendig landelijk gebied 17

Antiverdrogingsoffensief stuwwallen 19

Veilige, vitale en kwetsbare functies 21

Co-creatie van een klimaatbestendige regio 23

De belangrijkste targets in 2019 - 2023 25

MANIFEST REGIONALE ADAPTATIESTRATEGIE RIJK VAN MAAS EN WAAL MEI 2019

Verklaring

- Wij wonen, werken en recreëren in een prachtig deel van Nederland. En wij willen dat onze volgende generaties dat ook kunnen.
- Wij zijn ons ervan bewust dat de verandering van het klimaat serieuze gevolgen heeft, ook voor onze regio.
- De klimaatstresstesten laten zien dat ons gebied kwetsbaar tot zeer kwetsbaar is voor zowel hitte, als droogte, als hevige neerslag en overstromingsrisico's. Deze vormen een toenemende reële bedreiging voor de veiligheid en de leefbaarheid in de regio.
- Maar wij zijn ons ook bewust dat aanpassing aan de klimaatverandering ook kansen biedt om onze regio nog mooier en leefbaarder te maken in vele opzichten.
- Dat vraagt van ons om in actie te komen!
- Wij ondersteunen daarom de in de RAS Rijk van Maas en Waal genoemde ambities, doelen en strategieën.
- En spannen ons in om vanuit onze mogelijkheden onze bijdrage te leveren aan het klimaatbestendig maken van de regio.
- Door een actieve bijdrage te leveren aan de uitwerking van de RAS in een uitvoeringsprogramma.
- Door samen te werken met (andere) overheden en (andere) partners aan een effectieve aanpak van klimaatadaptatie.
- En vooral door zelf in de praktijk aan de slag te gaan.

Op deze manier nemen wij onze verantwoordelijkheid voor een klimaatbestendige en water robuuste regio uiterlijk in 2050 (en zo veel mogelijk al in 2035). Daarom tekenen wij dit manifest.

. . . . . Namens . . . . . .

Als gemeenten, waterschap en provincie voegen wij hieraan toe:

- *Wij nemen als gemeenten Berg en Dal, Heumen, Nijmegen, Beuningen, Wijchen, Druten, West Maas en Waal, Waterschap Rivierenland en Provincie Gelderland samen de regie om te komen tot een klimaatbestendige regio, conform de aanpak zoals vastgelegd in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)*

- *Maar wij zijn niet diegenen die het alleen gaan bepalen en doen. Dit doen we samen met de belanghebbenden in de regio*

- *Co-creatie is nadrukkelijk onderdeel van de strategie, zowel in planvorming als in uitvoering.*
  Wij gaan hierbij uit van 'hoe het kan' in plaats van 'hoe het moet'

- *Wij zorgen dat op basis van de RAS, in overleg met alle partijen die zich inspannen voor een klimaatbestendige regio, concrete acties voor de korte en middellange termijn worden geformuleerd, op weg naar 2050.*
  Dit leggen wij vast in een regionaal uitvoeringsprogramma begin 2020 (streven vaststelling april 2020)

- *Tevens monitoren wij gezamenlijk de voortgang en rapporteren dit jaarlijks aan alle betrokken partijen*

- *En indien nodig zorgen wij voor het stellen van prioriteiten en herprogrammeren al naar gelang de situatie en/of nieuwe inzichten en ervaringen*

- *Daarnaast zorgen wij als afzonderlijke overheid dat klimaat-adaptatie uiterlijk voor 2020 wordt vertaald in het eigen beleid en handelen, passend bij de RAS.*

Op deze manier nemen wij onze verantwoordelijkheid in de uitvoering van het landelijke Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Daarom tekenen wij dit manifest.

Voor de aanpak van klimaatadaptatie hebben we als overheden ieder budget gereserveerd. Dit budget is nog niet afgestemd op de ambities en doelstellingen in de RAS.

Wij zijn ons er van bewust dat het gereserveerde budget te laag is om de ambities en doelstellingen in de hele regio te behalen.

Wij spannen ons daarom als overheden in om te zorgen dat de ambities uit het RAS leidend zijn bij het opstellen van een (kosteneffectief) uitvoeringsprogramma. En dat de voor de uitvoering benodigde financiën alsnog beschikbaar komen.

Hiervoor doen wij ook een beroep op bijdragen en subsidies van o.a. de Rijksoverheid en mogelijke Europese overheid om te zorgen dat wij de ambities uit de RAS realiseren.

De urgentie

Op basis van de uitgevoerde regionale stresstesten in de regionale klimaateffectatlas en de risicodialogen is geconcludeerd dat de regio gevoelig tot zeer gevoelig is voor alle klimaateffecten. Deze effecten hebben hun uitwerking in een zeer grote verscheidenheid.
Van toename van bosbrandgevaar tot extra sterfte door hitte, hagelschade in de landbouw en tot wateroverlast in huis en op straat. Maar ook tot uitval van nutsvoorzieningen, watertekort voor landbouw en natuur en waterkwaliteitsproblemen.
Daarnaast is er een toename van exoten en infectieziekten, dalende arbeidsproductiviteit en problemen rond de bevaarbaarheid van rivieren.
In deze strategie richten wij ons op de grotere problemen die problemen die binnen de invloedsfeer zitten van de regionale overheden en stakeholders om iets aan te doen. Zowel wat betreft het voorkomen, het accepteren, als het reguleren.

Te droog

Verdroging speelt in de hele regio en met name in natte natuur en bij waterbehoeftige landbouwgewassen, zoals fruitteelt. Het wordt bij extreme droogte moeilijker of zelfs onmogelijk om de watergangen te vullen met rivierwater zoals gebruikelijk. Als gevolg van langdurige droogte verergert rondom de stuwwallen de bodemerosie en neemt op en rond de stuwwallen en andere hoge gebieden de kans op bos- en natuurbranden toe.

Te warm

Met name in de kernen speelt het probleem van hittestress tijdens zeer warme dagen (meer dan 30 graden). Vooral kwetsbare groepen, zoals zelfstandig wonende ouderen, zijn gevoelig hiervoor. Hittestress leidt tot hogere sterftecijfers. Daarnaast zorgt de warmte voor een toename van het energiegebruik (airco), voor dalende arbeidsproductiviteit, schade aan infrastructuur, hittestress onder vee en waterkwaliteitsproblemen waaronder meer kans op blauwalg.

Te nat

Wateroverlast als gevolg van langdurige regenval en piekbuien speelt ook in de hele regio.
Niet alleen in het heuvelachtige, oostelijke deel van de regio, waar zich lokaal heel veel water kan verzamelen, ook in het Land van Maas & Waal heeft men regelmatig hinder van ondergelopen straten, kelders, weilanden en akkers. Ook als gevolg van kwel ontstaat wateroverlast.

Overstromingsrisico's

Zeespiegelstijging en extremen in de afvoer van de grote rivieren zorgen voor een verhoging van het overstromingsrisico voor het toch al overstromingsgevoelige poldergebied. Ten opzichte van de andere risico's is dit extra risico door de toch al hoge beschermingsrisico's van de dijken zeer beperkt. Echter, de impact op het gebied is zeer groot. Door het verschil in impact komen de overstromingsrisico's maar beperkt aan de orde in de RAS. Te weten bij de vitale en kwetsbare functies en meerlaagse veiligheid.

Een te veel aan verstening en het ontbreken van voldoende groen verergeren de problemen van te nat, te droog en te heet.

In 2018 heeft de regio deze kwetsbaarheden digitaal in kaart gebracht in een regionale klimaateffectatlas, de storymap.

Deze regionale klimaateffectatlas geeft een overzicht van de huidige stand van zaken van kennis en informatie over de potentiële klimaatkwetsbaarheden van de regio.

Klik hier voor de regionale klimaateffectatlas

DE MISSIE

De regio Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal zet zich in om - bij voorkeur - in 2035, maar uiterlijk in 2050 een klimaatbestendige regio te zijn.

In deze regio kunnen mensen veilig en prettig wonen, werken en recreëren.

Wateroverlast als gevolg van extreme regenbuien is tot een minimum beperkt en langdurige droogte zorgt niet tot noemenswaardige problemen voor natuur, landbouw en verkeer.

Hittestress bij kwetsbare groepen behoort tot het verleden en vitale, kwetsbare functies kunnen tegen een (extreem weer) stootje.

Dat de regio met deze RAS ambitieus werk wil maken met ***klimaatadaptatie*** (het aanpassen aan klimaatverandering), betekent zeker niet dat het beperken ervan (***klimaatmitigatie***) tot het verleden behoort. Integendeel, op regionaal én lokaal niveau wordt momenteel hard gewerkt aan de energietransitie.

Uiterlijk in 2050 - maar in tal van gemeenten ligt de lat hoger – willen én moeten we energie-neutraal zijn. Alle energie die we dan nog nodig hebben voor onze woningen, het bedrijfsleven, de mobiliteit en de landbouw, wekken we dan op duurzame, fossielloze wijze op.

In 2019 stellen de gemeenten in de regio Arnhem – Nijmegen gezamenlijk een Regionale EnergieStrategie (RES) op. Daar waar mogelijk moeten we ervoor zorgen dat de RAS en de RES gezamenlijk optrekken. Er liggen tal van kansen om dat ook te doen. Wat te denken van drijvende zonneparken op retentiebekkens, groene gevels en groene daken in combinatie met zonnepanelen, warmtepompen die ook voor verkoeling zorgen en thermische energie uit oppervlaktewater?

INLEIDING

DE RAS: EEN RICHTINGGEVENDE STRATEGIE VAN EN VOOR DE HELE REGIO

De zeven gemeenten in het Rijk van Nijmegen en het Land van Maas & Waal hebben in 2017 samen met Waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland besloten om een Regionale AdaptatieStrategie (RAS) op te stellen. Aanleiding hiervoor was de gezamenlijke stresstest uit 2016/2017 waarbij de belangrijkste kwetsbaarheden voor klimaatverandering in kaart waren gebracht, samen met kansen om hier iets aan te doen. Op basis hiervan is besloten om samen een RAS op te stellen.
In deze RAS geven we nader richting aan hoe we als overheden en andere betrokken partijen ervoor kunnen zorgen dat de regio zich goed en tijdig aanpast aan het veranderende klimaat. Op verschillende wijzen is daarop met regionale stakeholders samengewerkt. Met voorliggende, richtinggevende strategie als resultaat.

Op basis van deze strategie kunnen overheden - individueel of gezamenlijk - regie voeren op een goede en tijdige aanpassing aan het veranderende klimaat. Zodoende worden niet alleen goede en tijdige maatregelen genomen door alle betrokken partijen, maar vooral ook kansen gepakt om de regio in vele opzichten te versterken. Versterken op het gebied van leefbaarheid, gezondheid, economie, maar ook toerisme & recreatie en de energietransitie.

Een breed gedragen strategie

Niet alleen het uiteindelijke product – de RAS – vormde het doel van het afgelopen proces, maar ook de weg ernaartoe. Die weg ernaartoe moest zorgen voor zo veel mogelijk draagvlak bij alle betrokken partijen. Draagvlak, omdat de RAS voor meerdere beleidsterreinen handvatten biedt, bijvoorbeeld voor de omgevingsvisie. Middels interviews met stakeholders, de interactieve storymap, meerdere klimaatateliers, inloopdagen en tussendocumenten is deze RAS dan ook tot stand gekomen. Deze regionale partijen zijn van groot belang bij de uitvoering van de strategie. Zonder deze partijen is het immers onmogelijk om tot een klimaatbestendige en water robuuste regio te komen.
Co-creatie van overheden en niet-overheden tot aan burgers en bedrijven toe is noodzakelijk en maakt dan ook nadrukkelijk deel uit van de strategie.

De inbedding: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie

De RAS komt voort uit de landelijke Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie 2014. Daarin spraken alle overheden af om bindende afspraken op het gebied van waterveiligheid en klimaatbestendigheid integraal mee te wegen bij al hun ruimtelijke ontwikkelingen.
De tussen-ambitie daarbij is dat klimaatbestendigheid in 2020 geborgd is in het beleid en handelen van deze overheden én van andere betrokken partijen.
In het Deltaprogramma 2017 en 2018 worden voorwaarden gesteld aan het proces en de middelen van de regionale samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie, inclusief het opstellen van een RAS en een regierol voor de overheden bij de uitvoering er van.
De RAS is daarmee dus niet vrijblijvend. In 2019 wordt op basis van deze RAS een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de komende vier jaar. Met een breed gedragen RAS en dito uitvoeringsprogramma, inclusief gemeentelijke en regionale budgetten te behoeve van cofinanciering vanuit het Rijk, provincie en Europa.

Governance

Als vervolg op deze strategie zullen de overheden daarom samen (of individueel als dat logischer is) regie gaan voeren. Dat vindt plaats met hulp van uitvoeringsprogramma's en vervolgens in investeringsagenda's, monitoring, evaluatie en bijsturing/herprogrammering.
Ook borging, kennis en informatieuitwisseling en aanzet tot integratie in beleid en handelen staat ons daarbij nadrukkelijk voor ogen.
Echter, de overheden voeren weliswaar de regie, maar werken in zowel de planvorming als uitvoering nadrukkelijk samen met alle partijen die hier een bijdrage aan leveren. Het uitvoeringsprogramma bijvoorbeeld, komt zo veel mogelijk met overheden én niet-overheden gezamenlijk tot stand.
In het RAS-manifest, behorend bij deze RAS, legt de regio dit gezamenlijk vast. Voorjaar 2019 wordt het manifest bekrachtigd.

De thema's

Deze RAS is verder uitgewerkt in die thema's die voor onze regio van belang zijn. Te weten:

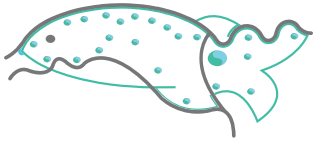
1. ***Groenblauwe stad, groenblauwe dorpen***
2. ***Klaar voor de hitte***
3. ***Toekomstbestendig landelijk gebied***
4. ***Antiverdrogingsoffensief stuwwallen***
5. ***Veilige, vitale en kwetsbare functies***
6. ***Co-creatie van een klimaatbestendig Rijk van Maas & Waal***

In deze RAS zijn bovenstaande thema's verder uitgewerkt in deelstrategieën met bijbehorende doelstellingen voor de kortere (2023) en langere termijn (2035).
Op basis van deze deelstrategiën zal onder regie van de overheden gewerkt en bijgestuurd worden op planvorming en uitvoering, te beginnen met een regionaal uitvoeringsprogramma.
De eerste aanzetten daartoe worden in deze RAS gegeven. Daar waar aanpassing aan klimaatverandering vraagt om lokaal handelen zijn de gemeenten aan zet om op basis van de eigen gemeentelijke koers, prioriteiten en planning invulling te geven aan klimaatbestendigheid. Deze 'lokale adaptatiestrategieën' vormen in een later stadium een belangrijke onderlegger voor het totale proces om te komen tot een klimaatbestendige regio.

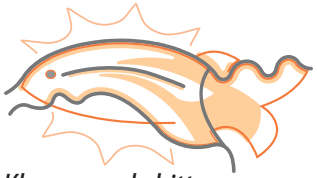
Wij

Tenslotte, in deze RAS wordt regelmatig in termen van 'wij' gesproken. Met 'wij' wordt nadrukkelijk de regio Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal bedoeld: naast de zeven gemeenten, het waterschap en de provincie, horen daar natuurlijk ook alle betrokken partijen bij. Van onderwijsinstellingen tot Vitens en van de tuinbezitter tot de ZLTO; allemaal dragen zij een bepaalde verantwoordelijkheid en dragen zij een steen(tje) bij aan de uitvoering van deze RAS!

6 THEMA'S

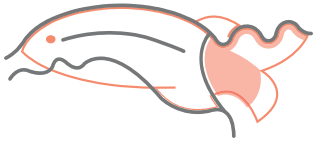
Groenblauwe stad, groenblauwe dorpen

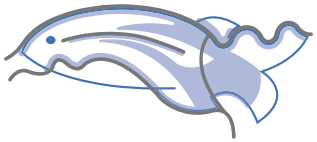
Klaar voor de hitte

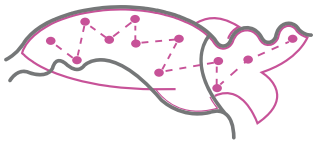
Toekomstbestendig landelijk gebied

Antiverdrogingsoffensief stuwwallen

Veilige, vitale en kwetsbare functies

Co-creatie van een klimaatbestendig Rijk van Maas & Waal

Naar een klimaatbestendige regio...

REGIONALE ADAPTATIE STRATEGIE
RIJK VAN MAAS & WAAL

10 STRATEGIELIJNEN

Onderstaande 10 strategielijnen, een soort afgeleide van de zeven ambities uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA), komen veelvuldig bovendrijven in de RAS Rijk van Maas & Waal en vormen een soort samenvatting van de RAS.

We vergroten de bewustwording: van inwoners, bedrijven, organisaties én van collega's, zodat de verantwoordelijkheid breed wordt gedeeld

We beginnen morgen al met het laaghangend fruit, zodat zichtbaar wordt wat er mogelijk is en steeds meer mensen enthousiast worden voor klimaatadaptatie

We werken zo veel mogelijk bottom-up, waar nodig pakken de overheden de regierol

We borgen klimaatadaptatie door het een plek te geven in projecten, beleid en omgevingsvisies

We benutten de kennis, expertise, voorbeelden en ervaring, die er al is

We gaan klimaatbestendige voorbeelden realiseren in de regio, zodat mensen makkelijker het goede voorbeeld kunnen volgen: practice what you preach!

We maken het leuk en aantrekkelijk om mee te werken aan een klimaatbestendige regio

We durven te experimenteren en te innoveren en gaan morgen óók al aan de slag met het hooghangend fruit

We maken werk met werk door op te trekken met andere ontwikkelingen, zoals de energietransitie, bos- en natuurvisie, wegreconstructies en de woningbouwopgave, zodat we geen dingen dubbel doen

We stimuleren educatie en extra onderzoek en betrekken daarbij onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten, enerzijds om de jeugd mee te krijgen, anderzijds voor de beantwoording van onderzoeksvragen en monitoring.

” We maken het leuk en aantrekkelijk om mee te werken aan een klimaatbestendige regio!”

DE STRATEGIE

We willen dat de stad en het dorp prettig zijn om in te wonen, te werken en te verblijven. We gaan daarom onze gebouwde omgeving in sneltreinvaart vergroenen en regenwaterbestendig maken. Daarbij betrekken en stimuleren we bewoners, bedrijven, woningcorporaties en bouwpartijen.
Het moet leuk worden om mee te werken aan een klimaatbestendige regio!
Ook gaan we zorgen dat de overlast en schade na hevige regenval in gebouwen, tunnels, viaducten en andere kwetsbare plekken tot een minimum beperkt blijft.
In de openbare ruimte willen we meer koelte creëren door deze anders en groener in te richten, door waar mogelijk het aantal bomen te vergroten (en daarbij de kwaliteit van de groeiplaats niet vergeten), door parkjes en andere groene plekken aan te leggen, evenals groenblauwe schoolpleinen en speelterreinen. Zo gaan meer mensen naar buiten om te verblijven en bewegen in onze openbare ruimte. Dat draagt bij aan een socialere en gezondere leefomgeving met meer biodiversiteit.

Meer plantsoenen, wadi’s, extra bomen, moestuinen, dorpsbeken, groene daken, parkeerplaatsen met half verharding en ontsteende tuinen: de groenblauwe revolutie (haast is immers geboden) van onze stad en dorpen moet ervoor zorgen dat het regenwater dat tijdens de steeds zwaardere buien valt, maar ook het kwelwater, gedoseerd wordt afgevoerd naar die plekken waar het gewenst is. En tegelijkertijd willen we er tijdens warme dagen koeltjes bijzitten.
Met een mix aan maatregelen gaan we ons de komende jaren verder wapenen tegen wateroverlast. Deze maatregelen liggen in de sfeer van aanpassingen aan de gebouwen, in afspraken met de eigenaren en in aanpassing van het riool- en regenwatersysteem in het bebouwde gebied. Meer groen en water in de openbare ruimte én niet openbare ruimte tenslotte, betekent meer koeling door schaduw en verdamping. We introduceren daarvoor mogelijk groennormen en koeltenormen om met name versteende gebieden te vergroenen. School- en speelterreinen en plekken waar veel kwetsbare bevolkingsgroepen verblijven worden hierbij versneld aangepakt om het goede voorbeeld te geven.

GROENBLAUWE STAD, GROENBLAUWE DORPEN

In 2023

- *Zijn de risico's op de wateroverlast in de gebouwde omgeving nauwkeurig in beeld.*
  En wordt gewerkt aan planvorming en uitvoering om met name in de prioriteitswijken te komen tot een geminimaliseerd en acceptabel niveau m.b.t. wateroverlast en hitte-eilanden;
- *Is klimaatadaptatie integraal onderdeel van de omgevingsvisies en omgevingsplannen;*
- *Worden klimaatadaptatiedoelen standaard meegenomen in de prestatieafspraken met de woningcorporaties;*
- *Is onderzocht en zijn afspraken gemaakt om nieuwbouwwoningen voortaan standaard klimaatbestendig te bouwen;*
- *Zijn tal van (burger)initiatieven uitgevoerd die hebben bijgedragen aan een klimaatbestendige regio;*
- *Zijn klimaatadaptatiedoelen meegenomen in de energietransitie waardoor tal van wijken niet alleen geleidelijk van het gas af gaan, maar ook klimaatbestendig worden ingericht;*
- *Is voortvarend gestart met het groenblauw inrichten van schoolpleinen en speelterreinen;*
- *Hebben alle gemeenten een vergroeningsprotocol als leidraad voor integratie in beleid;*
- *Is het gemeentelijk groenbeleid aangepast aan de klimaatadaptatie-opgave;*
- *Is er een groennorm vastgesteld die richtinggevend is voor de openbare ruimte;*
- *Is er een koeltenorm vastgesteld die richtinggevend is voor de openbare ruimte.*

In 2035

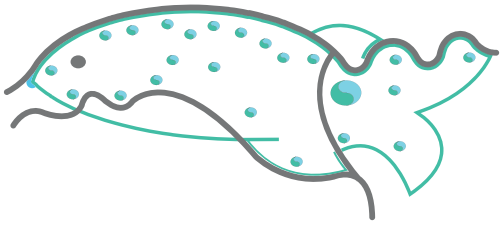
- *Is het oppervlaktewater- en rioolstelsel in de stad en de dorpen robuust en flexibel ingericht, zodat piekbuien zo goed mogelijk opgevangen kunnen worden en dit water kan worden vastgehouden om als buffer te dienen voor droge tijden;*
- *Is de wateroverlast in de gebouwde omgeving geminimaliseerd en zijn alle prioriteitswijken (m.b.t. wateroverlast en hitte-eilanden) aangepakt;*
- *Zijn afspraken gemaakt om de bestaande woningen klimaatbestendig te renoveren;*
- *Is klimaatbestendigheid een van de leidende principes in ruimtelijke besluitvorming en in de omgevingsvisie;*
- *Zijn alle schoolpleinen, speelterreinen en locaties met kwetsbare groepen in de regio groenblauw ingericht;*
- *Zijn de eerste, bestaande wijken naast gasloos ook klimaatbestendig gerenoveerd;*
- *Is een groennorm vastgesteld die richting gevend is voor particuliere tuinen.*

Wat gaan we doen?

1. Klimaatproof gemeentelijk groenbeleid (vergroeningsprotocol, gemeentelijke groenstructuren, groennorm, koeltenorm, stimuleringsregeling burgerinitiatieven)
2. Waterbuffering in de stad
3. Monitoringsprotocollen voor infiltratievoorzieningen
4. Regionale rioolsystemen zijn afgestemd
5. Regio brede basisafspraken klimaatproof nieuwbouw
6. Groenblauwe inrichting schoolpleinen, speelterreinen en andere locaties
7. Klimaatbestendigheid in de prestatieafspraken
8. Klimaatbestendigheid in de energietransitie (RES)
9. Klimaatbestendigheid in de omgevingsvisie en omgevingsplannen
10. Onderzoek naar rechtvaardige bekostigingssystematiek voor klimaatadaptatie via lokale en regionale (en landelijke?) belasting.

“We vergroten de bewustwording: van inwoners, bedrijven, organisaties én van collega’s”

“We gaan klimaatbestendige voorbeelden realiseren in de regio, zodat mensen makkelijker dit voorbeeld kunnen volgen: practice what you preach!”

DE STRATEGIE

We gaan er als regio voor zorgen dat het toenemend aantal warme dagen ons zo weinig mogelijk tot last zijn, maar zo veel mogelijk als lust wordt ervaren. De bouwsector zorgt ervoor dat de warmte tijdens de warme dagen minder goed onze gebouwen in komt. De zorgsector onderzoekt of en hoe we kwetsbare groepen in onze samenleving anders of betere zorg kunnen bieden, gericht op het bestrijden van hittestress. De toerismesector neemt het voortouw om Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal nóg aantrekkelijker te maken voor recreanten van binnen en buiten de regio.

Leuk, al die extra warmte in de zomerperiode als gevolg van de klimaatverandering. Goed voor de omzet van veel horeca en recreatieondernemers, mits het terras lekker in de schaduw ligt. Maar anderen ervaren de zomerse hitte juist als een enorme last en ondervinden hittestress of erger dan dat. Met een mix aan maatregelen gaan we ons de komende jaren wapenen tegen de negatieve effecten van het klimaateffect hitte. Deze maatregelen liggen in de sfeer van aanpassingen aan de gebouwen, in afspraken in de zorgsector om kwetsbare groepen beter in beeld te krijgen (wie zijn dat nou?) en deze adequate hulp te kunnen verlenen. Maar ook in hittebestendige recreatie dichtbij huis. Zoals in de vele zwemwaterplassen en zwembaden in de regio. Tenslotte gaan we hitte- of klimaatbestendige voorbeelden realiseren in de regio, zodat derden makkelijker dit voorbeeld volgen.

KLAAR VOOR DE HITTE

In 2023

- *Is in beeld wat de kwetsbare groepen zijn, waar zij zitten en wie de betrokken actoren zijn en hoe we ze gepaste zorg kunnen bieden;*
- *Zijn pilots uitgevoerd om kwetsbare groepen sneller gepaste zorg te bieden;*
- *Is er een protocol voor klimaatbestendige evenementen-zorg;*
- *Worden nieuwe woningen en zorgcomplexen ook hittebestendig gebouwd;*
- *Is er een hittebestrijdingscampagne gevoerd ('onderweg tijdens hitte: petje op, drinkwaterflesje en insmeren');*
- *Zijn regio breed al hittemaatregelen in het landelijk gebied getroffen voor mens en dier, zoals aanpassingen aan stallen, meer bomen in en om weilanden en meer schaduw langs fiets- en wandelpaden;*
- *Heeft de recreatiesector onderzocht welke oplossingen gewenst zijn voor een hittebestendige recreatiesector;*
- *Is onderzoek uitgevoerd hoe ziekteverwekkers zoals blauwalg in de recreatieplassen en in de stad- en dorpsvijvers kan worden beperkt.*

In 2035

- *Wordt in de bouw zowel energieneutraal als hitte-bestendig gebouwd;*
- *Zijn alle evenementen klimaatproof en daarmee voorzien van klimaatbestendige evenementenzorg (waarschuwingssystemen, watervoorzieningen, storm/regenbestendig, protocollen voor extremen, etc.);*
- *Is de recreatiesector hittebestendig:*
  de waterkwaliteit van recreatieplassen is goed, er zijn voldoende watertappunten, schaduwplekken rondom horeca, hotels en campings, en langs recreatiepaden, groene daken op sporthallen, etc.

Wat gaan we doen?

1. Klimaatbestendige zorg
2. Hittebestrijdingsplan
3. Hittebestendigheid meegenomen in de buitenomgeving
4. Hittebestendigheid meegenomen in de bouw
5. Hittebestendige evenementenzorg
6. Hittebestrijdingsplan veesector
7. Aanpak ziekteverwekkers (blauwalg)
8. Onderzoek hittebestendige recreatie

“We durven te experimenteren en te innoveren en gaan morgen óók al aan de slag met het hooghangend fruit“

DE STRATEGIE

We gaan er de komende jaren voor zorgen dat we in tijden van langdurige droogte voldoende en kwalitatief goed water beschikbaar hebben en houden voor onze landbouw, onze drinkwatervoorziening, de natuur en recreatie.
Maar ook dat we bij hevige neerslag niet te veel water op de verkeerde plek hebben.
We werken gezamenlijk aan een regionale, klimaat robuuste blauwgroene structuur. Deze heeft uitlopers tot in het stedelijk gebied, met kleinschalige en grootschalige wateropvang en watervoorraadvorming, waaronder de ontgrondingsplassen. Ook benutten we zo mogelijk de kansen van de RWZI als bron voor schoon oppervlaktewater.

De agrarische sector onderzoekt en experimenteert volop met klimaatbestendige landbouw. In het nieuwe, toekomst- en klimaatbestendige landschap met blauwgroene doorадering van het Rijk van Maas & Waal is alles er straks op gericht om het regenwater zo veel mogelijk vast te houden, zonder daarmee de agrarische sector voor de voeten te lopen. Met de natuurorganisaties wordt naar kansen gezocht om natte natuur te behouden, de biodiversiteit te vergroten en op andere plekken naar nieuwe natuurdoelen te zoeken. Natuur bijvoorbeeld, die (ook) ten dienste staat aan de landbouw. Bijvoorbeeld om ook antwoorden te vinden op de komst van steeds meer exoten (invasieve soorten), die inheemse soorten kunnen bedreigen.

Tegelijkertijd zoekt diezelfde landbouw naar nieuwe economische kansen op het gebied van waterberging (bijvoorbeeld de bufferboeren).
Kortom, de juiste functies op de juiste plek!
Het werken aan een klimaatbestendige agrarische sector is slechts één van de vele uitdagingen en opgaven in de landbouw. Boeren zullen zelf strategische keuzes moeten gaan maken; gaan ze groeien, verbreden, richten ze hun pijlen op nieuwe teelten? Gaan ze biologisch, of stabiliseren ze in afwachting van een volgende stap? Voor hen is het van belang dat ze de keuze maken die bij hun past.
Hiervoor is steun nodig; niet alleen van de overheid, maar ook van burgers en buitenlui. Bovenal is het wenselijk dat er ruimte komt om te experimenteren met deze nieuwe ontwikkelingen. Een flexibeler bestemmingsplan kan ruimte bieden aan breder ondernemerschap op de agrarische bedrijven. Kansrijke ideeën voor het agrarische buitengebied zijn de natuur inclusieve landbouw, droogtebestendige teelten, lokale voedselproductie, de koppeling van het groen-blauwe netwerk aan een recreatief (fietspaden netwerk).
Voor de bouwontwikkelingen, waaronder met name de recreatieve ontwikkelingen, geldt dat deze niet alleen klimaatrobuust zijn, maar bij voorkeur de klimaatbestendigheid en leefbaarheid van de regio vergroten. Bijvoorbeeld door versterking van de groenblauwe dooradering door drijvende woningen in combinatie met waterberging.

TOEKOMSTBESTENDIG LANDELIJK GEBIED

In 2023

- *Hebben we in beeld hoe we in het landelijk gebied wateroverlast tot een minimum kunnen beperken en de droogte te lijf kunnen gaan. Op basis hiervan is een 'gebiedsagenda aanpak droogte en water-overlast' ontwikkeld die gericht is op het versterken van de groenblauwe structuur;*
- *Is een concreet plan opgesteld om watervasthoudend vermogen van landbouwpercelen en het organisch stofgehalte in de landbouwpercelen aanzienlijk te verhogen;*
- *Is binnen de agrarische sector een brede discussie gevoerd over de juiste landbouw op de juiste plek en is hierop een visie ontwikkeld;*
- *Is met de natuurorganisaties een plan ontwikkeld over behoud en ontwikkeling van klimaatrobuuste (natte) natuur;*
- *Worden waterbesparende maatregelen in de landbouw toegepast, zodat bij droogte efficiënt kan worden omgegaan met het beschikbare water;*
- *Worden landschapsontwikkelingsplannen (LOP's) volledig klimaatbestendig opgesteld;*
- *Is de klimaatbestendigheid van bebouwing en recreatie-voorzieningen (zoals stallen en bungalows) in het buiten-gebied in beeld en wordt gewerkt aan plannen en uitvoeringsmaatregelen ter verbetering hiervan. Bij nieuwe bebouwing en voorzieningen wordt klimaat-bestendigheid meegenomen in de locatiekeuze, ontwerp en inrichting;*
- *Is de inzet van het water uit de ontgrondingsplassen ten behoeve van de natuur, recreatie en landbouw onderzocht en wordt deze toegepast in een pilot;*
- *Wordt gewerkt aan verbetering van de interactie tussen landelijk- en stedelijk gebied ten gunste van de klimaat-bestendigheid van beide gebieden.*

In 2035

- *Is het landelijk gebied in het Rijk van Maas & Waal voorzien van een klimaatrobuuste groenblauwe structuur;*
- *Is de agrarische sector bestand tegen langdurige droogte en extreme regenval;*
- *Is de (natte) natuur bestand tegen langdurige droogte en extreme regenval;*
- *Zijn de recreatievoorzieningen en de bebouwing klimaatbestendig zodat het er bij droogte, extreme neerslag en hitte 'goed toeven' is;*
- *Werken de agrarische sector, natuurbeheerders, recreatiesector en overheden optimaal samen en nemen zij ieder hun eigen verantwoordelijkheid;*
- *Worden alternatieve waterbronnen en bergings-mogelijkheden bij neerslag effectief ingezet, zoals zandwinningsplassen en het effluent van de RWZI-Weurt.*

Wat gaan we doen?

1. Regionale gebiedsagenda droogte en wateroverlast
2. Bodemverbeteringsplan/verhoging watervasthoudend vermogen en organische stof gehalte
3. Onderzoek klimaatbestendige landbouw
4. Klimaatrobuust natte natuurplan
5. Bufferboeren, groenblauwe diensten
6. Onderzoek en pilot hergebruik water waterretentie ontgrondings- en recreatieplassen
7. Klimaatbestendige LOP's (Landschapsontwikkelingsplannen)
8. Experimenten nieuwe, klimaatbestendige gewassen
9. Onderzoek kwetsbaarheid recreatievoorziening en bebouwing
10. Haalbaarheidsstudie inzet hergebruik zuiveringseffluent RWZI-Weurt, waterschap
11. Regional beleidsplan invasieve soorten

DE STRATEGIE

We richten onze stuwwallen, én de andere hoger gelegen delen in de regio in tot een aantrekkelijk, recreatief 'toevluchtsoord' in tijden van warmte. Een groen, bosrijk gebied zonder grote bosbrandrisico's, waar de natuurlijke sponswerking in ere wordt hersteld en waar retentiebekkens zorgen voor opvang en opslag van regenwater.
De erosieproblematiek beheersen we met een trits aan maatregelen, zowel in natuurgebieden, landbouwgebieden als in stedelijk gebied. Daarbij maken we gebruik van de kennis en expertise die er op dit gebied al is, bijvoorbeeld in Zuid-Limburg. Tegelijkertijd blijven de stuwwallen beschikbaar voor duurzame drinkwaterwinning.
Het risico op bos- en natuurbranden beperken we tot het minimum door uitgebreide voorlichting en door bewoners en bezoekers nadrukkelijk te betrekken bij de signaleringsfunctie én de wijze waarop we de bos- en natuurgebieden beheren!

De stuwwallen en de rivierduinen van het Rijk van Nijmegen zijn een van de belangrijkste natuurlijke parels van onze regio. De stuwwal als relict uit de voorlaatste ijstijd herbergt sinds vele eeuwen tal van functies en is van grote waarde geweest voor de stad en haar omgeving. Denk aan houtwinning, verdediging, drinkwaterwinning, kwelwater, het vruchtbare löss, de vele zorginstellingen en recreatief uitloopgebied. Tegelijkertijd zijn veel van de huidige functies ook kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Langdurige droogte, gevolgd door heftige regenbuien maken het gebied gevoelig voor erosie.
De campings, kampeerboerderijen en zorginstellingen op de stuwwallen zijn samen met de woonbebouwing kwetsbaar voor eventuele bosbranden en de aanwezige natuur heeft het zwaar te verduren tijdens lange, hete en droge zomers.
Met een integrale mix aan oplossingsrichtingen, waarbij rigoureuze keuzen op landbouw- en bosbouwgebied niet per definitie worden geschuwd, gaan we de verdroging op de stuwwallen te lijf.

"We benutten de kennis, expertise, voorbeelden en ervaring, die er al is"

ANTIVERDROGINGSOFFENSIEF STUWWALLEN

In 2023

- *Is duidelijk hoe de drinkwaterwinning verduurzaamd wordt door aanpassing van het waterwingebied en door maatregelen om verontreiniging te voorkomen;*
- *Zijn de mogelijkheden van grootschalige water-opvang op de stuwwallen onderzocht en is daarmee geëxperimenteerd;*
- *Zijn de belangrijkste erosieproblemen, zoals in en rond Breedeweg onderzocht en wordt gewerkt aan een integrale gebiedsaanpak om de gevolgen te beperken;*
- *Is bekend wat de effecten zijn van het verhogen van het organisch stofgehalte op het vochtvasthoudend vermogen van de bodem;*
- *Werken betrokken partijen optimaal samen om bij natuurbranden de gevolgen zo veel mogelijk te bestrijden en maken hierover concrete afspraken;*
- *is op enkele agrarische bedrijven op de hellingen rond Groesbeek een proef gedaan met erosiebeperkende maatregelen, zoals beter bodembeheer, grasstroken, houtwallen, enz.*
- *Is door Natuurmonumenten, Gelders Landschap en Staatsbosbeheer en in overleg met alle andere belanghebbenden een nieuwe bosvisie opgesteld. In deze bosvisie staat beschreven hoe de natuur beter beschermd kan worden tegen klimaatverandering (vooral droogte) en hoe de biodiversiteit vergroot kan worden.*

In 2035

- *Is het natuurbrandrisico tot een minimum beperkt;*
- *Zijn de drinkwaterwinputten verplaatst naar het nieuwe waterwingebied en is de nieuwe grondwater-beschermingszone opgenomen in de provinciale verordening en de gemeentelijke bestemmingsplannen;*
- *Is de landbouw op de hellingen rond Groesbeek er volledig op gericht om water op de hellingen vast te houden;*
- *Is er een integraal waarschuwings- en bestrijdings-protocol in werking bij natuurbranden, waarbij alle betrokkenen zo goed mogelijk samenwerken en elkaar ondersteunen.*

Wat gaan we doen?

1. Onderzoek retentiebekkens
2. Project Aanpak erosie op stuwwallen
3. Beperking natuurbrandrisico's
4. Aanpassen signaleringssysteem bos- en natuurbranden
5. Project Organisch stofgehalte
6. Bos- en natuurvisie Rijk van Nijmegen

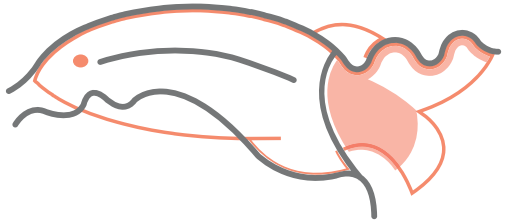

Wat te doen bij een natuurbrand?

- Blijf kalm
- Probeer niet zelf de brand te blussen
- Vlucht naar een veilige plaats; de openbare weg, een groot verhard terrein of de bebouwde kom
- Loop niet voor de uit of in de richting van de brand, maar haaks op de vuurhaard
- Bel 112 en geef zo nauwkeurig mogelijk door waar je je bevindt

DE STRATEGIE

We volgen de strategie van het Weten, het Willen en het Werken. Eerst analyseren we de kwetsbaarheden van de belangrijkste functies voor droogte, hitte, wateroverlast en overstromingen in de regio. Daarmee ontstaat inzicht in de kwetsbaarheid en in ketenafhankelijkheden. Vervolgens kan op basis van de inzichten een breed gedragen ambitie en strategie bepaald worden, al dan niet in combinatie met concrete afspraken met de sector (Veiligheidsregio, telecombedrijven, energiebedrijven, etc.) en (nationale) regelgeving.
Tenslotte treffen de verschillende betrokken doelgroepen maatregelen, onder andere door bij investeringsbeslissingen rekening te houden met klimaatrisico's.

De vitale, kwetsbare functies zijn functies die cruciaal zijn voor de rampenbeheersing bij calamiteiten als overstromingen, natuurbranden, of uitval door langdurige droogte.
Deze calamiteiten kunnen ernstige schade met zich brengen voor mens, milieu of economie. Daarbij moet gedacht worden aan de energievoorziening, internet, de drinkwatervoorziening, ziekenhuizen, huisartsenposten, onze pompen en gemalen, maar ook de infrastructuur. Nog veel overheden, bedrijven en bewoners zijn zich niet bewust van deze klimaat gerelateerde risico's. Daardoor wordt in beleid, bij locatiekeuzes en bouwwijzen van vitale en kwetsbare functies nog niet of nauwelijks rekening gehouden met veiligheidsaspecten. Daar waar hiaten in onze kennis van deze klimaatrisico's zijn, onderzoeken we dat en betrekken daar de regionale onderzoeksinstituten bij.
In de nationale Deltabeslissing ruimtelijke adaptatie staat dat het Rijk er zorg voor draagt dat de nationale vitale en kwetsbare functies uiterlijk in 2050 beter bestand zijn tegen overstromingen. In de regio Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal gaan we deze doelstelling verbreden met andere risico's (natuurbranden, uitval elektriciteit door natuurbranden en uitval van internet door hitte, etc.) én halen we deze naar voren.

"We stimuleren educatie en extra onderzoek en betrekken daarbij onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten, enerzijds om de jeugd mee te krijgen, anderzijds voor de beantwoording van onderzoeksvragen en monitoring"

VEILIGE, VITALE EN KWETSBARE FUNCTIES

In 2023

- *Hebben we de klimaatkwetsbaarheden – ook ten aanzien van overstromingen - van de vitale en kwetsbare functies in onze regio in beeld en geanalyseerd (het Weten);*
- *Hebben we de betrokken stakeholders mee in onze ambitie en strategie om alle relevante vitale, kwetsbare functies voldoende te beschermen (het Willen);*
- *Hebben we inzicht in de risico's voor klimaat-extremen, ook na genomen maatregelen. Voor deze restrisico's zijn door stakeholders gezamenlijke protocollen opgesteld over wat te doen als het toch misgaat.*

In 2035

- *Hebben alle verantwoordelijke partijen hun vitale, kwetsbare functies optimaal beschermd tegen mogelijke calamiteiten als gevolg van klimaat-verandering (het Werken);*
- *Zijn de vitale en kwetsbare functies optimaal ingepast in de klimaatbestendige omgeving;*
- *Zijn kwetsbare objecten, zoals rioolkasten, elektriciteitskasten niet meer kwetsbaar voor wateroverlast (piekbui en kwel);*
- *Zijn ondergrondse leidingen (CAI, riool, water, elektra) niet meer kwetsbaar voor hitte;*
- *Is de bereikbaarheid t.b.v. hulpdiensten ondanks de klimaatverandering onder alle omstandigheden gewaarborgd.*

Wat gaan we doen?

1. Regionale risicoanalyse vitale en kwetsbare functies
2. Verkenning bescherming tegen klimaatextremen

DE STRATEGIE

Bedrijven, bewoners, overheden en organisaties werken samen in het Rijk van Maas & Waal aan een klimaatbestendige regio: bottom-up waar mogelijk, richtinggevend of top down waar het niet anders kan. De overheden nemen daarbij weliswaar in eerste instantie de regie en faciliteren waar mogelijk, maar bepalen het niet alleen. Met een succesvolle communicatiestrategie zorgen we ervoor dat de regio – bewoners, landbouwsector, bedrijfsleven, woningcorporaties, onderwijs, recreatiesector, natuur & milieu en andere betrokkenen – meegenomen wordt in nut en noodzaak van klimaatbestendigheid, elkaar inspireert en de eigen verantwoordelijkheid oppakt. Burgers en bedrijven worden gestimuleerd om met goede, klimaatbestendige initiatieven te komen, zoals de groenste straat van de regio, of een speciale regentonnenactie. Door een open source informatiebeheer, gericht op het delen van kennis en informatie, zodat iedere partij kan beschikken over dezelfde en meest actuele informatie, doen we op basis van de juiste informatie de juiste dingen. Co-creatie is ook meeliften op andere belangrijke ontwikkelingen in de regio.
We maken zo werk met werk! Eén van die ontwikkelingen waar klimaatadaptatie de komende jaren op mee kan liften is de steeds breder gedragen energietransitie.
In de beeldvorming maken we duidelijk dat het klimaatverhaal meer behelst dan energie-reductie en duurzame energie en dat het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie) nét zo belangrijk is als het voorkomen ervan (mitigatie). Tenslotte verstaan we onder co-creatie ook de borging van het thema in de verschillende organisaties.
Borging vindt onder andere plaats door adaptatie op te nemen in beleid en (omgevings) visies, door een klimaattoets op te nemen in de besluitvorming en door ruimte te geven om te experimenteren en te innoveren.

Steeds vaker zien we dat plannen niet meer sec door de overheid worden gemaakt, maar met bedrijven, inwoners en andere instanties samen: co-creatie dus. Dat zien we bij nieuwe plannen voor een groenere wijk, bij gebiedsvisies en de herinrichting van een straat. Niet alleen bij de planvorming is betrokkenheid van de omgeving van belang, ook bij de uitvoering is het meenemen van partijen dringend gewenst. Bij goede initiatieven van burgers en bedrijven sluit de overheid waar mogelijk aan in de planvorming en uitvoering. Belangrijke elementen in een co-creatie zijn creativiteit, ruimte voor innovatie, diversiteit of gebiedsgericht beleid en lokale differentiatie. Dit stimuleren we zo veel mogelijk in het Rijk van Maas & Waal.

“We beginnen morgen al met het laaghangend fruit, zodat zichtbaar wordt wat er mogelijk is en steeds meer mensen enthousiast worden voor klimaatadaptatie. “

“We maken werk met werk door op te trekken met andere ontwikkelingen, zoals de energietransitie, bosvisie, wegreconstructies en de woningbouwopgave, zodat we geen dingen dubbel doen.”

CO-CREATIE VAN EEN KLIMAATBESTENDIGE REGIO

In 2023

- *Maakt co-creatie deel uit van veel plannen binnen de andere deelstrategiën;*
- *Is een regio brede en meerjarige communicatie- en stimuleringscampagne gevoerd, gericht op het informeren, inspireren en stimuleren van inwoners, bedrijven en instellingen;*
- *Zijn hiaten in de kennisbehoefte rondom het thema klimaatadaptatie gevuld;*
- *Is er een open source informatiesysteem dat gebruikt en gevoed wordt door alle stakeholders in de regio;*
- *Hebben we in beeld op welke wijze we klimaat-adaptatie kunnen laten meeliften op de energie-transitie en zijn de RES en de RAS optimaal op elkaar afgestemd;*
- *Hebben we ook in beeld op welke andere ontwikkelingen, zoals een bos- en natuurvisie, wegrecontructies en de woningbouwopgave, klimaatadaptatie kan meeliften.*

In 2035

- *Zijn inwoners en bedrijven betrokken bij het onderwerp en is klimaatbestendigheid volledig geïntegreerd in het dagelijks leven;*
- *Hebben we de energietransitie en de adaptatie-opgave maximaal geïntegreerd met maat-regelen zoals het koelen van gebouwen door groene daken en groene gevels, met warmtepompen, met thermische energie uit oppervlaktewater en met drijvende zonneparken op waterretentieplassen.*
- *Is 100% van de nieuwbouwwoningen naast zeer energiezuinig in de winter ook hittebestendig in de zomer, waardoor de extra energievraag beperkt blijft;*
- *Benutten we een groot deel van de biomassa in onze klimaatbuffers (natuurgebieden) voor onze duurzame energiebehoefte.*

Wat gaan we doen?

1. Regionale samenwerkingsstructuur met focus op bottom-up
2. Regiocampagne
3. Open source informatiebeheer
4. Kansen voor koppeling met de energietransitie/RES
5. Klimaatbestendigheid in de wijk van de toekomst

Energietransitie

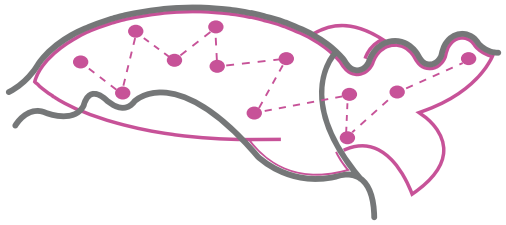
De toegenomen aandacht voor duurzaamheid in het algemeen en de energietransitie in het bijzonder is een enorme kans voor klimaatadaptatie. De klimaatmitigatie/ energietransitie en klimaatadaptatie kunnen daarom zo veel mogelijk met elkaar meeliften. Gelijktijdige integrale opgaven die beide één zijde van dezelfde medaille zijn. Zowel qua communicatie als qua planvorming en uitvoering is samen optrekken het credo: een gasloze èn klimaat-bestendige wijk, zonnepanelen op groene daken of op water, warmtewinning uit recreatieplassen etc.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving. Het Rijk, de provincie en de gemeente stellen ieder een omgevingsvisie op. Dit doen ze met het oog op het bereiken van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet. De omgevingsvisie heeft betrekking op alle terreinen van de fysieke leefomgeving.
Een omgevingsvisie gaat onder andere in op de samen-hang tussen ruimte, water, cultureel erfgoed, milieu, maar ook op klimaatadaptatie.

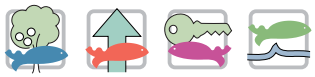

DE BELANGRIJKSTE TARGETS IN 2019 – 2022

Groenblauwe stad, groenblauwe dorpen

1.1 Klimaatproof gemeentelijk groenbeleid (inclusief vergroeningsprotocol en groenstructuur): met dit groenbeleid wordt de openbare ruimte dáár waar mogelijk ontsteend en voorzien van groen. In iedere gemeente worden doelstellingen geformuleerd om de openbare ruimte voor 2022 voor een nader te bepalen percentage te ontharden en zijn de budgetten voor groenbeheer opgehoogd. Dat uit zich onder andere in goede groeiplaatsen, en voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte. Omdat een groenere stad of dorp ook een gezondere stad of dorp is, wordt nadrukkelijk de samenwerking met de collega's van het sociaal domein gezocht. De gemeentelijke groenstructuur, een groenblauwe dooradering door de kernen, wordt ingericht voor biodiversiteitsherstel. Tevens biedt het groen meer gelegenheid tot bewegen en verblijven. Dat moet ook mogelijk blijven tijdens hittegolven, waar het groen koelte biedt.
Tenslotte wordt het groen in de stad en het dorp verbonden met de natuur en het platteland erbuiten.
Ook wordt bijvoorbeeld het 'snippergroen' niet langer verkocht aan bewoners maar ingezet voor klimaatmaatregelen, is het bomenbeleid aangescherpt en gericht op een duurzaam boombestand in de openbare èn particuliere ruimte. Tenslotte moeten stimuleringsregelingen gaan zorgen voor meer (burger)initiatieven die voor een groenblauwe buitenruimte moeten gaan zorgen.

WIE: Gemeenten

1.2 Waterbuffering in de stad: voor de oppervlaktewater- of vijverstelsels in de stad en in de nieuwbouwwijken van de dorpen is in samenhang met de riolering bepaald hoe robuust deze zijn ingericht om extreme neerslag goed te kunnen bergen en afvoeren, zodat de kans op water in de woning zo klein mogelijk is. Ook wordt gekeken naar en hoe het watersysteem functioneert in droge tijden.
Op basis van deze analyse wordt een voor de watersystemen waarbij verbetering noodzakelijk of gewenst is een uitvoeringsprogramma opgesteld door het waterschap in samenwerking met gemeenten. Ook zijn de eerste uitvoeringsmaatregelen al genomen. Bij de aanpak wordt tevens gekeken naar o.a. kansen voor verbetering van de waterkwaliteit en de versterking van de biodiversiteit.

WIE: Waterschap, Gemeenten

1.3 Monitoringsprotocollen voor infiltratievoorzieningen: alle gemeenten bewaken de kwaliteit van hun infiltratievoorzieningen omdat voorkomen moet worden dat vervuild regenwater (zowel chemisch als biologisch) de bodem vervuilt. ***WIE: Gemeenten***

1.4 Regionale rioolsystemen zijn afgestemd: om te garanderen dat rioolstelsels zo duurzaam mogelijk en tegen de laagste kosten werken, worden regionale afspraken gemaakt over doorlevering van afvalwater (gebeurt meestal al), maar ook op het gebied van berging van regenwater. Hiervoor is afstemming nodig tussen gemeenten bij het opstellen van de gemeentelijke rioleringsplannen.

WIE: Gemeenten, Waterschap

1.5 Klimaatproof afspraken in de bouw: Afspraken met en door bouwbedrijven, projectontwikkelaars en woningcorporaties om nieuwbouwwoningen niet alleen energiezuinig voor de winterperiode te bouwen maar ook klimaatbestendig; dus hittebestendig in de zomer en klaar om hoosbuien aan te kunnen.

WIE: Gemeenten, Bouwsector, Provincie

1.6 Groenblauwe schoolpleinen en speelterreinen: Groenblauwe schoolpleinen zijn pleinen waar kinderen in contact kunnen komen met de natuur en waar zij kunnen spelen met natuurlijke elementen. Een groen schoolplein, maar ook een groenblauw speelterrein geeft kinderen elke dag de kans op natuurbeleving, mogelijkheden voor natuureducatie én heeft ook voedselaanbod (fruitbomen en moestuinen). Het brengt creativiteit, rust, ontdekking en beleving samen. Daarnaast draagt het bij aan de biodiversiteit in de bebouwde omgeving. Variatie is belangrijk voor het evenwicht in de natuur. Zie daar alle andere voordelen van een groen schoolplein, bóvenop het klimaatbestendigheidsbelang! Mede dankzij de al bestaande subsidies van de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland.

WIE: Onderwijssector, GGD, Provincie, IVN

1.7 Klimaatbestendigheid in de prestatieafspraken: De woningcorporaties zijn druk bezig om hun woningvoorraad steeds energiezuiniger te maken. Nu komt daar ook de aandacht voor klimaatbestendigheid bij.
In de jaarlijkse prestatieafspraken spreken gemeenten, huurders en woningcorporaties af dát en hóe woningen én tuinen klimaatbestendig(er) worden ingericht.

WIE: Gemeenten, Woningcorporaties

1.8 Klimaatbestendigheid in de energietransitie (RES): Met de opstellers van de RES (regio Arnhem Nijmegen) worden de mogelijkheden onderzocht om klimaatadaptatiedoelen mee te nemen in de energietransitie, én andersom!

WIE: Gemeenten, Waterschap, Provincie

1.9 Klimaatbestendigheid in de omgevingsvisie en omgevingsplannen: de omgevingsvisie wordt dé kapstok om belangrijke doelen, zoals klimaatadaptatie in te verwezenlijken. ***WIE: Gemeenten, Provincie***

1.10 Onderzoek gedifferentieerde rioolheffing: gemeenten gaan onderzoeken of en in welke vorm de rioolheffing gedifferentieerd kan gaan worden om te stimuleren dat bewoners hun dak van het riool afkoppelen.

WIE: Gemeenten, Waterschap

2.1 Introduceer de klimaatbestendige zorg! De zorgsector met climateproofkeur, een keur die aangeeft dat een zorg-instelling klimaatbestendig is en dus ook voldoende aandacht heeft voor hittestress, zonder daarbij standaard naar de airco te grijpen. In de climateproof zorg is het onderling duidelijk wie wat doet. Met name aan de voorkant van de zorg voor voor hitte kwetsbare mensen (thuiszorg/mantelzorg/huisarts). Met name rond medicijngebruik en de praktische adviezen zijn daar mogelijkheden. Koppeling met het griepvaccinatieproces lijkt een mogelijkheid. Het Huisartsen Informatie Systeem (HIS) is een mogelijk informatiekanaal. Ook is er nadrukkelijk aandacht voor (tijdelijke) zorg in het buitengebied, bijvoorbeeld in de vorm van zorgboerderijen ***WIE: Zorgsector, ActiZ***

2.2 Hittebestrijdingsplan: maak de aandacht en de zorg om hittestress normaal voor alle doelgroepen: het is normaal dat we ons bij hitte insmeren, dat we een petje dragen en voldoende drinken ***WIE: Gemeenten, GGD, ActiZ, KWF***

2.3 Neem hittebestendigheid mee in de buiten-omgeving: zoek aansluiting met buiteninitiatieven (bijv. herinrichting), zet gemeentelijke afdelingen bij elkaar, denk na over PvE's, bestekken richting projectontwikkelaars, introduceer een groennorm. Verbind de domeinen met elkaar en geef de bewoners verantwoordelijkheid bij inrichten openbare ruimte ***WIE: Gemeenten***

2.4 Neem hittebestendigheid mee in de bouw: niet alleen tegen de kou in de winter, maar ook tegen de hitte in de zomer! Denk aan zonwering, overstek, minder glas, kleurstelling, groene daken en groene tuinen ***WIE: Bouwsector, Gemeenten***

2.5 Hittebestendige evenementenzorg: een project waarbij evenementenpartijen uit de regio van elkaar leren. Wat zijn de best practices? ***WIE: Evenementen, Rode Kruis, Gemeenten***

2.6 Hittebestrijdingsplan veesector: we gaan samen met onderzoeksinstellingen uit de regio onderzoeken wat de beste manieren zijn om het vee in tijden van extreme hitte de juiste koeling kunnen bieden ***WIE: Agrarische sector, onderwijsinstellingen***

2.7 Aanpak blauwalg: een recreatieplas als het Wylermeer bij Beek, of de Groene Heuvels bij Bergharen met blauwalg is ongeschikt om te recreëren. En dat, terwijl we juist een toename van recreatie dichtbij huis zien in tijden van extreme warmte. Een mogelijke maatregel ter voorkoming van blauwalg is het winnen van warmte uit oppervlaktewater, ten gunste van energiewinning. Dit gaan we onderzoeken ***WIE: Provincie, recreatiesector, Rijk***

2.8 Onderzoek hittebestendige recreatie: schaduw op en om het recreatiepark, koele hotelkamers, voldoende verkoelingsmogelijkheden bij de recreatieplassen; enkele voorbeelden van waar we aan denken bij hittebestendige recreatie in het Rijk van Maas & Waal. De recreatiesector neemt het voortouw bij een eerste verkenning ***WIE: Recreatiesector***

3.1 Regionale gebiedsagenda droogte en wateroverlast: gericht op het zo veel mogelijk vasthouden van water in het buitengebied, zonder daarbij schade toe te brengen aan de andere functies in het buitengebied ***WIE: Waterschap, Gemeenten***

3.2 Bodemverbeteringsplan/verhoging organische stofgehalte: we onderzoeken welke (landbouw)functies het beste passen bij de verschillende bodemtypes in de regio en stellen op basis hiervan een visie op. Opzetten regionaal actieplan voor duurzame verhoging organisch stofgehalte van landbouwpercelen, inclusief aanbevelingen voor aanpassing van het beleid en regelgeving rond bijvoorbeeld het benutten van lokale reststromen van organische stof ***WIE: Agrarische sector, kennisinstituten.***

3.3 Onderzoek klimaatbestendige landbouw: om de voedselzekerheid te waarborgen zal de agrarische sector zich moeten aanpassen aan toenemende temperaturen, langdurige perioden van droogte en ander extreem weer. Tegelijkertijd is de landbouw ook een bron van broeikas-gassen. We onderzoeken hoe de landbouw in onze regio zich zodanig kan ontwikkelen dat het de eigen regio zo veel mogelijk van voedsel kan voorzien ***WIE: Agrarische sector***

3.4 Klimaatrobuust natte natuurplan: samen met de natuurorganisaties en de terrein beherende organisaties wordt een regionaal natuurplan opgesteld dat de klimaat-bestendigheidstoets ruimschoots kan doorstaan ***WIE: Waterschap, natuurorganisaties, terreinbeherende organisaties, Provincie***

3.5 Bufferboeren, groenblauwe diensten: de regio experimenteert in samenwerking met onderzoeksinstellingen met projecten om regenwater te bufferen op eigen terrein. Onderzocht wordt of hier gunstige verdienmodellen mogelijk zijn en of subsidies beschikbaar gesteld moeten en kunnen worden ***WIE: Waterschap, ZLTO, Provincie***

3.6 Onderzoek en pilot waterretentie ontgrondingsplassen: Om in tijden van extreme droogte voldoende water te hebben zullen alle zeilen bijgezet moeten worden. Een nader te onderzoeken mogelijkheid is om de ontgrondingsplassen hier ook bij te betrekken ***WIE: Waterschappen, ontgronders***

3.7 Klimaatbestendige LOP's (Landschaps-ontwikkelingsplannen): Bij opstelling van de LOP's worden klimaatbestendigheidsthema's nadrukkelijk meegenomen ***WIE: Gemeenten, Provincie***

3.8 Experimenten nieuwe gewassen: in een veranderend klimaat gedijen andersoortige, nieuwe gewassen vaak beter dan de reguliere. In een regionaal project met banken en wetenschappelijke instellingen houden meerdere agrariërs pilots met nieuwe gewassen ***WIE: Agrarische sector, banken, kennisinstituten***

3.9 Onderzoek kwetsbaarheid recreatievoorzieningen en bebouwing in het buitengebied: met aanbevelingen voor maatregelen en aanpassing van het beleid en richtlijnen voor alle betrokken partijen

WIE: Waterschap, Gemeenten, recreatiesector

3.10 Haalbaarheidsstudie inzet hergebruik zuiverings-effluent RWZI-Weurt: het gezuiverde water afkomstig van de RWZI is van prima kwaliteit. Toch wordt het nog afgevoerd naar de Waal. Onderzocht wordt het haalbaar om dit water in de regio te houden

WIE: Waterschap

3.11 Beleidsplan invasieve soorten: veel kennis over exoten ontbreekt nog. Vergroten van de kennis maakt dan ook een belangrijk deel uit van het nieuwe beleidsplan invasieve soorten. Dit beleid zal zich onder andere richten op preventie, het bestrijden en/of het isoleren van de exoten

WIE: Provincie, Rijk

Antiverdrogingsoffensief stuwwallen

4.1 Retentiebekkens: we onderzoeken de mogelijkheid om bijvoorbeeld middels bentoniet kunstmatige regenwaterbekkens bovenop de stuwwallen te realiseren. Deze dienen als bron voor de bestrijding van natuurbranden, als drinkwater voor wild en als bron voor beregening in de landbouw

WIE: Provincie, Waterschap, terreinbeheerders

4.2 Aanpak erosie: naast onderzoek (naar bestaande anti-erosie initiatieven en het in kaart brengen van de problematiek) en leren van de ervaringen in Zuid-Limburg, gaan we op urgente locaties anti-erosiemaatregelen treffen;

WIE: Provincie, terreinbeheerders, Gemeenten

4.3 Beperking natuurbrandrisico's: op zowel preventief als repressief vlak gaan we de risico's op natuurbranden verkleinen. Ook Is er een nieuw, geactualiseerd signaleringssysteem voor natuurbranden in werking waarbij de bewoners en bezoekers nadrukkelijk een rol spelen

WIE: Veiligheidsregio, terreinbeheerders

4.4 Project organisch stofgehalte: we onderzoeken de mogelijkheid van een regionale biomassacoördinator die o.a. het bermmaaisel van gemeenten, waterschap en provincie inzamelt en daar een juiste toepassing ín de regio voor zoekt en vindt, gericht op het verbeteren van het organisch stofgehalte van de bodem. Is het organisch stofgehalte van de bodem op peil, dan houdt dat het regenwater ook beter vast.

WIE: Gemeenten, ZLTO

4.5 Bos- en natuurvisie: Natuurmonumenten wil in 2019 een nieuwe Bosvisie opstellen voor Heumensoord en hun andere terreinen op de stuwwallen. Gemeenten en Staatsbosbeheer zouden daarbij kunnen aansluiten, zodat de gezamenlijke terreinbeheerders kunnen werken aan een gezamenlijke visie op zowel klimaatverandering alsook de recreatie- en natuurdoelen. gemeenten ***WIE: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Gelders Landschap, Provincie***

Veilige vitale en kwetsbare functies

5.1 Risico-analyse: we brengen voor alle klimaat gerelateerde risico's, inclusief de overstromingsrisico's, het wat, wie, waar en hoe in beeld ***WIE: Provincie , Veiligheidsregio Gelderland Zuid, Gemeenten, Waterschap***

5.2 Verkenning bescherming tegen klimaatextremen: we verkennen de mogelijkheden hoe we ons – onze infrastructuur, onze ziekenhuizen, ICT, etc. - preventief en repressief kunnen beschermen tegen de klimaatrisico's

WIE: Waterschap, Veiligheidsregio, Gemeenten

Co-Creatie van een klimaatbestendige regio

6.1. Regionale samenwerkingsstructuur met bottom-up focus: de regio Rijk van Maas & Waas ontwikkelt een losse samenwerkingsstructuur tussen overheden onderling, maar ook andere partijen. Basis van de samenwerking is het ondertekende regiomanifest klimaatbestendig Rijk van Maas & Waal, waarin de regio zich uitspreekt voor een ambitieus uitvoeringsprogramma. De focus ligt daarbij op bottom-up. Tegelijkertijd is er experimenteerruimte en mogelijkheid voor het uitvoeren van onderzoeken

WIE: Gemeenten, Waterschap, Provincie

6.2. Regiocampagne: we ontwikkelen een regiobrede communicatiestijl en een bewustwordingscampagne met voldoende handelingsperspectief waarmee we bewoners, bedrijven en andere stakeholders meenemen in nut en noodzaak ***WIE: Gemeenten, Waterschap, Provincie***

6.3. Open source informatiebeheer: iedereen kan gebruik maken van dezelfde juiste kennis en informatie. Hier ligt een duidelijke relatie met de omgevingswet. De reeds ontwikkelde regionale storymap dient als eerste uitgangspunt

WIE: Gemeenten, Waterschap, Provincie, Rijk

6.4. Kansen voor koppeling met de energietransitie: in de regionale energiestrategie voor de regio Arnhem – Nijmegen worden de kansen en mogelijkheden gepakt om adaptatie mee te laten liften op de energietransitie én andersom. Gedacht wordt aan (voormalige) zandwinplassen met drijvende zonnepanelen of gebruik van de warmte uit het water, het gebruik van warmtepompen als koeling en compartimentering van de regio als kans voor waterberging. Tegenwerking ligt echter ook op de loer, zoals bomen die zouden moeten wijken voor zonnepanelen ***WIE: Regio RES, Provincie***

6.5. Klimaatbestendigheid in de wijk van de toekomst: met de betrokken partijen vanuit de wijk van de toekomst gaan we onderzoeken hoe en in welke mate we klimaatbestendigheid mee kunnen nemen in de energietransitie

WIE: Provincie, Gemeenten

Informatienota[1] nummer:

Gemeente Druten

Onderwerp	Voortgang Reclame en Terrassenbeleid

Vergadering	**Datum**	**Agendapunt**
Raad	18 april 2019	**Lijst ingekomen stukken**

College voorstel / besluit	26 maart 2019
Bijlagen bij informatienota	
Portefeuillehouder	Andre Springveld
Behandelend team **Behandelend ambtenaar** **Manager**	Gebiedsontwikkeling Frank Warrens Henk Cornelissen

Informatie ten behoeve van de gemeenteraad

Inleiding
In uw raadsvergadering van 31 januari 2019 kwam een informatie nota over het reclame- en terrassenbeleid aan de orde. Dit in verband met uw vraag in de raadsvergadering van 6 december 2018 naar de stand van zaken daarvan. Wij gaven aan dat wij het beleid in het eerste kwartaal gingen ontwikkelen en tegelijk dat wij dit zouden afronden door dat met u te bespreken. Dit bleek niet haalbaar en daarover informeren wij u in deze nota. Wij nemen u graag kort mee in onze aanpak.

Stand van zaken
Wij zijn aan de slag met het ontwikkelen van nieuwe beleid, echter een afronding in het eerst kwartaal is niet gelukt. Dat heeft meer tijd nodig. Voor het maken van dit beleid zijn wij – zoals gezegd - met ondernemers en andere belanghebbenden om tafel om tot een gedragen beleid te komen. Naast ondernemers en inwoners is ook besloten om diverse beleidsterreinen binnen de WDW om gerichte input te vragen. Deze ronde heeft voor enige vertraging in de planning gezorgd. Het heeft wel voor het gewenst resultaat gezorgd in die zin dat er meer aandacht is voor aanpak rotondes, aanpak innovatieve reclames en anticiperen op de omgevingswet in dit beleid. Bovendien is de vraag gesteld of in het licht van de harmonisatie er bij gemeente Wijchen niet al eerder nagedacht is over dezelfde onderwerpen. Dat is inmiddels ook onderzocht en voor een paar onderwerpen blijkt dat het geval: bijvoorbeeld voor de aanpak van (adoptie-)rotondes en terrassenbeleid.

Hoe nu verder?
Om de voortgang op dit dossier te houden is besloten om het opstellen van het terrassenbeleid en het reclamebeleid op te knippen. Zodoende kan het prioriteit aan het terrassenbeleid voor het centrum van Druten gegeven worden. Het is de bedoeling dit in mei met u te bespreken. Parallel daaraan zijn wij ook met het actualiseren van het reclamebeleid aan de slag. Aangezien dat over heel Druten gaat en dus inclusief buitengebied, bedrijventerreinen en reclames op rotondes vergt dit extra tijd om te ontwikkelen. Wij gaan daarover in juni met u in gesprek.

[1] Informatienota's worden op de lijst ingekomen stukken geplaatst. Raadsleden kunnen over ingekomen stukken het woord voeren tijdens de raadsvergadering, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter, fractievoorzitters en griffier.

Burgemeester en wethouders van Druten,

de secretaris,	de burgemeester,
mr. drs. A.J.E.M. Buise-Jansen	C.A.A. van Rhee- Oud Ammerveld

[1] Informatienota's worden op de lijst ingekomen stukken geplaatst. Raadsleden kunnen over ingekomen stukken het woord voeren tijdens de raadsvergadering, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter, fractievoorzitters en griffier.

Informatienota[1] nummer:

Gemeente Druten

Onderwerp	Voortgang Avan

Vergadering	**Datum**	**Agendapunt**
Raad		**Lijst ingekomen stukken**

College voorstel / besluit	06-02-2018
Bijlagen bij informatienota	“De gebruiker aan het woord, rapportage gemeente Druten".
Portefeuillehouder	G.C.M. van Elk
Behandelend team **Behandelend ambtenaar** **Manager**	Strategie & Beleid Y. Hendrix J. te Boekhorst

Informatie ten behoeve van de gemeenteraad

Samenvatting

Negentien gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland werken vanaf september 2016 samen aan het regionale doelgroepenvervoer onder de naam Avan. Onze gemeente bracht per 1 januari 2017 het vraagafhankelijk (Wmo-) vervoer en het routegebonden (leerlingen-) vervoer onder bij Avan.
De kosten voor het doelgroepenvervoer in 2017 zijn hoger dan verwacht. De Bedrijfsvoeringorganisatie doet onderzoek naar de oorzaken van de hogere kosten en bespreekt de mogelijkheid om tot een betere verdeelsleutel te komen. De uitkomsten hiervan worden in maart 2018 verwacht.
Reizigers regiobreed beoordelen de kwaliteit van Avan met een 7,3. Dat blijkt uit een recent uitgevoerd onafhankelijk klanttevredenheidsonderzoek onder ruim tweeduizend reizigers die van Avan gebruik maken. Binnen de gemeente Druten ligt het rapportcijfer met een gemiddelde van 7,8 hoger dan die uit de regio.

Kosten 2017

Hoewel nog onduidelijk is hoe hoog de kosten voor het doelgroepenvervoer over 2017 precies zullen zijn, is wel duidelijk dat deze hoger zullen uitvallen dan verwacht.
Voor 2017 hebben wij in onze begroting van € 451.581,-- opgenomen. Naar verwachting zullen de kosten van het doelgroepenvervoer € 163.430,-- hoger uitvallen dan begroot.

Wij laten onderzoek doen naar welke kostencomponenten tot deze kostenstijging hebben geleid. Pas als er duidelijkheid is over de verdeelsleutel (en of deze met terugwerkende kracht geldt over 2017), zal bekend zijn wat de kosten met betrekking tot 2017 voor onze gemeente bedragen. De totale vervoerskosten over 2017 zullen dan ook bekend zijn. Al deze gegevens vormen vervolgens de basis voor de nog op te stellen meerjarenprogrammabegroting BVO DRAN 2018-2020. Deze meerjarenbegroting zal aan u worden voorgelegd.

Klanttevredenheidsonderzoek

De Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN) heeft QP Project Consultancy opdracht gegeven een klanttevredenheidsonderzoek uit te voeren onder de 21.000 gebruikers van Avan. Het onafhankelijke bureau heeft het onderzoek kortgeleden uitgevoerd. In totaal hebben 2.089 gebruikers van Avan de enquête ingevuld, hiermee is het onderzoek representatief. De resultaten zijn samengevat in het rapport ‘De gebruiker aan het woord’.

[1] Informatienota’s worden op de lijst ingekomen stukken geplaatst. Raadsleden kunnen over ingekomen stukken het woord voeren tijdens de raadsvergadering, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter, fractievoorzitters en griffier.

Uitkomsten
Reizigers zijn tevreden over de kwaliteit van Avan en beoordeelden de kwaliteit met een 7,3.
In de gemeente Druten hebben 100 van de 801 deelnemers aan Avan de enquête ingevuld. Dit is voldoende respons om te spreken van een representatief onderzoek.

In onderstaande tabel worden de resultaten van de klanttevredenheid voor onze gemeente vergeleken met de resultaten van alle 19 gemeenten. Reizigers uit de gemeente Druten geven een hoger rapportcijfer (7,8) dan het rapportcijfer dat Avan Breed is gegeven (7,3). Alleen over de deskundigheid van het klachtenmeldpunt zijn de Drutens reizigers ontevreden. In de bijlage treft u het rapport 'De gebruiker aan het woord' en de resultaatsheets met de enquêteresultaten voor Druten aan.

	Rapportcijfer Avan Breed	Rapportcijfer gem Druten
Algemeen	7,3	7,8
Wachttijd klantenservice	7,2	7,6
Vriendelijkheid klantenservice	7,7	8
Rijstijl chauffeur	7,9	8,5
Veilig gevoel vervoer	8,1	8,7
Netheid voertuig	8,3	8,7
Klantvriendelijkheid chauffeur	7,9	8,7
Reistijd	7,4	7,6
Deskundigheid klachtenmeldpunt	5,1	5,3

Communicatie
Over de uitkomst van het klanttevredenheidsonderzoek is in december 2017 via een persbericht gecommuniceerd. Publicaties hebben plaatsgevonden op de Website van Avan, de Arnhemse Koerier, omroep Gelderland, De Gelderlander en Vakblad TaxiPRO.

Burgemeester en wethouders van Druten,
de secretaris, de burgemeester,

mr. drs. A.J.E.M. Buise-Jansen drs. L.J.E.M. van Riswijk

[1] Informatienota's worden op de lijst ingekomen stukken geplaatst. Raadsleden kunnen over ingekomen stukken het woord voeren tijdens de raadsvergadering, mits uiterlijk 24 uur van te voren gemeld bij de voorzitter, fractievoorzitters en griffier.

Adviesraad
Sociaal Domein
Druten

Afzender:	Adviesraad Sociaal Domein Druten
Opgesteld door werkgroep:	Jeugd
Bestemd voor:	College burgemeester en wethouders
Vastgesteld in de plenaire vergadering d.d.:	27-02-2019
Verstuurd:	07-03-2019
Titel/onderwerp:	Cliëntervaringsonderzoek Jeugd, december 2018

Geacht college van burgemeester en wethouders,

Als Adviesraad Sociaal Domein vinden we het positief dat er een Clientervaringsonderzoek gehouden is en dat er via een persoonlijke enquête informatie is opgehaald bij de gebruikers van de jeugdhulp. Helaas valt de respons tegen. (Op de 300 verstuurde brieven 13 reacties). Ofschoon de enquête betrekking had op de gebruikers van de Jeugdhulp in onze gemeente worden er geen gemeente specifieke aanbevelingen gedaan.
Dit wordt wel op regionaal niveau gedaan en daarin wordt een vergelijking gemaakt met andere gemeenten. Hierdoor wordt het onderzoek gemeente specifiek helaas weer wat oppervlakkiger.

Uit de respons halen wij de volgende punten:
- Te vaak wisseling van de contactpersoon, dit komt het proces niet ten goede.
- Rol van de gemeente en het Sociaal Team zijn niet bij alle gebruikers bekend.
- Cliënten ervaren veel papieren rompslomp en bij verandering van de situatie vraagt dit volgens hen opnieuw veel papieren rompslomp.
- Er zijn wachttijden en deze worden wisselend beleefd.

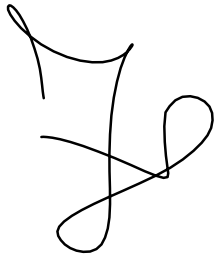
De Adviesraad Sociaal Domein is van mening dat er kijkend naar de toegang tot de jeugdhulp stappen ter verbetering gezet kunnen worden.
Wij denken daarbij aan en adviseren dan ook:
- Het werkproces zo inrichten dat er een vast contactpersoon is voor de cliënt. We verwachten dat dit mogelijkheden biedt om de papieren rompslomp te verminderen doordat een aantal zaken goed in beeld zijn en niet onnodig opnieuw op papier gezet moeten worden.
- De rol van de gemeente en het Sociaal Team in kader van jeugdhulp meer bekendheid te geven. Dit maakt de toegangsweg duidelijker voor eventuele gebruikers van de jeugdhulp.
- Er moet meer bekendheid gegeven worden aan de cliëntondersteuner.
- Het feit dat er wachttijden zijn vinden we als Adviesraad onacceptabel. Dit belemmert de toegang en het preventief werken.
  Het zou goed zijn om de wachttijden op gemeentelijk niveau in beeld te brengen en op korte termijn acties te plannen om deze weg te werken.
  We begrijpen dat de gemeente geen invloed heeft op de wachttijden bij hulpverleningsorganisaties maar de communicatie over de wachttijden daar en de duur ervan kan zeker meer duidelijkheid geven en waar mogelijk het begrip hiervoor vergroten.

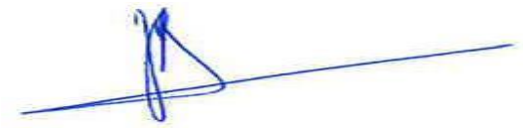
Graag ontvangen wij binnen de daarvoor gestelde termijn een reactie op de geschetste stappen ter verbetering. We lezen graag welke stappen u gaat zetten en waarom.

Adviesraad
Sociaal Domein
Druten

Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesraad Sociaal Domein Druten ondertekend door:
Dhr. J. Hendrikse, voorzitter;

Dhr. A. van der Meer, secretaris;

Gemeente Druten

Gemeente Druten
Heuvel 1
Postbus 1
6650 AA Druten

t 14 0487
e info@druten.nl

contactpersoon
Ruud Leeijen
E r.leeijen@drutenwijchen.nl

ons kenmerk
Z/19/028990

Adviesraad Sociaal Domein
Werkgroep Jeugd
T.a.v.: dhr. J. Hendrikse en dhr. A. van der Meer

datum 26 maart 2019
onderwerp reactie ongevraagd advies CEO Jeugd 2018
verzonden

Beste heer Hendrikse, heer van der Meer,

Op 7 maart 2019 diende u een ongevraagd advies in over het cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018. Bij deze ontvangt u onze reactie hierop.

Werkwijze cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018
Voor het cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018 schreven wij 300 cliënten aan. We boden hen een korte wervingsvragenlijst aan met de vraag of ze mee wilden werken aan een (telefonisch) interview. Op de korte wervingsvragenlijst reageerden 62 cliënten, zie bijlage 1 van het cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018. Het onderzoeksbureau vond 13 cliënten bereid om mee te werken aan een (telefonisch) interview.

Werkproces vast contactpersoon
Wij streven ernaar om vaste contactpersonen te koppelen aan vragen van inwoners. Dit is niet altijd mogelijk. Het kan voorkomen dat er wisselingen van medewerkers in het Sociaal Team zijn, waardoor het niet mogelijk is een vast contactpersoon gedurende het hele proces te hebben.

Meer bekendheid voor de rol van het Sociaal Team
We zijn bezig om de zichtbaarheid van het Sociaal Team te verbeteren. Daarbij zoeken we aansluiting bij bestaande structuren door bijvoorbeeld fysiek aanwezig te zijn op scholen of in dorpshuizen. Daarnaast zijn we in gesprek met de huisartsen over de verwijzingen naar jeugdhulp. Soms is het beter dat een huisarts een cliënt verwijst naar het Sociaal Team. Hierdoor krijgt de expertise van het Sociaal Team ook meer bekendheid.

Meer bekendheid voor de cliëntondersteuner
We zijn het met u eens dat er meer bekendheid moet worden gegeven aan de cliëntondersteuner. We instrueerden de medewerkers van het

Sociaal Team nogmaals om bij elk keukentafelgesprek de mogelijkheid van de cliëntondersteuner te benadrukken. Daarnaast is er een beschrijving van de onafhankelijk cliëntondersteuner op de website van de gemeente en in de informatiefolder van het Sociaal Team geplaatst.

Wachttijden
Er zijn op dit moment geen wachttijden voor hulpvragen jeugd bij het Sociaal Team. Dit kan, bijvoorbeeld door toename van complexe problematiek, fluctueren. We hebben beperkt invloed op wachttijden bij zorgaanbieders. Het is de verantwoordelijkheid van de zorgaanbieders om te communiceren over de wachttijd die zij hebben.

Heeft u vragen?
Wij vertrouwen er op u voldoende te hebben geïnformeerd. Heeft u nog vragen? Neem dan contact op met Ruud Leeijen via r.leeijen@drutenwijchen.nl.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

mr. drs. A.J.E.M. Buise-Jansen
gemeentesecretaris

C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld
burgemeester

Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: 28990

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Reactie op advies Adviesraad Sociaal Domein 'Cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018'

Kernboodschap
De Adviesraad Sociaal Domein gaf een ongevraagd advies met betrekking tot het cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018. In bijgaande reactie geeft het college antwoord op het advies.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)
08-01-2019	Resultaten clïentervaringsonderzoek Wmo en Jeugd 2018 Druten

Toelichting
Op 8 januari 2019 heeft het college de rapportage van het Cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2018 vastgesteld. Deze is ter informatie aan uw raad verstuurd. De Adviesraad Sociaal Domein heeft op basis van deze rapportage op 7 maart 2019 een ongevraagd advies uitgebracht. De adviesraad adviseert een vast contactpersoon voor de cliënt, meer bekendheid te geven aan de rol van de gemeente, het Sociaal team en de cliëntondersteuner en om de wachttijden op gemeentelijk niveau in beeld te brengen. Dit besluit geeft een antwoord op het ongevraagde advies.

In de reactie op het ongevraagd advies geven wij onze visie op de adviezen van de Adviesraad Sociaal Domein. Deze visie is dat:
- we streven naar een vast contactpersoon voor de inwoners vanuit het Sociaal Team;
- we bezig zijn om de zichtbaarheid van het Sociaal Team te verbeteren;
- we meer bekendheid geven aan de cliëntondersteuner;
- er geen wachttijden zijn bij hulvragen jeugd bij het Sociaal Team en dat de aanbieders verantwoordelijk zijn om hun eigen wachtlijsten te communiceren.

Bijlagen
1. Ongevraagd advies n.a.v. Cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp
2. Reactie op ongevraagd advies Cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Omschrijving	Aankruisen wat van toepassing is
Schriftelijke vragen (art. 44 RvO)	X
Technische vragen	

Fractie: Dorpslijst Afferden **Datum:** 05-02-2019
CC: raad **Datum vragen ingekomen:** 06-02-2019

Onderwerp: Afronding reconstructie Klapstraat en veiligheid oversteek Zebra Klapstraat van Heemstraweg.

De reconstructie van de Klapstraat in Afferden is momenteel in een afrondende fase. Toch is er voor de Dorpslijst Afferden een onduidelijke / vreemde situatie bij het nieuw aangelegde zebrapad. Wanneer men vanuit de zuidelijke kant, het zebrapad oversteekt richting dijk komt men op particuliere grond waar grind en betonranden liggen. Mensen die er oversteken zullen hier voor het einde van het zebrapad twijfelen, niet doorlopen, om de situatie juist in te schatten om niet over de betonranden te vallen. Men komt dus stil te staan op de rijbaan / het fietspad, welke voor gevaarlijke verkeerssituaties zal zorgen. Ook vanuit de andere kant, zullen mensen die willen oversteken meer hun aandacht hebben naar de betonranden die er liggen als naar het naderende verkeer.
Al met al een onduidelijk en gevaarlijke situatie.
Daarnaast is ook dit zebrapad op de van Heemstraweg, net zoals bij Druten-West een oversteek waar automobilisten tijdig en goed moeten worden gewaarschuwd voor het naderende zebrapad. Vooral vanaf de richting Druten – Nijmegen, waar men eerst de inrit van het tankstation passeert, dan de oversteek van Klapstraat met zijn slinger in de weg en direct daarna het zebrapad. Vanuit de andere kant (Nijmegen -Druten) kan de in-uitrit van de Tabaksplant ook voor onoverzichtelijke/gevaarlijke situaties zorgen.
Al met al, is er nu een veel te onveilige verkeerssituatie.

Vragen:

1. Bent u het met ons eens dat de verkeersituatie ter hoogte van het zebrapad onduidelijk en onveilig is.
2. Bent u bereid om met de eigenaar van de aanliggende grond, waar ook de betonranden liggen, in contact te gaan om de situatie voor de overstekende voetgangers er voldoende veilig te maken.
3. Bent u bereid om waarschuwingsborden aan de van Heemstraweg te plaatsen, zodat (brom-) fietsers en automobilisten beter voorbereid zijn op het naderende zebrapad.

   Dorpslijst Afferden
   Raadsleden John Reijers en Marinka Faassen-Tomassen

Antwoord:

1. Wij zijn van mening dat de nieuwe verkeerssituatie verkeersveilig en overzichtelijk is. De officiële voetgangersoversteekplaats is met de witte markering goed zichtbaar en met de daarvoor bestemde verkeersborden voldoende aangeduid. Ook is de oversteek ’s avonds goed verlicht.

2. In de huidige situatie lopen voetgangers vanaf de voetgangersoversteekplaats richting de Waalbandijk over het fietspad naar de Klapstraat. Om de looproute vanaf Afferden via de Klapstraat naar de Waalbandijk te verbeteren, is het mogelijk om naast het fietspad van de Van Heemstraweg een voetpad te maken. Aangezien deze strook met grind geen eigendom van de gemeente is, hebben we met de eigenaren overlegd. Zij hebben aangegeven in te kunnen stemmen met de aanleg van een verharde loopstrook op hun perceel naast het fietspad. Zie grijze arcering op de onderstaande foto. Na de offerte vorming en opdrachtverlening wordt de verharding op korte termijn aangelegd.

3. Bij het realiseren van een officiële voetgangersoversteekplaats worden naast de bekende witte streepmarkering ook de vierkanten blauwe verkeersborden met zebra aanduiding aangebracht die de locatie aankondigen. Aanvullende waarschuwingsborden achten wij niet noodzakelijk.

Verzonden:

Ter informatie: Indienen en wijze van afdoening door het college

Schriftelijke vragen	**Afdoening door college:** schriftelijke beantwoording binnen 30 dagen
Technische vragen	**Indienen:** Uiterlijk maandag vooraf een RTG. **Afdoening door college:** tijdens RTG vergadering

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Omschrijving	Aankruisen wat van toepassing is
Schriftelijke vragen (art. 44 RvO)	**X**
Technische vragen	

Onderwerp: Onveilige verkeersituatie Koekoek Druten

Fractie: Dorpslijst Puiflijk/Druten-Zuid
CC: raad
Datum: 26-02-2019
Datum vragen ingekomen: Datum_vragen

Vanuit de bewoners van Druten-Zuid hebben we als fractie het signaal gekregen dat er sprake is van een zeer onveilige verkeerssituatie op de Koekoek. Automobilisten en fietsers krijgen regelmatig te maken met automobilisten die te hard rijden op de Koekoek en daarmee een verkeersrisico vormen voor zichzelf en voor andere weggebruikers.

Ook ondervinden de omwonenden hinder van verkeerslawaai.

Aangezien in het verleden op deze plaats aanrijdingen hebben plaatsgevonden waren er verkeersremmende maatregelen getroffen. Helaas zijn deze weer verwijderd.
Wij willen u als fractie van Dorpslijst Puiflijk/Druten-Zuid vragen om deze onveilige situatie op de Koekoek zo snel mogelijk te evalueren en aan te pakken door de verkeerssituatie verkeersveiliger te maken.

Vragen:

1. Bent u bereid om (weer) snelheidsbeperkende maatregelen te nemen op de Koekoek om de onveilige verkeerssituatie voor automobilisten en fietsers aan te pakken?
2. In welke mate gaat u handhavend optreden tegen automobilisten die te hard rijden op de Koekoek en daarmee een verkeersrisico voor zichzelf en andere verkeersdeelnemers vormen?
3. Hoe denkt u dat er een permanente oplossing geboden kan worden aan de snelheidsovertredingen op de Koekoek?
4. Wat gaat u doen om de situatie van de fietsers op de rijbaan veiliger te maken? Zij hebben nu een zeer beperkte ruimte op de rijbaan en fietsen vlak naast hard rijdende automobilisten waardoor er onveilige situaties ontstaan.

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Namens de fractie van Dorpslijst Puiflijk-Druten/Zuid,

Hartelijk dank voor de beantwoording van onze schriftelijke vragen.

Antwoord:

1. De huidige verkeerssituatie op de Koekoek bestaat sinds 2011. Het jaar waarin het groot wegonderhoud plaatsvond en waarbij de weg tevens is ingericht conform de landelijk gehanteerde richtlijnen voor gebiedsontsluitingswegen van 50km/uur. We begrijpen dat een verkeerssituatie als onveilig kan worden ervaren, terwijl deze objectief gezien niet als onveilig beoordeeld wordt. Het is ons niet duidelijk waar het signaal uit voortkomt, dat de huidige verkeerssituatie zeer onveilig zou zijn en dat deze dringend aanpassing behoeft. Na deze werkzaamheden is het wegbeeld namelijk veel rustiger geworden. Ook zijn er afgelopen 7 jaar geen meldingen van onveilige situaties geregistreerd met betrekking tot de Koekoek. Daarnaast geven ook de resultaten van onze verkeerstellingen en de ongevallenregistratie van de politie geen aanleiding om de verkeerssituatie op de Koekoek aan te moeten passen. Er zijn de laatste 3 jaar slechts 8 incidenten op de Koekoek geweest waarbij geen enkel incident te maken heeft met de weginrichting of de gereden snelheid.
2. De snelheidshandhaving van voertuigen is geen taak van de gemeente. Deze taak en bevoegdheid is voorbehouden aan de politie. De politie houdt regelmatig snelheidscontroles in de regio en ook de Koekoek wordt daarbij meegenomen. De gemeente heeft geen invloed op de planning en tijdsduur van deze snelheidscontroles. In september 2018 is door de politie op de Koekoek gelaserd en daarbij zijn 3 verbalen uitgeschreven voor snelheidsoverschrijding. Andere snelheidscontroles zijn er niet geweest of niet geregistreerd. Met betrekking tot handhaving heeft de politie een beperkte capaciteit en deze wordt vooral ingezet op locaties waar veel incidenten zijn of locaties met ernstig letsel.
3. Overtredingen van de (verkeers-)regels is een mondiaal probleem. De praktijk wijst uit dat met regelmatige Handhaving de pakkans wordt vergroot en dat daarmee ook het gedrag van de weggebruiker wordt beïnvloed. Extra verkeersborden of meer drempels hebben minder of zelfs geen invloed op het weggedrag. De richtlijn waarin de essentiële herkenbaarheidskenmerken(EHK) zijn opgenomen, laat zien dat vergaande snelheid remmende maatregelen ongebruikelijk zijn voor de 50km wegen. Alleen op locaties waar kruisend verkeer is worden plateau's of drempels aangebracht.
4. De bestaande fietssuggestiestroken hebben inderdaad minimale afmetingen. Het huidige wegprofiel biedt namelijk onvoldoende ruimte voor bredere fietssuggestiestroken.
   De fietsers mogen echter ook buiten de markering van de fietssuggestiestroken fietsen. Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat het wettelijk verboden is om met meer dan twee fietsers naast elkaar te fietsen. Een profielaanpassing met bredere fietssuggestie-stroken of zelfs vrij liggende fietspaden zou een rigoureuze aanpak van de Koekoek betekenen waarbij de gehele breedte heringericht dient te worden. Gezien de lengte en de huidige inrichting van de Koekoek met groen en voetpaden is dat een zeer kostbare aanpassing. Naar onze mening ontbreekt de aanleiding die een voorstel voor een dergelijke rigoureuze herinrichting rechtvaardigt.

Verzonden:

Ter informatie: Indienen en wijze van afdoening door het college

Schriftelijke vragen	**Afdoening door college:** schriftelijke beantwoording binnen 30 dagen
Technische vragen	**Indienen:** Uiterlijk maandag vooraf een RTG. **Afdoening door college:** tijdens RTG vergadering

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Beantwoorden raadsvragen

Gemeente Druten

Fractie: Dorpsluist Puiflijk/Druten-Zuid **Datum:** 6 maart 2019
CC: raad **Datum vragen ingekomen:** 26 februari 2019

Onderwerp:
Wisselronde GFT-Afvalcontainers

Vanuit inwoners van onze gemeente heeft onze fractie de vraag gekregen om een eenmalige (gratis) wisselronde van de gft-afvalcontainers te laten faciliteren door DAR.

Onze senioren en eenpersoonshuishoudens vragen of het mogelijk is om hun grote gft-afvalcontainer in te ruilen voor een kleiner exemplaar. Meer persoons huishoudens willen daarentegen hun kleine gft-afvalcontainer omwisselen voor een groter gft-afvalcontainer.

Onze fractie is op de hoogte dat op dit moment met DAR afgesproken is dat het omwisselen van containers binnen drie maanden na de verhuizing eenmalig gratis is en dat in andere situaties het omwisselen €17,50 per container kost.

Vragen:

1. Bent u het met ons eens dat onze inwoners gestimuleerd moeten worden om hun afval nog bewuster te scheiden?

2. Bent u bereid om een eenmalige (gratis) wisselronde te faciliteren van de gft-afvalcontainers via DAR? En deze (wisselronde) via de website van de gemeente Druten en via huis aan huis bladen kenbaar te maken aan onze inwoners?

3. Is het mogelijk dat de gft-containers die omgewisseld worden in het kader van duurzaamheid, worden gereinigd en dan worden hergebruikt zodat er geen nieuwe containers hoeven te worden aangeschaft?

Antwoord:

Ad 1. Ja.

Ad 2. Het faciliteren van een eenmalige (gratis) wisselronde raden wij sterk af om de volgende redenen:

- De kosten voor een wisselronde zijn erg hoog. Hierbij moeten we rekening houden met het uitzetten en innemen van een container, het leveren en plakken van een adressticker en het plaatsen en koppelen van de chip, het maken en verspreiden van mailings, de kosten voor de container zelf, projectleidingsuren, en de huur van de opslagruimte van de containers.
- Deze kosten zijn niet begroot. Het faciliteren van een wisselronde leidt tot een verhoging van de afvalstoffenheffing. Dat betekent dat iedere inwoner meebetaalt, ongeacht of ze gebruik maken van deze wisselronde of niet.
- We hebben geen meldingen ontvangen of signalen gekregen dat er behoefte is aan een gratis wisselronde, naast deze schriftelijke vragen.
- Een wisseling van een groot naar een klein formaat container heeft niet als gevolg dat GFT nog bewuster gescheiden wordt.
- Nog niet zo lang geleden (2016), tijdens de uitrol van het Omgekeerd Inzamelen, konden inwoners het gewenste formaat GFT-container kiezen. Vervolgens is er in

juni 2017 nog een omruilactie geweest en kregen inwoners nog een keer de mogelijkheid om zonder kosten een ander formaat container te kiezen.
- Wij vinden dat het huidige beleid waarbij het omwisselen van containers binnen drie maanden na de verhuizing eenmalig gratis is en in andere situaties €17,50 per container kost voldoende service biedt aan de inwoners van Druten. Er is bewust voor een tarief gekozen om er voor te zorgen dat inwoners niet lukraak containers wisselen.

Ad 3. Het is voor Dar een standaard werkwijze om de minicontainers die gewisseld worden en terugkomen schoon te maken en op te nemen in de voorraad minicontainers die Dar beheert. Het kan dus zijn dat bewoners die om een wisseling vragen al een gebruikte container krijgen. We kunnen niet helemaal garanderen dat er geen nieuwe containers worden aangeschaft, dat is afhankelijk van de vraag voor wisselingen en de beschikbare voorraad.

Verzonden:

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Omschrijving	Aankruisen wat van toepassing is
Schriftelijke vragen (art. 44 RvO)	X
Technische vragen	

Fractie: De Dorpslijsten
CC: raad

Datum: 15-03-2019
Datum vragen ingekomen: Datum_vragen

Onderwerp:

Bepaling WOZ-waarde woningen door de gemeente Druten.

Onlangs ontvingen de inwoners van Druten hun aanslagbiljet gemeentelijke belastingen verzonden door Munitax. Het tarief voor heffing van de OZB voor woningbezitters is door de gemeenteraad vastgesteld op 0,1224% van de WOZ-waarde. Dit tarief is, behalve een inflatiecorrectie, gebaseerd op de gemiddelde waardevermeerdering van de woningen in de gemeente Druten over 2017 met als peildatum 1 januari 2018. Volgens het raadsvoorstel voor de raadsvergadering van 9 december 2018 zou de waardevermeerdering van de woningen 5,32% bedragen.

Naar aanleiding van klachten van inwoners over forse WOZ-waardestijgingen en onbegrip over de schijnbare willekeur waarmee de WOZ-waarde wordt vastgesteld, heeft ondergetekende een klein onderzoek verricht naar de gemiddelde WOZ-waardestijging van de woningen in Horssen.
Op de website www.wozwaardeloket.nl van de Rijksoverheid is aselect van 150 woningen in Horssen (inclusief buitengebied) de WOZ-waarde op de peildatum van 1 januari 2018 vergeleken met die op 1 januari 2017.
Twee woningen daalden in waarde, 2 bleven er gelijk en de overige woningen waren in waarde gestegen. De procentuele stijging per woning loopt uiteen van -3,4% tot 85,9%. De 150 woningen hebben maar liefst 90 verschillende stijgingspercentages. Slechts in enkele gevallen hebben vergelijkbare woningen eenzelfde stijgingspercentage.

De totale WOZ-waarde van de 150 onderzochte woningen was gestegen van € 47.230.000,- naar €51.680.000,-, een stijging van 9,42%!
Dit betekent een stijgingspercentage dat 77% hoger ligt dan de gemiddelde WOZ-waardestijging op basis waarvan het OZB-tarief is vastgesteld.

Nadat het delen van deze informatie met de fracties van de andere Dorpslijsten bleek dat ook zij klachten van inwoners hebben ontvangen over de schijnbare willekeurige en weinig transparante manier waarop de WOZ-waarde jaarlijks wordt bepaald.
Als raadsleden vinden wij dat we dit aan onze inwoners moeten kunnen uitleggen, maar dat lukt ons niet.

Daarom stel ik het college van Burgemeester en Wethouders namens de dorpslijsten de volgende vragen:

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Vragen:
1. Hoe kan het dat de gemeente Druten tot een gemiddelde waardestijging over 2017 van 5,32% komt, terwijl het CBS voor Druten slechts een waardestijging van 3,2% berekent (www.cbs.nl)?

2. Hoe kan het dat een toch aanzienlijke steekproef in Horssen leidt tot een gemiddelde WOZ-waardestijging van 9,42 %, welke aanzienlijk hoger ligt dan de gemiddelde WOZ-waarde van de woningen in Druten zoals die bij bepaling van het OZB-tarief is gehanteerd?

3. Als Dorpslijsten vinden wij dat de inwoners recht hebben op een duidelijke verklaring waarom de WOZ-waarde van hun woning meer als trendmatig is gestegen of gedaald.
Wij vragen het college om te onderzoeken of er meer transparantie gegeven kan worden in de factoren (het rekenmodel) die de individuele WOZ-waarde verandering veroorzaken.
Het verwijzen naar recent verkochte vergelijkbare woningen als referentie (huidige methode) vinden we onvoldoende.

4. Verder vinden we de systematiek om de verkoopprijzen van recent verkochte woningen te gebruiken voor de WOZ-waardebepaling, een slechte methode. Wanneer een woning ver boven de reële marktprijs wordt verkocht, heeft dit ingrijpende consequenties voor de WOZ-waarde van woningbezitters van vergelijkbare woningen. De WOZ-waarde van hun woningen kan hierdoor zo maar met 30 tot 40% stijgen.
Wij vragen u dan ook dit uitgangspunt te heroverwegen.

5 Het staat inwoners vrij om bezwaar te maken tegen de WOZ-waardebepaling van hun woning.
Op de site van Munitax kan hiervoor een formulier worden ingevuld. Tevens wordt de klagers ontraden om in zee te gaan met commerciële partijen die volgens de no cure no pay systematiek werken. Wanneer de klager in het gelijk wordt gesteld en de WOZ-waarde wordt aangepast, dan betekent dit de gemeente gemiddeld zo'n 750 Euro voor gemaakte kosten aan het commerciële bureau moet betalen.
Als dorpslijsten zouden we willen weten welk bedrag er in 2017 is betaald aan dergelijke commerciële bureaus.

6. Landelijk speelt de discussie over de WOZ-waardevermeerdering van woningen bij het toepassen van duurzaamheidsmaatregelen, zoals het installeren van een warmtepomp of zonnepanelen. Hoewel de waardestijging beperkt zal zijn gaat het hierbij meer om een principekwestie.
Voor zover onze informatie strekt is hier jurisprudentie over maar is dit nog niet wettelijk geregeld.
Hoe gaat de gemeente Druten hiermee om? Hebben duurzaamheidsmaatregelen aan woningen in het verleden wel of niet tot een verhoging van de WOZ-waarde geleid?
Is het college bereid om via een verordening te regelen dat duurzaamheidsmaatregelen niet leiden tot een verhoging van de WOZ-waarde?

Met vriendelijke groeten,

Namens de dorpslijsten Afferden, Deest, Puiflijk/Druten-zuid en Horssen

Gérard de Wildt
Dorpslijst Horssen

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Antwoord:

Verzonden:

Ter informatie: Indienen en wijze van afdoening door het college

Schriftelijke vragen	**Afdoening door college:** schriftelijke beantwoording binnen 30 dagen
Technische vragen	**Indienen:** Uiterlijk maandag vooraf een RTG. **Afdoening door college:** tijdens RTG vergadering

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Omschrijving	Aankruisen wat van toepassing is
Schriftelijke vragen (art. 44 RvO)	x
Technische vragen	

Fractie: Fractie Kernachtig Druten
CC: raad

Datum: 17 maart 2019
Datum vragen ingekomen:

Onderwerp:
Aanrijroute Veerdam

Vragen:

Kernachtig Druten is enthousiast over de ontwikkelingen die gaande zijn op de Drutense Veerdam. De horeca, de camperplaatsen, een heuse taxiboot en een bierbrouwerij maken van de Veerdam een mooie recreatieve en toeristische trekpleister aan de Drutense waal. Uiteraard hoopt Kernachtig Druten op een groot succes. Het vorenstaande brengt ook de vraag mee wat dit betekent voor de bestaande aanrijroute(s). Moeten we als gemeente nog aanvullende maatregelen nemen aangaande verwijzing (gerichte verkeersstroom voor bijvoorbeeld campers en bevoorradingstransport) en veiligheidsmaatregelen voor het mogelijk intensievere verkeer.

Antwoord:

Verzonden:

Ter informatie: Indienen en wijze van afdoening door het college

Schriftelijke vragen	**Afdoening door college:** schriftelijke beantwoording binnen 30 dagen
Technische vragen	**Indienen:** Uiterlijk maandag vooraf een RTG. **Afdoening door college:** tijdens RTG vergadering

Indienen en beantwoording raadsvragen

Gemeente Druten

Omschrijving	Aankruisen wat van toepassing is
Schriftelijke vragen (art. 44 RvO)	X
Technische vragen	

Fractie: Sociaal Maas en Waal
CC: raad

Datum: 6 maart 2019
Datum vragen ingekomen:

Onderwerp: Streekmuseum Tweestromenland

Zoals waarschijnlijk ook bij u bekend hangt het voortbestaan van het Maas en Waals streekmuseum Tweestromenland aan een zijden draadje.
Het streekmuseum Tweestromenland trekt jaarlijks een redelijk aantal betalende bezoekers en veel scholen weten het museum te vinden. Ook scholen uit Druten en Wijchen bezoeken dit museum en die scholen reageerden heel positief. Voor leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs in de regio Maas en Waal en daarbuiten zijn educatieve programma's beschikbaar. De programma's die men heeft voor het onderwijs sluiten aan bij de kerndoelen van het onderwijs en vallen onder de doorlopende leerlijn Reizen in de Tijd (www.reizenindetijd.nl).Omdat het streekmuseum te weinig financiële mogelijkheden heeft voor wisselcollecties nemen de gewone bezoekersaantallen langzaam af. Voor wisselcollecties ontbreken op dit moment de financiële mogelijkheden. Het mag toch niet gebeuren dat dit museum dat een heel mooi beeld geeft hoe de inwoners van Maas en Waal in vroegere tijden leefden gaat verdwijnen. Het is van belang dat ons streekerfgoed, dat nu al jaren door het bestuur met vele vrijwilligers beheerd wordt, in stand blijft en het culturele erfgoed en daarmee ook een belangrijk deel van onze cultuurhistorie behouden blijft.

Het streekmuseum ziet zich vooral gesteld voor hoge lasten zoals € 11.000 huur en bijna € 10.000 aan energielasten. Voor zover wij weten krijgt het museum € 5.000 subsidie van de gemeente West Maas en Waal, € 3.500 van de gemeente Druten en € 2.000 van de gemeenten Beuningen en Wijchen. Deze bijdragen dekken bij lange na niet de vaste lasten. Nu er een poging wordt ondernomen om een doorstart te maken lijkt het een goed moment om als gezamenlijke vier gemeenten in het Land van Maas en Waal daadwerkelijk te helpen bij de doorstart. Daarbij denken wij aan het verhogen van de subsidiebedragen en daarnaast zou de gemeente West Maas en Waal ook het gebouw moeten verduurzamen om de energielasten te drukken omdat deze lasten onevenredig hoog zijn en de gemeente toch de opdracht heeft haar gebouwen te verduurzamen.
Het initiatief om als gezamenlijk regio gemeenten bij elkaar komen om dit probleem op te lossen moet natuurlijk liggen bij de gemeente West Maas en Waal. Het zou een goede zaak zijn dat de gemeente West Maas en Waal met **haar natuurlijke bondgenoten** in het Land van Maas en Waal naar een oplossing zoekt om het museum goede overlevingskansen te geven. Vanwege dit initiatief verzenden wij deze vragen ook naar

het college van West Maas en Waal in het vertrouwen dat zij een dergelijk initiatief zullen nemen.

Vragen:

1. Is het college bereid positief te reageren op een verzoek van de gemeente West Maas en Waal indien zij met de gemeenten in Maas en Waal over het voortbestaan van het streekmuseum wensen te overleggen?
2. Is het college bereid om extra financiële middelen beschikbaar te stellen onder voorbehoud van goedkeuring van de gemeenteraad?

Dini Uitdehaag
Ton Ebben

Antwoord:

Verzonden:

Ter informatie: Indienen en wijze van afdoening door het college

Schriftelijke vragen	**Afdoening door college:** schriftelijke beantwoording binnen 30 dagen
Technische vragen	**Indienen:** Uiterlijk dinsdagochtend 09.00 uur vooraf een RTG **Afdoening door college:** Tijdens RTG vergadering

Besluitenlijst College BenW openbaar Druten

Datum	19-02-2019
Tijd	9:30 - 12:00
Locatie	Kamer 1.06
Voorzitter	C.A.A. van Rhee- Oud Ammerveld **Secretaris** A.J.E.M. Buise-Jansen
Aanwezigen	G.C.M. van Elk, A. Springveld, W.G.M. Brink

1 **Opening**

2 **Verslag van de vergadering d.d. 12 februari 2019**

Besluit

Vastgesteld.

3 **Hamerstukken**

3.1 **Raadsvragen m..b.t. mogelijk illegale optocht Horssen**

Besluit

Het college stemt in met de in de bijlage meegestuurde antwoorden.

3.2 **Gelderland Herdenkt 75 jaar vrijheid (Druten)**

Besluit

1. in te stemmen met het definitieve regioprogramma "Rijk van Nijmegen herdenkt (75 jaar vrijheid)" als bijgesloten in de bijlage;

2. de bijgevoegde verklaring van mandaat en van co-financiering te tekenen.

3.3 **Beslissing op bezwaar van dhr. I. Vandi**

Besluit

Het college besluit om:

- Het bezwaarschrift niet-ontvankelijk te verklaren wegens het niet tijdig indienen van het bezwaarschrift binnen de wettelijke bezwarentermijn

3.4 **Beantwoording raadsvragen Dorpslijst Afferden fietsveiligheid langs Tichellande**

Besluit

Het college besluit: In te stemmen met de concept beantwoording van de raadsvragen

4 **Bespreekstukken**

4.1 **Beantwoording raadsvragen Dorpslijst Afferden m.b.t. veiligheid oversteek Klapstraat**

Besluit

Het college besluit: Het voorstel aan te houden.

4.2 **Bijdragen aan capaciteitsfinanciering Jeugdwetzorg op de St. Maartenschool**

Besluit

Het college besluit om:

1. In te stemmen met de capaciteitsfinanciering ten behoeve van de Jeugdwetzorg op de St. Maartenschool;

2. Bij te dragen aan de capaciteitsfinanciering voor de Drutense leerlingen op de St. Maartenschool middels het beschikbaar stellen van een bedrag ter hoogte van € 12.414,--

5 **Sluiting**

Vastgesteld in het College van burgemeester en wethouders d.d. 26 februari 2019

A.J.E.M. Buise-Jansen, secretaris

C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld, burgemeester

Besluitenlijst College BenW openbaar Druten

Datum	26-02-2019
Tijd	9:30 - 12:00
Locatie	Kamer 1.06
Voorzitter	C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld **Secretaris** A.J.E.M. Buise-Jansen
Aanwezigen	G.C.M. van Elk, A. Springveld, W.G.M. Brink

1 Opening

2 Verslag van de vergadering d.d. 19 februari 2019

Besluit

Vastgesteld.

3 Hamerstukken

3.1 Eenmalige subsidieverlening voor nieuwe activiteit Drutenloop 2019

Besluit

Eenmalig subsidie te verstrekken van € 800,-- voor een nieuwe activiteit voor de doelgroep van 12 tot en met 18 jaar als onderdeel van de Drutenloop 2019.

3.2 Beantwoording raadsvragen CDA verlaging OZB voor instellingen van sociaal belang

Besluit

Vast te stellen het antwoord op de schriftelijke vragen van de fractie CDA over verlaging OZB voor instellingen van sociaal belang.

3.3 Reconstructie Waalbandijk - gedeeltelijk

Besluit

Het college besluit kennis te nemen van de informatienota en deze door te sturen naar de gemeenteraad.

4 Bespreekstukken

4.1 Aanbesteding machinaal groenbestek 2019-2022 Druten

Besluit

1. Het machinaal groenonderhoud in Druten aan de firma Van Raaij groenvoorziening b.v. te gunnen voor een bedrag van € 769.890 voor 3 jaar.

5 Sluiting

Vastgesteld in het College van burgemeester en wethouders d.d. 12 maart 2019

A.J.E.M. Buise-Jansen, secretaris

C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld, burgemeester

Besluitenlijst College BenW openbaar Druten

Datum	12-03-2019
Tijd	9:30 - 13:30
Locatie	Kamer 1.06
Voorzitter	C.A.A. van Rhee-Oud Ammerveld **Secretaris** A.J.E.M. Buise-Jansen
Aanwezigen	G.C.M. van Elk, A. Springveld, W.G.M. Brink

1 **Opening**

2 **Verslag van de vergadering d.d. 26 februari 2019**

Besluit

Vastgesteld.

3 **Hamerstukken**

3.1 **Beantwoorden raadsvragen verkeerssituatie Koekoek te Druten**

Besluit (Aangenomen)

1. In te stemmen met de conceptbeantwoording van de raadsvragen.

3.2 **Beantwoording raadsvragen Dorpslijst Afferden m.b.t. veiligheid oversteek Klapstraat**

Besluit (Aangenomen)

1. In te stemmen met de concept beantwoording van de raadsvragen.

3.3 **Onttrekken van een stuk grond aan de openbaarheid ten hoogte van de Klepperheide**

Besluit (Aangenomen)

Het college besluit:

1. De strook grond dat onderdeel uitmaakt van het kadastrale perceel Gemeente Druten, sectie D, nr. 2011 en voorheen ingericht was als parkeerplaatsen ten behoeve van het toenmalig gevestigde kinderdagverblijf te onttrekken aan de openbaarheid als bedoeld in de Wegenwet;

2. Het besluit bekend te maken door het te publiceren en de mogelijkheid tot indienen van bezwaar door belanghebbenden erbij te vermelden.

3.4 **Reactie op advies Adviesraad Sociaal Domein 'Inclusie agenda'**

Besluit (Aangenomen)

1. In te stemmen met de reactie op het advies van de Adviesraad Sociaal Domein over de 'Inclusie agenda';

2. Vaststellen van de informatienota voor de gemeenteraad;

3. Kennis te nemen van het jaarverslag 2018 van de Adviesraad Sociaal Domein.

3.5 **Indicatie sociaal begeleider**

Besluit (Aangenomen)

Het College van B&W besluit:

1. De indicatie sociaal begeleider niet in te voeren;

2. Wmo-cliënten die in 2018 bij ritten met AVAN gebruik hebben gemaakt van een medereiziger te informeren over het vervallen van de kortingsregeling medereiziger.

3.6 **Onderzoek en vervolg regionaal arbeidsmarktbeleid Druten**

Besluit (Aangenomen)

In te stemmen met bijgaande Informatienota plus bijlagen en deze voor te leggen aan de gemeenteraad.

3.7 **Uitvoering motie Afwegingskader Woningbouwinitiatieven**

Besluit (Aangenomen)

Het college besluit:

Uitvoering te geven aan de motie van Kernachtig Druten, zoals aangenomen tijdens de raadsvergadering van 28 februari 2019.

4 **Bespreekstukken**

4.1 **Beslissing op bezwaar A. de Leeuw**

Besluit (Aangenomen met aanpassing)

Het college besluit om:

1. Het bezwaarschrift van de heer A. de Leeuw gegrond verklaren;

2. Om een separaat besluit te nemen waarbij de strook grond gelegen op het kadastrale perceel Gemeente Druten, sectie D, nr. 2011aan de openbaarheid wordt onttrokken;

3. Af te zien van handhaving tegen het onrechtmatig onttrekken van openbare grond, gelet op het separaat te nemen besluit waarbij de grond aan de

openbaarheid wordt onttrokken;

4. Proceskostenvergoeding te betalen.

4.2 Inhuur projectbegeleiding sporthal de Gelenberg

Besluit (Aangenomen)

Het college van B&W besluit:

In te stemmen met opdracht aan Synarchis voor projectbegeleiding nieuwe sporthal in afwijking van het aanbestedingsbeleid.

4.3 Opstalrecht LTC Gelenberg

Besluit (Aangenomen)

Het college van B&W besluit:

1. Medewerking te verlenen aan het vestigen van een opstalrecht voor de 6 tennisbanen met bijbehorende voorzieningen;

2. Het opstalrecht aan te gaan voor een periode van 30 jaar, telkens met 5 jaar te verlengen, waarbij geen retributie verschuldigd is;

3. De helft van de kosten van vestiging van het recht voor onze rekening te nemen.

4.4 Eenmalige bijdrage Volkstuinvereniging Druten

Besluit (Aangehouden)

1. Aan Volkstuinvereniging Druten een eenmalige bijdrage ter hoogte van € 3.000 toekennen voor het vernieuwen van het dak van het clubgebouw en het afvoeren van de huidige dakbedekking;

2. De eenmalige bijdrage te dekken uit het Investerings-/Bestedingsplan 2019-2022.

4.5 Subsidie schoolmaatschappelijk werk voortgezet onderwijs

Besluit (Aangenomen)

1. Een subsidie van € 41.791,-- te verlenen aan de gemeente Nijmegen voor de regionale subsidie schoolmaatschappelijk werk voortgezet onderwijs 2019;

2. De kosten te dekken uit schoolmaatschappelijk werk VO.

4.6 Beantwoording raadsvraag wisselronde GFT afvalcontainers

Besluit (Aangenomen)

Het college van B&W besluit in te stemmen met de antwoorden op de vragen van de fractie Dorpslijst Puiflijk/Druten-Zuid over een gratis wisselronde van GFT afvalcontainers voor inwoners.

4.7 **Onderwerp: ontwerpbestemmingsplan Buitengebied, herziening Waalbandijk 155-173**

Besluit (Aangenomen)

Het college besluit:

1. In te stemmen met het ontwerp van het bestemmingsplan Buitengebied, herziening Waalbandijk 155-173;

2. In te stemmen met het concept van de exploitatieovereenkomst voor het uitbreiden van het bedrijfsterrein aan Waalbandijk 155-173 in Druten;

3. In te stemmen met de m.e.r. aanmeldingsnotitie voor het project;

4. In te stemmen met het concept van de planschadeverhaalovereenkomst voor het realiseren van de ontwikkeling op de percelen Waalbandijk 155-173 in Druten;

5. Het bestemmingsplan als ontwerpplan in procedure te brengen.

4.8 **Principeverzoek woningsplitsing De Gelenberg 2 in Druten**

Besluit (Aangehouden)

1. In principe medewerking te verlenen aan woningsplitsing door het herbestemmen van de burgerwoning aan De Gelenberg 2 in Druten tot twee burgerwoningen;

2. Als voorwaarde te stellen dat een planschadeverhaalsovereenkomst wordt gesloten voordat het bestemmingsplan in procedure gaat;

3. De verzoeker hiervan schriftelijk in kennis te stellen.

4.9 **Voortzetting deelname BVO DRAN en kostenbeheersingsmaatregelen doelgroepenvervoer**

Besluit (Gemandateerd)

het College van B&W besluit:

1. In te stemmen met voortzetting van de deelname van de gemeente Druten in de BVO DRAN;

2. De aangepaste Beslisnota "Voortzetting deelname BVO DRAN doelgroepenvervoer" ter vaststelling voor te leggen aan de gemeenteraad;

3. In te stemmen met de voorgestelde lokale maatregelen om tot kostenbeheersing en -reductie te komen in het doelgroepenvervoer;

4. Uit het budget dat door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld voor het Uitvoeringsplan Sociaal Domein € 50.000,- beschikbaar stellen aan MeerVoormekaar om in 2019 een start te maken met de uitbreiding van de Plusbus;

5. De kosten voor de inzet van de reisbuddy ten laste te brengen van het Leerlingenvervoer.

6. Kennis te nemen van het advies van de Adviesraad Sociaal Domein inzake de voorgestelde kostenbeheersingsmaatregelen.

Toelichting

Portefeuillehouder Springveld is gemandateerd om, i.o.m. wethouder Brink, een aantal verduidelijkingen door te voeren.

5 Sluiting

Vastgesteld in het College van burgemeester en wethouders d.d. 19 maart 2019

A.J.E.M. Buise-Jansen, secretaris

C.A.A. van Rhee-Oud-Ammerveld, burgemeester

Gelderland-Zuid

Aan: de raden van de deelnemende gemeenten aan de GR GGD Gelderland-Zuid

ons kenmerk: GGD/DIR/19/2129/MP
uw kenmerk:
datum: 21 februari 2019
onderwerp: Bouwstenennotitie t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023

afdeling: Directie
contactpersoon: Moniek Pieters
doorkiesnummer: 088 - 1447102
e-mail: ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl

Geachte raad,

Conform artikel 27 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) GGD Gelderland-Zuid, dient het Algemeen Bestuur van de GGD eens in de 4 jaar een meerjarenbeleidsplan of meerjarenstrategie vast te stellen. De huidige meerjarenstrategie 2016 – 2019 'Over bruggen' is ontwikkeld vanaf het najaar 2014 en is in december 2015 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGD, nadat gemeenten hun zienswijze over het concept naar voren hebben gebracht. Met de meerjarenstrategie geeft de GGD inzicht in de focus, strategie en ambities voor de periode 2016 – 2019.

Voor het in te richten interactieve traject met gemeenten en samenwerkingspartners om te komen tot een gedragen Meerjarenstrategie 2020-2023 van GGD Gelderland-Zuid hebben wij bijgevoegde notitie 'Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020 – 2023' geschreven.

Ten behoeve van het opstellen van deze bouwstenen voor GGD Gelderland-Zuid zijn relevante regionale en landelijke ontwikkelingen in kaart gebracht. Deze ontwikkelingen leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023.

In deze bouwstenennotitie wordt geschetst:

I. het door het Algemeen Bestuur vastgestelde proces om te komen tot een Meerjarenstrategie 2020-2023;
II. een korte inleiding 'De GGD als publieke gezondheidsdienst';
III. ontwikkelrichtingen GGD, een eerste aanzet voor discussie.
In dit 3e hoofdstuk worden de ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023 geschetst; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023. Ze zijn gegroepeerd rond een aantal thema's, die in de bijgevoegde notitie worden toegelicht. Per thema wordt – in grote lijnen – in kaart gebracht wat de GGD nu al doet en waar (voor dat betreffende thema) de ambitie ligt voor de jaren 2020 – 2023.

Verzoek
Wij ontvangen graag uw reactie op de geformuleerde ontwikkelrichtingen c.q. ambities van de GGD voor de jaren 2020-2023, die geformuleerd staan in hoofdstuk III van de bijgevoegde Bouwstenen-

notitie. Wij verzoeken u uw reactie *uiterlijk maandag 6 mei* te sturen naar de GGD, t.a.v. het directiesecretariaat (ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl).

Daarnaast kunt u ook uw reactie kenbaar maken op één van de twee avonden, die we organiseren voor raadsleden van de gemeenten in Gelderland-Zuid, te weten op:

- Donderdag 11 april van 19.30 – 21.00 uur (inloop: 19.00 uur) in het GGD-gebouw in Tiel (Kersenboogerd 2, 4003 BW Tiel).
- Woensdag 17 april van 19.30 tot 21.00 uur (inloop: 19.00 uur) in Hotel Van der Valk Lent/Nijmegen (Hertog Eduardplein 4, 6663 AN Nijmegen).

U bent van harte welkom om op deze avonden mee te denken en te praten over de ontwikkelrichtingen en ambities, geformuleerd in de bijgevoegde bouwstenennotitie. Wij zijn erg benieuwd naar uw ideeën omtrent de geformuleerde ontwikkelrichtingen en ambities.

Op deze manier worden de raden al bij het begin van de ontwikkeling van de meerjarenstrategie betrokken en zoeken wij hierbij de nabijheid van de gemeenten, conform het verzoek van de raden bij de ontwikkeling van de huidige meerjarenvisie. Daarnaast zal in het najaar de concept meerjarenvisie – voor zienswijze – aan de raden worden voorgelegd.

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze brief en/of over de bouwstenennotitie, dan hoor ik deze graag. U kunt hiervoor contact opnemen met het directiesecretariaat via 088 – 144 71 02 of via ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl.

Met vriendelijke groet,

dr. ir. M.N. Pieters
Directeur Publieke Gezondheid
GGD Gelderland-Zuid

Bijlage:

1. Notitie 'Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023' (versie 4; 21 februari 2019)

Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020 – 2023

Versie 4; 21 februari 2019

Inleiding

Conform artikel 27 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) GGD Gelderland-Zuid, dient het Algemeen Bestuur van de GGD eens in de 4 jaar een meerjarenbeleidsplan of meerjarenstrategie vast te stellen. De huidige meerjarenstrategie 2016 – 2019 'Over bruggen' is ontwikkeld vanaf het najaar 2014 en is in december 2015 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGD, nadat gemeenten hun zienswijze over het concept naar voren hebben gebracht. Met de meerjaren-strategie geeft de GGD inzicht in de focus, strategie en ambities voor de periode 2016 – 2019.

Voorliggende startnotitie levert bouwstenen aan voor het in te richten interactieve traject met gemeenten en samenwerkingspartners om te komen tot een gedragen Meerjarenstrategie 2020-2023 van GGD Gelderland-Zuid.

Ten behoeve van het opstellen van deze bouwstenen en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid zijn de volgende zaken in beeld gebracht (zie hiervoor de bijlagen):

- algemene landelijke ontwikkelingen
- maatschappelijke opgaven
- het Kabinetsbeleid m.b.t. preventie, zorg en veiligheid
- de coalitieakkoorden van de deelnemende gemeenten
- de terugblik van de Meerjarenstrategie GGD 'Over bruggen 2016 – 2019'
- de gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid

Deze relevante regionale en landelijke ontwikkelingen leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023.

In deze notitie wordt geschetst: pag.

I. het door het Algemeen Bestuur vastgestelde proces om te komen tot een Meerjarenstrategie 2020-2023 2
II. een korte inleiding 'De GGD als publieke gezondheidsdienst' 3
III. ontwikkelrichtingen GGD, een eerste aanzet voor discussie 3
1. Gezonde jeugd 4
2. Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur 6
3. Aandacht voor bevorderen seksuele gezondheid 8
4. Samenwerken aan sociale veiligheid 10
5. Een veilige en gezonde leefomgeving 11
6. Gezond ouder worden 12
7. Gezonde migranten 13
8. Veilig Thuis 15
9. Toezicht 17

Bijlagen: 18
a. de algemene ontwikkelingen (landelijk perspectief)
b. de maatschappelijke opgaven zoals deze vanuit de verschillende perspectieven naar voren komen
c. kabinetsbeleid
d. gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid
e. coalitie/raadsakkoorden Gelderland-Zuid
f. terugblik Meerjarenstrategie 2016-2019

1. gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid, overzicht van relevante cijfers per gemeente

I. Het proces

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 4 oktober 2018 is het onderstaande proces geaccordeerd om te komen tot een meerjarenstrategie 2020-2023.

Mede vanwege het feit dat de ontwikkeling van de meerjarenstrategie 2016 – 2019 zeer zorgvuldig en uitgebreid is verlopen, wordt voorgesteld om de meerjarenstrategie 2020 – 2023 voort te (laten) borduren op de meerjarenstrategie 2016 – 2019 en om deze in 2019 te actualiseren.

Het Algemeen Bestuur van GGD Gelderland-Zuid dient eind 2019 een meerjarenstrategie 2020 – 2023 vast te stellen. Hiertoe is door AB op 4 oktober 2018 besloten om:

a. In het najaar 2018 te starten met het op hoofdlijnen in beeld brengen van relevante regionale en landelijke ontwikkelingen:
   Regionaal:
   - de gezondheidsstatus / ontwikkelingen binnen de gemeenten
   - de gezondheidsparagraaf in de verschillende raads/coalitieakkoorden van deelnemende gemeenten
   - ontwikkelingen binnen het ingezette organisatie-ontwikkeltraject van de GGD
   - terugblik van de GGD-meerjarenstrategie 'overbruggen' 2016-2019.

   Landelijk:
   - de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV, zie www.vtv2018.nl),
   - de maatschappelijke ontwikkelingen geduid door o.a. het SCP, WRR
   - landelijke ontwikkelingen (o.a. preventieakkoord)
   - het Interbestuurlijke Programma (IBP).

   en deze te duiden in een korte notitie voor de gemeenten.

   Op basis hiervan en de meerjarenstrategie 2016 – 2019 wordt een voorstel op hoofdlijnen ontwikkeld voor de belangrijkste thema's en ambities van de GGD. Deze (onderhavige) notitie wordt geagendeerd in de vergaderingen van het DB van 21 november en het AB van 13 december 2018.

b. Deze – door het AB besproken – conceptnotitie begin 2019 voor te leggen aan gemeenteraden. Op deze manier worden de raden al bij het begin van de ontwikkeling van de meerjarenstrategie betrokken en wordt de nabijheid gezocht van gemeenten. Dit is belangrijk, mede gezien de kaderstellende taak van gemeenteraden bij GR-en. Vanzelfsprekend is de GGD bereid om in de verschillende gemeenteraden een presentatie te geven en een discussie te voeren over de geformuleerde uitgangspunten en de beschreven belangrijkste thema's (topics) en ambities voor de komende jaren.

c. Vervolgens deze conceptnotitie (aangevuld met de feedback van de raden) in maart/april 2019 te bespreken met gemeenten (ambtenaren van verschillende inhoudelijke terreinen) en externe samenwerkingspartners zoals lokale/regionale zorg-, welzijn-, onderwijs-, sport- en veiligheidspartners.

d. Feedback uit het netwerk te benutten om te komen tot een concept 'meerjarenstrategie 2020 - 2023'.

e. Dit concept 'meerjarenstrategie 2020 - 2023', ter bespreking, voor te leggen aan het Dagelijks- en Algemeen Bestuur in de vergaderingen van resp. 6 juni en 27 juni 2019 en eventuele aanpassingen te doen aan de concept meerjarenvisie 2020 - 2023.

f. Na de zomer 2019 de concept meerjarenvisie 2020 – 2023 voor zienswijze voor te leggen aan de raden van de deelnemende gemeenten.

g. De concept meerjarenvisie 2020 – 2023 vast te laten stellen in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 12 december 2019.

II. De GGD als publieke gezondheidsdienst

GGD Gelderland-Zuid is de gemeentelijke gezondheidsdienst van 14 gemeenten in Gelderland-Zuid. Tevens verrichten we diensten voor Mook en Middelaar. De GGD is regionaal georganiseerd en bundelt kennis en expertise. De uitvoering van taken vinden regionaal én lokaal plaats. De GGD werkt van -9 maanden tot 100+ en biedt haar diensten laagdrempelig aan. De GGD werkt als verlengde arm van de gemeenten samen met burgers, welzijn-, sport- en zorgorganisaties en veiligheidspartners. De GGD voert een divers takenpakket uit op het gebied van publieke gezondheid. De taken zijn gericht op het beschermen, bewaken en bevorderen van gezondheid. Onze speciale aandacht gaat hierbij uit naar kwetsbare groepen.

De meeste taken van de GGD zijn wettelijk geborgd. De Wet publieke gezondheid is de basis voor het bestaan van de GGD en voor een deel van de taken van de GGD. In de Wet publieke gezondheid worden benoemd:

- Epidemiologie, preventie en gezondheidsbevordering
- Jeugdgezondheidszorg, uitvoering rijksvaccinatieprogramma
- Ouderengezondheidszorg
- Infectieziektebestrijding
- Technische hygiënezorg, Medische milieukunde
- Psychosociale hulpverlening bij rampen.

Andere relevante wetten voor de taken van de GGD zijn:

- Wet kinderopvang: toezicht op de kinderopvang
- Wet op de lijkbezorging: forensische geneeskunde
- Jeugdwet: het maatwerk (aanvullende diensten) van de jeugdgezondheidszorg
- Wmo: Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), toezicht Wmo, Veilig Thuis, Toegang beschermd wonen.
- Wet Veiligheidsregio's: operationele aansturing GHOR door DPG en taken infectieziekte-bestrijding ten aanzien van het regionale crisisplan en de bestrijding van rampen, waaronder uitbraken van groep A-infectieziekten.

De GGD bundelt kennis en expertise regionaal en (inter)nationaal en zet deze lokaal en regionaal in. Binnen het brede takenpakket vervult de GGD verschillende rollen:

- deskundige uitvoerder
- kennis- en expertiseorganisatie
- vertrouwde adviseur
- crisisorganisatie
- toezichthouder.

Juist de samenhang tussen de vijf rollen maakt de GGD onderscheidend. Als publieke dienst werkt de GGD vanuit het algemeen belang, ten behoeve van gemeenten en haar inwoners. De GGD kan toeleiden naar zorg, maar verleent deze zelf niet. Dit geeft de GGD een 'onafhankelijke' positie in het veld. Door de breedte en samenhang van ons werkveld kan de GGD gemeenten integraal adviseren en ondersteunen.

III. Ontwikkelrichtingen van de GGD, een eerste aanzet voor discussie

De relevante regionale en landelijke ontwikkelingen, die geschetst worden in de bijlagen, leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023. Ze zijn gegroepeerd rond een aantal thema's, die hieronder worden toegelicht. Per thema wordt – in grote lijnen – in kaart gebracht wat de GGD nu al doet en waar (voor dat betreffende thema) de ambitie ligt voor de jaren 2020 – 2023.

1. Gezonde Jeugd

Dit thema sluit goed aan bij de landelijk programma's Zorg voor Jeugd en Kansrijke Start, waaronder het voorkomen van onbedoelde zwangerschappen (m.b.v. keuzehulpgesprekken en het project 'Nu Niet Zwanger'), maar ook bij 'gezond en veilig opgroeien': samenwerking tussen netwerkpartners in de wijk (waaronder de sociale wijkteams), kinderdagverblijven, scholen en de GGD en de intensieve samenwerking die er (in de regio Nijmegen is) tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en Gezond Leven. De inzet op stevig ouderschap en een weerbare jeugd door de GGD en hierbij oog hebben voor de kwetsbare gezinnen, past bij de ambities om de 'eerste 1000 dagen' te versterken. De zorg over stijgende prestatiedruk bij kinderen/jongeren en jongvolwassenen, is ook een thema dat aandacht verdient.

Wat doet de GGD?

De GGD zet in op een gezonde start en ontwikkeling voor alle kinderen, biedt ondersteuning bij het gezond en veilig opgroeien en opvoeden van kinderen en jeugdigen en bij het stimuleren van een gezonde omgeving van de jeugd.

De afdelingen Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en Gezond Leven (GL) dragen bij aan de preventieve basis van de gezondheid van kinderen. De kracht van de GGD is het versterken van een gezonde leefstijl, nog vóór dat er problemen ontstaan. Dat doen we zowel op individueel als collectief niveau. Individueel zien we alle kinderen (door de jeugdarts en jeugdverpleegkundige) en kunnen we ouders zo nodig (laten) ondersteunen. Op collectief niveau hebben we een signalerende, adviserende en verbindende rol. We stimuleren onder andere gezonde scholen door ondersteuning en advies van onze gezonde schooladviseurs en gezonde wijken/gemeenten door ondersteuning vanuit onze gezondheidsmakelaars. Wij staan voor het bevorderen van veerkracht van ouders en jeugdigen, welbevinden en gezondheid van jeugd in samenwerking met lokale, regionale en landelijke partners.
De GGD/JGZ is laagdrempelig en voert voor alle kinderen tot 18 jaar het basispakket JGZ uit, incl. uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP), het systematisch volgen en beoordelen van de ontwikkeling en het tijdig signaleren, ontzorgen, normaliseren/demedicaliseren en eventueel toeleiden naar de professionele hulpverlening. Hierbij is differentiatie mogelijk in de intensiviteit van het preventieve programma in de vorm van zorgpaden. Op deze manier krijgen kwetsbare kinderen extra aandacht en ondersteuning.

Aansluitend op het bovenstaande wordt geïnvesteerd in:

- Het versterken van positief ouderschap in de periode -9 maanden tot 2 jaar; voor de geboorte werken we samen met verloskundigen, kraamzorg en gynaecologen.
- Het verder versterken van de samenwerking met onderwijs en kinderopvang ten behoeve van een gezamenlijke, collectieve aanpak en doorgaande lijn.
- Opvoedvaardigheden van de ouders/verzorgers van het kind, inclusief alle kwetsbare groepen zoals mensen met een migratieachtergrond.
- Het bevorderen van weerbaarheid, veerkracht, welzijn en gezonde leefstijl van het kind/ jeugdige en het verder ontwikkelen van thema's als slapen, mediawijsheid, opgroeien in armoede, gezonde seksuele ontwikkeling etc.
- Wijkgericht werken in samenwerking met sociale wijkteams en lokale/regionale ketenpartners.
- Samenwerking met de 1e en 2e lijnszorg en de jeugdhulpverlening.
- E-health-voorzieningen, zoals www.jouwggd.nl en www.sense.info.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van Jeugd ligt op:

- Het uitvoeren van de landelijke preventieagenda.

De GGD zet zich in om hardnekkige maatschappelijke problemen (zoals schoolverzuim, kindermishandeling en armoede) te lijf te gaan. Ze volgt hierin de landelijke preventie-agenda, zoals onderschreven door ActiZ Jeugd, GGD GHOR Nederland en het NCJ. De landelijke preventieagenda bestaat uit vier pijlers :

a) *Verstevigen ouderschap*
   Elk kind verdient de best mogelijke start van zijn leven en een optimale kans op een gezonde en veilige ontwikkeling. Dit vraagt krachtig ouderschap, waarin interactie tussen ouder en kind en tussen ouders onderling centraal staat.

b) *Veilige hechting ondersteunen*
   Een veilige hechtingsrelatie is van wezenlijk belang voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Wanneer een kind een veilige hechtingsrelatie opbouwt met zijn ouders, vergroot dat de kans op een ongestoorde, met name sociale en emotionele, ontwikkeling.

c) *Bekrachtigen goede gezondheid*
   Alle kinderen worden gescreend op de grootste gezondheidsrisico's en interventies worden gericht ingezet waarbij onze eerste focus is om te normaliseren. Hierbij wordt, naast fysieke en mentale aspecten van gezondheid, ook gelet op kwaliteit van leven, participeren in de samenleving, goed dagelijks functioneren en zingeving.

d) *Versterken weerbaarheid*
   De weerbaarheid van kinderen en jongeren wordt vergroot door een gezonde leefstijl te stimuleren. Om dit te bereiken is het zichtbaar en aanwezig zijn op scholen een fundamentele voorwaarde.

De GGD draagt zo bij aan de preventieve basis van de gezondheid van kinderen. Bij de inzet van preventie beoordeelt de GGD steeds wat de meest effectieve wijze is om de gezondheidswinst te bereiken. Sommige preventiedoelstellingen lenen zich uitstekend om via collectieve interventies te bereiken en bij weer andere onderwerpen is individuele aandacht of een combinatie vereist. Op deze manier wordt gezondheidswinst bereikt, waardoor burgers beter kunnen participeren in de maatschappij en meer zelfredzaam zijn. Vorm geven aan preventie doet de GGD vanzelfsprekend niet alleen; we werken onder meer samen met het lokale jeugdnetwerk, de gemeente, de 1^{e} en 2^{e} lijnszorg, en de jeugdhulpverlening.

- Het lokaal en regionaal invullen van het programma 'Kansrijke start' met inbegrip van de programma's 'Voorzorg' en 'Nu niet Zwanger'. Dit sluit aan bij pijler a van de landelijke preventieagenda (zie boven) en thema 3 (zie hieronder).

- Nog betere aansluiting met het lokale veld, waaronder gemeenten, sociale wijkteams, netwerkpartners om effectieve preventieve interventies voor kwetsbare kinderen en gezinnen te implementeren.

- Het beperken van het risico op ernstige infectieziekten door in te zetten op het verhogen van de vaccinatiegraad. Een hoger infectieziekte-risico is vanuit volksgezondheids-perspectief een zorg. De GGD wil actief inzetten om in samenwerking met gemeenten en lokale partijen de vaccinatiegraad te verhogen, conform de maatregelen van de Staatssecretaris, onder andere vanuit de JGZ met motiverende gespreksvoering en vanuit infectieziektebestrijding door surveillance van de vaccinatiegraad en bespreking hiervan met de JGZ. Uitgangspunt hierbij is: respect voor ieders overtuiging. In het grootste deel van Rivierenland wordt de JGZ 0-4 niet door de GGD uitgevoerd; aandacht hiervoor zal in samenwerking met de thuiszorg worden ingezet.

- Meer aandacht voor het bevorderen van mentale gezondheid.
  Dit sluit aan bij pijler d van de landelijke preventieagenda (zie boven).
  Binnen het sociale en het medische domein gaat er veel aandacht naar psychische problematiek. Ook binnen het onderwijs is omgaan met psychische en psychosociale problemen een dominante factor. We zien veel aandacht voor vroegsignalering en eerder ingrijpen n.a.v. meer ervaren stress en mentale druk bij kinderen en jongeren. Er is echter veel minder aandacht voor een structurele aanpak aan de voorkant en het inzetten op mentaal welbevinden en weerbaarheid. Met name vanuit de GGD (JGZ en Gezond Leven) in samenwerking met Indigo (GGZ Preventie), het onderwijs en andere relevante netwerkpartners kan hieraan bijgedragen worden voor alle kwetsbare doelgroepen. Hierbij is ook oog voor diversiteit in de samenleving.

2. Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur

Veel factoren spelen een rol om een goede gezondheid te realiseren. Een veilige en gezonde omgeving, goede voorbeelden van anderen, voldoende kennis en vaardigheden en verstandige regels en wetten helpen daarbij en zijn allemaal belangrijk. Dat geldt voor de bekende leefstijlgebieden als roken, alcoholgebruik, voeding en overgewicht, drugsgebruik, die zowel door onze gemeenten (beschreven in de coalitie/raadsakkoorden) als in het landelijk preventieakkoord als prioriteiten genoemd worden. Om dat effectief en efficiënt aan te pakken is de medewerking en betrokkenheid van veel verschillende instanties en partijen nodig. We spreken dan van een integrale aanpak. Zeker als we het over bredere thema's als een gezonde jeugd hebben en over het ondersteunen van mensen in een kwetsbare positie is samenwerking van velen in een integrale aanpak gericht op preventie gewenst. Preventie gebeurt niet vanzelf maar moet je organiseren en vraagt kennis en organisatiekracht. De GGD werkt daarom aan een goede preventieve infrastructuur als basis voor een efficiënte integrale aanpak die voor verschillende groepen en thema's ingezet kan worden. Denk aan jeugd, ouderen, laaggeletterden, mensen met een psychische kwetsbaarheid. In veel gevallen leidt het ook tot een betere kwaliteit van zorg, aanvullende andere meer collectieve oplossingen en een reductie van kosten.

Wat doet de GGD?

De GGD zet, ten behoeve van het organiseren van preventie in de deelnemende gemeenten en hun wijken, met onder andere de gezondheidsmakelaars in samenwerking met lokale en landelijke partijen, in op:

- Het agenderen van een gezondheidsbevorderende aanpak.
  We vragen aandacht voor kwetsbare groepen en voor mogelijkheden om de leefomgeving van inwoners te versterken en om de preventieve infrastructuur van gemeenten/wijken te versterken. We versterken het lokale netwerk door het te verbinden en coalities te vormen met andere relevante belanghebbenden en zo samen sterker te staan in het realiseren van de gezonde leefomgeving.
- Adviseren en ondersteunen van gemeentelijk preventief beleid.
  Dat doen we onder andere door het aanleveren en analyseren van gezondheidscijfers, het samen met partners en burgers betekenis geven aan deze cijfers, het aanreiken van effectieve, integrale en programmatische aanpakken van diverse leefstijlthema's (als roken, alcoholmatiging, gezond gewicht, depressiepreventie, eenzaamheid, etc.), en door het inzetten van onze kennis over gezonde leefomgeving en over diverse doelgroepen (als vluchtelingen en migranten, ouderen, jeugd, lage SES, laaggeletterden, etc.). Deze specifieke kennis combineren we samen met de lokale kennis en ons lokale netwerk naar een advies op maat. Een advies waarin we partners, inwoners en gemeente helpen om tot adequate en effectieve oplossingen te komen om de leefomgeving gezonder te maken. Hierbij gaan we uit van het concept 'positieve gezondheid'.

- Faciliteren, organiseren en uitvoeren.
  Gezondheidsmakelaars zijn gewaardeerde partners omdat ze niet alleen meedenken, maar ook meedoen! We organiseren netwerkvorming met partners in de gemeente/wijk, we ondersteunen bij de uitvoering van effectieve campagnes en voorlichtingsactiviteiten. Dit doen we in cocreatie met de inwoners/doelgroep (participatie). We organiseren bijeenkomsten om samen met inwoners, 1e lijn waaronder huisartsen, sociaal wijkteam, buurtsportcoaches en andere wijkprofessionals te komen tot een gezamenlijke, gedragen en gedegen aanpak van zelfgekozen prioriteiten op basis van onze wijkanalyses. Desgewenst zijn wij als projectleider kartrekker van gezondheidsbevorderende samenwerkingsprojecten. We ondersteunen bij evaluatie en monitoring.
- Verbinding creëren tussen verschillende domeinen/sectoren. Het gaat dan om scholen, zorg- en welzijnspartners, wonen, veiligheid, maar ook om bedrijven die vanuit hun maatschappelijke betrokkenheid een bijdrage willen leveren. Bij het zoeken naar verbinding en samenhang streven we er doorgaans naar om een individuele en collectieve aanpak te combineren.
- Benutten van landelijke subsidiemogelijkheden.
  Voor veel thema's stelt de Rijksoverheid extra subsidies beschikbaar (sportimpuls, buurtsportcoach-regeling, GIDS-gelden, Jong leren eten, fruit-subsidies, ZonMw-implementatie-gelden, Gezonde Start-middelen, onderwijsondersteuning etc.). De GGD en de gezondheidsmakelaars zijn goed op de hoogte van deze mogelijkheden en kunnen met de gemeenten deze middelen zien te verwerven voor de aanpak van lokale thematieken en daarmee de capaciteit van preventie versterken.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur' ligt op:

- Verminderen sociaal-economische gezondheidsverschillen / aandacht voor armoede en gezondheid
  Dit thema komt voor in veel coalitieakkoorden van onze gemeenten. Het meeste gezondheidspotentieel (WRR) lijkt op basis van onderzoek te behalen via beleid gericht op werkloosheid en armoede. Kinderen die opgroeien in armoede hebben minder kansen. Ook werkt armoede en stress belemmerend op het vermogen van mensen om de 'goede keuzes' te kunnen maken. Omgekeerd is een slechtere gezondheid ook vaak een belemmerende factor om deel te nemen aan het arbeidsproces.
  Intersectoraal de krachten bundelen is van belang om hier een slag te kunnen maken. Denk aan gemeentelijk beleid ten aanzien van schuldhulpverlening. Maar ook het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt door scholing en startkwalificatie jongeren, begeleiding en (om)scholing kansarmen; het hebben van passende huisvesting; bevorderen van een inclusieve samenleving; sociale cohesie en aandacht voor en werken aan gezondheidsklachten. De GGD zal samen met andere gezondheids- en zorgpartners een bijdrage kunnen leveren door voorzieningen toegankelijker te maken voor kwetsbare groepen, vroegsignalering, preventie. Ook de aandacht voor laaggeletterdheid valt hieronder. Onderdeel hiervan vormt het werken aan de doelstellingen zoals benoemd in het *preventie-akkoord*. We zullen dit echter altijd doen vanuit de context van de gemeente en vanuit een integraal perspectief. Daarnaast kan de GGD de lokale netwerken verder uitbouwen en versterken en met deze netwerken integrale projecten opzetten om de gezondheid van met name kwetsbare groepen te verbeteren.

- Moderniseren gegevensinfrastructuur
  Het verzamelen van gegevens over gezondheid in de volle breedte en deze te duiden in de lokale context en het bieden van handelingsopties, is belangrijk voor het verkrijgen van een preventieve infrastructuur en is een belangrijke kerntaak van de GGD. Om de ambities op het terrein van gezonde jeugd, organiseren van preventie, samenwerken aan sociale veiligheid en bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving (zie onder) te versterken,

is het randvoorwaardelijk om de monitorfunctie van de GGD door te ontwikkelen. De GGD'en zullen samen optrekken met het RIVM om de dataverzameling via enquêtes zoals nu gebruikelijk is met de landelijke monitors door te ontwikkelen naar een eigentijdsere aanpak.
Behalve de gegevens die de GGD zelf genereert, hebben we (met alle GGD'en) ook toegang gecreëerd tot databanken die landelijk ontsloten worden. Ook de samenwerking met Onderzoek & Statistiek van de gemeente Nijmegen en partners binnen de zorg (huisartsen, ziekenhuizen) en de universiteit bieden mogelijkheden om gegevens uit verschillende bronnen op een veilige manier aan elkaar te koppelen. We willen de kracht van data en van datamining meer benutten ter versterking van de collectieve preventie. Door onze gemeenten meer aanvullende gegevens en inzichten te bieden, kunnen we gemeenten ondersteunen in het maken van integrale(re) keuzes en de inzet van de samenwerking met netwerkpartners versterken en meer richten.
We zien veel kansen door in onze regionale netwerken (gemeenten, zorg/welzijn/woon/ arbeid en veiligheidspartners) door goede samenwerking en informatiedeling binnen de wettelijke mogelijkheden, tot gezamenlijke inzichten te komen. Ten aanzien van de OGGZ-doelgroep wordt dit momenteel op deze wijze opgepakt en nader uitgewerkt. Daarnaast willen we inzetten op het moderniseren van het contact met onze klanten. Denk aan het ontwikkelen van een klantenportaal waar inwoners hun dossier kunnen inzien, maar ook informatie kunnen krijgen, vragen kunnen stellen en gebruik kunnen maken van e-health-toepassingen en inwonerparticipatie hierbij.

3. Aandacht voor bevorderen seksuele gezondheid

Dit thema heeft als doel het bevorderen van de seksuele gezondheid en het beschermen tegen risico's op dat gebied. Het sluit goed aan bij het Nationale Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid. Bij het bevorderen van seksuele gezondheid is een integrale aanpak belangrijk waarin een positieve benadering van seksualiteit centraal staat. Uitgangspunt van seksuele gezondheid is dat inwoners goed geïnformeerd zijn om hierover verstandige keuzes te maken. Naast goede effectieve preventieve maatregelen – in het kader van gezondheidsbescherming – is het van belang om bij problemen op dit terrein snel toegang te hebben tot laagdrempelige en betaalbare hulpverlening. Dit thema strekt zich uit van aandacht voor preventie van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld (in het 'me too'-tijdperk) binnen het onderwijs (i.s.m. gezonde school) en door middel van campagnes op festivals en evenementen tot preventie van onbedoelde zwangerschap.

Wat doet de GGD?

Met Gezonde School-adviseurs brengen we, in het kader van gezondheidsbevordering op school, het brede thema 'seksuele gezondheid' binnen het basis- en voortgezet onderwijs. Aandacht is er voor een positieve benadering van relaties (in alle vormen) en seksualiteit, maar er is ook aandacht voor seksueel geweld, soa's, sexting etc.

In het kader van de landelijke pilot, voeren we het programma 'Nu Niet Zwanger' uit. Dit programma richt zich op vrouwen in leefsituaties die voor een kind risicovol kunnen zijn, bv. dak- en thuislozen, prostituees, verslaafden, mensen met psychische problemen of vluchtelingen. Met deze vrouwen gaat de GGD het (keuzehulp)gesprek aan, zodat zij op een goede manier invulling kunnen geven aan hun kinderwens (wellicht op een beter moment in hun leven, onder geschiktere omstandigheden) en een weloverwogen besluit kunnen nemen over het wel of niet uitstellen van een zwangerschap.

Het team seksuele gezondheid voert – op het gebied van gezondheidsbescherming en preventie – taken uit rond de 'Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg' (ASG). Deze taken betreffen:

- soa-zorg (opsporing en behandeling) voor risicogroepen om verdere verspreiding van soa's onder risicogroepen te voorkomen (soa-poli).
- hulp bij seksualiteitsvragen van jongeren onder de 25 jaar (Sense), zowel binnen onze polikliniek als digitaal; zo houden we met de andere GGD'en de website www.sense.info voor seksualiteitsvragen voor jongeren 'in de lucht'.

Voor deze twee taken organiseren we spreekuren. Daarnaast gebruiken we aanvullend verschillende e-heathtoepassingen ter ondersteuning aan de preventieactiviteiten, waaronder verschillende apps.

Vooruitlopend op de landelijke introductie verstrekken wij – als pilot – Prep aan mannen die seks hebben met mannen (MSM). Prep is een preventiepil ter voorkoming van hiv bij 'zeer hoog risico'-groepen.

Daarnaast verzorgen we Nazorgspreekuur vrouwenbesnijdenis (VGV) voor vrouwen die lichamelijke, psychische of seksuele klachten ervaren door hun besnijdenis. Een verpleegkundige en/of arts verzorgt het nazorgspreekuur en zij kunnen zo nodig doorverwijzen naar bijvoorbeeld een gynaecoloog, uroloog, bekkenfysiotherapeut, psycholoog en/of seksuoloog.

Tevens levert GGD Gelderland-Zuid, als convenant partner in samenwerking met GGD Gelderland-Midden, een bijdrage aan het Centrum Seksueel Geweld. Dit is het regionaal centrum voor opvang van slachtoffers van acuut (seksueel) geweld en de multidisciplinaire nazorg voor de slachtoffers.

Tenslotte is GGD Gelderland-Zuid coördinerende GGD voor de ASG-zorg in Oost-Nederland en wordt deze zorg samen met de andere 4 GGD'en in Gelderland en Overijssel (Oost-Nederland) gezamenlijk en in afstemming georganiseerd.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Aandacht voor het bevorderen van seksuele gezondheid' ligt op:

- Het duurzaam en structureel organiseren van de 'Nu niet zwanger'-werkwijze in heel Gelderland-Zuid, waarbij samenwerking met gemeenten en ketenpartners verder vorm krijgt, in het kader van het landelijke programma 'Kansrijke Start' (zie boven bij thema 1). Dit betekent dat we netwerkpartners zullen gaan trainen, zodat ze zelf het gesprek kunnen aangaan op basis van hun reguliere werkzaamheden en dat complexere zaken doorverwezen kunnen worden naar (het gekwalificeerd team van de) de GGD.

- Het organiseren van seksuele vorming voor jongeren in het MBO en voor praktisch opgeleiden in het arbeidsproces (in het kader van preventie voor risicogroepen) en voor de groep licht-verstandelijk beperkten in onze regio in samenwerking met ketenpartners.

- Het verstrekken van Prep aan mannen die seks hebben met mannen (MSM) ter voorkoming van hiv bij 'zeer hoog risico'-groepen, in het kader van de landelijke invoering van Prep-verstrekking.

- In het kader van snelle laagdrempelige zorg versterken we de samenwerking met ketenpartners in het kader van Vrouwelijke Genitale verminking (VGV).

- Doorontwikkeling van de samenwerking en deskundigheidsbevordering in de keten.

- Continueren van de landelijke ASG-financiering en de coördinerende rol van GGD Gelderland-Zuid in dit kader voor Oost-Nederland.

4. Samenwerken aan sociale veiligheid

Sociale veiligheid is de basis van het bestaan. De essentie is dat je je veilig voelt in je sociale omgeving en geen hinder ondervindt van anderen. Sociale veiligheid en gezondheid hebben duidelijke raakvlakken. Het gevoel van sociale veiligheid draagt bij aan de ervaren gezondheid. Anderzijds: mensen die ernstig psychisch ongezond zijn veroorzaken vaker overlast. Overlast van deze mensen kan invloed hebben op de sociale veiligheid en deze onveiligheid kan leiden tot maatschappelijke onrust.

Dit thema sluit goed aan bij:

- De (landelijke/regionale) bestuurlijke wens om zorg en veiligheid te verbinden en de stappen die hierop in gezamenlijkheid (burgemeesters en wethouders) worden gezet.
- De samenwerking in het veiligheidshuis en de doorontwikkeling naar zorg- en veiligheidshuis.
- Het komen tot een sluitende aanpak voor psychisch kwetsbare mensen (verward gedrag, zie Kabinetsbeleid).
- De (voorbereiding van de) implementatie van de Wet verplichte ggz per 1 jan. 2020.
- De ontwikkelingen rond de decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang per 1 jan. 2021
- Het doorontwikkelen van een 24/7 meldpunt voor niet-acute zorgvragen (verward gedrag en OGGZ).
- De ondersteuning van de GGD op de toeleiding naar verschillende (ambulante) beschermde woonvormen.
- De aanpak van structurele onveiligheid c.q. de ambitie van het landelijk programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ en Zorg voor Jeugd om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken (denk aan Veilig Thuis, JGZ etc.).

Wat doet de GGD?

De GGD (afdeling Bijzondere Zorg) biedt in het kader van de OGGz (gevraagd en ongevraagd) hulp aan mensen met (psychische) problematiek waarover men zich zorgen maakt en die zelf geen hulp of ondersteuning zoeken of deze mijden (vangnetfunctie). Naast complexe en langdurige psychische of psychiatrische problematiek spelen vaak problemen op meerdere leefgebieden. De populatie is zeer heterogeen; denk aan dak- en thuislozen, woningvervuilers, chronisch verslaafden, straatprostituees, stelselmatige delictplegers, mensen met ernstige psychische aandoeningen, mensen met een verstandelijke beperking, vereenzaamde ouderen en chronisch zieken. Soms is er sprake van overlast in het woon- en leefklimaat van de omgeving of gevaar voor de persoon zelf. Bijzondere Zorg realiseert samen met het sociale netwerk van de cliënt en ketenpartners in het veld de nodige voorwaarden om de cliënt weer een menswaardig bestaan te bieden. Bij mensen die in een justitieel traject zitten (bijvoorbeeld veelplegers) zorgt de GGD voor de regie op het zorgdeel. Bij het meldpunt Bijzondere Zorg kan melding gemaakt worden door burgers en professionals over burgers met verward gedrag voor niet acute-zorg. De GGD legt contacten met de aangemelde cliënt(en), bemiddelt en verwijst door en leidt toe naar de meest geschikte hulpverlening. Bijzondere Zorg opereert op het snijvlak van zorg en openbare orde en veiligheid, en werkt daarbij intensief samen met (zorg- en veiligheid)-partners en lokale netwerken.

Daarnaast ondersteunt de GGD gemeenten en netwerkpartners bij het voorkomen van maatschappelijke onrust door psychosociale hulp bij incidenten en ongevallen. Tevens onderzoeken we of op basis van analyse van de individuele casussen er een collectief advies of preventieve maatregelen mogelijk zijn.

Op het gebied van Toegang beschermd wonen beoordeelt de GGD de aanmelding, doet onderzoek en stelt op basis van het gevoerde onderzoek een advies op m.b.t. de toegang tot beschermd

wonen. De GGD werkt hiertoe intensief samen met (zorg)partners, gemeenten en lokale netwerken.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'sociale veiligheid' ligt op:

- Het in samenwerking met woningcorporaties, zorgverzekeraars, gemeenten, zorgaanbieders, ziekenhuizen, netwerk van ervaringsdeskundigen komen tot een sluitende aanpak voor psychisch kwetsbare mensen (verward gedrag), zowel in het preventieve voorveld als bij geëscaleerde (acute) situaties en deze ook te borgen.

- Het bieden van continuïteit van zorg voor mensen met een ernstige psychische aandoening.

- Het inzetten van netwerkvorming op het terrein van zorg en veiligheid door de combinatie van de meldpuntfunctie, meteen 'erop af' waar nodig, samenwerking tussen 'wijk-GGD' (interventieteam in Rijk van Nijmegen en in Rivierenland) met politie (wijkagent), justitie en openbaar bestuur (burgemeesters en wethouders zorg).

- Inzetten op kinderen veilig(er) te kunnen laten opgroeien door te werken aan een multidisciplinaire aanpak van structurele onveiligheid en belemmerende systemen te doorbreken.

- Een goed werkend systeem van toegang tot beschermd wonen zodat, ook na de decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang, mensen die begeleiding en behandeling in een thuissituatie nodig hebben zoveel mogelijk hun eigen leven kunnen leiden.

5. Een veilige en gezonde leefomgeving

De directe woon- en leefomgeving van inwoners heeft grote invloed op de gezondheid. Nodigt de woonomgeving uit om te bewegen en buiten te zijn, elkaar te ontmoeten? Hoe zijn voorzieningen rondom zorg/eerste lijn, welzijn, sport- en beweegaanbod, wonen, cultuur, groen en scholen? Kun je er betaalbaar gezond eten kopen? Hoe kan de gezondheid van kwetsbare groepen, zoals ouderen en vluchtelingen/migranten zo goed mogelijk worden bevorderd? Hoe is de sociale cohesie en gevoel van veiligheid? En hoe zit het met fijnstof, luchtkwaliteit en geluidsoverlast? Een gezonde en veilige leefomgeving is voor iedereen van belang. Gezondheidsbescherming en gezondheids-bevordering/preventie komen hier samen.

Dit thema sluit goed aan bij:
- De (voorbereiding van de) implementatie van de Omgevingswet per 1 jan. 2021. De Omgevingswet richt zich op de inrichting van een veilige en gezonde leefomgeving.
- De inzet van gemeenten om te komen tot een omgevingsvisie en omgevingsplan (zie de gesloten coalitieakkoorden binnen de deelnemende gemeenten). Het ontwikkelen van een integraal advies door brandweer, omgevingsdiensten en GGD sluit hierbij op aan.

W*at doet de GGD?*

De GGD staat voor een gezonde en veilige leefomgeving als basis voor alle burgers. Samen met inwoners en netwerkpartners werkt de GGD aan een leefomgeving waarbinnen inwoners gezond en veilig kunnen leven. De ruimtelijke structuur en inrichting van de leefomgeving levert hieraan een belangrijke bijdrage. Hiertoe ondersteunt en adviseert de GGD gemeenten o.a. door middel van de

Gelderse Gezondheidswijzer, een instrument dat bij de inrichting c.q. planvorming van de leefomgeving kan worden gebruikt om te ondersteunen in het maken van gemeentelijke afwegingen. Hoe wil de gemeente bijvoorbeeld omgaan met locaties voor kinderopvang, scholen in relatie tot luchtkwaliteit en geluidshinder en/of de vestiging/uitbreiding van geitenboerderijen? Welke keuzes maakt een gemeente qua infrastructuur en mobiliteit, welke aandacht is er voor veilig fietsen, uitnodigend voor wandelen, buiten spelen?

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'een veilige en gezonde leefomgeving' ligt op:

- Meer samenhang creëren tussen gezondheid, milieu, veiligheid en ruimtelijke ordening/leefomgeving om zodoende dit in een vroeg stadium mee te nemen bij planvorming.

- Integraler adviseren van alle gemeenten bij de inrichting en planvorming van de leefomgeving rondom gezondheid, veiligheid en milieu. We brengen handelingsopties voor burgers in beeld, en communiceren deze. Hierbij trekken we samen op met brandweer, omgevingsdiensten, waterschappen etc.

- Het verbinden van de Wet publieke gezondheid (artikel 2c en 16), Omgevingswet en -visie en Wmo. Bijvoorbeeld door rekening te houden met de invloed van groen op het welbevinden van inwoners en met mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten. Voor ouderen voldoende bankjes, goede wandelpaden, voldoende verlichting.

6. Gezond ouder worden

Het aantal ouderen in de bevolking neemt toe. Nederland vergrijst en ontgroent. Dit zien we ook terug in Gelderland-Zuid. Het aantal 65-plussers in Gelderland-Zuid neemt toe van 15% in 2012 naar 20% in 2023. In dezelfde periode daalt het aantal 0-19 jarigen van 24% naar 21%. Met het ouder worden, neemt ook de kans op gezondheidsproblemen toe. Ouderen zijn fysiek, sociaal en emotioneel kwetsbaarder en hebben vaak (meerdere) chronische ziekten en aandoeningen. Eenzaamheid is vaak een bijkomend probleem. Gemiddeld heeft bijna een kwart van de 65-plussers mobiliteitsproblemen, oplopend tot ruim de helft bij 85-plussers. Door de stijging van het aantal 85-plussers zal dementie naar verwachting (met 70%) stijgen. Hoe ouder, hoe vaker mensen (ernstig) eenzaam zijn, al is dit in Gelderland-Zuid (10%) lager dan in Nederland (14%). Ouderen willen graag zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen en krijgen, bij het kwetsbaarder worden, ondersteuning om zo lang mogelijk verantwoord thuis te kunnen blijven wonen.

Bij dit thema zetten we vooral in op het uitstellen van kwetsbaarheid, zodat ouderen zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Uitgangspunt is het concept van positieve gezondheid, dat naast lichamelijke en mentale gezondheid ook aspecten als meedoen, dagelijks functioneren en zingeving benoemd als belangrijk. Deze laatste drie zijn zeker voor ouderen wezenlijke en bepalende aspecten voor de kwaliteit van leven.

Wat doet de GGD?

Met name de gezondheidsmakelaars van de GGD werken, samen met gemeenten, netwerkpartners en de doelgroep en hun mantelzorgers zelf aan verschillende thema's om bij te dragen aan het uitstellen van kwetsbaarheid bij senioren, zodat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen, langer uit de zorg blijven en in geval van ziekte en beperking een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven behouden.

Het zijn op dit moment met name de gezondheidsmakelaars die op lokaal niveau hun bijdrage leveren aan 'gezond ouder worden'. 64% van de projecten van de gezondheidsmakelaars in 2018 had hier betrekking op. Zij bouwen, samen met diverse andere lokale partners aan een preventiestructuur in hun wijk, dorp of kern. Afhankelijk van cijfers en in dialoog (met o.a. ouderen) wordt gewerkt aan diverse thema's zoals bewegen, ontmoeten, voeding, alcoholmatiging, valpreventie, ouderenmishandeling, huiselijk geweld, (terugdringen van) acute zorg, omgaan met hitte, positieve gezondheid, zelfregie, langer thuis wonen, dementievriendelijke gemeente.

Dit doen we door in te zetten op:

- Netwerkvorming met alle welzijns- en gezondheids- en andere partners die zich inzetten t.b.v. ouderen in gemeentelijke netwerken.
- De lokale inzet van gezondheidsmakelaars, onder andere op gebied van voorlichting naar ouderen en het versterken van integrale aanpak van valpreventie, dementievriendelijke gemeenten, mentale gezondheid /eenzaamheid/ontmoeten, leefbaarheid, mobiliteit en gezamenlijke projecten met huisartsen en andere 1e lijnszorgpartners.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'gezond ouder worden' ligt op:

- Meer investeren in netwerkvorming om integrale aanpakken te ontwikkelen t.b.v. het bevorderen van de gezondheid en welbevinden van ouderen (preventie), uitstellen van kwetsbaarheid en bevorderen van participatie en zelfredzaamheid in de samenleving.

- Meer investeren in de aandacht voor ouderen, het samen met netwerkpartners en gemeenten en de doelgroep zelf, opzetten van integrale effectieve interventies/aanpakken voor het bevorderen van een gezonde leefstijl, bijvoorbeeld op het gebied van:
    - bewegen en mobiel blijven en bevorderen van (allerlei aspecten van) mobiliteit
    - valpreventie
    - gezonde voeding en tegengaan van ondervoeding
    - tegengaan van overmatig medicijngebruik ('ontpillen')
    - tegengaan van ouderenmishandeling en financiële uitbuiting van ouderen
    - tegengaan van eenzaamheid bij ouderen.

- Investeren in betere en toegankelijke informatie en communicatie over het bevorderen van een gezonde leefstijl, door:
    - toegankelijke website
    - aandacht voor gezond ouder worden in lokale media (tv en huis-aan-huis-bladen).

7. Gezonde migranten

De diversiteit in de samenleving neemt toe en is structureel. In 2040 heeft bijna 28% van de bevolking een migratie-achtergrond. Grootstedelijke (regio)gemeenten, waaronder Nijmegen, kennen een hoge diversiteit.
Voor de brede groep migranten geldt dat de ervaren gezondheid lager is dan gemiddeld en dat er vaker sprake is van chronische aandoeningen, zoals bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, angststoornissen en depressie. Daarbij hebben veel niet-westerse migranten en vluchtelingen beperkte gezondheidsvaardigheden. Tegelijkertijd is er in toenemende mate kennis beschikbaar op dit thema en ook good practices. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat migranten oververtegen-woordigd zijn in de specialistische zorg.
Een belangrijke groep vormen de vluchtelingen. Zij zijn veerkrachtig, maar ook een risicogroep op het gebied van gezondheid. De volgende factoren hebben invloed op de gezondheid: premigratie factoren (oorlogs- en vluchtervaringen; opleiding, werk en gezondheid in land van herkomst),

postmigratie factoren (snelheid asielprocedure, sociale steun, actief zijn) en sociaal economische factoren (opleiding, werk en toekomstperspectief). De gezondheid van een vluchteling heeft een directe relatie met integratie in de maatschappij. Om te voorkomen dat er gezondheids-achterstanden ontstaan is een proactieve preventieve en integrale insteek noodzakelijk.
Voor het bevorderen van gezondheid is het effectief om aan te sluiten bij de beleving en de omgeving van de mens. Dit vraagt een integrale aanpak samen met vluchtelingenwerk, arbeid, welzijn, sport, gemeenten, sleutelpersonen van de doelgroep zelf.
Voor beide groepen geldt dat het belangrijk is om in te zetten op de kortste weg naar werk in combinatie met lokale regie op inburgering. Ervaren inzicht levert op dat gezondheid randvoorwaardelijk is voor arbeid. Daarom is samenwerking met organisaties die toeleiden naar arbeid essentieel.
De nieuwe Wet Inburgering treedt waarschijnlijk in werking op 1 januari 2021. Door deze nieuwe wet wordt inburgering gepositioneerd als onderdeel van het sociaal domein, in het bijzonder de participatiewet. Dit biedt kansen om zorg en welzijn als integraal onderdeel van de inburgering in te richten. Gezond zijn is randvoorwaardelijk voor het slagen van de integratie en inburgering. Integraal inbedden van preventieve gezondheidszorg is daardoor een onderdeel van de veranderopgave.

Wat doet de GGD?

Vanaf de verhoogde instroom van vluchtelingen in 2015 heeft GGD Gelderland-Zuid zich extra ingespannen om de gezondheid van vluchtelingen te bevorderen. Hiervoor is het product 'Gezonde opvang en inburgering vluchtelingen' ontwikkeld. Doel van het product was het bevorderen van de gezondheidsvaardigheden van vluchtelingen en migranten middels een deskundige en flexibele inzet.
Momenteel werkt de GGD aan het bevorderen van de gezondheid van migranten om op deze manier bij te dragen aan een goede integratie. We weten vanuit onze regio dat aandacht voor preventie, gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering voor kwetsbare migranten (incl. statushouders en vluchtelingen), bijdraagt aan succesvolle inburgering en participatie in de maatschappij.

Dit doen we door in te zetten op:

- Netwerkvorming met alle welzijns-, gezondheids- en andere partners die zich inzetten voor vluchtelingen/migranten in gemeentelijke netwerken.
- Inzetten op inclusieve interventies in wijken en gemeenten.
- Het bieden van gezondheidsvoorlichting en –training en ontwikkelen van gezondheids-vaardigheden bij migranten.
- Het begeleiden van actieve inzet door de doelgroep zelf bij de ontwikkeling en uitvoering van gezondheidsbevorderende projecten voor migranten (onder andere via sleutelpersonen, inzet bij voorlichting, etc.). Het betrekken van de doelgroep verhoogt de kwaliteit en het bereik van onze dienstverlening, maar heeft ook een positief effect op het welzijn en de inburgering van migranten en hun afstand tot de Nederlandse arbeidsmarkt.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'gezonde migranten' ligt op:

- Meer investeren in netwerkvorming om integrale aanpakken te ontwikkelen t.b.v. het bevorderen van de gezondheid en welbevinden van migranten (preventie) en bevorderen van participatie en zelfredzaamheid in de samenleving.

- Meer investeren in de aandacht voor migranten, het samen met netwerkpartners en gemeenten en in co-creatie en samenwerking met de doelgroep zelf, opzetten van integrale effectieve interventies/aanpakken voor bijv. :

- bevorderen mentale gezondheid en veerkracht
- bevorderen arbeidsparticipatie
- tegengaan van eenzaamheid
- bevorderen zelfzorg/zelfregie m.b.t. gezondheid(szorg)
- ontwikkelen gezondheidsvaardigheden.

- Meer verbinding zoeken/meerwaarde creëren tussen 'Gezonde migranten', 'Gezond ouder worden' en gezonde jeugd/gezonde school'.

- Het inzetten van social media en e-health-methoden t.b.v. ontwikkelen gezondheidsvaardigheden van migranten.

- Het – voor gemeenten – invullen/inrichten van het onderdeel 'Gezondheid' in het inburgeringsprogramma n.a.v. de invoering van de Wet inburgering.

8. Veilig Thuis

Veilig Thuis Gelderland-Zuid is het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk geweld (AMHK), zoals beschreven in hoofdstuk 4 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Veilig Thuis heeft als AMHK met name de taak om te fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling. N.a.v. een melding onderzoekt Veilig Thuis of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling. Indien daar aanleiding voor is, zoekt Veilig Thuis passende professionele hulp. Daarnaast geeft Veilig Thuis advies aan iedereen over een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling.
Veilig Thuis Gelderland-Zuid werkt samen; lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk. Veilig Thuis Gelderland-Zuid is verbinder in de keten van zorg en veiligheid; tussen politie, justitie, Veiligheidshuis, sociale wijkteams, professionele en niet-professionele melders en de hulpverlening. Veilig Thuis Gelderland-Zuid voorziet gemeenten periodiek van informatie op gemeentelijk niveau, zoals het aantal adviezen, meldingen, overdrachten, zodat gemeenten in staat zijn adequaat te reageren met bijvoorbeeld (preventie)beleid.

Het afgelopen jaar zijn er landelijk in een samenwerkingsverband tussen de VNG en de ministeries van VWS en Justitie en Veiligheid, verschillende actieprogramma's gelanceerd die Veilig Thuis raken. Het betreft onderdelen van de landelijke programma's 'Geweld hoort nergens thuis', 'Zorg voor de jeugd' en 'Scheiden zonder schade' (zie bijlage c – Kabinetsbeleid). 'Geweld hoort nergens thuis' heeft als ambitie om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken. Met dit programma wil het kabinet huiselijk geweld en kindermishandeling stoppen, terugdringen en de schade beperken om zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Veilig Thuis fungeert in dit programma als cruciale partij; regionaal dient de zorg-strafsamenwerking de komende jaren verder vormgegeven te worden. In het programma 'Zorg voor de jeugd' is pijler 5 ('jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt') direct van invloed op het werk van Veilig Thuis. Het actieplan feitenonderzoek in de Jeugdbeschermings-keten en de pilots, die als doel hebben een inkorting van de jeugdbeschermingsketen, vragen om actieve participatie en aanpassing van werkprocessen en handelen de komende jaren.

Wat doet de GGD?

De GGD, afdeling Veilig Thuis, voert vanaf 1 januari 2015 de AMHK-taken uit voor de regio Gelderland-Zuid in nauwe samenwerking met de (sociale wijkteams van de) gemeenten, Veiligheidshuis, de gecertificeerde instellingen, politie, openbaar ministerie (OM), gespecialiseerde hulpverlening en collega Veilig Thuis-organisaties.

Voor Veilig Thuis betekent de inwerkingtreding van de aanscherping van de Wet huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019 dat de positie van Veilig Thuis in het veld verandert. Het is vanaf deze datum een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid. Tevens verwacht de meldcode van professionals dat eerder overleg wordt gezocht met Veilig Thuis.
Vanaf 1 januari 2019 voert Veilig Thuis de radarfunctie uit. Iedereen die signalen en vermoedens van mishandeling meldt, komt in beeld bij Veilig Thuis ('op de radar'). Veilig Thuis blijft langer en intensiever betrokken in het kader van monitoring. Dit is de radarfunctie van Veilig Thuis. De verwachting en landelijke inzet is dat door deze nieuwe ontwikkelingen het aantal meldingen en adviezen toe zal nemen alsmede het aantal zaken dat op de radar komt en het aantal monitor-zaken.

Naast de ontwikkeling die de verbeterde meldcode met zich meebrengt wordt de inzet op preventie, advies en consultatie groter. Daarvoor is het van belang dat de expertise bij het lokale veld (jeugd- en wijkteams, jeugdhulpaanbieders, etc.) wordt vergroot. Veilig Thuis ondersteunt dit door samen op te trekken en op verzoek voorlichting en scholing te geven. Deze bijdrage moet uiteindelijk leiden tot een lager beroep op de inzet van Veilig Thuis.

Veilig Thuis werkt samen met het lokale veld, waaronder de sociale wijkteams, aan het versterken van de sociale veiligheid. De GGD levert een betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving. Veilig Thuis schakelt met Veiligheidshuis, politie, OM, lokaal veld en zorgaanbieders. Veilig Thuis richt zich de komende jaren specifiek(er) op de verbinding van de domeinen zorg en veiligheid.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Veilig Thuis' ligt op:

- Zorgdragen dat ook bij stijgend aantal meldingen en monitorzaken de triage- en onderzoekstermijnen worden gehaald.

- Doorontwikkeling van de samenwerking in de regionale/lokale ketens.

- Doorontwikkeling van de samenwerking tussen de zorg- en strafketen regionaal en arrondissementaal om effectiever en duurzamer te interveniëren bij structurele onveiligheid.

- Actieve participatie van Veilig Thuis in de regio om de acties vanuit de verschillende landelijke programma's vorm te geven en eigen te maken.

- Doorontwikkeling van de landelijke samenwerking tussen de verschillende Veilig Thuis-organisaties om te komen tot verdere professionalisering.

- Structureel werken aan preventie. Dat wil zeggen het planmatig werken aan voorlichting en scholing gericht op burgers en professionals, waaronder sociale wijkteams.
  Met de oprichting van Veilig Thuis is veel aandacht gegaan naar het inrichten van werkprocessen, samenwerkingsverbanden en het op orde krijgen van wachtlijsten en werkvoorraden. Nu Veilig Thuis een solide basis heeft en in onze regio 'staat', is het goed om de meerwaarde te vinden in het versterken van het voorkómen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Kansen liggen hier in het benutten van de lokale netwerken en de preventieve netwerkaanpak die de GGD (m.n. de afdelingen Gezond Leven en JGZ) heeft in het voorveld van de gemeenten en in verschillende settings, zoals kinderopvang, scholen en wijken.

- Meer verbinding zoeken/meerwaarde creëren tussen Veilig Thuis en Bijzondere Zorg. Zowel Veilig Thuis als Bijzondere Zorg zijn werkzaam in het netwerk waar zorg en sociale veiligheid elkaar ontmoeten en delen dezelfde samenwerkingspartners.

9. Toezicht

De Minister van VWS heeft Toezicht in 2014 benoemd als één van de pijlers voor een robuuste vormgeving van de publieke gezondheidszorg. Toezicht richt zich op het ondersteunen van gemeenten en netwerkpartners bij het borgen van de kwaliteit van de kinderopvang, risico-instellingen/evenementen en Wmo-voorzieningen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de rol als toezichthouder die de GGD heeft op het gebied van de kinderopvang, de technische hygiënezorg en de Wmo. Hiermee helpt de GGD de gemeenten om te borgen dat de (kwetsbare) gebruikers van de betreffende voorzieningen er op kunnen vertrouwen dat de geboden diensten en zorg van goede kwaliteit zijn.
Naast het toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang voert de GGD, op verzoek van enkele gemeenten, de taken 'registratie en lichte handhaving kinderopvang' uit.

Wat doet de GGD?

De GGD houdt toezicht:
- op de kwaliteit kinderopvang (conform Wet innovatie kwaliteit kinderopvang).
  Dat betekent:
  a. toezicht kinderopvang, aangepast aan 'het nieuwe toezicht'.
  b. registratie en lichte handhaving kinderopvang in opdracht van enkele gemeenten (facultatieve taak).
- op de kwaliteit van maatschappelijke ondersteuning Wmo 2015 (Wmo).
  Dat betekent: kwaliteitstoezicht bij Wmo-voorzieningen:
  a. meldingen onderzoeken van calamiteiten en geweldsincidenten.
  b. onderzoeksverkenning.
  c. signaalgestuurd toezicht.
  d. aanvullend onderzoek in opdracht van gemeenten.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Toezicht' ligt op:

- Het, samen met gemeenten, goed invullen van de toezichtstaken op de kwaliteit van de kinderopvang en de Wmo-voorzieningen.

- Zorgdragen, in samenwerking met gemeenten en de kinderopvangsector, dat de kwaliteit van kinderopvang op orde is.

- Zorgdragen, in samenwerking met gemeenten en de voorzieningen, dat de kwaliteit van de Wmo-voorzieningen op orde is.

- Het, samen met gemeenten, goed invullen van de taken 'registratie en lichte handhaving kinderopvang'.

Bijlagen:

a) Algemene ontwikkelingen

De levensverwachting in Nederland blijft stijgen.

De levensverwachting bij geboorte neemt toe van ruim 81 jaar in 2015 naar bijna 86 jaar in 2040 (VTV, 2018). Vrouwen leven ook in 2040 circa 3,4 jaar langer dan mannen. Het aantal 90-plussers neemt toe van ongeveer 117.000 in 2015 tot bijna 340.000 in 2040. De meeste jaren die mensen in 2040 op hun 65ste nog te gaan hebben, zullen jaren zijn zonder beperkingen in zien, horen, en bewegen, maar mét chronische aandoeningen (VTV, 2018).

Nederland vergrijst.

Er zijn grote verschillen in bevolkingsopbouw in regio's: krimpregio's, stedelijke gebieden en overloopgemeenten. Het relatief hogere aantal kwetsbare ouderen in de wijken stelt andere eisen aan de leefomgeving en de zorg (PBL, 2018). Door de verdere vergrijzing van Nederland wordt de druk op mantelzorg verhoogd. We zien dat in 2018 het aantal huishoudens is gestegen doordat er meer alleenstaanden zijn, als gevolg van een toename van echtscheidingen en de vergrijzing (met bijbehorende verweduwing) (SCP, 2018).

De diversiteit neemt toe en is structureel.

De ontgroening van de bevolking gaat door, maar wordt getemperd door migratiestromen. Het aandeel personen met een migratieachtergrond in de totale Nederlandse bevolking groeide tussen 2008 en 2017 van 19,6% naar 22,1%. De groep inwoners met een migratieachtergrond is niet alleen groter maar ook veel diverser geworden. Het aandeel personen met een migratieachtergrond uit Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen heeft een plafond bereikt. Naar herkomst wordt de top van de migratie in 2007-2016 gevormd door Polen, Syrië en voormalig Sovjet-Unie. In 2040 heeft bijna 28% van de bevolking een migratie-achtergrond. Deze is verdeeld over:

- 11,5% Europees/Angelsaksisch, stijgende lijn
- 8% Turkije, Marokko en Suriname, plafond
- 8% overig Europees, niet Angelsaksisch, stijgende lijn.

Grootstedelijke (regio)gemeenten zoals Nijmegen kennen een hoge diversiteit. De verschillen in diversiteit tussen wijken is groot. Ook land/tuinbouw gemeenten kennen migratie van met name Poolse en Bulgaarse werkkrachten. De nieuwe verscheidenheid naar herkomst verschilt tussen én binnen gemeenten. In buurten met veel verscheidenheid is het samenleven ingewikkelder. Hier zal de overheid/instellingen/gemeenschap als geheel dus mee om moeten gaan. (WRR, 2018)

De WRR schetst verschillende richtingen van de overheid om om te gaan met diversiteit.

1. Beter zicht krijgen op diversiteit naar herkomst
2. Instellingen beter toerusten op diversiteit
3. Een faire behandeling van alle groepen
4. Wegwijs maken van alle burgers
5. Bevorderen van publieke familiariteit
6. Sociaaleconomische positie verbeteren

Leefstijl en leefomgeving beïnvloeden gezondheid. Tachtig procent van de bevolking voelt zich gezond.

Zowel in 2015 als in 2040 voelt bijna 80 procent van de bevolking zich gezond. Wel zijn er grote verschillen tussen regio's, wijken en mensen. Ook in de toekomst veroorzaken kanker en hart- en vaatziekten de meeste sterfte. Daarnaast overlijden steeds meer mensen aan de gevolgen van

dementie. Op het gebied van leefstijl zijn er zowel gunstige als ongunstige toekomstige ontwikkelingen. Minder mensen roken en meer mensen bewegen. Daar staat tegenover dat in 2040 twee van de drie volwassenen overgewicht heeft. Ook het percentage overgewicht onder jongvolwassenen stijgt. Het aantal rokers daalt naar 14%. Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast. Roken is hiervan de belangrijkste oorzaak. Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Ongezonde arbeidsomstandigheden veroorzaken bijna 5 procent van de ziektelast. Deze ontwikkelingen zijn niet voor alle bevolkingsgroepen hetzelfde. Roken daalt harder bij mensen met een hoge sociaaleconomische status, en ernstig overgewicht stijgt harder bij degenen die een lage sociaaleconomische status hebben.

Het risico op mazelenuitbraken neemt toe met dalende vaccinatiegraad. Antibioticaresistentie is een belangrijke dreiging voor de wereldwijde volksgezondheid (VTV, 2018).

De zorguitgaven stijgen door technologie en demografie.

Zorguitgaven verdubbelen tot 174 miljard in 2040. De kostenstijging wordt een derde veroorzaakt door vergrijzing en voor twee derde door technologische ontwikkelingen. De uitgaven aan ouderenzorg stijgen het snelst.

Ouderen zijn kwetsbaarder voor eenzaamheid

In stedelijke gebieden zijn ouderen vaak eenzamer dan op het platteland omdat hun verbinding met de leefomgeving zwakker is. Een groot en divers netwerk beschermt tegen eenzaamheid. Hoger opgeleiden hebben vaker een groter netwerk.

Vaatlijden, longziekte en artritis hangen samen met ernstige eenzaamheid. Deze ziekten hebben symptomen die in golfbewegingen komen. Mensen in het sociale netwerk weten daardoor niet altijd van de behoefte aan steun van de patiënt. Ziekten als kanker, hartfalen, diabetes en beroerte hebben symptomen waarvan het beloop beter voorspelbaar is. Het sociale netwerk kan dan beter inspelen op de behoefte van de patiënt.

Ouderen met een migratieachtergrond zijn kwetsbaarder voor eenzaamheid. Dit geldt vooral als zij uit niet-westerse landen komen. Zij spreken de taal niet, en hebben gemiddeld een lage ses en een slechte gezondheid en zijn nog georiënteerd op het thuisland.

Mensen die gebruikmaken van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) rapporteren vaker eenzaam te zijn.

Een aanpak van eenzaamheidsbestrijding richt zich vaak op sociale contacten. De ervaren kwaliteit van leven is echter vaker gebaat bij bevorderen van de mentale gezondheid. Bij het verminderen van eenzaamheid spelen het verlies van een partner, sociale contacten en regie een grotere rol. Sociaal-culturele activiteiten op het raakvlak van sociale activiteiten en mentale ontwikkeling, en betekenisgeving zoals kunstbeoefening en sporten zouden via verschillende wegen bij kunnen dragen aan zowel geluksbevordering als eenzaamheidsbestrijding. (SCP, 2018).

Er zijn zorgen over maatschappelijke en mentale druk

De laatste jaren kenmerken zich door economisch herstel en dalende werkloosheid. Resterende lager opgeleiden vinden moeilijker een baan. Het opleidingsniveau van de bevolking stijgt. In 2018 heeft 37% van de volwassenen tussen de 25 en 64 jaar een HBO of academische opleiding. Er zijn meer flexibele arbeidsrelaties. De tevredenheid van werknemers als zzp’ers daalt en gaat gepaard met een toename van zelf gerapporteerde serieuze burn-outklachten. Hoger opgeleiden werken meer, zijn daardoor meer tijd kwijt aan de combinatie van arbeid en zorg en voelen zich vaker

opgejaagd dan middelbaar en lager opgeleiden. Vrouwen voelen zich meer opgejaagd dan mannen, omdat ze zich verantwoordelijk voelen voor anderen, zoals partner of kinderen. (SCP, 2018). Ook scholieren en studenten ervaren een hogere prestatiedruk.

Door arbeidsmarktproblematiek, minder mantelzorgers en verstedelijking zal de druk op het dagelijks leven verder toenemen. Door toename van stress wordt de gezondheid ongunstig beïnvloed. Verdergaande verstedelijking zorgt ook voor meer druk en drukte, en kan leiden tot minder ruimte voor groen en water waar mensen kunnen ontspannen. De VTV 2018 vraagt aandacht voor de toenemende mentale druk. (VTV, 2018).

De mate van eigen regie bepaalt levenstevredenheid

Mensen die veel regie ervaren, geven het leven gemiddeld een 8,4, terwijl mensen die geen regie ervaren het leven een 6,3 geven. Als mensen geen regie ervaren en daarbij ook nog eens een lager inkomen hebben, daalt de levenstevredenheid nog verder naar een 5,4. Ook is er een groep mensen waar een slechte objectieve leefsituatie gepaard gaat met ontevredenheid over het leven; deze groep bestaat in de afgelopen tien jaar telkens uit zo'n 4% van de volwassen Nederlandse bevolking. In 2018 gaat het om zo'n 680.000 mensen.

In het algemeen is het de verwachting dat toenemende dynamiek, meer mogelijkheden voor maatwerk en een groter beroep op de eigen regie, het leven voor sommige groepen mensen gemakkelijk maakt, maar voor andere groepen, met name kwetsbare mensen met minder zelfredzaamheid en veerkracht, juist ingewikkelder. Mensen met minder vaardigheden om om te gaan met stress en onzekerheid in een snel veranderende complexe samenleving, zullen kwetsbaarder worden.

Een groot deel van de mensen bij wie problemen zich opstapelen wordt ondersteund met gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein (Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning) (SCP, 2018).

Zelfredzaamheid en regie over eigen leven is begrensd.

De overheid doet een groeiend beroep op zelf- en samenredzaamheid en eigen regie. De WRR (2018) waarschuwt dat er grenzen zijn aan de zelfredzaamheid van mensen. De handelingsvaardigheid van mensen hangt samen met hun cognitieve vermogens én hun niet-cognitieve persoonskenmerken (overtuigingen, temperament, zelfcontrole). Sommige mensen hebben meer zelfcontrole waardoor ze beter verleidingen kunnen weerstaan. Het blijkt dat de helft van alle Nederlanders (48 procent) moeite heeft om zelf de regie te voeren over gezondheid, ziekte en zorg. Het ontbreekt hen aan kennis, motivatie en zelfvertrouwen

De WRR maakt een onderscheid tussen denkvermogen en doenvermogen. Het doenvermogen, zoals het vermogen om in actie te komen, om het hoofd voldoende koel te houden, en om vast te houden aan goede voornemens van mensen, is begrensd. Dit is bij alle opleidings- en leeftijdsgroepen. Door problemen en stress, zoals problematische schulden, het verlies van dierbaren et cetera, neemt het doenvermogen af.

De WRR beveelt aan om uit te gaan van een realistisch beeld van de burger, de keuzedruk te reduceren, verleidingen die een groot beroep doen op de zelfcontrole van burgers te verminderen, en zeer terughoudend te zijn met het bieden van grote keuzevrijheden op het terrein van essentiële financiële voorzieningen, zoals ziektekosten- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen.

Kinderen die opgroeien in armoede hebben minder kansen

Het aantal kinderen in Nederland dat, ongeacht de economische omstandigheden, te maken heeft met armoede bedraagt jaarlijks enkele honderdduizenden kinderen. Het probleem van armoede onder kinderen lost zich niet zomaar op wanneer de economie groeit.

Sommige groepen kinderen hebben meer risico op armoede dan andere. Belangrijke kenmerken in dit verband zijn de samenstelling en omvang van het gezin waarin het kind leeft, de belangrijkste inkomensbron van het huishouden en de etnische herkomst. Het risico op armoede is het grootst voor kinderen uit bijstandsgezinnen, voor kinderen uit grotere eenoudergezinnen en/of voor kinderen met een niet-westerse achtergrond.

Voor een belangrijk deel gaat het echter om autochtoon-Nederlandse kinderen, respectievelijk kinderen die in tweeoudergezinnen opgroeien en kinderen van wie de ouders betaald werk hebben. Het armoederisico van deze drie groepen is klein, maar de groepsomvang in de totale bevolking is zo groot dat het aantal armen toch fors uitvalt.

De negatieve effecten van armoede in de kindertijd treden vooral op korte termijn op. Kinderen die in een armoedesituatie verkeren, voelen zich ongelukkig, maken zich zorgen over de thuissituatie en nemen minder deel aan sociale activiteiten. Voor de langere termijn heeft armoede echter eveneens negatieve gevolgen. Kinderen die in armoede opgroeien blijven op een lager onderwijsniveau steken en lopen mede daardoor meer risico om als volwassene opnieuw in armoede te verkeren (SCP, 2018).

De WRR pleit voor inzet op gezondheidspotentieel. Beleid gericht op allen, maar met speciale ondersteuning van kwetsbare groepen.

In de **'**WRR policy brief' stelt de WRR een paradigmaverschuiving voor door niet langer de gezondheidsverschillen centraal te stellen, maar het gezondheidspotentieel. De WRR stelt vast Nederlanders gezonder zijn geworden. We leven langer en het aantal jaren dat we ons gezond voelen neemt toe. De verschillen tussen de sociaaleconomische groepen zijn evenwel nauwelijks afgenomen, en op sommige punten zelfs toegenomen.

De omvang van de groep lager opgeleiden neemt weliswaar af, maar de gezondheidsproblemen zouden weleens kunnen verergeren. Lagere ses-groepen kennen een relatief groot aandeel van mensen met een migratie-achtergrond, die vaak nog weer een slechtere gezondheid hebben. Vergeleken met enkele decennia geleden zal het dus waarschijnlijk meer inspanningen vergen om bij de lage ses-groep gezondheidswinst te boeken dan wel (verder) gezondheidsverlies te voorkomen.

Het laatste decennium heeft de idee van 'eigen verantwoordelijkheid' de boventoon gevoerd in het politieke debat. Steeds vaker wordt erop gewezen dat het vermogen van mensen om 'gezonde' keuzes te kunnen maken en zich tevens hieraan te houden, nogal eens wordt overschat. Bovendien kunnen omgevingsfactoren, zoals kwaliteit van huisvesting, aanwezigheid van voorzieningen, arbeidsomstandigheden of gezinssituatie, het maken van 'de verantwoorde keuze' moeilijker of zelfs onmogelijk maken.

Dit houdt in dat het beleid universeel is en zich dus richt op alle burgers, maar wordt aangevuld met ondersteuning van bepaalde doelgroepen. De intensiteit van deze gerichte ondersteuning wordt bepaald door de mate van kwetsbaarheid van de doelgroep. Het doel is dus om het hele sociaaleconomische spectrum gezonder te krijgen, terwijl zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de reële achterstanden van lage ses-groepen, zowel feitelijk als in termen van kansen en capaciteiten.

Nederland is, internationaal vergeleken, gezond en gelukkig

Er zijn ook veel lijstjes met internationale vergelijkingen van de kwaliteit van leven. Op veel van die lijstjes over gezondheid en geluk – ook wereldwijd – staat Nederland in de top. Nederlanders zijn gemiddeld veel positiever dan elders in Europa over de richting die het land op gaat en over het functioneren van de democratie en de politiek.

Arbeidsmarktproblematiek in de zorg

De krapte op de arbeidsmarkt zal het aantrekken van nieuwe medewerkers in de komende jaren lastiger maken. De krapte op de arbeidsmarkt in de zorgsector is urgent en dagelijks voelbaar. Als er geen maatregelen worden genomen, dreigt in 2022 een tekort van 100 tot 125 duizend medewerkers. De uitdaging is extra groot in krimpregio's. Dat staat in het onderzoeksrapport "Aan het werk voor een betere arbeidsmarkt in de zorg!" (2017) van bureau Berenschot. Vacatures zijn lastig te vervullen en zorgprofessionals geven aan dat er mede door de tekorten sprake is van een te hoge werkdruk. Het risico bestaat dat de formatie niet op orde is en daardoor afgesproken prestaties niet kunnen worden gerealiseerd. Daarmee ontstaan risico's voor de kwaliteit en veiligheid van zorg. Door deze gevolgen ervaren zij meer stress en overwegen veel huidige zorgprofessionals om de sector te verlaten (dreiging van vicieuze cirkel). Conclusie van de onderzoekers is dat alleen met intensieve samenwerking tussen alle actoren in het veld de arbeidsmarkttekorten effectief zijn op te lossen. Het realiseren van deze samenwerking vraagt dat de sectorpartijen en de overheid meer verantwoordelijkheid, commitment en bestuurlijke slagkracht moeten tonen dan nu toe is gebeurd om dit omvangrijke probleem op te kunnen lossen.

b) Maatschappelijke opgaven

<u>VTV over Gezondheid en Zorg</u>

Van alle ontwikkelingen in het Trendscenario en de Themaverkenningen van de VTV-2018 vinden burgers de dreiging van antibioticaresistentie de meest urgente maatschappelijke opgave voor de toekomst. Professionals en studenten in het volksgezondheidsdomein vinden dit ook een urgente opgave. Daarnaast worden sterfte door hart- en vaatziekten en kanker, de verdubbeling van het aantal mensen met dementie en de stijging van de zorguitgaven als heel urgent gezien. Professionals vinden de achterstand in gezonde levensverwachting bij mensen met een lagere sociaaleconomische status het meest urgent, en studenten de toenemende druk op jongeren en jongvolwassenen.

De VTV, 2018 benoemt op het gebied van gezondheid en maatschappij meerdere maatschappelijke opgaven die de ontwikkelingen met zich meebrengen:

- Integrale preventie, leven met beperkingen, andere zorg
- Zorg en ondersteuning, mantelzorgers, leefomgeving.
- Kennisontwikkeling, mentaal gezond blijven, acceptatie van psychische klachten.

De inrichting van de leefomgeving kan een belangrijke bijdrage leveren aan het bevorderen van gezond gedrag, maar ook bijvoorbeeld aan het stimuleren van ontspanning en sociale interactie, het voorkomen van hittestress en het verbeteren van de luchtkwaliteit. De Omgevingswet biedt kansen voor integraal lokaal beleid met expliciete aandacht voor gezondheid.

<u>SCP over Samenleving</u>

Het SCP benoemt dat de belangrijkste maatschappelijke zorgen van Nederlanders gaan over de manier waarop we met elkaar samenleven (onverdraagzaamheid, gebrek aan respect, asociaal gedrag en egoïsme), immigratie en integratie (de komst van vluchtelingen, gebrekkige integratie,

maar ook discriminatie en racisme) en inkomen en economie (de economische situatie, inkomensverschillen, armoede). Zorgen over het samenleven worden in de meest recente peiling van april 2018 met afstand het meest genoemd (SCP, 2018).

WRR over gezondheidspotentieel

De WRR pleit voor universeel beleid en extra aandacht voor het behalen van gezondheids-potentieel. Op basis van beschikbaar onderzoek lijkt het meeste gezondheidspotentieel te behalen van universeel beleid gericht op werkloosheid en armoede. Bezien vanuit een levensloopperspectief dient universeel beleid gericht te zijn op (aanstaande) ouders door bijvoorbeeld het medische en sociale domein met elkaar te verbinden in de preconceptionele fase en tijdens de zwangerschap. De effecten van armoede en achterstand op de perinatale gezondheid zijn substantieel.

Wetenschappelijk onderzoek toont een 'alcohol harm paradox'. Dit is het gegeven dat de hoge ses-groep weliswaar meer alcoholgebruik rapporteert, maar dat de lage ses-groep het meest getroffen wordt door 'alcohol related harms', voornamelijk vanwege binge drinking.
Obesitas heeft grote cumulatieve effecten op de gezondheid van mensen. Veel ernstige aandoeningen hangen samen met obesitas, zoals psychosociale problemen (pesten, depressie), gewrichtsproblemen, hypertensie, diabetes type 2 en hart- en vaatziekten. Ook kan overgewicht leiden tot arbeidsongeschiktheid. Hier geldt bij uitstek dat een slechte start zich in de latere levensloop wreekt. Kinderen met een hoog geboortegewicht vertonen bovendien een positieve correlatie met overgewicht op de kinderleeftijd. Bovendien gaan de trends op dit punt in ons land overduidelijk de verkeerde kant uit: voor alle ses-groepen (hoog, midden, laag) neemt het aantal mensen met (zwaar) overgewicht toe, ook in de toekomstprojectie.

De WRR komt tot drie prioriteiten:
• leefstijl: roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht;
• extra inzet op de lage ses-groep;
• nadruk op het begin van de levensloop.

Interbestuurlijk Programma (IBP)

In het Interbestuurlijk Programma staan uitdagingen benoemd zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden en het creëren van kansen voor minder zelfredzamen. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen pakken negen grote maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan in het Interbestuurlijk Programma (IBP). De opgaven binnen het **sociaal domein** die het werkveld van de GGD raken betreffen:

1. Mensen die te maken hebben met eenzaamheid
2. Kinderen die binnen verschillende vormen van jeugdzorg en –hulp tussen wal en schip vallen
3. Ouderen en mensen met een beperking die hulp nodig hebben om in hun eigen vertrouwde omgeving te (blijven) wonen
4. Mensen voor wie een gezonde manier van leven geen vanzelfsprekendheid is
5. Mensen die zich met het Nederlands niet goed kunnen redden
6. Personen die te maken hebben met huiselijk geweld (waaronder kinderen)
7. Personen die vatbaar zijn voor extremisme en radicalisering (waaronder jongeren)
8. Mensen die om wat voor reden dan ook (tijdelijk) verward gedrag vertonen

c) Kabinetsbeleid

De huidige regering zet met de **preventie-akkoorden** in op Overgewicht, Roken en Overmatig alcoholgebruik, waarbij oog is voor achterliggende problematiek (zoals armoede, laaggeletterdheid). Deze preventie-akkoorden worden met een breed palet van publieke en private stakeholders vormgegeven.

Ongeveer 14% van de kinderen heeft geen goede start bij de geboorte door diverse medische en/of psychosociale problemen. De gezondheid van een kind rondom de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen – zowel fysiek als mentaal – op latere leeftijd. Met het programma **'Kansrijke Start'** wordt ingezet op de eerste 1000 dagen, van de kinderwens tot 2-jarige peuter. Dit programma richt zich op met name kwetsbare ouders passende ondersteuning te bieden, gericht op het wegnemen van stress en het bevorderen van sensitief ouderschap. Het actieprogramma richt zich o.a. voorkomen van onbedoelde zwangerschappen (Nu niet Zwanger en keuzehulpgesprekken) en op verbetering van samenwerking tussen wijkteams, geboortezorg en jeugdgezondheidszorg (JGZ). Het programma beschrijft diverse actielijnen, waaronder een menukaart met JGZ interventies, plannen voor het oprichten van lokale coalities rondom de 'eerste 1000 dagen', aandacht voor preventie, opvoedondersteuning en het ontwikkelen van lokale zorgpaden.

Maatregelen dalende vaccinatiegraad
Staatssecretaris Blokhuis heeft in een brief aan de Tweede Kamer een actieplan geformuleerd om de vaccinatiegraad in Nederland te verhogen. Het actieplan omvat de vorming van aan vaccinatiealliantie met alle bij vaccinatie betrokken partijen en een zestal actielijnen om de vaccinatiebereid te verhogen. De zes lijnen zijn:
1. Beter aansluiten met onderzoek, voorlichting en communicatie
2. Actief tegengaan van onjuiste informatie
3. Rol van professionals verder versterken
4. Mogelijkheden bieden om vaccinaties in te halen
5. Meer aandacht voor HPV
6. Onderzoek naar oplossingsrichtingen met betrekking tot de kinderopvang.

Het actieprogramma **'Zorg voor de Jeugd'** heeft als doel om jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering steeds merkbaar en meetbaar beter te maken voor kinderen, jongeren en gezinnen, zodat ze op tijd passende hulp ontvangen. Rijk, gemeenten en aanbieders van jeugd(gezondheids)zorg willen dit doel langs zes inhoudelijke actielijnen bereiken: 1. betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen; 2. meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien; 3. alle kinderen de kans bieden zich optimaal te ontwikkelen; 4. kwetsbare jongeren op weg helpen zelfstandig te worden; 5. Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt; investeren in vakmanschap van jeugdprofessionals.

Het landelijk programma **'Geweld hoort nergens thuis'** heeft als ambitie om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken. Met dit programma wil het kabinet huiselijk geweld en kindermishandeling stoppen, terugdringen en de schade beperken om zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Er ligt een grote opgave bij gemeenten, het Rijk, partners en professionals om gezamenlijk verschil te maken.

Voor Veilig Thuis betekent de inwerkingtreding van de aanscherping van de Wet huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019, dat de positie van Veilig Thuis in het veld verandert. De meldcode verwacht van professionals dat eerder overleg wordt gezocht met Veilig Thuis. Veilig Thuis blijft langer betrokken en gaat een radarfunctie vervullen. De komende jaren zal de focus liggen op het samenwerken in de regionale/lokale ketens en met gezinnen binnen dit gedachtegoed, het verder doorbouwen van de eigen organisatie en het aansluiten bij de landelijke samenwerking en ontwikkelingen. Naar verwachting ontwikkelt de samenwerking tussen de zorg- en strafketen zich op korte termijn regionaal en arrondissementaal verder door om effectiever en duurzamer te interveniëren bij structurele onveiligheid.

Naast de bovengenoemde programma's raakt ook het landelijke programma **'Scheiden zonder schade'** het jeugddomein en de afdelingen Veilig Thuis en JGZ van de GGD. Het programma is erop gericht om de schade van kinderen als hun ouders uit elkaar gaan met concrete acties zoveel als mogelijk te beperken. Het uitgangspunt daarbij is dat kinderen niet de dupe mogen worden van de scheiding van zijn ouders.

Het Nationale Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid 2017 -2022 presenteert voor de komende vijf jaar een integrale aanpak waarin een positieve benadering van seksualiteit centraal staat. Uitgangspunt van seksuele gezondheid is dat inwoners van Nederland goed geïnformeerd zijn om hierover verstandige keuzes te maken. Behalve goede preventieve maatregelen moeten zij bij problemen toegang hebben tot laagdrempelige en betaalbare zorg. In het plan zijn vier prioriteiten genoemd vanuit perspectief publieke gezondheid: 1. SOA; 2. HIV; 3. Ongewenste zwangerschappen; 4. Seksueel geweld. Seksuele vorming en surveillance zijn overkoepelende pijlers. Er zijn zeven actiegebieden:

1. Preventie en zorg, gericht op laagdrempelige voorzieningen voor zorg, advies, ondersteuning en bescherming bij hulpvragen en problemen rond seksuele gezondheid
2. Surveillance soa en hiv en monitoring seksuele gezondheid.
3. Seksuele vorming en ontwikkeling borgen in alle onderwijstypen.
4. Preventie, opsporing en behandeling van soa.
5. Preventie, opsporing en behandeling van hiv.
6. Preventie van ongewenste zwangerschap, gericht op beschikbare en toegankelijke informatie en counseling over anticonceptie, ook voor kwetsbare groepen.
7. Preventie seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld door onder andere borgen van respectvolle omgang bij alle onderwijstypen.

De aandacht voor **personen met verward gedrag** wordt nog twee jaar langer door het Rijk ondersteund om borging van een sluitende aanpak mogelijk te maken. Het landelijk Schakelteam heeft geadviseerd een landelijk nummer te introduceren voor niet-acute zorg meldingen. Deze meldingen worden rechtstreeks doorgeschakeld naar het regionale 24-uurs regionale meldpunt. De verwachting is dat een landelijk nummer zal worden ingesteld.

Per 1 januari 2020 zal de **Wet Verplichte geestelijke gezondheidszorg** worden ingevoerd. In de Wvggz staat dat verplichte zorg meer op maat gegeven moet kunnen worden. Bijvoorbeeld door iemand buiten een instelling verplichte begeleiding te geven, aan huis of in een polikliniek. Daar waar de BOPZ uitgaat van *gedwongen opname*, is de Wvggz een wet die uitgaat van *behandeling*. Ingezet wordt om verplichte zorg en dwang zoveel mogelijk te voorkomen. Het college van B&W dient binnen een termijn van 14 dagen een verkennend onderzoek uit te voeren naar de noodzaak tot geestelijke gezondheidszorg, die mogelijk zou moeten worden verleend met verplichte zorg.

De **decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang** van de centrumgemeente naar individuele gemeenten is voorzien per 1 januari 2021. Op dit moment zijn er regio Rijk van Nijmegen en Tiel. Met begeleiding en behandeling in de thuissituatie kunnen ook mensen met psychische beperkingen zoveel mogelijk hun eigen leven leiden, want mensen met psychische kwetsbaarheid hebben in de basis dezelfde wensen en levensbehoeften als ieder ander: zelfstandigheid, zingeving, waardevolle contacten met familie en vrienden, leuke vrijetijdsbesteding en werk of onderwijs.

Met de invoering van de **Omgevingswet** wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. De omgevingswet richt zich op de inrichting van een veilige en gezonde leefomgeving. De invoering hiervan is voorzien per 1 januari 2021.

d) Gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid

Gelderland-Zuid is een regio met een grote diversiteit. Dit betreft diversiteit qua verstedelijking (van plattelandsdorpen tot universiteitsstad) maar ook diversiteit qua religie, politieke kleur en

opleidingsniveau. Het gevolg hiervan is, dat de gezondheidsverschillen binnen de regio Gelderland-Zuid meestal groter zijn, dan het verschil tussen Gelderland-Zuid en heel Nederland.
De algemene ontwikkelingen die in bijlage a worden geschetst gelden dan ook voor Gelderland-Zuid: vergrijzing, diversiteit, kwetsbare groepen en verschil in kansen afhankelijk van je achtergrond en positie in de maatschappij.

Met de meeste inwoners van Gelderland-Zuid gaat het goed. Ze voelen zich gezond en gelukkig. Dit neemt wel af met de leeftijd. Van de jongeren noemt 87% zichzelf (zeer) gezond, bij de leeftijdsgroep 18-65 jaar is dat 81% en bij de 65+ is dat 62%. Wat betreft geluk geeft bij de jongeren 71% zich een rapportcijfer 8 of hoger; van de 18-65 jaar is dat 60% en bij de 65+ is dit 55%.
Daarnaast zien we positieve ontwikkelingen wat betreft roken en alcohol. Er is een duidelijk daling van alcoholgebruik en roken door de moeders tijdens de zwangerschap. (Alcoholgebruik tijdens de zwangerschap daalde van 7% in 2009 naar 1% in 2017 en roken tijdens de zwangerschap daalde in diezelfde periode van 12% naar 7%). Maar met name voor zwangeren met een laag opleidingsniveau blijkt het moeilijk om te stoppen met roken. Ook meeroken door kinderen thuis en roken door jongeren in de leeftijd van 13-16 jaar daalt. (Meeroken thuis van 14% in 2009 naar 4% in 2017; roken door jongeren van 13-16 jaar van 13% in 2007 naar 9% in 2015). Bij de volwassenen (19+) zien we lichte daling van zowel roken als alcoholgebruik (roken van 23% in 2012 naar 21% in 2016 en overmatig alcoholgebruik van 26% in 2012 naar 18% in 2016).

Wat betreft het psychisch welbevinden blijven cijfers vrij stabiel. Bij zowel kinderen als jongeren is er een groep die te maken heeft met psychosociale problemen (kinderen 10%), regelmatig gepest worden (kinderen 9%, jongeren 5%) of somberheid (jongeren 10%).
Bij de volwassenen (19+) heeft 6% een hoog risico op angst en depressie en 9% is te beschouwen als (ernstig) eenzaam.
In de steden Nijmegen en Tiel zien we hogere scores op: moeite met rondkomen, huiselijk geweld, eenzaamheid en psychische problematiek dan in de andere gemeenten.
De regie over het eigen leven neemt af met de leeftijd. Bij de leeftijdsgroep 19-65 jaar heeft 8% onvoldoende regie over het eigen leven. Bij de 65-plussers is dit 14%.

Voor diverse onderwerpen zien we verschillen tussen de subregio's Rivierenland en regio Nijmegen. Deze verschillen hangen deels samen met het opleidingsniveau (gemiddeld lager in Rivierenland) en op enkele onderwerpen met religie. Een schijnbaar opvallend verschil is de consumptie van groente en fruit. In Rivierenland eet 64% van de volwassenen (19+) minstens zes dagen per week groente. In de regio Nijmegen is dit 73%. Wat betreft fruit zien we vooral bij de jongeren een verschil: In Rivierenland eet 43% van de jongeren (13-16 jaar) minstens 5 dagen per week fruit. In regio Nijmegen is dit 51%. Daarbij zien we het fruitgebruik over de jaren in Rivierenland dalen, maar in regio Nijmegen blijft het ongeveer gelijk.
Zowel bij volwassenen als bij de jeugd ligt het overgewicht in Rivierenland hoger dan in regio Nijmegen. (Jeugd (5 t/m 14 jr.): Rivierenland 15% overgewicht, regio Nijmegen 12% overgewicht. Volwassenen (19+): Rivierenland 53% overgewicht waaronder 15% obesitas; regio Nijmegen 45% overgewicht waaronder 12% obesitas).
Verschillen waar religie een rol meespeelt zien we duidelijk terug in de vaccinatiegraad. De vaccinatiegraad (2 jarigen) varieert van 51% in Neder-Betuwe tot 97% in Druten.
Ook zien we bij jongeren verschillen tussen wat betreft de houding ten opzichte van seksuele diversiteit. Zo heeft in Neder-Betuwe 38% een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit. In Heumen is dit 4%.

Al deze gezondheidsverschillen worden inzichtelijk gemaakt aan gemeenten zodat zij beleid kunnen voeren wat past bij de mensen waar het om gaat. (Een overzicht van relevante cijfers per gemeente staat in bijlage 1). Speciale aandacht is van belang voor de kwetsbaren in de samenleving met als doel juist ook bij deze mensen het gezondheidspotentieel zoveel mogelijk te benutten.

e) Coalitie-akkoorden en raadsakkoorden Gelderland-Zuid

Binnen de gemeenten van Gelderland-Zuid is er aandacht voor:

- Participatie van inwoners
- Gezondheidsbeleid: inzetten op preventie, aandacht voor opvoeden en opgroeien, laaggeletterdheid, demedicaliseren, aandacht voor armoede en schuldhulpverlening, eenzaamheid, terugdringen sociaal economische gezondheidsverschillen door brede (integrale) aanpak. Ten aanzien van leefstijl worden benoemd, gezonde voeding, sport en bewegen, inzet buurtsportcoaches, ontmoedigen roken, alcohol en middelengebruik. Sexting.
- Ouderen als specifieke doelgroep, bevorderen zelfredzaamheid en langer thuis wonen. Aandacht voor dementie, verward gedrag.
- Omgevingsvisie en omgevingsplan. Schone lucht, inrichten schoolpleinen, recreatie, beweeg- en fietsvriendelijke omgeving,
- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Beleidsplan over beschermd wonen en maatschappelijke opvang

f) Meerjarenstrategie GGD Over Bruggen 2016 – 2019: een terugblik

De missie van de GGD zoals geformuleerd in de meerjarenstrategie 2016-2019 luidt: "het ondersteunen van gemeenten om de **publieke gezondheid** te helpen bewaken, beschermen en bevorderen. Dit in samenhang met zorg, welzijn, onderwijs en veiligheid en met speciale aandacht voor kwetsbare groepen".

In de meerjarenstrategie 2016 – 2019 staan de volgende uitgangspunten centraal:

1. aansluiten bij de behoeften van de inwoners
2. oog voor kwetsbare mensen
3. versterken van de rol van verbinder en makelaar: netwerkontwikkeling.

De GGD heeft de meerjarenstrategie geconcretiseerd onder andere via vernieuwende verbindende producten. Deze waren:
- Gezonde start
- Gezond ouder worden
- Sociale veiligheid op school
- Aanpak in gemeenten van verwarde personen
- Vluchtelingen
- Infectiepreventie / Antibiotica Resistentie
- Integrale advisering Gezonde Leefomgeving.

Op deze thema's heeft de GGD in de afgelopen jaren ingezet in het (verder) verbinden van werkvelden, zowel intern als extern. De samenwerking in deze netwerken is versterkt. Een deel van de inzichten en resultaten is geïncorporeerd in de huidige werkwijze van de GGD, in het regulier gefinancierde deel en/of door additionele middelen gefinancierd, maar zal zich nog moeten door ontwikkelen. Zo worden ten aanzien van 'ouderen' in samenwerking met andere partijen werkzaamheden uitgevoerd; deze zijn bescheiden van omvang.

De ontwikkelingen rond 'personen met verward gedrag' en Veilig Thuis, hebben de binding tussen Zorg en Veiligheid versterkt.

Bijlage 1: Gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid, een overzicht van relevante cijfers per gemeente

	Berg & Dal	Beu-ningen	Buren	Culem-borg	Druten	Gelder-malsen	Heumen	Linge-waal	Maas-driel	Neder-Betuwe	Neer-ijnen	Nij-megen	Tiel	West M&W	Wijchen	Zalt-bommel	Gelder-land-Zuid	NL	Bron
Totaal aantal inwoners	34.748	25.798	26.365	28.195	18.701	26.818	16.462	11.134	24.350	23.615	12.397	175.948	41.465	18.891	40.847	28.014	553.748		
aantal 0-4 jarigen	1.099	991	941	1.113	665	1.059	535	464	1.015	1.298	601	6.792	1.639	682	1.419	1.296	21.609		
aantal 4-18 jarigen	4.930	4.000	4.356	4.926	3.134	4.839	2.640	1.907	3.979	4.732	2.321	22.558	6.905	2.825	6.779	5.257	86.088		
Gezonde jeugd																			
Levensverwachting bij geboorte, in jaren	80,3	82,3	81,1	81,4	82,5	82,2	83,6	83,1	81,7	81,5	82,1	80,8	80,8	81,7	82,3	81,4	81,4	81,5	CBS/RIVM (2013-2016)
Meeroken (0-12 jarigen)	2%	5%	4%	3%	4%	3%	2%	6%	9%	4%	4%	3%	7%	3%	3%	4%	4%		Kindermonitor 2017
Moeder dronk alcohol tijdens zwangerschap (0-4 jarigen)	3%	1%	3%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	3%	0%	1%	0%	1%	1%		Kindermonitor 2017
Moeder rookte tijdens zwangerschap (0-4 jarigen)	9%	4%	11%	7%	13%	8%	2%	11%	7%	7%	9%	5%	13%	6%	3%	7%	7%		Kindermonitor 2017
1e half jaar alleen moedermelk (0-4 jarigen)	34%	27%	23%	30%	25%	28%	26%	25%	20%	31%	29%	36%	24%	23%	26%	26%	30%		Kindermonitor 2017
Overgewicht (4-14 jarigen)	10%	11%	15%	13%	13%	13%	9%	14%	15%	16%	12%	12%	18%	12%	11%	15%	13%		JGZ-metingen (2014-2018)
Preventie in sociaal domein																			
Roken (19+)	18%	18%	26%	18%	20%	17%	13%	21%	22%	20%	19%	23%	22%	23%	16%	19%	21%	21%	Gezondheidsmonitor 2016
Overmatige drinken (m>14 glazen; v>7 glazen pw) (19+)	19%	18%	18%	17%	16%	19%	21%	16%	21%	11%	16%	21%	15%	19%	16%	17%	18%	19%	Gezondheidsmonitor 2016
Ooit Hasj/wiet Drugsgebruik (13-16 jarigen)	13%	9%	9%	12%	12%	10%	11%	*	10%	7%	4%	13%	10%	10%	11%	7%	11%	11%	Gezondheidsmonitor 2016
Ooit Harddrugsgebruik (13-16 jarigen)	2%	3%	4%	5%	6%	8%	2%	*	5%	3%	4%	3%	4%	5%	3%	4%	4%	5%	Gezondheidsmonitor 2016
Eet dagelijks groente (19+)	49%	40%	37%	47%	42%	48%	51%	37%	36%	36%	39%	56%	41%	44%	44%	40%	47%		Gezondheidsmonitor 2016
Eet dagelijks fruit (19+)	40%	37%	35%	40%	37%	44%	43%	37%	35%	38%	41%	38%	37%	38%	37%	40%	38%		Gezondheidsmonitor 2016
Overgewicht (BMI>25)(19+)	51%	52%	52%	48%	57%	48%	45%	56%	55%	59%	56%	39%	53%	52%	54%	54%	48%	49%	Gezondheidsmonitor 2016
Sociale veiligheid																			
Ooit slachtoffer huiselijk geweld (19-65 jaar)	8%	7%	9%	6%	6%	7%	9%	8%	8%	7%	6%	10%	10%	6%	8%	9%	9%		Gezondheidsmonitor 2016
Afgelopen jaar slachtoffer psychisch geweld in thuissituatie (65+)	4%	4%	5%	3%	3%	3%	3%	5%	5%	3%	5%	4%	3%	3%	3%	4%	4%		Gezondheidsmonitor 2016
Matig tot sterk sociaal uitgesloten (19+)	3%	3%	3%	5%	3%	1%	1%	5%	3%	3%	3%	7%	6%	3%	3%	3%	4%		Gezondheidsmonitor 2016
Veilige en gezonde leefomgeving																			
Voelt zich weleens onveilig in avond/nacht (19+)	13%	17%	11%	19%	12%	10%	11%	14%	13%	12%	11%	19%	23%	12%	12%	15%	16%		Gezondheidsmonitor 2016
Buiten spelen(>half u pdg) (2-12 jarigen)	83%	72%	82%	74%	78%	78%	71%	80%	78%	84%	81%	73%	74%	78%	77%	77%	76%		Kindermonitor 2017
Ouder vindt buurt kindvriendelijk (0-12 jarigen)	81%	75%	71%	78%	81%	76%	79%	83%	68%	72%	68%	82%	71%	75%	86%	76%	78%		Kindermonitor 2017
Belemmeringen buiten spelen (teveel verkeer) (0-12 jarigen)	19%	26%	29%	21%	18%	26%	22%	22%	34%	28%	31%	22%	29%	30%	16%	27%	24%		Kindermonitor 2017
Belemmeringen buiten spelen (gevaarlijk water) (0-12 jarigen)	9%	31%	25%	25%	18%	19%	10%	26%	25%	22%	29%	15%	18%	23%	15%	26%	19%		Kindermonitor 2017
Cijfer woning onvoldoende (19+)	4%	3%	3%	5%	3%	3%	2%	3%	3%	3%	5%	7%	6%	3%	4%	2%	5%		Gezondheidsmonitor 2016
Cijfer woonomgeving onvoldoende (19+)	5%	4%	5%	9%	5%	5%	3%	4%	4%	5%	5%	8%	10%	4%	4%	4%	6%		Gezondheidsmonitor 2016
Ernstige hinder geluid (19+)	12%	13%	14%	18%	12%	13%	11%	14%	14%	14%	14%	16%	18%	10%	11%	17%	15%		Gezondheidsmonitor 2016
Ernstige hinder geur (19+)	5%	8%	5%	5%	5%	6%	5%	9%	9%	7%	8%	5%	6%	7%	5%	12%	6%		Gezondheidsmonitor 2016
Armoede en gezondheid																			
Moeite met rondkomen (19+)	15%	15%	13%	13%	16%	12%	12%	15%	15%	14%	17%	20%	18%	12%	16%	15%	16%	14%	Gezondheidsmonitor 2016
inkomen alleen AOW (65+)	22%	21%	22%	19%	26%	17%	13%	21%	34%	32%	32%	18%	18%	30%	19%	19%	21%		Gezondheidsmonitor 2016
Laaggeletterd *(schatting)*	4%	14%	5%	5%	14%	7%	4%	7%	11%	9%	7%	9%	14%	9%	5%	11%	9%	12%	St. Lezen en Schrijven 2015
Vanwege geldgebrek niet op vakantie/dagjes uit (0-12 jarigen)	11%	12%	12%	14%	14%	11%	10%	14%	12%	17%	10%	13%	18%	12%	12%	12%	13%		Kindermonitor 2017
Vanwege geldgebrek zijn er spanningen in het gezin (0-12 jarigen)	7%	10%	8%	7%	9%	8%	5%	8%	7%	7%	7%	7%	11%	6%	6%	6%	8%		Kindermonitor 2017
Ouderen (65+)																			
Is kwetsbaar (algemeen)	31%	35%	31%	33%	34%	34%	34%	29%	39%	35%	34%	39%	38%	32%	33%	35%	35%		Gezondheidsmonitor 2016
Gebruikt slaap-/kalmeringsmiddel (doktersrecept, afgl 2 wkn)	9%	12%	9%	16%	11%	9%	10%	10%	12%	20%	10%	13%	13%	12%	10%	13%	12%		Gezondheidsmonitor 2016
Bezoek huisarts (afgl 2 maanden)	47%	52%	46%	49%	50%	43%	53%	42%	44%	51%	47%	53%	48%	39%	50%	51%	49%		Gezondheidsmonitor 2016
Is gevallen (afgl 3 maanden)	20%	20%	22%	23%	17%	19%	22%	17%	19%	23%	25%	24%	22%	18%	17%	21%	21%		Gezondheidsmonitor 2016
Onvoldoende regie over eigen leven	15%	13%	13%	16%	12%	13%	12%	15%	16%	18%	15%	15%	15%	13%	11%	14%	14%	15%	Gezondheidsmonitor 2016
(Zeer) ernstig eenzaam	7%	7%	7%	7%	9%	9%	6%	8%	11%	6%	8%	11%	11%	8%	7%	9%	9%	10%	Gezondheidsmonitor 2016
Geeft mantelzorg (minimaal 3 mnd en/of minimaal 8u pw)	15%	18%	11%	13%	15%	15%	12%	16%	16%	14%	14%	16%	13%	16%	15%	18%	15%	15%	Gezondheidsmonitor 2016
Heeft mobiliteitsbeperkingen	18%	20%	17%	22%	22%	19%	15%	18%	24%	26%	21%	24%	24%	22%	19%	22%	21%	21%	Gezondheidsmonitor 2016
Heeft min. 1 beperking huish.dgl levensverrichting (HDL)	25%	25%	22%	26%	27%	23%	20%	23%	31%	32%	28%	26%	25%	27%	22%	26%	25%		Gezondheidsmonitor 2016
(Hoog) Risico angst-/depressie	5%	6%	3%	5%	3%	2%	3%	5%	6%	7%	5%	7%	7%	4%	3%	6%	5%	5%	Gezondheidsmonitor 2016
Vaccinatiegraad																			
Volledige vaccinatie (cohort 2015) op 2 jarige leeftijd	94%	95%	90%	89%	97%	82%	94%	89%	89%	51%	76%	92%	90%	92%	93%	81%		90%	RIVM-DVP (2018)
Reformatorisch-orthodox geloof (ouders 0-12 jarigen)	0	0	6%	1%	0	17%	1%	3%	2%	55%	23%	0	1%	0	0	17%	6%		Kindermonitor 2017
Diversiteit																			
Westerse migratieachtergrond	11%	8%	6%	9%	6%	5%	9%	5%	7%	5%	5%	12%	9%	5%	8%	6%	9%	10%	BRP 2017 via buurtmonitor integratie
Niet-westerse migratieachtergrond	4%	5%	2%	14%	6%	4%	4%	4%	3%	2%	3%	14%	16%	2%	5%	6%	8%	13%	BRP 2017 via buurtmonitor integratie
Mentale gezondheid																			
psychosociale problemen (SDQ verhoogd,13-16 jarigen)	3%	4%	6%	6%	4%	5%	3%	*	6%	5%	6%	5%	7%	6%	4%	5%	5%		Jeugdmonitor (EMOVO) 2015
wordt gepest (13-16 jarigen)	6%	4%	6%	5%	5%	4%	3%	*	7%	5%	5%	4%	6%	5%	5%	6%	5%		Jeugdmonitor (EMOVO) 2015
wordt gepest (4-12 jarigen)	8%	10%	12%	13%	8%	6%	7%	10%	7%	6%	7%	7%	13%	7%	10%	7%	9%		Kindermonitor 2017
psychosociale problemen (SDQ verhoogd, 4-12 jarigen)	8%	10%	13%	11%	9%	12%	9%	14%	9%	9%	11%	7%	15%	11%	9%	11%	10%		Kindermonitor 2017
Ouder maakt zich zorgen over faalangst (4-12 jarigen)	21%	19%	18%	19%	18%	19%	15%	21%	14%	18%	13%	21%	22%	20%	20%	14%	19%		Kindermonitor 2017

Z/18/024908

21 FEB 2019

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De burgemeester, het college van burgemeester en wethouders, de raadsleden, de commissieleden, de griffie, de gemeentesecretaris, het hoofd van de personeelsafdeling en het hoofd van de salarisadministratie

DG Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en Bestuur

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.politiekeambtsdragers.nl

Contactpersoon
postbus.helpdeskpa@minbzk.nl

Kenmerk
2019-0000082998

Uw kenmerk

Bijlage(n)
0

Datum	18 februari 2019
Betreft	Aanvulling op circulaire Invoering nieuwe rechtspositiebesluit: Overgangsrecht ICT

Geachte heer/mevrouw,

Bij circulaire van 28 november 2018, kenmerk 2018-0000918502, bent u op de hoogte gebracht van de introductie van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers per 1 januari 2019. Met ingang van deze datum kan voor ICT-voorzieningen binnen de fiscale grenzen belastingvrij 'digitaal gereedschap' door de gemeente ter beschikking worden gesteld. Daarbij is de mogelijkheid van belaste vergoedingen voor de aanschaf of gebruik van de eigen computer komen te vervallen.

Bij nader inzien lijkt er toch aanleiding voor overgangsrecht voor de gemeentelijke politieke ambtsdragers aan wie in 2018 al een belaste vergoeding was verstrekt voor ICT. Dat aan deze ambtsdragers per 1 januari 2019 geen vergoedingen mogen worden verstrekt, zou inderdaad in strijd kunnen worden geacht met de rechtszekerheid voor deze gemeentelijke politieke ambtsdragers die sinds maart 2018 in functie zijn.

Het voornemen is dan ook om materieel het volgende als overgangsrecht op te nemen: Zolang een burgemeester, wethouder of raadslid niet is afgetreden, ontslagen of herbenoemd, blijft voor hem het desbetreffende artikel van het Rechtspositiebesluit burgemeesters, het Rechtspositiebesluit wethouders of het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden, zoals dat luidde voor 1 januari 2019, en de op dat artikel gebaseerde nadere regels, van toepassing, indien hem in 2018 een tegemoetkoming of een vergoeding op grond van dat artikel is verleend.

Dit voorgenomen overgangsrecht moet nog formeel in de regelgeving worden opgenomen. Omdat deze regelgevingsprocedure tijd vergt, zal dit met terugwerkende kracht moeten gebeuren. Vooruitlopend op het formeel van kracht

DG Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en Bestuur

Datum
18 februari 2019

Kenmerk
2019-0000082998

worden hiervan, wordt u door middel van deze aanvulling op de circulaire geïnformeerd over de voorgenomen wijziging op dit vlak voor burgemeesters, wethouders en raadsleden. U kunt, voor zover van toepassing, al uitgaan van dit overgangsrecht.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
voor deze,

R. Bagchus
Directeur Democratie en Bestuur

De Rekenkamer neemt een onafhankelijke positie in binnen de gemeente Nijmegen.

Nijmegen

Postadres
Gemeente Nijmegen
BM60
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon
Jelly Smink
j.smink@nijmegen.nl
T 024 – 329 23 38

Ons kenmerk
BM60/04//19.0001140

Gemeenteraden van Berg en Dal, Beuningen, Heumen, Nijmegen, West Maas en Waal en Wijchen

In afschrift: colleges

Datum 1 maart 2019
Betreft Stand van zaken aanbevelingen 'Grip krijgen op Veilig Thuis'

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 23 april 2018 heeft u het rapport 'Grip krijgen op Veilig Thuis' ontvangen. Dit rapport was opgesteld door de rekenkamer(commissie)s van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Heumen, Nijmegen, West Maas en Waal en Wijchen. In het rapport doen de rekenkamer(commissie)s aanbevelingen om de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden bij bestuurlijke samenwerking – in het bijzonder ten aanzien van Veilig Thuis en de GGD – te versterken.

Inmiddels zijn we bijna een jaar verder. Met deze brief bieden wij u als rekenkamer(commissie)s[1] een overzicht van de stand van zaken rond de uitvoering van de aanbevelingen uit dat rapport. Wij hopen dat het overzicht ook nuttig is voor het overleg van uw raad met het college c.q. de portefeuillehouder over de opvolging van dit rapport. Voordat we hier kort op ingaan, willen we enkele algemene observaties meegeven.

Algemeen beeld
Het rapport 'Grip krijgen op Veilig Thuis' heeft veel teweeg gebracht in de regio. In onze zes gemeenten is het besproken en behandeld in de gemeenteraad, en heeft het tot besluitvorming geleid. Ook op regionaal niveau heeft het rapport invloed gehad. De griffiers van de regio's Rijk van Nijmegen en Rivierenland hebben in het najaar een projectplan opgesteld, bedoeld als kader om raadsleden meer houvast te bieden in de besluitvorming over c.q. de controle op gemeenschappelijke regelingen. Op 18 maart aanstaande vinden op hun initiatief twee bijeenkomsten plaats voor de gemeenteraden in zowel de regio Nijmegen als de regio Rivierenland over het omgaan met gemeenschappelijke regelingen. En ook de colleges in de regio Rijk van Nijmegen hebben eind 2018 over de thematiek van regionale samenwerking en de gemeenschappelijke regelingen gesproken.

[1] Op dit moment is er geen rekenkamer(commissie) in de gemeente Berg en Dal; dat is de reden dat de brief door slechts vijf rekenkamer(commissie)s is ondertekend.

De effecten zijn nog niet uitgekristalliseerd, maar wij beschouwen de ontstane beweging zonder meer als winst. Informatievoorziening over en besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen is een complexe materie, die – mede natuurlijk door het regionale karakter ervan – niet van de ene op de andere dag is aangepast. De komende maanden zullen nodig zijn om de aanbevelingen verder uit te voeren en om te bezien hoe deze in de praktijk uitpakken. Wij zullen dit proces met belangstelling volgen.

Stand van zaken uitvoering aanbevelingen
De aanbevelingen uit het rapport hebben in de zes gemeenten tot raadsbesluiten geleid die op onderdelen van elkaar verschillen. Hieronder gaan we daarom enkel in op de hoofdlijnen rond de uitvoering van de aanbevelingen.

1. De raadsbesluiten in de zes gemeenten hebben voor een deel betrekking op de gang van zaken **binnen de eigen gemeente**. In meerdere gemeenten is het rapport aanleiding geweest voor overleg en nieuwe afspraken tussen raad en college over de wijze waarop met verbonden partijen (inclusief gemeenschappelijke regelingen) en de informatievoorziening aan de raad wordt omgegaan. In deze brief gaan wij daar niet nader op in, maar het is goed om te zien dat er in dit opzicht wordt gezocht naar maatwerk per gemeente.

2. De aanbevelingen uit het rapport, en in het verlengde daarvan de raadsbesluiten, hebben voor een deel betrekking op aanpassing van de tekst van de **Gemeenschappelijke regeling van de GGD,** bedoeld ter versterking van de positie van de raden. In hun reacties in het kader van bestuurlijk wederhoor hebben de colleges van de zes genoemde gemeenten deze aanbevelingen uit het rapport onderschreven en aangegeven in het najaar van 2018 met een voorstel voor een aangepaste Gemeenschappelijke regeling te komen. Concreet betrof het de volgende aanbevelingen:
   - Het betrekken van de gemeenteraden bij het opstellen van het beleidsplan;
   - Het versturen van een financieel en beleidsmatig kader naar de raden voorafgaand aan het begrotingsproces;
   - Het publiceren van de besluitenlijst van het Dagelijks Bestuur (DB);
   - Het publiceren van het concept-verslag van het Algemeen Bestuur (AB);
   - Het versturen van het concept-verslag van het AB aan de raden;
   - Het schrappen van de ‘taak van ondergeschikt belang’ uit de Gemeenschappelijke regeling.

   Ook moet de financiële verordening worden aangepast, om als raden de programma-indeling van de begroting te kunnen beïnvloeden.

   Gebleken is dat deze aanpassingen meer tijd vergen dan de colleges vooraf hadden ingeschat. Er is een ambtelijke werkgroep onder leiding van de gemeente Wijchen ingesteld die de aanpassing van de GR gaat voorbereiden. Deze werkgroep is echter tot op heden nog niet bij elkaar gekomen.

3. Voor enkele van bovenstaande aanbevelingen geldt dat het AB van de GGD in oktober 2018, op voorstel van het DB, heeft besloten deze **niet of anders uit te voeren**. Dat is opmerkelijk, omdat de colleges van onze gemeenten in het voorjaar van 2018 in het kader van de bestuurlijke wederhoor hadden toegezegd deze aanbevelingen te verwerken in de Gemeenschappelijke regeling. Het AB heeft besloten:
   - Geen algemeen financieel en beleidsmatig kader aan de raden te sturen voorafgaand aan de begrotingsprocedure. Wel komt er jaarlijks een kaderbrief en zal het vierjarenbeleidsplan in samenspraak met de raden worden geactualiseerd;
   - De besluitenlijst van het DB niet te publiceren;
   - De concept-verslagen van AB-vergaderingen niet aan de raden toe te sturen.

4. Op zeer korte termijn wordt de benoeming verwacht van een onbezoldigd **extern lid van het DB** van de GGD met expertise op het terrein van bedrijfsvoering/financiën, dit naar aanleiding van onze aanbevelingen over versterking van het DB.

5. Tot slot wijzen wij u er als rekenkamer(commissie)s op dat er diverse andere **toezeggingen** zijn gedaan door de colleges. Als uw gemeente(raad) geen sluitend systeem heeft om toezeggingen van het college te volgen, raden wij u aan om de bestuurlijke reactie van uw college er op enig moment nog eens bij te pakken. U vindt deze in het bijlagenboek bij het rapport.

Wij hopen u met dit overzicht van dienst te zijn geweest.

Wanneer u vragen heeft naar aanleiding van deze brief, dan kunt u contact opnemen met mevrouw J. Smink, de secretaris van de Rekenkamer via j.smink@nijmegen.nl of 024 – 3292338.

Met vriendelijke groet,
namens:
K. Peters, Rekenkamer Beuningen
L. Bros, Rekenkamercommissie Heumen
G. Backus, Rekenkamer Nijmegen
R. Cruijsen, Rekenkamercommissie West Maas en Waal
R. Boumans, Rekenkamercommissie Wijchen

G. Backus
Voorzitter Gemeentelijke
Rekenkamer Nijmegen

J. Smink
Secretaris Gemeentelijke
Rekenkamer Nijmegen

Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020 – 2023

Versie 4; 21 februari 2019

Inleiding

Conform artikel 27 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) GGD Gelderland-Zuid, dient het Algemeen Bestuur van de GGD eens in de 4 jaar een meerjarenbeleidsplan of meerjarenstrategie vast te stellen. De huidige meerjarenstrategie 2016 – 2019 'Over bruggen' is ontwikkeld vanaf het najaar 2014 en is in december 2015 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGD, nadat gemeenten hun zienswijze over het concept naar voren hebben gebracht. Met de meerjaren-strategie geeft de GGD inzicht in de focus, strategie en ambities voor de periode 2016 – 2019.

Voorliggende startnotitie levert bouwstenen aan voor het in te richten interactieve traject met gemeenten en samenwerkingspartners om te komen tot een gedragen Meerjarenstrategie 2020-2023 van GGD Gelderland-Zuid.

Ten behoeve van het opstellen van deze bouwstenen en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid zijn de volgende zaken in beeld gebracht (zie hiervoor de bijlagen):

- algemene landelijke ontwikkelingen
- maatschappelijke opgaven
- het Kabinetsbeleid m.b.t. preventie, zorg en veiligheid
- de coalitieakkoorden van de deelnemende gemeenten
- de terugblik van de Meerjarenstrategie GGD 'Over bruggen 2016 – 2019'
- de gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid

Deze relevante regionale en landelijke ontwikkelingen leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023.

In deze notitie wordt geschetst: pag.

I. het door het Algemeen Bestuur vastgestelde proces om te komen tot een Meerjarenstrategie 2020-2023 2
II. een korte inleiding 'De GGD als publieke gezondheidsdienst' 3
III. ontwikkelrichtingen GGD, een eerste aanzet voor discussie 3
1. Gezonde jeugd 4
2. Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur 6
3. Aandacht voor bevorderen seksuele gezondheid 8
4. Samenwerken aan sociale veiligheid 10
5. Een veilige en gezonde leefomgeving 11
6. Gezond ouder worden 12
7. Gezonde migranten 13
8. Veilig Thuis 15
9. Toezicht 17

Bijlagen: 18
a. de algemene ontwikkelingen (landelijk perspectief)
b. de maatschappelijke opgaven zoals deze vanuit de verschillende perspectieven naar voren komen
c. kabinetsbeleid
d. gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid
e. coalitie/raadsakkoorden Gelderland-Zuid
f. terugblik Meerjarenstrategie 2016-2019

1. gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid, overzicht van relevante cijfers per gemeente

I. Het proces

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 4 oktober 2018 is het onderstaande proces geaccordeerd om te komen tot een meerjarenstrategie 2020-2023.

Mede vanwege het feit dat de ontwikkeling van de meerjarenstrategie 2016 – 2019 zeer zorgvuldig en uitgebreid is verlopen, wordt voorgesteld om de meerjarenstrategie 2020 – 2023 voort te (laten) borduren op de meerjarenstrategie 2016 – 2019 en om deze in 2019 te actualiseren.

Het Algemeen Bestuur van GGD Gelderland-Zuid dient eind 2019 een meerjarenstrategie 2020 – 2023 vast te stellen. Hiertoe is door AB op 4 oktober 2018 besloten om:

a. In het najaar 2018 te starten met het op hoofdlijnen in beeld brengen van relevante regionale en landelijke ontwikkelingen:
   Regionaal:
   - de gezondheidsstatus / ontwikkelingen binnen de gemeenten
   - de gezondheidsparagraaf in de verschillende raads/coalitieakkoorden van deelnemende gemeenten
   - ontwikkelingen binnen het ingezette organisatie-ontwikkeltraject van de GGD
   - terugblik van de GGD-meerjarenstrategie 'overbruggen' 2016-2019.

   Landelijk:
   - de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV, zie www.vtv2018.nl),
   - de maatschappelijke ontwikkelingen geduid door o.a. het SCP, WRR
   - landelijke ontwikkelingen (o.a. preventieakkoord)
   - het Interbestuurlijke Programma (IBP).

   en deze te duiden in een korte notitie voor de gemeenten.

   Op basis hiervan en de meerjarenstrategie 2016 – 2019 wordt een voorstel op hoofdlijnen ontwikkeld voor de belangrijkste thema's en ambities van de GGD. Deze (onderhavige) notitie wordt geagendeerd in de vergaderingen van het DB van 21 november en het AB van 13 december 2018.

b. Deze – door het AB besproken – conceptnotitie begin 2019 voor te leggen aan gemeenteraden. Op deze manier worden de raden al bij het begin van de ontwikkeling van de meerjarenstrategie betrokken en wordt de nabijheid gezocht van gemeenten. Dit is belangrijk, mede gezien de kaderstellende taak van gemeenteraden bij GR-en. Vanzelfsprekend is de GGD bereid om in de verschillende gemeenteraden een presentatie te geven en een discussie te voeren over de geformuleerde uitgangspunten en de beschreven belangrijkste thema's (topics) en ambities voor de komende jaren.

c. Vervolgens deze conceptnotitie (aangevuld met de feedback van de raden) in maart/april 2019 te bespreken met gemeenten (ambtenaren van verschillende inhoudelijke terreinen) en externe samenwerkingspartners zoals lokale/regionale zorg-, welzijn-, onderwijs-, sport- en veiligheidspartners.

d. Feedback uit het netwerk te benutten om te komen tot een concept 'meerjarenstrategie 2020 - 2023'.

e. Dit concept 'meerjarenstrategie 2020 - 2023', ter bespreking, voor te leggen aan het Dagelijks- en Algemeen Bestuur in de vergaderingen van resp. 6 juni en 27 juni 2019 en eventuele aanpassingen te doen aan de concept meerjarenvisie 2020 - 2023.

f. Na de zomer 2019 de concept meerjarenvisie 2020 – 2023 voor zienswijze voor te leggen aan de raden van de deelnemende gemeenten.

g. De concept meerjarenvisie 2020 – 2023 vast te laten stellen in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 12 december 2019.

II. De GGD als publieke gezondheidsdienst

GGD Gelderland-Zuid is de gemeentelijke gezondheidsdienst van 14 gemeenten in Gelderland-Zuid. Tevens verrichten we diensten voor Mook en Middelaar. De GGD is regionaal georganiseerd en bundelt kennis en expertise. De uitvoering van taken vinden regionaal én lokaal plaats. De GGD werkt van -9 maanden tot 100+ en biedt haar diensten laagdrempelig aan. De GGD werkt als verlengde arm van de gemeenten samen met burgers, welzijn-, sport- en zorgorganisaties en veiligheidspartners. De GGD voert een divers takenpakket uit op het gebied van publieke gezondheid. De taken zijn gericht op het beschermen, bewaken en bevorderen van gezondheid. Onze speciale aandacht gaat hierbij uit naar kwetsbare groepen.

De meeste taken van de GGD zijn wettelijk geborgd. De Wet publieke gezondheid is de basis voor het bestaan van de GGD en voor een deel van de taken van de GGD. In de Wet publieke gezondheid worden benoemd:

- Epidemiologie, preventie en gezondheidsbevordering
- Jeugdgezondheidszorg, uitvoering rijksvaccinatieprogramma
- Ouderengezondheidszorg
- Infectieziektebestrijding
- Technische hygiënezorg, Medische milieukunde
- Psychosociale hulpverlening bij rampen.

Andere relevante wetten voor de taken van de GGD zijn:

- Wet kinderopvang: toezicht op de kinderopvang
- Wet op de lijkbezorging: forensische geneeskunde
- Jeugdwet: het maatwerk (aanvullende diensten) van de jeugdgezondheidszorg
- Wmo: Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), toezicht Wmo, Veilig Thuis, Toegang beschermd wonen.
- Wet Veiligheidsregio's: operationele aansturing GHOR door DPG en taken infectieziekte-bestrijding ten aanzien van het regionale crisisplan en de bestrijding van rampen, waaronder uitbraken van groep A-infectieziekten.

De GGD bundelt kennis en expertise regionaal en (inter)nationaal en zet deze lokaal en regionaal in. Binnen het brede takenpakket vervult de GGD verschillende rollen:

- deskundige uitvoerder
- kennis- en expertiseorganisatie
- vertrouwde adviseur
- crisisorganisatie
- toezichthouder.

Juist de samenhang tussen de vijf rollen maakt de GGD onderscheidend. Als publieke dienst werkt de GGD vanuit het algemeen belang, ten behoeve van gemeenten en haar inwoners. De GGD kan toeleiden naar zorg, maar verleent deze zelf niet. Dit geeft de GGD een 'onafhankelijke' positie in het veld. Door de breedte en samenhang van ons werkveld kan de GGD gemeenten integraal adviseren en ondersteunen.

III. Ontwikkelrichtingen van de GGD, een eerste aanzet voor discussie

De relevante regionale en landelijke ontwikkelingen, die geschetst worden in de bijlagen, leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023. Ze zijn gegroepeerd rond een aantal thema's, die hieronder worden toegelicht. Per thema wordt – in grote lijnen – in kaart gebracht wat de GGD nu al doet en waar (voor dat betreffende thema) de ambitie ligt voor de jaren 2020 – 2023.

1. Gezonde Jeugd

Dit thema sluit goed aan bij de landelijk programma's Zorg voor Jeugd en Kansrijke Start, waaronder het voorkomen van onbedoelde zwangerschappen (m.b.v. keuzehulpgesprekken en het project 'Nu Niet Zwanger'), maar ook bij 'gezond en veilig opgroeien': samenwerking tussen netwerkpartners in de wijk (waaronder de sociale wijkteams), kinderdagverblijven, scholen en de GGD en de intensieve samenwerking die er (in de regio Nijmegen is) tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en Gezond Leven. De inzet op stevig ouderschap en een weerbare jeugd door de GGD en hierbij oog hebben voor de kwetsbare gezinnen, past bij de ambities om de 'eerste 1000 dagen' te versterken. De zorg over stijgende prestatiedruk bij kinderen/jongeren en jongvolwassenen, is ook een thema dat aandacht verdient.

Wat doet de GGD?

De GGD zet in op een gezonde start en ontwikkeling voor alle kinderen, biedt ondersteuning bij het gezond en veilig opgroeien en opvoeden van kinderen en jeugdigen en bij het stimuleren van een gezonde omgeving van de jeugd.

De afdelingen Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en Gezond Leven (GL) dragen bij aan de preventieve basis van de gezondheid van kinderen. De kracht van de GGD is het versterken van een gezonde leefstijl, nog vóór dat er problemen ontstaan. Dat doen we zowel op individueel als collectief niveau. Individueel zien we alle kinderen (door de jeugdarts en jeugdverpleegkundige) en kunnen we ouders zo nodig (laten) ondersteunen. Op collectief niveau hebben we een signalerende, adviserende en verbindende rol. We stimuleren onder andere gezonde scholen door ondersteuning en advies van onze gezonde schooladviseurs en gezonde wijken/gemeenten door ondersteuning vanuit onze gezondheidsmakelaars. Wij staan voor het bevorderen van veerkracht van ouders en jeugdigen, welbevinden en gezondheid van jeugd in samenwerking met lokale, regionale en landelijke partners.
De GGD/JGZ is laagdrempelig en voert voor alle kinderen tot 18 jaar het basispakket JGZ uit, incl. uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP), het systematisch volgen en beoordelen van de ontwikkeling en het tijdig signaleren, ontzorgen, normaliseren/demedicaliseren en eventueel toeleiden naar de professionele hulpverlening. Hierbij is differentiatie mogelijk in de intensiviteit van het preventieve programma in de vorm van zorgpaden. Op deze manier krijgen kwetsbare kinderen extra aandacht en ondersteuning.

Aansluitend op het bovenstaande wordt geïnvesteerd in:

- Het versterken van positief ouderschap in de periode -9 maanden tot 2 jaar; voor de geboorte werken we samen met verloskundigen, kraamzorg en gynaecologen.
- Het verder versterken van de samenwerking met onderwijs en kinderopvang ten behoeve van een gezamenlijke, collectieve aanpak en doorgaande lijn.
- Opvoedvaardigheden van de ouders/verzorgers van het kind, inclusief alle kwetsbare groepen zoals mensen met een migratieachtergrond.
- Het bevorderen van weerbaarheid, veerkracht, welzijn en gezonde leefstijl van het kind/ jeugdige en het verder ontwikkelen van thema's als slapen, mediawijsheid, opgroeien in armoede, gezonde seksuele ontwikkeling etc.
- Wijkgericht werken in samenwerking met sociale wijkteams en lokale/regionale ketenpartners.
- Samenwerking met de 1e en 2e lijnszorg en de jeugdhulpverlening.
- E-health-voorzieningen, zoals www.jouwggd.nl en www.sense.info.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van Jeugd ligt op:

- Het uitvoeren van de landelijke preventieagenda.

De GGD zet zich in om hardnekkige maatschappelijke problemen (zoals schoolverzuim, kindermishandeling en armoede) te lijf te gaan. Ze volgt hierin de landelijke preventie-agenda, zoals onderschreven door ActiZ Jeugd, GGD GHOR Nederland en het NCJ. De landelijke preventieagenda bestaat uit vier pijlers :

a) *Verstevigen ouderschap*
   Elk kind verdient de best mogelijke start van zijn leven en een optimale kans op een gezonde en veilige ontwikkeling. Dit vraagt krachtig ouderschap, waarin interactie tussen ouder en kind en tussen ouders onderling centraal staat.

b) *Veilige hechting ondersteunen*
   Een veilige hechtingsrelatie is van wezenlijk belang voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Wanneer een kind een veilige hechtingsrelatie opbouwt met zijn ouders, vergroot dat de kans op een ongestoorde, met name sociale en emotionele, ontwikkeling.

c) *Bekrachtigen goede gezondheid*
   Alle kinderen worden gescreend op de grootste gezondheidsrisico's en interventies worden gericht ingezet waarbij onze eerste focus is om te normaliseren. Hierbij wordt, naast fysieke en mentale aspecten van gezondheid, ook gelet op kwaliteit van leven, participeren in de samenleving, goed dagelijks functioneren en zingeving.

d) *Versterken weerbaarheid*
   De weerbaarheid van kinderen en jongeren wordt vergroot door een gezonde leefstijl te stimuleren. Om dit te bereiken is het zichtbaar en aanwezig zijn op scholen een fundamentele voorwaarde.

De GGD draagt zo bij aan de preventieve basis van de gezondheid van kinderen. Bij de inzet van preventie beoordeelt de GGD steeds wat de meest effectieve wijze is om de gezondheidswinst te bereiken. Sommige preventiedoelstellingen lenen zich uitstekend om via collectieve interventies te bereiken en bij weer andere onderwerpen is individuele aandacht of een combinatie vereist. Op deze manier wordt gezondheidswinst bereikt, waardoor burgers beter kunnen participeren in de maatschappij en meer zelfredzaam zijn. Vorm geven aan preventie doet de GGD vanzelfsprekend niet alleen; we werken onder meer samen met het lokale jeugdnetwerk, de gemeente, de 1^{e} en 2^{e} lijnszorg, en de jeugdhulpverlening.

- Het lokaal en regionaal invullen van het programma 'Kansrijke start' met inbegrip van de programma's 'Voorzorg' en 'Nu niet Zwanger'. Dit sluit aan bij pijler a van de landelijke preventieagenda (zie boven) en thema 3 (zie hieronder).

- Nog betere aansluiting met het lokale veld, waaronder gemeenten, sociale wijkteams, netwerkpartners om effectieve preventieve interventies voor kwetsbare kinderen en gezinnen te implementeren.

- Het beperken van het risico op ernstige infectieziekten door in te zetten op het verhogen van de vaccinatiegraad. Een hoger infectieziekte-risico is vanuit volksgezondheids-perspectief een zorg. De GGD wil actief inzetten om in samenwerking met gemeenten en lokale partijen de vaccinatiegraad te verhogen, conform de maatregelen van de Staatssecretaris, onder andere vanuit de JGZ met motiverende gespreksvoering en vanuit infectieziektebestrijding door surveillance van de vaccinatiegraad en bespreking hiervan met de JGZ. Uitgangspunt hierbij is: respect voor ieders overtuiging. In het grootste deel van Rivierenland wordt de JGZ 0-4 niet door de GGD uitgevoerd; aandacht hiervoor zal in samenwerking met de thuiszorg worden ingezet.

- Meer aandacht voor het bevorderen van mentale gezondheid.
  Dit sluit aan bij pijler d van de landelijke preventieagenda (zie boven).
  Binnen het sociale en het medische domein gaat er veel aandacht naar psychische problematiek. Ook binnen het onderwijs is omgaan met psychische en psychosociale problemen een dominante factor. We zien veel aandacht voor vroegsignalering en eerder ingrijpen n.a.v. meer ervaren stress en mentale druk bij kinderen en jongeren. Er is echter veel minder aandacht voor een structurele aanpak aan de voorkant en het inzetten op mentaal welbevinden en weerbaarheid. Met name vanuit de GGD (JGZ en Gezond Leven) in samenwerking met Indigo (GGZ Preventie), het onderwijs en andere relevante netwerkpartners kan hieraan bijgedragen worden voor alle kwetsbare doelgroepen. Hierbij is ook oog voor diversiteit in de samenleving.

2. Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur

Veel factoren spelen een rol om een goede gezondheid te realiseren. Een veilige en gezonde omgeving, goede voorbeelden van anderen, voldoende kennis en vaardigheden en verstandige regels en wetten helpen daarbij en zijn allemaal belangrijk. Dat geldt voor de bekende leefstijlgebieden als roken, alcoholgebruik, voeding en overgewicht, drugsgebruik, die zowel door onze gemeenten (beschreven in de coalitie/raadsakkoorden) als in het landelijk preventieakkoord als prioriteiten genoemd worden. Om dat effectief en efficiënt aan te pakken is de medewerking en betrokkenheid van veel verschillende instanties en partijen nodig. We spreken dan van een integrale aanpak. Zeker als we het over bredere thema's als een gezonde jeugd hebben en over het ondersteunen van mensen in een kwetsbare positie is samenwerking van velen in een integrale aanpak gericht op preventie gewenst. Preventie gebeurt niet vanzelf maar moet je organiseren en vraagt kennis en organisatiekracht. De GGD werkt daarom aan een goede preventieve infrastructuur als basis voor een efficiënte integrale aanpak die voor verschillende groepen en thema's ingezet kan worden. Denk aan jeugd, ouderen, laaggeletterden, mensen met een psychische kwetsbaarheid. In veel gevallen leidt het ook tot een betere kwaliteit van zorg, aanvullende andere meer collectieve oplossingen en een reductie van kosten.

Wat doet de GGD?

De GGD zet, ten behoeve van het organiseren van preventie in de deelnemende gemeenten en hun wijken, met onder andere de gezondheidsmakelaars in samenwerking met lokale en landelijke partijen, in op:

- Het agenderen van een gezondheidsbevorderende aanpak.
  We vragen aandacht voor kwetsbare groepen en voor mogelijkheden om de leefomgeving van inwoners te versterken en om de preventieve infrastructuur van gemeenten/wijken te versterken. We versterken het lokale netwerk door het te verbinden en coalities te vormen met andere relevante belanghebbenden en zo samen sterker te staan in het realiseren van de gezonde leefomgeving.
- Adviseren en ondersteunen van gemeentelijk preventief beleid.
  Dat doen we onder andere door het aanleveren en analyseren van gezondheidscijfers, het samen met partners en burgers betekenis geven aan deze cijfers, het aanreiken van effectieve, integrale en programmatische aanpakken van diverse leefstijlthema's (als roken, alcoholmatiging, gezond gewicht, depressiepreventie, eenzaamheid, etc.), en door het inzetten van onze kennis over gezonde leefomgeving en over diverse doelgroepen (als vluchtelingen en migranten, ouderen, jeugd, lage SES, laaggeletterden, etc.). Deze specifieke kennis combineren we samen met de lokale kennis en ons lokale netwerk naar een advies op maat. Een advies waarin we partners, inwoners en gemeente helpen om tot adequate en effectieve oplossingen te komen om de leefomgeving gezonder te maken. Hierbij gaan we uit van het concept 'positieve gezondheid'.

- Faciliteren, organiseren en uitvoeren.
  Gezondheidsmakelaars zijn gewaardeerde partners omdat ze niet alleen meedenken, maar ook meedoen! We organiseren netwerkvorming met partners in de gemeente/wijk, we ondersteunen bij de uitvoering van effectieve campagnes en voorlichtingsactiviteiten. Dit doen we in cocreatie met de inwoners/doelgroep (participatie). We organiseren bijeenkomsten om samen met inwoners, 1e lijn waaronder huisartsen, sociaal wijkteam, buurtsportcoaches en andere wijkprofessionals te komen tot een gezamenlijke, gedragen en gedegen aanpak van zelfgekozen prioriteiten op basis van onze wijkanalyses. Desgewenst zijn wij als projectleider kartrekker van gezondheidsbevorderende samenwerkingsprojecten. We ondersteunen bij evaluatie en monitoring.
- Verbinding creëren tussen verschillende domeinen/sectoren. Het gaat dan om scholen, zorg- en welzijnspartners, wonen, veiligheid, maar ook om bedrijven die vanuit hun maatschappelijke betrokkenheid een bijdrage willen leveren. Bij het zoeken naar verbinding en samenhang streven we er doorgaans naar om een individuele en collectieve aanpak te combineren.
- Benutten van landelijke subsidiemogelijkheden.
  Voor veel thema's stelt de Rijksoverheid extra subsidies beschikbaar (sportimpuls, buurtsportcoach-regeling, GIDS-gelden, Jong leren eten, fruit-subsidies, ZonMw-implementatie-gelden, Gezonde Start-middelen, onderwijsondersteuning etc.). De GGD en de gezondheidsmakelaars zijn goed op de hoogte van deze mogelijkheden en kunnen met de gemeenten deze middelen zien te verwerven voor de aanpak van lokale thematieken en daarmee de capaciteit van preventie versterken.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Het organiseren van preventie: preventieve infrastructuur' ligt op:

- Verminderen sociaal-economische gezondheidsverschillen / aandacht voor armoede en gezondheid
  Dit thema komt voor in veel coalitieakkoorden van onze gemeenten. Het meeste gezondheidspotentieel (WRR) lijkt op basis van onderzoek te behalen via beleid gericht op werkloosheid en armoede. Kinderen die opgroeien in armoede hebben minder kansen. Ook werkt armoede en stress belemmerend op het vermogen van mensen om de 'goede keuzes' te kunnen maken. Omgekeerd is een slechtere gezondheid ook vaak een belemmerende factor om deel te nemen aan het arbeidsproces.
  Intersectoraal de krachten bundelen is van belang om hier een slag te kunnen maken. Denk aan gemeentelijk beleid ten aanzien van schuldhulpverlening. Maar ook het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt door scholing en startkwalificatie jongeren, begeleiding en (om)scholing kansarmen; het hebben van passende huisvesting; bevorderen van een inclusieve samenleving; sociale cohesie en aandacht voor en werken aan gezondheidsklachten. De GGD zal samen met andere gezondheids- en zorgpartners een bijdrage kunnen leveren door voorzieningen toegankelijker te maken voor kwetsbare groepen, vroegsignalering, preventie. Ook de aandacht voor laaggeletterdheid valt hieronder. Onderdeel hiervan vormt het werken aan de doelstellingen zoals benoemd in het *preventie-akkoord*. We zullen dit echter altijd doen vanuit de context van de gemeente en vanuit een integraal perspectief. Daarnaast kan de GGD de lokale netwerken verder uitbouwen en versterken en met deze netwerken integrale projecten opzetten om de gezondheid van met name kwetsbare groepen te verbeteren.

- Moderniseren gegevensinfrastructuur
  Het verzamelen van gegevens over gezondheid in de volle breedte en deze te duiden in de lokale context en het bieden van handelingsopties, is belangrijk voor het verkrijgen van een preventieve infrastructuur en is een belangrijke kerntaak van de GGD. Om de ambities op het terrein van gezonde jeugd, organiseren van preventie, samenwerken aan sociale veiligheid en bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving (zie onder) te versterken,

is het randvoorwaardelijk om de monitorfunctie van de GGD door te ontwikkelen. De GGD'en zullen samen optrekken met het RIVM om de dataverzameling via enquêtes zoals nu gebruikelijk is met de landelijke monitors door te ontwikkelen naar een eigentijdsere aanpak.
Behalve de gegevens die de GGD zelf genereert, hebben we (met alle GGD'en) ook toegang gecreëerd tot databanken die landelijk ontsloten worden. Ook de samenwerking met Onderzoek & Statistiek van de gemeente Nijmegen en partners binnen de zorg (huisartsen, ziekenhuizen) en de universiteit bieden mogelijkheden om gegevens uit verschillende bronnen op een veilige manier aan elkaar te koppelen. We willen de kracht van data en van datamining meer benutten ter versterking van de collectieve preventie. Door onze gemeenten meer aanvullende gegevens en inzichten te bieden, kunnen we gemeenten ondersteunen in het maken van integrale(re) keuzes en de inzet van de samenwerking met netwerkpartners versterken en meer richten.
We zien veel kansen door in onze regionale netwerken (gemeenten, zorg/welzijn/woon/ arbeid en veiligheidspartners) door goede samenwerking en informatiedeling binnen de wettelijke mogelijkheden, tot gezamenlijke inzichten te komen. Ten aanzien van de OGGZ-doelgroep wordt dit momenteel op deze wijze opgepakt en nader uitgewerkt. Daarnaast willen we inzetten op het moderniseren van het contact met onze klanten. Denk aan het ontwikkelen van een klantenportaal waar inwoners hun dossier kunnen inzien, maar ook informatie kunnen krijgen, vragen kunnen stellen en gebruik kunnen maken van e-health-toepassingen en inwonerparticipatie hierbij.

3. Aandacht voor bevorderen seksuele gezondheid

Dit thema heeft als doel het bevorderen van de seksuele gezondheid en het beschermen tegen risico's op dat gebied. Het sluit goed aan bij het Nationale Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid. Bij het bevorderen van seksuele gezondheid is een integrale aanpak belangrijk waarin een positieve benadering van seksualiteit centraal staat. Uitgangspunt van seksuele gezondheid is dat inwoners goed geïnformeerd zijn om hierover verstandige keuzes te maken. Naast goede effectieve preventieve maatregelen – in het kader van gezondheidsbescherming – is het van belang om bij problemen op dit terrein snel toegang te hebben tot laagdrempelige en betaalbare hulpverlening. Dit thema strekt zich uit van aandacht voor preventie van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld (in het 'me too'-tijdperk) binnen het onderwijs (i.s.m. gezonde school) en door middel van campagnes op festivals en evenementen tot preventie van onbedoelde zwangerschap.

Wat doet de GGD?

Met Gezonde School-adviseurs brengen we, in het kader van gezondheidsbevordering op school, het brede thema 'seksuele gezondheid' binnen het basis- en voortgezet onderwijs. Aandacht is er voor een positieve benadering van relaties (in alle vormen) en seksualiteit, maar er is ook aandacht voor seksueel geweld, soa's, sexting etc.

In het kader van de landelijke pilot, voeren we het programma 'Nu Niet Zwanger' uit. Dit programma richt zich op vrouwen in leefsituaties die voor een kind risicovol kunnen zijn, bv. dak- en thuislozen, prostituees, verslaafden, mensen met psychische problemen of vluchtelingen. Met deze vrouwen gaat de GGD het (keuzehulp)gesprek aan, zodat zij op een goede manier invulling kunnen geven aan hun kinderwens (wellicht op een beter moment in hun leven, onder geschiktere omstandigheden) en een weloverwogen besluit kunnen nemen over het wel of niet uitstellen van een zwangerschap.

Het team seksuele gezondheid voert – op het gebied van gezondheidsbescherming en preventie – taken uit rond de 'Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg' (ASG). Deze taken betreffen:

- soa-zorg (opsporing en behandeling) voor risicogroepen om verdere verspreiding van soa's onder risicogroepen te voorkomen (soa-poli).
- hulp bij seksualiteitsvragen van jongeren onder de 25 jaar (Sense), zowel binnen onze polikliniek als digitaal; zo houden we met de andere GGD'en de website www.sense.info voor seksualiteitsvragen voor jongeren 'in de lucht'.

Voor deze twee taken organiseren we spreekuren. Daarnaast gebruiken we aanvullend verschillende e-heathtoepassingen ter ondersteuning aan de preventieactiviteiten, waaronder verschillende apps.

Vooruitlopend op de landelijke introductie verstrekken wij – als pilot – Prep aan mannen die seks hebben met mannen (MSM). Prep is een preventiepil ter voorkoming van hiv bij 'zeer hoog risico'-groepen.

Daarnaast verzorgen we Nazorgspreekuur vrouwenbesnijdenis (VGV) voor vrouwen die lichamelijke, psychische of seksuele klachten ervaren door hun besnijdenis. Een verpleegkundige en/of arts verzorgt het nazorgspreekuur en zij kunnen zo nodig doorverwijzen naar bijvoorbeeld een gynaecoloog, uroloog, bekkenfysiotherapeut, psycholoog en/of seksuoloog.

Tevens levert GGD Gelderland-Zuid, als convenant partner in samenwerking met GGD Gelderland-Midden, een bijdrage aan het Centrum Seksueel Geweld. Dit is het regionaal centrum voor opvang van slachtoffers van acuut (seksueel) geweld en de multidisciplinaire nazorg voor de slachtoffers.

Tenslotte is GGD Gelderland-Zuid coördinerende GGD voor de ASG-zorg in Oost-Nederland en wordt deze zorg samen met de andere 4 GGD'en in Gelderland en Overijssel (Oost-Nederland) gezamenlijk en in afstemming georganiseerd.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Aandacht voor het bevorderen van seksuele gezondheid' ligt op:

- Het duurzaam en structureel organiseren van de 'Nu niet zwanger'-werkwijze in heel Gelderland-Zuid, waarbij samenwerking met gemeenten en ketenpartners verder vorm krijgt, in het kader van het landelijke programma 'Kansrijke Start' (zie boven bij thema 1). Dit betekent dat we netwerkpartners zullen gaan trainen, zodat ze zelf het gesprek kunnen aangaan op basis van hun reguliere werkzaamheden en dat complexere zaken doorverwezen kunnen worden naar (het gekwalificeerd team van de) de GGD.

- Het organiseren van seksuele vorming voor jongeren in het MBO en voor praktisch opgeleiden in het arbeidsproces (in het kader van preventie voor risicogroepen) en voor de groep licht-verstandelijk beperkten in onze regio in samenwerking met ketenpartners.

- Het verstrekken van Prep aan mannen die seks hebben met mannen (MSM) ter voorkoming van hiv bij 'zeer hoog risico'-groepen, in het kader van de landelijke invoering van Prep-verstrekking.

- In het kader van snelle laagdrempelige zorg versterken we de samenwerking met ketenpartners in het kader van Vrouwelijke Genitale verminking (VGV).

- Doorontwikkeling van de samenwerking en deskundigheidsbevordering in de keten.

- Continueren van de landelijke ASG-financiering en de coördinerende rol van GGD Gelderland-Zuid in dit kader voor Oost-Nederland.

4. Samenwerken aan sociale veiligheid

Sociale veiligheid is de basis van het bestaan. De essentie is dat je je veilig voelt in je sociale omgeving en geen hinder ondervindt van anderen. Sociale veiligheid en gezondheid hebben duidelijke raakvlakken. Het gevoel van sociale veiligheid draagt bij aan de ervaren gezondheid. Anderzijds: mensen die ernstig psychisch ongezond zijn veroorzaken vaker overlast. Overlast van deze mensen kan invloed hebben op de sociale veiligheid en deze onveiligheid kan leiden tot maatschappelijke onrust.

Dit thema sluit goed aan bij:

- De (landelijke/regionale) bestuurlijke wens om zorg en veiligheid te verbinden en de stappen die hierop in gezamenlijkheid (burgemeesters en wethouders) worden gezet.
- De samenwerking in het veiligheidshuis en de doorontwikkeling naar zorg- en veiligheidshuis.
- Het komen tot een sluitende aanpak voor psychisch kwetsbare mensen (verward gedrag, zie Kabinetsbeleid).
- De (voorbereiding van de) implementatie van de Wet verplichte ggz per 1 jan. 2020.
- De ontwikkelingen rond de decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang per 1 jan. 2021
- Het doorontwikkelen van een 24/7 meldpunt voor niet-acute zorgvragen (verward gedrag en OGGZ).
- De ondersteuning van de GGD op de toeleiding naar verschillende (ambulante) beschermde woonvormen.
- De aanpak van structurele onveiligheid c.q. de ambitie van het landelijk programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ en Zorg voor Jeugd om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken (denk aan Veilig Thuis, JGZ etc.).

Wat doet de GGD?

De GGD (afdeling Bijzondere Zorg) biedt in het kader van de OGGz (gevraagd en ongevraagd) hulp aan mensen met (psychische) problematiek waarover men zich zorgen maakt en die zelf geen hulp of ondersteuning zoeken of deze mijden (vangnetfunctie). Naast complexe en langdurige psychische of psychiatrische problematiek spelen vaak problemen op meerdere leefgebieden. De populatie is zeer heterogeen; denk aan dak- en thuislozen, woningvervuilers, chronisch verslaafden, straatprostituees, stelselmatige delictplegers, mensen met ernstige psychische aandoeningen, mensen met een verstandelijke beperking, vereenzaamde ouderen en chronisch zieken. Soms is er sprake van overlast in het woon- en leefklimaat van de omgeving of gevaar voor de persoon zelf. Bijzondere Zorg realiseert samen met het sociale netwerk van de cliënt en ketenpartners in het veld de nodige voorwaarden om de cliënt weer een menswaardig bestaan te bieden. Bij mensen die in een justitieel traject zitten (bijvoorbeeld veelplegers) zorgt de GGD voor de regie op het zorgdeel. Bij het meldpunt Bijzondere Zorg kan melding gemaakt worden door burgers en professionals over burgers met verward gedrag voor niet acute-zorg. De GGD legt contacten met de aangemelde cliënt(en), bemiddelt en verwijst door en leidt toe naar de meest geschikte hulpverlening. Bijzondere Zorg opereert op het snijvlak van zorg en openbare orde en veiligheid, en werkt daarbij intensief samen met (zorg- en veiligheid)-partners en lokale netwerken.

Daarnaast ondersteunt de GGD gemeenten en netwerkpartners bij het voorkomen van maatschappelijke onrust door psychosociale hulp bij incidenten en ongevallen. Tevens onderzoeken we of op basis van analyse van de individuele casussen er een collectief advies of preventieve maatregelen mogelijk zijn.

Op het gebied van Toegang beschermd wonen beoordeelt de GGD de aanmelding, doet onderzoek en stelt op basis van het gevoerde onderzoek een advies op m.b.t. de toegang tot beschermd

wonen. De GGD werkt hiertoe intensief samen met (zorg)partners, gemeenten en lokale netwerken.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'sociale veiligheid' ligt op:

- Het in samenwerking met woningcorporaties, zorgverzekeraars, gemeenten, zorgaanbieders, ziekenhuizen, netwerk van ervaringsdeskundigen komen tot een sluitende aanpak voor psychisch kwetsbare mensen (verward gedrag), zowel in het preventieve voorveld als bij geëscaleerde (acute) situaties en deze ook te borgen.

- Het bieden van continuïteit van zorg voor mensen met een ernstige psychische aandoening.

- Het inzetten van netwerkvorming op het terrein van zorg en veiligheid door de combinatie van de meldpuntfunctie, meteen 'erop af' waar nodig, samenwerking tussen 'wijk-GGD' (interventieteam in Rijk van Nijmegen en in Rivierenland) met politie (wijkagent), justitie en openbaar bestuur (burgemeesters en wethouders zorg).

- Inzetten op kinderen veilig(er) te kunnen laten opgroeien door te werken aan een multidisciplinaire aanpak van structurele onveiligheid en belemmerende systemen te doorbreken.

- Een goed werkend systeem van toegang tot beschermd wonen zodat, ook na de decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang, mensen die begeleiding en behandeling in een thuissituatie nodig hebben zoveel mogelijk hun eigen leven kunnen leiden.

5. Een veilige en gezonde leefomgeving

De directe woon- en leefomgeving van inwoners heeft grote invloed op de gezondheid. Nodigt de woonomgeving uit om te bewegen en buiten te zijn, elkaar te ontmoeten? Hoe zijn voorzieningen rondom zorg/eerste lijn, welzijn, sport- en beweegaanbod, wonen, cultuur, groen en scholen? Kun je er betaalbaar gezond eten kopen? Hoe kan de gezondheid van kwetsbare groepen, zoals ouderen en vluchtelingen/migranten zo goed mogelijk worden bevorderd? Hoe is de sociale cohesie en gevoel van veiligheid? En hoe zit het met fijnstof, luchtkwaliteit en geluidsoverlast? Een gezonde en veilige leefomgeving is voor iedereen van belang. Gezondheidsbescherming en gezondheids-bevordering/preventie komen hier samen.

Dit thema sluit goed aan bij:
- De (voorbereiding van de) implementatie van de Omgevingswet per 1 jan. 2021. De Omgevingswet richt zich op de inrichting van een veilige en gezonde leefomgeving.
- De inzet van gemeenten om te komen tot een omgevingsvisie en omgevingsplan (zie de gesloten coalitieakkoorden binnen de deelnemende gemeenten). Het ontwikkelen van een integraal advies door brandweer, omgevingsdiensten en GGD sluit hierbij op aan.

W*at doet de GGD?*

De GGD staat voor een gezonde en veilige leefomgeving als basis voor alle burgers. Samen met inwoners en netwerkpartners werkt de GGD aan een leefomgeving waarbinnen inwoners gezond en veilig kunnen leven. De ruimtelijke structuur en inrichting van de leefomgeving levert hieraan een belangrijke bijdrage. Hiertoe ondersteunt en adviseert de GGD gemeenten o.a. door middel van de

Gelderse Gezondheidswijzer, een instrument dat bij de inrichting c.q. planvorming van de leefomgeving kan worden gebruikt om te ondersteunen in het maken van gemeentelijke afwegingen. Hoe wil de gemeente bijvoorbeeld omgaan met locaties voor kinderopvang, scholen in relatie tot luchtkwaliteit en geluidshinder en/of de vestiging/uitbreiding van geitenboerderijen? Welke keuzes maakt een gemeente qua infrastructuur en mobiliteit, welke aandacht is er voor veilig fietsen, uitnodigend voor wandelen, buiten spelen?

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'een veilige en gezonde leefomgeving' ligt op:

- Meer samenhang creëren tussen gezondheid, milieu, veiligheid en ruimtelijke ordening/leefomgeving om zodoende dit in een vroeg stadium mee te nemen bij planvorming.

- Integraler adviseren van alle gemeenten bij de inrichting en planvorming van de leefomgeving rondom gezondheid, veiligheid en milieu. We brengen handelingsopties voor burgers in beeld, en communiceren deze. Hierbij trekken we samen op met brandweer, omgevingsdiensten, waterschappen etc.

- Het verbinden van de Wet publieke gezondheid (artikel 2c en 16), Omgevingswet en -visie en Wmo. Bijvoorbeeld door rekening te houden met de invloed van groen op het welbevinden van inwoners en met mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten. Voor ouderen voldoende bankjes, goede wandelpaden, voldoende verlichting.

6. Gezond ouder worden

Het aantal ouderen in de bevolking neemt toe. Nederland vergrijst en ontgroent. Dit zien we ook terug in Gelderland-Zuid. Het aantal 65-plussers in Gelderland-Zuid neemt toe van 15% in 2012 naar 20% in 2023. In dezelfde periode daalt het aantal 0-19 jarigen van 24% naar 21%. Met het ouder worden, neemt ook de kans op gezondheidsproblemen toe. Ouderen zijn fysiek, sociaal en emotioneel kwetsbaarder en hebben vaak (meerdere) chronische ziekten en aandoeningen. Eenzaamheid is vaak een bijkomend probleem. Gemiddeld heeft bijna een kwart van de 65-plussers mobiliteitsproblemen, oplopend tot ruim de helft bij 85-plussers. Door de stijging van het aantal 85-plussers zal dementie naar verwachting (met 70%) stijgen. Hoe ouder, hoe vaker mensen (ernstig) eenzaam zijn, al is dit in Gelderland-Zuid (10%) lager dan in Nederland (14%). Ouderen willen graag zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen en krijgen, bij het kwetsbaarder worden, ondersteuning om zo lang mogelijk verantwoord thuis te kunnen blijven wonen.

Bij dit thema zetten we vooral in op het uitstellen van kwetsbaarheid, zodat ouderen zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Uitgangspunt is het concept van positieve gezondheid, dat naast lichamelijke en mentale gezondheid ook aspecten als meedoen, dagelijks functioneren en zingeving benoemd als belangrijk. Deze laatste drie zijn zeker voor ouderen wezenlijke en bepalende aspecten voor de kwaliteit van leven.

Wat doet de GGD?

Met name de gezondheidsmakelaars van de GGD werken, samen met gemeenten, netwerkpartners en de doelgroep en hun mantelzorgers zelf aan verschillende thema's om bij te dragen aan het uitstellen van kwetsbaarheid bij senioren, zodat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen, langer uit de zorg blijven en in geval van ziekte en beperking een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven behouden.

Het zijn op dit moment met name de gezondheidsmakelaars die op lokaal niveau hun bijdrage leveren aan 'gezond ouder worden'. 64% van de projecten van de gezondheidsmakelaars in 2018 had hier betrekking op. Zij bouwen, samen met diverse andere lokale partners aan een preventiestructuur in hun wijk, dorp of kern. Afhankelijk van cijfers en in dialoog (met o.a. ouderen) wordt gewerkt aan diverse thema's zoals bewegen, ontmoeten, voeding, alcoholmatiging, valpreventie, ouderenmishandeling, huiselijk geweld, (terugdringen van) acute zorg, omgaan met hitte, positieve gezondheid, zelfregie, langer thuis wonen, dementievriendelijke gemeente.

Dit doen we door in te zetten op:

- Netwerkvorming met alle welzijns- en gezondheids- en andere partners die zich inzetten t.b.v. ouderen in gemeentelijke netwerken.
- De lokale inzet van gezondheidsmakelaars, onder andere op gebied van voorlichting naar ouderen en het versterken van integrale aanpak van valpreventie, dementievriendelijke gemeenten, mentale gezondheid /eenzaamheid/ontmoeten, leefbaarheid, mobiliteit en gezamenlijke projecten met huisartsen en andere 1e lijnszorgpartners.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'gezond ouder worden' ligt op:

- Meer investeren in netwerkvorming om integrale aanpakken te ontwikkelen t.b.v. het bevorderen van de gezondheid en welbevinden van ouderen (preventie), uitstellen van kwetsbaarheid en bevorderen van participatie en zelfredzaamheid in de samenleving.

- Meer investeren in de aandacht voor ouderen, het samen met netwerkpartners en gemeenten en de doelgroep zelf, opzetten van integrale effectieve interventies/aanpakken voor het bevorderen van een gezonde leefstijl, bijvoorbeeld op het gebied van:
    - bewegen en mobiel blijven en bevorderen van (allerlei aspecten van) mobiliteit
    - valpreventie
    - gezonde voeding en tegengaan van ondervoeding
    - tegengaan van overmatig medicijngebruik ('ontpillen')
    - tegengaan van ouderenmishandeling en financiële uitbuiting van ouderen
    - tegengaan van eenzaamheid bij ouderen.

- Investeren in betere en toegankelijke informatie en communicatie over het bevorderen van een gezonde leefstijl, door:
    - toegankelijke website
    - aandacht voor gezond ouder worden in lokale media (tv en huis-aan-huis-bladen).

7. Gezonde migranten

De diversiteit in de samenleving neemt toe en is structureel. In 2040 heeft bijna 28% van de bevolking een migratie-achtergrond. Grootstedelijke (regio)gemeenten, waaronder Nijmegen, kennen een hoge diversiteit.
Voor de brede groep migranten geldt dat de ervaren gezondheid lager is dan gemiddeld en dat er vaker sprake is van chronische aandoeningen, zoals bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, angststoornissen en depressie. Daarbij hebben veel niet-westerse migranten en vluchtelingen beperkte gezondheidsvaardigheden. Tegelijkertijd is er in toenemende mate kennis beschikbaar op dit thema en ook good practices. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat migranten oververtegen-woordigd zijn in de specialistische zorg.
Een belangrijke groep vormen de vluchtelingen. Zij zijn veerkrachtig, maar ook een risicogroep op het gebied van gezondheid. De volgende factoren hebben invloed op de gezondheid: premigratie factoren (oorlogs- en vluchtervaringen; opleiding, werk en gezondheid in land van herkomst),

postmigratie factoren (snelheid asielprocedure, sociale steun, actief zijn) en sociaal economische factoren (opleiding, werk en toekomstperspectief). De gezondheid van een vluchteling heeft een directe relatie met integratie in de maatschappij. Om te voorkomen dat er gezondheids-achterstanden ontstaan is een proactieve preventieve en integrale insteek noodzakelijk.
Voor het bevorderen van gezondheid is het effectief om aan te sluiten bij de beleving en de omgeving van de mens. Dit vraagt een integrale aanpak samen met vluchtelingenwerk, arbeid, welzijn, sport, gemeenten, sleutelpersonen van de doelgroep zelf.
Voor beide groepen geldt dat het belangrijk is om in te zetten op de kortste weg naar werk in combinatie met lokale regie op inburgering. Ervaren inzicht levert op dat gezondheid randvoorwaardelijk is voor arbeid. Daarom is samenwerking met organisaties die toeleiden naar arbeid essentieel.
De nieuwe Wet Inburgering treedt waarschijnlijk in werking op 1 januari 2021. Door deze nieuwe wet wordt inburgering gepositioneerd als onderdeel van het sociaal domein, in het bijzonder de participatiewet. Dit biedt kansen om zorg en welzijn als integraal onderdeel van de inburgering in te richten. Gezond zijn is randvoorwaardelijk voor het slagen van de integratie en inburgering. Integraal inbedden van preventieve gezondheidszorg is daardoor een onderdeel van de veranderopgave.

Wat doet de GGD?

Vanaf de verhoogde instroom van vluchtelingen in 2015 heeft GGD Gelderland-Zuid zich extra ingespannen om de gezondheid van vluchtelingen te bevorderen. Hiervoor is het product 'Gezonde opvang en inburgering vluchtelingen' ontwikkeld. Doel van het product was het bevorderen van de gezondheidsvaardigheden van vluchtelingen en migranten middels een deskundige en flexibele inzet.
Momenteel werkt de GGD aan het bevorderen van de gezondheid van migranten om op deze manier bij te dragen aan een goede integratie. We weten vanuit onze regio dat aandacht voor preventie, gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering voor kwetsbare migranten (incl. statushouders en vluchtelingen), bijdraagt aan succesvolle inburgering en participatie in de maatschappij.

Dit doen we door in te zetten op:

- Netwerkvorming met alle welzijns-, gezondheids- en andere partners die zich inzetten voor vluchtelingen/migranten in gemeentelijke netwerken.
- Inzetten op inclusieve interventies in wijken en gemeenten.
- Het bieden van gezondheidsvoorlichting en –training en ontwikkelen van gezondheids-vaardigheden bij migranten.
- Het begeleiden van actieve inzet door de doelgroep zelf bij de ontwikkeling en uitvoering van gezondheidsbevorderende projecten voor migranten (onder andere via sleutelpersonen, inzet bij voorlichting, etc.). Het betrekken van de doelgroep verhoogt de kwaliteit en het bereik van onze dienstverlening, maar heeft ook een positief effect op het welzijn en de inburgering van migranten en hun afstand tot de Nederlandse arbeidsmarkt.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'gezonde migranten' ligt op:

- Meer investeren in netwerkvorming om integrale aanpakken te ontwikkelen t.b.v. het bevorderen van de gezondheid en welbevinden van migranten (preventie) en bevorderen van participatie en zelfredzaamheid in de samenleving.

- Meer investeren in de aandacht voor migranten, het samen met netwerkpartners en gemeenten en in co-creatie en samenwerking met de doelgroep zelf, opzetten van integrale effectieve interventies/aanpakken voor bijv. :

- bevorderen mentale gezondheid en veerkracht
- bevorderen arbeidsparticipatie
- tegengaan van eenzaamheid
- bevorderen zelfzorg/zelfregie m.b.t. gezondheid(szorg)
- ontwikkelen gezondheidsvaardigheden.

- Meer verbinding zoeken/meerwaarde creëren tussen 'Gezonde migranten', 'Gezond ouder worden' en gezonde jeugd/gezonde school'.

- Het inzetten van social media en e-health-methoden t.b.v. ontwikkelen gezondheidsvaardigheden van migranten.

- Het – voor gemeenten – invullen/inrichten van het onderdeel 'Gezondheid' in het inburgeringsprogramma n.a.v. de invoering van de Wet inburgering.

8. Veilig Thuis

Veilig Thuis Gelderland-Zuid is het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk geweld (AMHK), zoals beschreven in hoofdstuk 4 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Veilig Thuis heeft als AMHK met name de taak om te fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling. N.a.v. een melding onderzoekt Veilig Thuis of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling. Indien daar aanleiding voor is, zoekt Veilig Thuis passende professionele hulp. Daarnaast geeft Veilig Thuis advies aan iedereen over een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling.
Veilig Thuis Gelderland-Zuid werkt samen; lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk. Veilig Thuis Gelderland-Zuid is verbinder in de keten van zorg en veiligheid; tussen politie, justitie, Veiligheidshuis, sociale wijkteams, professionele en niet-professionele melders en de hulpverlening. Veilig Thuis Gelderland-Zuid voorziet gemeenten periodiek van informatie op gemeentelijk niveau, zoals het aantal adviezen, meldingen, overdrachten, zodat gemeenten in staat zijn adequaat te reageren met bijvoorbeeld (preventie)beleid.

Het afgelopen jaar zijn er landelijk in een samenwerkingsverband tussen de VNG en de ministeries van VWS en Justitie en Veiligheid, verschillende actieprogramma's gelanceerd die Veilig Thuis raken. Het betreft onderdelen van de landelijke programma's 'Geweld hoort nergens thuis', 'Zorg voor de jeugd' en 'Scheiden zonder schade' (zie bijlage c – Kabinetsbeleid). 'Geweld hoort nergens thuis' heeft als ambitie om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken. Met dit programma wil het kabinet huiselijk geweld en kindermishandeling stoppen, terugdringen en de schade beperken om zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Veilig Thuis fungeert in dit programma als cruciale partij; regionaal dient de zorg-strafsamenwerking de komende jaren verder vormgegeven te worden. In het programma 'Zorg voor de jeugd' is pijler 5 ('jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt') direct van invloed op het werk van Veilig Thuis. Het actieplan feitenonderzoek in de Jeugdbeschermings-keten en de pilots, die als doel hebben een inkorting van de jeugdbeschermingsketen, vragen om actieve participatie en aanpassing van werkprocessen en handelen de komende jaren.

Wat doet de GGD?

De GGD, afdeling Veilig Thuis, voert vanaf 1 januari 2015 de AMHK-taken uit voor de regio Gelderland-Zuid in nauwe samenwerking met de (sociale wijkteams van de) gemeenten, Veiligheidshuis, de gecertificeerde instellingen, politie, openbaar ministerie (OM), gespecialiseerde hulpverlening en collega Veilig Thuis-organisaties.

Voor Veilig Thuis betekent de inwerkingtreding van de aanscherping van de Wet huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019 dat de positie van Veilig Thuis in het veld verandert. Het is vanaf deze datum een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid. Tevens verwacht de meldcode van professionals dat eerder overleg wordt gezocht met Veilig Thuis.
Vanaf 1 januari 2019 voert Veilig Thuis de radarfunctie uit. Iedereen die signalen en vermoedens van mishandeling meldt, komt in beeld bij Veilig Thuis ('op de radar'). Veilig Thuis blijft langer en intensiever betrokken in het kader van monitoring. Dit is de radarfunctie van Veilig Thuis. De verwachting en landelijke inzet is dat door deze nieuwe ontwikkelingen het aantal meldingen en adviezen toe zal nemen alsmede het aantal zaken dat op de radar komt en het aantal monitor-zaken.

Naast de ontwikkeling die de verbeterde meldcode met zich meebrengt wordt de inzet op preventie, advies en consultatie groter. Daarvoor is het van belang dat de expertise bij het lokale veld (jeugd- en wijkteams, jeugdhulpaanbieders, etc.) wordt vergroot. Veilig Thuis ondersteunt dit door samen op te trekken en op verzoek voorlichting en scholing te geven. Deze bijdrage moet uiteindelijk leiden tot een lager beroep op de inzet van Veilig Thuis.

Veilig Thuis werkt samen met het lokale veld, waaronder de sociale wijkteams, aan het versterken van de sociale veiligheid. De GGD levert een betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving. Veilig Thuis schakelt met Veiligheidshuis, politie, OM, lokaal veld en zorgaanbieders. Veilig Thuis richt zich de komende jaren specifiek(er) op de verbinding van de domeinen zorg en veiligheid.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Veilig Thuis' ligt op:

- Zorgdragen dat ook bij stijgend aantal meldingen en monitorzaken de triage- en onderzoekstermijnen worden gehaald.

- Doorontwikkeling van de samenwerking in de regionale/lokale ketens.

- Doorontwikkeling van de samenwerking tussen de zorg- en strafketen regionaal en arrondissementaal om effectiever en duurzamer te interveniëren bij structurele onveiligheid.

- Actieve participatie van Veilig Thuis in de regio om de acties vanuit de verschillende landelijke programma's vorm te geven en eigen te maken.

- Doorontwikkeling van de landelijke samenwerking tussen de verschillende Veilig Thuis-organisaties om te komen tot verdere professionalisering.

- Structureel werken aan preventie. Dat wil zeggen het planmatig werken aan voorlichting en scholing gericht op burgers en professionals, waaronder sociale wijkteams.
  Met de oprichting van Veilig Thuis is veel aandacht gegaan naar het inrichten van werkprocessen, samenwerkingsverbanden en het op orde krijgen van wachtlijsten en werkvoorraden. Nu Veilig Thuis een solide basis heeft en in onze regio 'staat', is het goed om de meerwaarde te vinden in het versterken van het voorkómen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Kansen liggen hier in het benutten van de lokale netwerken en de preventieve netwerkaanpak die de GGD (m.n. de afdelingen Gezond Leven en JGZ) heeft in het voorveld van de gemeenten en in verschillende settings, zoals kinderopvang, scholen en wijken.

- Meer verbinding zoeken/meerwaarde creëren tussen Veilig Thuis en Bijzondere Zorg. Zowel Veilig Thuis als Bijzondere Zorg zijn werkzaam in het netwerk waar zorg en sociale veiligheid elkaar ontmoeten en delen dezelfde samenwerkingspartners.

9. Toezicht

De Minister van VWS heeft Toezicht in 2014 benoemd als één van de pijlers voor een robuuste vormgeving van de publieke gezondheidszorg. Toezicht richt zich op het ondersteunen van gemeenten en netwerkpartners bij het borgen van de kwaliteit van de kinderopvang, risico-instellingen/evenementen en Wmo-voorzieningen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de rol als toezichthouder die de GGD heeft op het gebied van de kinderopvang, de technische hygiënezorg en de Wmo. Hiermee helpt de GGD de gemeenten om te borgen dat de (kwetsbare) gebruikers van de betreffende voorzieningen er op kunnen vertrouwen dat de geboden diensten en zorg van goede kwaliteit zijn.
Naast het toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang voert de GGD, op verzoek van enkele gemeenten, de taken 'registratie en lichte handhaving kinderopvang' uit.

Wat doet de GGD?

De GGD houdt toezicht:
- op de kwaliteit kinderopvang (conform Wet innovatie kwaliteit kinderopvang).
  Dat betekent:
  a. toezicht kinderopvang, aangepast aan 'het nieuwe toezicht'.
  b. registratie en lichte handhaving kinderopvang in opdracht van enkele gemeenten (facultatieve taak).
- op de kwaliteit van maatschappelijke ondersteuning Wmo 2015 (Wmo).
  Dat betekent: kwaliteitstoezicht bij Wmo-voorzieningen:
  a. meldingen onderzoeken van calamiteiten en geweldsincidenten.
  b. onderzoeksverkenning.
  c. signaalgestuurd toezicht.
  d. aanvullend onderzoek in opdracht van gemeenten.

Waar ligt de ambitie voor 2020 – 2023?

De ambitie voor 2020 – 2023 op het terrein van 'Toezicht' ligt op:

- Het, samen met gemeenten, goed invullen van de toezichtstaken op de kwaliteit van de kinderopvang en de Wmo-voorzieningen.

- Zorgdragen, in samenwerking met gemeenten en de kinderopvangsector, dat de kwaliteit van kinderopvang op orde is.

- Zorgdragen, in samenwerking met gemeenten en de voorzieningen, dat de kwaliteit van de Wmo-voorzieningen op orde is.

- Het, samen met gemeenten, goed invullen van de taken 'registratie en lichte handhaving kinderopvang'.

Bijlagen:

a) Algemene ontwikkelingen

De levensverwachting in Nederland blijft stijgen.

De levensverwachting bij geboorte neemt toe van ruim 81 jaar in 2015 naar bijna 86 jaar in 2040 (VTV, 2018). Vrouwen leven ook in 2040 circa 3,4 jaar langer dan mannen. Het aantal 90-plussers neemt toe van ongeveer 117.000 in 2015 tot bijna 340.000 in 2040. De meeste jaren die mensen in 2040 op hun 65ste nog te gaan hebben, zullen jaren zijn zonder beperkingen in zien, horen, en bewegen, maar mét chronische aandoeningen (VTV, 2018).

Nederland vergrijst.

Er zijn grote verschillen in bevolkingsopbouw in regio's: krimpregio's, stedelijke gebieden en overloopgemeenten. Het relatief hogere aantal kwetsbare ouderen in de wijken stelt andere eisen aan de leefomgeving en de zorg (PBL, 2018). Door de verdere vergrijzing van Nederland wordt de druk op mantelzorg verhoogd. We zien dat in 2018 het aantal huishoudens is gestegen doordat er meer alleenstaanden zijn, als gevolg van een toename van echtscheidingen en de vergrijzing (met bijbehorende verweduwing) (SCP, 2018).

De diversiteit neemt toe en is structureel.

De ontgroening van de bevolking gaat door, maar wordt getemperd door migratiestromen. Het aandeel personen met een migratieachtergrond in de totale Nederlandse bevolking groeide tussen 2008 en 2017 van 19,6% naar 22,1%. De groep inwoners met een migratieachtergrond is niet alleen groter maar ook veel diverser geworden. Het aandeel personen met een migratieachtergrond uit Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen heeft een plafond bereikt. Naar herkomst wordt de top van de migratie in 2007-2016 gevormd door Polen, Syrië en voormalig Sovjet-Unie. In 2040 heeft bijna 28% van de bevolking een migratie-achtergrond. Deze is verdeeld over:

- 11,5% Europees/Angelsaksisch, stijgende lijn
- 8% Turkije, Marokko en Suriname, plafond
- 8% overig Europees, niet Angelsaksisch, stijgende lijn.

Grootstedelijke (regio)gemeenten zoals Nijmegen kennen een hoge diversiteit. De verschillen in diversiteit tussen wijken is groot. Ook land/tuinbouw gemeenten kennen migratie van met name Poolse en Bulgaarse werkkrachten. De nieuwe verscheidenheid naar herkomst verschilt tussen én binnen gemeenten. In buurten met veel verscheidenheid is het samenleven ingewikkelder. Hier zal de overheid/instellingen/gemeenschap als geheel dus mee om moeten gaan. (WRR, 2018)

De WRR schetst verschillende richtingen van de overheid om om te gaan met diversiteit.

1. Beter zicht krijgen op diversiteit naar herkomst
2. Instellingen beter toerusten op diversiteit
3. Een faire behandeling van alle groepen
4. Wegwijs maken van alle burgers
5. Bevorderen van publieke familiariteit
6. Sociaaleconomische positie verbeteren

Leefstijl en leefomgeving beïnvloeden gezondheid. Tachtig procent van de bevolking voelt zich gezond.

Zowel in 2015 als in 2040 voelt bijna 80 procent van de bevolking zich gezond. Wel zijn er grote verschillen tussen regio's, wijken en mensen. Ook in de toekomst veroorzaken kanker en hart- en vaatziekten de meeste sterfte. Daarnaast overlijden steeds meer mensen aan de gevolgen van

dementie. Op het gebied van leefstijl zijn er zowel gunstige als ongunstige toekomstige ontwikkelingen. Minder mensen roken en meer mensen bewegen. Daar staat tegenover dat in 2040 twee van de drie volwassenen overgewicht heeft. Ook het percentage overgewicht onder jongvolwassenen stijgt. Het aantal rokers daalt naar 14%. Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast. Roken is hiervan de belangrijkste oorzaak. Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Ongezonde arbeidsomstandigheden veroorzaken bijna 5 procent van de ziektelast. Deze ontwikkelingen zijn niet voor alle bevolkingsgroepen hetzelfde. Roken daalt harder bij mensen met een hoge sociaaleconomische status, en ernstig overgewicht stijgt harder bij degenen die een lage sociaaleconomische status hebben.

Het risico op mazelenuitbraken neemt toe met dalende vaccinatiegraad. Antibioticaresistentie is een belangrijke dreiging voor de wereldwijde volksgezondheid (VTV, 2018).

De zorguitgaven stijgen door technologie en demografie.

Zorguitgaven verdubbelen tot 174 miljard in 2040. De kostenstijging wordt een derde veroorzaakt door vergrijzing en voor twee derde door technologische ontwikkelingen. De uitgaven aan ouderenzorg stijgen het snelst.

Ouderen zijn kwetsbaarder voor eenzaamheid

In stedelijke gebieden zijn ouderen vaak eenzamer dan op het platteland omdat hun verbinding met de leefomgeving zwakker is. Een groot en divers netwerk beschermt tegen eenzaamheid. Hoger opgeleiden hebben vaker een groter netwerk.

Vaatlijden, longziekte en artritis hangen samen met ernstige eenzaamheid. Deze ziekten hebben symptomen die in golfbewegingen komen. Mensen in het sociale netwerk weten daardoor niet altijd van de behoefte aan steun van de patiënt. Ziekten als kanker, hartfalen, diabetes en beroerte hebben symptomen waarvan het beloop beter voorspelbaar is. Het sociale netwerk kan dan beter inspelen op de behoefte van de patiënt.

Ouderen met een migratieachtergrond zijn kwetsbaarder voor eenzaamheid. Dit geldt vooral als zij uit niet-westerse landen komen. Zij spreken de taal niet, en hebben gemiddeld een lage ses en een slechte gezondheid en zijn nog georiënteerd op het thuisland.

Mensen die gebruikmaken van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) rapporteren vaker eenzaam te zijn.

Een aanpak van eenzaamheidsbestrijding richt zich vaak op sociale contacten. De ervaren kwaliteit van leven is echter vaker gebaat bij bevorderen van de mentale gezondheid. Bij het verminderen van eenzaamheid spelen het verlies van een partner, sociale contacten en regie een grotere rol. Sociaal-culturele activiteiten op het raakvlak van sociale activiteiten en mentale ontwikkeling, en betekenisgeving zoals kunstbeoefening en sporten zouden via verschillende wegen bij kunnen dragen aan zowel geluksbevordering als eenzaamheidsbestrijding. (SCP, 2018).

Er zijn zorgen over maatschappelijke en mentale druk

De laatste jaren kenmerken zich door economisch herstel en dalende werkloosheid. Resterende lager opgeleiden vinden moeilijker een baan. Het opleidingsniveau van de bevolking stijgt. In 2018 heeft 37% van de volwassenen tussen de 25 en 64 jaar een HBO of academische opleiding. Er zijn meer flexibele arbeidsrelaties. De tevredenheid van werknemers als zzp’ers daalt en gaat gepaard met een toename van zelf gerapporteerde serieuze burn-outklachten. Hoger opgeleiden werken meer, zijn daardoor meer tijd kwijt aan de combinatie van arbeid en zorg en voelen zich vaker

opgejaagd dan middelbaar en lager opgeleiden. Vrouwen voelen zich meer opgejaagd dan mannen, omdat ze zich verantwoordelijk voelen voor anderen, zoals partner of kinderen. (SCP, 2018). Ook scholieren en studenten ervaren een hogere prestatiedruk.

Door arbeidsmarktproblematiek, minder mantelzorgers en verstedelijking zal de druk op het dagelijks leven verder toenemen. Door toename van stress wordt de gezondheid ongunstig beïnvloed. Verdergaande verstedelijking zorgt ook voor meer druk en drukte, en kan leiden tot minder ruimte voor groen en water waar mensen kunnen ontspannen. De VTV 2018 vraagt aandacht voor de toenemende mentale druk. (VTV, 2018).

De mate van eigen regie bepaalt levenstevredenheid

Mensen die veel regie ervaren, geven het leven gemiddeld een 8,4, terwijl mensen die geen regie ervaren het leven een 6,3 geven. Als mensen geen regie ervaren en daarbij ook nog eens een lager inkomen hebben, daalt de levenstevredenheid nog verder naar een 5,4. Ook is er een groep mensen waar een slechte objectieve leefsituatie gepaard gaat met ontevredenheid over het leven; deze groep bestaat in de afgelopen tien jaar telkens uit zo'n 4% van de volwassen Nederlandse bevolking. In 2018 gaat het om zo'n 680.000 mensen.

In het algemeen is het de verwachting dat toenemende dynamiek, meer mogelijkheden voor maatwerk en een groter beroep op de eigen regie, het leven voor sommige groepen mensen gemakkelijk maakt, maar voor andere groepen, met name kwetsbare mensen met minder zelfredzaamheid en veerkracht, juist ingewikkelder. Mensen met minder vaardigheden om om te gaan met stress en onzekerheid in een snel veranderende complexe samenleving, zullen kwetsbaarder worden.

Een groot deel van de mensen bij wie problemen zich opstapelen wordt ondersteund met gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein (Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning) (SCP, 2018).

Zelfredzaamheid en regie over eigen leven is begrensd.

De overheid doet een groeiend beroep op zelf- en samenredzaamheid en eigen regie. De WRR (2018) waarschuwt dat er grenzen zijn aan de zelfredzaamheid van mensen. De handelingsvaardigheid van mensen hangt samen met hun cognitieve vermogens én hun niet-cognitieve persoonskenmerken (overtuigingen, temperament, zelfcontrole). Sommige mensen hebben meer zelfcontrole waardoor ze beter verleidingen kunnen weerstaan. Het blijkt dat de helft van alle Nederlanders (48 procent) moeite heeft om zelf de regie te voeren over gezondheid, ziekte en zorg. Het ontbreekt hen aan kennis, motivatie en zelfvertrouwen

De WRR maakt een onderscheid tussen denkvermogen en doenvermogen. Het doenvermogen, zoals het vermogen om in actie te komen, om het hoofd voldoende koel te houden, en om vast te houden aan goede voornemens van mensen, is begrensd. Dit is bij alle opleidings- en leeftijdsgroepen. Door problemen en stress, zoals problematische schulden, het verlies van dierbaren et cetera, neemt het doenvermogen af.

De WRR beveelt aan om uit te gaan van een realistisch beeld van de burger, de keuzedruk te reduceren, verleidingen die een groot beroep doen op de zelfcontrole van burgers te verminderen, en zeer terughoudend te zijn met het bieden van grote keuzevrijheden op het terrein van essentiële financiële voorzieningen, zoals ziektekosten- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen.

Kinderen die opgroeien in armoede hebben minder kansen

Het aantal kinderen in Nederland dat, ongeacht de economische omstandigheden, te maken heeft met armoede bedraagt jaarlijks enkele honderdduizenden kinderen. Het probleem van armoede onder kinderen lost zich niet zomaar op wanneer de economie groeit.

Sommige groepen kinderen hebben meer risico op armoede dan andere. Belangrijke kenmerken in dit verband zijn de samenstelling en omvang van het gezin waarin het kind leeft, de belangrijkste inkomensbron van het huishouden en de etnische herkomst. Het risico op armoede is het grootst voor kinderen uit bijstandsgezinnen, voor kinderen uit grotere eenoudergezinnen en/of voor kinderen met een niet-westerse achtergrond.

Voor een belangrijk deel gaat het echter om autochtoon-Nederlandse kinderen, respectievelijk kinderen die in tweeoudergezinnen opgroeien en kinderen van wie de ouders betaald werk hebben. Het armoederisico van deze drie groepen is klein, maar de groepsomvang in de totale bevolking is zo groot dat het aantal armen toch fors uitvalt.

De negatieve effecten van armoede in de kindertijd treden vooral op korte termijn op. Kinderen die in een armoedesituatie verkeren, voelen zich ongelukkig, maken zich zorgen over de thuissituatie en nemen minder deel aan sociale activiteiten. Voor de langere termijn heeft armoede echter eveneens negatieve gevolgen. Kinderen die in armoede opgroeien blijven op een lager onderwijsniveau steken en lopen mede daardoor meer risico om als volwassene opnieuw in armoede te verkeren (SCP, 2018).

De WRR pleit voor inzet op gezondheidspotentieel. Beleid gericht op allen, maar met speciale ondersteuning van kwetsbare groepen.

In de **'**WRR policy brief' stelt de WRR een paradigmaverschuiving voor door niet langer de gezondheidsverschillen centraal te stellen, maar het gezondheidspotentieel. De WRR stelt vast Nederlanders gezonder zijn geworden. We leven langer en het aantal jaren dat we ons gezond voelen neemt toe. De verschillen tussen de sociaaleconomische groepen zijn evenwel nauwelijks afgenomen, en op sommige punten zelfs toegenomen.

De omvang van de groep lager opgeleiden neemt weliswaar af, maar de gezondheidsproblemen zouden weleens kunnen verergeren. Lagere ses-groepen kennen een relatief groot aandeel van mensen met een migratie-achtergrond, die vaak nog weer een slechtere gezondheid hebben. Vergeleken met enkele decennia geleden zal het dus waarschijnlijk meer inspanningen vergen om bij de lage ses-groep gezondheidswinst te boeken dan wel (verder) gezondheidsverlies te voorkomen.

Het laatste decennium heeft de idee van 'eigen verantwoordelijkheid' de boventoon gevoerd in het politieke debat. Steeds vaker wordt erop gewezen dat het vermogen van mensen om 'gezonde' keuzes te kunnen maken en zich tevens hieraan te houden, nogal eens wordt overschat. Bovendien kunnen omgevingsfactoren, zoals kwaliteit van huisvesting, aanwezigheid van voorzieningen, arbeidsomstandigheden of gezinssituatie, het maken van 'de verantwoorde keuze' moeilijker of zelfs onmogelijk maken.

Dit houdt in dat het beleid universeel is en zich dus richt op alle burgers, maar wordt aangevuld met ondersteuning van bepaalde doelgroepen. De intensiteit van deze gerichte ondersteuning wordt bepaald door de mate van kwetsbaarheid van de doelgroep. Het doel is dus om het hele sociaaleconomische spectrum gezonder te krijgen, terwijl zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de reële achterstanden van lage ses-groepen, zowel feitelijk als in termen van kansen en capaciteiten.

Nederland is, internationaal vergeleken, gezond en gelukkig

Er zijn ook veel lijstjes met internationale vergelijkingen van de kwaliteit van leven. Op veel van die lijstjes over gezondheid en geluk – ook wereldwijd – staat Nederland in de top. Nederlanders zijn gemiddeld veel positiever dan elders in Europa over de richting die het land op gaat en over het functioneren van de democratie en de politiek.

Arbeidsmarktproblematiek in de zorg

De krapte op de arbeidsmarkt zal het aantrekken van nieuwe medewerkers in de komende jaren lastiger maken. De krapte op de arbeidsmarkt in de zorgsector is urgent en dagelijks voelbaar. Als er geen maatregelen worden genomen, dreigt in 2022 een tekort van 100 tot 125 duizend medewerkers. De uitdaging is extra groot in krimpregio's. Dat staat in het onderzoeksrapport "Aan het werk voor een betere arbeidsmarkt in de zorg!" (2017) van bureau Berenschot. Vacatures zijn lastig te vervullen en zorgprofessionals geven aan dat er mede door de tekorten sprake is van een te hoge werkdruk. Het risico bestaat dat de formatie niet op orde is en daardoor afgesproken prestaties niet kunnen worden gerealiseerd. Daarmee ontstaan risico's voor de kwaliteit en veiligheid van zorg. Door deze gevolgen ervaren zij meer stress en overwegen veel huidige zorgprofessionals om de sector te verlaten (dreiging van vicieuze cirkel). Conclusie van de onderzoekers is dat alleen met intensieve samenwerking tussen alle actoren in het veld de arbeidsmarkttekorten effectief zijn op te lossen. Het realiseren van deze samenwerking vraagt dat de sectorpartijen en de overheid meer verantwoordelijkheid, commitment en bestuurlijke slagkracht moeten tonen dan nu toe is gebeurd om dit omvangrijke probleem op te kunnen lossen.

b) Maatschappelijke opgaven

<u>VTV over Gezondheid en Zorg</u>

Van alle ontwikkelingen in het Trendscenario en de Themaverkenningen van de VTV-2018 vinden burgers de dreiging van antibioticaresistentie de meest urgente maatschappelijke opgave voor de toekomst. Professionals en studenten in het volksgezondheidsdomein vinden dit ook een urgente opgave. Daarnaast worden sterfte door hart- en vaatziekten en kanker, de verdubbeling van het aantal mensen met dementie en de stijging van de zorguitgaven als heel urgent gezien. Professionals vinden de achterstand in gezonde levensverwachting bij mensen met een lagere sociaaleconomische status het meest urgent, en studenten de toenemende druk op jongeren en jongvolwassenen.

De VTV, 2018 benoemt op het gebied van gezondheid en maatschappij meerdere maatschappelijke opgaven die de ontwikkelingen met zich meebrengen:

- Integrale preventie, leven met beperkingen, andere zorg
- Zorg en ondersteuning, mantelzorgers, leefomgeving.
- Kennisontwikkeling, mentaal gezond blijven, acceptatie van psychische klachten.

De inrichting van de leefomgeving kan een belangrijke bijdrage leveren aan het bevorderen van gezond gedrag, maar ook bijvoorbeeld aan het stimuleren van ontspanning en sociale interactie, het voorkomen van hittestress en het verbeteren van de luchtkwaliteit. De Omgevingswet biedt kansen voor integraal lokaal beleid met expliciete aandacht voor gezondheid.

<u>SCP over Samenleving</u>

Het SCP benoemt dat de belangrijkste maatschappelijke zorgen van Nederlanders gaan over de manier waarop we met elkaar samenleven (onverdraagzaamheid, gebrek aan respect, asociaal gedrag en egoïsme), immigratie en integratie (de komst van vluchtelingen, gebrekkige integratie,

maar ook discriminatie en racisme) en inkomen en economie (de economische situatie, inkomensverschillen, armoede). Zorgen over het samenleven worden in de meest recente peiling van april 2018 met afstand het meest genoemd (SCP, 2018).

WRR over gezondheidspotentieel

De WRR pleit voor universeel beleid en extra aandacht voor het behalen van gezondheids-potentieel. Op basis van beschikbaar onderzoek lijkt het meeste gezondheidspotentieel te behalen van universeel beleid gericht op werkloosheid en armoede. Bezien vanuit een levensloopperspectief dient universeel beleid gericht te zijn op (aanstaande) ouders door bijvoorbeeld het medische en sociale domein met elkaar te verbinden in de preconceptionele fase en tijdens de zwangerschap. De effecten van armoede en achterstand op de perinatale gezondheid zijn substantieel.

Wetenschappelijk onderzoek toont een 'alcohol harm paradox'. Dit is het gegeven dat de hoge ses-groep weliswaar meer alcoholgebruik rapporteert, maar dat de lage ses-groep het meest getroffen wordt door 'alcohol related harms', voornamelijk vanwege binge drinking.
Obesitas heeft grote cumulatieve effecten op de gezondheid van mensen. Veel ernstige aandoeningen hangen samen met obesitas, zoals psychosociale problemen (pesten, depressie), gewrichtsproblemen, hypertensie, diabetes type 2 en hart- en vaatziekten. Ook kan overgewicht leiden tot arbeidsongeschiktheid. Hier geldt bij uitstek dat een slechte start zich in de latere levensloop wreekt. Kinderen met een hoog geboortegewicht vertonen bovendien een positieve correlatie met overgewicht op de kinderleeftijd. Bovendien gaan de trends op dit punt in ons land overduidelijk de verkeerde kant uit: voor alle ses-groepen (hoog, midden, laag) neemt het aantal mensen met (zwaar) overgewicht toe, ook in de toekomstprojectie.

De WRR komt tot drie prioriteiten:
• leefstijl: roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht;
• extra inzet op de lage ses-groep;
• nadruk op het begin van de levensloop.

Interbestuurlijk Programma (IBP)

In het Interbestuurlijk Programma staan uitdagingen benoemd zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden en het creëren van kansen voor minder zelfredzamen. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen pakken negen grote maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan in het Interbestuurlijk Programma (IBP). De opgaven binnen het **sociaal domein** die het werkveld van de GGD raken betreffen:

1. Mensen die te maken hebben met eenzaamheid
2. Kinderen die binnen verschillende vormen van jeugdzorg en –hulp tussen wal en schip vallen
3. Ouderen en mensen met een beperking die hulp nodig hebben om in hun eigen vertrouwde omgeving te (blijven) wonen
4. Mensen voor wie een gezonde manier van leven geen vanzelfsprekendheid is
5. Mensen die zich met het Nederlands niet goed kunnen redden
6. Personen die te maken hebben met huiselijk geweld (waaronder kinderen)
7. Personen die vatbaar zijn voor extremisme en radicalisering (waaronder jongeren)
8. Mensen die om wat voor reden dan ook (tijdelijk) verward gedrag vertonen

c) Kabinetsbeleid

De huidige regering zet met de **preventie-akkoorden** in op Overgewicht, Roken en Overmatig alcoholgebruik, waarbij oog is voor achterliggende problematiek (zoals armoede, laaggeletterdheid). Deze preventie-akkoorden worden met een breed palet van publieke en private stakeholders vormgegeven.

Ongeveer 14% van de kinderen heeft geen goede start bij de geboorte door diverse medische en/of psychosociale problemen. De gezondheid van een kind rondom de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen – zowel fysiek als mentaal – op latere leeftijd. Met het programma **'Kansrijke Start'** wordt ingezet op de eerste 1000 dagen, van de kinderwens tot 2-jarige peuter. Dit programma richt zich op met name kwetsbare ouders passende ondersteuning te bieden, gericht op het wegnemen van stress en het bevorderen van sensitief ouderschap. Het actieprogramma richt zich o.a. voorkomen van onbedoelde zwangerschappen (Nu niet Zwanger en keuzehulpgesprekken) en op verbetering van samenwerking tussen wijkteams, geboortezorg en jeugdgezondheidszorg (JGZ). Het programma beschrijft diverse actielijnen, waaronder een menukaart met JGZ interventies, plannen voor het oprichten van lokale coalities rondom de 'eerste 1000 dagen', aandacht voor preventie, opvoedondersteuning en het ontwikkelen van lokale zorgpaden.

Maatregelen dalende vaccinatiegraad
Staatssecretaris Blokhuis heeft in een brief aan de Tweede Kamer een actieplan geformuleerd om de vaccinatiegraad in Nederland te verhogen. Het actieplan omvat de vorming van aan vaccinatiealliantie met alle bij vaccinatie betrokken partijen en een zestal actielijnen om de vaccinatiebereid te verhogen. De zes lijnen zijn:
1. Beter aansluiten met onderzoek, voorlichting en communicatie
2. Actief tegengaan van onjuiste informatie
3. Rol van professionals verder versterken
4. Mogelijkheden bieden om vaccinaties in te halen
5. Meer aandacht voor HPV
6. Onderzoek naar oplossingsrichtingen met betrekking tot de kinderopvang.

Het actieprogramma **'Zorg voor de Jeugd'** heeft als doel om jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering steeds merkbaar en meetbaar beter te maken voor kinderen, jongeren en gezinnen, zodat ze op tijd passende hulp ontvangen. Rijk, gemeenten en aanbieders van jeugd(gezondheids)zorg willen dit doel langs zes inhoudelijke actielijnen bereiken: 1. betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen; 2. meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien; 3. alle kinderen de kans bieden zich optimaal te ontwikkelen; 4. kwetsbare jongeren op weg helpen zelfstandig te worden; 5. Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt; investeren in vakmanschap van jeugdprofessionals.

Het landelijk programma **'Geweld hoort nergens thuis'** heeft als ambitie om geweld te stoppen en de gezinssituatie veilig te maken. Met dit programma wil het kabinet huiselijk geweld en kindermishandeling stoppen, terugdringen en de schade beperken om zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Er ligt een grote opgave bij gemeenten, het Rijk, partners en professionals om gezamenlijk verschil te maken.

Voor Veilig Thuis betekent de inwerkingtreding van de aanscherping van de Wet huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019, dat de positie van Veilig Thuis in het veld verandert. De meldcode verwacht van professionals dat eerder overleg wordt gezocht met Veilig Thuis. Veilig Thuis blijft langer betrokken en gaat een radarfunctie vervullen. De komende jaren zal de focus liggen op het samenwerken in de regionale/lokale ketens en met gezinnen binnen dit gedachtegoed, het verder doorbouwen van de eigen organisatie en het aansluiten bij de landelijke samenwerking en ontwikkelingen. Naar verwachting ontwikkelt de samenwerking tussen de zorg- en strafketen zich op korte termijn regionaal en arrondissementaal verder door om effectiever en duurzamer te interveniëren bij structurele onveiligheid.

Naast de bovengenoemde programma's raakt ook het landelijke programma **'Scheiden zonder schade'** het jeugddomein en de afdelingen Veilig Thuis en JGZ van de GGD. Het programma is erop gericht om de schade van kinderen als hun ouders uit elkaar gaan met concrete acties zoveel als mogelijk te beperken. Het uitgangspunt daarbij is dat kinderen niet de dupe mogen worden van de scheiding van zijn ouders.

Het Nationale Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid 2017 -2022 presenteert voor de komende vijf jaar een integrale aanpak waarin een positieve benadering van seksualiteit centraal staat. Uitgangspunt van seksuele gezondheid is dat inwoners van Nederland goed geïnformeerd zijn om hierover verstandige keuzes te maken. Behalve goede preventieve maatregelen moeten zij bij problemen toegang hebben tot laagdrempelige en betaalbare zorg. In het plan zijn vier prioriteiten genoemd vanuit perspectief publieke gezondheid: 1. SOA; 2. HIV; 3. Ongewenste zwangerschappen; 4. Seksueel geweld. Seksuele vorming en surveillance zijn overkoepelende pijlers. Er zijn zeven actiegebieden:

1. Preventie en zorg, gericht op laagdrempelige voorzieningen voor zorg, advies, ondersteuning en bescherming bij hulpvragen en problemen rond seksuele gezondheid
2. Surveillance soa en hiv en monitoring seksuele gezondheid.
3. Seksuele vorming en ontwikkeling borgen in alle onderwijstypen.
4. Preventie, opsporing en behandeling van soa.
5. Preventie, opsporing en behandeling van hiv.
6. Preventie van ongewenste zwangerschap, gericht op beschikbare en toegankelijke informatie en counseling over anticonceptie, ook voor kwetsbare groepen.
7. Preventie seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld door onder andere borgen van respectvolle omgang bij alle onderwijstypen.

De aandacht voor **personen met verward gedrag** wordt nog twee jaar langer door het Rijk ondersteund om borging van een sluitende aanpak mogelijk te maken. Het landelijk Schakelteam heeft geadviseerd een landelijk nummer te introduceren voor niet-acute zorg meldingen. Deze meldingen worden rechtstreeks doorgeschakeld naar het regionale 24-uurs regionale meldpunt. De verwachting is dat een landelijk nummer zal worden ingesteld.

Per 1 januari 2020 zal de **Wet Verplichte geestelijke gezondheidszorg** worden ingevoerd. In de Wvggz staat dat verplichte zorg meer op maat gegeven moet kunnen worden. Bijvoorbeeld door iemand buiten een instelling verplichte begeleiding te geven, aan huis of in een polikliniek. Daar waar de BOPZ uitgaat van *gedwongen opname*, is de Wvggz een wet die uitgaat van *behandeling*. Ingezet wordt om verplichte zorg en dwang zoveel mogelijk te voorkomen. Het college van B&W dient binnen een termijn van 14 dagen een verkennend onderzoek uit te voeren naar de noodzaak tot geestelijke gezondheidszorg, die mogelijk zou moeten worden verleend met verplichte zorg.

De **decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang** van de centrumgemeente naar individuele gemeenten is voorzien per 1 januari 2021. Op dit moment zijn er regio Rijk van Nijmegen en Tiel. Met begeleiding en behandeling in de thuissituatie kunnen ook mensen met psychische beperkingen zoveel mogelijk hun eigen leven leiden, want mensen met psychische kwetsbaarheid hebben in de basis dezelfde wensen en levensbehoeften als ieder ander: zelfstandigheid, zingeving, waardevolle contacten met familie en vrienden, leuke vrijetijdsbesteding en werk of onderwijs.

Met de invoering van de **Omgevingswet** wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. De omgevingswet richt zich op de inrichting van een veilige en gezonde leefomgeving. De invoering hiervan is voorzien per 1 januari 2021.

d) Gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid

Gelderland-Zuid is een regio met een grote diversiteit. Dit betreft diversiteit qua verstedelijking (van plattelandsdorpen tot universiteitsstad) maar ook diversiteit qua religie, politieke kleur en

opleidingsniveau. Het gevolg hiervan is, dat de gezondheidsverschillen binnen de regio Gelderland-Zuid meestal groter zijn, dan het verschil tussen Gelderland-Zuid en heel Nederland.
De algemene ontwikkelingen die in bijlage a worden geschetst gelden dan ook voor Gelderland-Zuid: vergrijzing, diversiteit, kwetsbare groepen en verschil in kansen afhankelijk van je achtergrond en positie in de maatschappij.

Met de meeste inwoners van Gelderland-Zuid gaat het goed. Ze voelen zich gezond en gelukkig. Dit neemt wel af met de leeftijd. Van de jongeren noemt 87% zichzelf (zeer) gezond, bij de leeftijdsgroep 18-65 jaar is dat 81% en bij de 65+ is dat 62%. Wat betreft geluk geeft bij de jongeren 71% zich een rapportcijfer 8 of hoger; van de 18-65 jaar is dat 60% en bij de 65+ is dit 55%.
Daarnaast zien we positieve ontwikkelingen wat betreft roken en alcohol. Er is een duidelijk daling van alcoholgebruik en roken door de moeders tijdens de zwangerschap. (Alcoholgebruik tijdens de zwangerschap daalde van 7% in 2009 naar 1% in 2017 en roken tijdens de zwangerschap daalde in diezelfde periode van 12% naar 7%). Maar met name voor zwangeren met een laag opleidingsniveau blijkt het moeilijk om te stoppen met roken. Ook meeroken door kinderen thuis en roken door jongeren in de leeftijd van 13-16 jaar daalt. (Meeroken thuis van 14% in 2009 naar 4% in 2017; roken door jongeren van 13-16 jaar van 13% in 2007 naar 9% in 2015). Bij de volwassenen (19+) zien we lichte daling van zowel roken als alcoholgebruik (roken van 23% in 2012 naar 21% in 2016 en overmatig alcoholgebruik van 26% in 2012 naar 18% in 2016).

Wat betreft het psychisch welbevinden blijven cijfers vrij stabiel. Bij zowel kinderen als jongeren is er een groep die te maken heeft met psychosociale problemen (kinderen 10%), regelmatig gepest worden (kinderen 9%, jongeren 5%) of somberheid (jongeren 10%).
Bij de volwassenen (19+) heeft 6% een hoog risico op angst en depressie en 9% is te beschouwen als (ernstig) eenzaam.
In de steden Nijmegen en Tiel zien we hogere scores op: moeite met rondkomen, huiselijk geweld, eenzaamheid en psychische problematiek dan in de andere gemeenten.
De regie over het eigen leven neemt af met de leeftijd. Bij de leeftijdsgroep 19-65 jaar heeft 8% onvoldoende regie over het eigen leven. Bij de 65-plussers is dit 14%.

Voor diverse onderwerpen zien we verschillen tussen de subregio's Rivierenland en regio Nijmegen. Deze verschillen hangen deels samen met het opleidingsniveau (gemiddeld lager in Rivierenland) en op enkele onderwerpen met religie. Een schijnbaar opvallend verschil is de consumptie van groente en fruit. In Rivierenland eet 64% van de volwassenen (19+) minstens zes dagen per week groente. In de regio Nijmegen is dit 73%. Wat betreft fruit zien we vooral bij de jongeren een verschil: In Rivierenland eet 43% van de jongeren (13-16 jaar) minstens 5 dagen per week fruit. In regio Nijmegen is dit 51%. Daarbij zien we het fruitgebruik over de jaren in Rivierenland dalen, maar in regio Nijmegen blijft het ongeveer gelijk.
Zowel bij volwassenen als bij de jeugd ligt het overgewicht in Rivierenland hoger dan in regio Nijmegen. (Jeugd (5 t/m 14 jr.): Rivierenland 15% overgewicht, regio Nijmegen 12% overgewicht. Volwassenen (19+): Rivierenland 53% overgewicht waaronder 15% obesitas; regio Nijmegen 45% overgewicht waaronder 12% obesitas).
Verschillen waar religie een rol meespeelt zien we duidelijk terug in de vaccinatiegraad. De vaccinatiegraad (2 jarigen) varieert van 51% in Neder-Betuwe tot 97% in Druten.
Ook zien we bij jongeren verschillen tussen wat betreft de houding ten opzichte van seksuele diversiteit. Zo heeft in Neder-Betuwe 38% een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit. In Heumen is dit 4%.

Al deze gezondheidsverschillen worden inzichtelijk gemaakt aan gemeenten zodat zij beleid kunnen voeren wat past bij de mensen waar het om gaat. (Een overzicht van relevante cijfers per gemeente staat in bijlage 1). Speciale aandacht is van belang voor de kwetsbaren in de samenleving met als doel juist ook bij deze mensen het gezondheidspotentieel zoveel mogelijk te benutten.

e) Coalitie-akkoorden en raadsakkoorden Gelderland-Zuid

Binnen de gemeenten van Gelderland-Zuid is er aandacht voor:

- Participatie van inwoners
- Gezondheidsbeleid: inzetten op preventie, aandacht voor opvoeden en opgroeien, laaggeletterdheid, demedicaliseren, aandacht voor armoede en schuldhulpverlening, eenzaamheid, terugdringen sociaal economische gezondheidsverschillen door brede (integrale) aanpak. Ten aanzien van leefstijl worden benoemd, gezonde voeding, sport en bewegen, inzet buurtsportcoaches, ontmoedigen roken, alcohol en middelengebruik. Sexting.
- Ouderen als specifieke doelgroep, bevorderen zelfredzaamheid en langer thuis wonen. Aandacht voor dementie, verward gedrag.
- Omgevingsvisie en omgevingsplan. Schone lucht, inrichten schoolpleinen, recreatie, beweeg- en fietsvriendelijke omgeving,
- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Beleidsplan over beschermd wonen en maatschappelijke opvang

f) Meerjarenstrategie GGD Over Bruggen 2016 – 2019: een terugblik

De missie van de GGD zoals geformuleerd in de meerjarenstrategie 2016-2019 luidt: "het ondersteunen van gemeenten om de **publieke gezondheid** te helpen bewaken, beschermen en bevorderen. Dit in samenhang met zorg, welzijn, onderwijs en veiligheid en met speciale aandacht voor kwetsbare groepen".

In de meerjarenstrategie 2016 – 2019 staan de volgende uitgangspunten centraal:

1. aansluiten bij de behoeften van de inwoners
2. oog voor kwetsbare mensen
3. versterken van de rol van verbinder en makelaar: netwerkontwikkeling.

De GGD heeft de meerjarenstrategie geconcretiseerd onder andere via vernieuwende verbindende producten. Deze waren:
- Gezonde start
- Gezond ouder worden
- Sociale veiligheid op school
- Aanpak in gemeenten van verwarde personen
- Vluchtelingen
- Infectiepreventie / Antibiotica Resistentie
- Integrale advisering Gezonde Leefomgeving.

Op deze thema's heeft de GGD in de afgelopen jaren ingezet in het (verder) verbinden van werkvelden, zowel intern als extern. De samenwerking in deze netwerken is versterkt. Een deel van de inzichten en resultaten is geïncorporeerd in de huidige werkwijze van de GGD, in het regulier gefinancierde deel en/of door additionele middelen gefinancierd, maar zal zich nog moeten door ontwikkelen. Zo worden ten aanzien van 'ouderen' in samenwerking met andere partijen werkzaamheden uitgevoerd; deze zijn bescheiden van omvang.

De ontwikkelingen rond 'personen met verward gedrag' en Veilig Thuis, hebben de binding tussen Zorg en Veiligheid versterkt.

Bijlage 1: Gezondheidssituatie in Gelderland-Zuid, een overzicht van relevante cijfers per gemeente

	Berg & Dal	Beu-ningen	Buren	Culem-borg	Druten	Gelder-malsen	Heumen	Linge-waal	Maas-driel	Neder-Betuwe	Neer-ijnen	Nij-megen	Tiel	West M&W	Wijchen	Zalt-bommel	Gelder-land-Zuid	NL	Bron
Totaal aantal inwoners	34.748	25.798	26.365	28.195	18.701	26.818	16.462	11.134	24.350	23.615	12.397	175.948	41.465	18.891	40.847	28.014	553.748		
aantal 0-4 jarigen	1.099	991	941	1.113	665	1.059	535	464	1.015	1.298	601	6.792	1.639	682	1.419	1.296	21.609		
aantal 4-18 jarigen	4.930	4.000	4.356	4.926	3.134	4.839	2.640	1.907	3.979	4.732	2.321	22.558	6.905	2.825	6.779	5.257	86.088		
Gezonde jeugd																			
Levensverwachting bij geboorte, in jaren	80,3	82,3	81,1	81,4	82,5	82,2	83,6	83,1	81,7	81,5	82,1	80,8	80,8	81,7	82,3	81,4	81,4	81,5	CBS/RIVM (2013-2016)
Meeroken (0-12 jarigen)	2%	5%	4%	3%	4%	3%	2%	6%	9%	4%	4%	3%	7%	3%	3%	4%	4%		Kindermonitor 2017
Moeder dronk alcohol tijdens zwangerschap (0-4 jarigen)	3%	1%	3%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	3%	0%	1%	0%	1%	1%		Kindermonitor 2017
Moeder rookte tijdens zwangerschap (0-4 jarigen)	9%	4%	11%	7%	13%	8%	2%	11%	7%	7%	9%	5%	13%	6%	3%	7%	7%		Kindermonitor 2017
1e half jaar alleen moedermelk (0-4 jarigen)	34%	27%	23%	30%	25%	28%	26%	25%	20%	31%	29%	36%	24%	23%	26%	26%	30%		Kindermonitor 2017
Overgewicht (4-14 jarigen)	10%	11%	15%	13%	13%	13%	9%	14%	15%	16%	12%	12%	18%	12%	11%	15%	13%		JGZ-metingen (2014-2018)
Preventie in sociaal domein																			
Roken (19+)	18%	18%	26%	18%	20%	17%	13%	21%	22%	20%	19%	23%	22%	23%	16%	19%	21%	21%	Gezondheidsmonitor 2016
Overmatige drinken (m>14 glazen; v>7 glazen pw) (19+)	19%	18%	18%	17%	16%	19%	21%	16%	21%	11%	16%	21%	15%	19%	16%	17%	18%	19%	Gezondheidsmonitor 2016
Ooit Hasj/wiet Drugsgebruik (13-16 jarigen)	13%	9%	9%	12%	12%	10%	11%	*	10%	7%	4%	13%	10%	10%	11%	7%	11%	11%	Gezondheidsmonitor 2016
Ooit Harddrugsgebruik (13-16 jarigen)	2%	3%	4%	5%	6%	8%	2%	*	5%	3%	4%	3%	4%	5%	3%	4%	4%	5%	Gezondheidsmonitor 2016
Eet dagelijks groente (19+)	49%	40%	37%	47%	42%	48%	51%	37%	36%	36%	39%	56%	41%	44%	44%	40%	47%		Gezondheidsmonitor 2016
Eet dagelijks fruit (19+)	40%	37%	35%	40%	37%	44%	43%	37%	35%	38%	41%	38%	37%	38%	37%	40%	38%		Gezondheidsmonitor 2016
Overgewicht (BMI>25)(19+)	51%	52%	52%	48%	57%	48%	45%	56%	55%	59%	56%	39%	53%	52%	54%	54%	48%	49%	Gezondheidsmonitor 2016
Sociale veiligheid																			
Ooit slachtoffer huiselijk geweld (19-65 jaar)	8%	7%	9%	6%	6%	7%	9%	8%	8%	7%	6%	10%	10%	6%	8%	9%	9%		Gezondheidsmonitor 2016
Afgelopen jaar slachtoffer psychisch geweld in thuissituatie (65+)	4%	4%	5%	3%	3%	3%	3%	5%	5%	3%	5%	4%	3%	3%	3%	4%	4%		Gezondheidsmonitor 2016
Matig tot sterk sociaal uitgesloten (19+)	3%	3%	3%	5%	3%	1%	1%	5%	3%	3%	3%	7%	6%	3%	3%	3%	4%		Gezondheidsmonitor 2016
Veilige en gezonde leefomgeving																			
Voelt zich weleens onveilig in avond/nacht (19+)	13%	17%	11%	19%	12%	10%	11%	14%	13%	12%	11%	19%	23%	12%	12%	15%	16%		Gezondheidsmonitor 2016
Buiten spelen(>half u pdg) (2-12 jarigen)	83%	72%	82%	74%	78%	78%	71%	80%	78%	84%	81%	73%	74%	78%	77%	77%	76%		Kindermonitor 2017
Ouder vindt buurt kindvriendelijk (0-12 jarigen)	81%	75%	71%	78%	81%	76%	79%	83%	68%	72%	68%	82%	71%	75%	86%	76%	78%		Kindermonitor 2017
Belemmeringen buiten spelen (teveel verkeer) (0-12 jarigen)	19%	26%	29%	21%	18%	26%	22%	22%	34%	28%	31%	22%	29%	30%	16%	27%	24%		Kindermonitor 2017
Belemmeringen buiten spelen (gevaarlijk water) (0-12 jarigen)	9%	31%	25%	25%	18%	19%	10%	26%	25%	22%	29%	15%	18%	23%	15%	26%	19%		Kindermonitor 2017
Cijfer woning onvoldoende (19+)	4%	3%	3%	5%	3%	3%	2%	3%	3%	3%	5%	7%	6%	3%	4%	2%	5%		Gezondheidsmonitor 2016
Cijfer woonomgeving onvoldoende (19+)	5%	4%	5%	9%	5%	5%	3%	4%	4%	5%	5%	8%	10%	4%	4%	4%	6%		Gezondheidsmonitor 2016
Ernstige hinder geluid (19+)	12%	13%	14%	18%	12%	13%	11%	14%	14%	14%	14%	16%	18%	10%	11%	17%	15%		Gezondheidsmonitor 2016
Ernstige hinder geur (19+)	5%	8%	5%	5%	5%	6%	5%	9%	9%	7%	8%	5%	6%	7%	5%	12%	6%		Gezondheidsmonitor 2016
Armoede en gezondheid																			
Moeite met rondkomen (19+)	15%	15%	13%	13%	16%	12%	12%	15%	15%	14%	17%	20%	18%	12%	16%	15%	16%	14%	Gezondheidsmonitor 2016
inkomen alleen AOW (65+)	22%	21%	22%	19%	26%	17%	13%	21%	34%	32%	32%	18%	18%	30%	19%	19%	21%		Gezondheidsmonitor 2016
Laaggeletterd *(schatting)*	4%	14%	5%	5%	14%	7%	4%	7%	11%	9%	7%	9%	14%	9%	5%	11%	9%	12%	St. Lezen en Schrijven 2015
Vanwege geldgebrek niet op vakantie/dagjes uit (0-12 jarigen)	11%	12%	12%	14%	14%	11%	10%	14%	12%	17%	10%	13%	18%	12%	12%	12%	13%		Kindermonitor 2017
Vanwege geldgebrek zijn er spanningen in het gezin (0-12 jarigen)	7%	10%	8%	7%	9%	8%	5%	8%	7%	7%	7%	7%	11%	6%	6%	6%	8%		Kindermonitor 2017
Ouderen (65+)																			
Is kwetsbaar (algemeen)	31%	35%	31%	33%	34%	34%	34%	29%	39%	35%	34%	39%	38%	32%	33%	35%	35%		Gezondheidsmonitor 2016
Gebruikt slaap-/kalmeringsmiddel (doktersrecept, afgl 2 wkn)	9%	12%	9%	16%	11%	9%	10%	10%	12%	20%	10%	13%	13%	12%	10%	13%	12%		Gezondheidsmonitor 2016
Bezoek huisarts (afgl 2 maanden)	47%	52%	46%	49%	50%	43%	53%	42%	44%	51%	47%	53%	48%	39%	50%	51%	49%		Gezondheidsmonitor 2016
Is gevallen (afgl 3 maanden)	20%	20%	22%	23%	17%	19%	22%	17%	19%	23%	25%	24%	22%	18%	17%	21%	21%		Gezondheidsmonitor 2016
Onvoldoende regie over eigen leven	15%	13%	13%	16%	12%	13%	12%	15%	16%	18%	15%	15%	15%	13%	11%	14%	14%	15%	Gezondheidsmonitor 2016
(Zeer) ernstig eenzaam	7%	7%	7%	7%	9%	9%	6%	8%	11%	6%	8%	11%	11%	8%	7%	9%	9%	10%	Gezondheidsmonitor 2016
Geeft mantelzorg (minimaal 3 mnd en/of minimaal 8u pw)	15%	18%	11%	13%	15%	15%	12%	16%	16%	14%	14%	16%	13%	16%	15%	18%	15%	15%	Gezondheidsmonitor 2016
Heeft mobiliteitsbeperkingen	18%	20%	17%	22%	22%	19%	15%	18%	24%	26%	21%	24%	24%	22%	19%	22%	21%	21%	Gezondheidsmonitor 2016
Heeft min. 1 beperking huish.dgl levensverrichting (HDL)	25%	25%	22%	26%	27%	23%	20%	23%	31%	32%	28%	26%	25%	27%	22%	26%	25%		Gezondheidsmonitor 2016
(Hoog) Risico angst-/depressie	5%	6%	3%	5%	3%	2%	3%	5%	6%	7%	5%	7%	7%	4%	3%	6%	5%	5%	Gezondheidsmonitor 2016
Vaccinatiegraad																			
Volledige vaccinatie (cohort 2015) op 2 jarige leeftijd	94%	95%	90%	89%	97%	82%	94%	89%	89%	51%	76%	92%	90%	92%	93%	81%		90%	RIVM-DVP (2018)
Reformatorisch-orthodox geloof (ouders 0-12 jarigen)	0	0	6%	1%	0	17%	1%	3%	2%	55%	23%	0	1%	0	0	17%	6%		Kindermonitor 2017
Diversiteit																			
Westerse migratieachtergrond	11%	8%	6%	9%	6%	5%	9%	5%	7%	5%	5%	12%	9%	5%	8%	6%	9%	10%	BRP 2017 via buurtmonitor integratie
Niet-westerse migratieachtergrond	4%	5%	2%	14%	6%	4%	4%	4%	3%	2%	3%	14%	16%	2%	5%	6%	8%	13%	BRP 2017 via buurtmonitor integratie
Mentale gezondheid																			
psychosociale problemen (SDQ verhoogd,13-16 jarigen)	3%	4%	6%	6%	4%	5%	3%	*	6%	5%	6%	5%	7%	6%	4%	5%	5%		Jeugdmonitor (EMOVO) 2015
wordt gepest (13-16 jarigen)	6%	4%	6%	5%	5%	4%	3%	*	7%	5%	5%	4%	6%	5%	5%	6%	5%		Jeugdmonitor (EMOVO) 2015
wordt gepest (4-12 jarigen)	8%	10%	12%	13%	8%	6%	7%	10%	7%	6%	7%	7%	13%	7%	10%	7%	9%		Kindermonitor 2017
psychosociale problemen (SDQ verhoogd, 4-12 jarigen)	8%	10%	13%	11%	9%	12%	9%	14%	9%	9%	11%	7%	15%	11%	9%	11%	10%		Kindermonitor 2017
Ouder maakt zich zorgen over faalangst (4-12 jarigen)	21%	19%	18%	19%	18%	19%	15%	21%	14%	18%	13%	21%	22%	20%	20%	14%	19%		Kindermonitor 2017

Gelderland-Zuid

Aan: de raden van de deelnemende gemeenten aan de GR GGD Gelderland-Zuid

ons kenmerk: GGD/DIR/19/2129/MP
uw kenmerk:
datum: 21 februari 2019
onderwerp: Bouwstenennotitie t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023

afdeling: Directie
contactpersoon: Moniek Pieters
doorkiesnummer: 088 - 1447102
e-mail: ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl

Geachte raad,

Conform artikel 27 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) GGD Gelderland-Zuid, dient het Algemeen Bestuur van de GGD eens in de 4 jaar een meerjarenbeleidsplan of meerjarenstrategie vast te stellen. De huidige meerjarenstrategie 2016 – 2019 'Over bruggen' is ontwikkeld vanaf het najaar 2014 en is in december 2015 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGD, nadat gemeenten hun zienswijze over het concept naar voren hebben gebracht. Met de meerjarenstrategie geeft de GGD inzicht in de focus, strategie en ambities voor de periode 2016 – 2019.

Voor het in te richten interactieve traject met gemeenten en samenwerkingspartners om te komen tot een gedragen Meerjarenstrategie 2020-2023 van GGD Gelderland-Zuid hebben wij bijgevoegde notitie 'Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020 – 2023' geschreven.

Ten behoeve van het opstellen van deze bouwstenen voor GGD Gelderland-Zuid zijn relevante regionale en landelijke ontwikkelingen in kaart gebracht. Deze ontwikkelingen leiden tot een aantal conclusies en ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023.

In deze bouwstenennotitie wordt geschetst:

I. het door het Algemeen Bestuur vastgestelde proces om te komen tot een Meerjarenstrategie 2020-2023;
II. een korte inleiding 'De GGD als publieke gezondheidsdienst';
III. ontwikkelrichtingen GGD, een eerste aanzet voor discussie.
In dit 3e hoofdstuk worden de ontwikkelrichtingen voor GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2020 – 2023 geschetst; dit vormen de bouwstenen voor de meerjarenstrategie 2020 – 2023. Ze zijn gegroepeerd rond een aantal thema's, die in de bijgevoegde notitie worden toegelicht. Per thema wordt – in grote lijnen – in kaart gebracht wat de GGD nu al doet en waar (voor dat betreffende thema) de ambitie ligt voor de jaren 2020 – 2023.

Verzoek
Wij ontvangen graag uw reactie op de geformuleerde ontwikkelrichtingen c.q. ambities van de GGD voor de jaren 2020-2023, die geformuleerd staan in hoofdstuk III van de bijgevoegde Bouwstenen-

notitie. Wij verzoeken u uw reactie *uiterlijk maandag 6 mei* te sturen naar de GGD, t.a.v. het directiesecretariaat (ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl).

Daarnaast kunt u ook uw reactie kenbaar maken op één van de twee avonden, die we organiseren voor raadsleden van de gemeenten in Gelderland-Zuid, te weten op:

- Donderdag 11 april van 19.30 – 21.00 uur (inloop: 19.00 uur) in het GGD-gebouw in Tiel (Kersenboogerd 2, 4003 BW Tiel).
- Woensdag 17 april van 19.30 tot 21.00 uur (inloop: 19.00 uur) in Hotel Van der Valk Lent/Nijmegen (Hertog Eduardplein 4, 6663 AN Nijmegen).

U bent van harte welkom om op deze avonden mee te denken en te praten over de ontwikkelrichtingen en ambities, geformuleerd in de bijgevoegde bouwstenennotitie. Wij zijn erg benieuwd naar uw ideeën omtrent de geformuleerde ontwikkelrichtingen en ambities.

Op deze manier worden de raden al bij het begin van de ontwikkeling van de meerjarenstrategie betrokken en zoeken wij hierbij de nabijheid van de gemeenten, conform het verzoek van de raden bij de ontwikkeling van de huidige meerjarenvisie. Daarnaast zal in het najaar de concept meerjarenvisie – voor zienswijze – aan de raden worden voorgelegd.

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze brief en/of over de bouwstenennotitie, dan hoor ik deze graag. U kunt hiervoor contact opnemen met het directiesecretariaat via 088 – 144 71 02 of via ggddirectie@ggdgelderlandzuid.nl.

Met vriendelijke groet,

dr. ir. M.N. Pieters
Directeur Publieke Gezondheid
GGD Gelderland-Zuid

Bijlage:

1. Notitie 'Bouwstenen t.b.v. Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023' (versie 4; 21 februari 2019)

11 MRT 2019

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Aan: Gemeenteraad en de burgemeester

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2019-0000112201

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum 6 maart 2019
Betreft Handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders

Op 4 maart 2018 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties - met het oog op de naderende verkiezingen - een brief gezonden aan alle provinciale staten, commissarissen van de Koning, algemene besturen van de waterschappen en de dijkgraven en aan de eilandraden en gezaghebbers van de openbare lichamen Bonaire en Saba, waarbij de Handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders is aangeboden.

De handleiding is uiteraard ook beschikbaar voor gemeenten. Aanvankelijk was het plan te wachten met een formele aanbieding aan gemeenten, aangezien het slechts de eerste versie van de handleiding betrof. Periodiek zal de handleiding namelijk worden geëvalueerd, voor de eerste maal na de verkiezingen en formaties in de provincies, waterschappen en eilanden. Op basis van die evaluatie zal de minister bezien of nadere aanvulling of wellicht inkadering van integriteitsanalyses nodig is.

Ik heb gemerkt dat er reeds nu ook bij gemeenten ruime belangstelling bestaat voor de handleiding. Om die reden heb ik gemeend de handleiding alsnog ook direct aan u aan te bieden. Ik verwijs u gemakshalve wel naar bijgaand afschrift van de hiervoor vermelde aanbiedingsbrief aan provincies, waterschappen en eilanden.

Ik wens u veel wijsheid en succes toe in het behouden en bevorderen van de integriteit van uw bestuurders en hoop dat de handleiding u daarbij zal ondersteunen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Namens deze,

René Bagchus
Directeur Democratie en Bestuur.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan:
- Provinciale staten en de commissaris van de Koning
- Algemeen bestuur van de waterschappen en de Dijkgraaf
- Eilandraden en gezaghebbers van de openbare lichamen Bonaire en Saba

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2019-0000058215

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum 4 MRT 2019

Betreft Handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders

Binnenkort zijn er de verkiezingen voor de provinciale staten, de waterschappen en de openbare lichamen Bonaire en Saba. Een belangrijk moment voor onze democratie, waarin een nieuwe periode van start gaat met een nieuw mandaat van de kiezer, nieuwe samenstelling van de provinciale staten, het algemeen bestuur van de waterschappen en de eilandraden en vaak met andere gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur.
Na de verkiezingen komt het proces van coalitievorming op gang, met als afronding daarvan de benoeming van gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van de waterschappen. Het is van belang dat de selectie, voordracht en benoeming een transparant en zorgvuldig proces is, dat bijdraagt aan een integer en stabiel bestuur.

Integriteit en risicoanalyses
Het thema integriteit staat binnen het openbaar bestuur inmiddels hoog op de agenda. En dat is wat mij betreft ook zeer terecht. Decentrale bestuurders en volksvertegenwoordigers functioneren in een glazen huis. De toenemende transparantie van het openbaar bestuur is een realiteit. De immer te stellen normen en waarden aan betrouwbare bestuurders zijn terecht nog meer dan voorheen onder een glazen stolp komen te staan. Meer dan voorheen geldt dat vertrouwen te voet komt en te paard gaat mede als gevolg van de snelheid binnen de (sociale) media en de maatschappelijke acceptatiegrenzen.
Het borgen van integriteit en vertrouwen in het openbaar bestuur heeft dan ook mijn prioriteit. Niet voor niets is openheid en integriteit een van de beginselen uit de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur.

In dat licht is het voor kandidaat-bestuurders verstandig om voorafgaand aan het binnentreden van dat glazen huis te bezien waar mogelijke (politieke) kwetsbaarheden liggen. Waar nodig kunnen dan ook beheersmaatregelen worden getroffen om het risico op integriteitsrisico's te mitigeren. Het is vooral voor de kandidaat zelf, maar ook voor de politieke partij, de gemeenteraad, de eilandsraad, de provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap van belang om - voorafgaand aan de benoeming –mogelijke kwetsbaarheden en integriteitsrisico's transparant te maken. Hiermee wordt de verdere (politieke) afweging rond geschiktheid van de kandidaat voor het ambt en de formatie van een stabiel college of dagelijks bestuur ondersteund. Een risicoanalyse van kandidaat-bestuurders moet mijns inziens een normaal en transparant onderdeel van het benoemingsproces zijn. Gelet op het feit dat kandidaat-bestuurders in veel gevallen juist gevraagd worden vanwege hun netwerk en expertise op een bepaald beleidsterrein, is het bepaald niet uitzonderlijk dat er kwetsbaarheden of risico's uit de risicoanalyse zullen komen.

De risicoanalyse integriteit vindt plaats vanuit een positieve grondhouding. Het belangrijkste doel is niet de risicoanalyse zelf, als wel het goede gesprek over de (uitkomsten van) de analyse. Dat gesprek moet in alle gevallen plaatsvinden, ongeacht twijfels over risico's of over de integriteit van de kandidaat. Dit gesprek heeft als meerwaarde dat er (wederzijdse) bewustwording ontstaat over de eventuele kwetsbaarheden en dat er in goed overleg beheersmaatregelen kunnen worden getroffen op bijvoorbeeld (de schijn van) belangenverstrengeling. Uiteraard moet er in het proces voor een kandidaat altijd de mogelijkheid bestaan om zich (na overleg met de politieke partij) zonder beschadiging terug te trekken.

Breder integriteitsbeleid
Graag benadruk ik nog eens het belang van een transparante en veilige (bestuurs)cultuur, waarin kwetsbaarheden en signalen op professionele wijze besproken kunnen worden en beheersmaatregelen een natuurlijk onderdeel van de bedrijfsvoering zijn. Goed voorbeeldgedrag daarbij is onmisbaar. Naast een risicoanalyse van kandidaat-bestuurders is een adequaat integriteitsbeleid met o.a. trainingen, gedragscodes, protocollen en vertrouwenspersonen evenzeer van belang voor de kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur. Risicoanalyses moeten zijn ingebed in het breder te voeren integriteitsbeleid.

Handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders
Hierbij bied ik u digitaal de handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders aan, waarmee ik hoop meer eenduidigheid te kunnen brengen in de voorbereiding, uitvoering en borging van integriteitsanalyses. De handleiding basisscan integriteit kandidaat bestuurders is te vinden op de website: www.politiekeambtsdragers.nl. Op deze website zullen de komende tijd ook praktijkvoorbeelden van o.a. Reglementen van Orde, protocollen en vragenlijsten beschikbaar komen, waar u in uw praktijk gebruik van kunt maken.

Met de handleiding beoog ik aan opdrachtgevers en uitvoerders van risicoanalyses een standaard te bieden, zonder de ruimte voor lokaal maatwerk weg te nemen.
De handleiding is tot stand gekomen op basis van een verkenning waarin vele opdrachtgevers en uitvoerders een bijdrage hebben geleverd en sluit daarom aan op hetgeen in de praktijk reeds wordt toegepast.

Uit de verkenning blijkt dat bij gebruikers ruime consensus bestaat over risicogebieden en bronnen die de basis zouden moeten vormen voor een risicoanalyse. Naast de wettelijke bepalingen rond benoembaarheid worden genoemd: de juistheid en volledigheid van het CV, het arbeidsverleden en eventuele verlofregeling of terugkeergarantie, nevenactiviteiten en nevenfuncties, financiële en juridische belangen (waaronder vastgoedbezit, subsidie- en opdrachtrelaties met het decentraal bestuur) en het netwerk van de kandidaat, diens partner en directe familieleden. Daarnaast wordt breed gedeeld dat het strafrechtelijk verleden van de kandidaat (VOG) en (lopende) juridische procedures, schulden en betalingsrisico's (BKR) en informatie uit openbare (media)bronnen relevant zijn.

In de praktijk blijkt vooral behoefte te bestaan aan meer inzicht in wat mogelijke risicogebieden en bronnen van informatie voor de analyse kunnen zijn, en waarmee rekening gehouden moet worden om (richting de kandidaat) een zorgvuldige en transparante procedure voor risicoanalyses te waarborgen. Er blijkt een groot draagvlak te bestaan voor een 'basisscan integriteit' voor kandidaat-bestuurders, die ondersteuning biedt bij de (politieke) afweging rond de geschiktheid van de kandidaat voor het ambt en bij de formatie van een stabiel college of dagelijks bestuur.

De handleiding geeft zicht op de standaardelementen die onderdeel uitmaken van een basisscan integriteit. Daarnaast biedt de handleiding uitgangspunten, afwegingen en tips voor een gedegen voorbereiding en zorgvuldige uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-bestuurders. Het gaat om de afspraken (opdrachtverlening, reikwijdte en uitvoering), de informatiestromen aan kandidaten en besluitvormers (raad), het uitvoeren van de analyse (inhoud en proces) en het borgen van de risicoanalyse (beheersmaatregelen, monitoring en evaluatie).

Evaluatie

Dit is de eerste versie van de handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders. Periodiek zal ik de handleiding laten evalueren, voor de eerste maal na de verkiezingen en formaties in de provincies, waterschappen en eilanden. Op basis van die evaluatie zal ik bezien of nadere aanvulling of wellicht inkadering van integriteitsanalyses nodig is.
Mede afhankelijk van de vorderingen in het voor een groot deel zelfregulerende en zelflerende proces bij medeoverheden inzake integriteit zal ik bezien of nadere instrumenten nodig zijn om de borging van integriteit te bestendigen.

Ik wens u dan ook veel wijsheid en succes toe in het proces rond de verkiezingen, de coalitievorming en de vorming van een nieuw college of bestuur en hoop dat de handleiding u daarbij zal ondersteunen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

26 FEB 2019

Aan: College van B & W, gemeente Druten
Afschrift aan: Raadsleden gemeente Druten
Bijlage: Verslag omwonenden Informatiebijeenkomst 26 sept. 2018

Deest, 22 februari 2019

Betreft: Zorgen over plan SBNL voor zonnepark op Uivermeertjes

Geacht college,

Bijgaand ontvangt u het verslag dat wij als omwonenden op 7 december 2018 stuurden aan SBNL Natuurbeheer, om onze zienswijze kenbaar te maken op het verslag en de omwonenden-informatiebijeenkomst op 26 september 2018. Onderwerp was het plan van SBNL en zonneparkexploitant Groen Leven om een zonnepark op de Uivermeertjes aan te leggen.
Tot op heden hebben wij van SBNL geen reactie ontvangen.

Eerder, op 3 december 2017, hebben wij u al een brief gestuurd om onze zorgen kenbaar te maken. Tot op heden hebben wij daar nog geen reactie op ontvangen.

Zoals u in het bijgevoegde verslag kunt lezen, hebben wij vraagtekens bij de handelswijze van SBNL als natuurbeheerder. SBNL heeft van de gemeente Druten opdracht gekregen de Uivermeertjes te beheren als natuurgebied. Daar zijn ook middelen voor beschikbaar.

Ook hebben wij twijfels over de bedoelingen van SBNL met het 'verhuren' van de Uivermeertjes voor de aanleg en exploitatie van een zonnepark. Heeft het gebied volgens SBNL nauwelijks natuurwaarde? Gaat het om klimaat-idealisme of zijn de financiële opbrengsten vooral interessant? Heeft SBNL überhaupt recht op deze eventuele opbrengsten?

In advies- of beleidsnota's (van bijv. de GNMF) worden natuurgebieden niet genoemd als eerst aangewezen plek voor het aanleggen van zonnevelden. Wij zijn dan ook verbaasd over het gemak waarmee de Uivermeertjes is aangewezen als mogelijke locatie voor een zonneveld.

Wij roepen de gemeente op om goed in de gaten te houden wat er nu en in de toekomst met de Uivermeertjes moet gebeuren, en of dit overeenstemt met eerdere afspraken en doelstellingen op de lange termijn. We maken ons hier als omwonenden zorgen over.

Daarom hebben we een aantal concrete vragen voor de gemeente Druten:

1. Op welke manier treedt de gemeente dit plan voor een zonnepark tegemoet?
2. Hoe werkt de procedure voor zo'n plan? Zijn er al stappen ondernomen?
3. Hoe en wanneer worden de burgers/omwonenden erbij betrokken?
4. Worden wij als omwonenden geïnformeerd over de gang van zaken?
5. Hoe evalueert de gemeente de rol van SBNL als natuurbeheersorganisatie van de Uivermeertjes (bijv. na een periode van 5 jaar)?
6. Voor wie is de huuropbrengst als het zonnepark er komt? Hoe zit het met het eigendom; van wie is het water?
7. Hoe wegen de belangen mee van onder meer omwonenden en visverenigingen?

Wij bedanken u alvast voor de te nemen moeite en hopen spoedig uw reactie te vernemen.

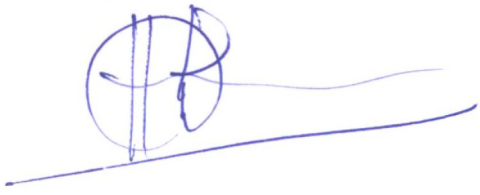
Met vriendelijke groet,
namens de omwonenden van de Uivermeertjes

Ans ter Voert
Cor Litjens
Van Heemstraweg 2A

Vashti Bolwerk
Van Heemstraweg 6

Hanneke Tax
Van Heemstraweg 12B

namens allen;

7 december 2018

Reactie op verslag van SBNL over informatiebijeenkomst Zonnepark Uivermeertjes van 26 september 2018.

1. Artikelen in de krant: als dit de inhoud is die opgepikt is, is de boodschap niet goed overgekomen. Bij deze om het recht te zetten:

De Stichting Goeie Gronden heeft kritiek geuit op de plannen voor zonnepark Uivermeertjes en dit is in de krant verschenen. SBNL bij monde van de heer Nijpjes, voorzitter van het bestuur SBNL, heeft hierop gereageerd. Letterlijk stond er te lezen:

" Frederik Nijpjes van de stichting Natuur Beheer en Landelijk Gebied (SBNL), beheerder van het gebied, hoopt dat de inwoners het grotere belang in het oog houden. „Daar geen zonnepanelen willen is nimby-gedrag, of 'nivea': niet in voor- en achtertuin." (2017, Gelderlander, Maas&Waal)

Zo'n belediging aan het adres van medebewoners van Deest is als ongepast en zeer onbeleefd ervaren. En heeft veel ergernis opgeroepen. SBNL kan het makkelijk roepen, zij wonen ver van deze plek. Wij als bewoners van Deest zijn zeer betrokken met onze woonomgeving en praten graag mee over hoe nieuwe plannen uitgewerkt gaan worden. En als er plannen zijn die niet in de lijn van de verwachting liggen, dan is commentaar te verwachten. Medebewoners die kritisch zijn, gelijk af te serveren als nimby's is naar onze mening geen goede manier van met elkaar omgaan. Het zou goed zijn als SBNL haar excuses zou aanbieden aan de Stichting Goeie Gronden voor deze lompe uitspraak. Mocht het een vrije interpretatie van de pers zijn, dan is het minimale om te doen een rectificatie aanvragen bij de krant.

2. Wat ook aan de orde is gekomen en niet zo duidelijk uit het verslag naar voren komt: SBNL is een natuurorganisatie, althans is zij in deze hoedanigheid gevraagd het beheer van de Uivermeertjes te verzorgen, als natuurgebied. SBNL heeft een erfpachtovereenkomst met de Gemeente Druten afgesloten voor 30 jaar.

De heer van Bouwdijk Bastiaanse, bestuurlid van SBNL, begint zijn presentatie met de opmerking dat natuur in Nederland niet bestaat. Een merkwaardige stelling voor een bestuurslid van een natuurorganisatie.

Ja, en dan weet SBNL niet meer dat de bestemming van de Uivermeertjes natuur is en dat het de bedoeling is dat dit zo zou blijven. Vreemd, heel vreemd vinden wij dat.

Op de website van SBNL staat letterlijk:
"SBNL Natuurfonds behoort tot de terreinbeherende natuurorganisaties. SBNL Natuurfonds beschikt over eigen natuurterreinen, verspreid in het land. Ze variëren in grootte van minder dan 1 ha tot ruim 100 ha. Het gaat in totaal om ruim 400 ha.

De Uivermeertjes, wordt aangeduid als een natuurgebied van 69,5 ha en vermeldt de website verder:

" Op verzoek van de gemeente Druten heeft SBNL in 2010 voor dit gebied een meerjaren beheerplan opgesteld. Op basis van dit gaat SBNL Natuurfonds dit gebied de komende jaren beheren.

Onderdeel van het beheer is begrazing met vee uit de omgeving, in samenwerking met de lokale agrarische natuurvereniging. In het zuidelijk deel van het terrein vindt nog zandwinning plaats. Na beëindiging van deze activiteiten zal ook dit deel van het gebied worden ingericht als natuur."

Het zou in de lijn van de verwachting liggen dat SBNL er alles aan zou doen om de natuurontwikkeling in het gebied de Uivermeertjes te stimuleren en vooral te waarborgen. Niemand zou ooit bedacht kunnen hebben dat een natuurorganisatie het initiatief neemt om een groot gedeelte van het natuurgebied, minimaal 28 ha, om te zetten in bestemming voor energieproductie. Welke natuurorganisatie bedenkt zoiets voor haar gebieden?

3. De inkomsten van het zonnepark. Daar zijn inderdaad veel vragen over. Bijvoorbeeld: Bij welke organisatie komen de inkomsten binnen? En wie beslist er over de winst die hier gemaakt gaat worden? Kunnen bewoners van Deest ook aandeelhouder worden?

Groenleven is een BV, een commercieel bedrijf met aandeelhouders. Zij exploiteren het zonnepark en voor Groenleven is dit de eerste keer dat een zonnepark op water aangelegd gaat worden. Inwoners van Deest kunnen geen aandeelhouder worden. Voor de Deestenaren is bedacht dat omwonenden eventueel een vergoeding zouden kunnen krijgen i.v.m. planschade. Bovendien zijn zonnepanelen en omvormers tegen kostprijs (van Groenleven) te koop bij Groenleven.

SBNL zal een vergoeding ontvangen voor het beschikbaar stellen van het oppervlak aan water en grond. SBNL ontvangt al geld voor het beheer van de Uivermeertjes, dus ontvangt de stichting meer geld dan nodig is voor het beheer van dit gebied. Het bestuur van de stichting SBNL beslist over waar de meeropbrengsten zullen worden ingezet.

SBNL presenteert zich als een goede doelen organisatie met een ANBI-status. SBNL is echter niet gecertificeerd als goede doelen organisatie en wordt dus niet jaarlijks gecontroleerd zoals gebruikelijk is bij goede doelen organisaties met het CBF-keurmerk. De opbrengsten van de Uivermeertjes zal SBNL in een apart fonds stoppen. Dit alleen is echter geen waarborg voor de duidelijkheid en de transparantie van besluitvorming over besteding van de opbrengsten.

Op de website van SBNL is de jaarrekening en het jaarverslag te vinden van 2017.
Het boekjaar 2017 heeft SBNL afgesloten met een verlies op de exploitatie van 60.268,- euro
Een groot gedeelte van dit verlies is door het positief resultaat Van Hemert tot Dingshof Fonds, zijnde 54.600,- euro, gereduceerd tot een verlies van 5.668,- euro.
Met andere woorden: door het resultaat van het Fonds Dingshof te gebruiken om de kosten te dekken, is het verlies op de exploitatie SBNL teruggebracht tot 5.668,- euro.

Het beheer van de Uivermeertjes valt ook onder de reguliere exploitatie. De extra inkomsten van de Uivermeertjes zijn dus zeer welkom voor het op orde brengen van de eigen exploitatie van SBNL. Het beheren van fondsen is namelijk ook onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering van SBNL. Belangrijk is natuurlijk om te weten of het resultaat van het toekomstige Fonds Uivermeertjes ook gebruikt kan worden om eventuele toekomstige verliezen van SBNL te dekken.

Deze informatie maakt dat de handelswijze van SBNL ook vanuit een heel ander perspectief bekeken kan worden. En er mogen wel degelijk kritische vragen gesteld worden over de plannen voor de Uivermeertjes.

Verordening ‘Toekomstbestendig Wonen Gelderland’

gemeente _____

Artikel 1 Begrippen

Deze Verordening verstaat onder:

a) *Aanvrager:* een natuurlijk persoon zoals omschreven in artikel 2 lid 1;2 en 3, die een aanvraag doet voor een Toekomstbestendig Wonen lening’, ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’, of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’;
b) *Aanvraag:* het door aanvrager ingediende verzoek om een ‘Toekomstbestendig Wonen lening’, ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’, of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’;
c) *College*: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente _____
‘Toekomstbestendig Wonen Lening’: een Stimuleringslening die consumptief of hypothecair wordt verstrekt ten behoeve van de financiering van de door het college aanvaarde werkelijke kosten van de verbeteringsmaatregelen;
d) *‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’:* een Verzilverlening ten behoeve van de financiering van de door het college aanvaarde werkelijke kosten van de maatregelen.
e) *‘Toekomstbestendig Wonen* Maatwerklening’: De Maatwerklening is beschikbaar voor asbestsanering en/of funderingsherstel. De Maatwerking lening is een hypothecaire lening, bedoeld voor aanvragers die op grond van hun inkomen niet in aanmerking komen voor een lening zoals beschreven in lid d;
f) *Maatregelen:* maatregelen die het college toestaat die kunnen worden gefinancierd met de ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’, de ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’;
g) *Werkelijke kosten:* de totale kosten van materialen en werkzaamheden of de kosten van de investering voor zover noodzakelijk voor het treffen van maatregelen;
h) *SVn*: Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten, statutair gevestigd te Hoevelaken en kantoorhoudende te Amersfoort, financiële dienstverlener, geregistreerd onder AFM–vergunningnummer 12013647.

Artikel 2 Toepassingsbereik

Deze verordening is uitsluitend van toepassing op lening aanvragen waarvan:

1. De aanvrager van een ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ consumptief is een Eigenaar-bewoner. Bij twee of meer eigenaren gelden deze gezamenlijk als aanvrager. Eén van beide aanvragers is jonger dan 76 jaar. De peildatum hiervoor is de datum dat de aanvraag bij SVn binnenkomt.
2. De aanvrager van een ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ hypothecair is een Eigenaar-bewoner. Bij twee of meer eigenaren gelden deze gezamenlijk als aanvrager.
3. De aanvrager van een ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ is een Eigenaar-bewoner. De minimale leeftijd is 10 jaar voor de wettelijke AOW-leeftijd (58+) en kent geen maximum leeftijd. Indien er twee aanvragers zijn geldt dit voor beiden.
4. Voor het treffen van maatregelen in bestaande bouw (en ☐ nieuwbouw*, klik aan indien van toepassing*) en aanhorigheden (zoals schuren).

Artikel 3 Kenmerken

A. 1. De ‘Toekomstbestendig lening’ die consumptief wordt verstrekt:

- Bedraagt minimaal € 2.500,- en maximaal € 30.000,-
- Heeft een looptijd van maximaal 10 jaar voor bedragen tot en met € 15.000,- en maximaal 15 jaar voor bedragen vanaf € 15.001,-
- Heeft een rentepercentage van 1,6%
- Wordt verstrekt vanuit een bouwdepot

- De ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ die consumptief wordt verstrekt is een annuïtaire lening en is in overeenstemming met de productspecificaties en uitvoeringsregels van de Stimuleringslening van SVn.

A. *2. De ‘Toekomstbestendig wonen lening’ die consumptief wordt verstrekt voor maatregelen t.b.v. NOM, aardgasvrij en asbest:*
- Bedraagt minimaal € 2.500,- en maximaal € 50.000,-
- Heeft een looptijd van maximaal 10 jaar voor bedragen tot en met € 15.000,- en maximaal 15 jaar voor bedragen vanaf € 15.001,-
- Heeft een rentepercentage van 1,6%
- Wordt verstrekt vanuit een bouwdepot.
- De ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ die consumptief wordt verstrekt is een annuïtaire lening en is in overeenstemming met de productspecificaties en uitvoeringsregels van de Stimuleringslening van SVn.

B. *De ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ die hypothecair wordt verstrekt:*
- Bedraagt minimaal € 2.500,- en maximaal € 50.000,-
- Heeft een looptijd van maximaal 10 jaar voor bedragen tot en met € 25.000,- en maximaal 20 jaar voor bedragen vanaf € 25.001,-
- Heeft een rentepercentage van 1,6% bij een looptijd van 10 jaar en 2,0% bij een looptijd van 20 jaar
- Wordt verstrekt vanuit een bouwdepot
- De ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ die hypothecair wordt verstrekt is een annuïtaire lening en is in overeenstemming met de productspecificaties en uitvoeringsregels van SVn.

C. *De ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’:*
- Wordt hypothecair verstrekt
- Bedraagt minimaal € 2.500,- en maximaal € 50.000,-
- Heeft een rentepercentage van 1,7%
- Wordt verstrekt van uit een bouwdepot
- De ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ is een annuïtaire lening en is in overeenstemming met de productspecificaties en uitvoeringsregels van SVn.
-

D. *De ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’:*
- Wordt hypothecair verstrekt
- Bedraagt minimaal € 2.500,- en maximaal € 50.000,-
- De looptijd is maximaal 30 jaar
- De rente is 2,0%
- De ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’ is een annuïtaire lening en is overeenstemming met de productspecificaties en uitvoeringsregels van SVn.

Artikel 4 Wijzigingen

De rentepercentages genoemd in deze verordening kunnen wijzigen wanneer de renteontwikkeling op de geldmarkt en/of de rentetarieven van SVn daar aanleiding toe geven. De productspecificaties en uitvoeringregels van SVn zijn leidend.

Artikel 5 Maatregelen

1. Te realiseren maatregelen die bijdragen aan het meer toekomstbestendig maken van de (te bouwen) woning met aanhorigheden en betrekking hebben op het verduurzamen en het levensloopbestendig maken van de (te bouwen) woning met aanhorigheden, asbestsanering, en/of sloop van opstallen in combinatie met energiemaatregelen. De investeringen dienen te allen tijde gecombineerd te worden met minimaal één energiemaatregel.
2. Het college kan de in het eerste lid vermelde beleidsdoelen nader specificeren door het vaststellen van een lijst van maatregelen.

Artikel 6 Budget

1. De 'Toekomstbestendig Wonen Lening', de 'Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening' en de 'Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening' zijn alleen beschikbaar voor zover het vastgestelde budget hiervoor toereikend is.
2. Indien het vastgestelde budget niet meer toereikend is, worden de aanvragen door het college afgewezen.

Artikel 7 Bevoegdheid college

Het college toetst de aanvraag aan artikel 2, 3, 4 en 5 en is bevoegd om, met inachtneming van het bepaalde in deze verordening, de aanvrager naar SVn te verwijzen voor het aanvragen van een 'Toekomstbestendig Wonen Lening', een 'Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening' of een 'Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening'.

Artikel 8 Procedure aanvraag en toewijzing

1. Een aanvraag voor een 'Toekomstbestendig Wonen Lening' en/of 'Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening' of de 'Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening' wordt bij het college ingediend op een door de gemeente beschikbaar gesteld formulier of digitaal via een door de gemeente aangewezen website/portal en gaat onder opgave van:
   a. De te treffen maatregelen.
   b. Een financiële onderbouwing van de te treffen maatregelen, bijvoorbeeld offertes.
   c. Een planning van de uitvoering van de werkzaamheden.
2. Het college bevestigt de ontvangst van de aanvraag binnen twee weken. Het college handelt aanvragen in volgorde van binnenkomst af.
3. Het college neemt binnen acht weken na ontvangst van de aanvraag, dan wel na het compleet worden daarvan, een beslissing en deelt die door middel van een toewijzings- of afwijzingsbesluit mee aan de aanvrager.
4. Uit overschrijding van de in het derde lid bedoelde termijn kan de aanvrager niet afleiden dat zijn aanvraag is of wordt gehonoreerd.
5. De in lid 3 bedoelde beslissing is een besluit in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht, waartegen bezwaar en beroep kan worden ingesteld door belanghebbenden.

Artikel 9 Afwijzen aanvraag/intrekken toewijzing

Het college wijst een aanvraag af of trekt een toewijzingsbesluit voor het aanvragen van een 'Toekomstbestendig Wonen Lening' en/of 'Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening' of de 'Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening' bij SVn in, indien:

   a. het budget niet toereikend is om de aanvraag te honoreren;
   b. de werkelijke kosten naar zijn oordeel niet in redelijke verhouding staan tot het te verkrijgen resultaat;
   c. er niet is voldaan aan de bij of krachtens deze verordening gestelde voorschriften en/of bepalingen;
   d. de werkelijke kosten minder bedragen dan € 2.500,-;

e. de ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’, en/of de ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’ is toegekend of vastgesteld op grond van onjuiste gegevens;
f. De werkzaamheden die gepaard gaan met de investering waarvoor de lening wordt aangevraagd al zijn begonnen of al zijn gerealiseerd.

Artikel 10 Financiële toets, verstrekken en beheer ‘Toekomstbestendig Wonen’ door SVn

1. De toewijzing door het college betreft een reservering voor een Toekomstbestendig Wonen Lening’ en/of ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’ uit zowel het provinciale en/of het gemeentelijke budget. De toewijzing voor het aanvragen van een ‘Toekomstbestendig Wonen lening’, ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ of ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’ vormt het startpunt voor een autonome financiële toetsing door SVn.
2. De verordening is in overeenstemming met de productspecificaties Stimuleringslening van SVn, productspecificaties Verzilverlening van SVn en de productspecificaties van de Maatwerklening van SVn en de deelnemingsovereenkomst die is gesloten tussen de gemeente en SVn.
3. SVn stelt de definitieve hoogte van de ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’ en/of ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ of de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’ vast en bij een positieve financiële toets brengt SVn een offerte uit. Bij een negatieve financiële toets, wijst SVn de lening af en brengt de aanvrager en gemeente hiervan op de hoogte.
4. SVn verstrekt en beheert een geoffreerde de ‘Toekomstbestendig Wonen Lening’, de ‘Toekomstbestendig Wonen Verzilverlening’ en de ‘Toekomstbestendig Wonen Maatwerklening’. Indien de aanvrager het niet eens is met de financiële toets van SVn, kan er een klachtenprocedure worden gestart bij SVn en vervolgens eventueel bij het KifiD of zich wenden tot de bevoegde burgerlijk rechter.

Artikel 11 Nadere regels

Het college kan voor de uitvoering van deze verordening nadere regels vaststellen.

Artikel 12 Hardheidclausule

Indien vanwege bijzondere omstandigheden een strikte toepassing van deze verordening naar het oordeel van het college zou leiden tot een onredelijke beslissing, kan het college gemotiveerd afwijken van het bepaalde in deze verordening.

Artikel 13 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking twee weken na de datum van de op de voorgeschreven wijze van bekendmaking.

Artikel 14 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als verordening ‘Toekomstbestendig Wonen Gelderland’, gemeente _____

Aldus besloten op _____ te _____

D

Datum
28 februari 2019

Zaaknummer
2019-002307

Onderwerp
Financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen

Inlichtingen bij
Sandy Lantang – van der Greft
026 359 9992
post@gelderland.nl

Blad
1 van 1

Alle Gemeenteraden in Gelderland

Geachte leden van de raad,

Op grond van de Gemeentewet voeren wij het financieel toezicht uit op gemeenten en ook op gemeenschappelijke regelingen.
De 43 gemeenschappelijke regelingen die onder ons toezicht vallen hebben wij voor 2019 allemaal geplaatst onder het repressieve toezicht. Dit is de lichtste vorm van toezicht.
Al deze regelingen hebben wij hierover vandaag bericht. In deze brief hebben wij tegelijkertijd enige aandachtspunten voor de gemeenschappelijke regelingen voor de jaarrekening 2018 en de begroting 2020 opgenomen.
Uw gemeente neemt deel in verschillende gemeenschappelijke regelingen. Vandaar dat wij u tegelijk met de regelingen zelf hiervan op de hoogte stellen.
Een afschrift van de brief, die wij aan alle onder ons toezicht vallende gemeenschappelijke regelingen hebben gezonden, vindt u in de bijlage.
Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends
Commissaris van de Koning

Margareta Rajkowski-Vijfschagt
Plv. secretaris

Bijlage(n)
- Brief toezichtvorm GR 2019 met bijlage aandachtspunten.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

provincie Gelderland

Besluit

Datum
28 februari 2019

Zaaknummer
2019-002307

Onderwerp
Toezichtvorm 2019 en aandachtspunten 2020

Inlichtingen bij
Sandy Lantang - van der Greft
026 359 9992
post@gelderland.nl

Geachte bestuursleden,

Binnen de provincie Gelderland zijn 43 gemeenschappelijke regelingen die de begroting en de jaarrekening aan Gedeputeerde Staten moeten sturen. Uw gemeenschappelijke regeling is daar één van.

Wij hebben de begroting 2019 van uw gemeenschappelijke regeling ontvangen. We hebben uw begroting beoordeeld op de financiële positie van uw gemeenschappelijke regeling voor het jaar 2019. Daarbij hebben wij ook de door u vastgestelde jaarrekening 2017 betrokken.

Toezichtvorm
Uw gemeenschappelijke regeling valt voor het jaar 2019 onder repressief toezicht (minst belastende vorm). Wij hebben de begroting 2019 voor kennisgeving aangenomen.

Aandachtspunten
In bijlage 1 vindt u een aantal belangrijke aspecten van het toezicht op gemeenschappelijke regelingen. Wij gaan ervan uit dat u deze meeneemt bij het opstellen van de begroting 2020, de meerjarenraming 2021-2023 en de jaarrekening 2018. Het is ons opgevallen dat vorige begrotingen en jaarrekeningen niet altijd aan alle vereiste bepalingen voldeden. Zo waren bijvoorbeeld de financiële kengetallen, het overzicht van incidentele baten en lasten en de deelnemersbijdragen niet opgenomen. Wij wijzen u ook op de genoemde fatale termijnen voor inzending van de begroting en jaarrekening en de bepalingen en richtlijnen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Deze bepalingen en richtlijnen gelden vanaf begrotingsjaar 2018.

Wijzigingen doorgeven
Wij verzoeken u wijzigingen met betrekking tot uw gemeenschappelijke regeling aan ons door te geven (bijvoorbeeld gegevens contactpersoon, naamswijziging of het oprichten van nieuwe gemeenschappelijke regelingen).

Wilt u reageren op deze brief of wijzigingen doorgeven?
Neem dan contact op met Sandy Lantang – van der Greft, telefoon 026 259 99 92, email s.lantang@gelderland.nl.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends
Commissaris van de Koning

Margareta Rajkowski-Vijfschagt
Plv. secretaris

Bijlage:
- Aandachtspunten provinciaal toezicht

Voor deze beoordeling en bijlage gelden:
- Gemeentewet, artikel 203, 212, 214
- Gemeentewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen, artikel 34
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Algemene wet bestuursrecht
- Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van dit besluit bezwaar maken. Richt uw bezwaarschrift aan: Gedeputeerde Staten, secretariaat Commissie rechtsbescherming, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem. Graag 'bezwaarschrift' vermelden op de envelop en op de brief. Meer informatie vindt u op www.gelderland.nl/bezwaar en bij het Provincieloket 026 359 99 99.
Als u een bezwaarschrift indient, kunt u bij de rechter een verzoek indienen voor een voorlopige voorziening. Zie www.rechtspraak.nl.

Bijlage 1: aandachtspunten provinciaal toezicht

Termijnen toesturen begroting en jaarrekening
Stuur de door het algemeen bestuur vastgestelde begroting voor 1 augustus van het jaar voorafgaand aan het jaar waarover de begroting gaat. Stuur de door het algemeen bestuur vastgestelde jaarrekening (inclusief accountantsverklaring) voor 15 juli van het jaar volgend op het jaar waarover de jaarrekening gaat. Wanneer wij de begroting of jaarrekening te laat ontvangen, kunnen we de gemeenschappelijke regeling onder preventief (zwaardere vorm van) toezicht stellen. Deze termijnen zijn er zodat er actueel inzicht is in de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. Dit is vooral van belang voor de gemeenten die deelnemen aan uw gemeenschappelijke regeling. Zij kunnen de informatie dan meenemen in hun begrotingscyclus.

Criteria repressief toezicht in 2020
De uitgangspunten om voor het begrotingsjaar 2020 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen zijn:

1 De begroting 2020 is volgens ons in structureel en reëel evenwicht. Als dat niet het geval is, maakt de meerjarenraming aannemelijk dat dit evenwicht uiterlijk in 2023 tot stand komt.
2 De jaarrekening 2018 is in structureel en reëel evenwicht. Als de jaarrekening niet in evenwicht is, betrekken we het structureel tekort bij ons onderzoek van de begroting 2020. Dit betekent dat de u in de jaarrekening goed inzicht moet geven in het structurele en incidentele aandeel van het tekort.
3 Stuur ons de door het algemeen bestuur vastgestelde jaarrekening 2018 voor 15 juli 2019 en de vastgestelde begroting 2020 voor 1 augustus 2019.

Structureel evenwicht betekent dat in de begroting structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Het reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen. Daarbij moet de begroting/meerjarenraming uiteraard volledig zijn.
Bij de beoordeling van het structureel en reëel evenwicht kijken wij of er sprake is van een opschuivend perspectief. Daarmee wordt bedoeld dat het niet is toegestaan om ieder jaar opnieuw een (meerjaren) begroting aan te bieden waarbij uitsluitend de laatste jaarschijf in evenwicht is. Is er in uw (meerjaren) begroting alleen evenwicht in de laatste jaarschijf (2023) van de meerjarenraming? Dan beoordelen wij of er sprake is van opschuivend sluitend meerjarenperspectief. Dit is het geval als ook bij de begroting 2019 alleen de laatste jaarschijf (2022) structureel en reëel in evenwicht was. Als dat zo is, dan moeten bij de begroting 2020 minimaal de laatste twee jaarschijven structureel en reëel in evenwicht zijn (2022 en 2023).

Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk toezicht
Interbestuurlijk toezicht (IBT) is het toezicht tussen de verschillende overheidslagen. Zo houdt provincie Gelderland toezicht op de uitvoering van wettelijke taken door lokale overheden (gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen) in Gelderland. We houden toezicht bij lokale overheden op de volgende gebieden: ruimtelijke ordening, bouwen en wonen, milieu, financiën, archief, huisvesting verblijfsgerechtigden, water en monumentenzorg en archeologie.

In het Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht 2016-2019 is per toezichtgebied beschreven wat de belangrijkste risico's zijn als de betreffende wettelijke taak door lokale overheden niet goed wordt uitgevoerd, welke informatie we als toezichthouder willen ontvangen van de lokale overheden en wanneer volgens ons sprake is van een goede, matige of gebrekkige taakuitvoering. Het Uitvoeringsprogramma vindt u op www.gelderland.nl/ibt.

Wetgeving
De Gemeentewet en Wet gemeenschappelijke regelingen stellen regels aan de begroting en jaarrekening. In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) staan aanvullende regels waaraan uw gemeenschappelijke regeling moet voldoen. Het gaat onder andere om de financiële kengetallen (zoals structurele begrotingsruimte in het begrotingsjaar en meerjarig, de solvabiliteitsratio en de netto schuldquote), de bijdragen van de deelnemende gemeenten, het overzicht van incidentele baten en lasten en de geprognosticeerde balans.

Notities BBV
In de notitie Verbonden partijen leest u meer over de relevante aspecten van verbonden partijen met betrekking tot vraagstukken van begroting, verantwoording en governance voor gemeenten, provincies en waterschappen. In drie andere notities leest u meer over de structurele en incidentele baten en lasten, gebeurtenissen na balansdatum en tussentijds winstnemen. U vindt de notities op de website van de Commissie BBV: https://www.commissiebbv.nl. Houd bij de samenstelling van de begroting en jaarrekening rekening met deze BBV-richtlijnen.

Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader
Gedeputeerde Staten (GS) houden in elke provincie toezicht op de ontwikkeling van de financiële positie van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Voor het financieel toezicht op de provincies is de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK) verantwoordelijk. Deze dertien toezichthouders maken gezamenlijk afspraken over de wijze waarop zij het toezicht invullen. Het kader 'Kwestie van evenwicht' geeft de richting van de invulling van het financieel toezicht aan. Zie voor het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader www.gelderland.nl/ibt .

Financiële verordening
Gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht om een financiële verordening op te stellen. In deze verordening staan de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. De financiële verordening moet binnen twee weken na vaststelling door het algemeen bestuur worden gestuurd aan Gedeputeerde Staten. Heeft u ons de financiële verordening nog niet gestuurd nadat deze is vastgesteld? Dan vragen wij u dit alsnog te doen. Stuur ons gewijzigde verordeningen in de toekomst binnen twee weken na vaststelling.

Datum
23 januari 2019

Zaaknummer
2019-000348

Onderwerp
Stimuleringsfonds Energiemaatregelen en asbestsanering particuliere woningen

Inlichtingen bij
Jacco Rodenburg
026 359 9002
post@gelderland.nl

Mergebrief met CRM-lijst alle Gelderse gemeenten

Geacht college van B&W,

De energietransitie in gebouwde omgeving levert een substantiële bijdrage aan de klimaatdoelen. Een belangrijke voorwaarde voor maatschappelijk draagvlak is betaalbaarheid. Samen met de Gelderse gemeenten en de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) willen wij een aantrekkelijke lening aanbieden aan particuliere woningeigenaren die hun woning willen verduurzamen en toekomstbestendig maken. Wij nodigen u uit om hieraan deel te nemen. Wij hebben aan Provinciale Staten voorgesteld om € 10 miljoen beschikbaar te stellen voor het Stimuleringsfonds Energiemaatregelen en asbestsanering particuliere woningen, van waaruit de leningen door SVn kunnen worden verstrekt. Wij stellen 50% van de lening beschikbaar, deelnemende gemeenten stellen ook 50% beschikbaar. Het gaat om een integrale regeling gericht op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van woningen. De regeling biedt de mogelijkheid om energiemaatregelen te combineren met asbestsanering van daken van gebouwen op percelen van de aanvrager. Daarbij kan het ook gaan om gebouwen met een voormalige agrarische bestemming (VAB). De regeling staat niet open voor ondernemingen. De regeling wordt in de uitvoering de *Toekomstbestendig Wonen Lening* genoemd.

Stimuleringsfonds in de vorm van cofinanciering
Wij hebben aan Provinciale Staten voorgesteld om gemeenten die een duurzaamheidslening of vergelijkbare lening aanbieden, vanuit het stimuleringsfonds cofinanciering te bieden, zodat we met dezelfde investering vanuit de gemeenten samen meer bewoners aan een lening kunnen helpen om hun woning te verduurzamen. Op dit moment biedt twee derde van de Gelderse gemeenten een duurzaamheidslening aan. De gemeente blijven fungeren als schakel naar haar bewoners en toetst de aanvraag aan beleidsuitgangspunten van gemeente en provincie. Het college van B&W neemt hiertoe een besluit waarmee de aanvrager aanspraak kan maken op een lening. Daarna volgt een kredietbeoordeling door SVn.

Na een positieve beslissing van de gemeente op deze toets volgt een kredietbeoordeling door SVn. Bij een positieve toets verstrekt SVn een offerte van geldlening, bij negatieve toets wijst SVn af. Bij het ingaan van de lening onttrekt SVn 50% van het leenbedrag uit 'het potje' van de provincie en 50% uit 'het potje' van de gemeente. Rente en aflossing vloeien maandelijks evenredig terug. Voor de gemeente betekent dit dat zij gemiddeld tweemaal zoveel leningen kan verstrekken. Voor de provincie heeft deze werkwijze als voordeel dat de ambtelijke capaciteit die nodig is om de regeling uit te voeren beperkt blijft. Het budget wordt niet gelabeld per gemeente. Is uw gemeente actief in het onder de aandacht brengen van de lening en het stimuleren van haar bewoners, dan kunnen binnen uw gemeente meer mensen gebruik maken van Stimuleringsfonds. SVn zal u benaderen om u bilateraal over deelname aan de regeling te informeren.

Hoe werkt de Toekomstbestendig Wonen regeling in cofinanciering?
SVn stelt een model verordening beschikbaar aan gemeenten. In de verordening is vastgelegd op welke doelgroep de regeling zicht richt, voor welke maatregelen een lening kan worden aangevraagd en zijn de kenmerken van de lening (oa. rentepercentage en maximale looptijd) en voorwaarden voor het verstrekken van de lening bepaald. Gemeenten die mee willen doen stellen op basis van dit model een verordening of regeling vast. Daarnaast stelt u middelen beschikbaar voor cofinanciering. Uniformiteit in de basisvoorwaarden, zoals het minimaal leenbedrag en de hoogte van de rente is, gelet op de uitvoerbaarheid door SVn, het meest praktisch. Daarbovenop is – binnen kaders – maatwerk mogelijk. Bijvoorbeeld omdat er sprake is van funderingsproblematiek of krimp. Naar aanleiding van een consultatie onder gemeenten hebben wij besloten om in het Stimuleringsfonds vier varianten op te nemen:

a. Consumptieve lening

Een annuïteitenlening die onderhands wordt verstrekt. Er wordt geen zekerheid gegeven in de vorm van een onderpand door degene die de lening aangaat. Bij de krediettoets voor een consumptieve lening wordt alleen gekeken naar loan tot income (LTI): de maandlasten in relatie tot de hoogte van het inkomen en het uitgavenpatroon. Daarnaast wordt uiteraard gekeken naar andere aspecten zoals een notering door het Bureau voor Kredietregistratie (BKR). Leningen kunnen worden verstrekt aan aanvragers tot en met 75 jaar. De looptijd van een consumptieve lening is maximaal 15 jaar; de rente staat vast gedurende deze looptijd. In overleg met gemeenten is het minimale leenbedrag € 2.500 en het maximale leenbedrag € 30.000,- voor alleen energiemaatregelen. Voor de uitvoering van energiemaatregelen in combinatie met asbestsanering, energietransitie aardgasvrij of sloop in combinatie met zonnepanelen op percelen van lener is het leenbedrag minimaal € 2.500,- tot maximaal €50.000,-. Voor leenbedragen tot en met € 15.000 is de rente 1,6% bij een looptijd van 10 jaar. Voor bedragen vanaf € 15.001,- blijft de rente 1,6% en is de looptijd 15 jaar. Sinds 2016 mag SVn op consumptieve leningen geen afsluitkosten in rekening brengen. De kosten die gepaard gaan met het verstrekken van een consumptieve lening worden verdisconteerd in de rente. Indien de kapitaalmarkt aanleiding geeft om de rente te herzien, bestaat deze mogelijkheid.

b. Hypothecair op basis van loan to value

Een annuïteitenlening die wordt verstrekt met de woning als onderpand/zekerheid. Bij de krediettoets wordt naast LTI ook gekeken naar loan to value (LTV): beoordeeld wordt of het totaal van hypothecaire leningen op de woning niet meer bedraagt dan de waarde van het onderpand of de daarvoor toegestane normen. SVn hanteert voor hypothecaire leningen geen leeftijdsgrens. Het minimale leenbedrag is € 2.500,- de hoogte is maximaal € 50.000,- . Voor bedragen tot en met € 25.000,- is de looptijd 10 jaar en de rente 1,6%. Voor bedragen vanaf € 25.001,- is de looptijd 20 jaar bij een rente van 2,0%. De afsluitkosten bedragen € 850,- (prijspeil 2019). Vanwege de afsluitkosten is de verwachting dat woningeigenaren kiezen voor een hypothecaire lening bij bedragen vanaf € 10.000,-.

c. Verzilverlening voor mensen die onvoldoende inkomen hebben om consumptief of hypothecair te kunnen lenen of te oud zijn hiervoor

Een grote groep van vooral oudere woningeigenaren heeft haar vermogen in de stenen van de woning zitten, maar kan dit vermogen niet benutten om grote uitgaven zoals het verduurzamen en toekomstbestendig maken van de woning te financieren. Ook is het maandelijks inkomen onvoldoende of onzeker (pensioen onder druk, stijgende zorgkosten en energielasten). De Verzilverlening biedt mensen vanaf 10 jaar voor de pensioengerechtigde leeftijd (de huidige pensioenleeftijd ligt op 66 jaar en 4 maanden) met een minimale leeftijd van 58 jaar de mogelijkheid om zonder eigen financiële middelen hun woning te verduurzamen en levensloopbestendig te maken. Het minimale leenbedrag is € 5.000,- het maximale bedrag is € 50.000,-. De verzilver variant is beschikbaar voor alle beleidsdoelen in de verordening. De rente is momenteel 1,7% bij een rentevaste periode van 40 jaar. De schuld loopt op door de samengestelde rente. Rente en aflossing zijn opeisbaar bij verkoop. Er zijn geen maandlasten voor de lener: het besteedbaar inkomen blijft gelijk. Een verzilverlening kan worden verstrekt tot maximaal 80% van de WOZ waarde (leenbedrag + rente gedurende looptijd incl. nog ingeschreven hypotheken). De hoogte van de afsluitkosten is € 475,- (prijspeil 2019).

d. Maatwerklening op basis van loan to value. Voor mensen die alleen onder strikt toezicht mogen lenen; op dit moment uitsluitend beschikbaar voor noodzakelijke kosten asbestsanering en funderingsproblematiek

De maatwerklening is er voor omstandigheden waarin geen standaard lening kan worden afgesloten bij de bank, maar er toch een onhoudbare situatie moet worden opgelost, zoals noodzakelijk funderingsherstel of asbestsanering. Voor investeringen in energiemaatregelen alleen is deze lening niet beschikbaar; de lening is beschikbaar voor situaties waarin noodzakelijk funderingsherstel wordt gecombineerd met bodemisolatie en vloerverwarming of asbestsanering wordt gecombineerd met dakisolatie en zonnepanelen of een zonneboiler. Het minimale leenbedrag is € 5.000,- het maximale bedrag € 50.000,-. De maatwerklening is een hypothecaire lening met een rente van 2,0% bij 15 jaar vast. De looptijd is 30 jaar. Na 3, 6, 10 of 15 jaar wordt de inkomenstoets herhaald. De lening moet passen binnen loan to value (LTV) ter hoogte van 100% van de marktwaarde incl. andere hypotheken die op het onderpand gevestigd zijn. De schuld is opeisbaar bij verkoop. Box 3 lening; de rente is niet aftrekbaar. De afsluitkosten zijn relatief hoog: € 950,- (prijspeil 2019) dit hangt samen met de uitgebreide krediettoets.

Beheerskosten SVn

De bovengenoemde afsluitkosten zijn marktconform en worden in alle varianten door de lener betaald; deze worden ingehouden op het uit te betalen bedrag dat in het bouwdepot wordt gestopt. Daarnaast rekent SVn beheerskosten voor het beheren van het Stimuleringsfonds en het opstellen van kwartaalrapportages. De beheerskosten over de verstrekte leningen van 0,5% zijn marktconform en worden betaald vanuit de middelen die de gemeenten en provincie beschikbaar stellen. SVn sluit met de gemeenten en de provincie ieder een rekening courant af. Per lening onttrekt SVn 50% uit de rekening courant van de gemeente en 50% uit de rekening courant van de provincie. Ieder betaalt dus beheerskosten over haar deel van de leningen. Rente en aflossing vloeien evenredig terug naar een ieder van de rekeningen courant, dus ook 50%/50%. De beheerskosten voor het provinciale deel komen ten laste van het bedrag van € 10 miljoen dat door Provinciale Staten voor 2019 beschikbaar wordt gesteld.

Consultatie gemeenten

Het voorstel om samen met gemeenten en SVn een Stimuleringsfonds energiemaatregelen en asbestsanering of Toekomstbestendig Wonen regeling in te richten wordt breed gedragen door gemeenten. Om te peilen of er draagvlak is voor het gezamenlijk opzetten van een Stimuleringsfonds heeft in november 2018 een consultatie plaatsgevonden onder 12 gemeenten: Apeldoorn, Arnhem, Berkelland, Bronkhorst, Doetinchem, Ede, Oldebroek, Voorst, Wageningen en Zutphen plus een vertegenwoordiging van de Regionale Samenwerking Noord-Veluwe. Deze gemeenten gaven aan dat zij willen samenwerken.

Koppeling met asbestsanering
De regeling Toekomstbestendig wonen heeft een integraal karakter: de uitvoering van energiemaatregelen kan worden gecombineerd met asbestsanering, sloop of het levensloopbestendig maken van de woning. Door woningeigenaren de ruimte te bieden om energiemaatregelen te koppelen aan andere doelen, wordt de basis en het draagvlak voor investeringen in de energietransitie verbreed en worden kansen die asbestsanering biedt voor dakisolatie en de opwekking van zonne-energie op daken benut. Echter, de realisatie van energiedoelen blijft het vertrekpunt en is een basisvoorwaarde voor het verkrijgen van een lening.

Vervolgproces
De verwachting is dat het voorstel op 12 februari wordt besproken in de Statencommissie Economie, Energie en Milieu (EEM) en wordt voorgelegd voor besluitvorming door Provinciale Staten op 27 februari 2019. Als Provinciale Staten instemmen met het voorstel kan het Stimuleringsfonds vanaf 1 april 2019 kan worden opengesteld; afhankelijk van de planning van gemeenten. Zodra u een verordening of regeling heeft vastgesteld en middelen beschikbaar heeft gesteld, kunnen inwoners van uw gemeente gebruik maken van de regeling.

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Gelderland

Clemens Cornielje
Commissaris van de Koning

Pieter Hilhorst
Secretaris

Bijlage
- Model verordening SVn

Module 'AVG Scan'

Met de komst van de nieuwe AVG hebben we gemerkt dat bij veel organisaties behoefte is aan het kunnen managen van mogelijk gevoelige informatie, ook in de webarchieven. Immers, als iets op uw website heeft gestaan zal het ook in het archief voorkomen. Veel klanten hebben aangegeven graag de mogelijkheid te hebben om onderdelen uit het archief te kunnen verwijderen.

Om aan deze vraag te kunnen voldoen hebben we de module AVG Scan ontwikkeld. Met deze module bent u in staat om, direct, zelf, informatie in het archief onbereikbaar te maken, waarbij de context van het archief geheel in tact blijft.

De AVG-Scan heeft veel gebruiksmogelijkheden, waarmee u zelfs gevoelige content in uw 'live' website kunt detecteren. Voor de AVG-Scan is een brochure beschikbaar waar alle informatie in staat die u nodig heeft. Wilt u deze brochure ontvangen? Klik dan hier.

Module eDepot (voorheen: 'jaarkopie')

Al enige jaren is het mogelijk om een kopie van het webarchief te ontvangen. Tot op heden gebeurde dat in de vorm van een kopie aangeleverd op harde schijf. Inmiddels beschikken steeds meer organisaties over een eDepot. Hiervoor hebben wij de module eDepot ontwikkeld, waarmee u eenvoudig de data van het webarchief kunt omzetten naar uw eDepot. Hiermee voldoet u ook aan de

richtlijnen voor webarchivering die gesteld zijn door het Nationaal Archief.

Wanneer u kiest voor deze optie krijgt u de beschikking over alle jaren waarin het archief is opgebouwd, per jaar, aangeboden als download. U kunt vervolgens zelf bepalen wanneer u een bepaald archief wilt downloaden. Bovendien krijgt u toegang tot ons portaal @Home en bent u in staat om, via dit portaal, uw eDepot-leverancier rechtstreeks toegang te geven tot deze module waarmee ze in staat zijn om het webarchief direct zelf te downloaden.Wilt u meer weten over de module eDepot? Klik dan hier.

Internet Explorer 11? Liever Edge!

De webarchieven van archiefweb zijn te benaderen met elke browser. De afgelopen periode hebben we echter gemerkt dat bij het bekijken van de webarchieven in Internet Explorer 11 vaker problemen voorkomen. Het oplossen van deze problemen is vaak behoorlijk complex. Ook omdat Internet Explorer 11 niet echt meer wordt ondersteund door Microsoft, zoals u in dit artikel kunt zien. Voor het beste resultaat kunt u de webarchieven het beste in Microsoft Edge bekijken.

Geef uw wijzigingen tijdig door

We hebben het al vaker aangegeven in onze nieuwsbrieven. Wanneer er grote wijzigingen zijn in uw website, bijvoorbeeld een nieuwe website, geef het dan minimaal een week vantevoren bij ons aan. Wanneer u dit doet monitoren wij het archief van uw website op de dag van transitie extra zodat alles goed verloopt. Wanneer u het tijdig doorgeeft brengen wij u ook geen kosten in rekening voor de wijzigingen. Zo zorgt u er ook voor dat het archiveren naadloos doorloopt. U kunt uw wijzigingen doorgeven aan info@archiefweb.eu.

Kosten archiveren extra websites

We krijgen regelmatig de vraag wat de kosten zijn voor het archiveren van extra websites. Er wordt gedacht dat voor elk extra archief hetzelfde wordt gevraagd als voor de 'hoofd website'. Dit is niet het geval. Voor extra websites, zogenaamde 'subsites', brengen wij altijd een lager bedrag in rekening dan de hoofdwebsite. Met de nieuwe 'Richtlijn archivering overheidswebsites' is het het beste om ons een lijst aan te leveren met alle websites die moeten worden gearchiveerd. Wij geven dan een advies voor de archivering en een duidelijk aanbod zodat u precies weet waar u aan toe bent.

'uit de laatste nieuwsbrief' (zodat u niets mist)

‘Richtlijn archiveren overheidswebsites’ vastgesteld

Op 20 december 2018 heeft de Standaardisatieraad Nationaal Archief de definitieve versie vastgesteld van de ‘Richtlijn archiveren overheidswebsites'. In deze richtlijn worden de regels voor de webarchivering in Nederland verder aangescherpt. In het kort geeft de handreiking de volgende richtlijnen:

- alle openbare websites van (semi)overheidsinstanties moeten worden gearchiveerd volgens de Archiefwet;
- de frequentie van archiveren is ‘dagelijks’;
- de archieven moeten blijvend worden bewaard.

Daarnaast moeten de archieven voldoen aan diverse criteria waarmee het bijvoorbeeld ook mogelijk is om uw webarchieven later in een e-depot te kunnen overbrengen.

Met Archiefweb.eu voldoet u aan alle gestelde eisen zoals deze in de richtlijnen zijn opgenomen. U hoeft hiervoor verder dus geen actie te ondernemen.

Inventarisatie archiveren websites

Het Nationaal Archief geeft aan dat alle openbare websites moeten worden gearchiveerd, bij voorkeur vanaf het moment dat een website online gaat.

Wij kunnen u hierbij helpen. Wanneer u een inventarisatie maakt van alle websites van uw organisatie en ons de adressen van deze websites stuurt, kunnen wij u adviseren over het archiveren van deze websites. Dan heeft u direct alles inzichtelijk.

U kunt de adressen van uw websites doorgeven aan ons via deze link. Wij zullen u dan zo snel mogelijk op weg helpen! De kosten voor het archiveren van extra websites zijn lager dan de kosten voor de hoofdwebsite. Wij maken hiervoor voor u een passend aanbod!

Archiveren vergaderingen gemeenteraad

Ook de vergaderingen van de (gemeente)raad moeten worden gearchiveerd. Veelal is dit in audio of video op de website beschikbaar. Hiervoor hebben we Videotulen ontwikkeld, waarmee we vergadering geheel, inclusief audio/video kunnen archiveren in de complete context. Wilt u meer informatie over het archiveren van de raadsvergaderingen, stuur dan een e-mail naar info@archiefweb.eu!

IIPC netpreserve.org ISO 28500:2017 MiFID Markets in Financial Instruments Directive EUROPEAN UNION Rijksoverheid

Bekijk deze nieuwsbrief in uw browser

This email was sent to griffie@druten.nl

why did I get this? unsubscribe from this list update subscription preferences

GW Crossmedia · Raadhuisplein · Apeldoorn, Gelderland 0 · Netherlands

Bekijk de online versie

BDO BENCHMARK NEDERLANDSE GEMEENTEN

Beste griffier,

Het zijn roerige tijden voor gemeenten. Sinds 2015 zijn lokale overheden verantwoordelijk voor een groot aantal taken in het sociaal domein. Zij geven lokaal uitvoering aan maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en jeugdhulp en ondersteunen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat is een monsterklus, operationeel én financieel!

Hoe financieel gezond zijn Nederlandse gemeenten?
De meeste gemeenten geven dan ook aan dat het sociaal domein zwaar drukt op de begroting en vrezen dat het water ze straks financieel tot de lippen komt te staan. Of erger. Dat roept de vraag op hoe financieel gezond de Nederlandse gemeenten zijn. En wat betekent dit alles voor de komende jaren?

BDO doet onderzoek
Gebaseerd op de reeks onderzoeken die BDO op regelmatige basis uitvoert, lanceren wij vandaag ons eerste BDO Benchmark Nederlandse gemeenten. In dit rapport brengen wij de financiële gezondheid van 388 Nederlandse gemeenten in kaart en zetten de belangrijkste uitdagingen, conclusies en aanbevelingen op een rijtje gezet.

Wij denken dat dit benchmark uiterst interessant voor u is, en zijn dan ook zo vrij om deze – middels deze mail – met u te delen.

Wij wensen u veel leesplezier!

Met vriendelijke groet,

Rob Bouman
Voorzitter branchegroep Lokale overheid BDO

OPEN HET RAPPORT

© 2019 BDO Nederland - juridische mededeling - www.bdo.nl - gegevens wijzigen - afmelden

Van: Ton | BillyBird [mailto:ton@billybird.nl]
Verzonden: dinsdag 26 februari 2019 21:39
Aan: Ton | BillyBird
Onderwerp: tankstations en gemeentelijk beleid inzake energietransitie

Aan de gemeenteraad

Geachte raadsleden,

Hieronder treft u 2 mailtjes aan. Het onderste mailtje hebben we naar ongeveer 200 gemeenteraden gestuurd. Het heeft er toe geleid dat wij ca. 25 gemeentebesturen op bezoek hebben gekregen. Ook heeft de pers er flink over geschreven. Wij gaan nog dit jaar één openluchtbad overnemen en zijn in gesprek met meerdere gemeenten/overheden om strandbaden aan te leggen en/of over te nemen. Kortom één mailtje naar gemeenteraden kan een enorm effect hebben.
Ook heb ik een mailtje gestuurd aan alle leden van de tweede kamer en aan de voorzitter. Hier heb ik, tot op heden, nog geen enkele reactie op gehad. Dit mailtje heeft een ander onderwerp, namelijk de energietransitie. Dit onderwerp gaat me, zoals zo veel mensen, aan het hart. Daarom benader ik u nu hier ook over. Ik heb immers ervaren dat vragen van gemeenteraadsleden effect kunnen hebben. Met dit mailtje hoop ik de energietransitie een duw te kunnen geven en u bij deze een suggestie te doen die kan bijdragen aan een effectieve en efficiënte energietransitie.

Aanleiding
Bij de alternatieve energiebronnen denken we in Nederland vooral aan zonne-energie en windenergie. Helaas kunnen we daar niet continu op terugvallen. We moeten daarom of andere energiebronnen blijven gebruiken of een oplossing vinden om energie op te kunnen slaan. Als we die oplossing vinden, kunnen we de overproductie, die op bepaalde momenten bestaat en het net overbelast, ook gebruiken. Nu worden bijv. de windmolens dan stil gezet.
In mijn ogen (= de ogen van een geïnteresseerde leek/burger) is de meest milieuvriendelijke vorm van energieopslag waterstofgas. Niet alleen is het restproduct, water, waardevol. Aan het einde van de levensloop zit je ook niet met chemische accu's.
Het gebruik van waterstofgas wordt pas interessant als het een massaproduct wordt. Als we het voor onze auto's gaan gebruiken, ontstaat er voldoende kritische massa voor massaproductie en prijsdaling.
In Nederland worden echter geen/nauwelijks auto's verkocht die op waterstof rijden, omdat er geen tankstations zijn waar deze kunnen tanken.
Shell verdient ongeveer 2 miljard per maand (wereldwijd). In Nederland heeft Shell ongeveer 400 tankstations. Het aanpassen van een tankstation voor verkoop van waterstofgas schijnt een investering van ongeveer 2 miljoen te vragen. Eén pomp met waterstofgas zal wel minder kosten. Met de winst van één maand (dus slechts 1/12 van de jaarwinst) kan Shell al 1.000 tankstations aan passen. En waarom doet Shell dit dan niet?
Het stenen tijdperk is niet geëindigd omdat de stenen op waren. Het benzine tijdperk zal niet eindigen omdat de benzine niet meer geleverd kan worden. Dit ondanks het feit dat de stenenleverancier nog veel voorraad heeft en enorme belangen. Hopelijk lukt het Shell om zichzelf niet als oliemaatschappij te zien, maar als leverancier van energie. Als dit soort grote bedrijven waterstofgas gaan omarmen, dan kan er echt wat gebeuren.

Verzoek
Voordat oliemaatschappijen waterstofgas gaan omarmen, moet er heel wat gebeuren. Dit gaat alleen gebeuren als de overheid zeer duidelijk maakt dat zij voor waterstofgas kiest. Dat kan in regelgeving en dat kan in gedrag. Een overheid is pas betrouwbaar als men in alles wat men doet en waar men geld aan besteedt, continu dezelfde richting kiest; in dit geval naar een waterstofeconomie (als onderdeel van een milieuvriendelijke wereld).
Bij deze verzoek ik u om als gemeenteraad het volgende vast te stellen:

U geeft geen medewerking meer aan de vestiging van tankstations als er niet ook waterstofgas getankt kan worden en u gaat op alle voor u mogelijke manieren bevorderen dat er in uw gemeente waterstofgas getankt kan gaan worden.

Dit lijkt mij een heel concreet en behapbaar begin. Op deze manier wordt het kip-ei probleem van de auto op waterstofgas opgelost. Er worden nu geen auto's op waterstofgas verkocht, omdat ze bijna

nergens kunnen tanken. Dit terwijl de auto's die op waterstofgas rijden al in de showroom staan. Laten we in uw gemeente beginnen. En als iedere gemeente u dan volgt, dan ontstaat er vanzelf een markt. Hopelijk gaat de Rijksoverheid dan ook (privaatrechtelijk) eisen dat ieder tankstation aan de snelweg waterstofgas moet verkopen. Dan kan het snel gaan!

Dank
Onze maatschappij beschikt over zeer veel energie. Als die niet wordt gericht, krijg je een ontploffing (= vernietiging). Als die energie wel wordt gericht, kunnen we op raketsnelheid vooruit. Ondernemers zijn slechts een onderdeel van een ecosysteem en als individuele ondernemer kun je de richting niet bepalen. Die richting moet door de overheid bepaald worden; duidelijk en langdurig. Hopelijk draagt dit mailtje er aan bij dat bepaalde concrete stappen gezet gaan worden.

Met vriendelijke groet,

Ton Derks
Recreatieondernemer

BillyBird® Facilities
Luttelweg 4
5408 RA Volkel
Tel: (0413) 277010
www.billybird.nl
www.drakenrijk.nl

WELKOM IN UDEN
100% TOERISTENBELASTINGVRIJ
HIER HOUDEN WE VAN

PS Toeristenbelasting afschaffen en vliegtax invoeren/verhogen, kan wel eens milieuvriendelijk gedrag bevorderen.

XXXX

Ik ben sterk beïnvloed door https://www.youtube.com/watch?v=QX3M8Ka9vUA. Dit gaat over de "Third Industrial Revolution", Jeremy Rifkin. Het mooie is dat hij de transitie naar een duurzame samenleving niet ziet als een bedreiging, maar als een kans. Deze kans kunnen we alleen realiseren als de overheid goed stuurt.
Als ondernemer merk ik het belang van die sturende overheid. Dit jaar maken wij ons recreatiepark dankzij SDE subsidie qua elektriciteit nagenoeg energieneutraal. Daarna willen we onze parkeerterreinen vol zetten met zonnepanelen. Hier verwachten we met de gemeente wel uit te komen. Dan kunnen we dus energieproducent worden.
Mij lijkt waterstofgas milieuvriendelijker dan chemische accu's. Op dit moment rijden er in Nederland geen/nauwelijks auto's op waterstof, omdat je nergens kunt tanken. Er worden geen tankstations voor waterstofgas gebouwd, omdat er geen auto's op waterstofgas rijden. Zeg maar een "kip-ei"-situatie. Hier heeft de overheid een taak! Als de waterstofauto door breekt, krijg je een massaproductie van motoren die waterstofgas omzetten in elektriciteit. Die motor kan dan goedkoop worden.
Het grootste probleem bij energie is de opslag. Waarom zetten we stroom (uit wind en zon) niet om in waterstofgas? Als we dit lokaal zouden kunnen, zou het probleem van de overbelasting van het elektriciteitsnet ook opgelost kunnen worden.
Terug naar het geld voor de extra F-35's. Kan dit geld dat voor de verdediging is bedoeld, door het bestuur van een land dat nota bene bijna half onder de (huidige!) zeespiegel ligt, niet beter worden besteed aan de transitie naar een energieneutraal land?
Hopend dat u daar het geld aan besteedt, teken ik,

Met vriendelijke groet,

Ton Derks
Recreatieondernemer

BillyBird® Facilities
Luttelweg 4
5408 RA Volkel
Tel: (0413) 277010
www.billybird.nl
www.drakenrijk.nl

Van: Ton | BillyBird
Verzonden: donderdag 12 juli 2018 17:59
Aan: Ton | BillyBird <ton@billybird.nl>
Onderwerp: locatie voor recreatiepark gevraagd

Geachte gemeenteraad en college van B&W,

Wij exploiteren 2 recreatieparken en zijn op zoek naar geschikte locaties voor nog meer recreatieparken.

Even voorstellen
Wij runnen BillyBird Park Hemelrijk in Volkel, gemeente Uden (NB), 73 ha., en BillyBird Park Drakenrijk in de gemeente Beesel (Limburg), 55 ha. Met Hemelrijk zijn we 32 jaar geleden begonnen. Dit gebied bevat een natuurzone en een druktezone. In die druktezone bevinden zich het strand, de binnenspeeltuin, buitenspeeltuin, attracties en de parkeerterreinen. Bij Drakenrijk groeien we nu ook door naar dit concept.
Wij zien een recreatiepark als een middel voor onze gasten om hun onderlinge banden te verstevigen. Een recreatiepark is dus geen doel, maar een middel. Ziet u dit ook zo en wilt u ook zo'n recreatiepark?
Wij verkopen al lidmaatschappen voor een jaarrond gebruik van al onze voorzieningen vanaf € 21,- p.p. Bij Hemelrijk is 1/3 deel van alle inwoners van de gemeente lid. We vormen dus een belangrijke voorziening in de gemeente Uden. Dit terwijl we geen subsidie van de gemeente ontvangen. Misschien is dit zo ook in uw gemeente mogelijk. Misschien kan het in uw gemeente op een andere manier.

Verzoek
In plaats van op 1 locatie tot een groot landelijk park door te willen groeien, streven wij ernaar om vooral te groeien door nieuwe locaties te openen. We zijn daarom op zoek naar locaties waar we ons concept kunnen herhalen; vandaar deze mailing. Beschikt uw gemeente over een strandbad of over een geschikte locatie om een strandbad aan te leggen en heeft uw gemeente interesse in privatisering, dan verzoeken wij u om contact met ons op te nemen.
Voor meer informatie zie https://billybird.nl/parkinfo/exploitatie-strandbaden-billybird/ en breng eens een bezoek aan BillyBird Park Hemelrijk, Zeelandsedijk 34a, Volkel. We zijn graag bereid om u daar te ontvangen en om u uitleg te geven.

U alvast dankend voor uw interesse, teken ik,

Met vriendelijke groet,

Ton Derks
Recreatieondernemer

BillyBird® Facilities
Luttelweg 4
5408 RA Volkel
Tel: (0413) 277010
www.billybird.nl
www.drakenrijk.nl

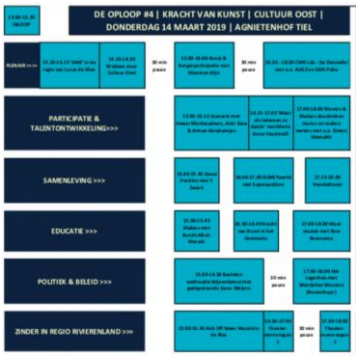

Bekijk de webversie van deze e-mail

Beste Gerrie,

Morgen live bij de Oploop#4 in Tiel: een zinderend cultuurdebat waarin negen (kandidaat) statenleden en vertegenwoordigers uit onderwijs, zorg en welzijn, lokale wethouders, directeuren van kunstencentra en gezelschappen debatteren over kunst en cultuur in de provincie. Wil je erbij zijn? Meld je snel aan >

Ben je er morgen ook bij?

Aan de vooravond van de provinciale statenverkiezingen geven we politieke partijen en partners van Cultuur Oost een podium. Statenleden van de politieke partijen, directeuren van kunstencentra, onderwijsmensen, lokale wethouders, ondernemers en mensen uit zorg en welzijn gaan met elkaar in debat tijdens de Oploop#4. Deelname is kosteloos!

AANMELDEN >

Analyse partijprogramma's: kunst en cultuur in de provincie

In Gelderland doen vijftien politieke partijen mee aan de Provinciale Statenverkiezingen op 20 maart aanstaande. Cultuur Oost bekeek de partijprogramma’s van de diverse partijen en analyseerde de verschillende standpunten van kunst en cultuur.

LEES MEER >

Wat zeggen de politieke partijen in Gelderland over kunst en cultuur?

"Topkunst voor een aantrekkelijke regio om te wonen en te werken." - Frederik Peters, VVD

"Cultuur moet je weten te verkopen"

Voor wethouder Willem Posthouwer van Zaltbommel is kunst geen doel op zich, maar een middel. Daarom denkt hij graag mee over hoe je culturele activiteiten opzet, combineert en promoot. ‘Cultuur moet verbinden. Het mooiste vind ik het als veel mensen

samenwerken én er veel mensen op afkomen.’

LEES MEER ›

Cultuur Oost is het Gelders netwerk- én expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving. Samen met partners in de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek vergroten wij de kracht van kunst en cultuur.

Wil je aanpassen hoe en of je onze e-mails ontvangt?

Je kan je voorkeuren updaten of je uitschrijven voor deze lijst.

NEDERLANDS
DEBAT INSTITUUT

5 GOUDEN TIPS OM JE PROFESSIONEEL TE PROFILEREN

Hoe profileer jij je als professional? Wist je dat je met simpele handelingen je je al krachtig kunt presenteren? Het boek 'Nice girls don't get the corner office' van Lois Frenkel staat boordevol tips om je overtuigend te profileren. Niet alleen ambitieuze vrouwen, maar zeker ook mannen hebben baat bij deze slimme adviezen. Onze trainer én overtuigexpert Nick Schoemaker zet voor jou de 5 beste tips op rij in **deze video**.

BEKIJK DE VIDEO

Wil jij je zichtbaarheid in de werkomgeving vergroten?

Heb je wel eens het gevoel dat je wordt overschaduwd door collega's die harder schreeuwen? Of dat je in vergaderingen afwachtend blijft en dan iemand net precies zegt wat jij had willen zeggen?

Schrijf je dan in voor de tweedaagse training **'Persoonlijk profileren'**. Samen met ons werk je dan aan het vergroten van je zichtbaarheid en assertief communiceren. Je hoeft niet extravert te zijn om impact te maken, maar kan juist je kracht vinden in het zijn van introvert.

MEER INFORMATIE »

Kom naar de gratis oefenavond 'Vergaderen'

Ben je een oud-cursist van het debatinstituut? Hoe gaat het met het in de praktijk brengen van de geleerde vaardigheden? Lukt het je om kort en krachtig je punt te maken en constructieve discussies te voeren?

Juist tijdens vergaderingen heb je deze technieken hard nodig. Op 25 maart staat onze oefenavond in het teken van vergaderen. Benieuwd hoe je jouw overtuigingskracht in een vergadering kunt inzetten? **Meld je dan** aan voor de oefenavond en neem een introducé mee.

MEER INFORMATIE »

LEREN OVERTUIGEN?
ABONNEER JE OP ONS YOUTUBE-KANAAL

Meer overtuigtips?

Vragen of suggesties?

Nederlands Debat Instituut
T (035) 625 20 50
E info@debatinstituut.nl

Bekijk de webversie van deze e-mail

Beste Griffie,

Morgen is het zover. Maak je punt met kunst en cultuur bij de provinciale verkiezingen! We bieden je nog één keer inspiratie.

We hebben alles op een rij gezet

Je kunt onze uitgebreide analyse van de cultuurparagrafen van de partijprogramma's er op naslaan. Je vindt ze op een rijtje op deze pagina over de provinciale verkiezingen.

Weet je het nog niet?

Pak de kieswijzer er nog even bij. Tag de thema's die jij het belangrijkst vindt en beantwoord de vragen voor een stemadvies. Wat je ook kiest, maak in ieder geval je punt!

Wat zeggen de politieke partijen in Gelderland over kunst en cultuur?

"Het is belangrijk dat we allemaal kunnen deelnemen aan een sport, toneel of muziek, maar niet iedereen kan dat betalen." - Mieke Hoezen, SP.

"Er is hier zoveel moois, ik zorg alleen dat het blijft stromen"

Wethouder Joost Reus prijst zichzelf gelukkig. In Culemborg wemelt het van de culturele initiatieven. En loopt iets minder goed? Dan zetten inwoners zelf de schouders eronder. Logisch dus dat hij alle cultuursubsidies onderbracht in een fonds dat burgers zelf besturen. ‘Ik zorg vooral dat de randvoorwaarden op orde zijn.’

LEES MEER >

---

cultuur oost.

Cultuur Oost is het Gelders netwerk- én expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving. Samen met partners in de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek vergroten wij de kracht van kunst en cultuur.

Wil je aanpassen hoe en of je onze e-mails ontvangt?

Je kan je voorkeuren updaten of je uitschrijven voor deze lijst.

Bekijk de webversie van deze e-mail

Beste Like,

Wat is de rol van de provincie Gelderland inzake cultuurbeleid? In de aanloop naar de provinciale verkiezingen onderzocht Cultuur Oost de standpunten van de verschillende partijen. We vroegen de (kandidaat) statenleden naar hun punt van kunst en cultuur. In een serie video's maken zij hun punt. Zes wethouders kunst en cultuur vroegen we wat zij belangrijk vinden in hun lokale beleid.

Tijdens De Oploop #4 op 14 maart in Tiel ontmoeten zij elkaar voor een zinderend debat over de inzet van kunst bij maatschappelijke opgaven, talentontwikkeling en culturele infrastructuur. Wat is jouw punt als het gaat om kunst en cultuur?

Een slimme mix in Barneveld

Als je mensen verder wilt brengen, speelt cultuur een belangrijke rol, vindt wethouder André van de Burgwal van Barneveld. Vandaar dat hij inwoners en organisaties helpt om meer uit de culturele mogelijkheden te halen. Dat doet hij met een slimme mix van bijeenkomsten, budget en ‘handjes vanuit de gemeente’. ‘Ik organiseer het liefst energie.’
LEES MEER ›

Cultuurdebat bij de Oploop#4

Donderdag 14 maart in de Agnietenhof Tiel organiseren we –naast nog veel meer- een cultuurdebat met negen (kandidaat)statenleden en vertegenwoordigers uit onderwijs, zorg en welzijn, lokale wethouders, directeuren van kunstencentra en gezelschappen.
AANMELDEN >

Wat zeggen de politieke partijen in Gelderland over kunst en cultuur?

"Alle jongeren tot 12 jaar een Museumkaart" - Marcel Bruins, 50 Plus

"We moeten creativiteit stimuleren." - Lester van der Pluijm, Partij voor de Dieren

Provinciekieswijzer.nl

Politiek is als ijs. Er zijn zoveel smaken dat je nauwelijks kunt kiezen. En is één smaak wel genoeg? Op 20 maart zijn de Provinciale Statenverkiezingen. Vul de Kieswijzer in en ontdek wat de partijen over kunst en cultuur te bieden hebben.

Cultuur Oost is het Gelders netwerk- én expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving. Samen met partners in de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek vergroten wij de kracht van kunst en cultuur.

Wil je aanpassen hoe en of je onze e-mails ontvangt?
Je kan je voorkeuren updaten of je uitschrijven voor deze lijst.

GELDERS genootschap

@Beeldspraak

Bekijk het archief van @Beeldspraak: **Klik hier!**

Erfgoedensembles in Zuid-Limburg’

In Nationaal Landschap Zuid-Limburg ligt het aantal monumenten per 1000 inwoners ver boven het landelijke gemiddelde. Samen met de bijbehorende omgeving (ensemble) bepalen deze in belangrijke mate onze ruimtelijke en maatschappelijke identiteit. Zuid-Limburg zou zonder haar watermolens, carréboerderijen, vakwerkhuizen en kastelen niet hetzelfde zijn. Verval van

deze erfgoedensembles als gevolg van leegstand kan grote invloed hebben op de kwaliteit van het Zuid-Limburgse landschap.

Lees meer

Een nieuwe tijd! als voorbeeld van de Erfgoeddeal

Op 21 februari is in aanwezigheid van verschillende partijen en de minister van OC&W de Erfgoeddeal getekend. Tijdens deze feestelijke bijeenkomst mocht Gelders Genootschap het project Een nieuwe tijd! Wederopbouw in de Achterhoek presenteren als een voorbeeldproject in de geest van de Erfgoeddeal. Dit bijzondere erfgoedproject, in opdracht van elf Achterhoekse gemeenten, zet erfgoed in als de drijvende kracht bij de maatschappelijke opgaven van nu. Meer weten?

Lees meer over de erfgoeddeal

Lees meer over het project een nieuwe tijd

Nieuwe Commissie Omgevingskwaliteit Lingewaard gestart

In de gemeente Lingewaard is donderdag 21 februari jl. de nieuwe Commissie Omgevingskwaliteit gestart, als opvolger van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoedcommissie.

In aanwezigheid van wethouder Theo Janssen en een ambtelijke delegatie is de commissie op locatiebezoek geweest bij een aantal recente projecten in de gemeente.

De nieuwe commissie kent een brede samenstelling en zal vooral beleidsmatige en complexe ruimtelijke vraagstukken behandelen. Nieuw is dat ook Amar Sjauw En Wa - Windhorst, adviseur duurzaamheid deel uitmaakt van de commissie, zodat actuele kwesties rondom energietransitie, klimaatadaptatie en hun impact op de omgeving kunnen worden geagendeerd. Bij de samenstelling is gekeken naar inbreng van lokale deskundigheid op het gebied van cultuurhistorie en landschap.

Lees meer

BNG Bank Erfgoedprijs 2019

Gemeente Rheden als enige Gelderse gemeente genomineerd!

De gemeente Rheden werd vorig jaar genomineerd voor de BNG Bank Erfgoedprijs. Deze wordt op 28 maart 2019 voor de negende keer uitgereikt aan de 'beste erfgoed-gemeente' van Nederland. De prijs is bestemd voor de gemeente die het meeste blijk geeft van visie en daadkracht in de omgang met erfgoed. Gemeente Rheden is dit jaar als enige Gelderse gemeente genomineerd.

Amersfoort, Leeuwarden en Oss zijn de overige genomineerden.

Lees meer

Save the date bijeenkomst ‘Omgevingswet en Erfgoed Gelderland’!

In vervolg op de serie provinciale bijeenkomsten ‘Omgevingswet en Erfgoed’ in 2018 zal op 4 april de tweede serie bijeenkomsten van start gaan in Gelderland.

Het thema dit jaar is: ‘Van Omgevingsvisie op weg naar Omgevingsplan, een drieluik’.

Het doel is om aan het eind van de 12 bijeenkomsten een samengestelde routekaart te kunnen opstellen. Het begin (Omgevingsvisie) en einddoel (Omgevingsplan) is voor iedereen gelijk, maar de route kan per gemeente zeer verschillend zijn. Deze routekaart hoopt daarop in te kunnen spelen. Ook zal de laatste stand van zaken worden uiteengezet van het omgaan met de omgeving van een monument.

Lees meer

Belangrijke data

Gelders Genootschap 100 jaar!

Jubileumexcursies

'Samen op pad; Schoonheid door de jaren heen'

21 maart - Ontwikkeling van het landelijk gebied - in Achterhoek en Liemers

11 april - Stadswijken toen en straks - in Zutphen en Apeldoorn

23 mei - Ingenieurskunst - in Dieren en Doesburg

ALV | Kennisdag

20 juni - 'De schoonheid verder verkennen' WUR Wageningen

Jubileumfeest

15 november - 'Samen de schoonheid vieren' Open Lucht Museum Arnhem

Hiermee komt 21 november te vervallen.

Mail LinkedIn Facebook Twitter

Copyright © 2019 Gelders Genootschap, alle rechten voorbehouden.

U ontvangt deze mail omdat u bent aangemeld voor de nieuwsbrief @Beeldspraak van het Gelders Genootschap.

Contactgegevens:

Zijpendaalseweg 46

Arnhem, Gelderland 6814 CL

Netherlands

Toevoegen aan adressenlijst

Wilt u uw persoonlijke gegevens veranderen of afmelden voor deze nieuwsbrief?

Bewerk mijn persoonlijke gegevens of Uitschrijven voor deze lijst

gelderse
natuur en milieu
federatie

Jansbuitensingel 14
6811 AB Arnhem
T 026 3523740
F 026 3892093
I www.gnmf.nl
E gnmf@gnmf.nl

IBAN NL89 TRIO 0338629025
BIC TRIONL2U
KvK 41046129
BTW 0029.89.682

Aan: Gemeenteraad

Datum: 19 maart 2019
Betreft: Aanbieding Actieplan Natuurinclusieve landbouw
Bijlage: Actieplan Natuurinclusieve landbouw Gelderland

Geachte Raad,

Met groot genoegen bieden wij u het Actieplan Natuurinclusieve landbouw Gelderland aan. Wij hebben als maatschappelijke organisaties het initiatief genomen om tot een gedragen ambitie voor het Gelderse platteland te komen, die we in samenwerking vorm willen geven. U treft het Actieplan in de bijlage en op www.natuurinclusievelandbouwgelderland.nl

Met het Actieplan richten wij ons op de gezamenlijke belangen voor een vitaal platteland: toename van biodiversiteit, herstel van landschappen, het sluiten van kringlopen en een toekomstbestendige, duurzame agrarische sector. De doelen en aanpak in dit Actieplan zien wij als een uitwerking van het provinciaal beleid voor Agenda Vitaal Platteland, het landelijke Deltaplan Biodiversiteitsherstel en het beleid van de minister voor kringlooplandbouw.

Wij nodigen de gemeenten uit om dit Actieplan met de maatschappelijke organisaties en andere partners uit te voeren. In het plan geven wij aan welke middelen nodig zijn om deze grote opgave met ambitie op te pakken.

Specifiek vragen wij u:

- Kunt u de ambities zoals beschreven in het Actieplan onderschrijven?
- Wilt u de aanpak in uw gemeentelijk beleid opnemen?
- Hoe kunt u verder bijdragen aan de ambities van dit plan?

Wij zien uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Namens:
Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe
Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland
Gelders Particulier Grondbezit
Geldersch Landschap & Kasteelen
Gelderse Natuur en Milieufederatie
IVN Gelderland
LTO Noord
Natuurmonumenten
Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek

Petra Souwerbren,
directeur Gelderse Natuur en Milieufederatie

Geachte griffie,

Bijgaand treft u de aanbiedingsbrief voor het Actieplan Natuurinclusieve landbouw en het Actieplan zelf. Dit Actieplan is opgesteld door Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe, Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland, Gelders Particulier Grondbezit, Geldersch Landschap & Kasteelen, Gelderse Natuur en Milieufederatie, IVN Gelderland, LTO Noord, Natuurmonumenten, Stichting Landschapsbeheer Gelderland en Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek.

Wij verzoeken u de aanbiedingsbrief en het Actieplan te verspreiden naar de leden van uw gemeenteraad.

Met vriendelijke groeten,

Erik-Jan Bijleveld • Beleidsmedewerker
026 3523752 • 06 33718399 • e.bijleveld@gnmf..nl
Jansbuitensingel 14 • 6811 AB Arnhem • www.gnmf.nl

De GNMF werkt aan een mooi en duurzaam Gelderland, waarin natuur en een gezond milieu zijn gegarandeerd.
Blijf op de hoogte via onze e-nieuwsbrief. Blij met ons werk? Word lid of steun ons met een donatie.

ACTIEPLAN
Natuurinclusieve Landbouw Gelderland

Dit Actieplan is een initiatief van de Gelderse Natuur en Milieufederatie, Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek, Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe en LTO Noord en opgesteld in samenwerking met Coöperatieve Agrarische Natuurbeheer-vereniging Collectief Rivierenland, Gelders Particulier Grondbezit, Geldersch Landschap & Kasteelen, IVN Gelderland, Natuur-monumenten en Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

In de uitvoering willen we samenwerken met de provincie Gelderland, Staatsbosbeheer, gemeenten, waterschappen, onderwijs-instellingen en andere partners.

Geldersch Landschap & Kasteelen

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
zorg voor ons landschap

LTO NOORD

Gelders Particulier Grondbezit

ivn natuur educatie

gnmf gelderse natuur en milieu federatie

Natuurmonumenten

Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland

Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief VELUWE

VALA
Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek

Herstel van de variëteit aan soorten, ecosystemen en landschappen is van belang voor een rijkere natuur én is ook de basis voor ons welzijn en onze welvaart.

Uitdaging

‘De huidige aanpak om biodiversiteits-verlies te stoppen heeft onvoldoende opgeleverd; ondanks jarenlange inspanningen van veel grondgebruikers.

Een levende en gevarieerde bodem en voldoende bestuivende insecten vormen de basis voor een gezonde en toekomst-bestendige voedselproductie’

(Deltaplan biodiversiteitsherstel).

Begin met lezen

De partners in het Actieplan Natuurinclusieve Landbouw Gelderland willen samen werken aan een vitaal Gelders platteland, biodiversiteitsherstel en kringlooplandbouw. Met dit Actieplan presenteren we onze ambitie en aanpak. Daar zetten we samen de schouders onder. We bieden toekomstperspectief voor de landbouw en werken aan een circulaire landbouw met een toename van natuurwaarden op het platteland.

We stellen ambitieuze doelen met een realistische weg ernaar toe. De partners in dit Actieplan voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor de doelen en committeren zich met bij hen passende rollen. We willen alle landbouwbedrijven in Gelderland met grond verleiden om in 2027 natuurinclusief te werken. Daarvoor organiseren we een platform waarin we leren van bestaande initiatieven, waarin we nieuwe initiatieven faciliteren en we 'boeren en burgers' met elkaar in gesprek brengen. En we organiseren activiteiten om randvoorwaarden te creëren: de succesfactoren.

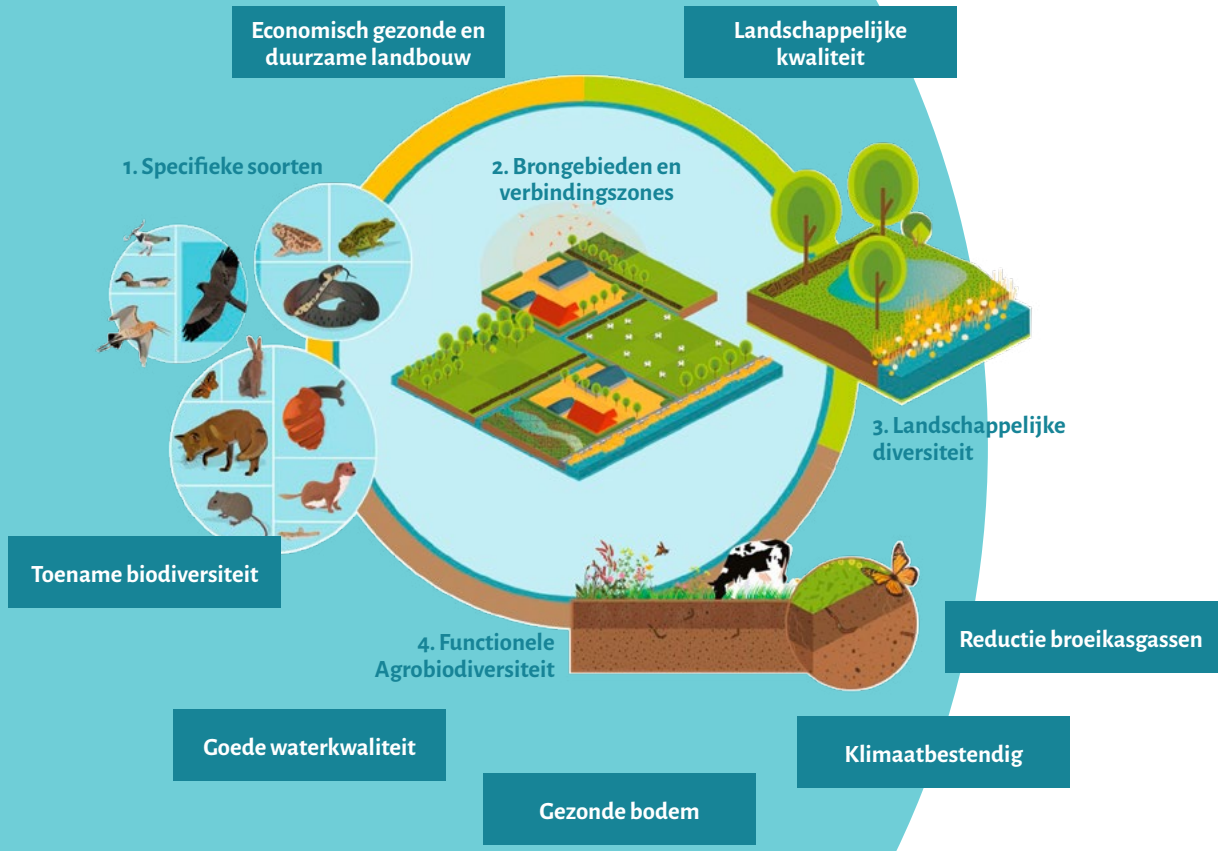
Met de uitvoering van dit Actieplan zetten we belangrijke eerste stappen naar een brede natuurinclusieve beweging in de Gelderse landbouw.

Natuurinclusieve landbouw

Natuurinclusieve landbouw is kringlooplandbouw met aandacht voor natuur en landschap. De definitie die we in dit Actieplan hanteren is die van Wageningen University and Research: 'Een economisch rendabel landbouwsysteem, dat optimaal beheer van natuurlijke hulpbronnen duurzaam integreert in bedrijfsvoering, inclusief zorg voor ecologische functies en de biodiversiteit op en om het bedrijf.'

Samenwerken en verschillen respecteren

De coalitie voor dit Actieplan is een unieke samenwerking tussen partijen die elkaar vinden op gedeelde doelen voor het platteland. Daar zetten de partners zich vol voor in. De partners zijn zich bewust van het feit dat belangenbehartiging voor landbouw of voor natuur in de toekomst op specifieke thema's strijdig kan zijn. Daarin respecteren partijen elkaar.

De vier elementen van biodiversiteit in de melkveehouderij (Erisman et al., 2014)

De huidige voedselproductie is het resultaat van decennialang beleid en onderwijs in de 20e eeuw, waarvan hoge productie, schaalvergroting, intensief grondgebruik en goedkoop voedsel deel uitmaakten. In de 21e eeuw staan we voor een nieuwe uitdaging: voedselproductie met herstel van biodiversiteit, landschappen en kringlopen.

We besteden daarom aandacht aan de succesfactoren die invloed hebben op de keuzes die agrariërs en consumenten maken, en ontwikkelen daarvoor activiteiten. We realiseren ons dat we als Gelderse partners op sommige succesfactoren meer invloed hebben dan op andere. We committeren onszelf als partners aan de ambitie en wenden onze invloed aan om de ambitie te realiseren.

We maken maximaal gebruik van lopende initiatieven en landelijke processen en zullen vanuit de Gelderse ervaringen lobbyen voor effectieve, stimulerende kaders. Bovenal organiseren we een platform waar we inspireren, kennis delen, waar initiatiefnemers gefaciliteerd worden en waar betrokkenen zich mede-eigenaar van deze uitdaging zullen voelen. We organiseren en faciliteren dit netwerk.

Om te komen tot natuurinclusieve landbouw beginnen we met een kleine groep innovatieve bedrijven, de pioniers, gevolgd door de 'vroege volgers'. Deze twee groepen noemen we de koplopers. We investeren in de koplopers omdat ze de weg banen, kennis ontwikkelen en goede voorbeelden realiseren. Vervolgens verbreden we de inzet naar de 'vroege meerderheid', de bedrijven, die uit zichzelf al meer of minder gemotiveerd zijn maar (nog) niet de gelegenheid hebben natuurinclusieve maatregelen in de praktijk te brengen. De succesfactoren zijn medebepalend of deze bedrijven natuurinclusieve maatregelen kunnen nemen.

Dit Actieplan richt zich op een stimulerende aanpak voor de koplopers en de vroege meerderheid. We verwachten dat een groot deel van de landbouwbedrijven met grond tenminste op een basisniveau van natuurinclusiviteit kan komen met maatregelen die goed in de bedrijfsvoering zijn in te passen.

Stip op de horizon in 2030

We hebben in Gelderland maatschappelijk gewenste landbouw, die produceert binnen de ecologische draagkracht van de omgeving. Boeren worden beloond voor hun inspanningen. Door nieuwe verdienmodellen is het aantrekkelijk om natuurinclusief agrarisch ondernemer te zijn. Kringlopen zijn zodanig regionaal gesloten, dat de kwaliteit van bodem, water en lucht goed is. Landbouwgronden hebben een gezonde bodem, rijk aan organische stof en vol bodemleven. We hebben aantrekkelijke, vitale en streekeigen landschappen. De biodiversiteit is toegenomen en we zien volop insecten, bloeiende kruiden en boerenlandvogels. Hier worden gezonde producten met herkenbare kwaliteit geproduceerd waar we trots op zijn. De landbouw is voorbereid op een veranderend klimaat en draagt bij aan het voorkomen van klimaatverandering, door het vastleggen van koolstof in de bodem en in landschapselementen en door uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Aantrekkelijk en kwalitatief hoogwaardig cultuurlandschap

Streekeigen landschappen willen we behouden, herstellen en ontwikkelen. Veel landschapselementen zijn verloren gegaan door schaalvergroting. Landschappen veranderen ook als gevolg van verstedelijking, infrastructuur of energietransitie. Elke streek heeft zijn eigen landschappelijke kenmerken. We geven ruimte aan herstel en aanleg van houtwallen, heggen, kruidenrijke greppels, natuurlijke bermen en natuurvriendelijke oevers.

Toename van biodiversiteit

Door het terugbrengen van landschapselementen en meer bloeiende weilanden en akkerranden is er weer voedsel en schuilgelegenheid voor insecten, vogels en andere dieren. Wilde bijen en hommels, belangrijke insecten voor de bestuiving van planten, zijn fors in aantallen toegenomen. We horen de veldleeuwerik weer. Ook vlinders en de algemene boerenlandvogels, zoals kievit, spreeuw, boerenzwaluw en patrijzen, zijn weer vaak geziene gasten.

Gesloten kringlopen

Nutriëntenkringlopen zijn zo veel mogelijk gesloten op boerderijniveau en op regioniveau. De dierlijke en plantaardige sectoren werken nauw samen in het sluiten van kringlopen, en er zijn verbindingen gemaakt met niet-agrarische stromen van biomassa. Dankzij nieuwe technologie is het mogelijk geworden dat waardevolle organische stof en nutriënten uit zuiveringsslib en andere biomassastromen uit de samenleving veilig hun weg terugvinden in de voedselketen. De benutting van maaisels van watergangen, natuurterreinen en schone bermen dragen eveneens bij tot verrijking van de landbouwgronden met organische stof.

Maatschappelijke waardering

Boeren en tuinders produceren dagelijks gezond voedsel, bloemen en planten. Zij zijn een onmisbare economische pijler in ons land en kunnen bijdragen leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Voor de productie van voedsel is de sector afhankelijk van de kwaliteit van de omgeving, bodem en water. Boeren en tuinders hebben en nemen verantwoordelijkheid voor de omgeving, onder andere door te investeren in een natuurgerichter beheer van grond en erven. Alleen zo kunnen toekomstige generaties voedsel blijven produceren en kunnen verschillende functies in het landelijk gebied, waaronder landbouw, wonen, natuur en recreatie, in verbondenheid blijven bestaan. Natuurinclusieve landbouw draagt bij aan een gewaardeerd agrarisch landschap en verhoogt de maatschappelijke waardering van de boeren en tuinders.

Gezond voedsel met herkenbare kwaliteit

Natuurinclusieve landbouw levert producten met een toegevoegde waarde. Door rijkere en gezondere bodems produceren ondernemers hoogwaardige en gezonde producten. Burgers en consumenten zijn zich bewust van de rol van boeren in voedselvoorziening en hun inspanningen voor duurzame producten. Door transparantie in de wijze van produceren en een juiste prijsstelling van deze producten, maken consumenten bewust keuzes in gezonde en herkenbare producten.

Klimaat

Het klimaat verandert en dit heeft effect op de landbouw. We zien extreme neerslag, maar ook langere periodes van droogte. Door koolstof vast te leggen in de bodem wordt CO_2 uit de lucht gehaald én kan de bodem meer water vasthouden. Zo draagt de landbouw bij aan het verminderen van klimaatverandering en is zij beter aangepast aan droge periodes. Ook met landschapselementen en bomen kunnen we koolstof vastleggen. Door het watersysteem niet langer in te richten op het zo snel mogelijk af voeren van regenwater, maar meer op het vasthouden, houden we een watervoorraad achter de hand voor tijden met minder neerslag. Door waterretentiegebieden natuurlijk in te richten, dragen zij ook bij aan het herstel van de biodiversiteit.

Duurzame alternatieven voor gewasbescherming

Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen is sterk teruggedrongen en er wordt meer gebruik gemaakt van natuurlijke plaagbestrijding en andere duurzame alternatieven.

Hier worden gezonde producten met herkenbare kwaliteit geproduceerd waar we trots op zijn.

Ambitie

Momenteel is 15% van de landbouwbedrijven actief met een vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

In 2022 is minimaal 60% van de agrarische grondgebruikers in Gelderland actief met onderdelen van natuurinclusieve landbouw.

In 2027 werken alle agrarische grondgebruikers in Gelderland minimaal op niveau *'basis'* natuurinclusief.

In 2027 werkt de helft van de bedrijven met grond op niveau *'bewust'* natuurinclusief.

Momenteel is 3% van de bedrijven biologisch, wat we als een vorm van natuurinclusief beschouwen.

We streven ernaar dat minimaal 10% op niveau *'best'* natuurinclusief komt.

Voor de hogere niveaus richten we ons vooral op de Groene Ontwikkelingszone, agrarische gronden binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en landbouwgebieden in de nabijheid van natuurgebieden.

Niveaus Natuurinclusieve landbouw

In dit Actieplan gebruiken we de vier niveaus van natuurinclusieve landbouw, gebaseerd op de niveaus die het Louis Bolk Instituut heeft omschreven. Door met deze niveaus te werken, is het Actieplan laagdrempelig. Op elk niveau kunnen namelijk stappen gezet worden om (meer) met natuurinclusiviteit aan de slag te gaan, waardoor alle boeren mee kunnen doen, ongeacht het niveau waarop ze instappen. In de uitvoering van het Actieplan gaan we deze niveaus verder concretiseren.

Wettelijk
er wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen, verder wordt er in de bedrijfsvoering geen rekening gehouden met biodiversiteit.

Basis natuurinclusief
door op een deel van het bedrijf maatregelen te treffen voor specifieke soorten wordt biodiversiteit bevorderd, bijvoorbeeld door struweel of akkerranden aan te leggen, maar ook door nestkastjes op te hangen of door erfbeplanting.

Bewust natuurinclusief
dit is een stap richting grondgebondenheid: op het bedrijf wordt gestuurd op verbetering van de functionele biodiversiteit door verbetering van bodem-, gewas- en diercycli, naast het ruimte geven voor natuurlijk gedrag van dieren, beheer van landschapselementen als ondersteuning voor de functionele agrobiodiversiteit en maatregelen ten aanzien van specifieke soorten.

Best natuurinclusief
het bedrijf is vergaand grondgebonden, waarbij kringlopen geoptimaliseerd zijn en natuur en landschap onderdeel zijn van de bedrijfsvoering. Er zijn bijvoorbeeld kruidenrijk grasland, robuuste koeienrassen en plas-draszones. Deelname in een gebiedscollectief met ambitieuze gebiedsbeheerplannen voor groenblauwe doorademing en soortenbeheer versterken de resultaten.

Beoogde partners in de uitvoering

Boeren
We willen alle boeren met grond in Gelderland verleiden om mee te doen. Zij moeten gemotiveerd raken om maatregelen op hun grond te (laten) nemen. Speciale aandacht is er voor de boeren die voorop lopen met natuurinclusieve landbouw, zodat zij verder kunnen komen.

Ketenpartijen
Niet alleen de samenleving, ook de markt vraagt in toenemende mate dat voedsel voldoet aan eisen rond de impact ervan op klimaat en biodiversiteit. Ketenpartijen hebben een adviesrol over wat er op het primaire boerenbedrijf gebeurt en kunnen met leveringsvoorwaarden en beloningen de verandering in de landbouw stimuleren.

Erfbetreders
Erfbetreders, zoals voerproducenten, dierenartsen, accountants en loonwerkers, zijn belangrijke adviseurs en overlegpartners voor boeren. Als zij natuurinclusieve landbouw uitdragen, kunnen boeren dit makkelijker meenemen in hun bedrijfsvoering. Belangrijk daarbij zijn de mengvoerleveranciers omdat zij hun klanten rechtstreeks begeleiden bij voeding, bemesting, graslandmanagement, etc.

Particuliere grondeigenaren en natuurterreinbeheerders
Natuurterreinbeheerders en particuliere grondeigenaren werken vaak samen met boeren voor het beheer van hun gronden. Samen met deze boeren kunnen zij natuurinclusief beheer verder ontwikkelen. In pachtovereenkomsten kunnen afspraken gemaakt worden over natuurinclusief beheer.

Provincie Gelderland
De provincie kan regelgeving aanpassen om knelpunten weg te nemen en om natuurinclusiviteit te bevorderen. Ook kan ze experimenteerruimte bieden. Bij gebiedsprocessen kan de provincie natuurinclusiviteit stimuleren. Haar eigen gronden moeten zo veel mogelijk natuurinclusief beheerd worden.

Gemeenten en waterschappen
Andere overheden kunnen natuurinclusieve landbouw lokaal stimuleren. Gemeenten kunnen natuurinclusieve landbouw opnemen in gemeentelijk beleid en voorschriften opnemen in vergunningen. Waterschappen kunnen de koppeling maken met wateropgaven en boeren betalen voor (groen)blauwe diensten. Ook eigen gronden moeten zo veel mogelijk natuurinclusief beheerd worden.

Agrarisch onderwijs
De boeren en agroprofessionals van de toekomst worden opgeleid voor de agrofoodsector van morgen. Kringlooplandbouw en basale kennis van biodiversiteit en natuur en landschap in het landelijk gebied moeten tot het vaste curriculum behoren.

In de uitvoering willen we samenwerken met de provincie Gelderland, Staatsbosbeheer, gemeenten, waterschappen, onderwijsinstellingen en andere partners.

Aansluiten bij bestaande initiatieven

IN GELDERLAND

Actieplan akker- en weidevogels

In Gelderland wordt al enkele jaren gewerkt met een actieplan om kwetsbare soorten als grutto, tureluur, patrijs – boegbeelden van het agrarische cultuurlandschap – een beter leefgebied te geven.

Kennisoverdracht Natuurinclusieve landbouw

In Gelderland zijn diverse plannen ontwikkeld in het kader van een provinciale stimuleringsregeling. Naar verwachting zullen er vanaf 2019 veel workshops, cursussen, praktijkwerkplaatsen en andere activiteiten georganiseerd gaan worden om kennis over te dragen gericht op natuurinclusief ondernemen. Dit sluit goed aan op het Actieplan.

Pilots nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

In 2022 zal dit GLB, het Europese landbouwbeleid, weer een nieuwe periode ingaan. Daarbij zal meer aandacht gevraagd worden voor vergroening en maatschappelijk ondernemerschap. In 2019 gaan er vijf pilotprojecten van start om hier mee te experimenteren. De Gelderse collectieven VALA en Veluwe werken met nog drie anderen aan het inbedden van 7% vergroening in bedrijven in kleinschalige cultuurlandschappen.

Vruchtbare Kringloop

Het netwerk Vruchtbare kringloop is vijf jaar gelden in de Achterhoek gestart en in 2018 uitgebreid naar de rest van Gelderland. Ongeveer 700 boeren, voornamelijk melkveehouders, werken in studiegroepen aan de kwaliteit van bodem en water, het sluiten van kringlopen, klimaatbestendigheid en broeikasgasreductie. De link met landschap en biodiversiteit wordt steeds meer gelegd. Er is overlap met de leden van Collectieven en ANV's, toch wordt een bredere groep bereikt en bovendien is de aanpak meer gericht op bedrijfsmanagement, kostenstrategieën en economische duurzaamheid.

Duurzame zuivelketen

In de zuivel wordt volop gewerkt en geëxperimenteerd met het waarderen, stimuleren en belonen van duurzaamheid en biodiversiteit. In Gelderland werkt de VALA mee in een pilotproject van de Duurzame Zuivelketen waarin getoetst wordt hoe natuur en biodiversiteit op de bedrijven geïnventariseerd en gewaardeerd kunnen worden.

Deltaplan Biodiversiteits-herstel

Het Deltaplan Biodiversiteit richt zich op drie werkroutes: Natuur, Landbouw en Openbare ruimte. Wij zien ons Actieplan als een Gelderse uitwerking van de werkroute Landbouw.

LANDELIJK

Biodiversiteits-monitor

FrieslandCampina, Rabobank en het Wereld Natuur Fonds hebben vanuit verschillende perspectieven een gezamenlijke ambitie tot biodiversiteitsherstel in de landbouw. Uitgangspunten hierbij zijn dat hiervoor verdienmodellen in de keten ontwikkeld worden en dat prestaties meetbaar moeten zijn.

Kabinetsvisie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden'

De recente Landbouwvisie van het kabinet beoogt de transitie naar kringlooplandbouw. Met ons Actieplan dragen we bij aan het realiseren van die visie. Natuurinclusieve landbouw is immers kringlooplandbouw, met aandacht voor natuur.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Er zijn in Gelderland al diverse samenwerkingsverbanden die werken aan de thema's van natuurinclusief ondernemen. Op de eerste plaats zijn dit de drie agrarische natuurcollectieven en hun aangesloten agrarische natuurverenigingen (ANV's):

Collectief	Leden	Waarvan agrariër
Achterhoek	600	400
Veluwe	645	425
Rivierenland	418	330
Totaal	1.663	1.155

Dit is naar schatting ongeveer 15% van het totaal aantal boeren met grond in Gelderland (7.500). De boeren die lid zijn van de collectieven hebben een overeenkomst voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Ze werken dus al deels natuurinclusief, de mate waarin verschilt nog sterk.

De collectieven zijn organisaties waarin ANV's samenwerken. De boeren die lid zijn van een ANV overlappen voor een groot deel met de leden van het collectief, maar er zijn ook boeren die wel lid zijn van een ANV, maar niet van het collectief. Daarnaast zijn ook burgers en hobbyboeren lid van ANV's. Er is een grote variatie binnen deze groep. Er zijn boeren die natuurbeheer volledig hebben geïntegreerd in de bedrijfsvoering en die daarmee een goed voorbeeld voor anderen kunnen zijn. Een flinke groep boeren heeft een beperkte vorm van agrarisch natuurbeheer, bijvoorbeeld een poel of een rij knotbomen, vaak zijn dan nog stappen mogelijk.

Biologische boeren

Ongeveer 300 Gelderse agrarische bedrijven boert biologisch, dat is 3,2% van het totale aantal agrarische bedrijven in Gelderland (in 2017, volgens het CBS).

Door middel van dit Actieplan willen we meer bottum-up initiatieven stimuleren en faciliteren.

Zes succesfactoren

Met het Actieplan Natuurinclusieve Landbouw willen we beheerders en eigenaren van landbouwgrond stimuleren om in hun bedrijfsvoering keuzes te maken die op bedrijfsniveau bijdragen aan het herstel van biodiversiteit en landschap. Daar moeten ondernemers dan wel toe in staat zijn. We hebben zes succesfactoren geïdentificeerd die daartoe leiden.

Verdienmodellen

1 Het belonen van boeren voor hun inspanningen is essentieel voor het herstellen van de biodiversiteit en het landschap. Natuurinclusieve maatregelen en kringlooplandbouw moeten geen kostenpost zijn, maar een inkomstenbron. Hiervoor zijn passende verdienmodellen nodig. Dan gaat het om een hogere prijs voor producten, maar ook bijvoorbeeld om gunstigere leningen, groene subsidies en het opnemen van natuurinclusieve maatregelen in vergunningscriteria. Ook nieuwe instrumenten zoals een landschapsfonds kunnen bijdragen aan financiering voor maatschappelijke doelen. Pas dan zal natuurinclusieve landbouw echt onderdeel worden van het continuïteitsperspectief en dus van de bedrijfsvoering en -ontwikkeling van de boer.

Bewustwording en onderwijs

2 Beschikbare kennis wordt naar het boerenerf gebracht. Dit gaat zowel om (nieuwe) wetenschappelijke inzichten als om praktijkervaringen en 'best practices' van collega-boeren. Een speciaal vliegwielteam ondersteunt, begeleidt en adviseert de boeren die vooroplopen met natuurinclusieve landbouw. Bewustwording onder erfbetreders, zoals dierenartsen, voerleveranciers en loonwerkers wordt versterkt. Ook toekomstige boeren worden voorbereid op natuurinclusief ondernemen, door in agrarische opleidingen aandacht te besteden aan natuurinclusieve landbouw. Niet alleen onder boeren wordt de bewustwording vergroot, ook bij ambtenaren en bestuurders. Bewustwording bij consumenten is van belang voor een betere waardering van natuurinclusieve landbouwproducten.

Kennis en innovatie

3 Er moet experimenteerruimte zijn. Fysiek op bijvoorbeeld proefboerderijen, maar ook financieel en in wet- en regelgeving, zodat individuele boeren kunnen experimenteren op hun eigen bedrijf, zonder dat zij worden belemmerd door regelgeving en zonder inkomsten te verliezen. Wageningen UR en daaraan verbonden onderzoeksinstellingen zijn een kans voor de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw in Gelderland. Ook proefboerderij De Marke is een unieke kennisbron. Het is belangrijk dat lerende netwerken van boerenactief verbonden zijn aan onderwijs- en kennisinstellingen. De netwerken leveren data en een grote experimenteer- en toetsruimte voor nieuwe kennis en technologie. Ook zijn zij een bron van nieuwe onderzoeksvragen.

Natuurinclusieve maatregelen en kringlooplandbouw moeten geen kostenpost zijn, maar een inkomstenbron.

Monitoring

4 Voor elk bedrijf dat mee gaat doen met natuurinclusieve landbouw wordt een nulmeting gedaan, zodat duidelijk is wat de uitgangssituatie is. Aan de hand daarvan wordt een natuurinclusief bedrijfsplan opgesteld, met daarin maatregelen die genomen kunnen worden. Per bedrijf worden de Kritische Prestatie Indicatoren gemonitord en gedurende de looptijd van het Actieplan wordt gekeken of en hoe de KPI's bijdragen aan de biodiversiteits- en landschapsdoelstellingen en of de KPI's bijgesteld moeten worden. Hierover zullen de ketenpartijen en overheden (de 'KPI-houders') actief worden geadviseerd.

Wet- en regelgeving

5 Obstakels in wet- en regelgeving signaleren we. Provinciale regelgeving wordt daar waar nodig aangepast om natuurinclusieve landbouw te bevorderen, door passende subsidieregelingen, het opnemen van voorschriften in vergunningen en het bieden van experimenteerruimte in regels. We ondersteunen de lobby om landelijke wetgeving, daar waar deze belemmerend werkt voor biodiversiteitsmaatregelen, aan te passen. Een voorbeeld hiervan is de regelgeving voor de gecombineerde opgave voor het bepalen van de omvang van percelen.

Verbinding maken

6 In Gelderland lopen al diverse projecten met (delen van) natuurinclusieve landbouw, en er is een aantal projecten in ontwikkeling. Door middel van dit Actieplan willen we meer bottum-up initiatieven stimuleren en faciliteren. Deze initiatieven willen we met elkaar verbinden, op elkaar aan laten sluiten en we stimuleren het delen van resultaten. Witte gaten, zowel in onderwerpen als geografisch, vullen we op.

Kritische prestatie-indicatoren (KPI's)

Kritische prestatie indicatoren (KPI's) zijn indicatoren waar de agrariër zelf invloed op heeft en die indirect bijdragen aan de doelen van dit Actieplan. Een voorbeeld hiervan is dat niet het aantal weidevogels, maar het percentage kruidenrijk grasland een KPI is. Op het percentage kruidenrijk grasland heeft de boer namelijk een directe invloed, op het aantal weidevogels alleen indirect. Kruidenrijk grasland is belangrijk voor een succesvol weidevogelbeheer.

KPI's zijn belangrijk om verantwoording af te leggen en transparant te zijn naar samenleving en keten. Maar KPI's zijn ook belangrijk als concrete doelen en normen waar boeren hun dagelijks handelen aan kunnen spiegelen. Belangrijk is daarbij dat er per KPI op bedrijfsniveau een betrouwbaar, gevalideerd monitoringsinstrument beschikbaar is. Dit maakt de KPI's voor samenleving en markt maar ook voor de boer geloofwaardig. Daarnaast is belangrijk dat er concrete managementtools beschikbaar zijn, die de boer in staat stellen heel gericht in zijn bedrijfsvoering richting de gestelde doelen te sturen. Pas wanneer aan die twee voorwaarden is voldaan (gevalideerde monitoring, praktische managementtools) is het in redelijkheid mogelijk om individuele ondernemers op het halen van duurzaamheidsdoelen individueel aan te spreken. En ook pas dan is het mogelijk om het gewenste sturingsmodel van gestapelde beloningen/waarderingen tot een succes te maken.

We sluiten aan bij de Biodiversiteitsmonitor voor de melkveehouderij die is ontwikkeld en we dragen bij aan de ontwikkeling van KPI's voor de akkerbouw, waar Stichting Veldleeuwerik bij betrokken is. We bekijken samen met Fruitmotor of we KPI's voor de fruitteelt kunnen ontwikkelen. We ontwikkelen eigen (streekspecifieke) aanvullende landschapsindicatoren.

De KPI's en de relatie tot niveaus van natuurinclusiviteit worden via het Actieplan verder uitgewerkt en maken onderdeel uit van de evaluatie en monitoring. We evalueren of de aanpak voldoende bijdraagt aan de ambitie voor biodiversiteit, landschap, kringlopen, waardering en klimaat en stellen zo nodig de aanpak en de instrumenten bij.

KPI's in de melkveehouderij

Voor de melkveehouderij is de Biodiversiteits-monitor ontwikkeld door FrieslandCampina, in samenwerking met het Wereld Natuur-fonds en de Rabobank. Met kritische prestatie indicatoren worden de prestaties van een individueel melkveebedrijf voor de biodiversi-teit op en rond het bedrijf geanalyseerd.

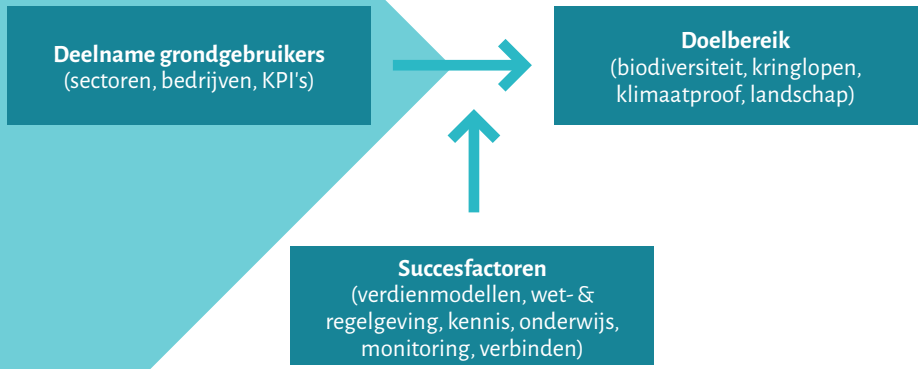
Voorbeelden van KPI's in de Biodiversiteitsmonitor zijn:

- *Kruidenrijk grasland: het percentage grasland van het bedrijf met minimaal 4 verschillende soorten grassen en kruiden*
- *Bodembeheer: het percentage blijvend grasland. Blijvend grasland heeft een positief effect op bodembiodiversiteit*
- *Soortenbeheer: het percentage van het totale oppervlak van het bedrijf waarop maatregelen zijn genomen voor de bescherming van specifieke soorten*

Wat gaan we doen: programmering

Het Actieplan richt zich op de periode 2019 – 2027, in het besef dat de huidige landbouw en voedselproductie is ontstaan in een periode van ruim 6 decennia met beleid, onderzoek, voorlichting, onderwijs. Het ombuigen van de maatschappelijke kaders zal meerdere jaren in beslag nemen.

Voor een periode van 2 jaar (2019 – 2021) hebben we de activiteiten en budgetten globaal uitgewerkt. Op basis van de ervaringen zullen we een vervolgplanning voor de periode 2021 – 2023 opleveren.
Voor de benodigde financiering doen wij een beroep op de provincie Gelderland en op het Rijk, regio's en overige partijen. De samenwerkende partners in dit Actieplan committeren zich met kennis, hun netwerken, achterbannen en zetten eigen middelen (zoals gronden) in waar dit mogelijk is.

Het Actieplan is gericht op het verbeteren van de succesfactoren en verhogen van deelname van grondgebruikers. We organiseren activiteiten die het netwerk versterken, kennis vermeerderen, draagvlak vergroten en belemmeringen wegnemen. Daarnaast programmeren we activiteiten en projecten die benodigde resultaten opleveren.

Verdienmodellen, ontwikkelingsruimte en instrumenten

Trekker
LTO Noord

Partners
Onder meer Agrarische NatuurCollectieven, Vruchtbare Kringloop Achterhoek, de Gelderse Natuur en Milieufederatie, bedrijven, gemeenten, waterschappen.

Activiteiten 2020-2021	*Resultaat 2020-2021*
Instrumenten uitwerken en onderzoeken: landschapsfonds, grondbank , koolstofbank. Verkennen wat er al is en naar Gelderland vertalen.	*Analyse en advies m.b.t. toepasbaarheid nieuwe instrumenten; indien positief voorbereiding opzet. Rond kansrijke instrumenten wordt een consortium van uitvoerende partijen gevormd die exploitatie op zich wil nemen.*
Agenderen, lobby belemmerende en stimulerende regels, subsidiekader (ook t.a.v. financiering/ banken).	*Goed overzicht van belemmerende regels/ kaders en van kansen voor stimulerende kaders. Een gecoördineerde lobby voor aanpassing hiervan.*
Advisering gemeenten en waterschappen voor stimulerend beleidskader.	*Inventarisatie lokaal/regionaal beleidskader dat ingezet kan worden om natuurinclusief ondernemen te bevorderen. Ontwikkelen nieuw beleidskader in interactie met doelgroepen. Samenwerking met overheden voor invoering hiervan.*
Support aan GLB-pilot VALA/VKA met een concept van regionale sturing met gestapelde beloning in samenwerking met Land van Waarde.	*Pilotpartijen ondersteunen bij uitvoering; participatie van regiopartners en overheden t.b.v. regionaal sturingsmodel; uitdragen kennis en ervaring; vertalen naar een Gelders en in het verlengde daarvan een nationaal plan.*
Samen met regiopartners bedrijven betrekken uit voedselketen en tot stand brengen van ketensamenwerking.	*Constructieve samenwerking met tenminste 5 relevante spelers in de voedselketen Gelderland.*
Indicatief benodigde financiering 2019 – 2021 Voor: inhuur expertise, versterken lokale en regionale initiatieven, onderzoek en innovatie, verbinden kennispartners, communicatie, lobby en projectleiding.	€ 405.000

Mijn bedrijf, onze natuur

Trekker
Agrarische NatuurCollectieven

Partners
Onder meer LTO Noord, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, terreinbeherende organisaties (tbo's) , koplopers, de Marke en maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen.

Activiteiten	*Resultaat 2019-2021*
Instaptoets en - advies voor agrarische bedrijven of diensten.	*1.500 bedrijven met instaptoets (500 per regio).*
Natuurinclusief bedrijfsplan, bestaand uit: • *Module water, klimaat en bodem (kringloop)* • *Module natuur en biodiversiteit* • *Module gewasbescherming*	*Aanpak voor 3 modules natuurinclusief bedrijfsplan is ontwikkeld;* *Software is ingeregeld t.b.v. uniforme registraties* *Team van adviseurs is opgeleid;* *900 modules opgeleverd (300 per collectief).*
Opleiding professionele natuurboer.	*15 boeren hebben de opleiding gevolgd.*
Kennis en ervaringen delen in studiekringen, afdelingen.	*In 25 studiekringen of afdelingen is een presentatie of workshop natuurinclusief boeren gehouden.* *Via 50 veldbijeenkomsten is praktijkkennis overgedragen (bedrijfsbezoeken/excursies).*
Actie 'Pimp je erf': advies en competitie voor ecologische maatregelen op en rond het erf (laagdrempelig, uitnodigend). Aanjagend in jaar 1, bedoeld als werving/opstap naar instaptoets of natuurinclusief bedrijfsplan.	*Kortlopende campagne over natuur op en rond het erf is uitgevoerd.* *150 bedrijven hebben deelgenomen (50 per regio).* *50 bedrijven met nieuwe ecologische beplanting;* *100 bedrijven met nestgelegenheid.*

Indicatief benodigde financiering 2019 – 2021 € 1.200.000
Voor: instaptoetsen, ontwikkelen modules, opstellen bedrijfsplannen, opleiding natuurboer, bijeenkomsten en presentaties, campagne ecologie op het erf, inzet partners en projectleiding; exclusief eigen bijdragen aan natuurinclusieve bedrijfsplannen.

Monitoring en indicatoren

Trekker
LTO Noord

Partners
Onder meer Provincie, SLG, Agrarische NatuurCollectieven, Stichting Veldleeuwerik, fruitsector, BoerenNatuur, de Gelderse Natuur en Milieufederatie.

Activiteiten	*Resultaten*
Ontwikkelen KPI's voor (streek-) eigen landschap.	*In samenwerking met regionale partners en met beoogde partners zijn KPI's geformuleerd die streekeigen landschap duiden.*
Bijdragen aan uitwerking KPI's landelijk voor melkvee, akkerbouw.	*Landelijke KPI's worden ingezet in regionale initiatieven en getoetst op effectiviteit.*
Voortouw nemen in ontwikkeling KPI's fruitteelt.	*Inventarisatie initiatieven en ideeën. Plan voor ontwikkeling KPI's.*
Monitoring Gelderland opzetten met nulmeting en 'schouw' KPI's (ism Collectieven/ BoerenNatuur); betrekken meitelling en e.v.t. CBS.	*Data verzamelen rond lopende initiatieven en projecten. Opzetten en uitvoeren nulmeting. Analyse indeling niveau's.*
Evaluatie of KPI's melkvee effectief zijn voor doelbereik.	*Advies effectiviteit KPI's melkvee.*

Indicatief benodigde financiering 2019 – 2021 € 265.000
Voor: inhuur expertise, ontwikkelen KPI's landschap, opstarten traject voor fruitteelt, bijdragen aan toepassing KPI's melkvee en akkerbouw, opzetten monitoringssysteem (o.b.v. bestaande monitoring) en aanvullende gegevensinventarisatie, inzet partners, projectleiding.

Lokale netwerken boeren en burgers

Trekker
Agrarische NatuurCollectieven

Partners
Onder meer de Gelderse Natuur en Milieufederatie, Vruchtbare Kringloop Achterhoek, LTO Noord, terreinbeherende organisaties (tbo's), Gelders Particulier Grondbezit, KNNV, IVN Gelderland, soorten- organisaties (SOVON, FLORON, RAVON, STONE, EIS, etc.).

Activiteiten	*Resultaten 2019 - 2021*
Organiseren themabijeenkomsten, excursies, verbinding landschap met cultuur; ontmoetingen / voedselcommunities boeren, burgers, bedrijven, beleid.	*50 inspirerende/wervende bijeenkomsten (ongeveer één per gemeente); 25 lokale verbindingen rond voedsel/ streekproducten.*
Werven en opleiden vrijwilligers voor inventarisatie biodiversiteit op bedrijven.	*45 vrijwilligersgroepen met burgers die in het agrarisch gebied soorten inventariseren en daarover het gesprek kunnen voeren met agrariërs.*
Meer samenwerking op lokaal niveau.	*Agrarische en natuur/milieuorganisaties hebben structureel gezamenlijk overleg, bezoeken elkaars vergaderingen, houden gezamenlijke excursies.*
Bevorderen korte ketens en regionale waarde-creatie.	*Overzicht van initiatieven en kansen is beschikbaar; uitgewerkte acties om korte ketens en consumenten bewustzijn te bevorderen.*

Indicatief benodigde financiering
Voor: bijeenkomsten, stimuleren lokale ontmoetingen, werven en opleiden vrijwilligers, bevorderen korte ketens, inzet partners, projectleiding.

€ 145.000

Kennis, innovatie en pilots

Trekker
De Gelderse Natuur en Milieufederatie

Partners
Onder meer Agrarische NatuurCollectieven, Vruchtbare Kringloop Achterhoek, Provincie Gelderland, De Marke, Louis Bolk Instituut, LTO Noord, Wageningen UR, Van Hall-Larenstein, terreinbeherende organisaties (tbo's).

Activiteiten 2019 - 2021	*Resultaten 2019 – 2021*
Kennis brengen naar praktijk met demo-velden, studiegroepen, experimenten op bedrijven i.s.m. LBI, WUR.	*I.s.m. studiekringen van de collectieven realiseren van tenminste 3 demo-velden per regio bij boeren.*
Gebiedspilots / proeftuinen; ontwikkelen proeftuin in GO/GNN voor niveau 'bewust/ best natuurinclusief'.	*Faciliteren gebiedsinitiatieven; i.sm. gebiedspartijen ontwikkelen van tenminste een gebiedspilot met tenminste 3 partijen en 100 hectare of meer.*
Delen kennis en ervaring lopende projecten (o.a. POP3, GPG, tbo's, streekinitiatieven).	*Koploper-ontmoetingen: 8 bedrijfsbezoeken/jaar; 3 themabijeenkomsten uitgevoerd in alle regio's. Online-platform met relevante content en vindbaar voor gebruikers.*
Impuls geven aan kennisontwikkeling voor en praktijkervaring met voedselbossen/ agroforestry, natte landbouw, permacultuur/ bodemopbouw.	*Programmering meerjarige kennisontwikkeling voor innovatieve thema's natuurinclusief (voedselbossen; permacultuur; natte teelten etc.) met praktijkcasussen.*
Plan ontwikkelen voor De Marke als proefbedrijf natuurinclusieve landbouw.	*Ontwikkeling van een Natuurinclusief bedrijfssysteem (model), dat op De Marke wordt geïmplementeerd.*

Indicatief benodigde financiering 2019 – 2021
Voor: inhuur, demo's, planontwikkeling gebiedspilots, online kennisplatform, lobby, kennisnetwerk, partners, projectleiding.

€ 290.000

Onderwijs

Onderwijs is een van onze succesfactoren. (Aankomende) agrariërs en andere professionals in de agroketen moeten in het onderwijs kennis opdoen over de relatie tussen landbouwmethoden, biodiversiteit, landschap, kringlopen en klimaat. Natuurinclusieve landbouw behoeft nadrukkelijk aandacht in het beroepsonderwijs.
Leerlingen in het basis en voortgezet onderwijs willen we bewust maken van de samenhang tussen landbouw, natuur en landschap en voedsel.
Voor het onderwijs willen we nader bekijken op welke wijze het Actieplan een impuls kan geven aan natuurinclusieve landbouw.
Onder meer: leerplan Natuurinclusieve landbouw in het beroepsonderwijs (MBO en HBO), aansluitend op de Green Deal Natuurinclusieve Landbouw Groen Onderwijs en educatie 'Leven op het boerenland' voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

Platform, Communicatie en Regie

Verbinden, communiceren, faciliteren, leren en ontwikkelen.

Trekker
De Gelderse Natuur en Milieufederatie

Partners
Het kernteam.

	Resultaten 2019 - 2021
Platform	*Een levendig platform met uitwisseling tussen betrokkenen.*
Communicatie	
Communicatiemiddelen ontwikkelen.	*Communicatiemiddelen zijn ingezet voor ondersteuning van het Actieplan en de specifieke activiteiten.*
Online platform inrichten.	*Online platform is operationeel .*
Communicatieve ondersteuning projecten/ activiteiten/ platform (ook m.b.t. specifieke doelgroepen).	*Communicatieadvies aan en -ondersteuning van trekkers.*
Publiekscommunicatie.	*Er is een plan in uitvoering om het brede publiek bekend te maken met de relatie tussen voedsel, landschap, landbouw, biodiversiteit.*
Vliegwiel	
Faciliteren koplopers en initiatiefnemers.	*Werven adviseurs is rond; zakelijke kaders zijn geregeld; vraag en aanbod komt bij elkaar via (online-) platform; bottom-up initiatieven krijgen hulp bij tot stand brengen project, financieringsaanvraag enz.*
Advies op maat.	*10 adviezen aan koploper-bedrijven verleend.*
Programmaleider	*Doelmatige afstemming tussen activiteiten; relevante stakeholders incl. bedrijven zijn betrokken; kansrijke initiatieven zijn in beeld en gefaciliteerd.*

Indicatief benodigde financiering 2019 – 2021
Voor: platformfunctie, online podium, communicatie met partners, communicatiemiddelen, publiekscommunicatie, projectcommunicatie, inhuur, vliegwielteam, adviezen, programmaleiding.

€ 460.000

Landschapsfonds

Een fonds voor investeringen in en beheer van het landschap buiten het Gelders Natuurnetwerk en in aanvulling op de huidige regelingen voor agrarisch natuurbeheer. Ambitie voor investeringen in de periode 2019 – 2027 ter grootte van € 10 tot 20 miljoen per jaar, uit te zetten in de regio's Achterhoek, Veluwe en Rivierenland.
De systematiek voor dit Landschapsfonds (dat moet bijdragen aan de structurele verandering op het platteland) wordt ontwikkeld binnen het project Verdienmodellen en instrumenten.

Indicatief benodigd budget (publiek, privaat)

€ 10 - 20 miljoen per jaar

Communicatie

Communicatiedoelen

We zien drie hoofddoelen waarop we ons concentreren:

- Het betrekken en informeren van deelnemers aan de projecten en stakeholders buiten projecten. Het organiseren en bijdragen aan levendige communicatie binnen het platform.
- Het verleiden van boeren om kennis te nemen over natuurinclusieve landbouw en deze kennis toe te passen op het eigen bedrijf.
- Het bewustzijn vergroten van de inwoners van Gelderland omtrent gezond voedsel, natuurinclusieve productie en de kosten daarvoor. Met een beter bewustzijn hiervan, zal de bereidheid om meer te betalen voor voedsel toenemen. Ook draagt het bij aan de waardering voor de boeren.

Strategie en uitvoering

Kennis delen en ontmoeten zijn belangrijke aspecten in het Actieplan. Dit doen we zowel offline als online. Offline organiseren we onder meer (netwerk)bijeenkomsten en werkplaatsen. Online wordt er een platform ontwikkeld om kennis te delen, goede voorbeelden te laten zien en informatie te geven over de komende activiteiten en de voortgang van de projecten. Het is de virtuele ontmoetingsplek voor iedereen die deelneemt of geïnteresseerd is in natuurinclusieve landbouw.
Daarnaast wordt in samenwerking met een bureau een publiekscampagne ontwikkeld, gericht op de inwoners van Gelderland.

Om ervoor te zorgen dat het geheel aan activiteiten en projecten een gezamenlijke uitstraling krijgt, wordt de communicatie gecoördineerd vanuit het project 'Platform, communicatie en regie'. Daar wordt een overkoepelende huisstijl ontwikkeld, een platform ingericht en worden de afzonderlijke projecten ondersteund.

De communicatie gericht op de boeren moet uitnodigend zijn. In de projecten wordt gezocht naar nieuwe verdienmodellen, toepassingen en samenwerkingsverbanden.
Het blijft niet bij praten, we gaan concreet experimenteren.
Kernwoorden in de communicatie zijn dan ook open, transparant, inspirerend en met respect voor ieders belang.

Organisatie

Wat ons bindt is een gezamenlijke droom. Vanuit het dromen zijn we gekomen tot een praktisch actieprogramma. Het programmeren gebeurt binnen een lerende omgeving, want er bestaat geen blauwdruk voor natuurinclusieve landbouw. We monitoren, evalueren en innoveren.

Centraal in de aanpak staat een informeel platform, waar alle betrokken partijen kunnen halen, brengen en elkaar inspireren. Hiervoor worden ontmoetingen, bijeenkomsten en digitale uitwisseling georganiseerd. Het Actieplan biedt ook ondersteuning aan initiatieven die ontstaan om tot een goed projectplan te komen, financiering te zoeken, of kennis te benutten uit andere projecten. Waar initiatieven ontbreken (wat betreft thema of regio) zullen, samen met de boeren en partijen in die regio projecten worden ontwikkeld. Belangrijk is dat het eigenaarschap van die projecten zoveel mogelijk bij de belanghebbenden in de regio blijft, en dat zijn niet alleen de boeren. In het Actieplan organiseren we ook activiteiten die de succesfactoren voor implementatie van natuurinclusieve landbouw verbeteren.

De kern van de samenwerking ligt in het bijdragen aan de gezamenlijke doelen vanuit ieders passende rol en mogelijkheden.

We realiseren ons dat er een forse inspanning nodig is om binnen en tussen de partnerorganisaties gesprekken te voeren over de maatschappelijke opgaven en om draagvlak te vinden voor de beoogde aanpak. We willen onze netwerken verbinden en verbreden.

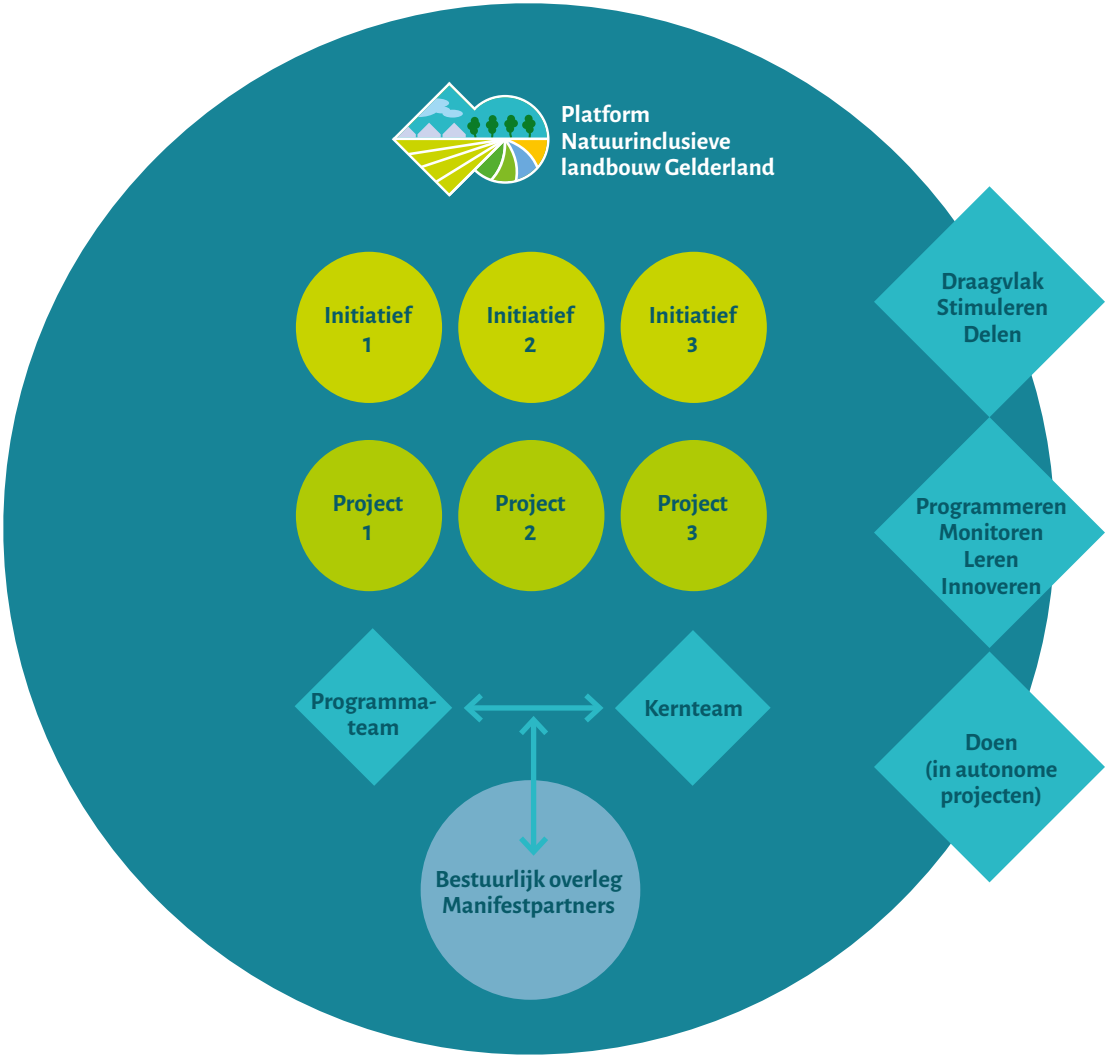
Het commitment dat voor alle partners is opgenomen, geeft aan wat die mogelijkheden minimaal zijn.

We faciliteren een platform waar partijen, ondernemers, betrokkenen elkaar werkelijk en virtueel treffen: de belangrijkste plek voor het verbinden, kennis delen, stimuleren en samenwerken. Een platform waar visievorming, agendering en evaluatie plaatsvindt. Een platform waarin de deelnemers overzicht hebben en dat uitnodigend is naar verantwoordelijke partijen in de regio. Een platform dat adviseert en meedoet bij de uitvoering van het Actieplan.

Een kernteam van strategische partners vormt het klankbord voor het programma (en programmateam) en adviseert over de voortgang en monitoring.

We betrekken de bestuurders van de partners van het Actieplan via het bestuurlijk overleg dat jaarlijks plaatsvindt ('Manifestpartners').

Een programmaleider is verantwoordelijk voor het gehele proces, het functioneren van de coalitie en het platform. De programmaleider verbindt de projecten en initiatieven en draagt zorg voor evaluatie en agendering. In een programmateam met trekkers en programmaleider worden de verschillende activiteiten en projecten afgestemd.

Platform
Natuurinclusieve
landbouw Gelderland
Initiatief
1
Initiatief
2
Initiatief
3
Project
1
Project
2
Project
3
Draagvlak
Stimuleren
Delen
Programmeren
Monitoren
Leren
Innoveren
Doen
(in autonome
projecten)
Programma-
team
Kernteam
Bestuurlijk overleg
Manifestpartners

Commitment van de partners

Agrarische NatuurCollectieven:
Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek, Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe en Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging Collectief Rivierenland

- Zetten hun netwerk in van studiegroepen, afdelingen, besturen en leden. Daarmee hebben we toegang tot een substantieel aantal agrarische bedrijven en via de ANV's particuliere leden in het buitengebied.
- Brengen via dit netwerk natuurinclusieve landbouw van theorie naar praktijk.
- Zetten kennis in (van beroepskrachten en bedrijven) die bijdraagt om natuurinclusieve landbouw tot een succes te maken.

Gelders Particulier Grondbezit

- Voert initiatief uit met leden/grondeigenaren om natuurinclusieve landbouw te stimuleren op landgoederen en andere particuliere gronden.
- Communiceert met leden gericht op draagvlakvergroting voor natuurinclusieve landbouw.

Geldersch Landschap & Kasteelen en Natuurmonumenten

- Ontwikkelen initiatieven om natuurinclusieve landbouw te introduceren op gronden met landbouwkundig gebruik waarvan zij eigenaar zijn.
- Doen samen met landbouwbedrijven projecten om de landbouw natuurinclusiever te maken en daarmee natuur en landschap buiten hun eigen gebieden vooruit te helpen.
- Zetten hun netwerk en communicatie in om begrip en draagvlak voor natuur en landbouw bij hun leden en achterban te vergroten.

Gelderse Natuur en Milieufederatie

- Zet zich proactief in om partijen op gezamenlijke doelen te verbinden.
- Is aanjager om tot acties, resultaten en leermomenten te komen.
- Zet communicatie en netwerk van leden in om draagvlak voor natuurinclusieve landbouw te vergroten en contact tussen landbouw en samenleving te bevorderen.

IVN Gelderland

- Zet zich in om initiatieven te ontwikkelen voor de bewustwording over natuur en landbouw.

LTO Noord

- Zetten hun netwerk in van studiegroepen, afdelingen, besturen en leden. Daarmee hebben we toegang tot een substantieel aantal agrarische bedrijven en via de ANV's particuliere leden in het buitengebied.
- Brengen via dit netwerk natuurinclusieve landbouw van theorie naar praktijk.
- Zetten kennis in (van beroepskrachten en bedrijven) die bijdraagt om natuurinclusieve landbouw tot een succes te maken.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

- Zet kennis en expertise over cultuurlandschap, biodiversiteit en landschapselementen in.
- Draagt bij aan landschapsplannen en natuurinclusieve bedrijfsplannen.
- Draagt bij aan het vergroten van de samenwerking tussen vrijwilligers en boeren.

Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland

www.natuurinclusievelandbouwgelderland.nl

© maart 2019
fotografie: Thijmen van Heerde - Staatsbosbeheer (p4), Lois Koelewijn (p9 en p16), Twan Teunissen - Staatsbosbeheer (p13). Overig beeld: LTO Noord, GNMF, Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe en Annemieke Kok.
illustratie p5: Louis Bolk Instituut
ontwerp: Het Lab ontwerp + advies

Van: Hans van Braak [mailto:jg.braak@outlook.com]
Verzonden: dinsdag 12 maart 2019 19:31
Onderwerp: FW: info m.b.t. gezondheidsriciso's elektromagnetische straling

---

Deze mail is ook naar alle landelijke fracties gestuurd.

Onderwerp: FW: info m.b.t. gezondheidsriciso's elektromagnetische straling

Geachte volksvertegenwoordigers,

Graag wil ik bij u de aandacht vragen voor bovenstaand onderwerp.

De hoeveelheid aan informatie over de gezondheidsrisico's van elektromagnetische straling is enorm.
Met het bestuderen van verschillende onderzoeken en de zorgwekkende resultaten hiervan, wordt het steeds duidelijker dat er vooral met het uitrollen
van het 5 G netwerk bijzonder grote risico's voor de volksgezondheid worden genomen!
Innovatie en technologisch ontwikkelingen zijn mooi, maar ten koste van wat ? De ontwikkelingen van het *'internet of things'* worden in de media gebracht
als een heilzame ontwikkeling voor de mensheid. Over de mogelijke gezondheid risico's hoor je niets!
Het lijkt er op dat ECONOMISCHE BELANGEN VOOR VOLKSGEZONDHEID GAAN!

Willen wij met de kennis van de verschillende negatieve onderzoeksresultaten wel in iedere hoek van ons huis een sensor die aangeeft dat de melk in de koelkast op is,
of dat we teveel energie verbruikt hebben en willen we allemaal die zelfrijdende -auto wel?
Het lijkt allemaal prachtig maar het wordt langzamerhand wel duidelijk dat hier
een keerzijde aan zit.

Ik wil u als volksvertegenwoordigers met nadruk vragen verantwoording te nemen hierin en te kiezen voor de veiligheid van de burgers.
laat u goed informeren door onpartijdige wetenschappers.

De hieronder staande artikelen, documenten en de diverse links naar video's, documentaires e.d. geven een goed beeld over het onderwerp.

In ons land geen limieten…?!

Nederland behoort tot de weinige landen in Europa waar geen vastgestelde limieten voor de straling van telefoon zendmasten gelden.
Je vraagt je af hoe het mogelijk is, dat een kabinet niet de wetten rondom de bescherming van burgers naleeft..!

De totale chaos, want dat is het, inzake vergunningen voor en onderzoek naar de schadelijkheid van elektromagnetische straling, is in onze ogen stuitend. En wie zijn als eerste de dupe..? Juist, overgevoelige kinderen, wiens lichamen sowieso niet zijn volgroeid en dus minder weerstand hebben tegen deze straling..
Want als wetenschappers al waarschuwen en ambtenaren hun werk niet doen, door geen rapporten maken, die deze waarschuwingen onderstrepen, waar zijn we dan als burgers beland..?? De Europese richtlijn met limieten voor elektromagnetische velden, die in 1999 werd opgesteld, is in Nederland niet wettelijk ingevoerd.

*noot: onderstaande regels heb ik uit bijgevoegd pdf document gekopieerd.
P6_TA(2009)0216
Resolutie van het Europees Parlement van 2 april 2009 over gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden (2008/2211(INI))
I. overwegende dat de Unie blootstellingslimieten heeft vastgesteld om werknemers te beschermen tegen de effecten van EMV's; overwegende dat dergelijke maatregelen op grond van het voorzorgbeginsel ook moeten worden genomen ten behoeve van de betrokken bevolkingsgroepen, zoals bewoners en consumenten,

J. overwegende dat de speciale Eurobarometer-enquête over EMV's (nr. 272a van juni 2007) uitwijst dat een meerderheid van de burgers vindt dat de overheid hen onvoldoende informeert over de maatregelen die worden genomen om hen tegen EMV's te beschermen,
.....
.....

1. dringt er bij de Commissie op aan de wetenschappelijke basis en de toereikendheid van de limieten

voor blootstelling aan EMV's die zijn vastgelegd in Aanbeveling 1999/519/EG, te herzien en hierover verslag
uit te brengen aan het Parlement; vraagt dat de herziening door het Wetenschappelijk Comité voor nieuwe
gezondheidsrisico's wordt uitgevoerd;

2. vraagt dat bij het beoordelen van mogelijke gevolgen van elektromagnetische straling voor de gezondheid
in het bijzonder rekening wordt gehouden met biologische effecten, te meer omdat diverse studies
hebben aangetoond dat de laagste niveaus de schadelijkste gevolgen veroorzaken; roept op tot actief onderzoek
om mogelijke gezondheidsproblemen tegen te gaan, met name door oplossingen te ontwikkelen die de
puls- en amplitudemodulatie van de voor transmissie gebruikte frequenties opheffen of beperken;

3. benadrukt dat het parallel aan of als alternatief voor een wijziging van de Europese EMV-normen een
goede zaak zou zijn wanneer de Commissie samen met deskundigen uit de lidstaten en de betreffende
bedrijfstakken (elektriciteitsmaatschappijen, telefoonoperators en fabrikanten van elektrische apparaten,
waaronder mobiele telefoons), een handboek zou opstellen over de beschikbare, efficiënte technologische
mogelijkheden om de blootstelling aan EMV's te beperken;

http://www.thetruthseeker.co.uk/?p=169837
(kopie uit bovenstaande link)
(Washington, DC) – Researchers with the renowned Ramazzini Institute (RI) in Italy announce that a large-scale lifetime **study** of lab animals exposed to environmental levels of cell tower radiation developed cancer. A $25 million study of much higher levels of cell phone radiofrequency (RF) radiation, from the **US National Toxicology Program** (NTP), has also reported finding the same unusual cancer called Schwannoma of the heart in male rats treated at the highest dose. In addition, the RI study of cell tower radiation also found increases in malignant brain (glial) tumors in female rats and precancerous conditions including Schwann cells hyperplasia in both male and female rats.

https://www.jrseco.com/wp-content/uploads/2017-09-13-Scientist-Appeal-5G-Moratorium.pdf

5G Appeal - jrseco.com
5G Appeal Scientist Appeal for 5G Moratorium 2 The EUROPA EM-EMF Guideline 2016 states that "there is strong evidence that long-term exposure to certain EMFs is a risk factor for diseases such as certain cancers, Alzheimer's disease, and male infertili- ty…Common EHS (electromagnetic hypersensitivity) symptoms include headaches, concentration difficul-
www.jrseco.com

Wat ik ook zeer zou aanbevelen is om de documentaire 'Ubiquity' te bekijken, waarvan hieronder een link naar de trailer. Onlangs uitgezonden bij het programma 2 Doc op NPO 2. Deze documentaire geeft duidelijk weer wat de gevolgen zijn van straling voor mensen die hiervoor extra gevoelig zijn. (EHS = ElektroHyperSensitiviteit, in nederland nog niet herkend of erkend!)

https://www.youtube.com/watch?v=wTOThidR63Y

Ubiquity [NL TRAILER]

Het internet sluit zich steeds verder om ons heen, met het doel uiteindelijk iedereen, overal altijd te kunnen bereiken. Maar sommige mensen verdragen de straling van ...
www.youtube.com

Dan zou ik nog een video filmpje van de Dipl. Medienwissenschaftler Harald Kautz willen delen met de link hieronder.

https://www.youtube.com/watch?v=FFwsZLO-h-o&feature=youtu.be

Medienwissenschaftler: Warum 5G hochgefährlich ist - YouTube

Aktuell wird viel über 5G diskutiert und so steht die Frage im Raum: Ist 5G ein Fluch oder Segen für die Leute? ExtremNews bat zur Beantwortung der Frage den Dipl. Medienwissenschaftler Harald ...
www.youtube.com

nog een korte video van de engelse microwave weapon expert Barrie Trower.
(Hij was werkzaam bij de Royal Navy als microwave wapen expert en weet waar hij over praat!)

https://www.youtube.com/watch?v=z99_SzoXZdY

Wifi, Microwaves and the Consequences to our Health - Barrie Trower

Mr. Barrie Trower, a British physicist who was a microwave weapons expert and who worked for the Royal Navy and the British Secret Service, talks about the health ...

www.youtube.com

https://finding-voices.blogspot.com/2019/01/eu-regelgeving-5g-gaat-eigen-weg.html

EU regelgeving 5G gaat eigen weg

Finding-Voices Navarro

finding-voices.blogspot.com

Europese beleidsmakers vergeten dat de wetenschappelijke onenigheid hen voor hun politieke verantwoordelijkheid aangaande de volksgezondheid plaatst. Als er voldoende redenen zijn voor onrust over mogelijke gezondheidsgevolgen van iets zijn Europese politici verplicht om in naam van het voorzorgsbeginsel de Europese bevolking daartegen te beschermen. Zeker als de gevolgen ernstig en onomkeerbaar zijn. In haar antwoord op de ondertekenaars van het 5G Appeal schreef de kabinetschef van de Europese commissaris voor Volksgezondheid dat de toepassing van het voorzorgsbeginsel op 5G 'een te drastische maatregel lijkt'. 'We moeten eerst kijken hoe deze nieuwe technologie zal worden ingezet en hoe het wetenschappelijk bewijs zal evolueren', klonk het.

> 'De Commissie wacht liever op concrete bewijslast, maar die komt altijd te laat. Als de schadelijkheid eenmaal is bewezen, is de schade al berokkend'

https://www.dlmplus.nl/2019/01/17/stoppen-met-5g-3-kan-nog-de-voor-en-enorme-nadelen/

Stoppen met 5G (3) kan nog, de voor- en enorme nadelen - De Lange Mars Plus - dlmplus.nl

Wat voor de een een geweldig vooruitzicht lijkt is voor de ander een dreigende nachtmerrie met ongekende gevolgen. We kijken naar de voor- en nadelen van 5G of de vijfde generatie telecommunicatie netwerken.
www.dlmplus.nl

Effecten van 5G op het menselijk lichaam

De grootste zorg is de effecten op de huid. Het lichaam heeft twee tot vier miljoen zweet kanalen. Dr. Ben-Ishai of Hebrew University, Israël legt uit dat onze zweet kanalen fungeren als "*een reeks spiraalvormige antennes bij blootstelling aan deze golflengten,*" wat betekent dat we daardoor meer geleidend zijn. Een recent onderzoek in New York dat experimenteerde met 60GHz golven verklaart dat de *analyse van de penetratiegraad laat zien dat meer dan 90% van de verzonden energie wordt opgenomen in de lagen van de huid*. Volgens een onderzoek van **Dr. Yael Stein** aan de Hebrew University veroorzaakt het ook lichamelijke pijn omdat het lichaam dit herkent als een golf die schade veroorzaakt. Daarom moeten we ernstig rekening houden met huidziekten, kanker en pijn aan de huid.

https://finding-voices.blogspot.com/2019/01/20000-te-lanceren-satellieten-voor-5g.html

20,000 TE LANCEREN SATELLIETEN VOOR 5G DIE GERICHTE STRALEN VAN INTENSE MICROGOLFSTRALING OVER DE HELE AARDE STUREN

Finding-Voices Navarro
finding-voices.blogspot.com

(kopie uit bovenstaande link)

Waarom is 5G zo gevaarlijker dan vorige microgolfcommunicatiesystemen?

Arthur Firstenberg, auteur, onderzoeker en pleitbezorger voor het beperken van RF-blootstelling vanuit het milieu, verklaart de analyse van 5G-straling die in 2002 werd gepubliceerd in Microwave News. Hij verklaarde:

Wanneer een gewoon elektromagnetisch veld het lichaam binnenkomt,

veroorzaakt het ladingen om te bewegen en stromen om te stromen.
Maar als er extreem korte elektromagnetische pulsen het lichaam binnenkomen [5G], gebeurt er iets anders: de bewegende ladingen zelf worden kleine antennes die het elektromagnetische veld opnieuw uitstralen en dieper in het lichaam sturen.
Deze opnieuw bestraalde golven worden Brillouin-voorlopers genoemd.
Ze worden significant wanneer de kracht of de fase van de golven snel genoeg verandert.

5G zal waarschijnlijk aan beide eisen voldoen. Dit betekent dat de geruststelling die we krijgen -
dat deze millimetergolven te kort zijn om ver in het lichaam door te dringen - niet waar is.

Met groeten van een zeer bezorgde burger,

Hans van Braak

bijlage:
-PDF document
Gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden
P6_TA(2009)0216
Resolutie van het Europees Parlement van 2 april 2009 over gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden (2008/2211(INI))

Donderdag, 2 april 2009

Gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden

P6_TA(2009)0216

Resolutie van het Europees Parlement van 2 april 2009 over gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden (2008/2211(INI))

(2010/C 137 E/08)

Het Europees Parlement,

— de artikelen 137, 152 en 174 van het EG-Verdrag, die gericht zijn op een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid en het milieu, alsmede van de gezondheid en de veiligheid van werknemers,

— gezien Aanbeveling 1999/519/EG van de Raad van 12 juli 1999 betreffende de beperking van de blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden van 0 Hz – 300 GHz ([1]) en het verslag van de Commissie van 1 september 2008 over de uitvoering van deze aanbeveling (COM(2008)0532),

— gezien Richtlijn 2004/40/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de minimumvoorschriften inzake gezondheid en veiligheid met betrekking tot de blootstelling van werknemers aan de risico's van fysische agentia (elektromagnetische velden) ([2]),

— gezien Richtlijn 1999/5/EG van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 1999 betreffende radioapparatuur en telecommunicatie-eindapparatuur en de wederzijdse erkenning van hun conformiteit ([3]) en gelet op de desbetreffende geharmoniseerde veiligheidsnormen voor mobiele telefoons en basisstations,

— gezien Richtlijn 2006/95/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der lidstaten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen ([4]),

— onder verwijzing naar zijn resolutie van 4 september 2008 over de tussentijdse evaluatie van het Europese actieplan voor milieu en gezondheid 2004-2010 ([5]),

— onder verwijzing naar zijn standpunt van 10 maart 1999 over het voorstel voor een aanbeveling van de Raad betreffende de beperking van de blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden van 0 Hz – 300 GHz ([6]),

— gelet op artikel 45 van zijn Reglement,

— gelet op het verslag van de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid (A6-0089/2009),

A. overwegende dat elektromagnetische velden (EMV's) van nature in het milieu voorkomen en derhalve altijd aanwezig zijn geweest op aarde, zij het dat de milieublootstelling aan door de mens vervaardigde EMV-bronnen in de afgelopen decennia gestaag is toegenomen door de vraag naar elektriciteit, steeds geavanceerdere draadloze technologieën en maatschappelijke veranderingen, waardoor elke burger momenteel blootgesteld is aan een complexe combinatie van elektrische en magnetische velden met uiteenlopende frequenties, zowel thuis als op de werkvloer,

([1]) PB L 199 van 30.7.1999, blz. 59.
([2]) PB L 159 van 30.4.2004, blz. 1.
([3]) PB L 91 van 7.4.1999, blz. 10.
([4]) PB L 374 van 27.12.2006, blz. 10.
([5]) Aangenomen teksten, P6_TA(2008)0410.
([6]) PB C 175 van 21.6.1999, blz. 129.

B. overwegende dat de technologie van draadloze apparaten (mobiele telefoon, Wifi-Wimax-Bluetooth, DECT-telefoon met een vast basisstation) EMV's uitzendt die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de menselijke gezondheid,

C. overwegende dat de meeste Europese burgers, met name jongeren van 10 tot 20 jaar, hun mobiele telefoon gebruiken als een functioneel gebruiksvoorwerp en als modeaccessoire, maar dat er onzekerheid blijft heersen over de mogelijke gezondheidsrisico's, met name voor jongeren, bij wie de hersenen nog in ontwikkeling zijn,

D. overwegende dat de controverse in wetenschappelijke kringen over de mogelijke gezondheidsrisico's van EMV's is toegenomen sinds in Aanbeveling 1999/519/EG van 12 juli 1999 limieten zijn vastgelegd voor de blootstelling van de bevolking aan EMV's (0 Hz tot 300 GHz),

E. overwegende dat het gebrek aan formele conclusies van de wetenschappelijke wereld een aantal nationale of regionale overheden, in ten minste negen lidstaten van de Europese Unie alsook in China, Zwitserland en Rusland, er niet van weerhouden heeft zogenaamde preventieve en dus lagere blootstellingslimieten vast te leggen dan de limieten die voorgestaan worden door de Commissie en diens onafhankelijke wetenschappelijke comité, het Wetenschappelijk Comité voor nieuwe gezondheidsrisico's ([1]),

F. overwegende dat maatregelen om de blootstelling van de bevolking aan EMV's te beperken, moeten worden afgewogen tegen verbeteringen van de levenskwaliteit op het vlak van veiligheid en beveiliging geboden door toestellen die elektromagnetische straling teweegbrengen,

G. overwegende dat de conclusies van het epidemiologische onderzoek Interphone, een even belangwekkend als omstreden wetenschappelijk project dat door de Unie gefinancierd wordt ter hoogte van 3 800 000 EUR, in eerste instantie in het kader van het vijfde OTO-kaderprogramma ([2]), sinds 2006 op zich laten wachten,

H. overwegende nochtans dat over sommige inzichten unanimiteit lijkt te heersen, met name als het gaat om het variabele karakter, al naar gelang de persoon, van de reacties op een blootstelling aan microgolven, de noodzaak om eerst blootstellingstests op ware grootte uit te voeren om na te gaan wat de niet-thermische effecten van radiofrequentievelden (RFV's) zijn en de bijzondere kwetsbaarheid van kinderen bij blootstelling aan EMV's ([3]),

I. overwegende dat de Unie blootstellingslimieten heeft vastgesteld om werknemers te beschermen tegen de effecten van EMV's; overwegende dat dergelijke maatregelen op grond van het voorzorgbeginsel ook moeten worden genomen ten behoeve van de betrokken bevolkingsgroepen, zoals bewoners en consumenten,

J. overwegende dat de speciale Eurobarometer-enquête over EMV's (nr. 272a van juni 2007) uitwijst dat een meerderheid van de burgers vindt dat de overheid hen onvoldoende informeert over de maatregelen die worden genomen om hen tegen EMV's te beschermen,

K. overwegende dat onderzoek naar intermediaire en extreem lage frequenties moet worden voortgezet om conclusies te kunnen trekken over de effecten die zij hebben op de gezondheid,

L. overwegende dat het gebruik van beeldvorming door magnetische resonantie (MRI) niet in het gedrang mag komen door Richtlijn 2004/40/EG, aangezien MRI-technologie een van de belangrijkste instrumenten is bij het onderzoek naar en het diagnosticeren en behandelen van mogelijk levensbedreigende ziektes voor patiënten in Europa,

([1]) Advies van 21 maart 2007 aangenomen tijdens de 16e plenaire vergadering van het comité.
([2]) Programma Kwaliteit van Leven onder contractnummer QLK4-1999-01563.
([3]) STOA-studie van maart 2001 over de fysiologische en milieu-effecten van niet-ioniserende elektromagnetische straling, PE-nr. 297.574.

M. overwegende dat de veiligheidsnorm IEC/EN 60601-2-33 grenswaarden bevat voor EMV's, die zijn vastgesteld om elke vorm van schade aan patiënten en werknemers uit te sluiten,

1. dringt er bij de Commissie op aan de wetenschappelijke basis en de toereikendheid van de limieten voor blootstelling aan EMV's die zijn vastgelegd in Aanbeveling 1999/519/EG, te herzien en hierover verslag uit te brengen aan het Parlement; vraagt dat de herziening door het Wetenschappelijk Comité voor nieuwe gezondheidsrisico's wordt uitgevoerd;

2. vraagt dat bij het beoordelen van mogelijke gevolgen van elektromagnetische straling voor de gezondheid in het bijzonder rekening wordt gehouden met biologische effecten, te meer omdat diverse studies hebben aangetoond dat de laagste niveaus de schadelijkste gevolgen veroorzaken; roept op tot actief onderzoek om mogelijke gezondheidsproblemen tegen te gaan, met name door oplossingen te ontwikkelen die de puls- en amplitudemodulatie van de voor transmissie gebruikte frequenties opheffen of beperken;

3. benadrukt dat het parallel aan of als alternatief voor een wijziging van de Europese EMV-normen een goede zaak zou zijn wanneer de Commissie samen met deskundigen uit de lidstaten en de betreffende bedrijfstakken (elektriciteitsmaatschappijen, telefoonoperators en fabrikanten van elektrische apparaten, waaronder mobiele telefoons), een handboek zou opstellen over de beschikbare, efficiënte technologische mogelijkheden om de blootstelling aan EMV's te beperken;

4. stelt dat de betrokken bedrijven en infrastructuurbeheerders alsook de bevoegde autoriteiten nu reeds invloed kunnen uitoefenen op bepaalde factoren zoals het vaststellen van voorschriften betreffende de afstand tussen de betreffende locatie en de stralingsbronnen, de hoogte van de locatie vergeleken met de hoogte van de zendmast en de richting van straling uitzendende antennes ten opzichte van woonwijken, en dat zij dit uiteraard zouden moeten doen om de bevolkingsgroepen die in de nabijheid van dergelijke apparatuur wonen gerust te stellen en beter te beschermen; verzoekt om een optimale plaatsing van zendmasten en -toestellen en verzoekt eveneens om een gedeeld gebruik van deze zendmasten en -toestellen door verschillende aanbieders, met als doel de verbreiding van slecht geplaatste zendmasten en -toestellen te beperken; verzoekt de Commissie en de lidstaten passende richtsnoeren op te stellen;

5. verzoekt de lidstaten en de plaatselijke en regionale overheden een enkelvoudig vergunningensysteem op te zetten voor de plaatsing van antennes en transponders, en in de stedelijke ontwikkelingsplannen een streekplan op te nemen voor de spreiding van de antennes;

6. spoort de overheidsdiensten die verantwoordelijk zijn voor de plaatsing van masten voor mobiele telefonie, ertoe aan om samen met aanbieders van mobiele telefoniediensten tot overeenkomsten te komen inzake het delen van de infrastructuren, met als doel het aantal zendmasten en de blootstelling van de bevolking aan EMV's te beperken;

7. erkent dat aanbieders van mobiele communicatie- en andere draadloze technologieën die EMV's uitzenden, inspanningen leveren om milieuschade te voorkomen, en met name om klimaatverandering tegen te gaan;

8. is van mening dat, gezien het toenemende aantal gerechtelijke procedures en het groeiende aantal verbodsmaatregelen van overheidswege betreffende de installatie van nieuwe EMV-uitzendapparatuur, het in ieders belang is oplossingen te vinden die berusten op een dialoog tussen bedrijfsleven, overheid, militaire autoriteiten en belangenverenigingen van omwonenden over de criteria die worden gehanteerd bij het aanbrengen van nieuwe gsm-antennes of hoogspanningsleidingen, en er op zijn minst op toe te zien dat scholen, crèches, rusthuizen en zorginstellingen zich op een specifieke, op basis van wetenschappelijke criteria vastgestelde afstand van dit soort apparatuur bevinden;

9. verzoekt de lidstaten om in samenwerking met dienstverleners uit de sector blootstellingsoverzichten op te stellen voor het publiek met gegevens over hoogspanningskabels, radiofrequenties en microgolven, met name golven van telecommunicatiemasten, radiosystemen en telefoonantennes; vraagt dat deze gegevens op het internet worden geplaatst, zodat het publiek ze gemakkelijk kan raadplegen, en via de media worden verspreid;

10. stelt voor dat de Commissie onderzoekt of fondsen van de trans-Europese energienetwerken kunnen worden gebruikt voor het bestuderen van de effecten van EMV's op extreem lage frequenties en met name op distributielijnen van elektriciteit;

11. roept de Commissie ertoe op om tijdens de zittingsperiode 2009-2014 een ambitieus programma op te zetten voor het meten van de elektromagnetische biocompatibiliteit tussen kunstmatig opgewekte straling en straling die op natuurlijke wijze wordt uitgezonden door het menselijke lichaam, aan de hand waarvan op termijn kan worden vastgesteld of microgolven ongewenste gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid;

12. verzoekt de Commissie een jaarlijks rapport op te stellen over het niveau van elektromagnetische straling in de EU, de bronnen van deze straling en de maatregelen die door de EU worden genomen om de volksgezondheid en het milieu beter te beschermen;

13. verzoekt de Commissie ervoor te zorgen dat Richtlijn 2004/40/EG versneld ten uitvoer wordt gelegd, zodat werknemers daadwerkelijk worden beschermd tegen EMV's, naar analogie met twee andere communautaire teksten die werknemers reeds beschermen tegen lawaai ([1]) en trillingen ([2]), en krachtens artikel 1 van die richtlijn een uitzondering te maken voor MRI;

14. betreurt dat de publicatie van de conclusies van het internationale epidemiologische onderzoek Interphone, dat tot doel heeft na te gaan of er een verband bestaat tussen het gebruik van mobiele telefoons en bepaalde vormen van kanker, met name tumoren aan de hersenen, aan de gehoorzenuw en de oorspeekselklier, sinds 2006 op zich laat wachten;

15. benadrukt in dit verband de oproep tot voorzichtigheid door de coördinatrice van het Interphone-project, Elisabeth Cardis, die op basis van de huidige kennis adviseert om voor wat kinderen betreft de mobiele telefoon binnen verantwoorde grenzen te gebruiken en de voorkeur te geven aan de vaste telefoon;

16. is hoe dan ook van mening dat de Commissie, die in aanzienlijke mate heeft bijgedragen tot de financiering van deze wereldwijde studie, tot taak heeft de verantwoordelijken voor het project te vragen waarom de publicatie van uiteindelijke resultaten uitblijft, en het Parlement en de lidstaten onmiddellijk op de hoogte te brengen indien ze hierop antwoord krijgt;

17. adviseert de Commissie tevens, ten behoeve van een doeltreffend algemeen beleid en begrotingsbeleid, om een deel van de financiële bijdrage van de Gemeenschap voor studies betreffende EMV's aan te wenden voor een grootschalige campagne om Europese jongeren bewust te maken van de goede praktijken bij het gebruik van de mobiele telefoon, zoals handsfreetoestellen gebruiken, oproepen kort houden, telefoons uitschakelen wanneer ze niet worden gebruikt (zoals in de klas), en telefoons gebruiken in gebieden met goede ontvangst;

18. is van mening dat dergelijke campagnes jonge Europeanen ook bewust moeten maken van de gezondheidsrisico's van huishoudelijke apparaten en van het feit dat het beter is dergelijke toestellen uit te schakelen dan ze in de stand-by-stand te laten staan;

19. verzoekt de Commissie en de lidstaten meer geld beschikbaar te stellen voor onderzoek en ontwikkeling (O&O), met als doel de mogelijke schadelijke gevolgen op lange termijn van radiofrequenties van mobiele telefonie te beoordelen; vraagt eveneens om een verhoging van het aantal openbare oproepen voor onderzoeksvoorstellen met betrekking tot de negatieve gevolgen van blootstelling aan verschillende bronnen van EMV's, met name wat kinderen betreft;

([1]) Richtlijn 2003/10/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 februari 2003 betreffende de minimumvoorschriften inzake gezondheid en veiligheid met betrekking tot de blootstelling van werknemers aan de risico's van fysische agentia (lawaai) (PB L 42 van 15.2.2003, blz. 38).

([2]) Richtlijn 2002/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 juni 2002 betreffende de minimumvoorschriften inzake gezondheid en veiligheid met betrekking tot de blootstelling van werknemers aan de risico's van fysische agentia (trillingen) (PB L 177 van 6.7.2002, blz. 13).

20. stelt voor de Europese Adviesgroep inzake de ethiek van wetenschappen en nieuwe technologieën een bijkomende taak te geven, namelijk de evaluatie van de wetenschappelijke integriteit, teneinde de Commissie te helpen eventuele risicosituaties, belangenconflicten of zelfs gevallen van fraude te voorkómen die zich zouden kunnen voordoen in een klimaat van toenemende concurrentie tussen wetenschappers;

21. roept de Commissie op, met het oog op de ongerustheid onder de bevolking in talloze lidstaten, samen te werken met alle belanghebbenden, zoals nationale deskundigen, niet-gouvernementele organisaties en bedrijfstakken, om de beschikbaarheid van en de toegang tot actuele en voor leken begrijpelijke informatie over draadloze technologie en beschermingsnormen te verbeteren;

22. verzoekt de Internationale Commissie voor bescherming tegen niet-ioniserende straling en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om meer transparantie en een grotere bereidwilligheid tot dialogeren met alle belanghebbenden bij het vaststellen van normen;

23. bekritiseert bepaalde uiterst agressieve marketingcampagnes van telefoonaanbieders rond de feestdagen en andere bijzondere gelegenheden, zoals de verkoop van mobiele telefoons die uitsluitend voor kinderen bestemd zijn of „gratis belminuten" voor tieners;

24. stelt voor dat de Unie bij haar beleid ten aanzien van de binnenluchtkwaliteit ook rekening houdt met het onderzoek naar „draadloze" huishoudelijke apparaten, zoals Wifi voor Internettoegang en de digitale draadloze telefoon (DECT-telefoon), die de afgelopen jaren op grote schaal worden gebruikt in openbare gelegenheden en woningen, waardoor burgers voortdurend blootgesteld worden aan microgolven;

25. eist, met het oog op een voortdurende verbetering van de consumentenvoorlichting, dat de technische normen van het Europees Comité voor elektrotechnische normalisatie (CENELEC) worden aangepast met als doel een verplichting inzake de etikettering van de stralingssterkte in te voeren en ervoor te zorgen dat op elk „draadloos" apparaat wordt vermeld dat het microgolven uitzendt;

26. roept de Raad en de Commissie op om samen met de lidstaten en het Comité van de Regio's te ijveren voor de totstandbrenging van één enkele norm om de blootstelling van omwonenden bij uitbreiding van het netwerk van elektrische hoogspanningsleidingen tot een minimum te beperken;

27. is buitengewoon bezorgd over het feit dat verzekeringsmaatschappijen de dekking van risico's die verband houden met EMV's steeds vaker buiten de WA-polissen houden, waaruit op te maken valt dat de Europese verzekeraars hun interpretatie van het voorzorgsbeginsel reeds in de praktijk brengen;

28. verzoekt de lidstaten het voorbeeld van Zweden te volgen en mensen die lijden aan elektromagnetische overgevoeligheid, te erkennen als personen met een handicap, zodat zij passende bescherming en gelijke kansen krijgen;

29. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie, de regeringen en parlementen van de lidstaten, het Comité van de Regio's en de WHO.

Nieuwsbrief Klimaatverbond Nederland maart 2019

Alstublieft!

Hierbij ontvangt u onze nieuwsbrief, waarmee we u willen informeren over verschillende duurzame ontwikkelingen en activiteiten. Wij sturen deze nieuwsbrief omdat uw gemeente, provincie of waterschap lid is van Klimaatverbond Nederland, u met ons samenwerkt en/of interesse toont in Klimaatverbond Nederland. Een interessant bericht voor een collega? Stuur de nieuwsbrief gerust door.

Zijn er duurzame projecten, activiteiten of succesverhalen in uw gemeente, provincie of bij uw waterschap en wilt u dit graag via onze website en nieuwsbrief onder de aandacht brengen? Wij vernement het graag via communicatie@klimaatverbond.nl.

Klimaatverbond aan de slag met koppeling mitigatie en adaptatie

Klimaatverbond Nederland is een van de weinige maatschappelijke organisaties die zowel op het gebied van klimaatmitigatie en klimaatadaptatie actief is. Het ligt daarom voor de hand om activiteiten te ontwikkelen op het snijvlak van deze domeinen. We vertellen u hier graag meer over.

Lees verder

Handreiking voor het opstellen van lokale hitteplannen

Begin 2019 verscheen de Handreiking Lokaal Hitteplan. De Handreiking, speciaal gericht op het thema gezondheid, helpt lokale partijen bij het opstellen van een hitteplan. Zo'n plan kan de lokale aanpak van klimaatadaptatie en eenzaamheid ondersteunen. De Handreiking Lokaal Hitteplan werd ontwikkeld in opdracht van de NAS.

Lees verder

Terugblik Klimaatverbond Inspiratiedag: Partnerschappen voor Duurzaamheid

Kennismaken, kennis delen en kennis verbinden. Dat was het motto van de Klimaatverbond Inspiratiedag met de werktitel "Partnerschappen voor Duurzaamheid". Ruim 100 deelnemers uit verschillende sectoren voor duurzaamheid namen deel aan deze informatieve en interactieve werkconferentie. Lees hieronder een terugblik en bekijk onze video-sfeerimpressie.

Lees verder

Neem deel aan de Klimaatverbond-panelgroep. Meld je aan!

Om de besluitvorming en uitvoering van lokaal en regionaal klimaatbeleid goed te kunnen ondersteunen, wil Klimaatverbond Nederland graag een panel oprichten bestaande uit leden die op politiek, bestuurlijk en ambtelijk niveau actief zijn. Het panel zal worden geraadpleegd m.b.t. vraagstukken gericht op (duurzame) thema's, dilemma's, oplossingen, ontwikkelingen etc. Meedoen? Meld u aan!

Lees verder

Aanbod Klimaatacademie

Komende maand kunt u binnen de Klimaatacademie aan de slag met bewonersparticipatie en gedragsverandering voor duurzaamheid. Wilt u zich professioneel ontwikkelen? U bent welkom in Utrecht, Arnhem en Zwolle, of bij u op locatie. Klik verder voor data en inschrijvingen.

Lees verder

Duurzaam nieuws van onze leden

Klimaatverandering is bij uitstek een mondiaal probleem dat lokale gevolgen heeft en dat op alle schaalniveaus (van mondiaal tot buurtniveau) aangepakt moet worden. Dat vraagt om ambitieus klimaatbeleid. Onze leden werken hard aan klimaatoplossingen. Graag zetten we een aantal mooie duurzame ontwikkelingen die plaatsvinden bij onze leden voor u op een rij.

Lees verder

Werkconferentie Klimaatadaptatie Landbouw: unieke kennis en kunde van boeren beter bundelen

Enige tijd geleden stond de werkconferentie Klimaatadaptatie Landbouw in de gemeente Nijkerk op het programma. Het thema van de middag was de vraag hoe de Nederlandse landbouwsector kan omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. In deze blog blikken we terug op deze conferentie.

Lees verder

Operatie Steenbreek en Entente Florale gaan verder onder Stichting Steenbreek

De onafhankelijke stichtingen Operatie Steenbreek en Entente Florale Nederland zijn vanaf 1 januari 2019 officieel samengegaan. De nieuwe organisatie heet vanaf nu Stichting Steenbreek. De besturen van beide stichtingen zijn dit recent met elkaar overeengekomen.

Lees verder

---

10 maart 2019: Kom en loop mee met de Klimaatmars

Op 10 maart organiseren Milieudefensie, de FNV, Greenpeace, DeGoedeZaak en de Woonbond de Klimaatmars. Tijdens deze mars gaat Nederland massaal de straat voor het klimaat en voor een veilige toekomst voor onszelf en onze kinderen. Er is genoeg getreuzeld. Het moet en het kán anders. Het klimaat wacht niet. Het is nu tijd voor actie. Klimaatverbond Nederland is erbij. Komt u ook?

Lees verder

---

13 Maart 2019: GEA Jaarcongres 2019

Op 13 maart a.s. organiseert het Gelders Energieakkoord het GEA Jaarcongres 2019. Dit jaar wordt het congres gehouden in de Walburgiskerk te Zutphen. Tijdens het jaarcongres licht voorzitter Asj van Dijk de nieuwe koers (GEA 2.0) die wordt ingez toe. Aansluitend vindt het Klimaat- en Energiedebat Gelderland plaats. Er is beperkt plaats in de Walburgiskerk, dus **vol = vol**. Meld u nu aan!

Lees verder

---

21 maart 2019: Bijeenkomst “Niet kunnen investeren, toch profiteren”

Hoe wordt de energietransitie inclusief en écht duurzaam? De samenleving is in transitie. We moeten van het gas af, onze huizen isoleren en zelf energie opwekken. Ook moeten we langer zelfstandig wonen, meer omkijken naar elkaar en vooral participeren. Hoe doen we dat, een transitie realiseren waarvan iedereen profiteert? Dus ook mensen met een smalle beurs?

Lees verder

Nieuwsbrief op maat

Indien u interesse heeft in specifieke onderwerpen, thema's, cursussen enz., dan kunt u aan de hand van deze link aangeven wat uw voorkeuren zijn. Zo kunnen we in de nabije toekomst de nieuwsbrief nog beter op uw interesses afstemmen.

Wordt de e-mail niet goed weergegeven? Bekijk hem in uw browser.

Copyright © 2019 Klimaatverbond Nederland, All rights reserved.
Dit is een e-mail van collega-bestuurders, verstuurd vanuit Klimaatverbond Nederland.

Ons adres is:
Klimaatverbond Nederland
Zijpendaalseweg 6
Arnhem, 6814 CK
Netherlands

Add us to your address book

Wilt u deze e-mail niet meer ontvangen?
U kunt uzelf hier uitschrijven.

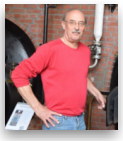
Nieuwsbrief nr. 64

100 jaar De Tuut 1918-2018

Beste Lezer,

In deze nieuwsbrief starten we met 'n beschrijving van de geschiedenis van Appeltern, het dorp waar "De Tuut" is gevestigd. Deze beschrijving zal meerdere Nieuwsbrieven beslaan.

Over de auteur:

Deze geschiedenis is beschreven door een van onze vrijwilligers van "De Tuut": Joep van den Brink, een amateur, géén historicus. Een amateur die de geschiedenis bemint (amare = houden van) en die steunt op de schouders van onderzoekers, archeologen, historici en deskundigen als Van Heijningen, Pons, Deurloo, Van der Ven, Reijnen en vele anderen. Om u als lezer een omgevallen boekenkast te besparen is er een selectie gemaakt uit de beschikbare kennis. Een selectie is altijd subjectief. De auteur heeft een voorkeur voor vooruitgang, voor dat wat de geschiedenis ons gebracht heeft en niet voor wat de geschiedenis ons ontnomen heeft, dus dat wat verloren is gegaan.

Appeltern: hoe het allemaal begon.

Het ontstaan van Het Land van Maas en Waal, de prehistorie, de menselijke occupatie en de landschapsvorming door de mens.

Een korte inleiding:

In dit artikel wordt de wordingsgeschiedenis en de ontwikkeling van Het Land van Maas en Waal in het algemeen en de geschiedenis van Appeltern in het bijzonder in vogelvlucht geschetst. Het verhaal begint ongeveer 10.000 jaar geleden en gaat met zevenmijlslaarzen door de tijd naar het Maas en Waal van nu.

Geïnteresseerd?

Bij dit verhaal hoort een overzicht van de belangrijkste bronnen. Voor wie meer wil weten over de interessante geschiedenis van het Land van Maas en Waal verwijzen we kortheidshalve naar onderstaande bronnenlijst op pagina 3.

In de loop van dit jaar verschijnt waarschijnlijk **Een ode aan Appeltern,** een boekje over de geschiedenis van Appeltern. Bent u geïnteresseerd, let dan de nieuwsbrief van De Tuut. In een van de volgende nieuwsbrieven komt daarover meer informatie.

1. 10.000 jaar geleden.

Het verhaal begint ongeveer 8.000 jaar voor het begin van de jaartelling, de tijd waarvan we sporen van de eerste mensen in Maas en Waal hebben teruggevonden. Wellicht zijn er al eerder mensen in Maas en Waal geweest, maar daarvan zijn nog geen sporen gevonden, ook al is de homo sapiens al meer dan 40.000 jaar actief in West Europa. Er is nog veel te ontdekken. Onze kennis is nog hoogst fragmentarisch. Bij het graven van de forellenvijvers te Bergharen zijn resten van een werkplaats, waar vuursteen bewerkt werd en een aantal vuurkuilen gevonden. Die sporen wijzen er op dat een groep van rondreizende jager-verzamelaars ongeveer 10.000 jaar geleden de plek heeft aangedaan die we nu kennen als Bergharen. Voor hen een ideale plek, op de grens van hoog en laag, met water en dus vis, en bossen met wild in de buurt. Het zijn mensen uit de steentijd, die nog geen metaal kenden, maar bepaald niet primitief waren. Hun gereedschappen en werktuigen van steen waren voor die tijd hoog ontwikkeld en het waren goede jagers die ook groot wild wisten te doden.

We denken vaak dat het in die tijd tobben geweest moet zijn, maar niets is minder waar. Jager-verzamelaars zijn veel minder tijd kwijt aan het bij elkaar scharrelen van hun levensonderhoud dan landbouwers. Een paar uur per dag is genoeg. Jagen met pijl en boog en een lans op groot wild als de oeros is een riskante sport. Toch wijst archeologisch onderzoek er niet op dat zij vaker onder de hoeven van een oeros kwamen dan wij onder een autobus. Ook in de millennia daarna hebben mensen af en toe Maas en Waal bezocht. Sporen daarvan zijn gevonden in Ewijk, Winssen en bij Wijchen. Uit Bergharen stammen sporen van menselijke activiteit (een vuurkuil en klokbeker aardewerk) uit het laat neolithicum (2.400 – 2.100 voor het begin van de jaartelling) die wijzen op bewoning. Bij de bouw van de RK kerk te Batenburg is er een neolithisch graf gevonden in de vorm van een holle boomstam met daarin de stoffelijke resten van vijf mensen. Mogelijk stamt de blauwe steen in Batenburg, die ligt op de hoek van de Grote Straat, ook uit het neolithicum. Het heeft daarna nog vele duizenden jaren geduurd voordat in Maas en Waal zich definitief mensen vestigden.

Het gebied was dus lang woest en leeg. De rivieren slingerden zich door het land en verlegden regelmatig hun loop omdat door aangevoerd zand en grind de bedding steeds hoger kwam te liggen, meestal bij hoog water. Soms brak de rivier door de oeverwal en vormde daarbij diepe gaten, oeverwaldoorbraken of crevasses genoemd. Het Spikswiel dicht bij Appeltern is daarvan een voorbeeld.

Deze oeverwaldoorbraken worden gekenmerkt door een waaier van zand aan het andere einde. De akker tussen het Spikswiel en de wetering is zo'n zanderig terrein dat doorloopt tot aan de Elberseweg. Vlechtende rivieren heet dat verschijnsel van vrij stromende rivieren die steeds hun loop verleggen. Stel je het landschap daarbij voor als een vlakte van zand en grind, met her en der boomgroepen en zandduinen, afgewisseld met waterplassen en stukken moeras. Een eldorado voor wild.

2. Tussen 2.000 en 4.000 jaar geleden.

We weten niet wanneer zich voor het eerst permanent mensen vestigden in Maas en Waal. Vermoedelijk was dat tussen 2000 en 1000 voor onze jaartelling. Van de Romeinse geschiedschrijvers weten we dat het gebied in het jaar 12 voor Christus bewoond was en wel door een volk dat door de Romeinen Batavieren werd genoemd. De Batavieren zijn vooral bekend van de boomstammen waarmee ze de Rijn afzakten en het verdobbelen van hun vrouwen.

Als je de Romeinse geschiedschrijvers mag geloven heeft, bij een veldslag in het jaar 53, Julius Caesar hoogstpersoonlijk duizenden bewoners van Maas en Waal over de kling gejaagd. Sporen van die slag zijn gevonden bij Maren-Kessel, op de huidige zuidoever van de Maas. In die tijd had de rivier echter een zuidelijker bedding. De beroemde slag heeft dus plaatsgevonden in het toenmalige Maas en Waal.

Vanaf het moment dat zich permanent mensen vestigden in Maas en Waal zijn ze het gebied naar hun hand gaan zetten. Bossen werden gekapt, akkers werden aangelegd en slootjes werden gegraven. De eerste huizen, gemaakt van hout, riet en klei verrezen en voor het eerst werden dieren gedomesticeerd. De eerste permanente nederzettingen ontstonden, met landbouwers, vissers, pottenbakkers en zelfs smeden. De mens werd langzaam een factor van betekenis in Maas en Waal.

3. De eerste nederzettingen lagen aan het Wijchens Maasje.

Een van de armen van de Maas liep van Wijchen, diagonaal door Maas en Waal, naar Dreumel. Deze Maasarm was tot in de Romeinse tijd bevaarbaar. Nu is die arm door verlanding bijna geheel verdwenen. Het ven bij Wijchen is hiervan het laatste restant. De oorspronkelijke loop is terug te vinden in het landschap. Het zijn nu de laagst gelegen delen van Maas en Waal. Hier, in Appeltern, zie je die laagte daar waar de Walstraat overgaat in de Mekkersteeg. Vermoed wordt dat ook op de hoek van de Dijkgraaf, de Leeuwweg en de Noord- Zuid een dergelijke nederzetting heeft gelegen.

(Wordt vervolgd in de volgende nieuwsbrief)

De belangrijkste bronnen:

- Atlas van Nederland in het Holoceen, Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu.
- De geologie, de bodemvorming en de waterstaatkundige ontwikkeling van Het Land van Maas en Waal en een gedeelte van Het Rijk van Nijmegen. L.J. Pons 1957
- Archeologisch onderzoek in Beneden Leeuwen, vindplaats 'De Ret', gemeente West Maas en Waal. W.K. Vos
- Vissen in het verleden van Bergharen, Archeologisch onderzoek van de prehistorische en Middeleeuwse bewoningsresten aan Dorpsstraat 35 te Bergharen, gemeente Wijchen. Ivo Hermsen
- Een Romeins grafveld aan de voet van de Molenberg, Gemeente Wijchen
- Grote Historische topografische atlas, ca. 1905, Gelderland.
- Wat was waar, historischecartografie.nl
- Topografische kaart, opname 1821
- Stedelijke nederzettingen in Nederland tot de Franse tijd. J.G. Wegner
- Typologie van landelijke nederzettingen in Nederland. Drs. W. Wolters
- Atlas van de verstedelijking in Nederland

Vanaf 1 mei bij De Tuut: tentoonstelling 'De stoommachine die de wereld veranderde'.

Stoommachines, zijn die er nog? Zeker wel! Een groot deel van onze elektriciteit wordt nog steeds gemaakt met stoom.
De stoommachine veranderde ons leven tot op de dag van vandaag Zonder elektriciteit (gemaakt door stoomturbines) kunnen we ons ons dagelijkse leven niet meer voorstellen.
Kom kijken bij De Tuut, hoe de stoommachine ons leven veranderde, wat hij aan goeds bracht en wat de schaduwzijden zijn van die techniek.
De thematentoonstelling is open vanaf 1 mei. Dagelijks van dinsdag t/m zondag van 11:00 tot 16:00 uur.

De mens achter De Tuut.

Interview met hoofdmachinist en hoofd technisch beheer van Stoomgemaal De Tuut.

Mijn naam is Harry Jas, ik ben 62 jaar, gehuwd en de trotse vader van 2 kinderen.
Na mijn opleiding tot scheepswerktuigkundige begon mijn carrière bij Nedlloyd Rederijdiensten op de grotere containerschepen. In die functie heb ik alle wereldzeeën bevaren, hoofdzakelijk op Zuid Afrika en van Gotenburg tot Tokio, deden wij alles aan wat daar tussen ligt.
Zo'n containerschip was volledig selfsupporting, wat inhoudt dat er aan boord voldoende deskundigheid was om het schip varende te houden.

Na de tijd op zee kreeg ik een functie in de energiecentrale van Akzo Nobel in Arnhem, waar ik ben begonnen als werktuigkundige van de wacht. Dit heb ik van 1984 tot 2002 gedaan, waarna ik de algemene leiding over de energiecentrale kreeg. Van 2010 tot 2016 heb ik als energy en utility engineer gewerkt bij eveneens AkzoNobel.
Ja, en hoe kom je na zo'n mondiale functie nou bij De Tuut terecht? Ik wilde, na mijn pensionering, graag wat in mijn eigen richting blijven doen en keek dus uit naar iets wat met stoom te maken had.

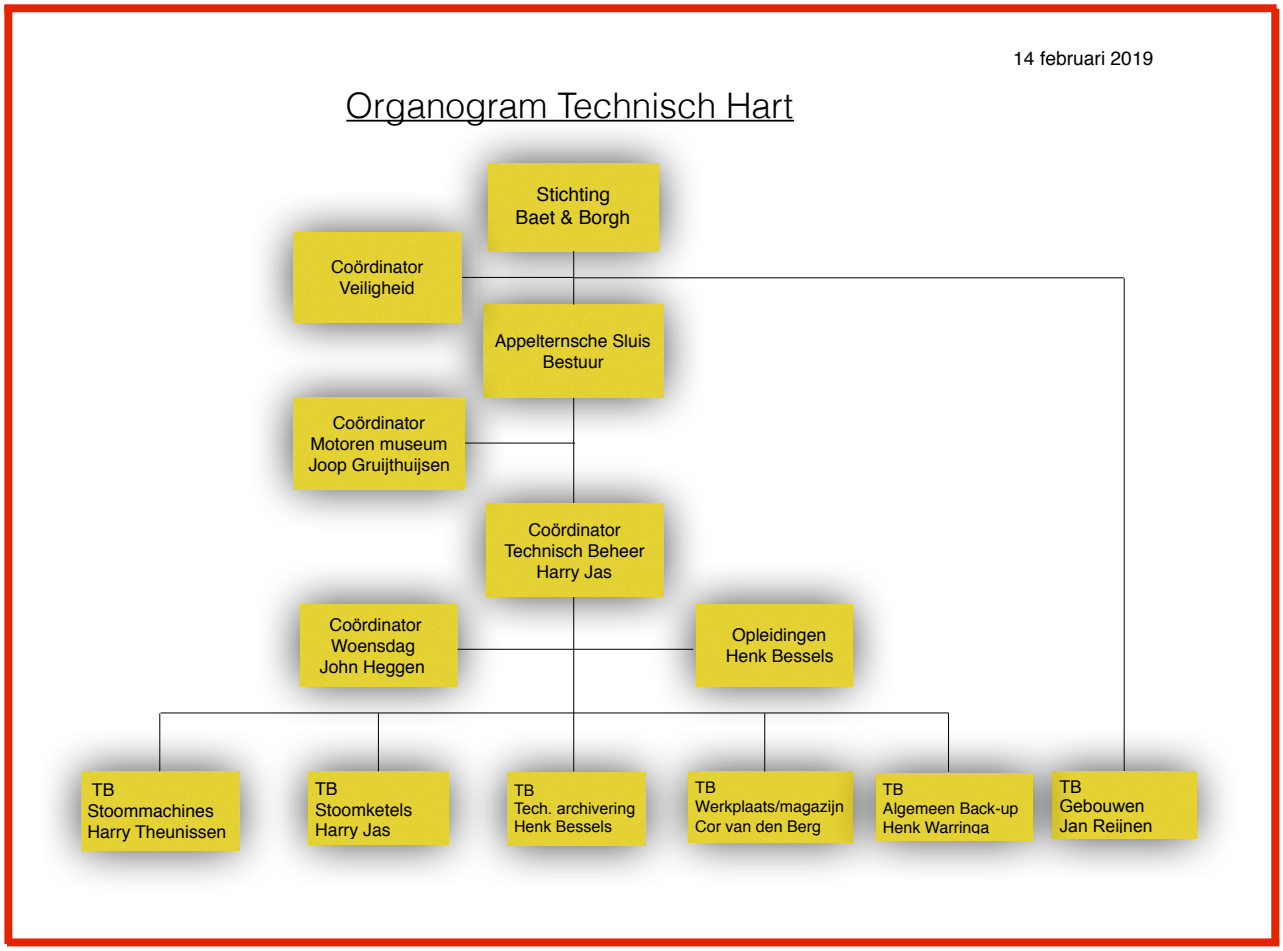
De meeste mensen weten niet dat in de moderne energiecentrales elektriciteit met stoom wordt opgewekt. Vandaar dat ik via internet iets in die richting zocht. Zo kwam ik bij De Tuut terecht, waar ik tijdens een stoomweekend werd ingezet bij de ketels en de stoommachines. Door de samenwerking met de andere deskundige vrijwilligers werd ik goed en snel ingewerkt. Ervaring deed ik echter niet allen in dat stoomweekend op. Ook heb ik het Technisch Handboek van begin tot eind doorgenomen en heb de interne cursussen tot machinist en stoker gevolgd.
Om misverstanden te voorkomen: in het verleden werkte ik met stoomturbines en nu met stoommachines, vandaar dat deze extra cursus geen overbodige luxe was.

Op het moment dat ik aantrad gaf de, op dat moment in functie zijnde, hoofdmachinist aan zijn functie aan de wilgen te willen hangen en vroeg het "Technisch Hart" mij zijn taak over te nemen. Dat was per 01-01-2019.
Deze functie houdt o.a. in dat ik de contacten onderhoud tussen de woensdagavond- en de donderdagploeg en de technische werkzaamheden en keuringen binnen de Tuut coördineer.

Als hoofdmachinist nemen we met de andere vrijwilligers, afhankelijk van hun beschikbaarheid, per keer de verantwoordelijkheid op ons om tijdens de stoomweekenden als stoker of als machinist aanwezig te zijn.

Het bindende element van de vrijwilligers is de voorliefde voor stoom. Dit is de basis en daarop stoelt ook de toekomst van De Tuut. Samen proberen we de huidige installatie zo goed mogelijk in stand te houden en haar er zo aantrekkelijk mogelijk te laten uitzien. De bezoekers moeten direct zien dat wij er met hart en ziel voor gaan en proberen alles in originele staat te houden, liefst met gebruik van de originele onderdelen.
Al met al heb ik, en ik denk met mij eveneens de overige vrijwilligers een zinvolle besteding van onze vrije tijd gevonden door met hart en ziel te werken aan het herstel en in stand houden van historische erfgoed. Daarnaast is voor mij het sociale aspect in de omgang met de vrijwilligers heel belangrijk. Een absolute voorwaarde om de gestelde doelen te bereiken.

In het interview op de vorige pagina met Harry Jas wordt gesproken over ‘het organogram’ dat door het Technisch Hart van Stoomgemaal De Tuut is opgesteld. Voor de duidelijkheid ziet u onderstaand het complete organogram. Dit geeft de organisatiestructuur van De Tuut weer.

Uit het Motorenmuseum.

In Het Motorenmuseum is iets bijzonders aan de hand! Sinds enkele jaren staat daar de zelfgebouwde Gazelle motorfiets van de Werkgroep Historisch Gemotoriseerd Verkeer, en nu wordt er een tweede motorfiets gebouwd. Het betreft ook weer een zelfbouw project. De hoofdonderdelen zijn een Indian Four frame naar een model uit 1930, een luchtgekoelde NSU 1000 automobielmotor, een aandrijflijn (versnellingsbak en cardan-aandrijving) van een Nimbus motorfiets en plaatwerk van een Harley Davidson.

Hans Jurriëns, een van de vrijwilligers van Het Motorenmuseum vond in 2015 een website met de tekst “Als je een Indian Four niet kunt betalen, bouw hem dan zelf “. Na het een en ander eens goed bekeken te hebben dacht Hans: “Wat zij kunnen kan ik ook!”

In 2015 begon hij te zoeken naar een NSU 1000 luchtgekoelde automobielmotor. Toen hij die gevonden had werd de motor geheel aangepast met o.a. een nieuw gemaakt carter, een aangepast in- en uitlaatspruitstuk en een volledig ander carburatie systeem. Achter de NSU motor werd een Nimbus motorfiets-versnellingsbak en de bijbehorende cardanaandrijving geplaatst. Al met al kostte dit 3 jaar bouwtijd.

In augustus 2018 was het frame à la Indian Four 1930 gereed en de motor met versnel-lingsbak, aandrijflijn en wielen konden in het frame gemonteerd worden. Alles net op tijd om dat, wat al enigszins op een motorfiets begon te lijken, te presenteren op onze laatste motoren-dag.
Momenteel wordt er gewerkt aan spatborden en tank. De tank is een verhaal apart. Deze moet met de hand worden gemaakt middels het kloppen van aluminium plaat op een houten mal. Voor het eerste stoomweekend van het seizoen 2019, zoeken we de publiciteit met dit project. Hopelijk krijgt deze motorfiets dan, en daarmee natuurlijk ook het Motorenmuseum, net zoveel aandacht als indertijd de Gazelle motorfiets.

5

Kijk ook eens op de website van de Werkgroep Historisch Gemotoriseerd Verkeer.

www.hgvmaasenwaal.nl

Of gebruik in Google de zoekwoorden; Alma, Indian, NSU en u ziet mijn inspiratiebronnen.

Toegangsprijzen 2019

Tijdens de stoomweekends en de motorendag is de toegangsprijs € 6,00 p.p.

Het motorenmuseum is dan óók open en bij de prijs inbegrepen. Kinderen t/m 12 jaar onder begeleiding en donateurs met 1 introducé gratis.

- Voor groepen > 15 op afspraak, met rondleiding: € 3,50 voor rondleiding alleen stoomgemaal en € 5,00 voor rondleiding stoomgemaal én motorenmuseum.

Het rondvaartbootje dat door de spuisluis vaart is **uitsluitend** tijdens de stoomweekenden in bedrijf.

Toegangsprijzen buiten de stoomweekenden tijdens de reguliere openingstijden:

- Bezoek stoomgemaal € 3,50 p.p.

- Kinderen t/m 12 jaar, onder begeleiding en donateurs met 1 introducé gratis.

MUSEUM DE TUUT
STOOMGEMAAL EN MOTORENMUSEUM
Erfgoed in Bedrijf
De Tuut 1, 6629 AA Appeltern
T: 0487-541156 info@de-tuut.nl
www.de-tuut.nl

DOEDERIJ
ZORGGELUK
Bij de exploitatie krijgt het Museum intensieve ondersteuning van de Doederij. Zie voor meer informatie: www.doederij.com

Programma 2019

Museumseizoen De Tuut

Het seizoen van Museum De Tuut loopt van 4 mei tot en met 27 oktober 2019.
Gedurende die periode is het museum 6 dagen per week van 11:00 tot 16:00 uur geopend. Op maandag is het museum gesloten.
Over de openingsdagen en -tijden van Het Motorenmuseum wordt nog overleg gepleegd in de eerstvolgende nieuwsbrief wordt u hiervan op de hoogte gesteld.

Zaterdag	04 mei: Seizoensopening met de thematentoonstelling “De geschiedenis van de Stoommachine. De machine die de wereld en de mens veranderde”.
Zaterdag	11 en zondag 12 mei: Stoomweekend en tevens Molen- en Gemalendag
Zaterdag	06 en zondag 07 juli: Stoomweekend
Zondag	04 augustus: Maas- Waalse Maaldag
Zaterdag	17 en zondag 18 augustus: Stoomweekend
Zondag	18 augustus: Stationaire Motorendag
Zaterdag	14 en zondag 15 september: Stoomweekend, tevens Open Monumentendag
Zaterdag	19 en zondag 20 oktober: Stoomweekend

Winterlezing over Joan Derk van der Capellen wegens groot succes herhaald.

De derde lezing in het kader vanher winterprogramma van De Tuut op 24 februari was geheel volgeboekt. Daarom hebben wij besloten deze lezing nog een keer te herhalen op zondag 10 maart, **onder voorbehoud van voldoende inschrijvingen.** De combinatie van lezing, wandeling en nazit vindt plaats op zondagmiddag 10 maart in Stoomcafé De Tuut en duurt van 14:00–16:00 uur. De entree bedraagt, inclusief koffie/thee en gebak € 10,-.

Deelname graag aanmelden via telefoon: 0487-541156 of per mail via info@de-tuut.

NEDERLANDS
DEBAT INSTITUUT

5 GOUDEN TIPS OM JE PROFESSIONEEL TE PROFILEREN

Hoe profileer jij je als professional? Wist je dat je met simpele handelingen je je al krachtig kunt presenteren? Het boek 'Nice girls don't get the corner office' van Lois Frenkel staat boordevol tips om je overtuigend te profileren. Niet alleen ambitieuze vrouwen, maar zeker ook mannen hebben baat bij deze slimme adviezen. Onze trainer én overtuigexpert Nick Schoemaker zet voor jou de 5 beste tips op rij in **deze video**.

BEKIJK DE VIDEO

Wil jij je zichtbaarheid in de werkomgeving vergroten?

Heb je wel eens het gevoel dat je wordt overschaduwd door collega's die harder schreeuwen? Of dat je in vergaderingen afwachtend blijft en dan iemand net precies zegt wat jij had willen zeggen?

Schrijf je dan in voor de tweedaagse training **'Persoonlijk profileren'**. Samen met ons werk je dan aan het vergroten van je zichtbaarheid en assertief communiceren. Je hoeft niet extravert te zijn om impact te maken, maar kan juist je kracht vinden in het zijn van introvert.

MEER INFORMATIE »

Kom naar de gratis oefenavond 'Vergaderen'

Ben je een oud-cursist van het debatinstituut? Hoe gaat het met het in de praktijk brengen van de geleerde vaardigheden? Lukt het je om kort en krachtig je punt te maken en constructieve discussies te voeren?

Juist tijdens vergaderingen heb je deze technieken hard nodig. Op 25 maart staat onze oefenavond in het teken van vergaderen. Benieuwd hoe je jouw overtuigingskracht in een vergadering kunt inzetten? **Meld je dan** aan voor de oefenavond en neem een introducé mee.

MEER INFORMATIE »

LEREN OVERTUIGEN?

ABONNEER JE OP ONS YOUTUBE-KANAAL

Meer overtuigtips?

Vragen of suggesties?

Nederlands Debat Instituut
T (035) 625 20 50
E info@debatinstituut.nl

NEDERLANDS
DEBAT INSTITUUT

VERGADERTIP

DE 3 GROOTSTE IRRITATIES BIJ VERGADERINGEN

en hoe je hiermee kunt omgaan

Beste griffier,

Wat is jouw grootste irritatiepunt tijdens het vergaderen? Herken je dat de deelnemers soms over iets anders willen praten dan op de agenda vermeldt staat? Of willen terugkomen op een besluit dat de vorige keer al genomen was? Dirk van Dorsselaer beschrijft in deze video de grootste irritaties in een vergadering én hoe je hiermee kunt omgaan.

BEKIJK DE VIDEO

De laatste plaatsen voor de workshop 'beïnvloeden'

Wil jij ervoor zorgen dat raadsleden zich aan de regels houden, medewerkers instemmen met afspraken en dat brieven en stukken beter worden begrepen? Je werk als griffier zou toch leuker worden als je mensen positief kunt beïnvloeden?

Meld je aan voor de allerlaatste plekken bij de gratis workshop 'Positief raadsleden beïnvloeden' **op 5 april**. Onder leiding van Arthur Noordhuis gaan wij in de workshop dieper in op de 7 principes van beïnvloeding van Cialdini.

Lees meer

Wat waren de 'takeaways' tijdens het RTL debat?

Op 7 maart vond het eerste debat voor de Provinciale Statenverkiezingen plaats en wij waren erbij. Hier deden de acht lijsttrekkers van de grootste partijen aan mee (volgens de laatste peilingen). Dit debat staat in het kader van de aanstaande Provinciale Statenverkiezingen van 20 maart.

Lees in dit artikel alles over de twee grootste ‘takeaways’ van dit eerste televisiedebat. Van het voeren van een goed debat, tot het gebruik van retorische stijlfiguren, wij schreven voor jou de analyse.

Lees meer

LEREN DEBATTEREN?
ABONNEER JE OP ONS YOUTUBE-KANAAL

Volg ons

Contact

Nederlands Debat Instituut
T (035) 625 20 50
E info@debatinstituut.nl

Aanmelden | Afmelden | Website

regio arnhem nijmegen

Nieuwsbrief

In deze nieuwsbrief berichten we over actuele zaken in de regionale samenwerking tussen 18 gemeenten. De regio waar het goed wonen, goed ondernemen, goed recreëren en vooral *goed leven* is. Waar we samen werken aan een 'Gezonde Groei' van onze regio.

BESTE CIRCULAIRE REGIO 2018

De Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen ontvangt iedereen die werkt in of voor de regio. Raadsleden ontvangen de nieuwsbrief ook via de lokale griffie.

Nieuwe ambtelijk secretaris PFO Economie

Om de Regio Arnhem Nijmegen te ondersteunen bij haar ambities zijn de Portefeuillehoudersoverleggen (PFO's) op zoek gegaan naar ambtelijke secretarissen die de PFO's structureel voor 16 uur per week ondersteunen.
Ook de vierde ambtelijke secretaris is bekend. Yvonne Hazelaar gaat aan de slag bij het PFO Economie. Zij werkt bij de gemeente Arnhem waar zij ooit bij de afdeling economische zaken begon.

"Ik keer nu weer terug naar het economische werkveld waar mijn wortels liggen. Mijn jarenlange ervaring als secretaris van verschillende bestuurlijke overleggen neem ik mee. Niet in de laatste plaats ook mijn ervaring als raadsadviseur bij de Arnhemse griffie".
Zij neemt daarmee het stokje over van Nevin Tosun. Nevin, heel erg bedankt voor de samenwerking. Yvonne, welkom.

CE Award ingezet in Beuningen

Regio Arnhem Nijmegen won de Circular Economy Award in november 2018. Dat is de verdienste van heel veel mensen. Niet alleen overheid, maar ook bedrijfsleven en betrokken burgers. Gemeente Beuningen toonde in hun speciale campagne hoe je in de praktijk nu 'circulaire economie' herkent.

LEES MEER →

Arnhemse ambtenaren nodigen collega's in regio uit

Gemeente Arnhem nodigt collega's uit om deel te nemen aan de werkconferentie 'Empowering Neighbourhoods for Climate Action' op **woensdag 10 april aanstaande**.

De werkconferentie staat in het teken van het belang van de wijken in de energietransitie. Dat zullen jullie herkennen. Een belangrijke succesfactor voor het slagen van de energietransitie in Nederland is het stimuleren en bevorderen van wijkinitiatieven. De samenwerking tussen overheid en bewoners op dit terrein is essentieel. Maar hoe doen we dat? Hoe kunnen gemeenten en energie coöperaties het groeiende aantal actieve bewonersinitiatieven ondersteunen. Hoe zorgen we voor professionalisering en hoe betrekken we de bewoners die andere problemen aan hun hoofd hebben dan de energietransitie?

Vragen genoeg waar we op woensdag 10 april in Musis Sacrum, Arnhem met elkaar antwoorden op willen krijgen. Jullie kunnen daarbij zijn en een actieve rol vervullen in de discussies in de verschillende workshops. **Er is nog een beperkt aantal plaatsen beschikbaar ... dus meld je snel aan** via www.canconference.nl.
Aanmelden kan tot 28 maart 2019.

AANMELDEN EN MEER INFORMATIE →

3 jaar Economic Board

Drie jaar geleden begon The Economic Board met haar werkzaamheden als triple helix organisatie.

Hoe is de slagkracht veranderd door de actievere samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en ondernemers?
Bekijk de hoogtepunten en lees de blogs in het prachtige overzicht.

LEES MEER →

Een nieuw regionaal netwerk

Bestuurlijke samenwerking kan niet zonder een stevige ambtelijke ondersteuning. Zo hebben de 4 PFO's ieder een eigen ambtelijk platform. De 4 secretarissen van de PFO's vervullen een belangrijke verbindende rol.

De regiosecretaris onderhoudt zijn contacten met de 18 gemeenten via de zgn. 'intermediairs'. Door de jaren heen zijn zij meer geworden dan de ambtelijke ingang voor de voorgeschreven P&C-cyclus én de stukken van het Algemeen Bestuur.

Op 14 februari zijn de intermediairs voor het eerst bijeen geweest voor een ontmoeting en uitwisseling van ervaringen. Als gast van uitgenodigd vicevoorzitter Carol van Eert. Hij gaf de groep een inkijk in de geschiedenis van de samenwerking in onze regio en schetste de uitdagingen die er nu liggen. Uitdagingen waarbij ook de intermediairs van de 18 gemeenten een belangrijke rol spelen. Als strategische adviseur van het bestuur, gemeentesecretaris en vakinhoudelijke collega's. Werken aan de verbinding binnen de gemeente en tussen de gemeente en de regio(gemeenten) vanuit een integrale en strategische invalshoek.
Het blijft niet bij deze eerste bijeenkomst op Valentijnsdag 2019. Afgesproken is dat het prille netwerk elkaar met enige regelmaat gaat treffen. Niet alleen om de genoemde verbinding tussen de gemeenten (onderling) en de Regio Arnhem Nijmegen te versterken maar om elkaar te helpen in hun rol.

Meest ondernemende regio in de EU

Gelderland heeft de award voor meest ondernemende regio in de EU gekregen, de European Entrepreneurial Region Award. In 2019 vinden daarom diverse activiteiten plaats om dit te vieren en anderen kennis te laten maken met onze regio.

Provincie Gelderland wil samen met zoveel mogelijk gemeenten en met ondersteuning van de Rabobank de ondernemers in het zonnetje zetten, die Gelderland helpen verduurzamen en groeien. Dat betekent dat wij

dit jaar graag elke week een taartje eten met een mooie ondernemer.

LEES MEER →

Noteert u deze data?

- 27 maart: Regio Overleg(t). Kijk op de website voor het programma. Locatie: Gemeentehuis Rheden in De Steeg.
- 8 april: Dag van de Gelderse Gemeenten, in Nijmegen. VNG Gelderland.
- 10 april: Werkconferentie Empowering Neighbourhoods for Climate Action. Zie artikel hierboven.
- 11 april: Final Conference EU-project Climate Active Neighbourhoods, Arnhem. Lees meer.
- 8 - 10 mei: regioreis voor bestuurders.
- 16 mei: Circulaire Economie Festival, Nijmegen. Lees meer.
- 7 - 10 oktober: European Week of Regions and Cities, Brussel. Informatie over het bezoek vanuit de regio volgt in het voorjaar 2019.

Contact opnemen

Persoonlijk abonneren? Doorsturen aan een geïnteresseerde? Geef uw tip door via info@regioan.nl en wij zorgen voor de rest!

Voor meer toelichting kunt u contact opnemen met de secretaris Henk van den Berg, tel. (026) 3773410. Of bel met Rachel Drosterij, tel. (026) 3772449, management-ondersteuning & communicatie.

In de Regio Arnhem Nijmegen werken de volgende gemeenten samen:
Arnhem - Berg en Dal - Beuningen - Duiven - Doesburg - Druten - Heumen - Lingewaard - Montferland - Mook en Middelaar - Nijmegen - Overbetuwe - Renkum - Rheden - Rozendaal - Westervoort - Wijchen - Zevenaar

---

Copyright © 2019 Regio Arnhem Nijmegen,, All rights reserved.
U ontvangt deze mail omdat u zich voor deze regionale nieuwsbrief inschreef.

Ons adres is:
Regio Arnhem Nijmegen, Eusebiusbuitensingel 53 , 6828 HZ, Arnhem, Netherlands

U kunt op elk moment **uw profiel bijwerken** of **uitschrijven**.

mailchimp

View this email in your browser

ONDERNEMERSDEBAT PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN

VRIJDAG 15 MAART 2019 - 17.30U - CAFÉ DE ZAAK

Beste Griffie,

De beweging ontmoet elkaar op evenementen en bijeenkomsten in het gehele Rijk van Nijmegen en ook de komende dagen staan er weer een aantal interessante op de agenda.
Met de Provinciale Statenverkiezingen in het vooruitzicht melden kandidaten van verschillende partijen zich 15 maart in Café de Zaak in Beuningen voor het ondernemersdebat dat RvN@, Ondernemerscafé Beuningen, The Economic Board en streekomroep RN7 samen organiseren.
Op de thema's innovatie(beleid), ondernemerschap, energietransitie en infrastructuur gaan in ieder geval de volgende kandidaten met elkaar en met de aanwezige ondernemers in debat:

- CDA - Otto van Verschuer
- SP - Eric van Dijk
- PVDA - Fokko Spoelstra
- Groen Links - deelnemer nog niet bekend
- VVD - Peter Hendriks
- D66 - Michiel Scheffer
- 50PLUS - Marcel Bruins

Grijp jouw kans en laat je ondernemersstem horen! Het debat duurt een uur en daarna is er ruimte om na te praten, te netwerken en te proosten. Inloop vanaf

17.00u. Het wordt druk en er zijn nog maar enkele plekken beschikbaar. Meld je dus snel via de onderstaande knop aan.

AANMELDEN ONDERNEMERSDEBAT

DURF TE VRAGEN: OP DE STIP DRUTEN

Op 19 maart is er een RvN@ primeur en dat is een hele mooie eerste editie van Durf te vragen: Op de stip Druten. Niet alleen krijgt de RvN@HUB Druten daarmee vorm, maar er staat ook een interessante line-up van initiatiefnemers die jij kunt helpen met jouw kennis, ervaring en netwerken. De grondlegger van 'Durf te vragen', Nils Roemen, zet zijn expertise in om de sessie in goede banen te leiden. Op de stip staan o.a.:

- Martien Pardoel - De veemarkt met jongeren en gezonde voeding combineren?
- Ilona Hein - De doorontwikkeling van het voedingsspel?
- RvN@product Circulaire Kickstart - Welke bedrijven starten voor de zomer?

Inloop 19.30u, 20,00u start en om 21.00u sluiten we de sessie met een netwerkborrel af. Ben je ondernemer? Werk je in het onderwijs? Ben je agrariër? Heb je een idee of ben je op zoek naar nieuwe ideeën? Kom langs en help de regio te versterken! Gebruik de knop hieronder om je aan te melden.

AANMELDEN DTV:STIP

Zoals je onderaan deze mail kunt lezen, staat er nog veel meer op de RvN@ agenda. Ik hoop je op één of meer van deze bijeenkomsten te mogen begroeten.

Hartelijke groet,

Kristie Lamers
directeur RvN@

Diversiteitscafé

De kracht van diversiteit in het personeelsbeleid binnen zorg en welzijn

21 MRT

17.00u - 19.00u

De Bastei

Nijmegen

Info & aanmelden

EduHackathonNL2024

Aan de slag met onderwijsvraagstukken en challenges

22/23 MRT

16.00u - 23.00u

Bibliotheek Gelderland Zuid

Nijmegen

Info & aanmelden

Seminar duurzame inzetbaarheid

Hoe houd je je medewerker financieel fit?

29 MRT

14.00u - 17.00u

Rabobank RvN

Nijmegen

Info & aanmelden

Klik hier voor de complete RvN@ agenda

Copyright © 2019 Rijk van Nijmegen @, All rights reserved.
Je ontvangt de nieuwsbrief omdat je betrokken bent bij RvN@.

Ons mailadres:
Rijk van Nijmegen @
Keizer Karelplein 1
Nijmegen, KvK: 70106142 6511 NC
Netherlands

Add us to your address book

Wil je je voorkeuren aanpassen?
Je kan hier je profiel aanpassen of jezelf helemaal uitschrijven..

mailchimp

U ontvangt deze nieuwsbrief als klant of relatie van Stolwijk Kelderman Accountants Fiscalisten
Wordt deze nieuwsbrief niet goed weergegeven? Open deze dan in uw browser

stolwijk kennisnetwerk

Commissie BBV geeft antwoord

Beste nieuwsbrieflezer,

Wij informeerden u half februari in onze nieuwsbrief over het antwoord dat de BBV commissie gaf op de vraag over de verwerking van het accres. De commissie heeft haar standpunt gewijzigd in een bericht van 22 februari jl. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact met ons opnemen via 0314 - 369 111 of stuur uw vraag per mail naar info@stolwijkkelderman.nl.

Haar antwoord luidt als volgt:

Vraag

Met enige regelmaat worden circulaires uitgebracht door het ministerie van Binnenlandse Zaken over de ontwikkelingen van het Gemeente- en Provinciefonds. Daarin worden mededelingen gedaan over het accres. Hoe moeten gemeenten en provincies dit opnemen in de jaarrekening?

Antwoord

Systematiek indexering gemeente- en provinciefonds

Op basis van de circulaires is de huidige systematiek als volgt. De indexering van het gemeente- en provinciefonds via het accres vindt plaats via de meicirculaire op basis van de Voorjaarsnota en via de septembercirculaire op basis van de Miljoenennota. Eventuele gevolgen van de ontwikkeling van de rijksuitgaven via de trap-op-trap-af systematiek die bekend worden na de septembercirculaire zoals bijvoorbeeld in de jaarlijkse Najaarsnota van het rijk, vinden nog geen doorvertaling in het accres. Omdat de decembercirculaire geen bijstellingsmoment is voor het accres zijn de gevolgen hiervan voor het accres nog onbekend. Het definitieve accres voor jaar t wordt volgens de gebruikelijke systematiek bij het Financieel Jaarverslag over jaar t vastgesteld en gemeld in de meicirculaire van jaar t+1 en verwerkt in het uitkeringsjaar van jaar t+1 (als afwikkelingsverschil). Ten behoeve van de jaarafsluiting van jaar t is het accres zoals gemeld in de septembercirculaire van jaar t de laatstgemelde stand.

Verantwoording

Op grond hiervan dienen alle gemeenten en provincies in de jaarrekening van jaar t de gemeente- respectievelijk de provinciefondsuitkering op te nemen overeenkomstig de in jaar t laatste gepubliceerde accresmededeling, te weten de septembercirculaire van jaar t. Het verdient aanbeveling dit in de grondslagen van het opstellen van de jaarstukken te vermelden. Op grond van de bij de circulaires gehanteerde accresmethodiek is het niet mogelijk een voorziening of een overlopend passief te vormen bij berichtgeving over een mogelijk tegen- of meevallende uitkering ten opzichte van het accres. Wel is het mogelijk om bij een eventueel verwachte tegenvaller – na instemming van de raad - een bestemmingsreserve te vormen vóór het einde van jaar t ten laste van het rekeningresultaat of door een deel van het rekeningresultaat van jaar t – via het raadsvoorstel voor resultaatbestemming - hiervoor te bestemmen of dit als een risico te benoemen (risicoparagraaf en/of in de aanbieding).

*Copyright © *2018* *Stolwijk Kelderman, All rights reserved.*

Telefoon: +31 (0)314 369 111
Emailadres: info@stolwijkkelderman.nl

Doetinchem: Terborgseweg 25b
Zevenaar: Mercurion 3

uitschrijven

This email was sent to griffie@druten.nl
why did I get this? unsubscribe from this list update subscription preferences
Stolwijk Kelderman · Terborgseweg 25b · Doetinchem, 7001 GM · Netherlands

Bekijk deze e-mail in je browser

Drie jaar geleden werd bij de oprichting van The Economic Board als doelstelling geformuleerd dat deze triplehelix-organisatie ervoor moet gaan zorgen dat ondernemers, kennisinstellingen en overheden uit de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen beter gaan samenwerken op de groeisectoren Food, Health en Energy en de cross-overs daartussen, om zo de economische slagkracht van de regio verder te ontwikkelen. En we hebben zeker niet stil gezeten in drie jaar tijd.

en we verzamelden alle hoogtepunten van de afgelopen drie jaar in een infographic. Kijkt u mee?

Boardupdate

In de vorige nieuwsbrief schreven we al dat tijdens de afgelopen vergadering in DROOM in Elst het eerste deel van de evaluatie van drie jaar The Economic Board, de zelfevaluatie, werd afgerond. Voor het tweede deel worden diepte-interviews afgenomen met stakeholders in de triplehelix-samenwerking. Een deel van de gesprekken heeft inmiddels plaatsgevonden, zoals met de voorzitters van de ondernemersverenigingen. Het adviesbureau Twynstra Gudde begeleidt dit proces en levert een evaluatierapport op. Dit rapport wordt besproken tijdens de volgende boardvergadering op 28 maart en wordt vervolgens uiterlijk eind april aangeboden aan de Regio Arnhem Nijmegen.

Wij zijn verheugd dat boardlid Daniël Wigboldus, voorzitter van het college van bestuur van de Radboud Universiteit, per 1 februari 2019 door Zijne Majesteit de Koning is benoemd tot Kamerheer in de provincie Gelderland. Kamerheren ondersteunen en adviseren bij de voorbereiding en uitvoering van Koninklijke bezoeken aan hun regio.

Over The Economic Board

Als aanjager en verbinder is The Economic Board altijd bezig om projecten en activiteiten in de regio Arnhem – Nijmegen, met Wageningen naar een hoger niveau te tillen. Weten wat wij precies doen? Deze animatie legt uit wat The Economic Board voor u kan betekenen. *De*

Het laatste nieuws

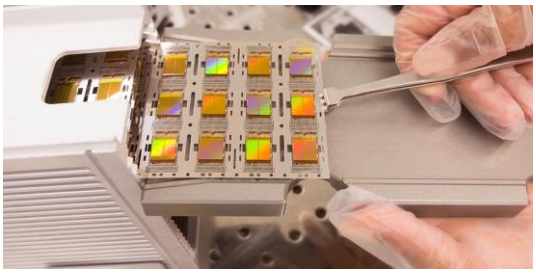

Gelderland kiest voor OnePlanet en WFC Experience

Tijdens de laatste vergadering van Statenperiode 2015-2019 besloten de Provinciale Staten van de provincie Gelderland in ruime meerderheid positief over het beschikbaar stellen van 65 miljoen

bijdrage van 17 miljoen euro aan de World Food Center (WFC) Experience.

OnePlanet is een initiatief van imec Nederland, Radboudumc, Radboud Universiteit en Wageningen Universiteit & Research. ***U leest hier meer over OnePlanet en hier meer over de WFC Experience***.

400 nieuwe arbeidsplaatsen in FoodValley en Arnhem/Nijmegen

Het nieuws dat ontwikkelingsmaatschappij Oost NL in Gelderland en Overijssel heeft bijgedragen aan 1200 nieuwe arbeidsplaatsen voor de komende drie jaar, haalde zelfs het Financieele Dagblad. Een blik op de cijfers laat zien dat projecten in de Gelderse hotspots Arnhem-Nijmegen en FoodValley (waar Wageningen onder valt) gezamenlijk 400 nieuwe banen gaan brengen.

De getallen gaan alleen over het aantal directe arbeidsplaatsen. Daar komt volgens Oost NL nog een veelvoud aan indirecte arbeidsplaatsen bij. Dat kan gaan om nieuwe arbeidsplaatsen bij onder meer toeleveranciers. ***Lees hier***

Ook op de hoogte blijven van de nieuwste ontwikkelingen? Volg ons dan nu op Twitter.

Volg ons en praat mee

Bezoek Eerste en Tweede Kamerleden op 29 maart

Op regelmatige basis organiseert The Economic Board een werkbijeenkomst voor Eerste en Tweede Kamerleden om ze te laten zien wat er speelt in de regio Arnhem - Nijmegen - Wageningen.

De eerstvolgende bijeenkomst vindt plaats op 29 maart 2019 bij Dirkzwager legal & tax en heeft als thema Digital Security, met voorbeelden vanuit Health en aandacht voor de privacy van persoonlijke data. Bijdragen komen van Bart Jacobs (hoogleraar Digital Security aan de Radboud Universiteit) en Luuk Arends en Ernst-Jan van der Pas (Dirkzwager legal & tax en verbonden aan Legal Valley). Boardvoorzitter en burgemeester Hubert Bruls gaat als laatste spreker in op de zaken die de gemeente Nijmegen bezighoudt op dit onderwerp.

Er hebben zich tot op heden vier Eerste en Tweede Kamerleden aangemeld. Vanwege de thematiek en de aankomende Europese verkiezingen zijn deze keer ook Nederlandse (kandidaat) Europarlementariërs uitgenodigd. ***Lees hier over*** *de vorige bijeenkomst op*

Verdieping: *Hoe verduurzaam je de energievoorziening op een houdbare manier?*

We lopen tegen de grenzen aan van wat onze *resources* aankunnen. Verschillende vormen van duurzame energie vragen immers ook tijd, oppervlakte en materialen.

Energiefilosofen Maarten van Blijderveen en Peter Laagland, beiden werkzaam bij Alliander-dochter Qirion, houden zich dagelijks bezig met de vraag: *hoe verduurzaam je de energievoorziening op een houdbare manier met de beschikbare middelen en mogelijkheden van vandaag*?

"*De uitdaging is om het vraagstuk breder te zien omdat het gebruik van bijvoorbeeld zonne-energie weer allerlei consequenties heeft, zoals de beschikbare grond die nodig is om een zonneveld aan te leggen*."

Lees het artikel

Op de agenda

Health Valley Event 2019

14 maart is het tijd voor de 11e editie van het Health Valley Event. Dit event vindt plaats bij Pathé in Nijmegen. Net als vorig jaar hebben The Economic Board en Radboudumc de handen ineengeslagen en staan we weer met een verrassende stand op deze beurs. *Meer informatie*. *Lees ook de blog van Chris Doomernik, directeur Health Valley, over het Health Valley Event*

Busreis Hannover Messe 2019

Van maandag 1 tot en met vrijdag 5 april vindt de Hannover Messe 2019 plaats. Hannover Messe is dé beurs waar de nieuwste innovaties op het gebied van industriële technologie worden tentoongesteld. The Economic Board organiseert samen met RCT Gelderland, Briskr, Radboud Universiteit, Novio Tech Campus, Business Cluster Semiconductors en IPKW op woensdag 3 april voor geïnteresseerde relaties een busreis vanuit Elst naar Hannover. Deze reis wordt u kosteloos* aangeboden. ***Meer informatie en aanmelden***.

Techniekdag De Liemers 2019

Op de Techniekdag De Liemers op 6 april zien en ervaren jongeren van 10 tot 16 jaar hoe leuk

doe-activiteiten zodat de bezoekers spelenderwijs kennismaken met de techniek.

En dan nog dit

- In Arnhem wordt er gebouwd aan een plastic huis. Save Plastics, gevestigd op Industriepark Kleefse Waard (IPKW) te Arnhem, draagt met het recyclen van lokaal plastic bij aan de circulaire regio. De Save home is tot 10 april 2019 te zien mét vr-bril op het dak van de Rozet in Arnhem. ***Lees hier meer***.
- In januari en februari schreven The Economic Board-leden van het eerste uur een blog over hun ervaringen met drie jaar The Economic Board. Lees hier de blog van voorzitter Hubert Bruls, of die van boardleden Kees Boele, Leon van Halder, Ben Geerdink, Peter van Dongen, Toon van Asseldonk en Marcel Hielkema.
- Onze partner VNO-NCW Midden zoekt een nieuwe Regiomanager voor de regio Arnhem - Nijmegen. Net als de huidige regiomanager hoort het ondersteunen van The Economic Board tot de functietaken. Reageren kan tot 11 maart. Geïnteresseerd?

Ontvangen uw collega's, zakenrelaties, concurrenten, partners, werknemers en werkgevers onze maandelijkse update al? Zorg dat ze op de hoogte blijven over

Nederland.

Schrijf ze hier in

Copyright © 2019 The Economic Board, alle rechten voorbehouden.

Ons e-mailadres is:
redactie@theeconomicboard.com

Wilt u uw voorkeuren aanpassen?
U kunt uw instellingen wijzigen of u uitschrijven voor deze nieuwsbrief

This email was sent to griffie@druten.nl
why did I get this? unsubscribe from this list update subscription preferences
The Economic Board · Mercator II · Toernooiveld 300 · Nijmegen, CT 6525 EC · Netherlands

Geacht bestuurssecretariaat en griffie gemeente Druten,

Hieronder vindt u een verzoek tot samenwerking aan de gemeente Druten.
Wij vragen u dit voor te leggen aan de Burgemeester, het College en de Raad en vernemen graag uw reactie.
Wij zien uit naar een aangename en constructieve samenwerking.

Namens het bestuur van Ondernemend Maas & Waal
Yvonne van der Bend en Niels Gijsbers
tel. 06 42 35 43 06
Email; info@ondernemervanhetjaarmaasenwaal.nl

……

Geachte Burgemeester, College en Raad van de gemeente Druten

Ondernemend Maas & Waal heeft voor 2019 wederom de organisatie van de Ondernemer van het Jaar Maas & Waal uitbesteed aan BusinessMedia4all en NG Events.

In de afgelopen jaren is er goed en aangenaam samengewerkt en hebben we pareltjes van bedrijven gezien.
Ook in 2019 zal de verkiezing van de Ondernemer van het Jaar georganiseerd worden met ondernemers uit de regio en is het event een visitekaartje voor bedrijvig Maas & Waal .

Doelstelling blijft om de ondernemers in de gemeenten Druten en West Maas en Waal een prijs uit te reiken,
welke leidt tot meer binding tussen bestuurders, ondernemers en inwoners en een positieve uitstraling heeft op het ondernemersklimaat, de bedrijvigheid, de ondernemers en inwoners in de regio.
Het event zal in 2019 plaatsvinden op dinsdag 5 november.

Wij willen u hierbij vragen om dit event financieel te ondersteunen en tevens aanwezig te zijn op 5 november a.s.
Wij bieden u voor 2019 een samenwerking aan voor 1500 euro .
De samenwerking behelst het volgende:
- 20 entreekaarten voor het college, de raad en de griffier en relaties gemeente Druten
(De Burgemeester is als lid van het Comité van Aanbeveling uiteraard onze gast)
- vermelding als partner bij het event
Op deze wijze onderstreept u richting ondernemers en inwoners, dat de verkiezing Ondernemer van het Jaar Maas & Waal 2019 positief bijdraagt tot een goed ondernemersklimaat in de regio .
Het event zal dit jaar het thema **Samenwerking & Duurzaamheid** uitdragen tussen bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen.

Wij vernemen graag deze maand, mede i.v.m. de communicatie naar buiten, of u hiermee kunt instemmen.
Het correspondentie emailadres is info@ondernemervanhetjaarmaasenwaal.nl .

Comité van Aanbeveling
Tenslotte willen wij uiteraard de burgemeester vragen of wij haar naam bij het comité van aanbeveling (zie hieronder) mogen gebruiken.

De voordrachtcommissie en jury zijn ook alweer drukdoende en de planning 2019 is gemaakt.

Wij nodigen u ook graag uit tot het voordragen van bedrijven.
Natuurlijk houden wij u op de hoogte van de voortgang en zien uit naar een aangename en constructieve samenwerking.

Met vriendelijke groet
Het bestuur Ondernemend Maas & Waal

Ondernemend Maas & Waal

Ondernemer van het jaar is een initiatief van Ondernemend Maas & Waal

Realisatie:

- BusinessMedia4all en NG Events
- Yvonne van der Bend en Niels Gijsbers
- Email; info@ondernemervanhetjaarmaasenwaal.nl
- website; www.ondernemervanhetjaarmaasenwaal.nl

** Aangesloten bij Ondernemend Maas & Waal zijn Ondernemers Vereniging Druten,OV Gouden Ham, Dreumelse Ondernemers Vereniging, Verrassend Leeuwen, Ondernemers Ontmoeten en Business Club Maas & Waal*
** **Comite van Aanbeveling**: Burgemeester Corry van Rhee, Burgemeester Vincent van Neerbos, Bart van Kraaij, Leon de Jonge, Rob Ansen, Hans Voshol, Huub Tromp en Petra Smits*
** **Organisatie;** Yvonne van der Bend (BusinessMedia4all) en Niels Gijsbers (NG Events) - info 06 42 35 43 06*

Dit event wordt mede mogelijk gemaakt door:

Hoofdsponsor; Rabobank Maas & Waal
Official Sponsor; Van Herwijnen Kreston
Business Partners; RTP Electrotechniek, Huisman Etech Experts, Willems Constructie, De Waal Autogroep, 't Oude Ambacht, Natuurlijk Bloemen van Marieke, IN2 Maas & Waal, PrintRendement,

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Datum
4 maart 2019
Ons kenmerk
TAZ/U201900129
Lbr. 19/008
Telefoon
070 373 83 93
Bijlage(n)
-

College voor Arbeidszaken

Onderwerp
afspraken Wnra en ledenraadpleging

Samenvatting

Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Gemeenteambtenaren gaan dan over van het ambtenarenrecht naar het private arbeidsrecht. Dat betekent onder andere dat er een nieuwe cao moet komen die past bij het Burgerlijk Wetboek.

De VNG en de vakbonden hebben op 26 oktober 2018 afspraken gemaakt. De VNG heeft over die afspraken een ledenraadpleging gehouden. In de ledenraadpleging kwamen er reacties van 275 gemeenten: 199 gemeenten die met de afspraken instemmen en 76 gemeenten die niet met de afspraken instemmen; respectievelijk 74% en 26% van de gewogen stemmen. Er kwamen reacties van 57 aangesloten organisaties: 40 organisaties die een positieve adviserende stem geven en 17 organisaties die een negatieve adviserende stem geven.

De VNG en de vakbonden hebben de afspraken bekrachtigd. Dat betekent dat de tekst voor de nieuwe Cao Gemeenten vanaf 1 januari geldt.

De meeste gemeenten die niet met de afspraken instemmen, maar ook een aantal gemeenten dat wel met de afspraken instemt, zijn het niet eens met het compromis tussen VNG en vakbonden over het lokaal overleg: de verplichting om over een aantal arbeidsvoorwaarden overleg met de vakbonden te voeren. Andere veel genoemde redenen om niet met de afspraken in te stemmen, zijn de intentie om een werkgeversbijdrage aan vakbonden mogelijk te maken, en dat een aantal afspraken nog moet worden uitgewerkt of definitief moet worden.

In deze brief geeft de VNG een reactie op de opmerkingen die gemeenten en aangesloten organisaties in de ledenraadpleging hebben gemaakt.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Aan de leden

Datum
4 maart 2019
Ons kenmerk
TAZ/U201900129
Lbr. 19/008
Telefoon
070 373 83 93
Bijlage(n)
-

College voor Arbeidszaken

Onderwerp
afspraken Wnra en ledenraadpleging

Geacht college en gemeenteraad,

Inleiding

De VNG en de vakbonden hebben op 15 februari jl. de afspraken tussen VNG en vakbonden bevestigd over de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in de sector gemeenten. Dat betekent dat op 1 januari 2020 de huidige CAR-UWO vervalt en de nieuwe Cao Gemeenten gaat gelden. De VNG en de vakbonden hebben afspraken gemaakt over de manier waarop de Wnra bij gemeenten wordt ingevoerd.

De VNG heeft in de periode van 22 november 2018 tot en met 1 februari 2019 een ledenraadpleging gehouden over deze afspraken.

In deze ledenbrief doet de VNG verslag van deze ledenraadpleging. Paragraaf 1 geeft kort de achtergrond. In paragraaf 2 staat een opsomming van de afspraken. (Een uitgebreidere opsomming staat in de ledenbrief van 22 november 2018.) Paragraaf 3 geeft de uitslag van de ledenraadpleging en een opsomming van de gemaakte opmerkingen. Paragraaf 4 beschrijft de besluitvorming na de ledenraadpleging. In paragraaf 5 staat een reactie van de VNG op de opmerkingen in de ledenraadpleging.

1. Achtergrond

Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Op dat moment gaat de arbeidsrelatie van gemeenteambtenaren over van het ambtenarenrecht naar het private arbeidsrecht. Dat betekent onder andere dat de sectorale arbeidsvoorwaardenregeling, nu de CAR-UWO, in zijn geheel opnieuw moet worden opgeschreven en vastgesteld. De VNG en de vakbonden hebben daarover op 26 oktober 2018 afspraken gemaakt.

De VNG heeft die afspraken voorgelegd aan de leden. Die ledenraadpleging is 1 februari 2019 afgerond en op 13 en 14 februari 2019 besproken door respectievelijk het College voor Arbeidszaken en het bestuur van de VNG. De VNG en de vakbonden hebben de afspraken op 15 februari 2019 definitief gemaakt.

2. Afspraken
De VNG en de vakbonden hebben de volgende afspraken gemaakt.

- Op 1 januari 2020 vervallen de CAR-UWO en de daarop gebaseerde gemeentelijke rechtsposities. Vanaf 1 januari 2020 geldt de Cao Gemeenten. De rechten en plichten uit de CAR-UWO zijn één-op-één overgezet naar de Cao Gemeenten. Uitgezonderd hiervan zijn de bepalingen die strijdig zijn met het Burgerlijk Wetboek of met het Burgerlijk Wetboek overlappen, en CAR-UWO hoofdstuk 12 over het georganiseerd overleg.

- In de plaats van het georganiseerd overleg is er vanaf 1 januari 2020 beperkt lokaal overleg, namelijk over negen lokaal geregelde arbeidsvoorwaarden en over de personele gevolgen van reorganisaties. Voor andere onderwerpen zijn noch de werkgever noch de vakbonden verplicht tot overleg.

- Bezwaar en beroep bij arbeidsgeschillen vervalt. Gemeentelijke werkgevers kunnen in plaats daarvan een geschillenregeling instellen. Voor drie onderwerpen moet de werkgever een geschillenregeling instellen: (1) individuele toepassing functiewaardering; (2) individuele toepassing sociale statuten en sociale plannen; en (3) van-werk-naar-werk afspraken.

- In de periode van 1 januari 2020 tot 1 januari 2024 komt er een tijdelijke ontslagcommissie. Bij ontslag om bedrijfseconomische redenen vraagt de werkgever niet het UWV maar de ontslagcommissie om toestemming om de arbeidsovereenkomst te ontbinden.

  De ontslagcommissie is nodig voor medewerkers die vóór 1 januari 2020 boventallig zijn geworden en na 1 januari 2020 in aanmerking komen voor ontslag. Daarnaast gaat de ontslagcommissie ook ontslagverzoeken toetsen voor medewerkers die na 1 januari 2020 boventallig worden. Op basis van de ervaringen besluiten de VNG en de vakbonden of er ook na 1 januari 2024 een ontslagcommissie moet zijn.

- De VNG en de vakbonden hebben de intentie om een werkgeversbijdrage aan de vakbonden mogelijk te maken. Als dit tot een afspraak leidt, dan wordt die afspraak onderdeel van een regulier onderhandelaarsakkoord en zal de VNG die als zodanig voorleggen aan de leden.

- De VNG en de vakbonden hebben de intentie om te voorkomen dat er een stapeling ontstaat van cao-afspraken voor medewerkers die in aanmerking komen voor ontslag vanwege boventalligheid of ongeschiktheid en wettelijke verplichtingen die vanaf 1 januari 2020 gaan gelden.

  De Cao Gemeenten geeft medewerkers die boventallig worden of in aanmerking komen voor ontslag vanwege disfunctioneren, recht op een re-integratieperiode en extra

werkloosheidsuitkeringen. In de sector gemeenten komen deze afspraken in de plaats van de wettelijke transitievergoeding. Vanaf 1 januari 2020 gelden zowel de cao-afspraken als de wettelijke transitievergoeding. De VNG en de vakbonden hebben afgesproken om te voorkomen dat er daardoor een stapeling ontstaat van rechten. Als dit tot een afspraak leidt, dan wordt die afspraak onderdeel van regulier onderhandelaarsakkoord en zal de VNG die als zodanig aan de leden voorleggen.

3. Uitslag ledenraadpleging

De VNG heeft een ledenraadpleging gehouden over de in paragraaf 2 opgesomde afspraken. Elke gemeente heeft één stem per duizend inwoners met een maximum van 75 stemmen. Organisaties met een aansluitingsovereenkomst (bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen) hebben elk één adviserende stem.

275 gemeenten hebben gereageerd. 199 gemeenten stemmen in. Deze 199 gemeenten vertegenwoordigen 74% van de gewogen stemmen. 76 gemeenten stemmen tegen. Deze 76 gemeenten vertegenwoordigen 24 procent van de gewogen stemmen.

57 aangesloten organisaties hebben gereageerd. 40 aangesloten organisaties brengen een positieve adviserende stem uit. 17 aangesloten organisaties brengen een negatieve adviserende stem uit.

Bij de ledenraadpleging bestond de mogelijkheid om opmerkingen te plaatsen bij de voor- of tegenstem. Hieronder staat een samenvatting van de opmerkingen.

3.1 Opmerkingen gemeenten

- Van de gemeenten die niet met de afspraken instemmen, doen 57 gemeenten dat onder andere vanwege de afspraken over het lokaal overleg. Van de gemeenten die met de afspraken instemmen, spreken ook 56 gemeenten hun teleurstelling uit over deze afspraken. Hiernaast spreken twintig gemeenten (zowel gemeenten die instemmen als gemeenten die niet instemmen) de wens uit om de onderwerpen waarvoor nu lokaal overleg nodig is, in de toekomst centraal in de cao te regelen en het lokaal overleg verder af te bouwen.
- Van de gemeenten die niet instemmen, doen 39 gemeenten dat onder andere vanwege de intentieafspraak om een werkgeversbijdrage mogelijk te maken. Van de gemeenten die instemmen, zijn 31 gemeenten principieel tegen een werkgeversbijdrage. Daarnaast sporen 16 gemeenten de VNG aan om de hoogte van een eventuele werkgeversbijdrage beperkt te houden.
- Van de gemeenten die niet instemmen, doen 27 gemeenten dat onder andere omdat er afspraken zijn die nog moeten worden uitgewerkt in een cao-bepaling (geschilbeslechting en ontslagcommissie) en omdat er afspraken zijn die nog niet definitief zijn (transitievergoeding en werkgeversbijdrage). Van de gemeenten die instemmen, melden er 16 hier een probleem mee te hebben.
- Van de gemeenten die niet instemmen, doen 22 dat omdat er in de cao geen disciplinaire straffen staan. Van de gemeenten die instemmen, pleiten 10 gemeenten er voor dat disciplinaire maatregelen in de cao komen. Daarnaast vragen 5 gemeenten om een nadere toelichting op de mogelijkheden van disciplinaire maatregelen.

- 52 gemeenten, waaronder 37 gemeenten die instemmen en 15 gemeenten die niet instemmen, benadrukken dat er een definitieve afspraak moet komen over de stapeling van cao-afspraken over boventalligheid en de wettelijke transitievergoeding.
- Andere opmerkingen zijn:
    - Opmerkingen over het karakter van uitspraken van een geschillencommissie (20 gemeenten).
    - Verzoek om een landelijke of regionale geschillencommissie (17 gemeenten).
    - Verzoek aan cao-partijen om een algemeen verbindend verklaring aan te vragen (15 gemeenten).
    - Verzoek om de werkgeversrol van de raad voor de griffie expliciet in de cao te benoemen (11 gemeenten).
    - Strijdigheid van de hardheidsclausule met het standaardkarakter van de cao (9 gemeenten).
    - Verzoek om een bepaling in de cao op basis waarvan de werkgever eenzijdig de werkzaamheden kan wijzigen, of een eenzijdig wijzigingsbeding (9 gemeenten).
    - Verzoek om vast te leggen dat ook afspraken met de ondernemingsraad bindend zijn (2 gemeenten).
    - Dat de cao te veel (4 gemeenten) dan wel te weinig (2 gemeenten) verplichte onderwerpen voor geschilbeslechting kent.
    - Verzoek om een oplossing voor de inzet van personeel bij veiligheidscrises (2 gemeenten).

3.2 Opmerkingen aangesloten organisaties

De opmerkingen van de aangesloten organisaties zijn voor een groot deel hetzelfde: bezwaar tegen de afspraken over het lokaal overleg (17 organisaties), uitspraken tegen de werkgeversbijdrage (12 organisaties) of een oproep daarover te onderhandelen en het resultaat voor te leggen aan de leden (6 organisaties), bezwaar tegen een geschillencommissie die bindende uitspraken zou kunnen doen (7 organisaties), een verzoek om een oplossing van de stapeling van cao-afspraken met de wettelijke transitievergoeding (10 organisaties), bezwaar tegen het feit dat niet alle afspraken definitief of uitgewerkt zijn (7 organisaties), verzoek om een algemeen verbindend verklaring (4 organisaties). Hiernaast pleiten 3 organisaties ervoor dat de afspraken over het lokaal overleg maximaal één jaar duren.

Er zijn ook gemeenten en aangesloten organisaties die expliciet hun steun uitspreken voor afzonderlijke onderwerpen. Die reacties staan niet in de samenvatting.

4. Besluit VNG

Het CvA heeft op 13 februari de uitslag van de ledenraadpleging besproken. Het CvA heeft daarbij vastgesteld dat in deze ledenraadpleging aanzienlijk meer gemeenten tegenstemmen dan in andere ledenraadplegingen. Ook heeft het CvA vastgesteld dat een aanzienlijk aantal gemeenten die voorstemmen, moeite hebben met dezelfde afspraken als de gemeenten die tegenstemmen.

Met deze kanttekeningen, stemt wel een grote meerderheid van gemeenten in met het totaal van afspraken. Het CvA heeft daarom het bestuur van de VNG geadviseerd om de tekst voor de nieuwe Cao Gemeenten en de daarmee samenhangende afspraken te bekrachtigen. Het bestuur heeft op 14 februari dit advies overgenomen, en de VNG en de vakbonden hebben de afspraken op 15 februari definitief gemaakt. De nieuwe Cao Gemeenten gaat in op 1 januari 2020.

5. Reactie VNG op de opmerkingen van de leden

Hieronder gaan wij in op de inhoudelijke opmerkingen van de leden.

5.1 Lokaal overleg

De wens van verreweg de meeste gemeentelijke werkgevers is dat de ondernemingsraad de huidige taken van het georganiseerd overleg met de vakbonden (GO) zou overnemen. De VNG heeft hier in de gesprekken met de vakbonden op ingezet. Uitkomst van deze gesprekken met de vakbonden is dat de verplichting tot het voeren van lokaal overleg door de gemeentelijke werkgever met de vakbonden vanaf 1 januari 2020 tot tien onderwerpen beperkt is. Waarvan 1 onderwerp wettelijk verplicht is namelijk het lokale overleg bij reorganisaties.

In de ledenbrief van 22 november 2018, heeft de VNG uitgelegd dat zij deze afspraak ziet als een noodzakelijk compromis. Uit de ledenraadpleging blijkt dat een substantieel aantal gemeenten dit compromis niet ziet als noodzakelijk maar de meerderheid wel. Het is niet de bedoeling van deze ledenbrief om leden alsnog te overtuigen van de noodzaak van het compromis. Wel gaan we hier in op een aantal opmerkingen die leden over dit onderwerp hebben gemaakt.

Als op 1 januari 2020 de Wnra in werking treedt, is er geen wet meer die gemeentelijke werkgevers verplicht om een commissie voor georganiseerd overleg in te stellen. In het bedrijfsleven is het gebruikelijk, dat als cao-partijen het overleg over een arbeidsvoorwaarde verplaatsen van cao-niveau naar organisatieniveau, zij de vertegenwoordiging van de werknemers delegeren aan de ondernemingsraad.

De onderwerpen die worden opgesomd in het artikel van de nieuwe cao over het lokaal overleg, vallen onder de ‘lokale arbeidsvoorwaardenruimte’: arbeidsvoorwaarden die elke gemeente zelf kan invullen. De arbeidsvoorwaarden die nu in de CAR-UWO tot de lokale ruimte horen, zijn dezelfde arbeidsvoorwaarden die na 1 januari 2020 in de Cao Gemeenten tot de lokale ruimte horen. Er is geen sprake van nieuwe decentralisatie.

De wet verplicht gemeenten niet langer om een commissie voor georganiseerd overleg in te stellen, maar de wet verbiedt cao-partijen ook niet om afspraken te maken over een lokaal overleg met vakbonden. Dat betekent dat niet de wet, maar cao-partijen gezamenlijk besluiten over de manier waarop het overleg over lokale ruimte moet worden gevoerd. De VNG heeft daarbij de wens ingebracht dat het overleg over de lokale ruimte wordt gevoerd met de ondernemingsraad. Maar uiteindelijk wilden de vakbonden niet een cao afspreken waarin zij hun zeggenschap over de lokale ruimte volledig overdragen aan de ondernemingsraad.

Een afspraak over lokaal overleg was voor de vakbonden een absolute voorwaarde om een nieuwe cao af te spreken. Naar inschatting van de VNG had het staken van het overleg en uitstel van de afspraken niet geleid tot een andere uitkomst. Dat was reden voor de VNG om een compromis te sluiten.

In de ledenraadpleging en tijdens de informatiebijeenkomsten daarover, hebben meerdere gemeentelijke werkgevers gemeld dat er wat hen betreft geen verschil is tussen GO in de CAR-UWO en lokaal overleg in de Cao Gemeenten. Naar de mening van de VNG hebben gemeentelijke werkgevers dit zelf in de hand: de cao verplicht tot overleg bij niet meer dan tien specifiek

genoemde onderwerpen, en dan alleen bij een voorgenomen invoering, wijziging of afschaffing daarvan.

Meerdere gemeenten pleiten ervoor om de onderwerpen die nu bij het lokaal overleg horen, centraal in de cao te regelen zodat lokaal overleg niet meer nodig is. Op dit moment is de harmonisatie van verlof onderwerp van de cao-onderhandelingen. De VNG zal de komende jaren onderzoeken of er draagvlak onder gemeentelijke werkgevers is voor harmonisatie van ook andere arbeidsvoorwaarden.

5.2 Procesafspraken en uit te werken afspraken
De VNG en de vakbonden hebben intentieafspraken gemaakt, en nog geen definitieve afspraken, over de transitievergoeding en de werkgeversbijdrage omdat dit inhoudelijke onderwerpen zijn die vastgesteld moeten worden in een regulier cao-overleg. Ook een door veel werkgevers gewenste afspraak over de transitievergoeding is een inhoudelijke afspraak, omdat die een verandering kan aanbrengen in de arbeidsvoorwaarden van medewerkers.

De VNG en de vakbonden hebben in het verleden vaker procesafspraken gemaakt, en zullen dat in de toekomst ook doen. Dit soort afspraken biedt namelijk de gelegenheid om bepaalde oplossingen in gezamenlijke werkgroepen met direct betrokkenen te ontwerpen.

De VNG en de vakbonden werken op dit moment de afspraken over de ontslagcommissie en de geschilbeslechting uit. De VNG en de vakbonden vonden het onwenselijk om publicatie van de nieuwe cao-tekst en de ledenraadpleging daarover zolang uit te stellen als nodig is voor de uitwerking van deze twee afspraken.

De uitwerking van de afspraak over de geschillenregeling staat in een LOGA-brief die deze week wordt gestuurd. De uitwerking van de afspraak over de ontslagcommissie is er naar verwachting uiterlijk 1 juni 2019.

5.3 Intentieafspraak over werkgeversbijdrage
In de ledenraadpleging hebben meerdere leden zich principieel uitgesproken tegen een werkgeversbijdrage aan vakbonden. Op dit moment proberen VNG en de vakbonden een gezamenlijk advies voor te bereiden. Als dit advies leidt tot een definitieve afspraak over een werkgeversbijdrage, dan wordt deze onderdeel van een regulier onderhandelaarsakkoord en als zodanig voorgelegd in een ledenraadpleging.

5.4 Ontbreken disciplinaire maatregelen in de cao
De CAR-UWO kent een apart hoofdstuk voor disciplinaire straffen, met een opsomming van negen straffen. De Cao Gemeenten kent geen hoofdstuk of afzonderlijke bepalingen meer voor disciplinaire straffen.

De VNG en de vakbonden hebben het huidige hoofdstuk over disciplinaire straffen eerst, net als de andere hoofdstukken, technisch omgezet en de afzonderlijke maatregelen getoetst op strijdigheid met het Burgerlijk Wetboek. Hierna bleven van de negen huidige maatregelen, een beperkt aantal maatregelen over die niet in strijd zijn met het BW: berisping, uitblijven van salarisverhoging, schorsen zonder loondoorbetaling. Voor toepassing van deze maatregelen is het niet nodig dat de cao daarvoor rechtsgrond geeft. In lijn met het principe dat de cao geen overbodige bepalingen

kent, hebben de VNG en de vakbonden besloten om geen disciplinaire maatregelen in de cao te op te nemen.

5.5 Andere opmerkingen

- De cao-tekst en het voorbeeldreglement geschillencommissie staat in een LOGA-brief die deze week wordt gestuurd. Het advies van de geschillencommissie is niet bindend maar zwaarwegend.
- De VNG gaat er — ook gezien de reacties in de ledenraadpleging — vanuit dat de meeste gemeentelijke werkgevers de uitvoering van de geschillenregeling in eigen hand houden, door zelf, al of niet samen met andere gemeenten, een commissie in te stellen. De VNG zal geen landelijke commissie of regionale commissies instellen.
- De Cao Gemeenten kan gezien de diversiteit van taken van de doelgroep van de cao niet zonder meer algemeen verbindend worden verklaard. Niettemin zal de VNG de komende maanden onderzoeken of de cao toch gedeeltelijk algemeen verbindend kan worden verklaard en op welke manier. Hiervoor is medewerking van de vakbonden en van de minister van SZW nodig. Er bestaat pas zekerheid over een algemeen verbindend verklaring op het moment dat de minister daartoe heeft besloten.
- De VNG zal aan de vakbonden voorstellen om in de Cao Gemeenten een artikel op te nemen waaruit blijkt dat de raad de in de cao opgenomen bevoegdheden uitoefent ten aanzien van het griffiepersoneel. Dit artikel staat wel in de CAR-UWO maar niet in de huidige tekst van de Cao Gemeenten.
- De VNG en de vakbonden hebben een hardheidsclausule in de cao opgenomen, omdat nu ook bij toepassing van de CAR-UWO in de praktijk blijkt dat gemeentelijke werkgevers daar in individuele gevallen behoefte aan hebben. De Cao Gemeenten blijft — grotendeels — een standaard-cao. Toepassing van de hardheidsclausule is een discretionaire bevoegdheid van de werkgever, en de werknemer kan aan de hardheidsclausule geen rechten ontlenen.
- Het huidige CAR-UWO artikel over de aanstelling in algemene dienst, op basis waarvan de werkgever eenzijdig de functie of werkzaamheden kan wijzigen, komt niet terug in de Cao Gemeenten. Zo'n cao-artikel is strijdig met het BW en kan daarom niet in een cao staan. Over een eenzijdig wijzigingsbeding in de cao is geen overeenstemming met de vakbonden.
- De status en het bindend karakter van afspraken met een ondernemingsraad is wettelijk bepaald. Afspraken met de ondernemingsraad kunnen niet per cao bindend worden gemaakt. Om werknemers te binden aan regelingen die de werkgever met de ondernemingsraad heeft afgesproken, moet de werkgever deze in een personeelshandboek opnemen en met de werknemer afspreken dat dit personeelshandboek onderdeel is van de arbeidsovereenkomst (incorporatiebeding).
- De werkgever zal dat moeten doen met een incorporatiebeding in de arbeidsovereenkomst voor het personeelshandboek.
- Bij het omzetten van CAR-UWO naar Cao Gemeenten is vastgesteld dat het huidige CAR-UWO artikel over inzet bij veiligheidscrises (15:1:11) strijdig is met het Burgerlijk Wetboek en daarom niet kan terugkomen in de Cao Gemeenten. De VNG heeft de minister van BZK begin 2018 gevraagd om een wettelijke oplossing maar heeft daarover nog geen definitief antwoord gekregen.

5.6 Correcties cao-tekst

Meerdere gemeenten hebben de VNG geïnformeerd over fouten of onvolledigheden in de cao-tekst en in de transponeringstabel. De VNG en de vakbonden bespreken al deze fouten en publiceren uiterlijk 1 juni 2019 een gecorrigeerde tekst en transponeringstabel.

College voor Arbeidszaken van de VNG

J. Jongepier
Secretaris

Bekijk deze nieuwsbrief in uw browser

VNG Ledenbrief Bekendmaking invulling vacatures VNG bestuur en commissies en openstelling nieuwe vacatures

donderdag 14 maart 2019

Geachte mevrouw van der Lugt,

Op voordracht van de adviescommissie Governance heeft het VNG bestuur op 13 maart jl. 20 waarnemende leden in bestuur en commissies benoemd en een lid van de commissie Europa & Internationaal benoemd. Het ging om een extra vacatureronde naar aanleiding van de raadsverkiezingen in november 2018, waarbij met name in de provincie Groningen veel nieuwe gemeenten zijn gevormd. In deze ledenbrief informeren wij u over deze benoemingen.

Daarnaast stellen wij in deze ledenbrief in totaal 21 nieuwe vacatures open. Het gaat hierbij om de vacature van voorzitter, 12 vacatures in de commissie Europa & Internationaal en 8 vacatures in bestuur en andere commissies. Alle burgemeesters, wethouders, secretarissen, griffiers en raadsleden worden van harte uitgenodigd om zich kandidaat te stellen voor een of meer vacatures.

Aanmelding kandidaten:

- U kunt zich kandidaat stellen voor de vacatures in bestuur, commissies en colleges **tot uiterlijk vrijdag 29 maart 2019 vóór 12.00 uur**
- Op de website https://governance.vng.nl/ kunt u zich registreren als kandidaat en aangeven naar welke vacatures uw belangstelling uitgaat.

NB) Indien u zich aanmeldt wordt uw kandidatuur bekend worden gemaakt aan de betreffende provinciale afdeling, de vereniging van uw doelgroep (burgemeester, wethouder, secretaris, griffier, raadslid) en het betreffende gemeentelijk netwerk (G4, G40, Platform Middelgrote Gemeenten en P10). Deze partijen hebben het recht om aanbevelingen uit hun specifieke achterban te doen. Uw persoonlijke motivatie, curriculum vitae en andere persoonlijke informatie wordt niet gedeeld met deze partijen. U kunt er zelf voor kiezen om deze informatie met hen te delen.

Downloaden

- Ledenbrief: Bekendmaking invulling vacatures VNG bestuur en commissies
- Bijlage: Profielschetsen vacatures VNG bestuur en commissies
- Bijlage: Profielschets vacature voorzitter VNG

De VNG verstuurt deze e-mail naar alle algemene e-mailadressen van gemeenten voor verspreiding binnen de gemeente. Daarnaast verzendt de VNG deze mail aan alle burgemeesters, wethouders, gemeentesecretarissen en griffiers (op basis van het VNG relatiebeheersysteem).

Voor vragen: mail naar info@vng.nl
Heeft u deze mail op naam ontvangen? Dan kunt u zich afmelden via deze link.

College voor
Arbeidszaken/VNG

FNV Overheid

CNV Overheid

CMHF

LOGA

Landelijk Overleg
Gemeentelijke
Arbeidsvoorwaarden

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Datum
5 maart 2019
Ons kenmerk
TAZ/U201900167
Lbr. 19/009 LOGA 19/01
Telefoon
070-3738393
Bijlage(n)
2

Onderwerp
Geschillenregeling Cao Gemeenten

Samenvatting

Tijdens de onderhandelingen over de tekst van de genormaliseerde Cao Gemeenten die per 1 januari 2020 van kracht wordt, is in het LOGA gesproken over het oplossen van individuele geschillen tussen de werkgever en de werknemer. Partijen in het LOGA benadrukken het belang van het in onderling overleg oplossen van geschillen.
Voor de gevallen waarin overleg niet leidt tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing, hebben partijen in het LOGA een regeling getroffen die in het navolgende nader wordt toegelicht.

College van Arbeidszaken / VNG
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

College voor
Arbeidszaken/VNG

FNV Overheid

CNV Overheid

CMHF

LOGA

Landelijk Overleg
Gemeentelijke
Arbeidsvoorwaarden

Aan de leden

Datum
5 maart 2019
Ons kenmerk
TAZ/U201900167
Lbr. 19/009 LOGA 19/01
Telefoon
070-3738393
Bijlage(n)
2

Onderwerp
Geschillenregeling Cao Gemeenten

Geacht college en gemeenteraad,

Tijdens de onderhandelingen over de tekst van de genormaliseerde Cao Gemeenten die per 1 januari 2020 van kracht wordt, is in het LOGA gesproken over het oplossen van individuele geschillen tussen de werkgever en de werknemer. Partijen in het LOGA benadrukken het belang van onderling overleg en zo nodig de inzet van bemiddeling of mediation bij het oplossen van deze geschillen.

Voor de gevallen waarin dit niet leidt tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing, hebben partijen in het LOGA besloten om een geschillenregeling op te nemen in de Cao. Deze geschillenregeling heeft de vorm van een geschillencommissie, waarvan de samenstelling en werkwijze zijn geregeld in een reglement.

Aan de tekst van de Cao Gemeenten 2020 wordt een nieuw artikel 11.5 (Geschilbeslechting) toegevoegd, met daarbij een bijlage die een voorbeeldreglement bevat

1. **Bevoegdheid geschillencommissie.**

Werkgevers zijn verplicht om een geschillencommissie in te stellen voor de behandeling van geschillen met betrekking tot de volgende drie onderwerpen:

- de individuele toepassing van een functiewaarderingssysteem;
- afspraken in het kader van een Van werk naar werk-traject;
- de individuele toepassing van bepalingen in een sociaal plan of sociaal statuut.

Onder de individuele toepassing van een functiewaarderingssysteem wordt verstaan de indeling van een medewerker in een functie en/of de waardering van de functie.
Nu de behandeling van geschillen over een Van werk naar werk-traject bij de geschillencommissie is ondergebracht, komt artikel 9.14 in de tekst van de Cao Gemeenten 2020 te vervallen.
Een uitspraak van de geschillencommissie heeft het karakter van een zwaarwegend advies.

De werkgever kan beslissen om de bevoegdheid van de geschillencommissie te verruimen met geschillen over andere onderwerpen.

College van Arbeidszaken / VNG
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

2. Regionale geschillencommissie.

Behalve door het instellen van een geschillencommissie binnen de eigen organisatie, kunnen werkgevers ook aan deze cao-verplichting voldoen door zich aan te sluiten bij een regionaal opererende geschillencommissie. Een regionale commissie wordt door een of meerdere werkgevers ingesteld. De ervaring leert dat – zeker bij organisaties bij wie moeilijk oplosbare rechtspositionele geschillen niet zo vaak voorkomen - regionale samenwerking de kwaliteit van de geschilbeslechting ten goede komt.

3. Ingangsdatum.

Deze wijziging gaat in per 1 januari 2020.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Jongepier
Secretaris

Bijlage bij U201900167

Cao Gemeenten

A. Artikel 9.14 Paritaire commissie, komt te vervallen

B. Aan hoofdstuk 11 wordt een nieuw artikel 11.5 Geschilbeslechting toegevoegd:

Artikel 11.5 Geschilbeslechting

1. De werkgever en de werknemer werken mee aan bemiddeling om een geschil tussen hen op te lossen.
2. Als deze bemiddeling niet tot een oplossing heeft geleid, is een geschillencommissie bevoegd om kennis te nemen van een geschil. Het advies van de geschillencommissie is zwaarwegend.
3. De werkgever stelt een geschillencommissie in, of sluit zich aan bij een regionale geschillencommissie, voor de behandeling van individuele geschillen tussen de werkgever en de werknemer over:
   a. de individuele toepassing van een functiewaarderingssysteem;
   b. afspraken in het Van werk naar werk-traject;
   c. de individuele toepassing van een sociaal plan of een sociaal statuut.

De werkgever kan de bevoegdheid van de geschillencommissie met andere onderwerpen uitbreiden. Een voorbeeldreglement is opgenomen in bijlage ..

Bijlage bij U201900167

Aan de Cao Gemeenten wordt een bijlage Voorbeeldreglement geschillencommissie toegevoegd.

Voorbeeldreglement geschillencommissie[1]

1. Bevoegdheid

De geschillencommissie, verder te noemen: 'de commissie', is ingesteld om bij een geschil tussen de werknemer en de werkgever over de toepassing van een functiewaarderingssysteem, de uitvoering van een Van werk naar werk-traject, de toepassing van een sociaal plan of sociaal statuut en eventuele andere door de werkgever te benoemen onderwerpen, te bemiddelen en – als die bemiddeling geen resultaat heeft – een oplossing voor het geschil te geven.

De procedure bij de commissie staat niet open voor bezwaren van werknemers die zijn gericht tegen beslissingen van de werkgever, die voortvloeien uit een wettelijk voorschrift of afspraken die door of namens de werkgever zijn gemaakt met de vakbonden, voor zover het bezwaar zich richt tegen de inhoud daarvan. Een geschil dat betrekking heeft op de individuele toepassing van een dergelijke afspraak of voorschrift, kan wél aan de commissie worden voorgelegd.

2. Samenstelling van de commissie

De commissie bestaat uit:

- een onafhankelijke voorzitter, die in overleg tussen de werkgever en werknemerszijde wordt benoemd, en
- twee commissieleden, waarvan één commissielid op voordracht van de werkgever wordt benoemd en één commissielid op voordracht van werknemerszijde.

De voorzitter en de commissieleden hebben ieder één of meer plaatsvervangers, die op dezelfde wijze worden benoemd. Desgewenst kunnen de voorzitter en de leden van de commissie worden betrokken uit een 'pool' van commissieleden die – afhankelijk van het geschil dat voorligt – op basis van hun specifieke kennis en deskundigheid kunnen worden ingezet.

De commissieleden ontvangen een vergoeding.
De voorzitter, de commissieleden en hun plaatsvervangers treden niet op in geschillen, waarbij zij persoonlijk betrokken zijn of een persoonlijk belang hebben.

De commissie heeft een secretariaat, waarvan de kosten voor rekening komen van de werkgever. De secretaris en zijn plaatsvervanger(s) zijn geen lid van de commissie en worden door de werkgever benoemd. De commissie bepaalt de taak en werkwijze van het secretariaat.
Het post- en emailadres van het secretariaat is …….

3. Procedure

De werknemer start een procedure voor de commissie met de toezending van een bezwaarschrift aan het secretariaat.
Het bezwaarschrift vermeldt in ieder geval:

- de naam en het adres van de werknemer,
- de beslissing – of het achterwege blijven daarvan – die ten grondslag ligt aan het geschil,
- een heldere omschrijving van de feiten die tot het geschil hebben geleid en
- een duidelijke conclusie en/of verzoek.

[1] Dit reglement kan als een module worden ingevoegd in een sociaal plan of sociaal statuut.

Als het bezwaarschrift niet aan deze vereisten voldoet, geeft de commissie de werknemer de gelegenheid om het bezwaarschrift aan te vullen.

De procedure wordt gevoerd in de Nederlandse taal.

De werknemer kan zich tijdens de gehele procedure laten bijstaan door een vertrouwenspersoon, zoals een vakbondsadviseur, collega, advocaat of medewerker van een rechtshulpverzekeraar. De kosten voor die bijstand zijn voor rekening van de werknemer.

De procedure schort de werking van de bestreden beslissing niet op.

Het secretariaat bevestigt de ontvangst van het bezwaarschrift en zendt een kopie van het bezwaarschrift aan de commissie en de werkgever.

Nadat het bezwaarschrift volledig is ingediend, kan de commissie de werkgever verzoeken om een tijdelijke maatregel te treffen .

Als het bezwaar zich richt tegen de individuele toepassing van een functiewaarderingssysteem, stuurt het secretariaat aan de medewerker of afdeling die voor de waardering van de functie verantwoordelijk is een kopie van het bezwaarschrift, met het verzoek om een schriftelijk deskundigenadvies uit te brengen.

De werkgever kan binnen vier weken na toezending van het bezwaarschrift door het secretariaat, of het deskundigenadvies als het geschil over functiewaardering gaat, een verweerschrift aan het secretariaat sturen. Het secretariaat zendt een kopie van het verweerschrift aan de commissie en de werknemer.
De voorzitter kan de werknemer daarna vragen om een schriftelijke reactie, waarna ook de werkgever weer schriftelijk mag reageren, steeds met een termijn van maximaal twee weken.
Het secretariaat zendt kopieën van de reacties aan de commissieleden en de andere partij.

Binnen vier weken na de schriftelijke voorbereiding stelt de voorzitter plaats en tijdstip vast voor de mondelinge behandeling.

De commissie kan tijdens de mondelinge behandeling ook anderen horen, als zij dat nodig vindt. Ook de werkgever en de werknemer kunnen getuigen of deskundigen voordragen om tijdens de mondelinge behandeling door de commissie te worden gehoord. Een verzoek daartoe moet uiterlijk twee weken voor de mondelinge behandeling bij het secretariaat worden ingediend. De commissie neemt hierover een besluit. Het secretariaat informeert de werkgever en de werknemer als getuigen of deskundigen worden gehoord tijdens de mondelinge behandeling.

De commissie kan een gecombineerde behandeling van meerdere geschillen aan de werknemer voorleggen.

De mondelinge behandeling is niet openbaar, tenzij de commissie anders bepaalt en de werknemer en de werkgever daar geen bezwaar tegen hebben.

Tijdens de mondelinge behandeling zal de commissie proberen een minnelijke schikking tussen de werkgever en de werknemer te bereiken. De commissie kan daartoe de behandeling aanhouden en partijen een termijn voor beraad geven.

Als de behandeling niet tot overeenstemming tussen de werkgever en de werknemer leidt, doet de commissie binnen twee weken na de mondelinge behandeling uitspraak in de vorm van een schriftelijk, zwaarwegend advies aan de werkgever en de werknemer.

4. Overige

De werknemer die een bezwaarschrift aan de commissie voorlegt, zal daardoor op

geen enkele wijze in zijn positie bij de werkgever worden benadeeld. Dit geldt ook voor een werknemer die als vertrouwenspersoon, getuige of deskundige is betrokken bij een procedure.
De commissie en de medewerkers werkzaam binnen het secretariaat zijn gehouden tot geheimhouding.

De commissie kan van de bij dit reglement vastgestelde termijnen afwijken of een betrokken partij afwijking daarvan toestaan. Het secretariaat informeert partijen over afwijkende termijnen.

Als zich omstandigheden voordoen waarin dit reglement niet voorziet, beslist de commissie.

Bekijk deze nieuwsbrief in uw browser

VNG Ledenbrief - Totaalrapportage informatiebeveiliging GeVS (Gezamenlijke elektronische Voorzieningen Suwi) 2017

donderdag 7 maart 2019

Geachte mevrouw van der Lugt,

In deze brief informeren wij u over de uitkomsten van de totaalrapportage informatiebeveiliging van de Gezamenlijke elektronische Voorzieningen Suwi ,GeVS) bij gemeenten over het jaar 2017.

De totaalrapportage bestaat uit het samenvoegen van de zelfevaluaties van gemeenten, die zij in een transparantierapportage hebben vastgelegd.

Downloaden

- Ledenbrief: Conclusies en aanbevelingen bij de Totaalrapportage Informatiebeveiliging GeVS 2017 van de Domeingroep Privacy & Beveiliging
- Bijlage: Totaalrapportage Informatiebeveiliging GeVS
- Bijlage: Conclusies en aanbevelingen bij de Totaalrapportage Informatiebeveiliging GeVS 2017 van de Domeingroep Privacy & Beveiliging

De VNG verstuurt deze e-mail naar alle algemene e-mailadressen van gemeenten voor verspreiding binnen de gemeente. Daarnaast verzendt de VNG deze mail aan alle burgemeesters, wethouders, gemeentesecretarissen en griffiers (op basis van het VNG relatiebeheersysteem).

vng.nl

Voor vragen: mail naar info@vng.nl
Heeft u deze mail op naam ontvangen? Dan kunt u zich afmelden via deze link.

Bekijk deze ledenbrief in uw browser

VNG Ledenbrief Wijzigingswet Open Overheid (Woo)

woensdag 13 maart 2019

Geachte mevrouw van der Lugt,

Het kabinet diende 2 januari de Wijzigingswet Open Overheid in bij de Tweede Kamer. In de wijzigingswet worden aanpassingen van het initiatiefwetsvoorstel Wet Open Overheid (Woo) voorgesteld. In deze ledenbrief gaan we in detail in op de voorgestelde aanpassingen.

Zoals eerder bericht, is de VNG op hoofdlijnen positief over de Wijzigingswet Woo. Het wetsvoorstel is het resultaat van overleg van de initiatienemers van de Woo met de VNG, de andere koepels van medeoverheden en het ministerie van BZK. Het VNG-bestuur stelt als voorwaarde dat het Rijk op grond van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet gemeenten compenseert voor de uitvoeringskosten.

Downloaden

- Ledenbrief: Wijzigingswet Open Overheid (Woo)
- Bijlage: Samenvatting MKBA

De VNG verstuurt deze e-mail naar alle algemene e-mailadressen van gemeenten voor verspreiding binnen de gemeente. Daarnaast verzendt de VNG deze mail aan alle burgemeesters, wethouders, gemeentesecretarissen en griffiers (op basis van het VNG relatiebeheersysteem).

vng.nl

Voor vragen: mail naar info@vng.nl
Heeft u deze mail op naam ontvangen? Dan kunt u zich afmelden via deze link.

View this email in your browser

Lees je liever in pdf? Naar de nieuwsbrief

Op 20 maart zijn de waterschapsverkiezingen - tegelijkertijd met de verkiezingen voor Provinciale Staten.
In deze nieuwsbrief een uitgebreide agenda met veel bijeenkomsten die we speciaal voor de verkiezingen organiseren.

Plastic Soup Surfer in Amersfoort en Arnhem

Op 16 maart komt de Plastic Soup Surfer naar Amersfoort, en op 17 maart naar Arnhem. Merijn Tinga is ambassadeur van Water Natuurlijk. Samen met hem gaan we de Amersfoortse grachten en de Jansbeek in Arnhem plasticvrij maken. Water Natuurlijk, die de Plastic Soup Surfer heeft uitgenodigd, wil hiermee de aandacht vestigen op de plasticvervuiling van het oppervlaktewater, die zowel het dierenleven als de mens bedreigt.
Merijn Tinga, beter bekend als de Plastic Soup Surfer, strijdt met zijn uit plastic afval gebouwde surfboard tegen de plastic soup. Een deel van dat plastic komt immers uiteindelijk in de oceanen terecht en vormt daar de beruchte plastic soup.
We hebben de Plastic Soup Surfer uitgenodigd om de aandacht te

vestigen op de problemen die plastic afval in het water veroorzaakt. Het is volgens Water Natuurlijk schadelijk voor zowel dier als mens. We willen daarom af van plastic afval. We nodigen iedereen uit om bij de opruimactie aan te haken en te helpen plastic afval op te ruimen.
Het gaat natuurlijk niet alleen om plasticafval opruimen. De Plastic Soup Surfer en Water Natuurlijk willen in de eerste plaats voorkomen dat er plasticafval in het water en uiteindelijk in zee komt. Daarom willen we een ban op wegwerpplastic, en we vinden dat er statiegeld moet komen op plastic flesjes.
Merijn Tinga organiseerde al meerdere expeditions waarmee hij aandacht voor de plastic soup vraagt. Zo deed hij in 2016 een poging de Noordzee over te steken op een van plastic flesjes gebouwd surfboard. In 2018 surfte hij van de Seinemonding in Frankrijk naar de monding van de Rijn in Nederland.
Water Natuurlijk zoekt zoveel mogelijk mensen die willen helpen om onze grachten, singels én binnensteden plasticvrij te maken. Kijk voor meer informatie hier: Amersfoort en Arnhem.

~~~~~~

Watertoer Rijn en IJssel

Op 9, 10, 16 en 17 maart maken de kandidaten van Water Natuurlijk in waterschap Rijn en IJssel een toer door dit prachtige gebied. De toer voert langs water, natuur, bedrijven en mensen. Dan laten wij zien waar wij als Water Natuurlijk voor staan.
De watertoer start op zaterdag 9 maart in de IJsselstroom bij Zutphen. Jan Terlouw opent als ambassadeur van Water Natuurlijk onze campagne. Daarna gaan we ‘en route’, via Zutphen en op de fiets naar Almen en door naar Borculo waar de dag wordt afgesloten met een watercafé met jongeren over het thema Durf te vragen. Zondag 10 maart starten we met een wandeling in Groenlo, neemt een gids ons in het Vragenderveen aan de hand en eindigen we in Winterswijk met een excursie op de grens met Duitsland.
Het weekend op zaterdag 16 maart daarop helpen we met het opruimen van zwerfafval in Ulft, en gaan daarna via een watercafé in Doetinchem over de rentmeester 2050 naar Doesburg waar een watercafé over ecologie in de stad plaats vindt. En sluiten we de dag af in Duiven waar we Innofase bezoeken.
Zondag 17 maart is onze laatste dag van onze campagnetoer en bezoeken we Arnhem met als thema Klimaat dicht bij huis. Bezoek woningen met een groen dak, help mee afval verzamelen, speel een spel en ontmoet ons.
Een veelzijdig programma van een veelzijdige partij. Doet u mee? U bent van harte welkom. Waar, hoe laat en wat er gebeurt leest u in het toerboek. Tot
~~~~~~

gauw!

~~~~~~

Water board elections 2019

Wageningen kent vanwege de universiteit een grote internationale gemeenschap. Ook inwoners zonder Nederlandse nationaliteit mogen bij de waterschapsverkiezingen stemmen. Daarom organiseerde Water Natuurlijk samen met Platform Duurzaam Wageningen en DWARS een speciale Engelstalige verkiezingsavond.

De bijeenkomst in de BBLTHK was zeer goed bezocht. Na een aantal presentaties over het water rond Wageningen en het waterschap, ontstond een interessant debat tussen de woordvoerders van de politieke partijen.

Waterschap Vallei en Veluwe heeft de stemhulp Mijn Stem in het Engels laten vertalen.

~~~~~~

Druk aan de slag met de verkiezingscampagne!

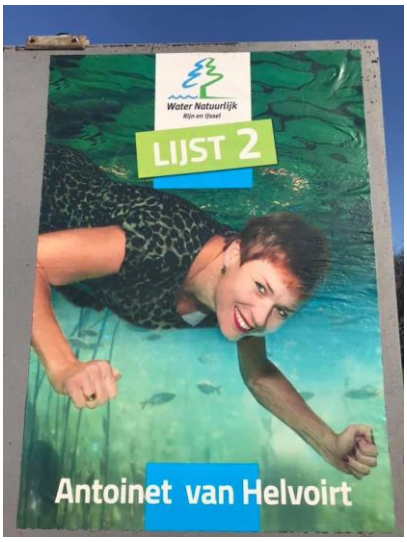
Hennie Roorda (midden) is lijsttrekker van Water Natuurlijk in waterschap Rivierenland. Ze nam plaats op een hoogwerker om een windturbine langs de A15 bij Oosterhout van verkiezingsposters.

De poster van Water Natuurlijk in waterschap Vallei en Veluwe met lijsttrekker Astrid Meier hangt op een apart bord. De posters van de andere partijen groeperen zich rond die van de partij 'Volg Jezus'.

Rienk Kuiper is kandidaat in Vallei en Veluwe. Hij genoot half februari zeer van de Warmetruiendag

De beroemde onderwaterfoto met lijsttrekker Antoinet van Helvoirt van Water Natuurlijk in waterschap Rijn en IJssel.

~~~~~~

Water Natuurlijk – The Game!

□□ Waarschuwing: het spelen van deze game kan verslavend zijn!

Kan jij de andere vissen ontwijken, genoeg voedsel verzamelen én alle vistrappen bereiken?

Download hier

~~~~~~

Stemwijzer beschikbaar

Op welke partij moeten we stemmen tijdens de waterschapsverkiezingen? Door te reageren op stellingen wordt duidelijk op wie je zou kunnen stemmen. Ook staan er per stelling de standpunten van de partijen.

> Doe de stemtest

~~~~~~

Word nú lid van Water Natuurlijk!

Altijd al fraaie laarzenstickers willen hebben voor op je blauwe laarzen? Dan is dit je kans; word nú lid van Water Natuurlijk!

~~~~~~

eestelijke campagnetoespraak Jan Terlouw

ater Natuurlijk-ambassadeur opent de vierdaagse watertour van Water tuurlijk in het gebied van waterschap Rijn en IJssel. Er zal tevens een ek met fietsroutes langs de Berkel worden gepresenteerd. Dit vindt der het genot van koffie/thee en iets lekkers plaats in een voormalige stoomwasserij aan de IJssel!

Zutphen, zaterdag 9 maart, 9.00-10.00u, De IJsselstroom

'Water, drijvende kracht voor duurzame verstedelijking'

Landelijk symposium van Water Natuurlijk. Boeiend programma met aandacht voor klimaatrobuuste watersystemen, klimaatslimme steden en het stoppen van bodemdaling. Meer info en aanmelding

Amsterdam, zaterdag 9 maart, 14.00-16.30u

Fietstocht Berkel en bezoek biologisch landbouwbedrijf

We fietsen van Zutphen langs de Berkel naar Almen, voor een bezoek aan het biologisch pluimveebedrijf Edward Nijk, ook met Bert Wagenvoort, melkveehouder en ambassadeur Water Natuurlijk uit Vorden. Meer info

Zutphen en Almen, zaterdag 9 maart, 13.00-15.00

Watercafé Jimmy's

We zijn te gast bij Jelle Klein Hesselink, ambassadeur Water Natuurlijk. Een nieuw jongerencentrum in Borculo heeft op 13 december zijn deuren geopend. Het afvalscheiden wil al aardig lukken maar hoe kunnen we jongeren en hun locatie nou zo duurzaam mogelijk maken. Meer info

Borculo, zaterdag 9 maart, 15.30u

Eerlijke Klimaatmars

Milieudefensie, de FNV, Greenpeace, DeGoedeZaak en de Woonbond organiseren de Eerlijke Klimaatmars in Amsterdam. Water Natuurlijk loopt mee! Meld je aan op de Water Natuurlijk-groepsapp voor de Klimaatmars als je met ons mee wilt lopen.

Amsterdam Dam-Museumplein,
zondag 10 maart, 13.00-16.00u

Natuur in de Achterhoek

We bezoeken het oostelijke deel van het waterschap met het kenmerkende Achterhoekse kleinschalige landschap. Op sommige plekken groeit waardevolle natuur in stand gehouden door vrijwilligers of wordt nieuwe natuur ontwikkeld. Ook in de stad is natuur te vinden in en om het water. Zoals in de Grolse gracht van Groenlo. Meer info

Groenlo, Lichtenvoorde, Winterswijk, zondag 10 maart

Wat valt er te kiezen?

Maar wat doet het waterschap eigenlijk? Waarom zijn deze verkiezingen belangrijk? En wat willen de verschillende partijen bereiken? Meer info en aanmelding

Nijmegen, maandag 11 maart, 19.30u

Watercafé Haaksbergen

De Groene Waaier, het samenwerkingsverband van de Haaksbergse Natuurorganisaties, nodigt u uit voor een gezellige en informatieve avond over de komende waterschapsverkiezingen. Tijdens de avond kunt u in discussie gaan met de Haaksbergse kandidaten voor de partij Water Natuurlijk en ervaren bestuurders van het waterschap. Meer info

Haaksbergen, theater De Kappen, dinsdag 12 maart, 19.30u

Watercafé in filmhuis Oosterbeek

Het watercafé biedt een afwisselend programma. Met de film Levende Rivier van Ruben Smit krijgen de bezoekers een goed beeld van de betekenis van water en hoe belangrijk een goed beheer van water is. De film vormt het middelpunt van een programma waarin de bezoekers ook worden geïnformeerd over het werk van waterschappen en er gelegenheid is voor debat. Charlotte de Roo (GroenLinks) en Margo Meeuwissen (Water Natuurlijk) nemen hier het voortouw in. Meer info

Oosterbeek, dinsdag 12 maart, Filmhuis, 20.00-22.00u

Panorama Nederland:
wateropgaven benutten voor omgevingskwaliteit

Water Natuurlijk organiseert een lunchlezing met Rijksadviseur Daan Zandbelt over Panorama Nederland, het recente toekomstperspectief van het College van Rijksadviseurs.
Het eerste hoofdstuk van Panorama Nederland gaat over water. Hoe kan het anders in Nederland waterland? Frans ter Maten (Water Natuurlijk), Heemraad van Waterschap Vallei en Veluwe, reageert vanuit de praktijk op de opgaven en oplossingen die Panorama Nederland voor het waterbeheer schetst. Meer info

Woensdag 13 maart, Wageningen, 12.30-13.30u

Plastic soup surfer Merijn Tinga in Amersfoort

Op 16 maart komt de Plastic Soup Surfer naar Amersfoort. Hij gaat samen met Water Natuurlijk de Amersfoortse grachten plasticvrij maken. Water Natuurlijk, die de Plastic Soup Surfer heeft uitgenodigd, wil hiermee de aandacht vestigen op de plasticvervuiling van het oppervlaktewater, die zowel het dierenleven als de mens bedreigt. Meer info

Amersfoort, zaterdag 16 maart, 11.30u

Langs de Oude IJssel van Ulft naar Doesburg

Plastic zwerfvuil in het water is een groot milieuprobleem daarom starten we deze etappe met een opruimactie in Ulft. In Doetinchem, Doesburg en Duiven gaan we in gesprek over de toekomst van de stad in relatie met water en innovatie. Meer info

Ulft, Doetinchem, Doesburg en Duiven, zaterdag 16 maart

Afvalfietstocht en opruimen Jansbeek

Water Natuurlijk slaat de handen uit de mouwen! In een stoet rijden bakfietsen, fietsen en steppen vanaf de wijk Molenbeke naar Rozet aan de Kortestraat. Onderweg rapen we afval. We maken de Jansbeek weer vrij van zwerfvuil. Daarna vieren we een feestje bij Rozet. Plastic Soup Surfer Merijn Tinga neemt om 15.30u het door ons verzamelde afval in ontvangst en vertelt over zijn strijd tegen de vervuiling door plastic. Weg met de plastic soup! Meer info
Arnhem, zondag 17 maart, 13.00-17.00u

Waterschapsverkiezingen

De volgende waterschapsverkiezingen vinden plaats op 20 maart 2019. Maak gebruik van je stemrecht! Meer info
Woensdag 20 maart 2019

Toekomstperspectief Rivierklimaatpark IJsselpoort

Een klimaatbestendig en toegankelijk rivierklimaatpark: daar werken negen overheden en Natuurmonumenten de komende jaren aan tussen Arnhem en Giesbeek.
Er ligt nu een eerste aanzet voor een Voorkeursalternatief, waarop

iedereen op twee avonden zijn mening kan geven. Meer info

Rheden/Westervoort, maandag 8 april/dinsdag 9 april

~~~~~~

Redactie: Rienk Kuiper Deze nieuwsbrief automatisch toegestuurd krijgen kan via deze link Bijdragen voor deze nieuwsbrief (ook van niet-leden van Water Natuurlijk) zijn van harte welkom!	Contact: WaterNatuurlijkMN@gmail.com Komt de nieuwsbrief in je spambox terecht? Neem dan ons mailadres WaterNatuurlijkMN@gmail.com op in je adressenlijst.	Steun Water Natuurlijk! Doe mee en word lid!

Natuurlijk Water

Water Natuurlijk is een bijzondere waterschapspartij.
We hebben geen politieke kleur.
Wat ons bindt is passie voor natuur, landschap, erfgoed, milieu, en recreatie in en om het water.
Wij zijn een landelijke vereniging voor en door inwoners.
We zijn in 2008 opgericht door onder andere Natuurmonumenten, De 12 Landschappen, Sportvisserij
~~~~~~

Nederland en de 12 provinciale natuur en milieufederaties, Vogelbescherming, IVN en bond Heemschut. D66, Groen Links en enkele progressieve lokale politieke partijen steunen Water Natuurlijk en doen daarom niet zelf mee aan de waterschapsverkiezingen.
U ontvangt deze mail als lid van Water Natuurlijk, omdat u actief bent in bovenstaande organisaties, of omdat we eerder contact met u hebben gehad.

You can update your preferences or unsubscribe from this list

This email was sent to griffie@druten.nl
why did I get this? unsubscribe from this list update subscription preferences
Water Natuurlijk Midden Nederland · Postbus 4142 · Apeldoorn, 7320 AC · Netherlands

mailchimp

Beste collega-raads-/commissieleden uit het Rijk van Nijmegen,

Wij hebben een belangrijke boodschap voor jullie.

Klik op deze link:
https://vimeo.com/320227453/283b670a37

(en mocht die niet direct werken, knip en plak het internetadres).

Hartelijke groet,

Bernadette Smelik, raadslid Heumen
Mark Buck, raadslid Nijmegen
Paul ten Haaf, raadslid Beuningen
Rona Vree, raadslid Berg en Dal

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

7 februari 2019

Presentatie gemeenteraden Druten en Wijchen

Gemeente Druten

Gemeente Wijchen

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet

Doelstelling = eenvoudiger en beter

Het omgevingsrecht is **inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik**.

De **leefomgeving staat** op een samenhangende manier **centraal** in beleid, besluitvorming en regelgeving.

Een **meer afwegingsruimte** om doelen voor de leefomgeving te bereiken.

Besluitvorming over projecten in de leefomgeving gaat **sneller en beter**.

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet

Wat gaat er veranderen?

Van 26 wetten naar 1.

Van 5000 wetsartikelen naar 350.

Van 120 ministeriële regelingen naar 10.

Van 120 algemene maatregelen van bestuur naar 4.

1 wet voor de hele leefomgeving.

De wet maakt het mogelijk om lokale problemen ook lokaal op te lossen.

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Van meerdere sporen …

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

… naar één spoor

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet

Hoe moet dat worden bereikt?

Integratie wetgeving	Cultuuromslag	Digitalisering
Nieuwe instrumenten: o.a. omgevingsvisie en omgevingsplan (en verbeteren omgevingsvergunning)	Cultuur, houding, werkwijze, gedrag	Raadpleegbaarheid – omgang met onderzoeken

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (wetgeving)

Belangrijkste instrumenten

Omgevingsvisie = gaat in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed.

Antwoord op de vraag wat voor gemeente wil je zijn?

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (wetgeving)

Belangrijkste instrumenten

Omgevingsplan = alle regels over de fysieke leefomgeving

Wijchen 70 bestemmingsplannen ⟶ straks 1 omgevingsplan

Druten 25 bestemmingsplannen ⟶ straks 1 omgevingsplan

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet

Wanneer ?

Omgevingswet treedt op 1 januari 2021 in werking.

Op 1 januari 2021 zijn alle bestemmingsplannen het omgevingsplan.

Het nieuwe omgevingsplan moet 1 januari 2029 zijn vastgesteld.

Eerst wordt de omgevingsvisie opgesteld vanaf 2019.

Planning: gereed voor 1 januari 2021.

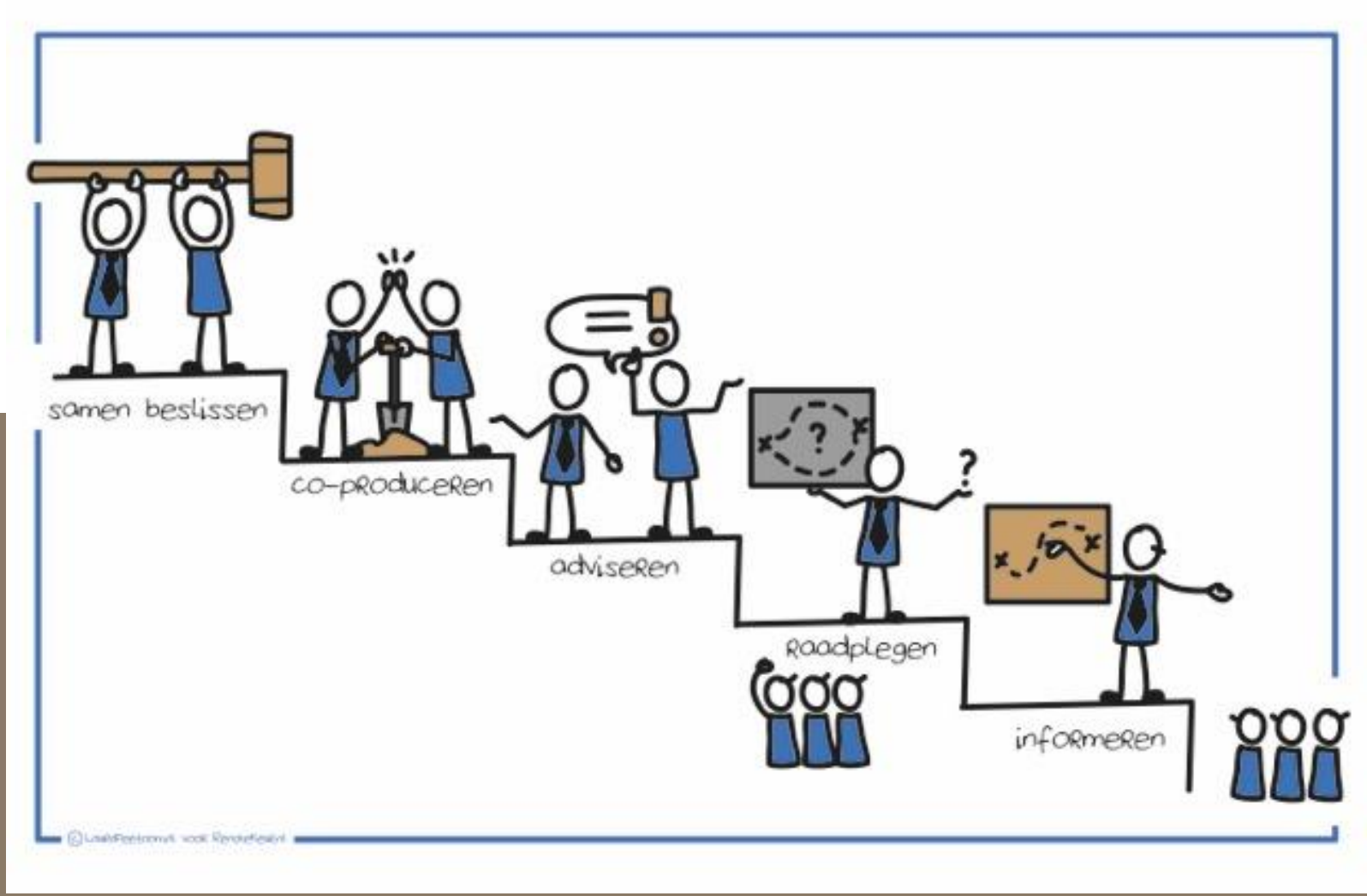
WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (cultuuromslag)

Rol gemeente en inwoners verandert

Participatie = vroegtijdig samenwerken met de omgeving:
inwoners, ondernemers, belangenorganisaties en overheden

Omgevingswet (vormen van participatie)

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (cultuuromslag?)

Taken gemeenteraad

- Kaderstellend (maatschappelijke thema's)
- Volk vertegenwoordigend (algemeen belang)
- Controlerend
- Bestuurder

Gemeenteraad stelt omgevingsvisie en omgevingsplan vast.

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (cultuuromslag?)

Taken gemeenteraad

In de omgevingsvisie

samen met samenleving de maatschappelijke thema's en richting op hoofdlijnen uitzetten. (inhoud en proces)

Vragen die daarbij horen zijn (inhoud):

In wat voor gemeente wil ik wonen?
Wat is belangrijk per kern/gebied?
Welke problemen wil je oplossen?

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

Omgevingswet (cultuuromslag?)

Taken gemeenteraad

In de omgevingsvisie

samen met samenleving de maatschappelijke thema's en richting op hoofdlijnen uitzetten. (inhoud en proces)

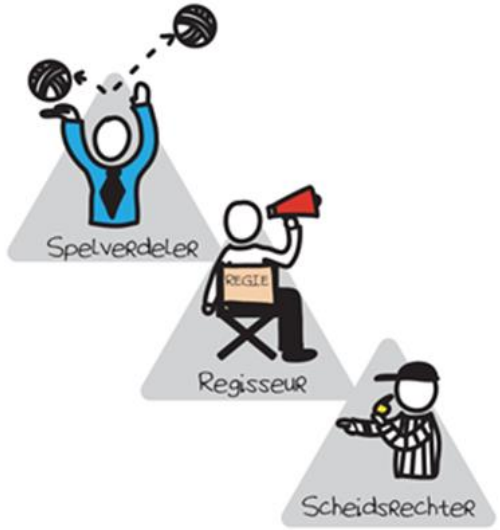
Vragen die daarbij horen zijn (proces):

Op welke wijze moeten doelstellingen worden bereikt?

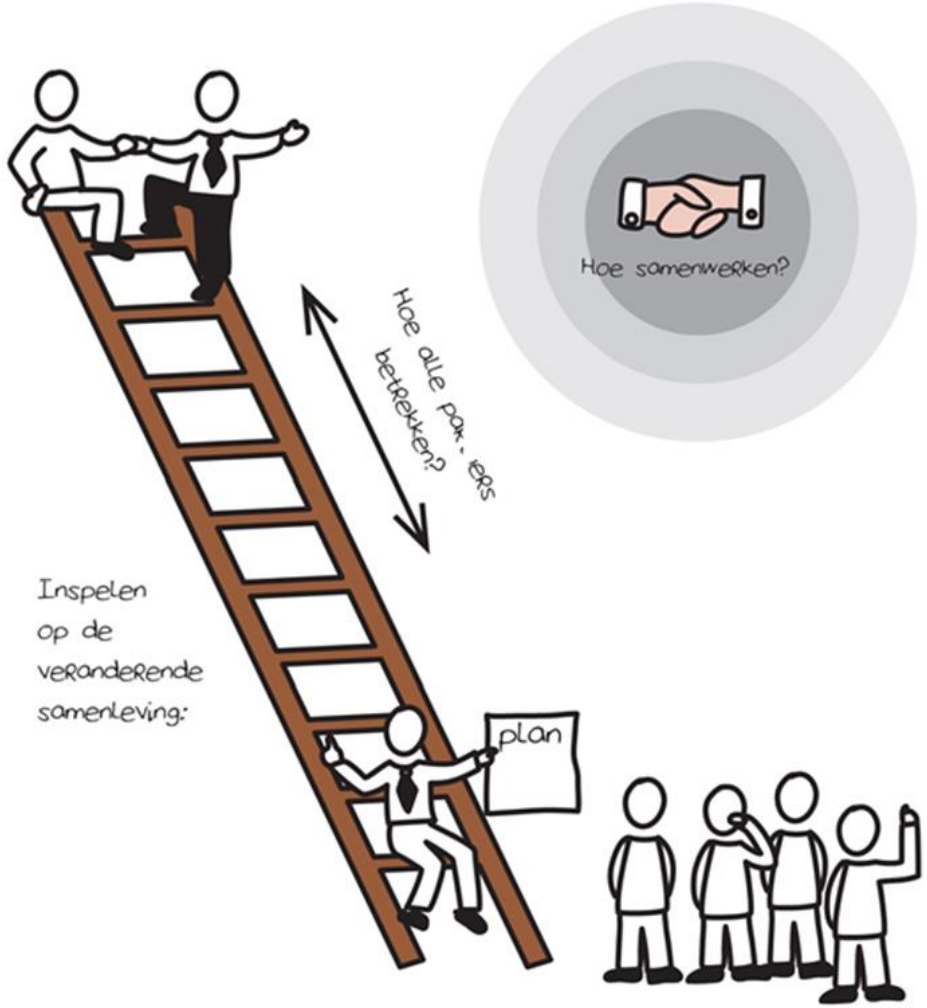
Hoeveel ruimte krijgt het college / de maatschappij?

Welke rol vervult de raad?

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

WERKORGANISATIE
Druten Wijchen

omgevingswet@drutenwijchen.nl

Vragen ?

Van: G1000.nu <info@g1000.nu>
Verzonden: maandag 25 maart 2019 9:09
Aan: Griffie Druten
Onderwerp: Nieuwsbrief voorjaar 2019

Bekijk deze mail in je browser

info@g1000.nu
Tel: 06 83 99 5171

G1000University 2019

donderdag 5 september
Witte Vlinder
Amersfoort

Een dag lang inspiratie, de laatste inzichten rondom burgerparticipatie en aandacht voor het vijfjarig jubileum van G1000.nu. Reserveer de datum alvast in je agenda!

Een nieuw hart voor Heerenveen!

Heerenveen wil het centrum vernieuwen. De Raad van Heerenveen heeft daarom samen met de G1000 besloten om alle partijen uit te nodigen voor een G1000 met de vraag: “Wat vinden wij belangrijk voor het Centrum van Heerenveen?” Om zo samen met bewoners, bedrijven, ambtenaren, gebruikers, Gemeenteraad en College plannen te maken. Dat is vaak een hele opgaaf, want hoe word je het met elkaar eens? *Lees hier het verslag van de Burgertop*

Een toekomstbestendig Voedselsysteem voor Noord-Brabant

Voedsel is een basisbehoefte maar ook een breed en complex thema. In Brabant weten ze daar alles van. Daar wordt geworsteld met vragen als: “Hoe gaan we om met een veranderend klimaat?” “Hoe krijgen we een schonere

lucht?” “En hoe behouden we een vruchtbare bodem?” En wellicht het meest belangrijk: “Hoe zorgen we voor lekker en gezond voedsel dat goed is voor mens, dier én omgeving?”. Omdat er geen eenduidig en simpel antwoord is te geven op deze vragen hield de provincie Noord-Brabant op 19 februari 2019 een Voedsel1000. *Lees hier het verslag*

Democracy R&D in Parijs

In januari was G1000.nu aanwezig in Parijs bij alweer de 2e bijeenkomst van een nieuw, wereldwijd netwerk van organisaties en personen die op zoek zijn naar een nieuwe vorm van democratie met behulp van loting en deliberatie. Het netwerk stelt zich tot doel om directe participatie en besluitvorming door burgers mogelijk te maken. Het netwerk heeft onder andere bijgedragen aan het ontwerpen van het nieuwe burgerparlement in Duitstalig België *lees hier meer*

Ostbelgien als pilot voor democratische vernieuwing

België heeft een bijzondere bestuurlijke organisatie met vijf parlementen. Eén daarvan bestuurt de Deutschsprachiche Gemeinschaft, grofweg het gebied aan de oostgrens van België, de Oostkantons of Ostbelgien. Op initiatief van de overheid van de regio heeft een internationaal gezelschap van experts zich gebogen over de beste vorm van burgerregering die bij de regio past. Dit waren onder anderen David van Reybrouck, Claudia Chwaliz en Marcin Gerwin, allen bekende publicisten als het gaat om vernieuwing van de democratie. Wat zijn hun aanbevelingen geworden? Lees hier meer

G1000 vijf jaar later…..

22 maart 2014: met een grote groep enthousiastelingen hielden we de eerste G1000 in Amersfoort. Na krap 4 maanden voorbereiding spraken 630 inwoners, ambtenaren, politici en werkgevers van Amersfoort een dag lang met elkaar over de toekomst van Amersfoort. Dit veroorzaakte een kleine schokgolf in politiek en bestuurlijk Nederland. Van alle kanten kregen wij de vraag om ook een G1000 in andere gemeenten te organiseren. *Lees meer*

Tijdens onze jaarlijkse University, op **5 september a.s.** zullen we uitgebreid stil staan bij ons vijfjarig jubileum. Noteer deze datum dus alvast in je agenda.

Copyright © 2019 G1000, All rights reserved.
Energieneutraal

Ons mailadres is:
G1000
Van Galenstraat 30
Amersfoort, UT 3814 RD
Netherlands

Add us to your address book

verander je voorkeuren of schrijf je uit.

Beste regiogriffiers,

Willen jullie je raads- en commissieleden nog een keer attenderen op de regionale radenbijeenkomst van as maandagavond? Het belooft een interessante avond te worden met volop ruimte voor gesprek en ontmoeting. Raads- en commissieleden kunnen zich nog voor alle sessies inschrijven, al zit die voor de MGR bijna vol. Dus als men zich voor de MGR opgeeft, is het zinvol om ook een 'tweede keuze' op te geven. Aanmelden kan bij de griffie Wijchen, griffie@wijchen.nl

Ook zijn jullie zelf natuurlijk van harte welkom!

https://vimeo.com/320227453/283b670a37

dank alvast en hartelijke groet,

Sandra Ruta
Raadsgriffier

Nijmegen

Gemeente Nijmegen
06-46195521

s.ruta@nijmegen.nl

Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP Nijmegen
Postbus 9105, 6500 HG Nijmegen

Basisinformatie

WAT IS EEN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING?

INLEIDING

Een aantal **publieke taken** van de gemeenten kunnen worden uitgevoerd door deel te nemen aan een **gemeenschappelijke regeling (GR).** Het gaat dan vaak om taken die de **gemeentegrenzen overschrijden** zoals werkgelegenheid, zorg, veiligheid en bereikbaarheid.

WAAROM EEN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING?

eigen AMBITIE

Als de gemeente bepaalde ambities deelt met ander lokale overheden kan het een meerwaarde zijn om een GR in het leven te roepen om dit meer slagkracht bij te zetten.

op verzoek van HET RIJK

De Rijksoverheid legt gemeenten in sommige gevallen op om bepaalde taken regionaal te organiseren, een GR kan dan een vorm zijn om die samenwerking op te zetten.

inzet van EXPERTISE

Door de krachten te bundelen kunnen we onze inwoners beter bedienen, een GR biedt dan bv. de mogelijkheid om gezamenlijk personeel in te huren.

een COMBINATIE

Vaak is het een oprichten van een GR gemotiveerd door een combinatie van de hiernaast genoemde redenen.

WETTELIJK KADER

In de **wet Gemeenschappelijke regelingen (Wgr)** zijn de verschillende mogelijke publiekrechtelijke vormen van een gemeenschappelijke regeling vastgelegd.

Ook worden er binnen de Wgr verschillende **wettelijke verplichtingen** aan de gemeenten

DE GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN VAN DE GEMEENTE NIJMEGEN

LEGENDA

Aantal deelnemende gemeenten

Totale begroting 2019

Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019

GGD Gelderland Zuid

Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
16	€28.155.327	€68,12

MGR Rijk van Nijmegen

Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
8	€77.469.000	€309,76

Arnhem - Nijmegen city region

Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
18	€1.136.011	€1,58

Omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN)

Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
6	€15.318.000	€31,21

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

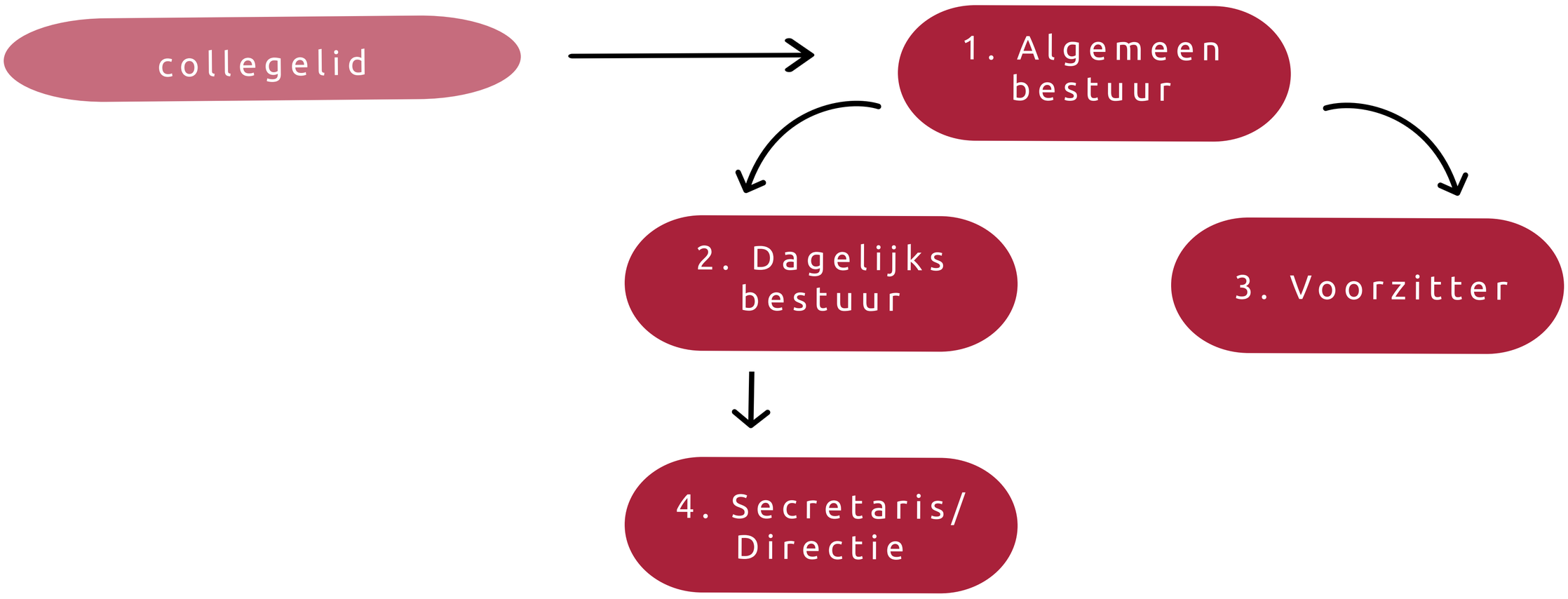
Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
16	€70.873.000	€73,10

Euregio Rijn-Waal

Aantal deelnemende gemeenten	Totale begroting 2019	Kosten per inwoner van Nijmegen in 2019
55	€3.051.044	*

HOE WERKT EEN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING?

SCHEMATISCHE WEERGAVE*

TEKSTUELE TOELICHTING

1. De gemeentelijke bevoegdheden op basis waarvan de organisatie handelt, worden door de deelnemende partijen op- of overgedragen aan het **algemeen bestuur (AB)**, één of meerdere collegeleden maken namens de colleges van de deelnemende gemeenten deel uit van het AB.

   - In het AB geldt altijd een (soms gespecificeerde) **meerderheidsregel voor besluitvorming.**

2. Het **dagelijks bestuur (DB)** wordt gekozen uit het midden van de leden van het AB en is verantwoordelijk voor de uitvoering van besluiten van het AB.

   - Het DB legt **indirect** via het AB verantwoording af aan de gemeenteraad, nooit direct. Dit is wettelijk vastgelegd.

3. Het DB kiest uit haar midden een **voorzitter.**

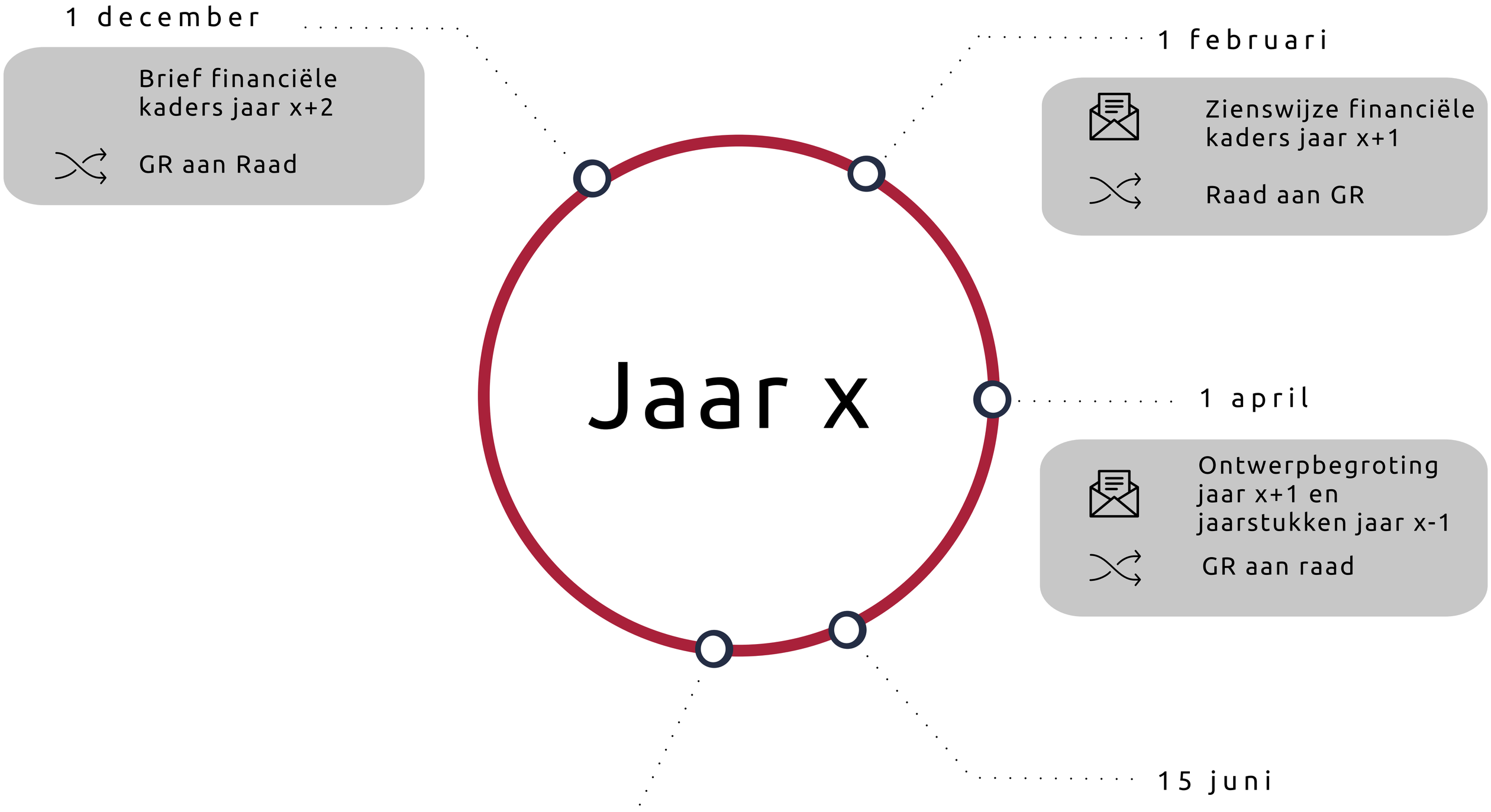
STURING VANUIT DE RAAD OP GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN

INLEIDING

Deelname aan een gemeenschappelijke regeling brengt voor de gemeente financiële en bestuurlijke risico's met zich mee. Het is daarom belangrijk dat de raad zicht houdt op de te realiseren doelen en daarbij gestelde kaders. Om hierop te kunnen sturen krijgt de raad via verschillende wegen informatie over de stand van zaken binnen een gemeenschappelijke regeling.

STURING VIA P&C-CYCLUS

In de Wgr zijn termijnen vastgesteld waarbinnen gemeenschappelijke regelingen de raden van deelnemende gemeenten dienen te informeren over de financiële kaders. Deze zijn hieronder schematisch weergegeven:

DE ROL VAN RAADSLEDEN

De gemeenteraad heeft een kaderstellende en controlerende rol, ook als het gaat om gemeenschappelijke regelingen. Dit zijn immers vormen van verlengd lokaal bestuur.

Intrekken delegatiebesluit

Een van de aanbevelingen uit het rekenkamer rapport over 'Veilig Thuis' was om het delegatiebesluit in te trekken. In dit besluit was het college gemandateerd om een zienswijze voor te leggen op de begroting en jaarrekening van een gemeenschappelijke regeling. Het college moest de raad formeel om wensen en bedenkingen vragen. De intrekking van dit besluit betekent dat voortaan alle zienswijzen aan de raad worden voorgelegd middels een raadsvoorstel. Hier kunnen raadsleden dus moties en amendementen op indienen.

De balans tussen de beleidskaders en de financiële kaders

Als raadslid toets je de financiële kaders aan de beleidskaders en andersom. Als hier tussen een discrepantie ontstaat dan kan het zo zijn dat de financiële kaders ontoereikend zijn voor het gestelde beleidsdoel, andersom kan het ook zo zijn dat de gestelde beleidsdoelen en ambities niet realistisch (genoeg) zijn. Als raadslid kijk je kritisch naar deze kaders en agendeer je jouw standpunt op het juiste moment in de cyclus.

Kies het juiste moment in de begrotingscyclus

Op basis van input vanuit alle gemeenschappelijke regelingen in de regio heeft de griffierskring Gelderland-Zuid een jaarplanning opgesteld voor 2019. Hierin is inzichtelijke gemaakt welke stukken van een gemeenschappelijke regeling wanneer worden gedeeld met de gemeenteraden.

In het najaar van 2019 worden bij de gemeenschappelijke regelingen de financiële kaders voor de begroting van 2021 vastgesteld. Deze worden middels een brief aan de raad medegedeeld. Dit is het moment waarop je als raadslid en -fractie de meeste invloed hebt op de inkomsten en uitgaven van een GR. Voor 1 februari 2020 moet de raad een zienswijze geven op de voorgestelde financiële kaders in relatie tot de gestelde beleidskader. Voor sommige gemeenschappelijke regelingen komen er ook nieuwe beleidskaders naar de raden in 2019, maar de meeste anderen hebben hun beleidskaders nog voor een aantal jaren vaststaan.

Postadres
Gemeente Nijmegen
RO00
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon
Sandra Ruta
s.ruta@nijmegen.nl
T 024 – 329 91 39

Aan raadsleden, commissieleden en fractievolgers in het rijk van Nijmegen

Datum 21 februari 2019
Betreft uitnodiging regionale bijeenkomst 'Raden aan het stuur' op 18 maart

Beste collega's,

Graag nodigen we u uit voor een regionale bijeenkomst **op maandag avond 18 maart** over onze sturing op gemeenschappelijke regelingen. De bijeenkomst vindt plaats in het stadhuis van Nijmegen. Inloop is vanaf 19 uur, **om 19.30 uur beginnen we**.

Doelen van de bijeenkomst
Wij bieden u een afwisselend programma waarin de volgende elementen centraal staan:

- Verbinden: u ontmoet elkaar en leert woordvoerders en fractiespecialisten uit andere gemeenten op 'uw' gemeenschappelijke regeling kennen.
- Verdiepen: u gaat in deelgroepen met elkaar en met betrokken bestuurders in gesprek over vier gemeenschappelijke regelingen.
- Vaardigheden: u gaat samen aan de slag met vragen als: hoe komt u tot goede kaderstelling en goede zienswijzen waarmee u uw bestuurder naar het AB of DB kunt sturen? Hoe pakken anderen dat aan en wat heeft een bestuurder van u nodig?

Programma
Na het welkom door avondvoorzitter Mark Buck, plv voorzitter van de gemeenteraad van Nijmegen, starten we met een prikkelende inleiding door Marcel Boogers, hoogleraar Innovatie en Regionaal bestuur aan de Universiteit Twente. Vervolgens gaan we in vier groepen uiteen en verdiepen we ons in de MGR, de GGD, de Veiligheidsregio en de ODRN. Bij elke groep sluit een bestuurder aan die zijn of haar ervaringen met ons deelt, begeleid door een deskundig interviewer.
Burgemeester Hubert Bruls houdt een slotreflectie, waarna u vanaf 21.30 uur gelegenheid heeft om informeel na te praten met een hapje en een drankje.

Vervolg
Deze bijeenkomst maakt deel uit van een reeks bijeenkomsten die in deze bestuursperiode voor en door raadsleden in de regio worden georganiseerd over het thema regionale

samenwerking. Uw input tijdens deze avond wordt gebruikt voor een agenda voor de volgende bijeenkomsten over dit onderwerp.

Aanmelden
U komt toch zeker ook?
We verzoeken u om zich vóór 12 maart aan te melden via griffie@wijchen.nl
Geef bij uw aanmelding tevens aan, aan welke deelsessie u wilt deelnemen: MGR, GGD, Veiligheidsregio of ODRN. Wij ontmoeten u graag op 18 maart!

Hartelijke groet,

Bernadette Smelik, raadslid Heumen
Mark Buck, raadslid Nijmegen
Paul ten Haaf, raadslid Beuningen
Rona Vree, raadslid Berg en Dal

Jaarplanning gemeenschappelijke regelingen 2019

DATA BEGROTINGSCYCLUS

	Conceptbegroting 2020 en -jaarrekening 2018 vastgesteld in DB		Vaststellen begroting 2020 en jaarrekening 2018 in AB		Vaststellen brief financiële kaders 2021	
Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	27 maart		27 juni			
GGD Gelderland-Zuid	14 maart		27 juni			
REGIO RIJK VAN NIJMEGEN	28 maart	reactietermijn gemeenteraden	5 juli			reactietermijn gemeenteraden
Omgevingsdienst Regio Nijmegen	29 maart		4 juli			
MARN	29 maart		5 juli			
region arnhem nijmegen	27 maart		19 juni			
regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE	?		?			

wettelijke termijnen: 1 april | 15 juni | 15 juli | 1 december | 1 februari **2020**

DATA EVENTUELE BELEIDSKADERS EN/OF RAPPORTAGES

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	**27 juni** managementrapportage t/m april	**7 november** managementrapportage t/m augustus
GGD Gelderland-Zuid	**oktober** managementrapportage t/m juni	**vóór 15 december** kadernota 2021

AGENDA INFORMATIEBIJEENKOMST
GEMEENTERADEN DRUTEN EN WIJCHEN

Donderdag 4 april 2019 om 19.00 uur

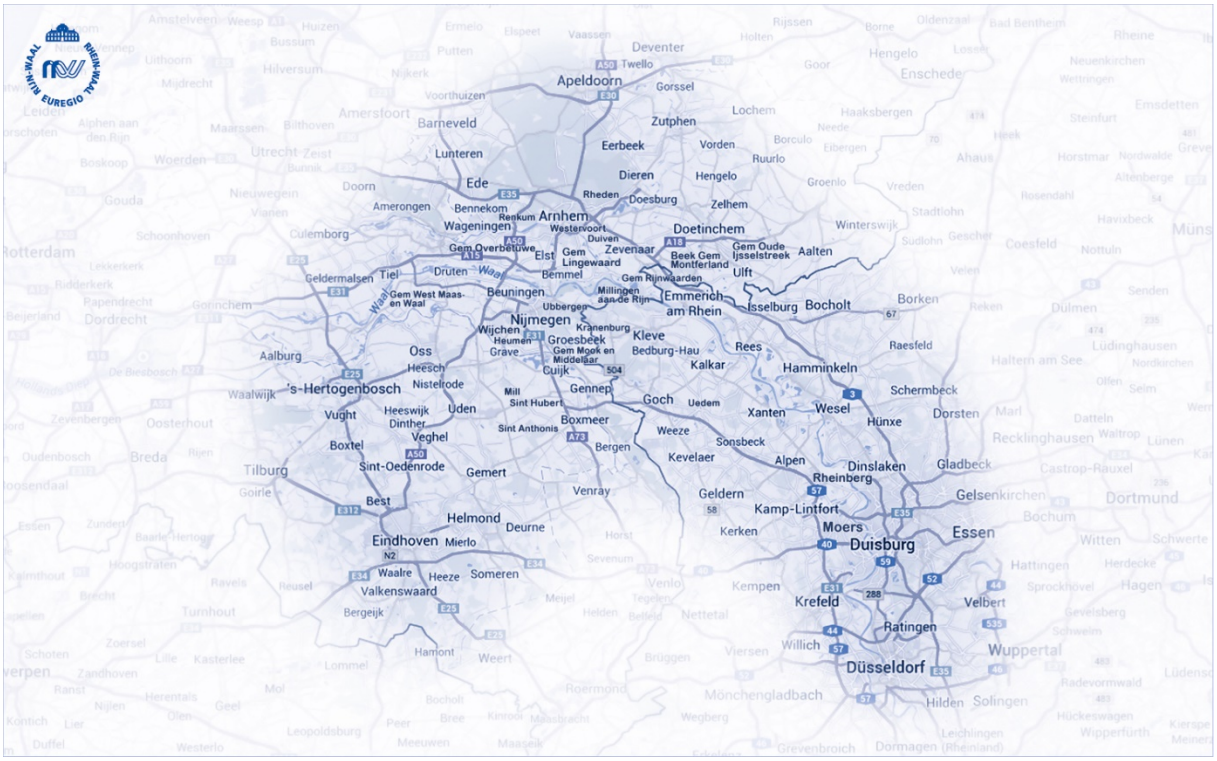
Op locatie

Voorzitter: n.n.t.b.

19.00 uur	Opening
	Business case Wijchen Werkt (nota volgt)
19.45 uur	Sluiting

Aansluitend informatiebijeenkomst over Omgevingswet (start 20.00 uur).

Strategische Agenda 2020
Grenzallianzen in der Euregio Rhein-Waal

Entwurf
Sachstandsbericht
01.03.2019

Einleitung

„Im Jahr 2020 ist die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Rhein-Waal-Region eine Selbstverständlichkeit. Es gibt neue, nachhaltige sozial-ökonomische Grenzallianzen, in denen Behörden, Wirtschaft, Forschungs- und Bildungseinrichtungen und sozial-kulturelle Einrichtungen Informationen austauschen und eng zusammenarbeiten. Sie können einander auf allen Sektoren grenzüberschreitend finden. Sie profitieren von dem Wissen und den Netzwerken der Partner und beantworten gemeinsam die künftigen Fragestellungen. Man versteht sich nicht mehr als Konkurrenten, sondern als Partner.“

Diese Vision hat die Euregio Rhein-Waal 2014 als Ziel für die Strategische Agenda 2020 formuliert. Gemeinsam mit allen Euregiomitgliedern, Kooperationspartnern, INTERREG-Partnern und weiteren regionalen Stakeholdern ist seitdem versucht worden, diese Vision zu verwirklichen. Die euregionale Verankerung, eine euregionale nachhaltige Wirtschaftsentwicklung und die euregionalen Soft Skills waren dabei die drei thematischen Schwerpunkte. Es wurden fünf Instrumente entwickelt, an Hand dessen die Zielsetzungen der Strategischen Agenda realisiert werden sollten: Informieren, Inspirieren, Internationalisieren, Innovieren und Investieren.

Die Euregio Rhein-Waal hat in den vergangenen Jahren viele, in der Strategischen Agenda genannten Maßnahmen, welche durch externe Stakeholder in Abstimmung mit der Geschäftsstelle bearbeitet werden oder die die Euregio Rhein-Waal selbst in Angriff genommen hat, durchgeführt.

Da die Laufzeit der Strategischen Agenda zu Ende geht und außerdem die Vorbereitungen für das neue Programm INTERREG VI angelaufen sind, ist eine Aktualisierung der jetzigen Agenda notwendig. Als Basis für die Entwicklung der Strategischen Agenda 2020+ ist in einem ersten Schritt ein Sachstandsbericht für die Strategische Agenda 2020 – Grenzallianzen in der Euregio Rhein-Waal erstellt worden.

Sachstand

In diesem Sachstandsbericht wird pro (Eu)regionalem Schwerpunkt und für die Instrumente analysiert, in wieweit die Zielsetzungen realisiert worden sind, wo es noch Verbesserungspotenzial oder Herausforderungen gibt oder welche Bereiche sich als nicht zielführend herausgestellt haben. Dazu wird ein Ampelsystem verwendet:

- Grün: Die Ziele sind verwirklicht worden oder es sind erhebliche Fortschritte gemacht worden
- Orange: Es gibt zwar Fortschritte, aber es gibt noch viel Verbesserungspotenzial für diese Thematiken
- Rot: Es sind keine ausreichenden Fortschritte erzielt worden.

Alle *kursiv* markierten Initiativen sind entweder von der Euregio Rhein-Waal initiiert oder finden mit Beteiligung der Euregio Rhein-Waal statt.

Analyse (Eu)regionaler Schwerpunkte

Euregionale nachhaltige Wirtschaftsentwicklung	Euregionale Soft Skills	Euregionale Verankerung
• **AgroFood** Spectors, Dynamic Borders, Regional Skills Lab, Waldarbeit • **Arbeitsmarkt / Berufsausbildung** *GrenzInfoPunkt, Plattform Arbeit/dsmarkt Euregio Rhein-Waal*, Internationaal Netwerkbureau, Grenzen Bewegen/Perspektieve 360°, Ler(n)ende Euregio • **Energie / Umwelt / Klima** Cleantech Energy Crossing, *Enerpro*, einige PIIP-Projekte • **Logistik** I-AT, E-Bus 2020 • **Hightech-Industrie** *Digipro*, Rocket, XTC-ID, Druide, … • **Freizeitwirtschaft / Tourismus** NL Knotenpunktsystem auf Kreis Kleve ausgeweitet. Oranierroute, Hansestädte, Rheijn.Land Xperiences • **Gesundheit und Life Sciences** *Versorgung verbindet*, DigiPee • **Kreativindustrie** *Kontakte zwischen Kreativ-Clustern in z.B. Düsseldorf und Arnhem geknüpft, aber noch keine konkreten Projekte*.	• **Erreichbarkeit** Zugverbindung Emmerich-Arnhem, Haltestelle Elten 2019. NL OV Chipkaart wird nicht anerkannt. Busverbindung Kleve-Nijmegen intensiviert. Schnellradweg Kleve-Nijmegen im Bau. Grenzüberschreitende ÖPNV-Verbindungen Doetinchem-Emmerich, Goch-NL verbesserungswürdig. • **Wissensregion / Unterricht / Nachbarsprache** Nachbarsprache & Buurcultuur, *ca. 30 Schüleraustausche und Schulaktivitäten im Rahmen der Mini-Projekte* • **Kultur / Tourismus / Freizeit / Natur** NL Knotenpunktsystem auf Kreis Kleve ausgeweitet. Oranierroute, Hansestädte, Rheijn.Land Xperiences, Green Blue Rhine Alliance, Zicht op heden en verleden, PlugIn • **Demografische Entwicklung und Inklusion** Krake (Krachtige Kernen / Starke Dörfer) • **Gesundheitswesen** Euregionales Forum Grenzüberschreitende Gesundheitsversorgung	• **Rückhalt bei Mitgliedern, Stakeholdern und Partnern** *Euregio-Wegweiser, individualisierte Newsflashes, Euregio-Plattform für Ratsmitglieder, Ratsnotiz ergänzend zu Ratsprotokoll* **Gemeinsamkeiten (gemeinsame Geschichte, Sprache und Kultur, geografische Gegebenheiten, Lage zwischen Randstad und Ruhrgebiet)** Die Geschichte von Krieg und Frieden, gemeinsame Gedenkveranstaltungen leisten einen wichtigen Beitrag zur gemeinsamen Identität. Projekte wie die Oranierroute, Hansestädte und Rheijn.Land Xperiences greifen die gemeinsame Geschichte auf und machen diese für Einwohner und Touristen erlebbar. Nachbarsprache & Buurcultuur vergrößert das Wissen der Nachbarsprache und –Kultur der SchülerInnen, Lehrkräfte und SchulleiterInnen in der Euregio Rhein-Waal. Kommunale Netzwerke wie Dynamic Borders und 100.000+Städte basieren u.a. auf geografischen und thematischen Gemeinsamkeiten.

Durchführung

Instrument	Zielsetzung	Mögliche Maßnahmen
Informieren & Inspirieren Internationalisieren	Grenzüberschreitende Zusammenarbeit soll genauso einfach und selbstverständlich werden, wie die Zusammenarbeit im eigenen Land	• **Netzwerke wie Wissensallianz Rhein-Waal, EURES-Netzwerk, Ler(n)ende Euregio, Kliker, Euregionales Forum Grenzüberschreitende Gesundheitsversorgung, Runder Tisch Öffentliche Ordnung und Sicherheit verstärkt als Multiplikatoren einsetzen** *Ergänzend dazu sind die Euregio-Plattform für Ratsmitglieder, das Netzwerk der GrenzInfoPunkte, das GROS-Governance-Netzwerk gekommen* • **Übersicht über alle Akteure, Initiativen und Projekte für den jeweiligen Bereich erstellen** Es gibt unter www.euregio.org/projecten eine Übersicht der INTERREG- und People to People-Projekte • **„Stammtische" für junge Unternehmer** Im Rahmen verschiedener Projekte wie DigiPro, EnerPro, Regional Skillslab, Internationaal Netwerkbureau usw. gibt es Netzwerktreffen für Unternehmer • **Gegenseitige Anerkennung Berufsschulabschlüsse** Schwieriger Prozess, Thema wird aber mittlerweile ernst genommen und von Ministerien aufgegriffen. Gewünschte Situation allerdings noch nicht in Sicht. • **„Double degrees" und euregionale Austauschmöglichkeiten für Studenten** • **Euregionale Praktika und Nachbarsprachenunterricht** Ler(n)ende Euregio, Dynamic Borders und Nachbarsprache & Buurcultuur • **Zuschüsse für grenzüberschreitende Unternehmeraktivitäten** *Digipro, Enerpro,* Rocket*, Versorgung verbindet, People to People* • **Gemeinsame Wurzeln / Werte aus Geschichte, Kultur, Rheinländischem Modell** Siehe Euregionale Verankerung auf Seite 3. • **Optimierung der gegenseitigen Informationsströme Branding und Kommunikationsstrategie** *Die Euregio-Plattform für Ratsmitglieder unterstützt die Euregio hierbei. Konkrete Maßnahmen: individualisierte Newsflashes, Ratsnotiz ergänzend zu Ratsprotokoll, Mini-Flyer, Statistikbroschüre, Präsentationen für Gemeinderäte und Einwohner/Organisationen/Unternehmen.* • **Euregio-Wegweiser weiter ausbauen** *Wegweiser wird seit 2017 jährlich angeboten und ist um einen Exkursionsbaustein erweitert worden* • **App mit Spiel zum Kennenlernen der Region** • **Netzwerktreffen (Informationsveranstaltungen, Branchenevents, Workshops usw.)** *Die Euregio Rhein-Waal zeigt hier verstärkt Präsenz*

Instrument	Zielsetzung	Mögliche Maßnahmen
Innovieren	Stärkung der Wirtschaftskraft der Region, Sicherung einer guten Position im europäischen und globalen Wettbewerb und eine Verbesserung des Lebensumfeldes durch technologische Innovationen, Wissensvalorisierung und Schaffung innovativer Grenzallianzen	• **Anwendungen für die Reduzierung der CO_2-Emissionen** Clean Tech Energy Crossing, Enerpro • **E-Health, Ambient Assisted Living, Telecare** Versorgung verbindet, DigiPee • **Innovative Lösungen für die gesellschaftlichen Entwicklungen wie demografischer Wandel, Fachkräftemangel und Abwanderung.** Grenzen Bewegen / Perspektieve 360°, Krake • **Nachhaltige Energieversorgung** Clean Tech Energy Crossing, Enerpro • **Nachhaltiges und grenzüberschreitendes ÖPNV-Angebot** E-Bus 2020, Zugverbindung Emmerich-Arnhem, Haltestelle Elten 2019. NL OV Chipkaart wird nicht anerkannt. Busverbindung Kleve-Nijmegen intensiviert. Schnellradweg Kleve-Nijmegen im Bau. Grenzüberschreitende ÖPNV-Verbindungen Doetinchem-Emmerich, Goch-NL verbesserungswürdig. • **Entwicklung und Umsetzung neuer Mobilitätskonzepte (e-mobilty, green logistics und value-added logistics)** I-AT, E-Bus 2020, Schnellradwege in der Euregio Rhein-Waal • **Bessere Erschließung des touristischen Angebots (Apps, mobile Websites usw.) in Verbindung mit ICT und Marketing** Oranierroute, Hansestädte, Rheijn.Land Xperiences • **Weiterentwicklung des nachhaltigen Tourismus** Oranierroute, Hansestädte, Rheijn.Land Xperiences • **Verbesserung der Vernetzung von Unternehmern (auch Zulieferer) und Wissenseinrichtungen** • **Cross-overs zwischen den Wirtschaftssektoren schaffen** • **Zusammenarbeit von Forschungs- und Bildungseinrichtungen** Im Rahmen vieler INTERREG-Projekte wird in den drei obenstehenden Bereichen eng zusammengearbeitet. Es gibt ein starkes Netzwerk zwischen den Forschungs- und Bildungseinrichtungen und die Kooperation zwischen KMU und Wissenseinrichtungen wird in den INTERREG-Projekten in Priorität aktiv gefördert. • **Zentrale Koordinierungsstelle im Bereich öffentliche Ordnung und Sicherheit** Allerdings haben der Kreis Kleve und die vier NL Sicherheitsregionen eine Kooperationsvereinbarung unterschrieben, wie auch die Feuerwehren von Millingen (Berg und Dal) und Rindern (Kleve). • **Innovationsschecks** Zuschüsse für Innovationen im Rahmen von Digipro und Enerpro • **Überarbeitung bestehender Strukturen** • **Zusammenarbeit zwischen Behörden, Wirtschaft, Forschungs- und Bildungseinrichtungen und gemeinnützigen Einrichtungen**

Instrument	Zielsetzung	Mögliche Maßnahmen
Investieren	Stärkung der Region durch die Förderung von Verbindungen, Menschen und Grenzallianzen und Erhöhung der Investitionskapazität der Rhein-Waal-Region	• **Neue Formen der Zusammenarbeit** *GrenzInfoPunkte, Plattform Arbeit/dsmarkt Euregio Rhein-Waal, GROS-Governance* • **Ausbau (bestehender) Cluster und Netzwerke zu nachhaltigen Grenzallianzen (Wissensallianz Rhein-Waal, Ler(n)ende Euregio, Euregionales Forum Grenzüberschreitende Gesundheitsversorgung, Öffentliche Ordnung und Sicherheit, euregionale Energieagentur** • **Euregionale Einbindung von Behörden, Unternehmen, Forschungs- und Bildungseinrichtungen, gemeinnützige Einrichtungen und Einwohner** • **Regionale Cluster von Kommunen** Dynamic Borders (Bergen, Boxmeer, Cuijk, Gennep, Goch und Weeze), 100.000+Städte (Arnhem, Ede, Nijmegen, Duisburg, Düsseldorf, Moers), Oude IJsselstreek-Bocholt, Emmerich-Montferland • **Branding und Marketing der Region** *Netzwerk „Euregionale“* • **Nachhaltige Grenzallianzen** In vielen Bereichen sind Kontakte geknüpft worden, die teilweise zu Netzwerken mit konkreten Projekten oder Aktivitäten herangewachsen sind. Es gibt hier aber noch ein großes Verbesserungspotenzial, da die Nachhaltigkeit der erst relativ neuen Netzwerke noch gewährleistet werden soll. • **Förderung Bürgerinitiativen und Kulturprojekte** Mittels People to People und Mini-Projekte werden jährlich ca. 100 Aktivitäten in diesem Bereich unterstützt und 100.000 - 150.00 Personen direkt erreicht. • **Projekte im Bereich Inklusion** Es gibt einige People to People Projekte in diesem Bereich, wie „Kommunale Inklusion“ oder Startkla(a)r. Es sind aber noch zu wenig starke Grenzallianzen in diesem Bereich entstanden. • **EU-Fonds (INTERREG V, EURES, Horizon 2020, Erasmus+, TEN-T, Creative Europe)** Im Rahmen von INTERREG V Deutschland – Nederland, People to People, Mini-Projekte und INTERREG Europe sind mittlerweile ca. 450 Projekte mit einem Kostenvolumem von über 60 Millionen Euro initiiert worden. • **Nationale, regionale oder lokale Förderfonds** • **Sponsoring** Vor allem im Bereich der Mini-Projekte wird ein Teil der Kosten mittels Sponsoring finanziert. Es gibt aber keine regionale Sponsoringstrategie.

Schlussfolgerung

„Die Kraft der Rhein-Waal-Region ist stärker als die Summe ihrer Teile: Die Euregio Rhein-Waal ist Antreiber und Inspirator. Kommunen, die Provinzen Gelderland, Noord-Oost-Brabant und Limburg, die Bezirksregierung Düsseldorf, das Bundesland Nordrhein-Westfalen, Unternehmen, Ausbildungs- und gesellschaftliche Einrichtungen und Organisationen bilden das Herz und die Dynamik einer Region, die ihre Verantwortungen auf dem Weg nach 2020 annimmt.“

So lautete der abschließende Absatz der „Strategische Agenda 2020 – Grenzallianzen in der Euregio Rhein-Waal“. Die Euregio Rhein-Waal hat in den vergangenen Jahren zusammen mit ihren Mitgliedern, den Provinzen und dem Land Nordrhein-Westfalen viele neue Initiativen in den unterschiedlichsten Bereichen initiieren und unterstützen können.

Unternehmen, Ausbildungs- und gesellschaftliche Einrichtungen und Organisationen suchen verstärkt nach Kooperationspartnern im Nachbarland. In vielen für die Strategische Agenda 2020 identifizierten Aktionsbereichen sind gute Ergebnisse erzielt worden. Vor allem in den Bereichen Arbeitsmarkt und Bildung, Gesundheitsversorgung, Kultur/Tourismus /Freizeit/Natur und Energie/Umwelt/Klima sind starke Grenzallianzen aktiv. Es gilt jetzt diese starken Allianzen weiterhin zu pflegen und in den noch fehlenden Bereichen die Möglichkeiten für neue Grenzallianzen zu erörtern oder weiter zu verfolgen. Für die Entwicklung strategischer Grenzallianzen in den Bereichen (Eu)regionale nachhaltige Entwicklung und (Eu)regionale Soft Skills waren vor allem die Instrumente Informieren, Internationalisieren, Innovieren und Investieren, sowohl finanziell als auch in Verbindungen zweckvoll.

Die Euregio Rhein-Waal hat außerdem in engem Austausch mit ihren Mitgliedern Maßnahmen zur Verbesserung der Kommunikation durchgeführt. Maßnahmen, wie die individualisierten Newsflashes, die Ratsnotiz, die Euregio-Plattform für Ratsmitglieder und Euregio-Wegweiser werden positiv aufgenommen und tragen dazu bei, dass die Euregio-Mitglieder ihre Rolle als Multiplikator für die grenzüberschreitende Zusammenarbeit besser erfüllen können. Eine regelmäßige Evaluierung ist allerdings notwendig, damit gewährleistet wird, dass die Kommunikationsaktivitäten der Euregio Rhein-Waal ihr Ziel weiterhin erfüllen. In diesem Bereich haben vor allem die Instrumente Informieren und Inspirieren sowie das Investieren in Verbindungen ihren Nutzen bewiesen.

Dieser Zwischenbericht zeigt, dass in den letzten Jahren viele neue Grenzallianzen entstanden sind und gleichzeitig in vielen Bereichen der Blick über die Grenze immer mehr zur Selbstverständlichkeit wird. Es ist nun die Frage, wie und in welchen Bereichen man auch nach 2020 die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Rhein-Waal-Region weiterhin sinnvoll und effektiv voranbringen soll.

Geachte Euregioraadsleden,

Hierbij nodig ik u namens de voorzitter uit voor de jaarlijkse netwerkbijeenkomst van de Euregioraad van de Euregio Rijn-Waal op **21 maart a.s. om 14.00 uur** in het Euregio-Forum in Kleve.

De bijeenkomst staat in het teken van de actualisering van de Strategsiche Agenda 2020 van de Euregio Rijn-Waal. Ter voorbereiding ontvangt u bijgaand de Duitse versie van een overzicht van de tot nu toe behaalde resultaten.
De Nederlandse versie zal u z.s.m. toegezonden worden.

Aansluitend is er zoals gebruikelijk gelegenheid tot netwerken onder het genot van een hapje en drankje.
In verband met de voorbereiding verzoeken wij u uw deelname per e-mail (info@euregio.org) uiterlijk **14 maart** door te geven.

Met vriendelijke groeten,

drs. J.P.M. Kamps
secretaris

Euregio Rhein-Waal/Euregio Rijn-Waal
Emmericher Str. 24
47533 Kleve

Tel. +49 2821 7930 0
Fax. +49 2821 793030
E-Mail: info@euregio.org
www.euregio.org

De Euregio Rijn-Waal aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard dan ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Die Euregio Rhein-Waal übernimmt keine Haftung für Schäden, die durch Fehler bei der elektronischen Übertragung der Nachricht entstanden sein könnten.

Uitnodiging Nijmeegse Bindingsavond 2019

‘Heft in eigen handen?’

Wanneer:	**dinsdag 16 april 2019**
Hoe laat:	van 17.00 uur tot 21.00 uur
Waar:	Wijkatelier Lindenholt Zellersacker 10-03 6546 HA Nijmegen
Wie:	alle cliëntenraden regio Nijmegen en wethouders en raadsleden Zorg en Welzijn, regio Nijmegen

Beste allemaal,

In navolging van de Nijmeegse Bindingsdag, een ontmoetingsdag voor cliëntenraden uit de regio Nijmegen, organiseren cliënten en politici gezamenlijk op 16 april 2019 een Bindingsavond in Wijkatelier Lindenholt te Nijmegen. Leden van cliëntenraden, raadsleden en wethouders op het vlak van Zorg en Welzijn uit de regio Nijmegen kunnen elkaar hier ontmoeten. Cliëntenraadsleden worden uitgenodigd te delen wat er voor cliënten nodig is om het heft in eigen handen te kunnen nemen in het leven met een beperking of kwetsbaarheid.

Na een start met een gezamenlijk buffet volgt een inleiding door Sofie Sergeant en Henriëtte Santvoort over de Cabriotraining.
Daarna is er de keuze om over één van drie thema’s aan tafel te gaan. Je gaat bezig met de vragen waar cliënten tegen aan lopen als zij het heft over hun leven in eigen handen willen nemen én wat de gemeente kan doen om de voorwaarden daartoe te scheppen.

Deelname is gratis, gevraagd wordt wel om aanmelding bij De Kentering, liefst voor 10 april, per mail aan redactie@dekentering.info of telefonisch via 024-3249975.

Heeft u dieet-wensen, geef deze dan door. Het buffet omvat vegetarisch aanbod.

Wij hopen dat jullie tijd kunnen vrijmaken in de jullie drukke agenda,
Namens de organisatoren:

Cliëntenraad RIBW,
De Kentering,
Zelfregiecentrum Nijmegen,
Inge van Dijk (VVD Nijmegen) en
Mea Verbunt (PvdA Nijmegen)

Aanmelden:	graag voor 10 april bij De Kentering per mail aan redactie@dekentering.info of telefonisch via 024-3249975

Programma

17:00 uur Inloop/welkom met koffie

17:30 uur Ontmoeting tijdens buffet met soep en broodjes

18:30 uur Inleiding Sofie Sergeant en Henriëtte Santvoort: Cabriotraining

Dit gaat over de samenwerking van professionals en ervaringsdeskundigen. Kan iedereen inclusief werken? Moet de professional zich aanpassen of moet hij zijn koffer uitbreiden? Sofie en Henriëtte zullen een warm pleidooi houden om ruimte te geven aan ieders kwetsbaarheid. Ook die van de professional. De cabriotraining levert niet alleen een sterk product op. Het is bovenal een bijzonder leerproces, waarvan we een klein inkijkje krijgen tijdens een interactieve opdracht.

19:00 uur Thema-tafels:

1. <u>Eigen regie en eigen keuze</u>

Bij elk thema van de afgelopen Nijmeegse Bindingsdag kwam naar voren dat cliënten meer zeggenschap willen over de zorg die ze ontvangen. Waarom lukt het niet zelf de regie te hebben en wat hebben zij (van de gemeente) hiervoor nodig?

2. <u>Ervaringsdeskundigheid</u>

Aan deze gesprekstafel praten we over de mogelijkheden en de meerwaarde van inzet ervaringsdeskundigheid. Hoe denken belangenbehartigers en politici hierover en wat kunnen zij hierin concreet doen?

3. <u>Zorg en participeren in de wijk</u>

Een gesprek startend met:

"Het is fijn wonen in mijn wijk omdat.... ?"

20:00 Dagvoorzitters Rob Louwinger en Paul Oosterhoff verzamelen de bouwstenen die cliënten de gemeenten willen meegeven.

20:30 Afsluiten met drankje

21:00 Naar huis

Routebeschrijving

Wijkatelier Lindenholt
Zellersacker 10 03
6546 HA Nijmegen

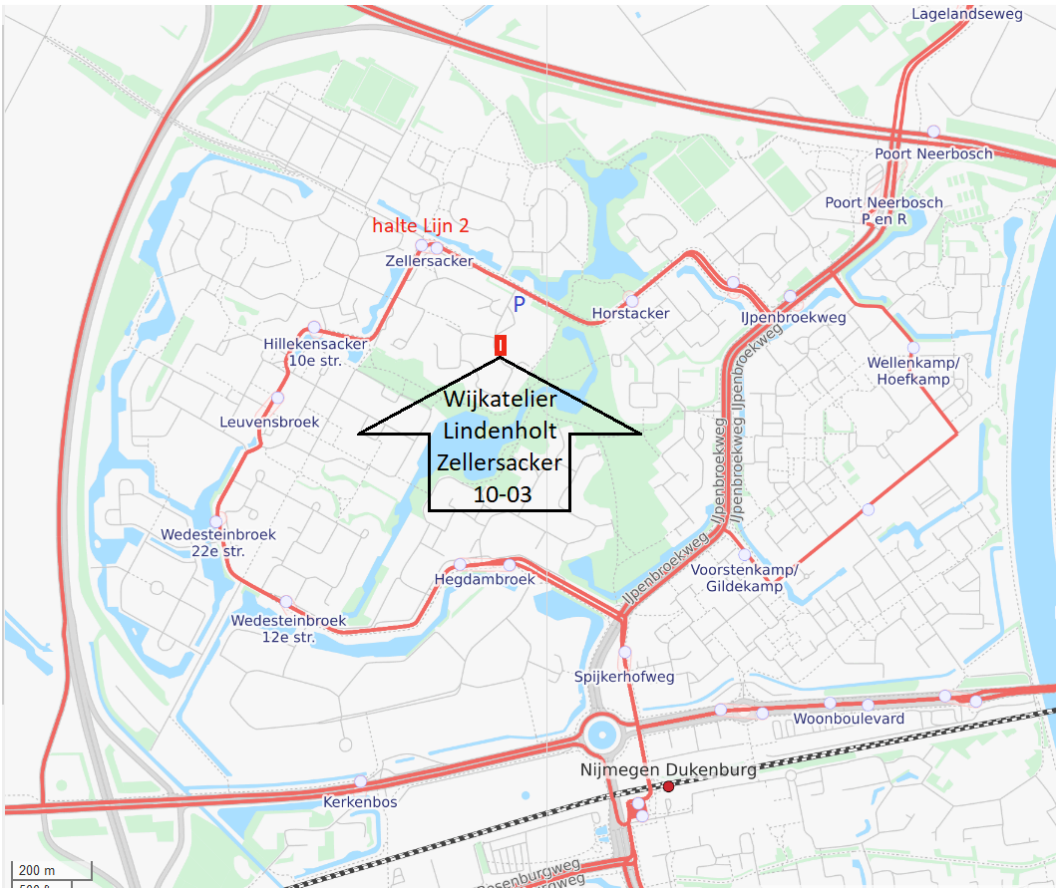
Met de fiets: komend vanaf de Graafseweg gaat u vlak voor de IJpenbroekweg rechtsaf het fietspad op (oversteken vlak voor de grote rotonde waar de weg het station Dukenburg onderdoor gaat). Als u dit fietspad vervolgt kunt u de IJpenbroekweg oversteken en het fietspad vervolgen dat de loop van het Park Lindenholt volgt (Bert Oosterboschpad). Wanneer u links het bordje 'Piet Moeskoppad' ziet, ligt de wijk Zellersacker aan uw linkerhand (Piet Moeskkoppad niet in!). Sla de straat Zellersacker in, volg de bocht naar links en dan de bocht naar rechts en u vindt het Wijkatelier aan uw rechterhand.

Met de bus: lijn 2 richting Lindenholt (https://www.breng.nl/dienstregeling/lijn?id=X002):
Uitstappen halte Zellersacker. Loop links in rijrichting van de bus, met de bocht mee naar rechts. Eerste weg rechts inslaan: Broekstraat. Opnieuw eerste weg rechts: Zellersacker. Wanneer de weg afbuigt naar links na een zijstraat, ligt het gebouw van het Wijkatelier aan uw linkerhand.

Met de auto: komend vanaf de Graafseweg slaat u rechtsaf de IJpenbroekweg in. Volg deze totdat u linksaf de Broekstraat in kunt naar de wijk Zellersacker. Als u het parkje gepasseerd bent eerst weg links, de Zellersacker. U vindt een parkeerplaats aan uw linkerhand.

Let op: Het wijkcentrum verzoekt u niet in de straat te parkeren, om omwonenden niet tot last te zijn. Vanaf de parkeerplaats gaat u te voet terug naar de Zellersacker, linksaf de Zellersacker in en na een flauwe bocht naar links vindt u aan de linkerkant het Wijkatelier.

In het Wijkatelier: De deur van de hoofdingang opent automatisch. U wordt welkom geheten. Rechtsaf de gang in en weer rechts vindt u de zaal.

Geachte Raadsgriffier,

Wilt u onderstaande uitnodiging doorsturen naar de Raad van uw gemeente.

Om aan te melden klikt u op de link of de uitnodiging.

https://www.geldersgenootschap.nl/wij-zijn-jarig/excursies-21-maart-11-april-23-mei.aspx

Samen op pad
Schoonheid door de jaren heen

Het Gelders Genootschap is jarig! Al 100 jaar zetten wij ons met onze leden in voor de schoonheid van stad en land. Dat blijven we ook de komende eeuw graag doen. Daarom kijken wij in ons jubileumjaar niet alleen terug, maar vooral ook vooruit. Ga met ons mee op excursie en ontdek de toekomst van toen! Wat waren ooit de toekomstplannen? Wat heeft onze samenwerking met gemeenten en andere partners in het verleden opgeleverd? Hoe heeft ons beeld van schoonheid zich in de loop der tijd ontwikkeld? Welke gevolgen hadden keuzes uit het verleden voor de ruimtelijke kwaliteit en wat kunnen we daar nu mee? **In ons jubileumjaar organiseren wij drie jubileumexcursies.**

21 MAART 2019
ACHTERHOEK
& LIEMERS

De ontwikkeling van het landelijk gebied

We gaan de boer op om te zien wat ontwikkelingen als ruilverkaveling, modernisering in de landbouw en toenemend toerisme heeft betekend voor het landelijk gebied. We kijken zeker ook vooruit. Hoe blijven oude landgoederen bij de tijd en wat gaat de energietransitie met windmolens en zonnevelden betekenen voor ons landschap?

11 APRIL 2019
ZUTPHEN &
APELDOORN

Stadswijken, toen & straks

Het zijn de bouwstenen waaruit een stad is opgebouwd: wijken. Min of meer samenhangende gebieden met een bepaald voorzieningenniveau en een gedifferentieerde infrastructuur. Wat zijn hun kenmerken? Hoe zijn ze ontstaan en liggen ze er vandaag bij? Wat zijn de opgaven voor de toekomst: sociaal, ruimtelijke, energetisch? Op welke wijze kunnen stedenbouw en architectuur daaraan bijdragen?

23 MEI 2019
DIEREN
& DOESBURG

Ingenieurskunst

De ingenieur alleen van de techniek en de architect alleen van het mooie ontwerp? Welnee. Juist de samenwerking tussen die twee zorgt ervoor dat er iets moois tot stand komt dat ook wérkt. De afgelopen 100 jaar was het Gelders Genootschap actief betrokken bij deze ingenieurskunst: we gaan op zoek naar historische, actuele en vooral inspirerende voorbeelden in Dieren en Doesburg. Zo bezoeken wij de 18de-eeuwse vestingwerken van Doesburg en de pas geopende Traverse Dieren.

INFORMATIEAVOND OMGEVINGSWET

LEGO® SERIOUS PLAY®

Uitnodiging Informatieavond Omgevingswet 4 april 2019

Beste raads-, burger- en commissieleden,

De colleges van de gemeente Druten en de gemeente Wijchen nodigen u van harte uit voor de tweede informatieavond over de Omgevingswet op donderdag 4 april in de Zandloper (de Weem 1, Bergharen). De inloop is vanaf 19.45 uur, de informatieavond begint om 20.00 uur.

Informatieavonden invoering Omgevingswet
Op 7 februari informeerden wij u al over de invoering van de Omgevingswet. Graag pakken wij op 4 april de draad weer op. We willen het onderwerp participatie met u bespreken. Dit onderwerp is niet nieuw, maar essentieel voor de invoering van de Omgevingswet. De informatie die wij u willen geven is voor beide raden hetzelfde. Daarom organiseren wij deze informatieavond gelijktijdig voor beide raden. Ook gaat u aan de slag met de verworven kennis! Dit keer via de werkvorm Lego Serious Play.

Het programma

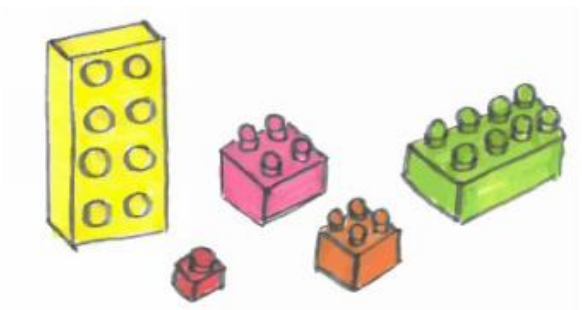
19.45 uur	Inloop met koffie, thee en iets lekkers
20.00 uur	Welkom en aangeven doelstelling door Mark Jansen
20.05 uur	Korte presentatie over participatie en de omgevingswet en toelichting werkvorm door Mark Jansen en Judith Vinkenvleugel
20.20 uur	Lego Serious Play: Participatie en de Omgevingswet
21.55 uur	Stellingen over participatie door Ingrid Bos
22.00 uur	Afsluiting en borrel

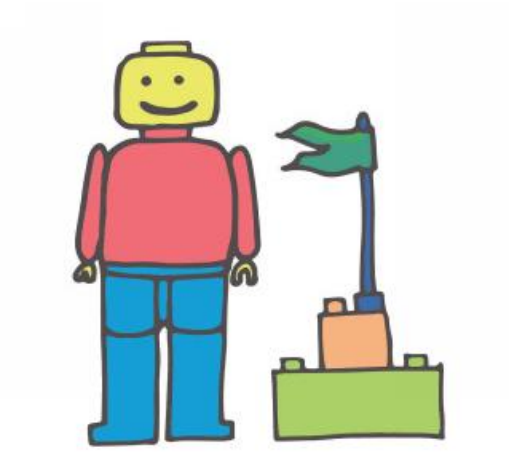
Wat gebeurt er nog meer?
Na deze Informatieavond volgt in ieder geval nog een gezamenlijke bijeenkomst op donderdagavond 9 mei. Zet hem vast in uw agenda!

Wij zien u graag op 4 april!

Namens de colleges van Druten en Wijchen,

Het Kernteam invoering Omgevingswet
Mark Jansen, projectleider

P.S. In verband met de beperkte parkeerruimte die beschikbaar is bij de Zandloper verzoeken wij u vriendelijk om zoveel mogelijk samen te rijden als u met de auto komt.

Gemeente Druten

Gemeente Wijchen

AGENDA INFORMATIEBIJEENKOMST GEMEENTERADEN DRUTEN EN WIJCHEN

Donderdag 4 april 2019 om 19.00 uur

De Zandloper – Bergharen, De Weem 1, 6617 BG Bergharen

Voorzitter: Esther Dauphin

19.00 uur	Opening
	Business case Druten/Wijchen Werkt (nota volgt)
19.45 uur	Sluiting

Aansluitend informatiebijeenkomst over Omgevingswet (start 20.00 uur).

Als geen ander weten bewoners wat er nodig is voor een ideale leefomgeving. Maar in hoeverre krijgen zij de ruimte om mee te denken en mee te doen? En mogen ze dan ook meebeslissen? Oftewel: hoe kunnen bewoners hun slagkracht vergroten en de resultaten van hun eigen initiatieven verbeteren?

Tijdens het Zomercongres op **donderdag 27 juni** gaan we op zoek naar antwoorden en nemen we je mee langs voorbeelden van klein verzet. Dat doen we via lezingen van Jitske Kramer en Mpanzu Bamenga, diverse workshops, een Waarmaakmarkt en speeddates met fondsen.

Ben je als bewoner op zoek naar inspiratie om jouw buurt nog prettiger te maken? Of ben je als professional, ondernemer of politicus actief op het gebied van leefbaarheid? Kom dan naar het Zomercongres 2019 en sluit je aan bij het klein verzet!

Klik hier om je gratis aan te melden!

Meer informatie over de rest van het programma volgt binnenkort. Meer weten over het Zomercongres? Bekijk de terugblik op de editie van 2018.

De Leefbaarheidsalliantie wordt ondersteund door de provincie Gelderland en bestaat uit de volgende partners: Zorgbelang, DKK, PJG en Spectrum.

LHR EXtra

AGENDA TREKKEN!

Logistiek debat met Gelderse politici en ondernemers

Woensdag 13 maart 2019, 07.30 - 09.00 uur , Gelredome Arnhem

Transport en Logistiek in Gelderland is volgens ons een topsector, met een belangrijke bijdrage aan economie en werkgelegenheid. Maar er zijn ook andere geluiden; logistiek is een vervuilende sector met stinkende vrachtwagens en lelijke grote magazijnen zonder toegevoegde waarde. Wat wordt de toekomst van logistiek in Gelderland?

Op **woensdag 13 maart** organiseren de Gelderse logistieke hotspots Liemers-Achterhoek, Nijmegen en Rivierenland - samen Logistics Valley - een logistiek debat tussen ondernemers in de logistiek en de Gelderse politiek. Een week voor de Provinciale Statenverkiezingen op 20 maart 2019 is dit een uitgelezen kans om met elkaar in gesprek te gaan over logistiek en de logistieksector in onze regio's.

Wij hebben alle partijen die deelnemen aan de Provinciale Statenverkiezing uitgenodigd. Het verheugt ons dat zij positief hebben gereageerd en wij al definitieve toezeggingen hebben gekregen van de grootste partijen in Gelderland.

De onderstaande politieke partijen hebben hun vertegenwoordiger definitief aangemeld:

VVD: De heer Jan Markink, lijsttrekker én gedeputeerde
D66: De heer Michiel Scheffer, lijsttrekker én gedeputeerde
CDA: De heer Gerhard Bos, lijsttrekker
PvdA: De heer Peter Kerris, lijsttrekker
SP: De heer Maurits Gemmink, lijsttrekker
Lokale Partijen Gelderland: De heer Ronald van Meygaarden, lijsttrekker
Groen Links: Mevrouw Janet Duursma, lijsttrekker (ovb)

Duurzaamheid, vestigingsklimaat en bereikbaarheid zijn de thema's die op de agenda staan. Gezien de diversiteit en complexiteit van deze thema's is een selectie van onderwerpen gemaakt waarover het gesprek zal plaatsvinden. Het is belangrijk dat ondernemers een actieve bijdrage leveren, over waar zij kansen maar ook knelpunten zien! Daarom nemen ook brancheorganisatie Transport en Logistiek Nederland (TLN) en belangenorganisatie Evofenedex deel aan het debat.

Dit is de laatste kans voor de Provinciale Statenverkiezingen om uw stem te laten horen en invloed uit te oefenen!

Wij ontvangen uw aanmelding graag zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk woensdag 6 maart aanstaande. Aanmelden kan hier.

Verhinderd? Stuur een afvaardiging of hier een mail met vragen en onderwerpen, zodat deze punten tijdens het debat kunnen worden ingebracht.

Logistiek heeft het imago van vervuilende trucks en lelijke blokkendozen langs de snelweg. Toch is het een belangrijke sector in Gelderland die boven op de agenda van politici zou moeten staan. Laat je stem horen en ga op woensdag 13 maart in de Gelredome Arnhem met politici in debat. (foto: Persblik, Connecting Minds)

Leuke nieuwsbrief ... ? Stuur ‘m door!

Genoten van deze LHR EXtra? Stuur ‘m door naar je relaties. Kunnen zij ook n's genieten. Aanmelden voor de nieuwsbrief kan via onze website. Klik hier om je gegevens of die van je relaties achter te laten.

Copyright © 2018 Logistieke Hotspot Rivierenland, Alle rechten voorbehouden.

Ons postadres:
Postbus 6278, 4000 HG Tiel

Ons vestigingsadres:
Medelsestraat-Oost 17, 4004 LE Tiel

Want to change how you receive these emails?
You can update your preferences or unsubscribe from this list.

MEE Gelderse Poort

Uitnodiging
21 maart 2019

De Toekomstcoach:
Jongeren succesvol begeleiden van leren naar passend werk

MEE Gelderse Poort organiseert op **donderdag 21 maart van 14.00 tot 16.00 uur** een bijeenkomst die in het teken staat van de Toekomstcoach.

Onderzoek en praktijk wijzen uit dat jongeren met een beperking vaak uitvallen op werk of school door omstandigheden die in veel gevallen niet werk- of schoolgerelateerd zijn. De toekomstcoach van MEE Gelderse Poort voorkomt dat deze jongeren tussen wal en schip raken of helpt de jongere om zijn leven weer op de rit te krijgen en te houden.

De toekomstcoach is een consulent van MEE Gelderse Poort die gespecialiseerd is in het ondersteunen van mensen met een beperking met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Hij of zij is de verbindende schakel tussen alle betrokken partijen en kijkt naar alle leefgebieden die van invloed kunnen zijn op het uiteindelijke doel: aan het werk!

Locatie
De bijeenkomst vindt plaats bij DROOM! (Nieuwe Aamsestraat 32 in Elst). Er zijn voor u geen kosten aan verbonden. Ook het parkeren is gratis.

Programma

- Presentatie Toekomstcoach - Gijs de Waal

- Casusbespreking Toekomstcoach MEE Drenthe - Aleida Hepping
- Ervaringsdeskundige van de Realisten Academie CNV Jongeren
- Presentatie training Smart met Geld - Christel de Krosse

Aanmelden kan via g.dwaal@meegeldersepoort.nl.

Wij hopen u op donderdag 21 maart te mogen begroeten.
Tot dan!

Gijs de Waal,
Adviseur Arbeid, Inkomen en Onderwijs
g.dwaal@meegeldersepoort.nl / 06-10010307

Brochure de Toekomstcoach

meedoen mogelijk maken

Contact

Mr. D.U. Stikkerstraat 10
6842 CW Arnhem
www.meegeldersepoort.nl
088 633 00 00

E-mail opties

Reageren
Mijn gegevens
Aanmelden
Afmelden

NEDERLANDS
DEBAT INSTITUUT

POSITIEF RAADSLEDEN BEÏNVLOEDEN

Beste griffier,

Wil jij ervoor zorgen dat raadsleden zich aan de regels houden, medewerkers instemmen met afspraken en zorgen dat brieven en stukken beter worden begrepen en onthouden? Je werk als griffier zou toch veel leuker worden als je mensen positief zou kunnen beïnvloeden?

Meld je aan voor de gratis workshop 'Positief raadsleden beïnvloeden' **op 5 april**. Onder leiding van onze gemeente-expert Arthur Noordhuis gaan wij in de workshop dieper in op de 7 universele principes van beïnvloeding van Robert Cialdini. Ben jij erbij?

AANMELDEN

3 tips om efficiënter te vergaderen

Je kent het vast wel; vergaderingen die veel te lang duren en helemaal nergens toe leiden. En deze kostbare tijd kun je natuurlijk veel beter besteden. Benieuwd hoe je de vergadertijd beter kunt indelen?

In deze video geeft trainer én vergaderexpert Dirk van Dorsselaer 3 praktische tips die jouw rommelige vergadering omtoveren tot een efficiënte vergadering. Ontdek hoe jij kunt bijdragen aan het neerzetten van een doelgerichte vergadering die je tijd wel waard is.

Lees meer

Ontdek de training 'Het integriteitsgesprek'

Normoverschrijdend gedrag begint klein. Het gebeurt in een onbewaakt moment en wordt snel een glijdende schaal. Het is daarom belangrijk om alert te blijven en zo verantwoorde keuzes te maken.

Ontdek de training 'Het integriteitsgesprek', waar wij met jouw raadsleden het gesprek starten dat iedereen aan het denken zet. Samen bespreken we realistische situaties en brengen we de normen en waarden van de groep in kaart.

Lees meer

LEREN DEBATTEREN?
ABONNEER JE OP ONS YOUTUBE-KANAAL

Volg ons

Contact

Nederlands Debat Instituut
T (035) 625 20 50
E info@debatinstituut.nl

Aanmelden | Afmelden | Website

Beste mevrouw/heer,

Op 20 maart zijn er waterschapsverkiezingen. In de aanloop naar die verkiezingen organiseert Waterschap Rivierenland twee debatten met kandidaten van de negen partijen die meedoen aan de verkiezingen. Langs deze weg nodig ik u, als raadslid, van harte uit bij deze debatten aanwezig te zijn. De debatten vinden plaats op:

- Maandagavond 11 maart in debatcentrum Lux, Mariënburg 38-39 in Nijmegen
- Dinsdagavond 12 maart in De Vijfzinnen (Nieuwe Doelen), Haarstraat 64 in Gorinchem

De toegang tot de debatten is gratis. Aanmelden is wel nodig. Voor het debat in Nijmegen kan dit via de website van debatcentrum Lux, https://www.lux-nijmegen.nl/debat/leven-met-water/ .Voor Gorinchem kan dit per mail naar waterschapsverkiezingen@wsrl.nl. Aanmeldingen ontvangen wij bij voorkeur vóór vrijdag 8 maart.

We zijn erin geslaagd interessante experts uit te nodigen voor de inleiding van de debatten:

Op maandag 11 maart:

- Jeroen Rijke – civiel ingenieur. Onderwerp: klimaatverandering en de vraag hoe het rivierengebied veilig en aantrekkelijk kan blijven voor mens en natuur.
- Johan Bakker - directeur innovatie bij het waterschap. Onderwerp: water en energie, hoe we water in kunnen zetten om energie op te wekken.

Op dinsdag 12 maart:

- Gilles Erkens - geoloog en onderzoeker bij Deltares en de Universiteit Utrecht. Onderwerp: bodemdaling en wat hiervan de gevolgen zijn.
- Niko Wanders – hydroloog en onderzoeker aan de Universiteit Utrecht. Onderwerp: klimaatextremen (droogte en wateroverlast).

Gespreksleider is Hans Etman. Hij is een ervaren en onafhankelijke gespreksleider die oog heeft voor tegenstrijdige belangen van alle partijen, maar meer nog voor harmonie en kansen om samen iets te presteren.

Actuele informatie over de debatten vindt u op https://www.wsrl.nl/common/over-het-waterschap/waterschapsverkiezing-2019/debatten.html.

Ik hoop dat u van deze uitnodiging gebruik maakt.

Met vriendelijke groet,

Mathieu Gremmen,
Waarnemend dijkgraaf Waterschap Rivierenland

Van: Raadsledenvereniging <info@raadsleden.nl>
Datum: 25 februari 2019 om 13:31:08 CET
Aan: "Ingrid Blom (NVVR)" <ingrid.blom@raadsleden.nl>
Onderwerp: uitnodiging Raad op Zaterdag 16 maart a.s. te Wageningen

Beste raadslid,

Op 16 maart a.s. organiseren de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden een Raad op Zaterdag in het Stadhuis van Wageningen, Markt 22 in Wageningen. De dag begint om 10.00 uur (inloop vanaf 9.30 uur) en wordt om 14.30 uur afgesloten met een drankje.

De Raad op Zaterdag heeft als thema 'Raad in Control'. De raad is het hoogste bestuursorgaan in de gemeente. Als gemeenteraadslid heeft u de controle over de besluitvorming in de gemeente. Dit vraagt grip op uw controlefunctie op diverse terreinen. Er zijn diverse workshops in drie ronden o.a. over o.a. de Omgevingswet, gemeentefinanciën, Regionale Energie Strategie en instrumenten van de raad.

De dag is voor raadsleden, commissie/burgerraadsleden, griffier/griffiemedewerkers en overige geïnteresseerden. De deelname is gratis, en lunch wordt verzorgd. Het volledige programma vindt u op onze website. Daar kunt u zich ook aanmelden.

Wij hopen u op 16 maart in Wageningen te zien!

Met vriendelijke groet,

Gerhard Brunsveld
Bestuurs- en Verenigingssecretaris

Frank Speel
beleidsadviseur Lokale Democratie

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

VNG

Aan de griffiers van regio Arnhem Nijmegen

We vinden het fijn om nu al te kunnen melden dat er al twee data vastgelegd kunnen worden. Wilt u dit op de activiteitenkalender opnemen, zodat mensen er rekening mee kunnen houden?

Op **woensdag 17 april** van **16.00 - 18.00 u** is de raadsbijeenkomst over de RES bij een gemeente in het noordelijk deel van de regio gepland.

Op **donderdag 18 april** in de avond, van **19.00 - 21.00 u**, is de bijeenkomst centraal in de regio.

Meer informatie over de locatie en over de derde bijeenkomst hopen we spoedig te kunnen geven. Voor achtergrondinformatie - zie de mail van 14 maart.

Met vriendelijke groet,

Rachel Drosterij
Regio Arnhem Nijmegen - secretariaat
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

tel. (026) 377 2449
www.regioan.nl

Aan raadsleden, commissieleden en fractievolgers in het rijk van Nijmegen

Postadres
Gemeente Nijmegen
RO00
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon
Sandra Ruta
s.ruta@nijmegen.nl
T 024 – 329 91 39

Datum 21 februari 2019
Betreft uitnodiging regionale bijeenkomst 'Raden aan het stuur' op 18 maart

Beste collega's,

Graag nodigen we u uit voor een regionale bijeenkomst **op maandag avond 18 maart** over onze sturing op gemeenschappelijke regelingen. De bijeenkomst vindt plaats in het stadhuis van Nijmegen. Inloop is vanaf 19 uur, **om 19.30 uur beginnen we**.

Doelen van de bijeenkomst
Wij bieden u een afwisselend programma waarin de volgende elementen centraal staan:

- Verbinden: u ontmoet elkaar en leert woordvoerders en fractiespecialisten uit andere gemeenten op 'uw' gemeenschappelijke regeling kennen.
- Verdiepen: u gaat in deelgroepen met elkaar en met betrokken bestuurders in gesprek over vier gemeenschappelijke regelingen.
- Vaardigheden: u gaat samen aan de slag met vragen als: hoe komt u tot goede kaderstelling en goede zienswijzen waarmee u uw bestuurder naar het AB of DB kunt sturen? Hoe pakken anderen dat aan en wat heeft een bestuurder van u nodig?

Programma
Na het welkom door avondvoorzitter Mark Buck, plv voorzitter van de gemeenteraad van Nijmegen, starten we met een prikkelende inleiding door Marcel Boogers, hoogleraar Innovatie en Regionaal bestuur aan de Universiteit Twente. Vervolgens gaan we in vier groepen uiteen en verdiepen we ons in de MGR, de GGD, de Veiligheidsregio en de ODRN. Bij elke groep sluit een bestuurder aan die zijn of haar ervaringen met ons deelt, begeleid door een deskundig interviewer.
Burgemeester Hubert Bruls houdt een slotreflectie, waarna u vanaf 21.30 uur gelegenheid heeft om informeel na te praten met een hapje en een drankje.

Vervolg
Deze bijeenkomst maakt deel uit van een reeks bijeenkomsten die in deze bestuursperiode voor en door raadsleden in de regio worden georganiseerd over het thema regionale

samenwerking. Uw input tijdens deze avond wordt gebruikt voor een agenda voor de volgende bijeenkomsten over dit onderwerp.

Aanmelden
U komt toch zeker ook?
We verzoeken u om zich vóór 12 maart aan te melden via griffie@wijchen.nl
Geef bij uw aanmelding tevens aan, aan welke deelsessie u wilt deelnemen: MGR, GGD, Veiligheidsregio of ODRN. Wij ontmoeten u graag op 18 maart!

Hartelijke groet,

Bernadette Smelik, raadslid Heumen
Mark Buck, raadslid Nijmegen
Paul ten Haaf, raadslid Beuningen
Rona Vree, raadslid Berg en Dal

Blik op samenspel

Veranderende verhoudingen in bestuur en democratie

Donderdag 28 maart

De Woonindustrie in Nieuwegein

informeren - leren – uitwisselen - netwerken

Veranderend samenspel in openbaar bestuur

Het openbaar bestuur staat ten dienste van de inwoners. Zij kiezen hun vertegenwoordigers en laten van zich horen. Dit betekent dat het openbaar bestuur dicht bij de inwoners op lokaal niveau moet acteren. Maar soms is acteren op regionaal niveau treffender en soms zelfs op nationaal of internationaal niveau. Het een sluit het ander niet uit. Maatschappelijke opgaven vragen om een gezamenlijke aanpak van overheden (Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen) en maatschappelijke organisaties. Want hoe houden we de wijk of regio leefbaar als bedrijven niet innoveren, als jongeren wegtrekken omdat opleidingskansen ontbreken, als woonvoorzieningen niet aansluiten op ouderen en mensen vereenzamen? Een samenspel van maatwerk en samenwerken als één overheid is dan nodig. Op deze manier zorgen we voor een representatief, weerbaar en slagvaardig openbaar bestuur. Dit samenspel kan consequenties hebben, voor bijvoorbeeld voor de bestuurlijke verhoudingen, voor de overheidsfinanciering en voor de lokale democratie. Over deze onderwerpen en meer gaat dit symposium.

Voor bestuurders, vertegenwoordigers en ambtenaren

Het symposium is voor alle ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers bij Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, en voor allen die geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling en steeds veranderende positie van het openbaar bestuur.

Delen en doen
We mikken op een enerverende gezamenlijke start met de introductie van de laatste Staat van het Bestuur, een bijdrage van minister Kajsa Ollongren en een prikkelende schets van het veranderende samenspel in het openbaar bestuur. Daarna kunt u in twee rondes kiezen uit een aantal deelsessies. Er is een grote variatie in onderwerpen, inrichting en activiteiten. Geen sessie is hetzelfde, maar de rode draad is dat u in alle sessies aan de slag gaat met het nieuwe samenwerken in het openbaar bestuur. Spreken de toekomstige financiële verhoudingen u aan? Houdt u zich liever bezig met het versterken van de lokale democratie? Of ziet u meer in het gezamenlijk oppakken van regionale opgaven? De keuze is aan u. Zorg tot slot dat u de bijzondere bijdrage van vlogger Rob Koops niet mist!

Globaal programma

12.00 uur	Inlooplunch
13.00 uur	Opening door dagvoorzitter Elisabeth van den Hoogen en animatiefilm 'Staat van het Bestuur 2018'
13.15 uur	Speech door Kajsa Ollongren, minister van van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
13.30 uur	Dilemma's in het veranderende samenspel door Martijn van der Steen, adjunct-directeur van de NSOB
14.00 uur	Pauze
14.20 uur	Eerste ronde deelsessies
15.15 uur	Tweede ronde deelsessies
16.15 uur	Vlog en quiz over inwoners en bestuurders door Rob Koops
16.35 uur	Afsluiting door de dagvoorzitter
16.45 uur	Netwerkborrel

Schrijf u snel in
Alle informatie, het programma en de deelsessies vindt u op www.blikopsamenspel.nl. Via deze link kunt u zich ook inschrijven en kiezen uit het aanbod van deelsessies.

Graag tot ziens op 28 maart 2019!

Dit bericht is verzonden door VNG Congressen | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
telefoon 070 - 373 84 58 | e-mail vngcongressen@vng.nl | website www.vngcongressen.nl | KvK-nummer 27195052

Klik hier om u af te melden voor e-mailberichten over Symposium Blik op samenspel.

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Dag van de Gelderse Gemeenten 8 april 2019 Radboud Universiteit Nijmegen

Aan: **leden gemeenteraden in Gelderland**

Datum: 11 maart 2019

Onderwerp: Uitnodiging Dag van de Gelderse Gemeenten 2019 te Nijmegen

Geachte raadsleden,

De gemeente Nijmegen en de VNG Afdeling Gelderland nodigen u van harte uit voor de Dag van de Gelderse Gemeenten 2019 op maandag 8 april aanstaande. Wij zijn verheugd dat we daarbij gebruik mogen maken van de gastvrijheid van Radboud Universiteit en Radboudumc.

Tussen 09.15 uur en 10.00 uur heten we u welkom in de ontvangstruimte bij de Aula van de Radboud Universiteit (Comeniuslaan 2 te Nijmegen).

Na koffie of thee en het welkomstwoord van burgemeester Bruls en Daniël Wigboldus, voorzitter van het college van bestuur van de Radboud Universiteit wordt om 10.15 uur gestart met de huishoudelijke vergadering waarin een nieuwe voorzitter wordt voorgesteld en afscheid wordt genomen van de vorige voorzitter.

Aansluitend volgt het themagedeelte.

Thema: *de Gelderse uitdaging in Europa*

Op dit thema wordt ingegaan vanuit gemeentelijke en provinciale insteek en met een beschouwing over de mogelijkheden voor decentrale overheden in Europa. Daarna volgt een paneldiscussie. Sprekers zullen zijn burgemeester Carol van Eert van Rheden, gedeputeerde Michiel Scheffer van Gelderland en prof. Ellen Mastenbroek van de Radboud Universiteit.

We verwachten u rond 21 maart de verdere uitwerking toe te zenden, dan kunt u zich aanmelden.

Lunch en excursies:

Om ongeveer 12.30 uur wordt u een lunch aangeboden.

Na de lunch heeft u de keus uit een aantal excursies workshops en lezingen.

Een overzicht van de mogelijkheden zullen we u rond 21 maart toezenden.

Na de excursies, workshops en lezingen bent u weer welkom in de ontvangstruimte bij de Aula van de Radboud Universiteit om na te praten over de dag, onder het genot van een hapje en een drankje.

Programma:

09.15 - 10.00	Ontvangst met koffie of thee (vanaf 09.50 kunt u plaatsnemen in de Aula)
10.00 - 10.15	Welkomstwoorden in de Aula
10.15 - 11.00	Algemene ledenvergadering o.l.v. Patricia Hoytink, vicevoorzitter van VNG Gelderland. Na zijn benoeming zal de nieuwe voorzitter de leiding overnemen. De op de huishoudelijke vergadering betrekking hebbende stukken worden rond 21 maart digitaal toegezonden aan de colleges van B & W en zijn vanaf dan ook te downloaden op onze site www.vnggelderland.nl.
11.00 - 12.30	Thema: *de Gelderse uitdaging in Europa*
12.30 - 13.30	Lunch
13.30 - 16.00	Middagprogramma
16.00	Afsluitende borrel

Wij sturen u nu deze vooraankondiging, zodat u de datum van 8 april kunt reserveren.

Met vriendelijke groet en graag tot 8 april aanstaande!

Bestuur VNG Gelderland

Namens hen,

P.G. (Perry) Arissen *(secretaris/penningmeester)*

Bereikbaarheid Aula Radboud Universiteit

Openbaar vervoer
Treinen stoppen op station Nijmegen Centraal en station Nijmegen Heyendaal. Tijdens de spits rijden er elke vijf minuten bussen rechtstreeks van het centraal station naar campus Heyendaal. Er zijn verschillende lijnen die stoppen op de campus. Buslijn 10 (Heyendaal shuttle) komt langs alle haltes. Uitstappen Erasmuslaan bij Spinozagebouw/tandheelkunde.

Auto: Comeniuslaan 2 Nijmegen, parkeren onder Grotius gebouw, Montessorilaan 10, in P-garage.
Voor de route over de Waalbrug: vanaf 4 maart wordt de brug de brug gerenoveerd en dient u rekening te houden met vertraging vanwege beperkte doorgang.

Aan de griffiers van regio Arnhem Nijmegen

We vinden het fijn om nu al te kunnen melden dat er ook de derde datum vastgelegd kan worden. Wilt u dit op de activiteitenkalender opnemen, zodat mensen er rekening mee kunnen houden?

Dinsdag 7 mei van 20.00 - 22.00 u, locatie Berg en Dal.

Ter herinnering, de andere data zijn:

Woensdag 17 april van **16.00 - 18.00 u** is de raadsbijeenkomst over de RES bij gemeente Duiven.

Donderdag 18 april van **19.00 - 21.00 u**, is de bijeenkomst bij gemeente Rheden.

Meer informatie over de locatie de invulling van deze bijeenkomsten volgt binnenkort.

Met vriendelijke groet,

Rachel Drosterij
Regio Arnhem Nijmegen - secretariaat
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

tel. (026) 377 2449
www.regioan.nl

regio arnhem nijmegen

BESTE CIRCULAIRE REGIO 2018

Achtergrondinformatie over de RES:

In het Klimaat Akkoord worden nationale doelen geformuleerd om, in lijn met het Akkoord van Parijs (2015), de CO2 uitstoot te verlagen. Om invulling te geven aan de nationale doelen en afspraken is regionaal maatwerk nodig. Dit geldt in het bijzonder voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek, opslag en de infrastructuur voor warmte en elektriciteit. Ruimte is immers een schaars goed.

Per regio worden regionale energiestrategieën opgesteld (RES), en dus ook in de Regio Arnhem Nijmegen. De RES is een instrument om ruimtelijke inpassingen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur te onderzoeken en vast te stellen. Het portefeuillehoudersoverleg Duurzaamheid heeft samen met de provincie, 3 waterschappen en netbeheerder Liander de opgave voor een regionale energiestrategie omarmd die past bij de regio, namelijk “Van, Voor en Door de Regio”. Want door vanuit regionaal perspectief naar de opgave te kijken kunnen we komen tot de meest optimale oplossingen, kunnen we bronnen zo efficiënt mogelijk benutten, worden locaties voor duurzame opwek in samenhang bekeken en ontstaan kansen voor zorgvuldige ruimtelijke inpassing ervan (en kunnen we verrommeling van het landschap voorkomen). Dit vraagt van bestuurders om over de gemeentegrenzen heen te kijken en te denken vanuit gemeenschappelijke belangen. In het proces dat voor ons ligt staan dan ook draagvlak en verbinding centraal.

In deze Raadsinformatiebijeenkomst (die ook is bedoeld door Provinciale Statenleden en Algemeen Bestuursleden van de waterschappen) worden de aanwezigen nader geïnformeerd wat een RES is, het te doorlopen proces en welke besluitvormingsmomenten daarbij horen. Ook kunnen de aanwezigen kennis maken met de zogenaamde Ruimte-ateliers en de aanpak voor de warmtetransitie.

Inhoudelijke vragen over de RES kunt u stellen aan de procesregisseur Nicole Olland (n.olland@regioan.nl).

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Aan de leden van de gemeenteraad

Datum: 22 maart 2019
Onderwerp: Uitnodiging Dag van de Gelderse Gemeenten 2019 te Nijmegen

Geachte raadslid,

De gemeente Nijmegen, Radboudumc, Radboud Universiteit en de VNG Afdeling Gelderland nodigen u van harte uit voor de Dag van de Gelderse Gemeenten 2018 op maandag 8 april aanstaande.

Tussen 09.15 uur en 10.00 uur wordt u welkom geheten bij de Aula van de Radboud Universiteit, (Comeniuslaan 2 te Nijmegen).

Na een kopje koffie of thee wordt om 10.00 uur gestart met het welkomstwoord gevolgd door de huishoudelijke vergadering, om ongeveer 11.00 uur gevolgd door het themagedeelte. Tijdens de ALV zal afscheid genomen worden van oud-voorzitter John Berends en zal Jantien Kriens (VNG Nederland) ons bijpraten over de actuele ontwikkelingen.

Themadeel: *De Gelderse uitdaging in Europa!*

Carol van Eert, burgemeester van Rheden spreekt over **'De gemeente en de EU: een combinatie met toekomst'**.
Gelders gedeputeerde Michiel Scheffer gaat in op **'Europa levert Gelderland mooie streken'** en Ellen Mastenbroek, professor of European Public Policy, Radboud Universiteit spreekt onder de titel **'Van onderen!'** Europese regelgeving in de decentrale praktijk.
Daarna is er een panelbespreking onder leiding van Arne van Hout, gemeentesecretaris van Nijmegen met de drie sprekers en burgemeester Bruls, burgemeester van Nijmegen en vicevoorzitter van de Euregio.

Aan het eind van het themadeel wordt net voor de lunch de gastgemeente 2020 bekend gemaakt.

Lunch en excursies

Om ongeveer 12.30 uur wordt u een lunch aangeboden in het restaurant bij de Aula. Daarna start het excursieprogramma.
Het programma kunt u vinden op onze site: www.vnggelderland.nl/jaarcongres/excursies/.

Na de excursies bent u weer welkom in de ontvangstruimte bij de Aula om na te praten over de dag, onder het genot van een hapje en een drankje.

Aanmelding
Indien u aan de Dag van de Gelderse Gemeenten 2018 wilt deelnemen verzoeken wij u dit vóór 02-04-2018 aan ons kenbaar te maken. Dit kunt u doen via onze website:
www.vnggelderland.nl/inschrijven-dgg-2019
Heeft u speciale (di)eetwensen, dan kunt u dit aangeven in de ruimte die is gereserveerd voor opmerkingen op het aanmeldformulier.

Tot slot

1. Uiteraard verheugen wij ons op uw deelname, maar mocht u na aanmelding toch verhinderd zijn, wilt u dit dan zo spoedig mogelijk doorgeven aan het secretariaat? Tijdige afmelding kan kosten besparen en/of biedt bij 'overboeking' late aanmelders alsnog de gelegenheid deel te nemen.

2. **Bereikbaarheid** Aula Universiteit Nijmegen
   Openbaar vervoer:
   Treinen stoppen op station Nijmegen Centraal en station Nijmegen Heyendaal.
   Tijdens de spits rijden er elke vijf minuten bussen rechtstreeks van het centraal station naar campus Heyendaal. Er zijn verschillende lijnen die stoppen op de campus. Buslijn 10 (Heyendaal shuttle) komt langs alle haltes. Uitstappen Erasmuslaan bij Spinozagebouw/tandheelkunde.
   Auto*:*
   Comeniuslaan 2 Nijmegen, parkeren onder Grotius gebouw Montessorilaan 10 in P-garage.
   Voor de route over de Waalbrug: vanaf 4 maart ingrijpende renovatie en beperkte doorgang.

3. Heeft u verder nog vragen, dan kunt u contact opnemen met Freya van Os of Leo Bezemer van ons secretariaat, telefoon: 06-37444475 of 06-10101851.

Met vriendelijke groet en graag tot 8 april aanstaande!

Perry Arissen (secretaris/penningmeester)

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Agenda Algemene ledenvergadering VNG Gelderland 8 april 2019 te Nijmegen

1. **Opening door de vicevoorzitter, mevrouw Patricia Hoytink – Roubos**

2. **Benoeming voorzitter**
   De heer Verhulst, burgemeester van Ede, wordt u voorgesteld als voorzitter van VNG Gelderland. De heer Verhulst neemt na benoeming de leiding van de vergadering over.

3. **Ingekomen stukken en mededelingen**

4. **Verslag van de ledenvergadering van 23-04-2018 in Doesburg**
   Het conceptverslag is bijgevoegd (bijlage 1).

5. **Jaarverslag 2018**
   Het conceptjaarverslag is bijgevoegd (bijlage 2).

6. **Toespraak door de heer J.C.G.M. Berends Commissaris van de Koning**
   Onze scheidende voorzitter zal vanuit zijn nieuwe ambt de vergadering toespreken

7. **Jaarrekening 2018** (bijlage 3)
   De jaarstukken over 2018 zijn bijgevoegd. De kascontrolecommissie, bestaande uit de heren drs. H.J. van Schaik, burgemeester van Harderwijk en H.B.I. de Lange, burgemeester van Duiven, zal tijdens de vergadering verslag uitbrengen.

8. **Benoeming leden kascontrolecommissie 2020**
   De beide zittende leden zijn voor twee jaar benoemd en dit jaar aangetreden.

9. **Koersdocument VNG Gelderland**

   De leden hebben voor dit agendapunt de volgende stukken ontvangen:
   - Advies bestuur VNG/G bij het Koersdocument (bijlage 4 a)
   - Koersdocument (bijlage 4 b)
   - Samenvatting Koersdocument (bijlage 4 c)

   De voorzitter zal ter vergadering een toelichting geven. Vervolgens kunnen bespreking en besluitvorming plaatsvinden.

10. **Begroting 2020 (inclusief meerjarenbegroting 2020 – 2024)**

    Voor dit agendapunt zijnde volgende stukken toegezonden:
    - Toelichting en financieel overzicht (bijlage 5 a)
    - Meerjarenbegroting 2020 – 2024 (bijlage 5 b)

    De heer Arissen, secretaris/penningmeester, zal de meerjarenbegroting toelichten.

11. **Bestuursmutaties**

    In 2018 hebben de wethouders De Swart en Gommers het bestuur verlaten. Op basis van een wervingsprocedure worden u twee kandidaten ter benoeming voorgedragen:
    - Wethouder Gert van den Berg (Nunspeet)
    - Wethouder Nick Derks (Wijchen)

    Door het vertrek van de heer Boeve is er een vacature regiosecretaris. Wij zullen komend jaar met een voorstel bij u komen en daarop vooruitlopend zal -zoals gebruikelijk- een regiosecretaris in het bestuur participeren. U wordt machtiging gevraagd het bestuur alvast aan te vullen en tijdens de volgende ledenvergadering tot formele benoeming over te gaan.

    Verder wordt voorgesteld de bestuursleden Van der Meijs en De Vries voor een tweede periode te benoemen.

12. **Informatie VNG Den Haag**
    Mevrouw J. Kriens, algemeen directeur van de landelijke VNG zal u bijpraten over actuele Haagse zaken.

13. **Rondvraag en sluiting**

11.00 uur Themadeel: *De Gelderse uitdaging in Europa!*

'De gemeente en de EU: een combinatie met toekomst'

Carol van Eert, burgemeester van Rheden gaat in op de rol van de gemeenten in de EU.
- De twee bestuurslagen die er toe doen
- Europa is zo sterk als haar stedelijke regio's
- Gemeenten zijn de kennisbron voor elkaar én voor de EU

'Europa levert Gelderland mooie streken'

Gelders gedeputeerde Michiel Scheffer zal ingaan op wat we hebben geleerd van ons Europese werk in netwerken en projecten voor Gelderland.

'Van onderen!'

Europese regelgeving in de decentrale praktijk
Ellen Mastenbroek**,** professor of European Public Policy, Radboud Universiteit

Panelbespreking onder leiding van voorzitter Arne van Hout, gemeentesecretaris van Nijmegen met de drie sprekers en burgemeester Bruls, burgemeester van Nijmegen en vicevoorzitter van de Euregio.

12.30 Mededelingen over het middagprogramma, gevolgd door:

Presentatie van de gastgemeente van de Dag van de Gelderse Gemeenten op 6 april 2020

12.30 - 13.30 lunch, van 13.15 zullen de buiten het gebouw georganiseerde excursies zich buiten verzamelen.

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Verslag ledenvergadering VNG Gelderland d.d. 23 april 2018 te Doesburg

1. Opening

De heer drs. J.C.G.M. Berends MPA, burgemeester van Apeldoorn en voorzitter van VNG Gelderland opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom. In zijn openingswoorden wijst hij op het belang van de nieuwe raden en de collegevorming die nog volop aan de gang is. De Gelderse VNG wil met gemeenten en provincie werken aan een doorgroei van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Burgemeester Van der Meijs heet welkom namens Hanzestad Doesburg, een kleine maar krachtige gemeente. Ze vertelt over het karakter van de stad Doesburg.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

De heer Berends noemt enkele afmeldingen voor deze vergadering. Voor het overige zijn er geen mededelingen of ingekomen stukken.

3. Verslag van de ledenvergadering van 10 april 2017 in ‘s Heerenberg (gemeente Montferland)

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

4. Jaarverslag 2017

Het jaarverslag wordt conform voorstel vastgesteld.

5. Jaarrekening 2017

De kascommissie, bestaande uit de heren drs. J. H.A. van Oostrum, burgemeester van Berkelland en J.P. Breunissen wethouder van Westervoort, heeft de stukken onderzocht.
In een schriftelijke en ondertekende verklaring hebben zij te kennen gegeven dat de inkomsten en uitgaven correct zijn verantwoord. Zij stellen voor om de penningmeester décharge te verlenen. De ledenvergadering stemt hier mee in en besluit de jaarrekening 2017 goed te keuren.

6. Benoeming leden kascontrolecommissie 2019

De heren drs. H.J. van Schaik (burgemeester Harderwijk) en H.B.I. de Lange (burgemeester Duiven) worden benoemd als lid van de kascommissie 2019.

7. Begroting 2019 (inclusief meerjarenbegroting 2019 – 2024)

De heer Berends geeft een toelichting. Het bestuur van VNG Gelderland heeft in een Koersdocument een visie gegeven op haar rol en taak. Daar is vanuit de leden waardering voor gebleken, maar ook zijn vragen gesteld. Daarom heeft het bestuur besloten pas op de plaats te maken en het komend jaar te benutten met alle regio’s in Gelderland gesprekken te voeren en volgend jaar hierover tot besluitvorming te komen.

Daarom wordt nu voorgesteld alleen in te stemmen met de bijgestelde begroting 2019 met toevoeging van het onderdeel bijdrage Gelderland Academie. De ledenvergadering stemt in met de begroting voor het jaar 2019.

8. Bestuursmutaties

Besloten wordt om de heer Boeve, secretaris van de regio Food Valley, te benoemen tot bestuurslid. De ontstane vacature van mevrouw De Swart zal worden ingevuld in afwachting van bekrachtiging door de ledenvergadering van 2019.

9. Informatie VNG Den Haag

Mevrouw J. Kriens, algemeen directeur van de landelijke VNG stelt de ledenvergadering op de hoogte van de actuele ontwikkelingen in Den Haag. Zij gaat kort in op de betekenis van het IPB, afgesproken wordt daarover dit voorjaar nog een aparte bijeenkomst te beleggen.

10. Rondvraag en sluiting

De gastgemeente 2019 presenteert zich met een filmpje en een welkom van de Nijmeegse burgemeester Bruls.
Niets meer aan de orde zijnde sluit de heer Berends de vergadering.

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Jaarverslag 2018

Inleiding

VNG Gelderland heeft een stevig jaar achter de rug. Een jaar waarin de Gelderse gemeenten na de raadsverkiezingen nieuwe colleges hebben gevormd en ook veel raden behoorlijk van samenstelling zijn gewijzigd. VNG Gelderland (VNG/G) wil de belangen van de Gelderse gemeenten behartigen en heeft daarvoor haar ambities op papier gezet in een Koersdocument. Omdat niet alle gemeenten toe bleken aan de besluitvorming hierover, mede omdat er nog vragen waren, is dit in de algemene ledenvergadering van april 2018 aangehouden. In regiogesprekken heeft het bestuur van de VNG/G daarna de leden opgezocht om door te praten over de inhoud van het Koersdocument. Voor de toekomst van VNG Gelderland is dat een belangrijk document en breed draagvlak is daarom van belang.
De deelname aan de Gelderland Academie en de inzet van de VNG/G, naast die van de provincie Gelderland, werd door de leden breed omarmd.
En -mede door de raadsverkiezingen- waren er mutaties in het bestuur. Door de brede belangstelling voor de vacatures is op basis van gesprekken en de spreidingscriteria tot een voorstel voor de ALV 2019 gekomen.
Klap op de vuurpijl was het komende vertrek in 2019 van onze voorzitter als gevolg van zijn benoeming tot Commissaris van de Koning in Gelderland.

Activiteiten

Een belangrijke activiteit is de jaarlijkse *Dag van de Gelderse Gemeenten*, waar de leden in groten getale op afkomen. Een dag die enerzijds belangrijk is om mee te leven met VNG/G, daarnaast goed voor een prima stuk inhoud via de themabespreking en tussendoor netwerken met leuke en leerzame excursies in de middag. Gastheer Doesburg had het prima voor elkaar.

Tijdens de ALV praatte Jantine Kriens de leden bij over de actuele ontwikkelingen in Den Haag. Vooral de problematiek rond de *Jeugdzorg* en de bekostiging daarvan kreeg aandacht. Er bleek behoefte aan een aparte bijeenkomst over dit onderwerp, die op 14 juni werd georganiseerd.

Vervolgens was het tijd voor het themagedeelte, wat werd geleid door Otwin van Dijk, burgemeester in Oude IJsselstreek. Jantine Kriens beet met haar verhaal de spits af. Ze pleitte voor meer ruimte voor nieuwe politiek en openheid voor verandering.

De lokale politiek gaat de landelijke collega's voor in vernieuwing en houdt hen een spiegel voor. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen zien we in vrijwel alle gemeenten een divers politiek landschap. Sommigen waarschuwen voor fragmentatie. Ik vraag me af: is dat nu echt erg? Zetels worden over meer achterbannen verdeeld. Maar ook met meer partijen kan er een goed debat gevoerd worden. Dit kan de democratie versterken mits we de veelheid als uitgangspunt nemen en niet als probleem.
Dat betekent ook dat we bereid moeten zijn bestaande spelregels eens tegen het licht te houden en wat meer ruimte te nemen als nieuwe gemeenteraad. En er is meer ruimte dan je denkt! Nergens staat bijvoorbeeld geschreven dat de collegevorming een kopie moet zijn van de Haagse werkelijkheid met oppositie en coalitie.
Na de vorige gemeenteraadsverkiezingen is er op een aantal plaatsen al geëxperimenteerd. Men is bijvoorbeeld eerst als raad gaan bepalen wat de belangrijkste uitdagingen zijn voor de komende periode en heeft die vastgelegd in een gemeenschappelijk kader. Daarbij zijn vaak bewoners, verenigingen en ondernemers betrokken. De uitkomst kan zijn dat er geen vaste coalitie en oppositie ontstaat maar dat er met wisselende meerderheden naar praktische oplossingen wordt gezocht. Laten deze experimenten een inspiratie zijn voor gemeenten die na deze verkiezingen op zoek zijn naar vernieuwing.

Als tweede spreker was Boudewijn Steur aan de beurt met een frisse blik op de invloed van contemporaine ontwikkelingen op het functioneren van de lokale democratie.

Het functioneren van de lokale democratie is een belangrijke waarde voor mensen. Een goed functionerende democratie verleent legitimiteit van het lokale overheidshandelen en biedt ook de mogelijkheid om opvattingen uit de samenleving te laten doorklinken in afwegingen die gemaakt worden. De wijze waarop die lokale democratie is vormgegeven en functioneert, moet bekeken worden in het licht van contemporaine ontwikkelingen. Of te wel: er moet blijvend gewerkt worden aan het onderhoud van die lokale democratie.
Gegeven een aantal ontwikkelingen is het noodzakelijk in te zetten op aantal aanpassingen in die lokale democratie. Daarom wordt gewerkt aan een Programma Versterking Democratie en Bestuur. Dit Programma wordt niet isolatie door het ministerie opgesteld, maar samen met partners, zoals de koepels, de beroepsverenigingen en individuele gemeenten.
Op drie terreinen is directe inzet noodzakelijk:
a. Versterking relatie samenleving - bestuur: hierbij gaat het om inzet op representatieve, participatieve en directe vormen van democratie. De inzet op de verschillende vormen worden in relatie en in evenwicht tot elkaar gezien
b. Versterking van de mensen binnen die lokale democratie
c. Vergroting van de weerbaarheid van de lokale democratie

Richard van Zwol nam als derde en laatste spreker het woord met een meer algemeen beschouwende benadering. Hij kwam met een aantal aanbevelingen voor de aanwezigen.

1. *Durf te differentiëren in het denken en de institutionele vormen in de politiek.*
2. *Er is een andere houding van de Rijksoverheid nodig. Stop met standaardisatie, geef ruimte aan lokale politiek. Toezicht en inspecties tegen het licht houden.*
3. *Problematiseer de regio niet rondom democratische legitimatie. De regio doet er toe. Kiezer maakt het niet uit hoe, als overheid maar z'n werk doet. Omarm de regio.*

Hij eindigde met de boodschap dat colleges en raden zich niet in de eigen gemeenten kunnen opsluiten en zich ook niet kunnen beperken tot de gemeentelijke wereld in hun denken, doen en netwerken.

De vele buitenactiviteiten verliepen goed onder een mooie voorjaarszon, waardoor de binnenstad van Doesburg een ontmoetingsplaats werd voor Gelderse bestuurders. De dag werd afgesloten met een borrel in het oude Stadhuis van Doesburg.

Op 14 juni vond de extra bijeenkomst 'Financieel perspectief van de Gemeenten' (inclusief IBP en bekostigingsproblematiek Jeugdzorg) plaats in Barneveld. Hier had Jantine Kriens alle ruimte voor verdere toelichting en de mogelijkheid om in te gaan op vragen van leden, mede als voorbereiding op de ALV van VNG Nederland (VNG/N) eind juni. Helaas was de belangstelling voor die bijeenkomst onverwacht laag.

Samen met de VNG/N werd op 20 november een bijeenkomst belegd over de *Meerjarenvisie* van VNG/N. Arnhem was gastheer en de opkomst was prima. Na het welkom door burgemeester Marcouch zette Jantine Kriens de bedoelingen van VNG/N goed neer en na enkele workshops hield Co Verdaas een inspirerend verhaal over de uitdagingen van Gelderland voor de toekomst. Uitdagingen die ook een landelijke verbinding hebben.

Gelderland Academie

In 2018 heeft de Gelderland Academie een nieuwe impuls gekregen. De leden stemden unaniem in met de voorgelegde plannen en er werd een nieuw projectteam geformeerd. Vanuit de provincie Gelderland werden er drie medewerkers ter beschikking gesteld en VNG/G leverde een medewerker. Gedurende het jaar heeft de Academie een eigen huisstijl gekregen, werd de website opgezet en zijn er meerdere bijeenkomsten georganiseerd over uiteenlopende thema's zoals Omgaan met Bedreiging, Grip op Samenwerking, Vernieuwing van Lokale Democratie en Makkelijk werken in de Bestuurlijke driehoek. Een van de hoogtepunten van het jaar was het Festival Verbonden Partijen in augustus.

Gelderland Academie

De focus van de Gelderland Academie lag in 2018 vooral bij de (al dan niet nieuw verkozen) raadsleden. De komende jaren wordt het aanbod voor andere doelgroepen uitgebreid.

Overleg met de Provincie Gelderland
Met de provincie Gelderland vindt geregeld overleg plaats. Voorzitter Berends heeft geregeld overleg met leden van het college van GS. In februari is door delegaties van beide besturen een overleg geweest, waarin onder meer aandacht was voor de toekomstvisie van VNG/G zoals verwoord in het Koersdocument. Om meer inbreng van de leden te kennen voert VNG/G regiogesprekken en wil VNG/G wanneer daar aanleiding voor is met de provincie optrekken naar BZK of breder in het Haagse. Beide zullen aandachtig kijken naar regeringsvoornemens over kwaliteit en structuur van de lokale democratie. VNG/G juicht het voornemen toe om in het kader van Sterk bestuur in Gelderland ook naar de eigen rol te kijken. Ondermijning wordt door beide besturen als een belangrijk thema gezien, waaraan een vervolg moet worden gegeven. Verder wordt gesproken over gezamenlijke activiteiten als de Gelderland Academie en de Gelderse Bestuurdersdag.

Overleg met VNG Nederland
Het voorzittersoverleg van de provinciale afdelingen met het bestuur van VNG/N wordt twee maal per jaar belegd en gaat in op actuele thema's. Zo werd in het voorjaar de aanpak van de financiële gevolgen van de decentralisatie van de Jeugdzorg belicht, als voorbereiding op de gesprekken in de afdelingen uitmondend in het gesprek op de VNG Jaarvergadering.
Binnen het bestuur van VNG/G is een advies opgesteld voor de invulling van de VNG commissies vanuit Gelderland. Omdat de doorwerking daarvan beperkt bleek wordt hierover met VNG/N overlegd. Heb je een rol, dan moet dat ook zichtbaar zijn, anders moet je geen rol hebben. Dat gesprek vindt mede plaats op basis van de aanbevelingen van de commissie Deetman die de provinciale afdelingen van de VNG meer betekenis en inhoud wil geven.

Koersdocument
Voor het bestuur van VNG/G is de inhoud van het Koersdocument de insteek voor de bestuurlijke activiteiten. Vanuit veel gemeenten is daarvoor waardering, maar hier en daar waren ook vragen. Wat gaat die rol inhouden ? Om daarover met de leden in gesprek te gaan zijn vanaf het najaar van 2018 regiogesprekken gehouden, waarin enerzijds gesproken wordt over het Koersdocument, anderzijds over zaken die vanuit een regio belangrijk worden gevonden en waar VNG/G stimulerend kan optreden richting provincie dan wel landelijke VNG. VNG/G neemt dat thema niet over maar geeft steun om het op een agenda te krijgen dan wel tot aanpak te komen. Inhoudelijk blijft het een zaak van een regio of een gemeente. Op de ALV 2019 zal dit Koersdocument opnieuw aan de leden worden voorgelegd.

Leden
Het aantal Gelderse gemeenten is per 2018 53. Alle 53 gemeenten zijn lid van de vereniging. Daarnaast zijn ook drie samenwerkingsverbanden lid, te weten: Regio Food Valley, Regio Achterhoek en Regio Rivierenland.

Bestuurssamenstelling

Per 1-1-2019 bestond het bestuur uit de volgende personen:

- De heer J.C.G.M Berends MPA, burgemeester van Apeldoorn (voorzitter)
- Mevrouw R.P. Hoytink-Roubos, wethouder van Berkelland (vicevoorzitter)
- De heer P.G. Arissen, gemeentesecretaris van West Maas en Waal (secretaris/penningmeester)
- Mevrouw drs. L.C.W.M. van der Meijs, burgemeester van Doesburg
- De heer A.A.J. Baars, burgemeester van Ermelo
- De heer G. van den Berg, wethouder van Nunspeet (beoogd bestuurslid)

- De heer N.G. Derks, wethouder van Wijchen (beoogd bestuurslid)
- Mevrouw J. van den Wildenberg, raadslid te Barneveld
- De heer R. de Vries, raadslid te Epe
- Mevrouw drs. D. van der Kamp, griffier van Overbetuwe
- Vacature regiosecretaris (naar verwachting zal voor de ALV een kandidaat bekend zijn)

Bureau VNG Gelderland

Het bureau van de VNG Gelderland wordt gevormd door mevrouw Freya van Os, MSc die haar hoofdtaak heeft binnen de activiteiten van de Gelderland Academie en de heer drs. Leo Bezemer die interimmanager bureau VNG/G is.

Financieel jaarverslag 2018

Exemplaar ten behoeve
algemene
ledenvergadering

Maart 2019

VNG AFDELING GELDERLAND

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Aanbieding jaarrekening 2018

Aan de algemene ledenvergadering

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2018 aan.

De kascontrole heeft op 11 maart 2019 de stukken gecontroleerd en daarvan verslag gedaan, dat u bijgaand aantreft.

Maart 2019

Het bestuur van de VNG afdeling Gelderland,

Mevrouw R.P. (Patricia) Hoytink-Roubos
Vice-voorzitter

P.G. (Perry) Arissen
secretaris/penningmeester

Verslag kascontrolecommissie boekjaar 2018

Ondergetekenden, de heer H.J. (Harm-Jan) van Schaik, *burgemeester van de gemeente Harderwijk* en de heer H.B.I. (Rik) de Lange, *burgemeester van de gemeente Duiven*, hebben de administratie over het boekjaar 2018, dat eindigt op 31 december 2018 globaal beoordeeld.

Op grond van deze beoordeling is ons niets gebleken waarvan wij zouden moeten concluderen dat de jaarrekening geen getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van het vermogen per 31 december 2018 en het resultaat over de periode 1 januari tot en met 31 december 2018.

De kascommissie 2018 vraagt aan de algemene ledenvergadering om de jaarstukken goed te keuren en na goedkeuring, om het bestuur decharge te verlenen over het boekjaar 2018.

Barneveld, 11 maart

De kascommissie voornoemd,

H.J. (Harm-Jan) van Schaik H.B.I. (Rik) de Lange

BALANS

debet

omschrijving	ultimo € 31.12.2018	ultimo € 31.12.2017	omschrijving	ultimo € 31.12.2018	ultimo € 31.12.2017
			Verenigingsvermogen	**€ 59.028**	**€ 59.028**
			- saldo 1 januari	€ 59.028	€ 48.593
			- exploitatiesaldo	€ 0	€ 10.435
ING	**€ 380.142**	**€ 396.438**	**Reserve GBKN**	**€ 274.993**	**€ 280.332**
- rekening-courant NL82INGB0000909083	€ 10.142	€ 6.438	- saldo 1 januari	€ 280.332	€ 285.994
- spaarrekening NL82INGB0000909083	€ 370.000	€ 390.000	- aanwending	-€ 5.339	-€ 5.662
Debiteuren	**€ 0**	**€ 791**	**Transitoria**	**€ 63.557**	**€ 75.012**
Transitoria	**€ 17.437**	**€ 17.144**			
	€ 397.579	€ 414.373		€ 397.579	€ 414.373

Financiële verantwoording (jaarrekening en begroting)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017	Begroting 2017	Rekening 2016	Begroting 2016
Inkomsten						
Contributie	€ 89.330	€ 89.300	€ 89.598,00	€ 89.500	€ 89.438,00	€ 89.300
Gelderland Academie						
Bijdrage VNG/N	€ 9.045	€ 9.000	€ 9.045,00	€ 9.000	€ 9.045,00	€ 9.000
Rente	€ 195	€ 350	€ 396,35	€ 2.300	€ 1.382,00	€ 2.800
Onttrekking reserve	€ 5.339	€ 45.250		€ 24.200		
	€ 103.909	€ 143.900	€ 99.039,35	€ 125.000	€ 99.865,00	€ 101.100
Uitgaven						
Secretariaat salarissen	€ 43.212	€ 58.000	€ 64.376,12	€ 77.800	€ 74.315,00	€ 76.800
Secretariaat kantoor	€ 384	€ 4.100	€ 2.404,50	€ 4.000	€ 4.080,00	€ 4.650
Secretariaat reiskosten	€ 3.903	€ 5.000	€ 5.898,20	€ 5.450	€ 5.649,00	€ 4.500
Secretariaat VNG congres	€ 1.818	€ 2.000	€ 841,94	€ 1.900	€ 1.934,00	€ 2.000
Secretariaat telefoon	€ 657	€ 500	€ 1.226,78	€ 1.500	€ 1.430,00	€ 1.400
Secretariaat website	€ 310		€ 310,00			
Dag Gelderse Gemeenten	€ 609	€ 5.000	€ 4.601,17	€ 5.000	€ 4.209,00	€ 5.000
Dag van de Gelderse bestuurders			€ 2.217,34			
Activiteiten		€ 5.000	€ 1.873,72	€ 25.000	€ 553,00	€ 3.000
Gelderland Academie	€ 50.925	€ 61.400				
Representatie	€ 1.019	€ 1.000	€ 858,89	€ 2.500	€ 1.196,00	€ 2.000
Afscheid ambtelijk secretaris			€ 2.856,57			
Bestuurskosten diner	€ 524	€ 750	€ 626,83	€ 700	€ 1.140,00	€ 750
Bestuurskosten reiskosten	€ 414	€ 500	€ 330,56	€ 500	€ 362,00	€ 400
Bankkosten	€ 133	€ 150	€ 181,27	€ 150	€ 120,00	€ 100
Porto/drukwerk		€ 500		€ 500	€ 441,00	€ 500
Onvoorzien/inflatie						
Resultaat positief			€ 10.435,46		€ 4.436,00	
	€ 103.909	€ 143.900	€ 99.039,35	€ 125.000	€ 99.865,00	€ 101.100

Globale toelichting op het financieel jaarverslag 2018

BALANS

Debet Transitoria
De nog te ontvangen rente en de door te berekenen (betaalde) omzetbelasting aan de leden over het boekjaar 2018 zijn hier verantwoord. Deze zijn begin 2019 doorberekend.

Credit Reserve GBKN
Door de ALV is voor het jaar 2018 besloten het exploitatietekort ten laste te brengen van de reserve.

Transitoria
De nog te betalen posten over het boekjaar 2018 betreffen bankkosten, salariskosten en de bijdrage voor de Gelderland Academie. Deze zijn begin 2019 betaald.

EXPLOITATIEOVERZICHT

Toelichting op de "grotere" afwijking tussen begroting en realisatie:

Onttrekking reserve	Zie toelichting bij de balans.
Secretariaat	In afwachting van de vaststelling van het koersdocument door de ALV heeft voor het secretariaat inhuur plaatsgevonden. Ook is geen bureau ingericht. Hierdoor zijn de werkelijke kosten lager uitgevallen dan in de raming voorzien.
Dag van de Gelderse Gemeenten	In 2018 heeft de dag plaatsgevonden in Doesburg. Doordat geen excursies werden georganiseerd waarvoor vervoer nodig was zijn de kosten beperkt.
Gelderland Academie	De salariskosten zijn lager dan voorzien.
Drukkosten	Door de verdergaande digitalisering zijn geen drukkosten gemaakt.
Resultaat positief	Het boekjaar kan worden afgesloten met een positief rekening saldo, waarvan de voornaamste oorzaak ligt in de lagere kosten voor het secretariaat. Voorgesteld wordt het saldo toe te voegen aan het verenigingsvermogen.

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Advies bestuur VNG Gelderland over het Koersdocument

Inleiding

In de Algemene Ledenvergadering (ALV) vorig jaar was het Koersdocument geagendeerd. In de weken voorafgaand aan de vergadering kwamen er aan de ene kant waarderende reacties binnen bij het bestuur, tegelijk werden vragen gesteld, kritiek en scepsis gehoord. Juist wanneer het gaat over je rol ten dienste van de leden, je bestuurlijke insteek, is draagvlak bij de leden van cruciaal belang. Dat moet je dan niet afdwingen met een meerderheidsbesluit, maar je zoekt elkaar dan op.
Daarom heeft het bestuur toen besloten het punt van de agenda af te voeren en in gesprek te gaan met de leden. In het afgelopen jaar heeft dat vorm gekregen door regiogesprekken en door gesprekken met enkele gemeenten en bestuurders in onze provincie.
Komende ledenvergadering zal over het Koersdocument worden gesproken en besloten. Deze notitie wil de ingebrachte opmerkingen weergeven en aangeven wat daarbij de insteek van het bestuur van VNG/G is. De notitie is dus geen vervanging van het Koersdocument, maar een verduidelijking op de ingebrachte punten.

Insteek

Toch vooraf de kern van de bedoeling van het bestuur. VNG/G had een aantal jaren een vrij terughoudende rol. Er werd zelf of samen met VNG/N (landelijke VNG) een aantal bijeenkomsten belegd en het hoogtepunt was de jaarlijkse ALV met inhoud, ontmoeting en netwerken. Het bestuur heeft zich in de afgelopen jaren afgevraagd wat haar doel, haar bestaansrecht zou moeten zijn. Kern daarbij is dat VNG/G de enige club is die voor alle Gelderse gemeenten kan opkomen. Daarbij moet altijd bedacht worden dat Gelderland gedifferentieerd is qua ligging, schaal en focus. Toch wordt VNG/G bijvoorbeeld door de provincie aangesproken wanneer het om het geheel aan Gelderse gemeenten gaat. Dat gold bijvoorbeeld bij de start van Sterk Bestuur in Gelderland.
Maar ook vanuit de VNG/N worden de afdelingen aangesproken en dat is versterkt door de adviezen die de commissie Deetman aan VNG/N heeft gegeven.

Koersdocument

Dat leidde tot een herbezinning over de rol van de VNG/G die vervolgens is neergelegd in het Koersdocument. Dat is de leden met een brief van de voorzitter in februari 2018 (twee maanden voor de ledenvergadering) toegezonden.

Reacties vanuit gemeenten

Wat is de inhoud van de reacties? Het gaat om de volgende punten:

1. timing (is dit wel het handige moment (voorjaar 2018) voor zo'n voorstel in de wisseling van colleges en bij de komst van nieuwe raden)
2. toegevoegde waarde (wat is de toegevoegde waarde van deze rolinvulling van VNG/G)
3. resultaten (wat heeft de inzet van VNG/G tot nog toe opgeleverd)
4. Wil VNG/G zich tussen gemeenten en provincie in nestelen en daarbij komt vaak het beeld van VNG/N naar boven die namens gemeenten onderhandelt met het rijk.
5. Contributieverhoging is niet handig en passend in een periode waarin veel gemeenten bezuinigen

- Het bestuur begrijpt dat de impact van de *raadsverkiezingen* stevig kan zijn in gemeenten en dat de bestuurlijke mores vaak is dat rond verkiezingen en kort daarna geen ingrijpende besluiten worden

genomen in afwachting van een nieuw en gelegitimeerd bestuur van de gemeente. Daar is een verhaal tegenaan te zetten, in ieder geval zijn we nu een jaar verder en is die situatie nu niet aan de orde.

- De *toegevoegde waarde* van de VNG/G moet zich inderdaad meer gaan tonen. Daarbij blijft de bureauondersteuning heel bescheiden, alleen al daardoor kan de VNG/G zich niet tussen provincie en gemeenten nestelen, maar VNG/G wil agenderend werken (ophalen bij leden en neerleggen bij provincie en VNG/N), stimuleren en faciliteren (bijeenkomsten in de provincie over actuele thema's), verbinden en partner zijn van de gemeenten. Dus alleen met goede voeling en draagvlak bij gemeenten kan VNG/G opkomen voor onderwerpen en zaken die gemeenten willen. Regiogesprekken zullen herhaald worden en de bestuursleden van de VNG/G zullen per regio meer het gevoelen van de regio peilen en dat meenemen naar het bestuur. Er leeft bij sommige gemeenten ook een beeld van een VNG/G die zich voor het karretje van de provincie laat spannen, loopje is voor de provincie. We benoemen het hier, maar dat is niet aan de orde. Je staat niet tegenover elkaar, maar er wordt geregeld scherp met elkaar gesproken. De provincie wil ook partners die helder zijn (zie het bestuurskrachtonderzoek van de provincie). En dat zal met de nieuwe commissaris en straks het nieuwe college van GS niet anders zijn.
- *Resultaten* van het werk van VNG/N zullen vaak niet zichtbaar zijn. Het gaat namelijk om het versterken van de positie van gemeenten in allerlei processen en het agenderen. Bijeenkomsten zijn een meetbaar resultaat, maar veel blijft achter de bestuurlijke schermen. Het bestuur merkt dat VNG/G vaker wordt aangesproken om te participeren of gemeenten te vragen in een thema of proces een rol te nemen. Netwerken is een belangrijk onderdeel van het werk. Daarbij wordt met VNG/N gewerkt aan een verheldering -en wat Gelderland betreft versterking- van de rol van de afdelingen, die overigens over het hele land sterk verschillen in rol en capaciteit.
- *Nestelen* tussen gemeenten en provincie is *niet* aan de orde. Daarin moeten we elkaar scherp houden en daarom is het goed dat het punt genoemd is. Wanneer ergens dat gevoel ontstaat is het goed onmiddellijk contact met elkaar te hebben. Het bestuur wil klip en klaar stellen dat die situatie van tussen gemeenten en provincie gaan staan niet aan de orde is of zal zijn.
- *Contributieverhoging* is nooit leuk maar het gaat om zeer bescheiden bedragen oplopend tot € 0,08/inwoner in 2025 met een maximering in bedraghoogte voor grote gemeenten.

Tegelijk horen we input om meer taken op te pakken, bijvoorbeeld een soort kennisbank voor vragen van raadsleden, activiteiten bij herindeling waardoor gemeenten van elkaar kunnen leren, meer rol voor raadsleden in VNG/G.

Het bestuur waardeert de ingebrachte opmerkingen positief, bedoeld om een goed profiel te hebben van VNG/G. Het bestuur merkt in de regiogesprekken een open en constructief platform om met elkaar te kijken wat er speelt en of VNG/G een bijdrage kan leveren. Daarmee hebben wij het gevoel dat de gekozen koers inderdaad dienstbaar is aan een verbetering van de rol van VNG Gelderland ten dienste van de leden. Daarom wordt u voorgesteld in te stemmen met het Koersdocument.

STERK LOKAAL BESTUUR IN GELDERLAND

VNG Gelderland kiest koers

Koersdocument van het bestuur van de Afdeling Gelderland van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Januari 2018

VNG Gelderland 2018 - 2024

Netwerken, Verbinden, Agenderen, Acteren

1. Inleiding

Waarom is er een VNG Gelderland ? Wat is je belang voor de Gelderse gemeenten en hoe kies je je rol richting belangrijke partners als de landelijke VNG (VNG/N) en de provincie Gelderland? Hoe pak je een rol in de versterking van het lokale Gelderse bestuur?
Over dat soort vragen is de afgelopen periode in het bestuur van VNG/G gesproken. Daarin is een koers gekozen die nu aan de leden van de VNG Gelderland wordt voorgelegd. Op basis van die koers gaat het bestuur van de VNG/G de komende jaren aan de slag en op die basis zal het bureau van de VNG/G worden ingevuld. Door pensionering van de secretaris is daarvoor ruimte.

In die koers is opgenomen dat er samen met de provincie Gelderland stevig wordt ingezet op de versterking van de kwaliteit van het bestuur in Gelderland, daarvoor is de Gelderland Academie een belangrijk middel. Vanuit de provincie wordt een stevige bijdrage geleverd en dat geldt ook voor de VNG/G. In deze notitie wordt dat uitgewerkt.

2. Ontwikkelingen

Belangrijk voor de koersbepaling is de positionering van de VNG/G in de verhouding tot de provincie en tot de landelijke VNG. De Gelderse VNG gaat niet *tussen* gemeenten en provincie Gelderland/landelijke VNG staan. Dat is een positie die niet past.

Wat is wel de keuze van het bestuur van VNG Gelderland? Het bestuur wil een bijdrage leveren aan de versterking van de kwaliteit van het lokaal openbaar bestuur in Gelderland. Het bestuur wil de gemeenten verder helpen. Het gaat dan om het versterken van de positie van de gemeenten in belangrijke processen (denk aan Sterk bestuur in Gelderland), om te bezien of de opgaven waar Gelderse gemeenten voor staan voldoende bij provincie en/of landelijk geagendeerd zijn en of er nieuwe opgaven ontstaan die daarom vragen.
Dat kan alleen op basis van meer overleg met gemeenten over de inhoud van die opgaven, waar staan gemeenten voor en hoe kan VNG/G vanuit haar positie bevorderen en stimuleren dat er beweging komt die leidt tot een aanpak.

VNG/G kiest een rol die

a. bevordert dat gemeenten positie krijgen c.q. houden richting VNG/N en provincie Gelderland bij thema's die breed in de provincie spelen.
b. bijdraagt aan de kwaliteit van gemeenten binnen het openbaar bestuur in Gelderland (naast de verantwoordelijkheid die hierin ligt bij de provincie)
c. samenwerking van gemeenten bevordert bij belangrijke nieuwe thema's (bv. invoering Omgevingswet)
d. agenderend is voor onderwerpen die de positie van gemeenten betreffen, die van belang zijn voor de ontwikkeling van gemeenten en versterking van het openbaar bestuur. VNG/G kan richting provincie Gelderland en VNG/N zorg dragen voor het agenderen en indien nodig ook zelf een rol pakken.

Het gaat dus niet alleen om een procesrol (oppakken en agenderen), maar ook zelf initiatief nemen wanneer dat nodig blijkt en in het belang van de gemeenten is.

Een dergelijke rol vraagt van VNG/G dat er een goede band is met de Gelderse gemeenten voor input en draagvlak, het gesprek met de gemeenten kan thema's opleveren die belangrijk zijn om te

agenderen. Het gesprek tussen gemeenten en VNG/G moet een bedding van vertrouwen opleveren op basis waarvan het bestuur van VNG/G ruimte heeft voor het gesprek met de provincie dan wel met VNG/N. Het unieke van VNG/G is dat ze vanuit de Gelderse gemeenten opkomt voor het gezamenlijk belang van die gemeenten, met al hun verschillen. VNG/G moet toegroeien naar een positie van gewaardeerd partner namens de Gelderse gemeenten, daar positie hebben, goed in het Gelderse netwerk zitten. Dat is de basis voor het goede gesprek met provincie en VNG/N. Daar ligt de sleutel voor positie en slagkracht van VNG/G.

Het is voor de rol die VNG/G neemt van groot belang dat het bestuur er goed tussen zit. Er moeten goede gesprekken in de regio gevoerd worden, die moeten er echt toe doen. Bestuursleden van de VNG/G moeten er staan. Dan kun je als bestuur in discussies en gesprekken een positie innemen. Gezag hebben betekent hier letterlijk iets te zeggen hebben. Dit is waar het om gaat voor de positie van bestuur en bureau. Er zijn, er staan, draagvlak hebben, vertrouwen krijgen, gerespecteerd zijn, dat geeft legitimatie! Dat is ook belangrijk voor je partnerschap met VNG/N en provincie Gelderland. Zorg dat je met een goed verhaal komt dat gedragen wordt door gemeenten. Dan ben je een partner waarmee rekening wordt gehouden en met wie afspraken gemaakt worden. Dan kan VNG/G een meerwaarde hebben voor de Gelderse gemeenten.

Missie van VNG/G
VNG Gelderland wil een rol pakken vanuit een actief netwerk met de Gelderse gemeenten. VNG/G draagt bij aan de kwaliteit van lokaal bestuur en bestuurders en stimuleert het agenderen en werken aan opgaven van Gelderse gemeenten.

VNG/G draagt thema's aan voor bestuurlijke agendering en pakt indien nodig zelf een rol. Partners zijn daarbij allereerst provincie Gelderland en VNG/N. Met provincie Gelderland wordt hieraan onder meer vorm gegeven in de Gelderland Academie. Indien nodig kan VNG/G zich ook rechtstreeks richten tot 'Den Haag' (regering en/of Kamers c.q. Kamerleden).

3. Gemeenten als basis

VNG Gelderland is de vereniging van Gelderse gemeenten. Van hen en voor hen is er de VNG/G. De band met de Gelderse gemeenten krijgt op verschillende manieren vorm:

1. *Jaarvergadering*

De jaarvergadering is de jaarlijkse netwerk- en ontmoetingsdag van en voor Gelderse bestuurders en ambtelijk adviseurs (secretarissen en griffiers). Naast de formele zaken kan daar aandacht worden gevraagd voor bestuurlijke ontwikkelingen en thema's en is er ruimte voor ontmoeting en netwerken. De vergadering wordt jaarlijks samen met en in een gastheergemeente in Gelderland belegd. Vaste gasten zijn het Gelders college van GS en de VNG/N. Er is ruimte voor hun inbreng in de vergadering. De bijeenkomsten worden gewaardeerd wat blijkt uit een hoge opkomst.

2. *Regiogesprekken*

Tweejaarlijks wordt een gesprek gehouden met elk van de zeven Gelderse regio's (Arnhem e.o., Nijmegen e.o., Achterhoek, Vallei, Rivierenland, Stedendriehoek en Noord-Veluwe). De gesprekken worden gehouden door een VNG-afvaardiging, aangehaakt kan worden bij de bestaande regionale bestuurlijke overleggen. De regiogesprekken vormen een belangrijke input voor de inbreng bij VNG/N en de provincie Gelderland.

3. *Bestuurdersdag*

Samen met provincie Gelderland wordt jaarlijks (voor het eerst in 2017) de Bestuurdersdag georganiseerd. Deze dag staat in het teken van versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur via inhoudelijke thema's en biedt ruimte voor ontmoeting en netwerken. De eerste ervaringen in 2017 smaken naar een vervolg .

4. *Website VNG/G/Nieuwsbrief*

De website geeft inzicht in de activiteiten van de VNG/G via een overzicht en beschrijving van activiteiten, een kalender met activiteiten, kennismaking met leden van het bestuur en de regio waar zij eerste aanspreekpunt voor zijn, kennismaking met VNG-commissieleden met een update van het werk van 'hun' commissie.

5. Gelderland Academie

De Gelderland Academie is van en voor Gelderse bestuurders en ambtenaren. Provincie en VNG/G zijn eigenaren. Idee is om door gebruik te maken van de kwaliteiten van bestuurders, secretarissen (van gemeenten en van regio's) en griffiers een bijdrage te leveren aan de versterking van bestuur en bestuurders. Input komt uit de regio's en van onder meer een stuurgroep met externe deskundigen. Gemeenten zijn gastheer voor bijeenkomsten, provincie en VNG/G dragen de Gelderland Academie als eigenaren in programmaontwikkeling en kosten.

6. Doelgroepen

Naast de colleges zijn er de doelgroepen raadsleden, gemeente- en regiosecretarissen en griffiers. *Raadsleden* worden via de inhoudelijke lijn benaderd door de Gelderland Academie en zijn welkom bij de jaarvergadering. De suggestie is opgeworpen na de verkiezingen een introductiebijeenkomst te beleggen, onder meer VNG/U heeft daar ervaring mee.
Secretarissen en griffiers hebben hun eigen netwerken en themadagen. Wat goed loopt moet goed blijven lopen. Het bureau bouwt contacten op met de regiokringen van gemeentesecretarissen, regiosecretarissen en griffiers, zodat er tweerichtingsverkeer (ophalen en delen) ontstaat.

4. VNG/N als partner

VNG/N kent een AB en DB die op basis van representatiecriteria samengesteld worden. De voorzitter heeft een stevige positie als boegbeeld van VNG/N naar gemeenten, rijk en andere externe partijen.
Daaronder hangt een commissiestructuur die onderwerpgewijs en op basis van brede representatiecriteria wordt samengesteld. Daar vindt inhoudelijke bespreking plaats. Binnen de commissies is er veelal sprake van een soort portefeuilleverdeling van de leden op deelthema's. Er zijn leden vanuit gemeenten, maar ook vanuit belangen van grote gemeenten, gemeenten met een groot landelijk gebied etc.
De provinciale afdelingen doen voordrachten, een commissie maakt het voorstel voor de samenstelling.
In de ALV hebben alle leden gewogen stemrecht.
De provinciale afdelingen hebben in die lijn van ALV naar AB/DB VNG/N geen positie behoudens de voordrachten voor commissies.

Op dit moment zijn er de volgende verbindingen in de lijn VNG/G en VNG/N:

- Voordracht commissieleden
- Ontvangen jaarlijkse bijdrage (circa € 9000)
- Vast aanspreekpunt bij VNG/N
- Juiste mens met passende informatie tijdens bestuursvergadering VNG/G (of andere manier)
- Overleg met provinciale voorzitters

Hoe loopt dit nu?
Het is het streven van het bestuur VNG/G meer rendement te halen uit de rol van commissieleden door om hen heen een netwerk van betrokken Gelderse bestuurders en/of ambtenaren te creëren[1].

[1] Taak commissies volgens rapport Deetman:
- Adviseren aan het bestuur over de belangenbehartiging.
- Voorbereiden van beleidsstandpunten van het bestuur.

- Namens het bestuur vertegenwoordigen van de Vereniging in voorkomende bestuurlijke overleggen in Den Haag, Brussel en internationaal op dat beleidsterrein.

Dat geeft meer draagvlak en inhoud bij de inbreng van Gelderse commissieleden en tegelijk kunnen daardoor andere bestuurders in beeld komen voor een toekomstige commissie invulling.

VNG/N herbezon zich op haar structuur en daarbij speelde onder meer de vraag naar de rol van de provinciale afdelingen, die ieder voor zich verschillen. Die herbezinning heeft in het najaar van 2017 een rapport opgeleverd[2] .
VNG/N wil meer dan voorheen het netwerken centraal stellen in haar functioneren. Daarin komt een belangrijke rol voor de provinciale afdelingen om de hoek kijken. Op basis van dit rapport heeft het bestuur van VNG/N wijzigingsvoorstellen gedaan die eind 2017 door de leden zijn geaccordeerd. Voor VNG/G is het van belang te onderkennen dat aan de provinciale afdelingen een rol wordt toegekend met de volgende elementen:

- Provinciale afdelingen hebben betekenis en moeten meer in positie gebracht worden, zij zijn het cement van de vereniging en de 'ogen en oren', waarbij uitgangspunt is dat er verschillen tussen gemeenten zijn
- Door geregeld provinciale afdelingen te bezoeken is er gelegenheid; voor het halen en brengen van informatie, het is belangrijk dat 'vanuit het land' onderwerpen worden aangedragen[3];
- Via de afdelingen kan het benutten van expertise en het scouten van bestuurlijke kwaliteiten en talenten gestimuleerd worden;
- VNG/N wil zich richten op regio's waar regionale opgaven aan de orde zijn die impact hebben op nationaal niveau. VNG/N wil bij complexe vraagstukken betrokken zijn en ondersteuning bieden. Als voorbeelden noemt het rapport de gevolgen van de gaswinning en de problematiek van bevolkingskrimp.

De insteek van VNG/N past prima bij de koers van VNG/G. Maar dat vraagt om een actieve houding van VNG/G naar gemeenten en provincie. Om het gesprek met VNG/N goed te kunnen voeren en met gezag inbreng te kunnen hebben moet er een goede inhoudelijke band zijn met de Gelderse gemeenten op basis van regiogesprekken in de provincie waarin opgehaald is.

De vitalisering van de rol van de provinciale afdelingen heeft gevolgen voor de inbreng en de inzet vanuit de provincies. Om deze actieve rol te kunnen oppakken zal met VNG/N overlegd worden over een hogere kostenbijdrage van VNG/N aan de provincies, daarbij kan onder meer een basis worden gevonden in het oppakken van concrete doelen in overleg met VNG/N en een daarbij passend budget.

In de afgelopen jaren is een voorzittersoverleg ontstaan (voorzitters provinciale afdelingen met VNG/N), dat hiervoor benut gaat worden. Dat betekent voor VNG/G dat dit een belangrijk moment is om de agenderende rol vorm en inhoud te geven. Voorbereiding en terugkoppeling van een dergelijk overleg is belangrijk.

Voorlopige strategische agenda 2018 VNG/N: 1. Versterking lokaal bestuur 2. Energie 3. Inclusieve Samenleving 4. Informatiesamenleving 5. Veiligheid

- Extern uitdragen van de verenigingsstandpunten in Nederland, Europa en internationaal
- Voorstellen doen met het oog op tijdelijke ondersteunende subcommissies.

[2] De Vierde Dimensie Eindrapportage Evaluatie VNG Governance 30 oktober 2017

[3] Het kan helpen voorkomen dat de agenda van de commissies wordt gedomineerd door vanuit de departementen aangedragen onderwerpen.

Naast wijzigingen in de bestaande commissiestructuur zal er gewerkt worden met *expertgroepen*. Deze ontwikkeling zal door VNG/G gevolgd worden en bij de bepaling van onderwerpen en de samenstelling zal inbreng geleverd worden. Voor de samenstelling van de expertgroepen kan gebruik worden gemaakt van de bekendheid met kwaliteiten onder bestuurders.

Aanbevelingen in relatie tot VGN/N:

A. Bestuur, commissies en expertgroepen:
   1. *Bij dragen aan het leveren van Gelderse kandidaten voor de vulling van de bestuursorganen van VGN/N.*
   2. *Bij dragen aan het leveren van Gelderse kandidaten voor de samenstelling van de VNG-commissies, insteek is dat in elke commissie een lid uit Gelderland zitting heeft. Tijdig het proces van kandidaatstelling vanuit VNG/G communiceren.*
   3. *Met alle leden van zowel bestuursorganen als van commissie als van expertgroepen afspraken maken over input vanuit een Gelders netwerk*
   4. *Het VNG/G bureau heeft hierin een coördinerende en ondersteunende rol*

B. Relatie tot VNG/N
   5. *Er wordt gestreefd naar een vaste contactvorm hoog bij VNG/N zodat de goede VNG/N-er bij de bestuursvergadering is*
   6. *In het voorzittersoverleg (VNG/N met voorzitters afdelingen)wordt VNG/N gemonitord en input gegeven voor de VNG/N-agenda*
   7. *Werkbezoeken van VGN/N aan Gelderland voor regionale problemen worden gestimuleerd (basis regiogesprekken)*
   8. *In gesprekken met de regio's/gemeenten worden strategische onderwerpen aan de orde gesteld en gevraagd (halen en brengen)*
   9. *Er vindt overleg met VNG/N plaats over extra budget voor extra inzet vanuit provincies*

5. Provincie Gelderland als partner

Provincie Gelderland en VNG Gelderland hebben veel inhoudelijke raakvlakken. Een goed en open contact is van belang. Met onderscheiden verantwoordelijkheid staan beiden samen voor een aantal overeenkomende uitdagingen. Er is veel ontmoeting in allerlei situaties. Er is veel informeel contact.
Daarnaast is er sprake van gereguleerd overleg. De huidige praktijk is een tweejaarlijks overleg van het college van GS en het bestuur van de VNG/G.
Verder spreekt de voorzitter geregeld de portefeuillehouder Bestuur uit het college van GS[4].
Naast het tweejaarlijkse brede overleg zal jaarlijks een kleine afvaardiging (voor VNG/G voorzitter, vicevoorzitter en secretaris) met een afvaardiging van GS overleg hebben.
Het tweejaarlijkse overleg wordt gericht op inhoudelijke thema's, die voorbereid worden. Afhankelijk van aard en inhoud kunnen daar deskundigen bij gevraagd worden. Op basis van dat overleg kan een (gezamenlijk) thema geagendeerd worden.
Het jaarlijkse overleg met een wederzijdse afvaardiging kan dan spreken over de voortgang van thema's als sterk bestuur/bestuurlijke ontwikkeling, gezamenlijke programma's (bv. weerbare overheid, vervolg op de Kracht van Oost), signalen die opgevangen zijn e.d.
Bij de aanbieding van deze notitie aan GS van Gelderland zal de vraag aan de orde komen wat dit partnerschap vraagt van het provinciebestuur en van de provinciale organisatie.

[4] Zie het essay ó Inhoud bepaalt schaal ô in Binnenlands Bestuur week 45 2017

Kwaliteit openbaar bestuur
Vanuit Gelderland wordt het thema 'kwaliteit openbaar bestuur' als doorlopend thema gezien. In de afgelopen jaren is daar in het programma '*Sterk bestuur in Gelderland'* aan gewerkt en zijn rapportages opgesteld voor de verschillende regio's in Gelderland[5]. Om de gemeentelijke opgaven goed aan te kunnen is samenwerking een gegeven, Gelderland wil dat graag ondersteunen.

Gezamenlijke opgaven gemeenten
Over de jaren heen komen nieuwe onderwerpen op gemeenten af (vorming Omgevingsdiensten, transities sociaal domein en nu de Omgevingswet) die veelal gezamenlijk door gemeenten worden opgepakt. De provincie geeft daaraan ondersteuning. Het gaat om het goed oppakken van de opgave die eraan komt. Op dit moment is de provincie bezig met ondersteuning voor de invoering van de Omgevingswet. Gelet op de vertraging bij de invoering zou dat een prima klus zijn die VNG/G en provincie samen in ondersteunende en stimulerende zin oppakken. De provincie ziet de daaraan verbonden omgevingsvisie als een basis voor samenwerking tussen gemeenten.
Verder zet de provincie in op grote opgaven, gebiedsopgaven. Daarbij staat de inhoud centraal, op welke wijze gemeenten hun samenwerking vorm geven is aan de gemeenten.

Regionaal
Gelderland is een grote provincie met meer dan vijftig gemeenten, de provincie vormt landschappelijk maar ook naar aard en cultuur, werkgelegenheid en nodale verbanden van de bevolking een gevarieerd geheel. Dat leidt tot een meer regionaal gerichte aanpak vanuit de provincie. In algemene zin vindt de provincie regionale samenwerking van belang om daarmee gemeenten te stimuleren hun opgaven in gezamenlijkheid aan te pakken, maar ook voor de werkwijze van VNG/G is het handig aan te haken bij wat er regionaal is.
Voor VNG/G is die regionale aanpak steeds meer in beeld gekomen. Het is niet doenlijk alle gemeenten te bezoeken of te bevragen, bij goed gebruik van de (bestaande) regionale netwerken is vanuit VNG/G een beter overleg met alle gemeenten mogelijk.

Partnerschap
Partnerschap is het begrip dat in de verhouding tussen provincie en VNG/G kernwoord is. Er is bestuurlijk en ambtelijk sprake van een goede en open samenwerking. Om de VNG/G kant van het partnerschap invulling te geven is inbreng van de achterban (de gemeenten) gewenst. Bij de aanpak van projecten (bv. Gelderland Academie, project Omgevingswet) zal de VNG/G door ambtelijke inzet mee inhoud kunnen geven aan partnerschap. Dat vergt inzet en investering van VNG/G om inhoudelijk een kwalitatief gelijkwaardige positie in te kunnen nemen.

Gelderland Academie
In de afgelopen jaren is het initiatief van de Gelderland Academie ontstaan met de provincie Gelderland en VNG/G als eigenaren. De GA heeft de volgende thema's in beeld:

- Ondersteuning bestuurders als bijdrage aan de versterking van het openbaar bestuur
- Inspelen op concrete vragen vanuit de regio's
- Inspelen op maatschappelijke vraagstukken met impact op het openbaar bestuur
- Onderling uitwisseling van kennis (bv. best practices)
- Hoe werk je regionaal samen (welke vormen, hoe sturing en verantwoording aan raden)

[5] Achteraf is het de vraag of het vanuit de VNG/G de passende keus is geweest om mede-opdrachtgever van Sterk bestuur te worden. Een rol pakken in het meedenken over het proces, hoe het wordt opgepakt, bezien of de gemeenten goed in het proces zitten, het bezien van de einduitkomst en evaluatie van het proces zijn onderdelen die goed passen bij de rol van VNG/G, medeverantwoordelijkheid nemen voor het proces als geheel is niet passend, omdat in formele zin of de gemeente(n) zelf of de provincie aan zet zijn.

In het voorjaar van 2018 zal over de bedoeling en werkwijze van de Gelderland Academie een notitie worden opgesteld die aan beide eigenaar-besturen zal worden aangeboden.

Aanbevelingen in relatie tot de Provincie Gelderland

10. *Er is een tweejaarlijks breed bestuurlijk overleg over inhoudelijke thema's. De uitkomst kan leiden tot een vervolgactiviteit.*
11. *Er is een jaarlijks afstemmingsoverleg tussen afvaardigingen, de portefeuillehouder Bestuurlijke ontwikkeling GS en de voorzitter VNG hebben waar nodig tussendoor contact.*
12. *Als partners met een onderscheiden verantwoordelijkheid werken Provincie en VNG/G aan een sterk openbaar bestuur in Gelderland en aan thema's die daaraan een bijdrage leveren*
13. *Een inhoudelijk stevige inbreng van bestuur en bureau bevordert gelijkwaardigheid*
14. *Er is een eigenaren overleg over de Gelderland Academie*
15. *In de regiogesprekken wordt aandacht gevraagd voor suggesties voor het programma van de Gelderland Academie en voor het aanbod van de Academie*

6. Gelderse VNG

Wat betekent deze insteek voor de Gelderse VNG, voor bestuur en voor bureau.

6.1 Agenda en beleidsplan

De inhoud van de activiteiten van bestuur en bureau VNG/G wordt bepaald door een op te stellen beleidsplan en agenda. Naar hun aard zullen dit dynamische documenten zijn, die jaarlijks bijgesteld kunnen worden op basis van de ontwikkelingen en de input van gemeenten en andere partners.

6.2. Bestuur

Het bestuur van VNG/G levert een bijdrage aan een sterk lokaal openbaar bestuur in Gelderland door:

- Verbinden
- Agenderen
- Initiëren en acteren

Verbinden: VNG/G heeft een netwerk binnen en met de provincie, andere afdelingen en VNG/N. Dat geeft bekendheid met allerlei problemen en situaties, daardoor zijn er mogelijkheden gemeenten met verwante problemen met elkaar in contact te brengen of met VNG/N. Het verbinden gebeurt ook door ontmoeten en netwerken op jaarvergaderingen, bestuurdersdagen, bijeenkomsten van de Gelderland Academie, website etc.

Agenderen: in de contacten met de Gelderse gemeenten kunnen onderwerpen opgehaald worden die leven bij de Gelderse gemeenten. VNG/G stimuleert in overleg met provincie Gelderland en/of VNG/N dat deze onderwerpen worden aangepakt, waar nodig neemt het bestuur zelf verantwoordelijkheid om op een inhoudelijk thema verder te komen.

Initiëren en acteren: er kunnen onderwerpen opdoemen die om bestuurlijk handelen vragen maar dreigen te verzanden in bestuurlijk gewoel, wanneer dat bijdraagt kan het bestuur van VNG/G een rol pakken.

Een groot deel van het werk van VNG/G bestaat uit

- Overleg met Gelderse gemeenten vooral in regionaal verband

- Overleg met VNG/N
- Overleg met provincie Gelderland
- Samen met de provincie werken aan en in de Gelderland Academie.

Bestuursvergadering
De gemiddeld vijf bestuursvergaderingen zullen van een andere opzet worden voorzien om het gesprek meer te richten op de opgaven van Gelderse gemeenten en de bijdrage van VNG/G daaraan.

Samenstelling
Het bestuur is samengesteld –conform de huidige situatie- uit burgemeesters, wethouders, raadsleden, een gemeente- en regiosecretaris en een griffier. Daarmee worden de categorieën gerepresenteerd, daardoor heen loopt een afspiegeling van de verschillende regio's, leeftijd, m/v, politieke kleur etc. Gelet op de betekenis van de regio's is spreiding over de regio's van belang, Bestuursleden moeten netwerkers zijn en ook echt tijd kunnen besteden aan het werk van VNG/G en liefst ideeën meenemen.

6.3. Bureau
Het bureau heeft tot taak het bestuur te ondersteunen bij de werkzaamheden. Gelet op het gegeven dat bestuurders op enige afstand staan en het gaat om een heel netwerk aan contacten heeft het bureau daarin een stevige rol. Dat vraagt van het hele bureau bestuurssensitiviteit, kennis van het functioneren van gemeenten, gevoel voor lokale politiek, veelzijdigheid van de medewerkers e.d.
Het bureau werkt met een meerjarenwerkplan waarin de activiteiten worden beschreven met een raming van de inzet en een jaarlijks activiteitenoverzicht.
Het bureau wordt ondergebracht bij een gemeente die de hosting levert (inclusief huisvesting, faciliteiten, personele zaken met uitzondering van sturing).

Binnen het bureau zijn drie functies te onderscheiden

1. Bureaumanager/bestuursadviseur
2. Beleidsadviseur
3. Secretariaat/administratie

Wat wordt van die taak verwacht?

1. Bureaumanager/bestuursadviseur m/v
   De bureaumanager/bestuursadviseur draagt zorg voor de ondersteuning van het bestuur en de voorzitter. Hij is sparringpartner van het bestuur en van externe partijen. Hij is ambtelijk boegbeeld en zal de netwerkrol moeten opbouwen en uitwerken. Het is een belangrijke verbindende functie tussen gemeenten, provincie en VNG/N.
   Dit vereist competenties op het gebied van zelfstandigheid, bestuurlijke sensitiviteit, kennis van en affiniteit met gemeenten, herkenbaarheid, communicatie, transparantie, het is een netwerker.
2. Beleidsadviseur m/v
   In deze taak zit de vormgeving en ondersteuning van het programma van de Gelderland Academie. In beginsel is dit een wisselend pakket. In de eerste jaren zal met de opbouw van de Gelderland Academie en de opbouw van activiteiten geïnvesteerd moeten worden.
3. Secretariaat en administratie m/v
   Hierbij gaat om het de gebruikelijke werkzaamheden op dit terrein.

7. Kosten

Zoals bekend is de afgelopen jaren de contributie bevroren en is de kostenstijging onttrokken aan de GBKN reserve. Omdat een meerjarige invulling van het VNG-bureau in dit voorstel gestalte krijgt is in het voorstel een structurele dekking opgenomen.

Samenvatting Koersdocument VNG/G

Het bestuur van VNG Gelderland (VNG/G) heeft ervoor gekozen met een nieuwe rolinvulling meer elan te geven aan haar rolinvulling.

Daarbij zijn twee belangrijke partners te onderscheiden: de landelijke VNG (VNG/N) en de provincie Gelderland.

VNG/G wil eraan bijdragen dat Gelderse gemeenten een stevige positie hebben/krijgen bij thema's die breed in de provincie spelen, wil bijdragen aan de kwaliteit van het Gelders openbaar bestuur, samenwerking van gemeenten bij nieuwe taken bevorderen en wil onderwerpen die daarbij spelen agenderen en zo nodig zelf een rol pakken.

Dat vergt van VNG/G een goed overleg met de achterban, waarvoor met een zekere regelmaat regiogesprekken door Gelderland heen zullen worden gehouden. Die gesprekken hebben tot doel te halen en te brengen.

Richting landelijke VNG zal de inzet in vanuit Gelderland in VNG-commissies meer daad- en draagvlak krijgen en zal worden bezien welke thema's daar aan de orde gesteld worden. Binnen de provinciale afdelingen zal dat leiden tot een actieve rol vanuit Gelderland.

Provincie Gelderland is een belangrijke partner. Met GS zal tweejaarlijks een breder inhoudelijk overleg worden voorgesteld, daaromheen kan geregeld een compacter overleg plaatsvinden, mede om de voortgang van gezamenlijk ingezette ontwikkelingen te monitoren. In de afgelopen jaren is binnen het programma Sterk Bestuur vooral de gemeentelijke kant van het Gelders openbaar bestuur bezien. Vraag is of ook aan de kant van de provincie bezinning kan plaatsvinden hoe de provinciale kant van het partnerschap wordt opgepakt en verder ontwikkeld.

Samen met de provincie wordt inhoud en vorm gegeven aan de Gelderland Academie die tot doel heeft de kwaliteit van het Gelders openbaar bestuur te versterken, kennis te delen, nieuwe thema's voor het voetlicht te halen en regionale samenwerking te bevorderen. Samen met de provincie wordt ook de Gelderse Bestuurdersdag georganiseerd, waar kennisdeling en ontmoeting centraal staan.

Die rol heeft gevolgen voor de inzet van het bestuur van VNG/G en voor de invulling en omvang van het bureau. Daarover heeft de algemene Ledenvergadering eind april 2018 een positief besluit genomen. Inmiddels heeft de Gelderland Academie een mooie plaats verworven in het op maat leveren van cursussen en trainingen voor bestuurders en ambtenaren op de maat van de regio.

Toelichting en Financieel overzicht VNG-Gelderland bij meerjarenbegroting 2020 - 2025

De Meerjarenbegroting is opgezet met de volgende insteek:

- In deze toelichting en in de Meerjarenbegroting wordt uitgegaan van instemming van de ALV 2019 met het Koersdocument van VNG Gelderland.
- In Meerjarenbegroting (bijlage 5b) is voor de volledigheid en de vergelijkbaarheid de situatie vanaf 2018 in het overzicht meegenomen.
- In het overzicht is de volgende opzet gebruikt:
  De groene kolommen geven de door de ALV 2018 vastgestelde overzichten voor de jaren 2018 en 2019 weer.
  In rood is de verwachte realisatie 2018 weergegeven.

Bij de jaren spelen de volgende zaken:

- 2018:
  Bij de begroting werd een tekort geprognosticeerd van € 45.250. De verwachte realisatie is € 32.880. Dit tekort wordt gedekt uit de reserve GBKN.
- 2019:
  De ledenvergadering heeft nog geen uitspraken gedaan over het koersdocument. De verwachting is dat dit zal plaatsvinden in de ledenvergadering van 2019.
  De voorgestelde contributieverhoging kan dan plaatsvinden per 2020. Immers de contributie wordt al geïnd bij de aanvang van het kalanderjaar, 1 januari.
  In het Koersdocument is de bureauformatie opgenomen. In de vastgestelde begrotingen 2018 en 2019 is dit op basis van totaalbedragen vastgesteld. In bijgevoegd overzicht is dit gespecificeerd. De totalen zijn ongewijzigd gebleven.

Gelderland Academie:

Voor de Gelderland Academie wordt een hogere bijdrage gevraagd. Momenteel dragen wij daaraan formatie bij (20 uur/week) en een bijdrage in de overige kosten van € 20.000.
In de voorliggende voorstellen wordt een uitbreiding gevraagd van de formatie met 20 uur per week. De kosten daarvan bedragen € 40.000. De provincie levert eveneens een substantiële verhoging van de bijdrage om daarmee de positieve inbreng van de Gelderland Academie aan de versterking van het openbaar bestuur in Gelderland te bevorderen.
Voorgesteld wordt met deze uitbreiding in te stemmen en de bijdrage van de gemeente te verhogen van € 0,03 per inwoner (vastgesteld door de ALV van 2018 voor begrotingsjaar 2019) naar € 0,04 per inwoner vanaf 2019.

Verloop reserve GBKN

Eerder is in de ALV besloten om de opgebouwde reserve GBKN in te zetten voor activiteiten binnen de vereniging.

Met de voorliggende financiële overzichten kent deze reserve het volgende verloop:

Stand 1 januari 2018 (afgerond) 280.332			
Onttrekking 2018	Verwacht	-32.880	247.452
Onttrekking 2019	Begroot	-9.800	237.652
Onttrekking 2020	Begroot	-43.850	193.802
Onttrekking 2021	begroot	-34.900	158.902
Onttrekking 2022	begroot	-25.950	132.952
Onttrekking 2023	begroot	-27.000	105.952
Onttrekking 2024	Begroot	-8.025	97.972
Toevoeging 2025	begroot	975	98.902

Algemene reserve vereniging

Naast de bovengenoemde reserve heeft de vereniging een algemene reserve van (op 1 januari 2018) bijna € 60.000. Zoals bekend heeft de omvang van deze reserve een relatie tot de omvang van de formatie, deze is bedoeld als een risicoreserve.

Meerjarenbegroting 2019-2025

Exemplaar ten behoeve
algemene
ledenvergadering

Maart 2019

VERENIGING VAN GELDERSE GEMEENTEN

Aanbieding begroting 2019 - 2025

Aan de algemene ledenvergadering

Hierbij bieden wij u de meerjarenbegroting 2019 – 2025 aan.

Begroting 2019

De begroting 2019 is reeds in de ledenvergadering van 2018 vastgesteld.

Voor de ledenvergadering van 2019 stellen wij u voor hierin een aanpassing te doen zoals in de bijlage aangegeven.

Begroting 2020

Wij stellen u voor de begroting 2020 vast te stellen conform het voorliggende concept.

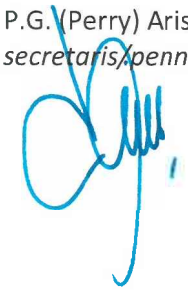
November 2018

Het bestuur van de VNG afdeling Gelderland,

Drs. J.C.G.M. (John) Berends MPA
voorzitter

P.G. (Perry) Arissen
secretaris/penningmeester

Financiële verantwoording (jaarrekening en begroting)

	Begroting 2025	Begroting 2024	Begroting 2023	Begroting 2022	Begroting 2021	Begroting 2020	Begroting 2019	Rekening 2018	Begroting 2018
Inkomsten									
Contributie	€ 143.300	€ 134.300	€ 125.300	€ 116.300	€ 107.300	€ 98.300	€ 89.300	€ 89.330	€ 89.300
Gelderland Academie	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400		
Bijdrage VNG/N	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.045	€ 9.000
Rente	€ 75	€ 75	€ 100	€ 150	€ 200	€ 250	€ 300	€ 195	€ 350
Onttrekking reserve	-€ 975	€ 8.025	€ 27.000	€ 25.950	€ 34.900	€ 43.850	€ 9.800	€ 5.339	€ 45.250
	€ 252.800	€ 252.800	€ 262.800	€ 252.800	€ 252.800	€ 252.800	€ 209.800	€ 103.909	€ 143.900
Uitgaven									
Secretariaat salarissen	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	€ 78.000	€ 43.212	€ 58.000
Secretariaat kantoor	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 384	€ 4.100
Secretariaat reiskosten	€ 4.500	€ 4.500	€ 4.500	€ 4.500	€ 4.500	€ 4.500	€ 4.500	€ 3.903	€ 5.000
Secretariaat VNG congres	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 1.818	€ 2.000
Secretariaat telefoon	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 657	€ 500
Secretariaat website	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 310	
100 jarig jubilieum VNG/G			€ 10.000						
Dag Gelderse Gemeenten	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 609	€ 5.000
Activiteiten	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 10.000		€ 5.000
Gelderland Academie	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 101.400	€ 50.925	€ 61.400
Representatie	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.019	€ 1.000
Bestuurskosten diner	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 524	€ 750
Bestuurskosten reiskosten	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 414	€ 500
Bankkosten	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	€ 133	€ 150
Porto/drukwerk	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500		€ 500
Onvoorzien/inflatie	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500		
	€ 252.800	€ 252.800	€ 262.800	€ 252.800	€ 252.800	€ 252.800	€ 209.800	€ 103.909	€ 143.900

Voorstel aanpassing (vastgestelde) begroting 2019

Gelderland Academie:

Voor de Gelderland Academie wordt een hogere bijdrage gevraagd. Momenteel dragen wij daaraan formatie bij (20 uur/week) en een bijdrage in de overige kosten van € 20.000.
In de voorliggende voorstellen wordt een uitbreiding gevraagd van de formatie met 20 uur per week. De kosten daarvan bedragen € 40.000.
De provincie levert eveneens een substantiële verhoging van de bijdrage om daarmee de positieve inbreng van de Gelderland Academie aan de versterking van het openbaar bestuur in Gelderland te bevorderen.
Voorgesteld wordt met deze uitbreiding in te stemmen en de bijdrage van de gemeente te verhogen van € 0,03 per inwoner (vastgesteld door de ALV voor 2019) naar € 0,04 per inwoner vanaf 2019.

Voorstel contributie vanaf begroting 2020

Algemene toelichting begroting:

De ledenvergadering heeft nog geen uitspraken gedaan over het koersdocument. De verwachting is dat dit zal plaatsvinden in de ledenvergadering van 2019.
De financiële vertaling van het koersdocument is opgenomen in de begroting.

Contributie:

De voorgestelde contributieverhoging kan dan plaatsvinden per 2020. Immers de contributie wordt al geïnd bij de aanvang van het kalanderjaar, 1 januari.

De contributietarieven:

jaar	per inwoner	per 1.000 inwoners	maximum
2019	€ 0,050	€ 50,00	€ 3.850
2020	€ 0,055	€ 55,00	€ 4.200
2021	€ 0,060	€ 60,00	€ 4.600
2022	€ 0,065	€ 65,00	€ 5.000
2023	€ 0,070	€ 70,00	€ 5.400
2024	€ 0,075	€ 75,00	€ 5.775
2025	€ 0,080	€ 80,00	€ 6.200